

Julio Cortázar
SÁNTAISKOLA

Julio Cortázar

SÁNTAISKOLA

Julio Cortázar: Rayuela
© Julio Cortázar, 1963

Fordította: Benyhe János

Eligazító táblázat

Több könyv ez a könyv a maga módján, de főleg két könyv. Kérem az olvasót, válasszon egyet az alábbi két lehetőség közül:

Az első könyv a szokásos módon olvasható, és az 56. fejezettel ér véget; három csinos csillag található utána: azt jelenti, Vége. Következésképpen nyugodt lélekkel eltekinthet az olvasó mindentől, ami utána jön.

A második könyv olvasása meg a 73. fejezettel kezdődhet, és olyan rendben folytatódhat, ahogy a fejezetek alatt látható szám jelzi. Ha zavar támad, vagy elfelejtjük a sorrendet, ez a számsor igazíthat el bennünket:

73 - 1 - 2 - 116 - 3 - 84 - 4 - 71 - 5 - 81 - 74 - 6 - 7 - 8 - 93 - 68 -
9 - 104 - 10 - 65 - 11 - 136 - 12 - 106 - 13 - 115 - 14 - 114 - 117 -
15 - 120 - 16 - 137 - 17 - 97 - 18 - 153 - 19 - 90 - 20 - 126 - 21 -
79 - 22 - 62 - 23 - 124 - 128 - 24 - 134 - 25 - 141 - 60 - 26 - 109 -
27 - 28 - 130 - 151 - 152 - 143 - 100 - 76 - 101 - 144 - 92 - 103 -
108 - 64 - 155 - 123 - 145 - 122 - 112 - 154 - 85 - 150 - 95 - 146
- 29 - 107 - 113 - 30 - 57 - 70 - 147 - 31 - 32 - 132 - 61 - 33 - 67 -
83 - 142 - 34 - 87 - 105 - 96 - 94 - 91 - 82 - 99 - 35 - 121 - 36 -
37 - 98 - 38 - 39 - 86 - 78 - 40 - 59 - 41 - 148 - 42 - 75 - 43 - 125
- 44 - 102 - 45 - 80 - 46 - 47 - 110 - 48 - 111 - 49 - 118 - 50 - 119
- 51 - 69 - 52 - 89 - 53 - 66 - 149 - 54 - 129 - 139 - 133 - 140 -
138 - 127 - 56 - 135 - 63 - 88 - 72 - 77 - 131 - 58 - 131 -

A fejezetek gyors kikeresése céljából, minden fejezet minden lapja tetején föltüntettük az illető fejezetszámot.

Biztat a reménység, hogy kiváltképpen hasznára leszen ez az ifjúságnak, és általában is hozzájáruland a szokások

megjavításához, ezért állítám össze a jótanácsok, életemek, aranymondások eme gyűjteményét, amaz egyetemes erkölcsnek az alapjait, amelytől olyannyira függ minden korú, rendű és rangú ember lelki és evilági boldogsága, valamint nemcsak ama polgári és keresztény közösségnek, amelyben élünk, hanem mindenféle oly közösségnek avagy országlásnak a virágzása is, amelyet csak kieszemelhetnek a világ leg-pallérozottabb elméjű és legelmélyültebb bölcselői.

*A Biblia és az Egyetemes Erkölcs szelleme,
az Ó és Új Szövetség alapján.
Toszkán nyelven szerzé Martini apát
kísérő szövegidézetekkel:
Spanyol nyelvre fordítá
eme Főváros Szent Kajetán Kongregációjának
egyik Közönséges Szerzetesse.
Engedéllyel.
Madrid: Aznarnál, 1797.*

Ahánszor csak hűsre fordul az idő, vagyis hát úgy ősz derekán, énrám mindég rámgjön a bolondóra, mindenféle fura meg átabota dolgokat gondolok, példának okáér olyanokat, hogy de jó is vóna füstifecske lenni, szárnyra kelni, elröpülni olyan országokba, ahun meleg van, vagy hangya lenni, jól be-búnni valami pincébe, oszt megenni, amit eltettek oda a nyáron, vagy kígyó lenni, mint azok ott, a Zállatkertbe, mer azokat jól tartják üvegkalickába, fűinek nékik, hogy meg ne vegye őket az Isten hidege, úgy ne járjanak mán, mint a szegén ember, mer az nem tud ám ruhát venni, olyan sokba kerül, meg fűteni se tud, mer nincs olaj, nincs szén, nincs fa, nincs petró, de meg pénz sincs, márpedig ha a szükség hajtja az embert, betérhetne vele valami kricsmibe, fölhajthatna ott egy kis jóféle szeszitalt, az osztán átfűti az embert, csak nem kell túlzásba vinni,

mer rossz szokás lesz a túlzásból, a rossz szokásból meg kinek-kinek úgy a teste romlása, mint az erkölcsi züllése lesz, oszt ha megindul az ember lefelé a mindenféle rossz magaviselet végzetes lejtőjén, akkor már se senki se semmi meg nem menti tőlle, hogy ott végezze az emberi elesettség legocsmányabb szemétdombján, és soha senki se nyút neki segédkezet, hogy kihúzza abból az utálatos mocsokból, amibe hempereg, akárcsak az a kondorkeselyű, akki fiatalon magas hegyek csúcsát járta röpködve, de vénségire kifogyott belőlle az erkölcsi szusz, és egyenest lezuhant, mint egy bombázó. Bárcsak segítne valakin, ammit írok, hogy jól gondolja meg, hogy viseli magát, ne akkor bánkódjon, amikor már késő bánat, mer már minden veszendőbe ment, pedig maga tehet rólla!

CÉSAR BRUTO: Mi szeretnék lenni, ha nem az volnék, ami vagyok (a Szent Bernát kutya fejezetből).

ODAÁT

*Rien ne vous tue un homme comme
d'être obligé de représenter un pays.*

JACQUES VACHÉ: Levél André Bretonhoz

1

Ott találom-e a Boszorkát? Annyi elég volt hozzá, hogy, a Rue de Seine felől jövet, kiérjek a Quai de Contira néző félkörívhez, és kivehessem a körvonalakat a folyó fölött lebegő hamuszürke és olajzöld fényben, máris föltűnt karcsú alakja a hídon, a Pont des Arts-on, amint ide-oda sétál, néha rátámaszkodik a vaskorlátra, és a víz fölé hajol. Olyan természetes volt, hogy átmegyek az utcán, föl a hídlépcsőn, elindulok a híd karcsú derékívén, és odalépek a Boszorkához, ő pedig meg se lepődik, csak mosolyog, ő is jól tudja, akárcsak én, hogy a véletlen találkozás a legkevésbé véletlen az életben, és ugyanazok az emberek szoktak találkát pontosan megbeszélni, akik vonalas papíron leveleznek, vagy legalulról kezdik fölfelé nyomni a fogpasztás tubust.

De most biztos nem lesz ott a hídon. A marais-i gettó ódon kapualjait fürkészi áttetsző bőrű, finom arcával, talán cseverészik valami sültburgonya-árus asszonnyal, vagy forró virslit majszol a Boulevard de Sébastopolon. Azért mégis fölmentem a hídra, de nyoma se volt a Boszorkának. Nem került most utamba a Boszorka; hiába ismertük egymás lakását, két párizsi áldiák lakásának minden zegét-zugát, ahol egy-egy képes levelezőlap nyitott ki egy-egy Braque-, vagy Ghirlandaio-, vagy Max Ernst-ablakocskát a silány párkányzatok és rikító tapéták rengetegében, akkor se jutott eszünkbe soha, hogy egymás otthonában keressük egymást. Szívesebben találkoztunk a hídon, egy kávéházi teraszon, valami filmklubban, vagy egy macskához le-lehajolva egy udvarban, valahol a Latin Negyedben. Csak jártunk-keltünk, nem kerestük egymást, de tudtuk, hogy azért járunk-kelünk, hogy találkozzunk. Ó, te Boszorka, valami fülsüketítő csönd sűrűsödött össze minden tehozzád hasonlító nőben, valami éles és kristályos szünet, mely egyszer csak búsan összeroskadt, mint egy vizesen összecsucott esernyő.

Akárcsak egy esernyő; talán emlékszel rá, Boszorka, hogy áldoztuk föl azt az ócska paraplért egy fagyos márciusi este, a Parc Montsouris egyik lapályán. Eldobtuk, mert már akkor is szakadozott volt egy kicsit, amikor találtad a Place de la Concorde-on, és rengeteget használtad, főleg úgy, hogy bökdösted vele az emberek oldalát a metróban meg az autóbuszon, amilyen félszeg és szórakozott vagy, mindig tarka madarakon jár az eszed, vagy azon a kis rajzolon, amelyet két légy ír le fönn, a kocsitetőn, el is kapott bennünket egy zápor akkor délután, te meg büszkén ki akartad nyitni az ernyődet, amikor beléptünk a parkba, és akkor valami katasztrófa történt a kezekben, hideg villámok, sötét fellegek, szétrongyolódott szövetcafrangok csapkodtak sziporkázva széteső fémbordák közepette, mi meg bőrig áztunk és bolondul neveltünk, arra gondoltunk, hogy nem is lehetne tisztesebb halála egy téren talált esernyőnek, mint itt, a parkban, mégse kerülhet valami ocsmány szemétdombra vagy a járda szélére; akkor aztán összenyaláboltam, ahogy tudtam, elvittük a park felső végébe, a vasút fölött átvezető hidacskáig, s onnan dobtam le nagy lendülettel az ázott gyepes mélyedés fenekére, te meg közben olyasmit kiabáltál, amiből valami valkúr-átkot véltem ködösen kihallani. És elsüllyedt ott, a lapály mélyén, mint egy hajó, amely alámerül a zöld vízbe, a zöld és viharzó vízbe, az álnok hullámok közé, *a la mer qui est plus félonesse en été qu'en hiver*, ahogy sokáig és részletesen soroltuk, Boszorka, kettesben, ölelkezve, Joinville és a park szerelmesei, mint két ázott fa, vagy úgy, mint valami pocsék magyar film színészei. Ott hevert a fűben az a parányi feketeség, mint egy széttaposott rovar. Nem mozdult, már egyik rugója sem nyúlt ki úgy, mint azelőtt. Vége. Befejeztetett. De nem voltunk boldogok, ó, te Boszorka.

Minek mentem én a Pont des Arts-ra? Azt hiszem, át akartam kelni azon a decemberi csütörtökön a jobb partra, borozgatni a Rue des Lombards kis kávézójában, ahol Madame Léonie utazásokat és meglepetéseket olvas ki a tenyeremből. Sose vittelek el hozzá, hogy a te tenyeredből is olvasson Madame Léonie, alighanem attól félttem,

hogy énrólam olvas ki valamiféle igazságot, mert mindig valami rettentő tükör voltál, egy félelmes ismétlő gépezet, és talán csak annyi volt, amiről azt mondtuk, hogy szeretjük egymást, hogy ott állok előtted, egy sárga virág a kezemben, te meg két zöld gyertyát tartasz, az idő pedig lemondások és búcsúk és metrójegyek csöndes esőjét fújja a képünkbe. Szóval, Boszorka, sose vittelek el Madame Léonie-hoz; de azt is tudom, hisz magad mondtad, hogy nem szereted, ha meglátom, hogy belépsz abba a kis Verneuil utcai könyvesboltba, ahol ezer számra írogatja céduláit egy görnyedt aggastyán, és mindent tud, ami csak tudható a történetírásról. Azért jártál oda, hogy játszogass egy macskával, az öregúr meg nem bánta, ha bejársz, nem kérdezett tőled semmit, örült, ha néha levettél neki egy-egy könyvet a magasabb polcokról. Melegedtél ott a nagy fekete csöves kályhája mellett, de nem szeretted, ha megtudom, hogy behúzódtál oda a kályha mellé. De a maga idején kell elmondani ezt az egészet, csak azt nehéz eltalálni, hogy mikor jön el valaminek az ideje, és még most is, hogy itt könyökölök a hídon, és azt bámulom, hogy halad el egy kis borseprő színű evezős-vitorlás, mint egy nagy, ragyogó tiszta csótány, rajta egy fehér kötényes nő, aki ruhát tereget a hajó orrában egy kötélre, és nézegeti a hajócska *Hansd und Gretel*-függönyös, zöldre festett, kis ablakait, még most is, Boszorka, azon töprengek, volt-e értelme az én kerülőmnek, hiszen a Pont Saint Michelen meg a Pont au Change-on át könnyebben eljutottam volna a Rue des Lombards-ra. De ha itt lettél volna ma este, mint annyiszor, tudnám akkor, hogy megérte a kerülő, így azonban csak betetőzte, mert kerülőnek nyilvánította a kudarcomat. Nem volt más hátra, fölhajtottam az esőkabátom gallérját, és elindultam a rakparton, míg el nem értem a nagy áruházaknak a Châtelet-ig húzódó sorát, el nem haladtam a Tour Saint-Jacques ibolyaszínű árnyékában, és be nem fordultam az én utcámba, és közben az járt az eszemben, hogy nem találalak, meg Madame Léonie-ra gondoltam.

Tagadhatatlan, hogy Párizsba jöttem egyszer, tagadhatatlan, hogy kölcsönpénzből éltem egy ideig, azt tettem, amit mások tesznek, azt láttam, amit mások látnak. Tagadhatatlan, hogy egy Cherche-Midi utcai kávézóból léptél ki, és szóba elegyedtünk. Meg is gyűlt a bajom aznap délután, mert berzenkedtek ellene az argentin szokásaim, hogy lépten-nyomon átszaladgáltunk az utca túlsó oldalára, hogy semmirevaló dolgokat is megnézegezzünk már nem is emlékszem, miféle utcák homályos kirakataiban. Kelletlenül baktattam utánad, izgágának és neveletlennek találtalak, végre belefáradtál, hogy fáradhatatlan vagy, és beültünk egy kávéházba, a Boul' Mich'en, és egyszer csak, két kifli közt, elmesélted a fél életed.

Hogy is gyaníthattam volna, hogy igaz volt, ami hazugságnak tetszett, egy Figari-kép alkonyati ibolyacsokkal, szederjes arcok, éhezés meg, félreeső zugokban, az ütlegek. Később már hittem neked, később már minden világossá vált, ott volt Madame Léonie, csak belenézett a tenyerembe, amely a melleddel aludt az éjjel, és ő már mondta is, szinte szó szerint ismételte a szavaidat. „Szenved valahol az a lány. Mindig is szenvedett. Nagyon derűs teremtés, imádja a sárgát, a rigó a kedves madara, az éjszaka az ő ideje, és a Pont des Árts a hídjá”. (Egy borseprő színű evezős-vitorlás, Boszorka, mért is nem hajóztunk el vele még idejében!)

Lásd, alig hogy megismerkedtünk, máris apróra kimódolta az élet, hogy ne találkozzunk. Nem tudtál te színlelni, így hát mindjárt rájöttem, hogy, ha úgy akarlak látni, ahogy én szeretnélek, először is le kell hunynom a szemem, akkor aztán föltűnnek először olyan dolgok, mint (bársonykocsonyában mozgó) sárga csillagok, mint hangulatok és órák piros szökdelése, fokozatos behatolás egy Boszorka-világba, amely maga az esetlenség meg a zűrzavar, de páfrány is Klee pók-aláírásával, Miró-cirkusz, Vieira da Silva hamvas tükrei, egy olyan világ, ahol úgy mozogtál, mint sakokban a ló, amely úgy mozog, mint a bástya, amely úgy mozog, mint a futó. Így aztán filmklubokba jártunk azokban a napokban, némafilmeket néztünk, mert, ugye, az én műveltségem, de te, szegénykém, semmit, de

semmit se értettél abból a születésed előtti görcsös, sárga handabandázásból, abból a vonalkás fényérzékeny szalagból, amelyen holtak futkároztak; hanem egyszer csak fölbukkant ám Harold Lloyd, és te mindjárt leráztad magadról az álom vizét, és beláttad végül, hogy minden nagyon jó, és hogy Pabst, és hogy Fritz Láng. Egy kicsit az idegeimre mentél a tökéletesség-mániáddal, a topis cipőddel meg azzal, hogy nem voltál hajlandó elviselni az elviselhetőt. Hamburgert ettünk a Carrefour de l'Odéonon, és elbicikliztünk a Montparnasse-ra, valami bármilyen szállodába, csak párnára hajthassuk már le a fejünket. Máskor meg elmentünk egész a Porté d'Orléans-ig, mind jobban megismertük az üres telkek környékét, túl a Boulevard Jourdanon, ahol a Kígyó Klub tagjai jönnek össze néha, éjfélkor, hogy egy vak látnokkal beszélgessenek; micsoda biztató paradoxon. Kinn hagytuk az utcán a biciklinket, kicsit beljebb merészkedtünk, meg-megálltunk, hogy nézzük az eget, mert egész Párizsban kevés ilyen környék akad, ahol többet mutat az ég, mint a föld. Üldögéltünk egy szeméthalmon, cigarettáztunk egy darabig, a Boszorka meg a hajamat cirógatta, és sóhajok, emlékek szaggatta, még csak alakot sem öltött, képtelenül rögtönzött dallamokat dúdolt. Kihasználtnam az alkalmat: haszontalan dolgokra gondoltam; évekkkel azelőtt, kórházban kezdtem el gyakorolni ezt a módszert, és azóta is mindinkább termékenynek és szükségesnek találtam. Pótlólagos emlékképeket keresgélve, illatokra és arcokra gondolva, roppant erőfeszítéssel sikerült fölidézniem a semmiből egy pár barna cipőt, amelyet 1940-ben viseltem, amikor még az Olavarría utcában laktam. Gumisarka volt és nagyon vékony talpa; ha esett, mintha mezítláb jártam volna. Ha az emlékek segítségével már a kezemben volt az a pár cipő, már magától jött minden más: például Manuéla asszony arca, vagy a költő Ernesto Morroni. De elhessegettem őket, mert abban állt a játék, hogy csak a jelentéktelent, a semmitmondót, a veszendőt halásszam elő. Reszkettem, hogy nem leszek képes visszaemlékezni, rám telepszik a moly, és csábít, hogy hagyjam az

egészet, ostobán hízelegtem az időnek, addig-addig, míg végül meg nem láttam a cipő mellett egy kis doboz Sol Teát, amelyet anyámtól kaptam Buenos Airesben. Meg a kis teáskanalat, azt a kanál-egérfogót, amelynek nyomán elevenen összeégtek a fekete egérek a sístergő buborékokat hányó csésze vízben. Meg voltam győződve, hogy mindent megőriz az emlékezet, nemcsak az Albertine-eket és a szívünk meg a vesénk nagy eseményeit, ezért makacsul föl akartam idézni, hogy mi volt a Floresta utcai íróasztalomon, hogy is nézett ki egy Gekrepten nevű jellegtelen lány, hány redisztollam volt az ötödikes iskolatászkámban, és úgy nekikeseredtem, hogy már szinte reszkettem (mert sehogy se tudtam emlékezetembe idézni azokat a redisztollakat, csak azt tudtam, hogy az iskolatászkámban voltak, egy külön rekeszben, de semmiképp se jutott eszembe, hogy hány volt, meg azt se tudtam, hogy pontosan mikor kellett, hogy kettő vagy hat legyen belőlük), míg csak meg nem csókolta a Boszorka, és az arcomba nem fújta forró leheletét és a cigarettafüstjét, attól aztán magamhoz tértem, és csak neveltünk, és megint elindultunk a szeméthalmok közt, és kerestük a Klubot. Akkorra már rájöttem, hogy keresés a sorsom, azoknak a jelképe, akik határozott cél nélkül indulnak útnak az éjszakában, ez vezérli az iránytű gyilkosait. Patafizikáról beszélgettünk rogyásig a Boszorkával, mert ővele is lépten-nyomon megesett valami különleges (már a mi találkozásunk is az volt, akárcsak annyi sötét dolog, olyan, mint a gyufa), mindig olyasmikbe cseppent, amibe senki más, nem akarok én senkit se megbántani vele, nem képzeltük mi magunkat egy-egy leértékelt Maldorornak, se pedig kiváltságosán bolygó Melmothnak. Nem gondolom, hogy magasabban hordja az orrát a jánosbogárka, csak azért, mert vitathatatlanul ő ennek a cirkusznak egyik legtüneményesebb csodája, mégis, ha föltételezzük, hogy van valamelyes öntudata, máris átláthatjuk, hogy bizonyára fészkelődik benne egy kis büszkeség, valahányszor fénybe borul a hasikája. Ugyanígy elbűvölték a Boszorkát, hogy mindig olyan hihetetlen bonyodalmakba keveredett, mert minden törvény csődöt mondott az

életében. Ő is olyan ember volt, hogy csak átment rajta, máris összedőlt a híd alatta, vagy, hogy zokogva-sikoltozva kap észbe, mert meglátja egy kirakatban az ötmilliót nyerő lottószelvény számának egy tizedét. Én meg már megszoktam, hogy csak alig-alig kivételes dolgok történnek velem, és nem találtam olyan szörnyűnek, ha beléptem egy sötét szobába egy lemezalbumért, és azt éreztem, hogy ott mocomorog a tenyeremben egy óriási, eleven százlábú, amely fejébe vette, hogy ott alszik az album gerincén. Hát effélék, meg az, hogy nagy, szürke vagy zöld pihéket találtam egy cigarettásdobozban, vagy meghallottam egy mozdonyfüttyöt, de éppen abban a pillanatban és éppen a megfelelő hangnemben, hogy *ex officio* beleilleszkedjen Ludwig van egyik szimfóniájának valamelyik részletébe, vagy bementem a Rue de Médeciszen egy *pissoitiére*-be, és megláttam egy embert, aki javában vizelt ott, egész addig, amíg hátrább nem lépett a rekeszéből, felém nem fordult, és, mint valami becses kegytárgyat tartva a tenyerében, ide nem mutatott egy hihetetlen méretű és színű hímtagot, és abban a pillanatban észrevettem, hogy éppen olyan ez az ember, mint egy másik (noha nem másik volt), aki, huszonnégy órával azelőtt, totemekről és tabukról értekezett a *Salle de Géographic*-ban, és, mint becses kincset tartva a tenyerében, elefántcsontbotocskákat mutogatott a közönségnek, lantmadár-tollakat, szertartási pénzdarabokat, bővös kövületeket, tengericsillagokat, kiszikkadt halakat, királyi ágyasok fényképeit, vadászok fogadalmi ajándékait, bebalzsamozott, roppant galacsinhajtókat, melyek riadt gyönyörűséggel töltötték el, remegtették meg az elmaradhatatlan úriasszonyokat.

Szóval nem könnyű beszélni a Boszorkáról, aki most javában járhatja Belleville-t vagy Pantint, és elmerülten vizslathatja a földet, hogy mikor lel már valami pirosat. Ha nem lel, abba se hagyja egész éjszaka, turkál a szemétkupacokban, üveges tekintettel, mert biztos benne, hogy valami szörnyűség történik vele, ha rá nem talál arra a mentőkötélre, a megbocsátás vagy a haladék zálogára. Tudom, mi

az, mert magam is efféle jelekhez igazodok, néha még az is megesik, hogy én lelek piros rongyot. Gyerekkorom óta úgy érzem, hogy, mihelyt kiesik valami a kezemből, föl kell kapnom, akármilyen is az, mert, ha nem teszem meg, valami baj történik, nem is énvelem, hanem valaki mással, akit szeretek, és akinek a neve ugyanazzal a betűvel kezdődik, amilyennel az elejtett tárgy neve. Csak az a bökkenő, hogy sehogy se bírok magammal, ha elejtek valamit, de az se ér semmit, ha más valaki kapja föl, akkor is hat a rontás. Sokszor bolondnak néztek miatta, és csakugyan bolond is vagyok, amikor ilyet csinállok, amikor rohanok, hogy fölkapjak egy ceruzát vagy egy darabka papírt, ami kiesett a kezemből, mint akkor éjszaka a kockacukor abban az étteremben, a Rue Scribe-en, egy sereg cégvezetővel, ezüstrókás szajhával és illedelmes házaspárral teli flancos étteremben. Együtt voltunk, Ronald, Étienne és én, amikor kiesett a kezemből egy kockacukor, és egy elég távoli asztal alatt állapotodott meg. Először is arra figyeltem föl, hogy juthatott el olyan messzire az a cukor, mert általában, alighogy a padlóra ér, mindjárt ott is marad a kockacukor, nyilvánvaló paralelepipedisztikus okok miatt. Ez azonban úgy viselkedett, mint valami naftalinlabda, amit még bosszantóbbnak találtam, és már-már csakugyan azt hittem, hogy kiütötték a kezemből. Ronald jól ismer, és elnevette magát, arrafelé nézve, ahol kikötött a cukordarab. Még jobban megijesztett és föl is dühített vele. Odalépett egy pincér, azt hitte, hogy valami értékesebb holmit ejtettem el, egy Parker tollat vagy egy műfogsort, de valójában mást se csinált, csak alkalmatlankodott vele, én meg szó nélkül a padlóra vettem magam, keresgéltem a kockacukrot a vendégek cipőjei közt, s az emberek nagy kíváncsian figyelték, azt gondolták (joggal), hogy valami fontos dolog veszett el. Egy vörös hajú, kövér és egy másik, ugyanolyan kurvás, de nem olyan kövér nő ült az asztalnál, meg két cégvezető, vagy valami olyanféle. Először is megállapítottam, hogy nyoma sincs a kockacukornak, pedig láttam, hogy a cipők felé pattog (amelyek nyugtalanul izegtek-mozogtak, mint megannyi tyúk). Ráadásul szőnyeg is volt a padlón,

és hiába volt az undorítóan kopott, eltűnhetett a cukor a bolyhok közt, és sehogy se tudtam ráakadni. A pincér az asztal túlsó végén hasalt neki, most már két négy lábú jött-ment ott a cipő-tyúkok közt, amelyek kergült kotkodálásba kezdtek odafönn. A pincér még mindig azt hitte, hogy Parkért vagy Lajos-aranyat keresünk, és amikor ott kuksoltunk az asztal alatt, szinte nagy meghitten a félhomályban, és megkérdezte, és megmondtam, olyan képet vágott, mintha valami fixatőrbe merítették volna, de nem volt kedvem nevetni rajta, kétszeres erővel csavart bele a félelem a gyomorszájamba, végül már valóságos kétségbeesés lett úrrá rajtam (a pincér már dühösen fölugrott), el-elkaptam a nők cipőjét, nézegettem, nem lapul-e ott a cukor valamelyik cipőtalp hajlata alatt, a tyúkok kotkodáltak, a cégvezető-kakasok a hátamat csipkedték, hallottam Ronald és Étienne nevetését, sorra jártam az asztalokat, amíg meg nem találtam a cukrot: ott bújt meg egy Második Császárság korabeli stílusú asztalláb mögött. Mindenki föl volt böszülve, még én is, pedig ott szorongattam a tenyeremben a kockacukrot, és éreztem, hogy keveredik a bőröm verítékével, milyen utálatosan válik semmivé valamiféle ragacsos bosszúállásban, hát napjában estek meg velem ilyesmik.

(-2)

2

Olyan volt itt eleinte, mint egy érvágás, valami belsőleges használatú agyabugya, valami kényszer, hogy ott erezzem azt a kék fedeles, ostoba útlevelet a kabátom zsebében, a szállodai szobakulcsomat meg biztonságban, a kulcstartó tábla kampósszögén. A félelem, a tudatlanság, a káprázat: ezt így hívják, azt így kérik, az a nő most majd elmosolyodik, azon az utcán túl már a Jardin des Plantes kezdődik. Párizs: képes levelezőlap egy Klee-rajzzal egy piszkos tükör mellett. Egy délután tűnt föl a Boszorka a Rue du Cherche-Midin, amikor följött a szobámba, a Rue de la Tombe-Issoire-on, mindig hozott egy szál virágot, egy Klee- vagy egy Miró-levelezőlapot, ha meg nem volt pénze, egy platánlevelet keresett a parkban. Huzalokat, üres ládákat gyűjtöttem akkoriban a hajnali utcákon, és aztán kandallópárkányokon forgó mobilokat, idomokat eszkábáltam belőlük, haszontalan szerkezeteket, a Boszorka meg segített befesteni őket. Nem voltunk szerelmesek, tartózkodva, fenntartással, de szakavatottan szeretkeztünk, és rettentő csönd telepedett ránk utána, és olyan lett a söröspoharak habja, mint a csepű, langyos lett, és összeesett, mi meg csak néztünk egymásra, és éreztük az időt. Végül fölkel a Boszorka, és céltalanul ténfergett a szobában. Nem egyszer láttam, hogy csodálja a testét a tükörben, és kezébe veszi a melleit, mint a szíriai szobrocskák, és lassan végigcirógatja bőrét a tekintetével. Sose tudtam ellenállni a váagnak, hogy odahívjam magam mellé, hogy érezzem, amint lassan-lassan rám hanyatlik, hogy ismét kitáruljon, ha már egy pillanatra olyan egyedül volt, és olyan szerelmesen beléfeledkezett a teste örökkévalóságába.

Nem sokat beszélgettünk akkoriban Rocamadourról, önző volt a gyönyör, és nyögdecselve tört ránk keskeny homlokával, gúzsba kötött bennünket csupa só kezével. Már belenyugodtam a Boszorka

rendetlenségébe, mint a dolgok természetes pillanatnyi állapotába, ha szóba került is Rocamadour, hamar áttértünk egy tányér fölmelegített metélttésztára, összevissza ittunk, bort, sört, limonádét, leszaladtunk, hogy fölnyittassunk két tucat osztrigát a sarki öregasszonnyal, Schubert-melódiákat és Bach-prelúdiumokat játszottunk Madame Noguét lerobbant zongoráján, vagy roston sült marhabélszínnel és uborkasalátával tettük elviselhetővé a *Porgy and Bess*-t. Nem akartam ugyan a Boszorka orrára kötni, de a dolgok valami szükséges rendszerének tűnt föl a szememben az a rend, akarom mondani, az a rendetlenség, amelyben éltünk, hogy szép lassan és természetes úton-módon lemeztár és válaszra váró levelek irattartója lesz a bidé. Csakhamar átláttam, hogy nem szabad módszeresen, szakszerűen a Boszorka elé tárnai a valóságot, éppen úgy fölháborította volna, ha dicsérik, mint az, ha kifogásolják a rendetlenséget. Nem ismert ő olyat, hogy rendetlenség, egy pillanat alatt rájöttem, amikor fölfedeztem, hogy mi mindent tart a táskájában (egy Rue Réaumur-i kávézóban történt, esett az eső, és éppen megkívántuk egymást), és hogy így kiismertem a természetét, meg is barátkoztam vele, még meg is kedveltem; majdnem mindenkihez efféle jellemhibákból összetett kapcsolatok fűztek, és amíg ott hevertem egy napok óta bevetetlen ágyon, és hallgattam, hogy sír a Boszorka, mert eszébe jutott Rocamadour egy metróban látott gyerekről, vagy elnéztem, hogy fésülködik, mert Aquitániai Eleonóra arcképe előtt töltötte a délutánt, és majd megőrült érte, hogy hasonlítson hozzá, hányszor jutott eszembe, mint valami elmebőffenés, hogy keserves ostobaság az életemnek ez az egész alapelve, mert megmaradt a pusztá dialektikus mozgás síkján, annyiban, hogy a nem szokványos viselkedést választottam a szokványos helyett, a mérsékelt illetlenséget a nyáj-illendőség helyett. Fésülködött a Boszorka, kifésülte, majd újra megfésülte a haját. Rocamadourra gondolt, valami Hugo Wolf-dalt énekelt (hamisan), megcsókolt, kérdezgette, hogy tetszik a hajviselete, nekiállt, hogy rajzolgat egy sárga papírlapra, és mindez ő volt, úgy

egészében, én meg közben ott heverek azon a szándékosan összepiszkolt ágyon, iszom azt a szándékosan langyos sört, egyre csak én meg az életem, én az életemmel, és velem szemben a mások élete. De azért az se volt éppen akármilyen, hogy öntudatos csavargó az ember, és hogy hangulatok és hangulatok, számtalan viszontagság közepette, amelyekben ott a Boszorka és Ronald és Rocamadour és a Klub és az utcák és a magam erkölcsi nyavalyái és más gennyedzések és Berthe Trépat és olykor az éhkopp és a vén Trouille, aki néha kihúzott a csávából, átokádott zenés meg cigarettafüstös éjszakák és apró aljasságok, mindenféle csselfogások közepette, és mindezek közepette, jó mélyen vagy jó magasan, nem akartam azt színlelni, mint a tucat-bohémelek, hogy a szellem felsőbb rendje vagy bármi más, épp ilyen poshadt címke ez a piti zűrzavar, de abba se akartam belenyugodni, hogy elég egy csöpp tisztesség (tisztesség, fiatalember!), és máris kint vagyunk minden slamasztikából. Így találkoztam a Boszorkával, aki, tudtán kívül, tanúm és kémem volt, mennyire ingerelt, hogy ez jár az eszemben, ez az egész, és tudom, hogy, mint mindig, sokkal könnyebb énnekem a gondolkodás, mint a lét, hogy nem is volt az én esetemben annyira ergo, még csak valami hasonló se, az a szólásból ismert ergo, így jártunk-keltünk hát a bal parton, nem tudta a Boszorka, hogy ő az én kémem és tanúm, csak végtelenül csodálta az én különféle ismereteimet, hogy értek az irodalomhoz, sőt még a cool dzsesszhez is, ezekhez az őneki módfelett nagy titkokhoz. És mindezekért valahogy ellentétten közel éreztem magamat a Boszorkához, a mágnes és vasreszelék, a támadás és védelem, a fallabda és fal dialektikájával szerettük egymást. Fölteszem, hogy reményeket fűzött hozzám a Boszorka, biztos azt hitte, hogy kigyógyultam az előítéletekből, és átálltam az övéihez, a mind léhábbak és költőibbek közé. Valami teljes és kétes örömben, teljes és hamis átmeneti szünetben kinyújtottam a kezemet, és megtapintottam a Párizs-gubancot, azt az önmagára tekeredő, végtelen orsót, a levegőnek és mindannak a magmáját, ami

kirajzolódik az ablakon, a felhők, a padlásszobák magmáját; nem volt akkor rendetlenség, rendületlen volt akkor a megállapodott és megkövült világ, elemek zsanéron forgó együttese, utcák és fák és nevek és hónapok gombolyaga. Nem volt ott rendetlenség, hogy kaput nyisson a fölmentésnek, csak szutyok és nyomor volt, poharak sörmaradékkal, sarokba dobott harisnyák, egy szex- és szőrszagú ágy, egy nő, aki a combomat cirógatta áttetsző, finom kezével, későbbre hagyva azt a simogatást, amely majd kiszakít egy időre ebből a nagy semmit vigyázó éberségemből. Mindig túl későn, mert hiába szeretkeztünk annyiszor, valami más lehet a boldogság, talán valami szomorúbb dolog, mint az az elcsitulás és az a gyönyör, valami egyszarvú- vagy szigetszerűség, valami végtelen zuhanás a mozdulatlanlásba. Nem tudta a Boszorka, hogy olyanok az én csókjaim, mint őrajta túl nyiladozó szemek, és hogy készülődik már bennem a világnak valami más alakzata, egy szédületes kormányos egy sötét hajó orrában, mely úgy szeli, hogy cáfolja is az idő tengervizét.

Akkoriban, ötvenegynehányban úgy kezdtem érezni, hogy sarokba szorultam, szorongatott egyfelől a Boszorka, másfelől meg annak valami más felfogása, aminek történnie kellett volna. Hülyeség lett volna föllázadnom a Boszorka-világ és a Rocamadour-világ ellen, hiszen minden arra vallott, hogy mihelyt visszaszerezném a függetlenségemet, abban a pillanatban már nem is érezném szabadnak magamat. Ritka nagy képmutató vagyok, ezért zavarónak találtam, hogy kémlelik a bőrömet, a lábamat, meg azt is, hogyan szoktam élvezni a Boszorkával, kémlelik kalitkába zárt papagájhoz illő kísérleteimet, hogy Kierkegaard-t olvassak a vasrácsoson át, de azt hiszem, azt találtam a legzavaróbbnak, hogy sejtelve sincs róla a Boszorkának, hogy az én tanúm ő, meg azt, hogy, éppen ellenkezőleg, meg van győződve róla, hogy teljes függetlenséget élvezek; vagy inkább az a tudat keserített el igazában, hogy sose leszek még egyszer olyan közel a szabadságomhoz, mint azokban a napokban, amikor úgy éreztem,

szorongat a Boszorka-világ, és nem más a szabadulásvágyam, csak a vereségem beismerése. Sajnálattal láttam be, hogy nem vagyok képes szintetikus karcsapásokkal, manicheus képemyő-vagdalkozással, aszott, ostoba dichotómiákkal utat törni magamnak a Gare de Montparnasse lépcsőfeljáróján, ahová elvonszolt a Boszorka, hogy látogassuk meg Rocamadourt. Miért nem magyarázgatás nélkül, a rend és rendetlenség és szabadság fogalmainak hánytorgatása nélkül veszem tudomásul, hogy mi történik, és miért nem úgy tekintek Rocamadourra, mint akárki, aki cserepes muskátlit rak ki egy Cochabamba utcai udvarban? Talán a butaság mélységes mélyére kellene süllyednie az embernek, hogy rátehesse a kezét az árnyékszék vagy az Olivos Park kilincsére. Pillanatnyilag azon ámuldoztam, hogy szárnyalhatott oly magasra a Boszorka képzelete, hogy Rocamadour-nak nevezze el a fiát. A Klubban töviről hegyire meghánytuk-vetettük az okait, de a Boszorka mindig csak annyit mondott, hogy úgy hívták a gyereket, ahogy az apját, de amikor annak nyoma veszett, ő sokkal jobbnak látta, ha Rocamadournak hívja a kisfiút, és vidékre küldi, ott nevelteti *en nourrice*. Hetek múltak el olykor, hogy szóba se hozta Rocamadourt a Boszorka, mindig olyan időszakokban, amikor azt remélte, hogy *Lied*-énekes lehet belőle. Akkor odaült Ronald a zongorához, azzal a vöröslő, busa cowboy-fejével, a Boszorka meg olyan vadul bömbölte Hugo Wolfot, hogy még a szomszédos szobában is össze-összerezzen tőle Madame Noguét, aki műanyag gyöngyöt fűzött, amit eladásra szánt egy bódében, a Boulevard de Sébastopolon. Jobban állt a Boszorkának, ha Schumannt énekel, de minden a hangulattól függött, meg attól, hogy mivel akarjuk agyonütni az estét, meg Rocamadourtól is, mert ha eszébe jutott a Boszorkának Rocamadour, lőttek akkor az éneklésnek, magára maradt Ronald a zongora mellett, kedvére munkálkodhatott *bebop*-elméletén, vagy szelíden az idegeinkre mehetett a *blues*-aival.

Nem akarok Rocamadourról írni, legalábbis ma nem, oly nagy szükségem lenne rá, hogy közelebb kerüljek önmagamhoz, mindent

félretegyek, ami elválaszt a középponttól. Mindig oda lyukadok ki, hogy a középpontot emlegetem, de semmi sem szavatolja, hogy tudom is, mit beszélek, besétálok egy olcsó mértani csapdába, mert a mértanhoz akarjuk igazítani az életünket mi, nyugatiak: Tengely, középpont, létjogosultság, *omyphalosz*, az indoeurópai nosztalgia megannyi neve. Még ennek se volna nyoma se, ennek a tengés-lengésnek, amelyet néha megpróbálok leírni, ennek a Párizsnak, ahol úgy kallódom ide-oda, mint egy szikkadt falevél, ha nem lüktetne mögötte az az alapvető sóvárgás, hogy visszataláljunk a törzsökhöz. Menynyi szó, mennyi kifejezés ugyanarra a tanácstalanságra. Néha arról győződök meg, hogy háromszög az ostobaság neve, meg, hogy nyolcszor nyolc azt jelenti, bolondság, vagy egy kutya. Ha a Boszorkát, ezt a testet öltött ködfoltot ölelem, közben arra gondolok, hogy épp annyi értelme van megírnom azt a regényt, amit sose írok meg, vagy életem árán is védelmeznem népeket megváltó eszméket, mint egy kis bábút gyúrnom kenyérmorzsából. Pillanatnyi ide-oda útját járja az inga, én meg újra belemerülök megnyugtató alapfogalmainba: jelentéktelen kis bábu, korszakalkotó regény, hősi halál. Sorba rakom őket, a kisebbtől a nagyobb felé haladva: kis bábu, regény, hősiesség. Az értékek rendjére gondolok, olyan jól kimunkálta Ortega meg Scheler: esztétika, etika, vallás. Vallás, esztétika, etika. Etika, vallás, esztétika. Kis bábu regény. Halál, kis bábu. Csiklandoz a Boszorka nyelve. Rocamadour, etika, kis bábu, a Boszorka. A nyelv, a csiklandozás, az etika.

[\(-116\)](#)

3

Álmatlanul ült az ágyban Horacio Oliveira; már a harmadik cigaretta parázslóit a szájában, amikor könnyedén végigsimított egyszer-kétszer a mellette alvó Boszorka haján. Hétfő hajnal volt, ellazsálták a vasárnap délutánt és estét, olvasgattak, lemezt hallgattak, föl-fölkeltek fölváltva, hogy kávéfőzzenek, vagy csináljanak egy maté-teát. Egy Haydn-kvartett végén elaludt a Boszorka, Oliveirának se volt kedve tovább zenét hallgatni, ezért, csak úgy, az ágyból, kihúzta a lemezjátszó csatlakozóját; még fordult néhányat a lemez, de már egy hang se hallaszott a hangszóróból. Nem tudta, miért, egy-egy rovar, egy-egy gyerek látszólag hiábavaló mozgására emlékeztette ez az ostoba tétlenség. Nem tudott aludni, csak cigarettázott, nézte a nyitott ablakot, a padlásszobát, ahol néha jó későig gyakorolt egy púpos hegedűs. Nem volt meleg, csak a Boszorka melegítette Oliveira jobb oldalát meg a lábát; ő meg apránként elhúzódott, és arra gondolt, hogy hosszú lesz az éjszaka.

Nagyon jól érezte magát, mint mindig, ha úgy ért véget a találkozásuk a Boszorkával, hogy nem vesztek össze, nem gyötörték halálra egymást. Bánta is ő, hogy levelet kapott a fivéréől, egy halálkomoly rosariói ügyvédől, aki négy árkus miniszterpapírt firkált tele, és szemére vetette, hogy Oliveira semmibe veszi fiúi és állampolgári kötelességeit. Kész gyönyörűség volt az a levél, Oliveira már ki is akasztotta ragasztószalaggal a falra, hadd élvezzék a barátai. Egyetlen fontos volt benne: értesítés egy pénzküldeményről; feketén érkezik, a zugbörzén, amelyet tapintatosan „a jutalékosnak” nevezett a fivére. Oliveirának az járt az eszébe, hogy megvehet néhány könyvet, amit már régóta el akar olvasni, meg hogy a Boszorkának is ad háromezer frankot, vegyen belőle, amit akar, alighanem egy majdnem életnagyságú plüshelefántot vásárol majd, hogy meglepje vele Rocamadourt. Reggel majd el kell mennie a vén Trouille-hoz,

naprakész állapotba hozni az öregnek a latin-amerikai levelezését. Elmenni, csinálni, naprakész állapotba hozni valamit, csupa olyan dolog, ami nem segíti az elalvást. Micsoda kifejezés: naprakész állapotba hoz! Csinál. Csinál, jót csinál, kicsinál, idővel össze csinálja magát ember, cselekedet cselekedet után. De minden cselekedet mögött ott a tiltakozás, mert minden cselekedet, bármit csinálunk, azt jelenti, hogy kiindulunk valahonnan, hogy eljussunk valahová, vagy megmozdítunk valamit, hogy itt legyen, ne ott, vagy belépünk ebbe a házba, ahelyett, hogy a szomszéd házba lépnénk vagy nem lépnénk be, vagyis benne van minden tettben az a fölismerés, hogy szükség van ott valamire, hogy még nem tettek meg valamit, de meg lehet tenni, minden tettben ott a jelenvaló hiány, hézag és szűkösség elleni csendes tiltakozás. Moralista ábránd az a hiedelem, hogy kielégíti a cselekedet, vagy, hogy csakugyan fölérhet a cselekedetek összessége az élet névhez méltó élettel. Jobb a lemondás, mert, ha lemondunk a cselekvésről, az maga a tiltakozás, nem pedig annak puszta álcája. Megint rágyújtott Oliveira, de még erre a parányi cselekedetre is el kellett mosolyodnia, gúnyosan, hisz máris becsapta magát. Nem sokat törődött felszínes elemzésekkel, majdnem mindig félreviszik őket a filológiai csapdák meg a szórakozottság. Csak az a biztos, hogy szorít az ember gyomorszája, az a testi gyanú a biztos, hogy nincs jól itt valami, de szinte sose is volt jól. Még csak nem is azért, mert szöveget ütött valami a fejébe, hanem azért, mert már a kezdet kezdetén elutasította ő a tömeges hazugságot vagy az olyanok durcás magányát, akik nekiállnak, hogy majd a radioaktív izotópokat vagy Bartolomé Mitre elnökségét tanulmányozzák. Ha valamit is eldöntött már kora ifjúságában, hát azt, hogy nem úgy védekezik ő, mint az argentin középosztály, hogy mohón, sebesen összekapar valami „kultúrát”, hisz más se volt az, csak olcsó fogás, hogy kivonja magát ez az osztály a nemzeti és bármely más valóságból, hogy biztonságban hihesse magát a környező ürességben. Talán ez tette lehetővé, ez a módszeres lankatagság, ahogy a haverja, Traveler

meghatározta, ez mentette meg tőle, hogy ő is betagozódjon abba az álszent rendbe (több barátja is vitézkedett benne, általában jóhiszeműen, mert példák tanúsítják, hogy az is lehetséges), amely megkerülte a problémák lényegét, valami olyanféle szakmaiság révén, amelynek gyakorlásával, ironikus módon, az argentinság legelőkelőbb nemesi okleveleit kaphatta meg az ember. Különben úgy látta, hogy könnyű és csalós dolog összekeverni olyan történelmi problémákat, mint az, hogy argentin vagy eszkimó az ember, olyan problémákkal, mint cselekvés vagy lemondás. Eleget élt hozzá, hogy megsejtse azt, amit legtöbbször észre se veszünk, hiába van az orrunk előtt: hogy milyen súlya van az alanynak a tárgyiasság fogalmi világában. Kevés olyan nő van, mint a Boszorka, aki sose feledkezett meg róla, hogy egy pasasnak mindig lerí a fizimiskájáról, hogy mi a véleménye a kommunizmusról vagy a krétai-mükénéi művelődésről, és hogy a kezek alakja is közrejátszik benne, hogy mit érez meg a gazdájuk Ghirlandaio vagy Dosztojevszkij művészetéből. Ezért aztán arra a véleményre hajlott Oliveira, hogy döntő szerepet játszik világszemléletében a vércsoportja, meg az, hogy fönséges nagybácsik körében töltötte a gyerekkorát, hogy ifjúságában rossz szemmel nézték egyik-másik szerelmét, és hogy igencsak aszténiás alkat. A megtestesült középosztály volt ő, maga Buenos Aires volt, a nemzeti kollégium volt, és nem lehet csak úgy könnyedén napirendre térni ezek fölött a dolgok fölött. Az volt a bökkenő, hogy annyira tartott a szempontok túlságos eltérésétől, hogy végül már mindenben túlon túl latolgatta, hogy igen, vagy nem, és a mérleg nyelve felől nézte a mérleg serpenyőit. Párizsban minden Buenos Aires volt neki és viszont; a szerelem legforróbb pillanataiban is sínylette és becsülte a veszteséget és a feledést. Mindjárt veszélyesen kényelmes, sőt könnyelmű lesz ez a magatartás, mihelyt ösztönössé és technikává válik; a béna ember iszonyú tisztánlátása, a tökhülye atléta vaksága ez. A bölcselő és a *clochard* lomha lépteivel kezdjük járni az élet útját, mindinkább a pusztá önfenntartási ösztönre korlátozzuk az

életműködéseinket, olyan tudatműködésre, amely többet törődik vele, hogy ellenálljon az ámításnak, mint azzal, hogy kihámozza az igazságot. Laikus kvietizmus, mérsékelt ataraxia, figyelmes figyelmetlenség. Az volt a fontos Oliveirának, hogy bódulat nélkül legyen tanúja annak a látványnak, annak a Tupak Amaru-szellemű fölparcellázásnak, belé ne essen már olyasmikbe, mint az a silány énközpontúság (kreolközpontúság, külváros-központúság, kultúraközpontúság, folklór-központúság), amelyet naponta hirdetnek körülötte minden lehetséges formában. Tízéves korában, imafüzérfák árnyékában, egy nagybácsikkal és zengzetes-szónokias történelmi-politikai szentbeszédekkel teljes délutánon már félénken elárulta, hogy nincs ínyére az az olyannyira spanyol-olasz-argentín „Én mondom magának!”, amelyet, haragos megerősítésül, csattanós ökölcsapás kísért. *Glielo dico io!* Én mondom magának, bassza meg! Mi bizonyító ereje van annak, hogy én) – gondolta Oliveira. Miféle mindentudást szavatol a nagyok én-je? Tizenöt éves korában találkozott azzal, hogy „csak azt tudom, hogy nem tudok semmit”; elkerülhetetlennek látta a helyzettel együtt járó bürökpoharat, nem lehet így kötekedni az emberekkel, én mondom magának. Mulatságosnak találta később, amikor megtapasztalta, hogy még a kultúra fölsőbb szintjein is hogy megteremtette a maga „én mondom magának”-ját a tekintélyek és a befolyás súlya, a színvonalas olvasottság és az értelmesség, még az előtt is ügyesen álcázva, aki mondta: most már lépten-nyomon az járta, hogy „mindig gondoltam” meg „ha biztos vagyok valamiben” meg „egyértelmű, hogy”, ám szinte sosem egyensúlyozta ki az ellentétes szemlélet elfogulatlan tisztelete. Mintha őrt állna a faj az egyedben, hogy ne szaladhasson az nagyon előre a türelem, az értelmes kétkedés, az érzelmi ingadozás útján. Egy bizonyos ponton megjelent a kérgesedés, a meszesedés, a meghatározás: vagy néger vagy fehér, radikális vagy konzervatív, homoszexuális vagy heteroszexuális, figuratív vagy absztrakt, San Lorenzo vagy Boca Juniors, hús vagy zöldség, üzlet vagy költészet. Jól is volt az így, mert nem bízhat a faj az olyan

alakokban, mint Oliveira: éppen ezt az elutasítást fejezte ki a fivére levele.

„Az a legrosszabb az egészben – gondolta – hogy elkerülhetetlenül oda lyukadunk ki, hogy *animula vagula blandula*. Mit tegyünk? Ezzel a kérdéssel kezdtem el nem aludni. Oblomov, *cosa facciamo?* Tette hívnak a Történelem nagy hangjai: *Hamlet, revenge!* Bosszút állunk, Hamlet, vagy csak nyugalom, Chippendale meg papucs meg jó meleg kályha? Ismeretes, hogy, végül is, Mártát dicsérte meg botránnyosan a Szír. Harcba szállsz, Ardzsuna? Nem tagadhatod az értékeket, te tétova király. Harc a harc kedvéért, veszélyesen élni, gondolj az epikúreus Mariusra, Richard Hillaryre, Kyóra, T. E. Lawrence-re... Boldogok, akik választanak, meg akik vállalják, hogy válasszák őket, a szép hősök, a szép szentek, a tökéletes szökevények”.

Talán. Miért ne? De az is lehet, hogy a szőlőre ácsingó róka álláspontja az övé. Meg az is lehet, hogy igaza van, de kicsinyes és siralmas az ő igazsága, a hangya igazsága a tücsök ellenében. Ha tétlenségre vezet a tisztánlátás, nem válik-e gyanússá akkor, nem palástolja-e a vakságnak valami különlegesen ördögi válfaját? A lőporszaruval rohamozó hős katona ostobasága, a dicsőséget dicsőségre halmozó katona, a hős Cabral talán egy tisztább látást sejtettek, hogy egy röpke pillantást vethessünk valami abszolútra, amely minden tudatkörön kívül esik (nem kívánnak el ilyesmit egy őrmestertől), és vele szemben a mindennapi tisztánlátás, a dolgozószobai józanság, hajnali három óta az ágyban, egy cigaretta kellős közepén, együtt véve sem ér ez föl egy vakond eszével.

Közben fölébredt a Boszorka, és álmosan nyafogva odabújt mellé, Oliveira meg elmondta neki az egészet. A Boszorka kinyitotta a szemét, és elgondolkozott.

– Nem volnál képes – mondta. – Túl sokat gondolkozol, mielőtt csinálsz valamit.

– Abból az elvből indulok ki, hogy előbb a meggondolás, csak utána a cselekvés, csacsikám.

– Abból az elvből indulsz ki – mondta a Boszorka. – Milyen bonyolult. Olyan vagy, mint egy tanú, az vagy, aki elmegy a múzeumba, és nézegeti a képeket. Azt akarom mondani, hogy a képek ott vannak, te meg a múzeumban, egyszerre közel is, távol is. Én kép vagyok. Rocamadour is kép. Étienne is kép, ez a szoba is kép. Azt hiszed, itt vagy a szobában, pedig nem vagy itt. Nézed a szobát, de nem vagy a szobában.

– Szent Tamást is lepipálná ez a nő – mondta Oliveira.

– Miért Szent Tamást? – mondta a Boszorka. – Azt a tökfilkót, aki látni akart, hogy higgyen?

– Igen, drágám – mondta Oliveira, és arra gondolt, hogy alapjában az igazi szent szólalt meg a Boszorka szájából. Boldog ez az asszony, mert úgy is hisz, hogy nem lát, mert egy test ő az időfolyammal, az élet folyamatával. Boldog ez az asszony, mert bent van a szobában, mert polgárjoga van mindenhez, amihez nyúl és amivel együtt él, hal a víz sodrában, levél a fán, felhő az égen, kép a költeményben. Hal, falevél, felhő, kép: pontosan az, hacsak...

4

Így kezdtek el járkalni egy mesés Párizsban, hagyták, hadd vezessék őket az éjszaka jegyei, olyan útvonalakon, amelyeket egy *clochard* elejtett mondata, egy sötét utca végében kivilágított padlásszoba jelölt ki nekik, meg-megállapodtak meghitt terecskéken, csókolóztak padokon, vagy nézegették azokat a fél lábon ugrálós, kavicsdobálós és hagyományos gyerekjátékokat, a Mennybe tartó sántaiskolákat. A Boszorka a montevideói barátnőről beszélt, a gyerekkori éveiről, az édesapjáról meg valami Ledesmáról. Kedvetlenül hallgatta Oliveira, röstellte is egy kicsit, hogy nem érdekli; Montevideo meg Buenos Aires egykútya, őneki pedig arra van szüksége, hogy betetőzzön egy hevenyészett szakítást (ugyan mit csinálhat most Traveler, az a nagy csavargó, milyen daliás kalamajkába keveredhetett, mióta ő elutazott? Hát az a szegény kis csacsi Gekrepten meg a belvárosi kávézók), ezért kelletlenül hallgatta, és közben rajzolgatott egy gallyal a kövecses talajra, míg azt magyarázta a Boszorka, hogy miért volt derék lány Chempe és Graciela, és mennyire fájt neki, hogy Luciana meg nem ment ki a hajóhoz, hogy elbúcsúzzon tőle, mert sznob az a Luciana, ő pedig ki nem állhatja senkiben az ilyesmit.

– Hogy érted azt, hogy sznob? – kérdezte Oliveira, mert föltámadt egy kissé az érdeklődése.

– Hát – mondta a Boszorka, és lehorgasztotta a fejét, mintha érezné, hogy valami szamárságot fog mondani – harmadosztályon utaztam, de azt hiszem, ha másodosztályon utazok, Luciana is kijön a búcsúztatásomra.

– Soha életemben nem hallottam ennél jobb meghatározást – mondta Oliveira.

– Meg aztán ott volt Rocamadour – mondta a Boszorka.

Így esett, hogy Oliveira tudomást szerzett Rocamadour létezéséről, aki még a szerény Carlos Francisco nevet viselte Montevideóban. Nem mutatkozott valami hajlandónak a Boszorka, hogy bővebb részleteket is eláruljon Rocamadour világra jöttéről, eltekintve attól, hogy semmiképp sem akart ő abortuszt, de most már bánni kezdi.

– De mégse bánom alapján, csak az a bökkenő, hogy majd meg is kell élnem valamiből. Madame Irène megkéri az árát, énekórákat is kell vennem, ez az egész aztán sokba kerül ám.

Nem is igen tudta a Boszorka, hogy minek jött ő Párizsba, és Oliveira lassan rájött, hogy csak egy kis zűrzavar a hajójegyek, utazási irodák és vízumok körül, és ugyanezzel az erővel máris ugyanúgy kiköthetett volna a Boszorka Szingapúrban vagy Fokvárosban; csak az volt a fontos neki, hogy otthagyja Montevideót, és szembenézzen azzal, amit egyszerűen csak úgy hívott, hogy „az élet”. Párizsban az volt a nagy előnye, hogy elég jól tudott a Boszorka franciául (*more* Pitman), és hogy ott láthatók a legjobb képek, a legjobb filmek, a *Kultur* a legnemesebb formáiban. Meghatotta Oliveirát ez a körkép (bár elég nyugtalanítónak találta azt a Rocamadour-dolgot, nem is tudta, hogy miért), és eszébe jutott egyik-másik ragyogó Buenos Aires-i barátnője, aki, hiába a földkerekség megismeréséről való sok magasaróptú álmodozás, mégse jutott soha messzebb, mint Mar del Plata. Ez a taknyos meg, ráadásul egy csecsemővel a karján, fölült egy hajó harmadosztályára, és nekiindult, hogy ő énekelni tanul Párizsban, üres zsebbel, egy lyukas garas nélkül. És ha nem volna elég, még Oliveirának is példát mutatott, hogy kell nézni és látni; maga a Boszorka sem sejtette, hogy pusztán azzal példát mutat, hogy megtorpan az utcán, hogy szemügyre vegyen egy kapubejáratot, ahol nincs semmi, de amott, beljebb valami zöld derengés, valami csillogás van, és akkor lopva beoson, hogy rá ne ripakodjon a házmesterné, bekukkant a nagy udvarba, ahol néha ott egy régi szobor vagy egy borostyán borította kőkáva, vagy semmi sincs, csak

a kerek utcakövekből kirakott, kopottas kövezet, penészes falak, egy órascégér, egy sarokban hűsölő kis öregember, meg a macskák, mindig és óhatatlanul a sok szürke és fehér és fekete és csatornalakó *minouche* cicus miaumiau *kitten kat chat catgatto*, az idő és a langyos padlócsempék urai, a Boszorka elmaradhatatlan barátai, ő aztán értette a módját, hogy cirógassa a hasukat, butuska és rejtelmes nyelven gügyögött hozzájuk, tanácsokat és határozott időpontokra találgatást adott nekik, intelmeket intézett hozzájuk. El-elcsodálkozott Oliveira, ahogy járt-kelt a Boszorkával, és rájött, hogy mire se megy vele, ha izgatja magát, csak, mert a Boszorka majdnem mindig földönti a söröspoharat, vagy éppen akkor nyújtja ki a lábát az asztal alól, amikor nyomban belebotlik a pincér, aki aztán szitkozódik is szaporán; boldog volt Oliveira, pedig mindvégig idegesítette a Boszorka szokása, hogy soha semmit se úgy csinál, ahogy csinálni kell, hogy elszántan tudomást se vesz a számla nagy számairól, ellenben lázba jön egy szerény 3-as számjegy farkától, vagy megáll az utca közepén (tőle két méterre fékez le a fekete Renault, kidugja a fejét a vezető, és lekurvázza picardiai tájszólásban), csak úgy megáll, hogy az utca közepéről, messziről csodálja meg a Panthéon látványát, mindig szebb az úgy, mint akkor, ha a járdáról szemléljük. Meg más efféle dolgok.

Már ismerte Oliveira Pericót és Ronaldot. A Boszorka mutatta be neki Étienne-t, és Étienne ismertette össze őket Gregoroviusszal; A Saint-Germain-des-Prés-i éjszakákon alakult meg a Kígyó Klub. Mindenki rögtön befogadta a Boszorkát, természetes lett, hogy elmaradhatatlanul ott van, bár idegesítette őket, hogy majdnem mindent el kell magyarázni neki, amit beszélnek, meg az is, hogy olykor a levegőbe röpít vagy negyed kiló sült burgonyát, csak, mert nem képes tisztességesen használni a villát, és majdnem mindig a másik asztalnál ülő alakok hajában állapotodik meg a sok sült krumpoli, és bocsánatot kell kérni tőlük, vagy elmondani nekik, hogy milyen kelekótya ez a Boszorka. A baráti körben nagyon rosszul szerepelt a Boszorka, rájött Oliveira, hogy szívesebben is találkozik ő külön-

külön a Klub tagjaival, lófrál az utcán Étienne-nel vagy Babsszel, úgy bocsátja be őket a maga világába, hogy sose akarja bebocsátani őket a maga világába, de mégis bebocsátva őket, mert másra se vár az a népség, csak arra, hogy letérjen az autóbuszok és a történelem megszokott menetirányáról, így hát valamiképpen a Klub minden tagja hálás volt a Boszorkának, noha a legcsekélyebb alkalmat is megragadták, hogy fát vágjanak a hátán. Étienne mindig olyan magabiztos, mint egy kutya vagy egy postaláda, de belesápadt, amikor a Boszorka jól megmondta a magáét az utolsó festményéről, és még Perico Romero is kegyeskedett elismerni, hogy ahhoz képest-hogy-nő-van-vér-a-Boszorka-pucájában. Hetekig, hónapokig (nehezen számolgatta a napokat a boldog, ergo jövőtlen Oliveira) csak járkáltak, járkáltak Párizsban, megnézték ezt-azt, hagyták, hadd essen meg, aminek meg kell esnie, szerették egymást és civakodtak, és fittyet hánytak közben a napilapok híreire, a családi kötelességekre, mindenféle nyomasztó pénzügyi és erkölcsi gondokra.

Kop, kop.

– Ébresztő – mondta néha Oliveira.

– Minek? – felelte a Boszorka, és nézegette a Pont Neufről, hogy úsznak *pénich*-ek. – Kop, kop, egy madárka van a fejedben. Kop, kop, az csipked mindig, hogy adj neki valami argentin eleséget. Kop, kop.

– Jól van – dörmögte Oliveira. – Ne tévessz össze Rocamadourral. Végül már a boltossal meg a házmesternével is makaróni, glu-glu nyelven beszélünk, abból lesz csak majd nagy galiba. Nézd csak azt a fickót, hogy koslat a kis néger lány után.

– Ismerem azt a lányt, a Rue de Provence-on dolgozik, egy kávézóban. Nőkre bukik a csaj; pofára esik szegény pasi.

– Teveled is kikezdett a kis néger?

– Hát persze. De azért összebarátkoztunk, nekiadtam a rúzsomat, ő meg egy kis könyvvel ajándékozott meg, valami Retef írta, vagy várj csak... nem is... inkább Retif...

– Értem. Csakugyan nem feküdtél le vele? Pedig érdekes lehet a magadfajta nőnek.

– Hát te feküdtél már le férfival, Horacio?

– Persze. Tudod, a tapasztalat kedvéért.

A Boszorka a szeme sarkából nézett rá, gyanakodott, hogy csak ugratja Oliveira, mert őrről rá a madár miatt, hogy ott a madár a fejében, kop, kop, és hogy argentin eleséget kér tőle. Majd nekiugrott, egy Rue Saint-Sulpice-en sétáló házaspár nagy meglepetésére, nevetve kócolta a haját, Oliveira kénytelen volt lefogni a karját, aztán csak nevettek, a házaspár meg nézte őket, a férfi éppen csak elmosolyodott, de az asszony meg volt botránkozva, micsoda viselkedés.

– Igazad van – ismerte el végül Oliveira. – Javíthatatlan vagyok, mi? Ébresztőről beszélek, pedig végül is olyan jó így aludni.

Megálltak egy kirakat előtt, olvasták a könyvcímeket. Kérdezgetni kezdett a Boszorka, a könyvek színe, alakja szerint. El kellett neki helyezni Flaubert-t, elmondani neki, hogy Montesquieu, elmagyarázni neki, hogy Raymond Radiguet hogy, tájékoztatni, hogy Théophile Gautier mikor. Csak hallgatta a Boszorka, és rajzolgatott az ujjával a kirakatüvegre. „Egy madárka van a fejedben, azt akarja, hogy adj neki valami argentin eleséget”, gondolta Oliveira, amíg a saját szavait hallgatta. „Szegény fejem, jaj nekem”.

– Nem látod át, hogy semmit se tanul így az ember? – mondta végül a Boszorkának. – Az utcán akarsz művelődni, drágám, de hát lehetetlen az. Akkor fizess elő a *Reader's Digest*-re.

– Ugyan, arra a szemétre.

Madárka a fejemben, mondta magában Oliveira. Nem a Boszorka, hanem egy madárka. De mi van a Boszorka fejében? Levegő vagy korpa, mindenesetre nem valami fogékony anyag. Nem a fejében a központja.

„Hunyd be a szemed, és találj célba”, gondolta Oliveira. „Pontosan a Zen írászati módszere. De egyszerűen azért talál ő célba, mert

nem tudja, hogy ez a módszer. Én meg... Kop, kop. Hát így vagyunk”.

Amikor olyasmiket kérdezett a Boszorka, hogy mi az a Zenfilozófia (megeshettek ilyen dolgok a Klubban, ahol mindig olyan elvont tudományokról, bölcselemekről beszélgettek, hogy alapvető fontosságúnak érezhessék őket, mindig csak az érmek másik oldaláról, a hold túlsó feléről folyt a szó), Gregorovius megpróbálta elmagyarázni neki a metafizika alapjait, amíg Oliveira a *Pernod*-ját kortyolgatta, és élvezettel nézte őket. Megmagyarázni valamit a Boszorkának? Oktalan igyekezet. Igaza van Fauconnier-nak: az ilyen embereknek éppen a magyarázattal kezdődik a rejtelem. Csak hallgatta a Boszorka, hogy immanencia meg transzcendencia, és úgy nézett azzal a szép szemével, hogy Gregoroviusnak torkán akadt a metafizika. Végül elhitette magával a Boszorka, hogy sikerült megértenie a Zent, és kimerültén fősóhajtott. Csak Oliveira vette észre, hogy minduntalan kihajolt a Boszorka azokra a nagy, időtlen teraszokra, amelyeket mindannyijuk olyan dialektikusai! keresett.

– Ne tanulj meg hülye adatokat – tanácsolta a Boszorkának. – Minek viselnél szemüveget, ha nincs szükséged rá?

Kicsit gyanakodott a Boszorka. Rettentően csodálta Oliveirát és Étienne-t, hogy képesek három órát vitatkozni egyvégtében. Mintha valami krétakör volna Étienne és Oliveira körül, ő pedig be akart lépni abba a körbe, meg akarta érteni, hogy miért olyan fontos az irodalomban az indeterminizmus elve, és miért akar Morelli, akiről annyit beszéltek, akit úgy csodáltak, olyan kristálygömböt alkotni a könyvéből, amelyben megsemmisítő látomássá egyesül a mikro- és makrokozmosz.

– Nem lehet teneked csak úgy megmagyarázni – mondta Étienne.
– Ez már a 7-es Meccano, te még csak a 2-esnél tartasz.

Búnak eresztette a fejét a Boszorka, összecsavart egy falevélkét a járda szélén, beszélt hozzá egy ideig, ide-oda húzogatta a tenyerén, a hátára vagy a hasára fektette, cirógatta, végül lehúzta róla a bőrözetét, ott maradt utána csupaszon a levél erezete, és

kirajzolódott a Boszorka bőrén egy kecses zöld kísértet. Étienne kikapta a kezéből egy hirtelen mozdulattal, és a fény felé fordította az erezetet. Ilyesmikért csodálták a Boszorkát, szégyenkeztek is egy kicsit, hogy olyan gorombák voltak hozzá, ő meg kapott az alkalmon, kért még egy fél litert, és, ha lehet, egy kis sült krumplit.

[\(-71\)](#)

5

Egy szállóban történt meg először, a Rue Valette-en, céltalanul sétálgattak arrafelé, meg-megálltak egy-egy kapu alatt, ebéd után mindig lehangel az embert a szemerkélő eső, tenniük kellett valamit ez ellen a dermesztő szitálás ellen, ezek ellen a gumi szagú esőkabátok ellen, egyszer csak odasimult a Boszorka Oliveirához, és bárgyún egymásra néztek, HOTEL, egy öregasszony köszöntötte őket a redves íróasztal mögül, megértően, hisz mi mást is tehetne az ember ebben a pocsék időben. Húzta az egyik lábát, nézni is kínos volt, ahogy ment fölfelé, és minden lépcsőfokon megállt, hogy maga után húzza a beteg lábát, amely sokkal vastagabb volt, mint a másik, és ahogy ismételte ezt a műveletet egészen a negyedik emeletig. Szappan- és leves-szag volt, valaki a folyosó szőnyegére lötytyintett egyszer valami kék folyadékot, és az olyan nyomot hagyott rajta, mint egy pár madárszárny. Szakadozott, összesztoppolt, vörös függöny takarta a szoba két ablakát, és, mint egy angyal, nedves fény szűrődött be a szobába, egészen a sárga takaróig.

A Boszorka, nagy jámboran, irodalmiaskodni akart, odaállt az ablakhoz, úgy tett, mintha az utcára bámulna, amíg Oliveira az ajtóreteszt ellenőrizte. Nyilván valami kidolgozott terve volt a Boszorkának az ilyen helyzetekre, vagy csak mindig így történtek vele az ilyen dolgok, először az asztalra tette a táskáját, cigarettát vett elő, kinézett az utcára, a füstöt letüdözve dohányzott, egy-két megjegyzés a tapétára, aztán csak várt, persze, hogy várt, hogy minden kellőképpen legyen, hogy kidomborodjon a legelőnyösebb férfiszerep, mindvégig a férfié legyen a kezdeményezés. Egyszerre csak elnevelték magukat, micsoda marhaság! Egy sarokba vágta a sárga takarót, úgy hevert ott, a fal mellett, mint egy alaktalan bábu.

Megszokták, hogy összehasonlítgatják a takarókat, az ajtókat, a lámpákat, a függönyöket; a *cinquième arrondissement* hotelszobáit

jobbnak találták, mint a *sixième*-belieket, a *septieme*-mel nem volt szerencsájük, mindig történt ott valami, hol dörömböltek a szomszéd szobában, hol a vízvezeték zúgott gyászosan, akkorra már elmesélte Oliveira a Troppmann történetét, a Boszorka meg csak hallgatta, odabújva mellé, el kell majd olvasnia Turgenyev elbeszélését, hihetetlen, hogy mi mindent kell elolvasnia ebben a két évben (ki tudja, miért éppen kettőben?), máskor Petiot került sorra, máskor Weidmann, megint máskor Christie, a szállodában majdnem mindig megjött a kedvük, hogy büntettekről beszélgessenek, de váratlan komolysági roham is elfogta olykor a Boszorkát, azt kérdezte, merőn a mennyezetet bámulva, hogy csakugyan olyan bomba jó-e a sienai festészet, ahogy Étienne állítja, hogy nem kéne-e a fogához vernie a garast, hogy vegyen egy lemezjátszót, meg hogy beszeresse Hugo Wolf műveit, amelyeket dudorászott néha, de bosszúsan félbehagyta, mert elfelejtette a folytatást. Szeretett Oliveira szeretkezni a Boszorkával, mert semmi se lehetett akkor fontosabb a lánynak, ám egyszersmind, valami nehezen fölfogható módon, valahogy nem jutott az el a gyönyör tetőpontjára, majd egyszer mégis magára talált benne egy bizonyos pillanatban, ezért eszeveszetten belékapaszkodott, hogy tovább tartson, olyan volt, mint valami fölserkenés, mintha akkor tudná meg az igazi nevét, majd visszahanyatlott egy kissé mindig alkonyi állapotba, ami elbűvölte a tökéletességtől idegenkedő Oliveirát, de a Boszorka csakugyan szenvedett, amikor visszatért az emlékeihez és mindenhez, amire gondolnia kellett, de nem volt képes gondolni, akkor aztán elmélyülten meg kellett csókolni, újabb játékokra csábítani a Boszorkát, ő pedig, immár magára találva, kiáradt ott, Oliveira alatt, és elragadta a szerelmesét, úgy adta oda magát, mint egy fölgerjedt vadállat, fölakadt szemmel, ökölbe szorított kézzel, mint egy mitikus szörny, mint egy hegyről alágördülő szobor, körmével tépázva az időt, hüppögés meg végtelenségig tartó, panaszos nyögés közepette. Egy éjszaka véresre harapta Oliveira vállát, belevájta a fogát, mert az már kissé elmélázott, félrefordult, és

valami homályos, szótlan megállapodás volt keletkezőben köztük, de úgy érezte Oliveira, mintha még várna valamit tőle a Boszorka, a halált, valami, ami nem az éber énje volt, ködösen a megsemmisülést kívánta tőle hanyatt fektében, egy lassú késszúrást, amely szétzúzza az éj csillagait, és visszaadja a teret a kérdéseknek és a rettenetnek. Magán kívül lett Oliveira, mint egy mitikus matador, akinek azt jelenti a gyilkolás, hogy visszaadja a bikát a tengernek és a tengert az égnek, és csak akkor egyszer gyötörte meg a Boszorkát azon a hosszú éjszakán, amelyről később nem sok szó esett köztük, Pasziphaévá tette, legyűrte, úgy tette magáévá, mint egy fiatal fiút, az egész testét bejárta, egy utolsó kurva szívességeit követelte tőle, az egekbe emelte, úgy vérgőzősen a karjába szorította, itatta vele a magot, mely úgy csorog alá a szájról, mint a Logoszhoz intézett kihívás, szürcsölte a Boszorka hasa és tompora homályát, fölhúzta az arcáig, hogy női önmagával kenje meg a megismerésnek ebben az utolsó műveletében, amelyet csak a férfi tud megadni a nőnek, elcsigázta a Boszorkát, szőrrel, bőrrel, nyállal, nyöszörgéssel, a végsőkig kimerítette roppant férfierejével, ledobta a párnára, a lepedőre, és érezte, hogy ott sír boldogságában a Boszorka, ott, az arcához bújva, amelyet egy újabb cigaretta adott vissza a szoba és a hotel éjszakájának.

Később aggodalmaskodni kezdett Oliveira, hogy azt hiheti a Boszorka, már sok is a jóból, hogy már-már áldozattá magasztosul ez a játék. Főleg a hála leheletfinom formájától, a kutya-húségű ragaszkodástól tartott; nem akarta, hogy az egyetlen viselet, amely jól állt a Boszorkának, a buzgó nőiesség révén, veszendőbe menjen a szabadsága. De megnyugodott, mert visszazökkent a Boszorka a korábbi szokások, a fekete kávé, a bidére járás szintjére, és a kiújuló nagy zűrzavarok is ezt a visszatérést jelezték. Kínpadra vonták akkor éjszaka a Boszorkát, megnyílt egy lüktető és kitárult térnek, valami likacsosságnak, másfelől bizonyára ostorcsapásként érték Oliveira első szavai, és amikor visszaült a Boszorka az ágy szélére, különös elégedettséggel töltötte el Oliveirát, hogy mosolygással és

ködös reménykedéssel próbálja semlegesíteni magát ez az elhatalmasodó döbbenet. Tekintve, hogy nem szerette a Boszorkát, tekintve, hogy úgyis kihuny a vágy (mert nem szerette, a vágy meg majd kihuny), mint a pestist, kerülnie kellett a játékok mindenféle szentesítését. Napokig, hetekig, néhány hónapig, minden garniszoba és minden tér, minden szerelmi testhelyzet, egy-egy piaci kávézóban minden virradat más se volt, csak valami vad cirkusz, finom művelet és józan számvetés. Így derült ki, hogy csakugyan arra vár a Boszorka, hogy megölje Horacio, és hogy a főnix halálával haljon, és új életre kelve léphessen be a bölcselők zsinatába, vagyis a Kígyó Klub csevegő eszmecseréibe: tanulni akart a Boszorka, o-kul-ni. Fölmagasztalta, valami tisztító-szentelő tevékenységre hívta, szólította föl Horaciót, de szinte sosem találtak egymásra, mert oly eltérők voltak, annyira külön utakon jártak, míg javában folyt a szó belőlük (tudta is ezt, teljesen tisztában volt vele a Boszorka), ezért nem találhattak egymásra másképpen, csak úgy, ha megöli őt Horacio a szerelemben, ahol egyesülhetnek, egyenlők lehetnek ők ketten, meztelenül, a szállodai szobák mennyországában, és akkor mehet végbe a főnixmadár föltámadása, ha Horacio már gyönyörűen megfojtotta a Boszorkát, hadd csorogjon a nyál abból a tátott szájából, Horacio meg magán kívül nézze, mintha csak most ismerné meg, most tenné igazán magáévá, most vonná maga mellé.

6

Abban állt a módszerük, hogy bizonytalan találkákat adtak egymásnak, valamelyik városnegyedben, valamilyen időpontra. Tetszett nekik a kockázat, hogy talán majd nem is sikerül a találkozás, hogy egyedül töltik a napot, morcosán egy kávézóban, vagy a téren, egy pádon, és még-egy-könyvet olvasgatnak. Oliveirái volt az a még-egy-könyv elmélet, csak átvette tőle a Boszorka, pusztá ozmózis útján. Valójában majdnem minden könyv mínusz-könyv volt neki, szerette volna, ha valami nagy-nagy szomjúság költözik belé, és végtelen hosszú idő alatt (úgy három, öt éven belül) Goethe, Homérosz, Dylan Thomas, Mauriac, Faulkner, Baudelaire, Roberto Arlt, Szent Ágoston és más olyan szerzők *omnia opera*-ját elolvassa, akiknek a nevére összeresztette a Klubban, társalgás közben. Megvető vállrándítással válaszolt rá Oliveira, és Rio de la Plata-i torzulásokról beszélt, meg egy *fulltime* olvasófajtaról, napfényhez és szerelemhez hűtlen kékharisnyákkal zsúfolt könyvtárakról, házakról, ahol nyomdafesték-szag nyomja el a fokhagyma derűjét. Keveset olvasott akkoriban Oliveira, nagyon el volt foglalva: nézegette a fákat, a földön talált madzagdarabokat, a *Cinémathèque* megsárgult filmjeit és a nőket a Latin Negyedben. Mihaszna elmélkedésbe torkolltak homályos értelmiségi törekvései, és, ha segítséget, egy évszámot vagy valami magyarázatot kért tőle a Boszorka, kedvetlenül teljesítette a kérését, mint valami haszontalan dolgot. „De hát te már úgyis tudod”, mondta megbántva a Boszorka. Akkor nekilátott Oliveira, hogy megmagyarázza neki, mi a különbség ismeret és tudás közt, egyéni kutatási gyakorlatokat javasolt neki, de mindig elkeseredett az ilyesmitől a Boszorka, és nem is végezte el őket.

Megegyeztek, hogy sose fognak megegyezni ebben a tekintetben; találkát beszéltek meg csak úgy, vaktában, mégis majdnem mindig

találkoztak is. Olyan hihetetlenek voltak néha ezek a találkozások, hogy Oliveira megint fölvetette magában a valószínűségek fogas kérdését, és bizalmatlanul vizsgálta minden oldalról. Lehetetlen, hogy éppen abban a pillanatban akar befordulni a Boszorka a Rue de Vaugirard utcának azon a sarkán, amikor ő, öt háztömbbel lejjebb, eldönti, hogy mégse megy végig a Rue de Bucin, hanem, mindenféle ok nélkül, a Rue Monsieur le Prince felé fordul, és csak megy, megy, egyszer csak megpillantja a Boszorkát, ott áll egy kirakat előtt, és elmerülten bámul egy bebalzsamozott majmot. Egy kávézóban üldögélve, tüzetesen végigelemezték az útvonalakat, az útiterv váratlan változásait, gondolatátvitellel próbálták magyarázni a fordulatokat, de mindig kudarcot vallottak vele, azért mégis mindig összetalálkoztak az utcák átláthatatlan útvesztőjében, végül is egymásra leltek, és bolondul nevettek, biztosak voltak benne, hogy valami hatalom van a kezükben, és azzal is gazdagabbak. Elbűvölték Oliveirát a Boszorka oktalanságai, az, hogy a legegyszerűbb számításokat is nyugodt lélekkel veszi semmibe. Ami valószínűség-elemzés, választás, vagy egyszerűen a varázsvesszős sétálásba vetett bizalom volt Oliveirában, közönséges sorsszerűséggé vált az a Boszorkában. „De ha nem találkoztál volna velem?”, kérdezte Oliveira. „Tudom is én, látod, mégis itt vagy...” Megmagyarázhatatlanul érvénytelenítette a kérdést ez a válasz, rávilágított annak elcsépelet logikai rugóira. Ezek után képesebbnek érezte magát Oliveira, hogy megküzdjön könyvtári előítéleteivel, a Boszorka pedig, paradox módon, föllázadt ellene, hogy Oliveira lenézi az iskolás ismereteket. Hát így voltak ők egymással, mint *Punch and Judy*, vonzották és taszították egymást, annak rendje-módja szerint, ha nem akarja az ember, hogy előbb-utóbb színes nyomat, vagy szótlán románc legyen a szerelem. De a szerelem, maga ez a szó...

7

A szádhoz érek, egy ujjal a szád széléhez érek, kirajzolom, mintha a kezem nyomán alakulna, mintha most nyílna szét először, csak le kell hunynom a szemem, hogy eltöröljem, majd újra kezdem az egészet, mindig olyan szájat hozok létre, amelyet kívánok, amilyen száját a kezem választ és a képedre rajzol, a sok közül éppen azt a száját, amelyet én választok, korlátlan szabadságom birtokában, hogy kirajzoljam kezemmel az arcodra, és amely, valami véletlen folytán, amit nem is próbálok megérteni, pontosan egyezik a te száddal, amely ott mosolyog a kezem rajzolta szád alatt.

Rám nézel, közelről, egyre közelebbről nézel rám, és akkor küklopszot játszunk, mind közelebbről nézzük egymást, megnőnek a szemeink, közelebb, közelebb egymáshoz, összesimulnak, csak nézik egymást a küklopszok, összevegyül a lehetetük, találkoznak a szájak, és langyosan viaskodnak, ajakkal harapdálják egymást, csak a nyelv tapad a fogakhoz, ott játszik a zugaikban, ahol nehéz levegő árad ki-be hang nélkül, valami ódon illattal. Akkor megpróbál a hajadba túrni a kezem, lassan cirógatni a hajzatod mélyét, közben csókolózunk, mintha virágokkal vagy halakkal volna tele a szánk, eleven mozgással, valami sötét aromával. És ha egymásba harapunk, édes a fájdalom, és ha fojtogatjuk egymást a lélegzetünk egyidejű, gyors és rettentő visszaszívásával, gyönyörű az a pillanatnyi halál. És egy a nyálunk, egy az érettgyümölcs-zamat a szánkban, és érzem, hogy itt remegsz mellettem, mint hold a víztükörben.

8

Márciusban, a lapuló párduc hónapjában, amikor már napról napra egy kicsivel több vörös is vegyül a napfény sárgájába, kijártunk délutánonként nézegetni a Quai de la Mégisserie halait. A folyó felőli járdán ügyet se vetettünk a *bonquiniste*-okra, akiktől semmit se kapnánk ingyen, csak vártuk, mikor tűnnek már föl az akváriumok (lassan haladtunk, késleltettük a találkozást), minden akvárium kinn a napon, és rózsaszín meg fekete halak száz-számra, mintha a levegőben függnének, mint nyugodt madarak abban a kerek légterükben. Valami képtelen derű kapott derékon bennünket, daloltál és vonszoltál magaddal, át az utcán, hogy belépünk a levegőben lógó halak világába.

Kirakják az akváriumokat, a nagy tartályokat az utcára, és az izgatott turisták és gyerekek közt, az egzotikus (*550 fr. pièce*) változatokat gyűjtő hölgyek közt ott vannak az akváriumok a napon, a vízkockáikkal és – gömbjeikkel, melyek vizét levegővel elegyíti a nap, és szelíden járnak körbe-körbe táncukat abban a kis adag levegőben a rózsaszín meg fekete madarak, a lassú, hideg madarak. Néztük őket, azt játszottuk, hogy odahajolunk a szemünkkel az üveghez, odanyomjuk az orrunkat, fölbosszantottuk vele a vízi lepkék fogdosására való hálókkaal felszerelt halaskofákat, és mind kevésbé értettük a halakat, és e miatt az értetlenség miatt igyekeztünk közelebb férkőzni hozzájuk, a titokzatos halakhoz, kerülgettük az akváriumokat, de csak nem jutottunk közelebb, mint az a barátnőnk, a Pont-Neuf felől jövet második bódé halaskofája, aki azt mondta neked: „A hideg vízben elpusztulnak, olyan szomorú a hideg víz...” Én meg a szállodai takarítónőre gondoltam, akitől jó tanácsokat kaptam egy páfrányhoz: „Ne öntözze, tegyen egy tál vizet a cserép alá, akkor, ha inni akar, iszik, ha nem akar, nem iszik...” Mi meg arra a hihetetlen dologra gondoltunk, amiről

olvastunk, hogy szomorkodik a magányos hal az akváriumban, de tegyük csak belé egy tükröt, megint mindjárt megjön a kedve...

Olyan boltokba is beléptünk, ahol különleges akváriumok voltak a kényesebb fajtáknak, hőmérővel és piros kis hernyókkal. Zajos örömmel figyeltük a halak viselkedését, szerelmi életét és alakját, bosszantottuk is vele a kofákat, akik biztosak voltak benne, hogy semmit se fogunk vásárolni tőlük à 550 fr. pièce. Nyúlós idő volt, olyanféle, mint a túl finom csokoládé vagy a martinique-i narancs-íz, mi pedig megrészegültünk a metaforáktól, analógiáktól, és mindig be akartunk térni valahová. Tiszta Giotto volt az a hal, emlékszel, az a kettő meg úgy játszadozott, mint két jade-kutya, az egyik hal meg épp olyan volt, mint egy ibolya színű felleg árnyéka... Fölfedeztük, hogy milyen harmadik dimenziójuktól megfosztott alakokat is ölthet az élet, amelyek *eltűnnek*, ha élükkel fordulnak felénk, vagy csak egy mozdulatlan, függőleges, rózsaszín vonalkát hagynak a vízben. Egy uszonymoccanás, és megint ott van előttünk egy szörnyeteg, szemestül, bajszostul, uszonyostul, és néha kitüremkedik belőle egy áttetsző ürülékszalag, és ott lebeg körötte, sehogy se tud leszakadni, egy kölönc, mely egyszeriben közénk süllyeszti a halat, kitepi tiszta-képi tökéletességéből, lejárhatja, hogy azzal a nagy szóval éljünk, amely annyiszor jött a nyelvünkre ott és akkoriban.

A Rue de Varennes-ről befordultak a Rue Vaneau-ra. Szemerkélt az eső, és a Boszorka még szorosabban belékarolt Oliveirába, odasimult a barátja hideg-leves szagú esőköpenyéhez. Étienne és Perico azt feszegette, hogy meg lehet-e képpel és szóval magyarázni a világot. Oliveira unalmasnak találta, ezért inkább átfogta a Boszorka derekát. Ez is lehet világmagyarázat, egy finom, meleg derekat ölelő kar, úgy érzi akkor, járás közben, az ember, hogy valami egyhangú, makacs nyelv az izmok könnyű játéka, valami konok Berlitz, szeretlek, sze-ret-lek, sze-ret-lek. Nem is magyarázat ez, hanem maga az ige: sze-ret, sze-ret. „Utána mindig a kopula”, gondolta nyelvtanilag Oliveira. Ha megérthette volna a Boszorka, hogy milyen elkeserítőnek találja ő, hogy így egyszeriben enged a vágnak, *haszontalan magányos gerjedelmünk*, mondta egyszer egy költő, de olyan forró az a derék, meg ott az az ázott hajzat az arcánál, meg a Boszorka Toulouse Lautrec-i lényé, amint nekitámaszkodva lépdel. Kezdetben vala a kopula, a pázrás, magyarázat az erőszak, de fordítva nem mindig. Föl kell fedeznünk a nem magyarázó módszert, hogy ez a sze-ret-lek sze-ret-lek lehet a kerékagy. Hát az Idő? Minden újra meg újra kezdődik, semmi sincs önmagában. Aztán meg enni és üríteni kell, mindig újra a krízis. Ennyi meg ennyi óránként föltámad bennünk a vágy, sose különbözik nagyon, de mindig más: időcsapda, hogy ábrándok ébredjenek. „Olyan a szerelem, mint a tűz, hogy örökké égjen a Mindenség láttára. De mindjárt visszaesünk valami zabolátlan nyelvezetbe”.

– Magyarázni, magyarázni – dörmögte Étienne. – Nem is látjátok, ha meg nem nevezitek a dolgokat. Ez itt kutya, az meg ott ház, ahogy a Duinói mondta. Perico, nem magyarázni, hanem mutatni kell. Festek, tehát vagyok.

– Mit mutatni? – kérdezte Perico Romero.
– Annak bizonyosságait, hogy élünk.
– Ez a tulok azt hiszi, semminek sincs értelme, csak a látványnak és a következményeinek – mondta Perico.

– Nem látványtermék a festészet, hanem valami más – mondta Étienne. – Én az egész testemmel festek, ebben az értelemben nem is különbözök olyan nagyon a te Cervantesedtől vagy a te tudom is én mikori Tirsódtól. Megpukkadok attól a magyarázó mániától, hogy csakis igének fogják föl a Logoszt.

– Satöbbi – mondta kedvetlenül Oliveira. – Ha már az értelmezésnél tartunk, a tiétek süketek párbeszédének hat.

A Boszorka még jobban hozzá simult. „Na, mindjárt mond ez a lány valami számárságot”, gondolta Oliveira. „Az kell neki, hogy ide dörgölőddzön előbb, hogy hámszövetileg szánja el magát”. Valami neheztelő gyöngédséget érzett, valami olyan ellenmondást, ami bizonyára maga az igazság. „Ki kéne találni a nyájas pofont, a méhecske-bokánrúgást. De még fölfedezésre várnak ebben a világban a végső összefoglalások. Igaza van Pericónak, virraszt a nagy Logosz. Kár, mert szükség volna például a szerelemgyilkosságra, az igazi sötét fényre, az ellenanyagra, mely annyira foglalkoztatja Gregoroviust”.

– Te, eljön Gregorovius a lemezestre? – kérdezte Oliveira.

Perico azt gondolta, hogy igen, Étienne meg azt gondolta, hogy Mondrian.

– Figyeld csak meg Mondriant – mondta Étienne. – Klee egyetlen bűvös jegye sem érvényes őrá. Klee a véletlennel, a kultúra áldásaival játszott. Mondriannál elégedett lehet a tiszta érzékenység, Kleenek meg egy halom más kacatra is szüksége van. Kifinomult ő a kifinomultaknak. Valóságos kínai. Ellenben Mondrian öntörvényűen fest. Odaállsz elébe, tiszta meztelen, és akkor vagy-vagy: vagy látod, vagy nem látod. Teljesen fölösleges ott az élvezet, a csiklandozás, a célzás, a rémület vagy minden gyönyörűség.

– Érted, mit beszél? – kérdezte a Boszorka. – Azt hiszem, igazságtalan Kleehez.

– Semmi köze ennek az igazsághoz meg az igazságtalansághoz – mondta unottan Oliveira. – Valami mást akar mondani. Ne tekintsd mindjárt személyes kérdésnek.

– De miért mondja, hogy nincsenek meg Mondrianban mindezek a gyönyörű dolgok?

– Azt akarja mondani, hogy *ès lettres*, vagy legalábbis *ès poésie* diplomád legyen, ha egy Klee festészetéhez hasonló festészethez közelítesz, Mondrian meg azzal is megelégszik, ha mondrianizálódik az ember, és kész.

– Dehogyan – mondta Étienne.

– De bizony – mondta Oliveira. – Szerinted egy Mondrian-vászon önmagáért beszél. Ennélfogva az ártatlanságodra számít, nem a tapasztalatodra. Édeni ártatlanságról beszélek, nem ostobaságról. Figyeld csak meg, hogy még arról a metaforádról is lerí a praeadamizmus, hogy meztelenül álljunk oda egy kép elé. Paradox módon, Klee sokkal szerényebb, elvárja a szemlélő sokszoros cinkosságát, mert kevésnek tartja önmagát. Alapjában Klee történelem, Mondrian meg időtlenség. Te meg élsz-halsz az öntörvény őségért, az abszolútumért. Jól mondom?

– Nem – mondta Étienne. – *C'est vacbe comme ilpleut*.

– *Tu parles*, baszod – mondta Perico. – Meg az a kurafi Ronald, aki a világ végén lakik.

– Szedjük a lábunkat – javasolta Oliveira – mentsük a bőrünket ettől a havas esőtől.

– Már megint kezdted. Szinte jobb szeretem, ha úgy beszélsz, mint az argentin, hogy Buenos Airesben így az eső, úgy az eső, baszod. Még az a Pedro de Mendoza akart gyarmatosítani benneteket.

– Az abszolútum – mondta a Boszorka, és tócsából tócsába rugdalt egy kavicsot. – Mi az az abszolútum, Horacio?

– Nézd csak – mondta Oliveira – abban a pillanatban jön létre abszolútum, amikor eléri valami a legnagyobb mélységét, a legnagyobb hatósugarát, a legnagyobb értelmét, és teljesen elveszti minden érdekességét.

– Ott jön Wong – mondta Perico. – Algaleves lett a kínaiból.

Majdnem ugyanakkor pillantották meg Gregoroviust, amint kifordult a Rue de Babylone sarkánál, és, szokása szerint, egy könyvekkel megtömött aktatáskát cipelt. Wong és Gregorovius megállt egy lámpaoszlop alatt (mintha közösen zuhanyoztak volna), és kissé ünnepélyesen köszöntötték egymást. Ronald kapualjában még egy kis közbjáték, esernyő-összecsuks, *comment ça va*, nincs egy szál gyufája valakinek, elromlott a *minuterie*, micsoda pocsek este, *ah oui c'est vache*, aztán az elég körülményes fölbotorkálás, elakadás az első fordulóban, mert ott ül egy párocska a lépcsőn, mélyen belemerülve a csókolózásba.

– *Allez, c'est y pas une heure pour fairé les cons* – mondta Étienne.

– *Tagueule* – felelt egy fojtott hang. – *Montez, montez, ne vous gênez pas. Ta bouche, mon trésor.*

– *Salud, va* – mondta Étienne. – Guy Monod ez, egy jó barátom.

Ronald és Babs várta őket az ötödiken, egy-egy gyertyával a kezükben; dőlt róluk az olcsóvodka-szag. Wong kézjelére mindegyikük megállt a lépcsőházban, és fölhangzott a *capella* a Kígyó Klub ledér himnusza. Utána beszaladtak a lakásba, mielőtt előszállingóznak a szomszédok.

Ronald nekitámaszkodott az ajtónak. Vöröshajúan, kockás ingben.

– Távcsövekkel vették körül a házat, *damn it*. Este tízkor átveszi itt a hatalmat Csönd isten, és jaj annak, aki szentségtöri. Tegnap is följött és lehordott bennünket egy hivatalnok. Babs, mit is mondott az a derék úriember?

– Azt, hogy „ismételt panaszok”.

– Mit csináljunk? – kérdezte Ronald, és kinyitotta az ajtót a belépő Guy Monod-nak.

– Ezt csináljuk – monda Babs, majd jól beintett, és nagyot fingott a szájával.

– Hát a csajod? – kérdezte Ronald.

– Nem tudom, eltévedt valahol – mondta Guy. – Azt hiszem, elment, egész jól megvoltunk a lépcsőházban, aztán egyszer csak. Följebb már nyoma se volt. De oda se neki, svájci.

[\(-104\)](#)

10

Nyomott és vörös felhők az éjszakai Latin Negyed fölött, nyirkos levegő, még néhány csepp eső, melyet kelletlenül oda-odacsap a szél a rosszul megvilágított ablakhoz, piszkos ablaküvegek, be is tört az egyik, egy darabka rózsaszín ragasztószalaggal van megfoltozva. Följebb, az ólom ereszcsonornák alatt, biztos ott alszanak a vízköpők esküdt ellenségei, a magukba mélyedt (szintén ólom-)galambok. Az ablak fedezékében egy vodka és viaszgyertya, nedves ruha és ételmaradék szagú, paralelepiped alakú, mohos szobácska, a kerámikus Babs és a zenész Ronald műhelyféléje, a Klub székhelye, fonott székek, kifakult heverők, a padlón ceruzacsonkok és huzalok, egy félig elrohadt fejű, kitömött gyöngybagoly, egy rosszul játszott, közönséges zenei téma, egy ócska lemez érdes pengetős kísérettel, szüntelen recsegéssel, sistergéssel, sercegéssel, egy siralmas szakszi, mely valamikor 28-ban vagy 29-ben játszott egy éjszaka valami lányiskola ütőhangszereseinek kíséretével meg valami zongorával. Hanem aztán megszólalt egy metsző gitárhang, mintha azt jelezte volna, hogy mindjárt valami más következik, és egyszerre (Ronald fölemelte az ujját, úgy jelezte) kivált egy kürt az együttesből, és megszólaltatta a téma első két hangját, és úgy támaszkodott rájuk, mint egy dobbantóra. Bix egyenest a szívünkbe taposott, valami pazar mancsütéssel vésődött a csöndbe a tiszta rajzolat. Két halott viaskodott testvériesen, összegabalyodtak és huzakodtak egymással, Bix és Eddie Láng (akit úgy hívtak, hogy Salvatore Massaro) ott labdáztak egymással, *I'm coming, Virginia*, ugyan hol lehet eltemetve Bix, gondolta Oliveira, és hol nyugodhat Eddie Lang, hány mérföldre egymástól az a két semmi, ami megmaradt belőlük, akik majd egy jövőendő párizsi éjszakán itt küszködnek most, gitár a kürt ellen, gin a balsors ellen, a dzsessz hullámain.

– De jó itt. Meleg van, sötét van.

– Micsoda fönséges bolond ez a Bix. Tedd föl, öregem, a *Jazz me Blues*-t.

– A technika hatása a művészetre – mondta Ronald, és egy halom lemezre tette a kezét, a címeket böngészve. – Ezeknek a hosszújátszó lemez előtti fickóknak három percük se volt a játékra. Most meg ideáll neked egy sunyi pofa, mint az a Stan Getz, huszonöt percig teszi-veszi magát a mikrofon előtt, kiszórakozza magát kedvére, előadhatja a legjobbat, amire csak képes. A szegény Bix meg érje be egy kórussal, oszt annyi, mire belemelegednének, nyissz, már vége is. Mit összebösszankodhattak, amikor lemezt csináltak!

– Nem annyira – mondta Perico. – Olyan volt, mintha szonettet írna az ember óda helyett, már amennyit én konyítok ezekhez a vacakságokhoz. Csak azért vagyok itt, mert meguntam az olvasgatást a szobámban; egy végtelen hosszú Julian Marías-tanulmányt olvasok.

11

Gregorovius teletöltte a poharát vodkával, és apránként kortyolgatni kezdte. Két gyertya égett a kandallópárkányon, ahol a piszkos harisnyákat és a sörösüvegeket tartotta Babs. Az üvegpháron át a két gyertya távoli lobogását bámulta Gregorovius, hogy milyen idegenek tőlük, és olyan korszerűtlenek, mint Bix kürtje, amint egy más időből lép ki és be. Zavarták egy kicsit Guy Monod cipőit, ott aludt a gazdájuk a díványon, vagy csukott szemmel hallgatta a zenét. A Boszorka letelepedett a padlóra, cigaretta a szájában. Ott lobogtak a szemében a zöld gyertyák lángjai. Gregorovius elragadtatva nézte, és felhők jutottak az eszébe, egy morlaix-i utca, alkonyaikor, meg egy igen magas viadukt.

– Annyira maga ez a fény, valami, ami jön-megy, ami örökké mozog.

– Mint Horacio árnyéka – mondta a Boszorka. – Hol kisebb, hol nagyobb az orra, hát az valami rendkívüli.

Babs az árnyak pásztorlánya – mondta Gregorovius. – Hogy annyit dolgozik az agyaggal, azokkal a kézzel fogható árnyakkal... Minden lélegzik itt, helyreáll egy elveszett kapcsolatot; a zene, a vodka, a barátság segítségével is... Azok az árnyak ott a párkányon; tüdeje van ennek a szobának, lüktet itt valami.

Igen, eleai az elektromosság, megkövültek tőle az árnyak. Most a bútorzat és az arcok részei. Itt azonban... Nézze azt a párkányzatot, az árnyéka lélegzetét, a föl-lefutó csigavonalát. Átjárható lágy éjszakában élt akkor az ember, folytonos párbeszédben. A képzelet micsoda fényűzése a riadozás...

Összekulcsolta a kezét, csak a hüvelykujjait hagyta szabadon: a falon mindjárt egy kutya kezdte nyitogatni a száját és mozgatni a füleit. A Boszorka meg nevetett rajta. Akkor azt kérdezte tőle Gregorovius, hogy milyen Montevideo, egyszeriben eltűnt a kutya,

mert nem volt egészen biztos benne Gregorovius, hogy uruguayi-e a Boszorka; Lester Young és a Kansas City Six. Pszt... (Ronald ujja a száján).

– Furán cseng nekem az az Uruguay. Biztos tele van Montevideo toronnyal, csaták után öntött harangokkal. Ne mondja, hogy nincsenek Montevideóban óriásgyíkok a folyóparton.

– Persze hogy vannak – mondta a Boszorka. – Csak fölül az ember a pocitosi buszra, és kilátogat ezekhez a dolgokhoz...

– És jól ismerik Lautréamont-t Montevideóban?

– Lautréamont-t? – kérdezte a Boszorka.

Gregorovius fölsóhajtott, és megint ivott egy kis vodkát. Lester Young, tenorszakszi, Dickie Wells, harsona, Joe Bush-kin, zongora, Bill Coleman, trombita, John Simmons, kontrabasszus, Jo Jones, dobos. *Four O'clock Drag*. Igen, óriásgyíkok, harsonák a folyóparton, blues vonszolódik, nyilván azt jelenti a *drag*, hogy időgyík, vonszolódás vég nélkül, hajnali négykor.

Vagy valami egész mást. „Ja igen, Lautréamont”, mondta a Boszorka, észbe kapva. „Igen, azt hiszem, nagyon jól ismerik”.

– Uruguayi volt, pedig nem annak néz ki.

– Nem annak néz ki – mondta a Boszorka, visszakozva.

– Valójában Lautréamont... De már mérgelődik Ronald, az egyik bálványát tette föl. Kár, hogy be kéne fognunk a szánkat. Suttogva beszéljünk, meséljen Montevideóról.

– *Ah, merde alors* – mondta Étienne, és dühösen nézett rájuk. A vibrafon beletapogatott a levegőbe, kétes lépcsőzetes menetekbe kezdett, kihagyott egy-egy fokot, ötöt ugrott egyszerre, és fönn, a magasban tűnt föl újra, Lionel Hampton azzal egyensúlyozott, hogy *Save it pretty mamma*, majd nekiszabadult, gurulva zuhant be üvegcserepek közé, féllábujjhegyen pörgött, pillanatnyi csillagállások, öt csillag, három csillag, tíz csillag közt, sorra kioltotta őket a tánccipője orrával, ringatózott a kezében szédületesen forgatott japán napernyővel, és az egész zenekar rázendített a kodára, egy recsegő trombita, a föld, fejre állás, alázuhant

kötéltáncos, *finibus*, vége. Csak hallgatta Gregorovius a *via* Boszorka elsuttogott Montevideót, és végül talán őróla is megtudott volna valamit, a gyerekkoráról, hogy Luciának hívják-e valójában, mint Mimit, már a vodka olyan magaslatain járt, amelyen már nagylelkűnek kezd mutatkozni az éjszaka, már minden hűséget esküdött neki, és reményt öntött belé, már Guy Monod is visszahúzta a lábát, és már nem nyomta kemény cipője a Gregorovius farcsontját, kissé nekitámaszkodott a Boszorka, ő meg buján érezte az asszonyi test langyosságát, minden mozdulatát, ahogy beszélt és hallgatta a zenét. Félig lehunyt szemmel is ellátott abba a sarokba, ahol Ronald és Wong válogatta és rakosgatta a lemezeket, látta, hogy ott ül Oliveira és Babs a padlón, és egy falra szögezett eszkimó takarónak veti a hátát, Horacio ütemesen imbolyog dohányzás közben, Babs meg belevész a vodkába, meg hogy lakbért kell fizetni, meg hogy nem bírta egyik-másik festék a háromszáz fokot, egy kékből narancssárga rombuszok lettek, valami túrhetetlen. Szótlanul mozogtak Oliveira ajkai a füstfelhőben, befelé, hátrafelé beszélt, valami máshoz, ami észrevétlenül Gregorovius zsigereibe nyilallt, nem is tudta, miért, talán mert csak komédia Horaciónak ez a távollétféle, hagyja, hogy Gregorovius is játszadozzon egy kicsit a Boszorkával, de azért ott van Horacio, szótlanul mozgatja az ajkát, a Boszorkával beszélget a füstben és a dzsesszben, és nevet magában azon a sok Lautréamont-on meg azon a sok Montevideón.

12

Mindig kedvelte Gregorovius a Klub összejöveteleit, mert valójában egyáltalán nem is Klub volt az, de éppen így felelt meg Gregorovius erről alkotott legigényesebb fogalmainak. Kedvelte Ronaldot a fejetlensége miatt, Babs miatt, a miatt a mód miatt, ahogy, mindenre tekintet nélkül, aprólékosan gyilkolásszák egymást, nyakló nélkül olvassák Carson Mc Cullers, Miller, Raymond Queneau műveit, hallgatják a dzsesszt, mint valami szerény szabadulás-gyakorlatot, meg azért, mert köntörfalazás nélkül elismerik, hogy mindketten kudarcot vallottak a művészetben. Úgyszólván kedvelte Horacio Oliveirát is, akivel valamiféle kergetőzés viszonyban volt, vagyis, ha nem vallotta is be, mindig járt utána, de, mihelyt találkoztak, abban a pillanatban az idegeire ment Oliveira társasága, Horacio pedig mulatságosnak találta azt az olcsó titkolódzást, amelybe Gregorovius burkolta a származását és életmódját, szórakoztatta, hogy szerelmes Gregorovius a Boszorkába, és azt hiszi, hogy Oliveira nem tudja, és hogy mindketten rokonszenveznek egymással, ám egyszersmind idegenkednek is egymástól, valahogy úgy, mint két test test ellen küzdő birkózó, és, végeredményben, ez is az egyik olyan gyakorlat volt a sok közül, amely indokolta a Klub összejöveteleit. Játszadoztak, okoskodtak vég nélkül, kétségbe ejtette célozgatásuk a Boszorkát, és földühítette Babsét, elég volt csak futólag is szóba hozni akármit, mint most, hogy Gregorovius úgy vélte, hogy valami fásult kergetőzés folyik köztük, ő és Horacio közt, máris a kutya úristenit emlegette valamelyikük, *I fled him*, stb., és, míg a Boszorka valami alázatos kétségbeeséssel nézett rájuk, a másik már a plafonon volt, aztán szedje le, aki tudja, végül mindketten elnevelték magukat, de már késő volt, mert Horacio megundorodott tőle, hogy így fitogtatják a képzettársító memóriájukat, Gregorovius meg

sértőnek találta magára nézve ezt az undort, amelyhez ő is hozzájárult, és mindjárt kialakult köztük valami cinkos neheztelés, és két perc múlva megint veszekedtek, és egyebek közt ebből álltak a Klub összejövetelei.

– Ritkán ittunk itt ilyen pocsek vodkát – mondta Gregorovius, teletöltve a poharát. – Lucia, maga éppen a gyerekkoráról akart mesélni. Nem mintha nem tudnám könnyen elképzelni ott a folyóparton, copfosan és rózsaszín pírral az orcáján, mint erdélyi honfitársnőimet, míg el nem sápasztja őket ez az átkozott lutetiai időjárás.

– Lutetiai? – kérdezte a Boszorka.

Gregorovius fölsóhajtott. Magyarázgatáshoz látott, a Boszorka meg alázatos figyelemmel hallgatta, mindig ezt tette nagy buzgalommal, amíg segítségére nem sietett a szórakozottság. Most Hawkins egyik régi lemezét tette föl Ronald, bosszúsnak is látszott a Boszorka a magyarázatok miatt, mert zavarja a zenét, nem is ezt várta soha egy-egy magyarázattól, hanem valami bőrbizsergést, hogy mély lélegzetet kell venni tőle, ahogy nyilván Hawkins is mély lélegzetet vesz, mielőtt megint a dallamba kap, és ahogy ő maga is lélegzett, amikor Horacio is kegyeskedett igazán megmagyarázni neki egy homályos verssort, hozzáadva azt a másik, mesés homályosságot, amellyel most minden egyetlen nagy boldogságba olvadna, ha, Gregorovius helyett, Horacio magyarázná neki azokat a lutéciaiakat, minden beleolvadna, Hawkins zenéje, a lutéciaiak, a zöld gyertyák fénye, a bizsergés, az a mély lélegzet, amely az ő egyetlen vitathatatlan bizonyossága, amelyhez csak Rocamadour fogható, vagy Horacio ajka, vagy, néha, egy Mozart-adagio, mely már alig hallgatható egy agyonstrapált lemezről.

– Ne legyen már ilyen – mondta alázatosan Gregorovius. – Csak szeretném egy kicsit jobban megismerni az életét, azt, ami maga, hiszen annyi arca van.

– Az én életem – mondta a Boszorka. – Bolond lennék elmesélni. És akkor se fog jobban megérteni, ha elmesélem a gyerekkoromat.

Különben se volt gyerekkorom.

– Énnekem se. Hercegovinában.

– Nekem meg Montevideóban. Csak annyit mondok, hogy néha most is álmodok az elemi iskolával, olyan szörnyű, hogy kiáltozva fölriadok. Tizenöt éves koromban... nem tudom, volt-e maga valaha is tizenöt éves.

– Azt hiszem, igen – mondta bizonytalanul Gregorovius.

– Én igen, egy belsőudvaros, virágcserepes házban, ahol matéteázgatott és ocsmány lapokat olvasgatott a papám. Visszavisszatér magának a papája? Akarom mondani, a kísértete.

– Nem, igazában inkább az anyám – mondta Gregorovius. – Főleg a glasgow-i anyám. A glasgow-i anyám néha visszatér, de nem kísértet; csak egy nagyon elmosódó emlék, semmi több. Könnyűszerrel eltűnteti az alka seltzer. De térjünk magára...

– Tudom is én – mondta a Boszorka türelmetlenül. – Ez a zene itt, ezek a zöld gyertyák, Horacio meg ott, abban a sarokban, mint egy indián. Minek is mondom magának, hogy tér vissza a papám? De pár napja otthon voltam, Horaciót vártam, már besötétedett, ott ültem az ágy mellett, esett odakinn, egy kicsit úgy, mint azon a lemezen. Igen, egy kicsit úgy volt, az ágyat néztem, Horacióra vártam, nem is tudom, hogy lett úgy az ágyra terítve a takaró, ahogy volt, egyszer csak megláttam ott a papámat, háttal volt felém, és eltakarta az arcát, mint mindig, ha berúgott, és aludni tért. Látszottak a lábszárai, az egyik kezének a körvonala a mellén. Éreztem, hogy égnek áll a hajam, sikítani akartam, szóval, amit ilyenkor szokott az ember, biztos már magával is megesett, hogy félt... Ki akartam szaladni, de olyan messze volt az ajtó, folyosók, új meg új folyosók végében, mindig messzebb az az ajtó, csak azt láttam, hogy süllyed-emelkedik az a rózsaszín takaró, hallottam a papám horkolását, egyszer csak kinyúlt egy kéz, szemek tűntek föl, utána egy orr, mint egy kampó, nem, nem érdemes elmondanom ezt az egészet, végül is úgy sikoltoztam, hogy följött az alsó szomszédasszony, megteázgatott, aztán meg Horacio lehisztérikázott.

Gregorovius megcirógatta a Boszorka haját, az meg lehorgasztotta a fejét. „Helyben vagyunk”, gondolta Oliveira, és már nem kísérelte figyelemmel, hogy játszik Dizzy Gillespie háló nélkül a legmagasabb trapézon, „helyben vagyunk, így kellett ennek lenni. Bolondul azért a nőért, és így mondja meg neki, a tíz ujjával. Hogy ismétlődnek a játékok! Agyoncsépelet mintákat követünk, olyan szerepeket tanulunk, nagy hülyén, amik a könyökünkön jönnek ki. De ha én magam cirógatom a haját, ő meg La Plata-vidéki családi történetekkel traktál, és megsajnáljuk, akkor haza kell vinnünk, úgyis kapatosak vagyunk egy kicsit, lassan, simogatva le kell fektetnünk, lehúzni a ruháját, szép lassan, szép lassan, gombról gombra, cipzárról cipzárra, ő meg nem akarja, akarja, nem akarja, nyársat nyel, eltakarja az arcát, elsírja magát, átölel bennünket, mintha valami fölségest talált volna ki nekünk, segít letolni a bugyiját, olyan mozdulattal rúgja le az egyik cipőjét, hogy tiltakozásnak is fölfoghatjuk, és utolsó szerelmi rohamokra sarkal vele bennünket, ó, a kis piszok, a kis piszok. Beverem a pofádat, szegény barátom, Ossip Gregorovius. Kedvetlenül, könyörtelenül, ahogy Dizzy fújja, könyörtelenül, kedvetlenül, teljesen kedvetlenül, amilyen kedvetlen az a muzsika, ahogy Dizzy fújja”.

– Kész undor – mondta Oliveira. – Vedd le nekem azt az ocsmányságot. Sose jövök többet a Klubba, ha ezt a tudós majmot kell itt hallgatni.

– Nem tetszik az uraságnak a *bop* – mondta Ronald gúnyosan. – De várj csak, mindjárt fölteszünk valami Paul Whitemant.

– Kompromisszumos megoldás – mondta Étienne. – Minden szavazat egyezik: Bessie Smithet hallgassuk, lelkem, Ronaldom, azt a bronzkalitkába zárt galambot.

Ronald és Babs elnevette magát, nem volt egészen világos, hogy miért, és Ronald keresgéléshez látott a régi lemezek halmazában. Szörnyen recsegett a tű, mozgolódni kezdett valami a mélyben, mint sok-sok vattaréteg a hang és a fülünk közt, bepólyázott arccal énekelt Bessie, egy szennyes ruhával teli kosárból, egyre

fojtottabban jött ki onnan a hang, a rongyokba tapadva szűrődött elő és tette közzé, harag és könnyörgés nélkül, hogy *I wanna be somebody's baby doll*, visszahanyatlott és várt egy kicsit ez a csupanagymamaház-beli és utcasarki hang, *to be somebody's baby doll*, forróbban és sóvárogva, már zihálva *I wanna be somebody's baby doll*...

Égett Oliveira szája egy jókora korty vodkától, amikor átölelte Babs vállát, és a háziasszony kényelmes testének dőlt. „A közbenjárók”, gondolta, és puhán belemerült a dohányfüstbe. Elvékonyodott Bessie hangja a lemez vége felé, most megfordította Ronald a bakelitlapot (ha bakelit volt), és mindjárt megint fölhangzik arról a kopott anyagdarabról az *Empty Bed Blues*, a húszas évekből, egy este, az Egyesült Államok valamelyik zugából. Ronald lehunyta a szemét, csak térdére támasztott keze verte az ütemet. Wong és Étienne is lehunyta a szemét, majdnem sötétség volt a szobában, hallatszott, hogy karcolja a tű az ósdi lemezt, alig hitte Oliveira, hogy valóság ez az egész. Miért ott, miért a Klub, minek ez a sok ostoba szertartás, miért volt olyan az a blues, amikor Bessie énekelte? „A közbenjárók”, gondolta megint, amíg ott ringatózott Babsszel, aki jócskán beszívott, és csöndesen sírdogálva hallgatta Bessie-t, ütemesen, vagy rossz ütemben meg-megremegve, befelé zokogva, hogy a világért se szakítsa el magát a bluestól, az üres ágy, a másnap reggel, a latyakban tocsogó cipők, a kifizetetlen lakbér, az öregségtől való félelem, az ágy lábánál álló tükörben derengő hajnal, e hamuszürke kép muzsikájától, a bluesoktól, az élet végtelen borújától. „A közbenjárók, valóságatlanság, amely egy másikat is elénk tár, ahogy festett szentek mutatnak ujjúkkal az ég felé. Nem lehet az, hogy létezik ez az egész, hogy csakugyan itt vagyunk, hogy az a valaki vagyok, akit Horaciónak hívnak. Az a kísértet, az a hang, annak a néger nőnek a hangja, aki húsz éve meghalt autóbalesetben: egy nem létező lánc szemei, hogy is állhatjuk így a sarat, hogy jöhettünk itt össze ma éjszaka, ha nem a pusztá

képzelet, elfogadott, jóváhagyott szabályok játéka, egy fölfoghatatlan vésnök kezében kevert csomag kártya játéka folytán...”

– Ne bőgj – mondta Oliveira Babsnek, bele a fülébe. – Ne bőgj már, Babs, nem is igaz ez az egész.

– Dehogynem, nagyon is igaz – mondta Babs, és kifújta az orrát. – Nagyon is igaz.

– Jó – mondta Oliveira, és arcon csókolta – de nem az igazság.

– Mint azok az árnyak – mondta Babs, és hadonászva szívta az orrát – és olyan bánatos az ember, Horacio, mert minden olyan gyönyörű.

De nem pusztá ábránd-e mindez, Bessie éneke, Coleman Hawkins dúdolása, vagy még annál is rosszabb, nem más ábrándok ábrándja-e, valami szédületes láncolat visszafelé, egy majom felé, mely a víztükörben nézegeti magát a világ legelső napján? De Babs csak bőgött, Babs megmondta: „Dehogynem, nagyon is igaz”, és Oliveira, maga is becsípvé, most már úgy érezte, hogy bizony, ez az igazság, hogy csak ábránd Bessie meg Hawkins, mert csak ábrándok képesek magukkal ragadni híveiket, csakis ábrándok, nem igazságok. De még valami más is volt, közbenjárás is volt, eljutás az ábrándok révén egy olyan síkra, egy olyan elképzelhetetlen övezetbe, amelyet hiába is gondoltunk volna el, mert minden gondolat nyomban elpusztítaná, mielőtt megpróbálná körbefogni. Egy füstkéz fogta kézen, és elindította lefelé valami lejtőn, ha lejtő volt az, mutatott neki valami középpontot, ha középpont volt az, és a gyomrába, ahol kristályokat és buborékokat forralt csöndesen a vodka, beletett valamit, amit halhatatlanságnak hívott valamikor egy végtelenül szép és kétségbeesett ábránd. Lehunyta a szemét, és még sikerült azt mondania magában, hogy, ha egy szegényes szertartás így ki tudta billenteni az egyensúlyából, hogy jobban megmutassa neki az egyensúlyt, ha így ki tudta billenteni egy különben fölfoghatatlan egyensúly felé, akkor talán nincs is veszve minden, és majd egyszer, más körülmények közt, más próbatétek után, talán majd lehetséges lesz a fölemelkedés. Fölemelkedés, de

mihez, miért? Túl részeg volt hozzá, hogy elgondoljon legalább egy munkaelképzelést, hogy fogalma lehessen a lehetséges útirányról. Nem volt elég részeg hozzá, hogy ne gondolkozzon következetesen, és ez a szegényes gondolat is elég volt neki, hogy megérezze, egyre távolabb sodorja ez valamitől, ami úgylis nagyon távoli, és nagyon becses, semhogy megmutatkozzon azokon a sután kegyes ködökön át, a vodka-ködön, a Boszorka-ködön, a Bessie Smith-ködön át. Szédítően forgó zöld köröket kezdett látni, és kinyitotta a szemét. A lemezek után, általában, hányinger fogta el.

[\(-106\)](#)

13

Csak rakta Ronald a lemezt lemez után a füstfelhőben, ügyet se vetett rá, vagy csak alig-alig, hogy kinek mi a kívánsága, néha Babs is föltápáskodott a padlóról, ő is matatott egy kicsit a 78-es fordulatszámú régi lemezek halmai közt, kiválasztott ötöt-hatot, és otthagya őket az asztalon, a Ronald keze ügyében, ő meg előrehajolt, megsimogatta Babset, aki nevetve móríkálta magát, és a Ronald térdére ült, éppen csak egy pillanatra, mert Ronald zavartalanul akarta hallgatni, hogy *Dont play me cheap*.

Satchmo énekelte, hogy *Don't you play me cheap*

*Because I look so
meek*

...és ott móríkálta magát Babs a Ronald térdén, mert fölizgatta Satchmo énekmodora, elég közönséges volt a dal tárgya, hogy Babs olyasmit is megengedjen magának, amit nem tűrt volna el Ronald, ha a *Tellow Dog Blues*-t énekli Satchmo, meg aztán az is iszonyúan följajzotta Babset, hogy vodka és Sauer-kraut keverékillata csapott a tarkójába Ronald leheletével. Toronymagas kilátójából, arról a bámulatos füst- és zene- és vodka- és Sauerkraut-piramisról, ahol összevissza-kirándulásokra merészkedett Ronald keze, kegyeskedett Babs alátekinteni félig lehunyt szempillái alól, oda, ahol Oliveirát látta a padlón, aki hátát a falnak, az eszkimó bőrnek támasztva dohányzott, már tökrészegen, azzal a durcás és keserű délamerikai képével, amelyben csak a szája mosolygott szippantás és szippantás közt, Oliveirának csak az ajka csücsörített, amelyet megkívánt néha Babs (most nem), de az egész arca merev és távoli maradt. Bármennyire szereti is a dzsesszt, sose feledkezne úgy belé, mint Ronald, vagy jó vagy rossz a dzsessz Oliveirának, vagy *hot* vagy *cool*, vagy fehér vagy fekete, vagy régi vagy modern, vagy Chicago vagy New Orléans, de sose csak úgy általában a dzsessz,

sose az, ami ott kavargóit, úgy együtt az egész, Satchmo, Ronald és Babs, *Baby don't you play me cheap because I look so meek*, aztán a föllángoló trombita, az a levegőbe hasító sárga fallosz az előre-hátra élvezkedésével és, a vége felé, három emelkedő, bűvöletesen tiszta-arany hanggal, egy tökéletes szünettel, amelyben a világ minden swingje ott lüktetett egy elviselhetetlen pillanatra, és akkor a kisülés, egy magasnál is magasabb, de lesikló, alázuhanó hang, mint üstökös az üzekedő éjszakában, Ronald keze a Babs nyakát cirógatja, recseg a tű, és közben tovább forog a lemez, és a csönd, mely ott van minden igazi muzsikában, lassan lepergett a falakról, előgurult a dívány alól, kinyílt, mint két ajak, vagy egy bimbó.

– *Ça alors* – mondta Étienne.

– Igen, Armstrong nagy korszaka – mondta Ronald, a Babs kiválogatta lemezhalmozatát böngészve. – Ha úgy tetszik, akárcsak Picasso gigantizmusa. Most már vén trotty mind a kettő. De mindig kitalálnak ezek az orvosok valami fiatalító kúrát... Akkor, meglásd, még vagy húsz évig itt lesznek a nyakunkon.

– Minekünk ugyan nem – mondta Étienne. – Mi már a kellő pillanatban lelőttük őket, bárcsak engem is így lelőnének, ha eljön az ideje.

– A kellő pillanat, nem is kérsz sokat, fiacskám – mondta ásítva Oliveira. – De az igaz, hogy megkapták a kegyelemlövést. Hogy úgy mondjam, golyó helyett egy szál rózsával. Ami utána jön, az már csak megszokás és indigó; ha meggondolom, hogy most járt Armstrong először Buenos Airesben, képzelheted azt a sok ezer hülyét, akik meg voltak győződve róla, hogy valami túlvilágit hallanak, Satchmo meg több trükköt vetett be, mint egy kiöregedett bokszoló, fáradtan kerülgette a nehezét, csak a pénzzel törődött, egy csöppet se érdekelte, hogy mit csinál, tiszta rutin volt az egész, de néhány valamirevaló barátom, aki húsz éve még befogta a fülét, ha föltették neki azt a lemezt, hogy *Mahogany Hall Stomp*, most ki tudja mennyit szurkolt le egy földszinti helyért, hogy elérakják azt a

melegített ételt. De hát meg kell mondanunk teljes tisztelettel-szeretettel, hogy az országunk se más, csak melegített étel.

– Terajta kezdve – mondta Perico egy szótár mögül. – Idejöttél minden olyan honfitársad nyomán, aki kereket oldott, meg se állt Párizsig, hogy itt járja ki az érzelmek iskoláját. De Spanyolországban legalább a kuplerájban tanulják ezt ki, meg a bikaviadalon, baszod.

– Meg Pardo Bazárt grófnőben – mondta Oliveira, megint ásítva. – Különben jócskán igazad van, fiacskám. Csakugyan ott kéne lennem, ahol trukót játszhatok Travelerrel. Igaz, hogy nem ismered. Nem tudsz te semmit erről az egészről. Akkor minek beszéljek róla?

[\(-115\)](#)

14

Előbújt a sarokból, ahová behúzódott, körültekintően letette a lábát valahová a padlóra, mintha pontosan ki kellene választania a helyet, ahová léphet, majd a másik lábával is előretapogatott, ugyanolyan óvatosan, és, Rónáidtól és Babstól két méternyire, addig fészkelődött, míg szép kényelmesen el nem helyezkedett a padlón.

– Esik – mondta Wong, és a padlószoba tetőablaka felé mutatott az ujjával.

Oliveira lassú kézmozdulattal eloszlatta a füstfelhőt, és elégedetten, barátságosan szemlélte Wongot.

– Még jó, hogy tengerszinten is el mer helyezkedni valaki, mert mást se látok mindenfelé, csak cipőket, térdeket. Hol a pohara, he?

– Valahol itt, – mondta Wong.

Végeredményben kiderült, hogy tele a pohár, és ott van a kezük ügyében. Elismerően iszogattak, Ronald pedig rájuk reccsentett egy John Coltrane-nel, amitől Perico mindjárt fújtatni kezdett. Egy Sidney Bechet jött utána, a merengue-korszak Párizsából, hogy egy kis borsot törjenek a hispán rögeszmék orra alá.

– Csakugyan könyvet ír a kínzásról?

– Ó, nem egészen – mondta Wong.

– Akkor mit?

– Kínában máshogy fogták föl a művészetet.

– Tudom, mindannyian olvastuk a kínai Mirbeau-t. Igazán vannak kínzásokról Pekingben készült, és ezerkilencszázhuszban, vagy a körül fölvevett fényképei?

– Ó, dehogy – mondta Wong mosolyogva. – Nagyon elmosódott képek azok, kár mutogatni őket.

– Igaz, hogy mindig a pénztárcájában hordja a legborzasztóbbat?

– Ó, nem – mondta Wong.

– Meg hogy nőknek mutogatta egy kávézóban?

– Úgy nyaggattak érte – mondta Wong. – Csak éppen semmit se értettek belőle.

– Hadd lássam – mondta Oliveira, és kinyújtotta a kezét.

Wong mosolyogva nézegette Oliveira kezét. Ő meg túl részeg volt hozzá, semhogy makacskodjon. Megint ivott egy kis vodkát, és kényelmesebben elhelyezkedett. A kezébe nyomtak egy négyrét hajtott papírlapot. Wong helyett már csak egy Cheshire-i Macskavigyor volt ott meg valami meghajlás-féle a füstfelhőben. Vagy két méteres lehetett a cölöp, de nyolc cölöp is volt ott, csak éppen ugyanaz a cölöp nyolc példányban, valami darabonként két fényképet tartalmazó négyes sorozatban, balról jobbra és fölülről lefelé kellett nézni őket, pontosan ugyanaz volt a cölöp, csak a fényképezési szögek tértek el egy hajszálnyira, csupán egy valami változott, a cölöphöz kikötött elítélt, a jelenlévők arca (baloldalt egy nő is volt) és a hóhér helyzete, mindig kissé bal felől, tapintat volt ez a fényképész, valami szerencsés kezű amerikai vagy dán etnológus iránt, ám elég rossz pillanatképeket csinált az a kilencszázhuszából való Kodak, úgy, hogy, a második fotótól eltekintve, ahol a jobb fül mellett döntött a késsorsolás, és a meztelen test többi része is tökéletesen tisztán látszott, elég kiábrándító volt a többi kép, a testet elborító vér miatt meg a film vagy az előhívás gyatra minősége miatt, különösen a negyediktől kezdve, amelyen már csak feketés tömeg volt az elítélt, csak a tátott szája tűnt elő belőle és egy hófehér kar, a három utolsó kép lényegében azonos volt, a hóhér testhelyzetét kivéve, mert a hatodik képen a késtartó zsák mellett látszott a hóhér, éppen lehajolt, hogy kisorsolja őket (de nyilván csalt, mert, ha a legmélyebb vágásokkal kezdenék...), és ha jobban megnézte az ember, az is látszott, hogy még él a megkínzott, mert kifelé fordult az egyik lába, pedig kötelek szorították le, a feje meg hátra volt szegve, a szája most is nyitva, a földön meg biztos jó sok fűrészport szórt le a kínai figyelmesség, mert nem növekedett a vértócsa, majdnem tökéletes tojásdad foltot alkotott a cölöp körül. „A hetedik a kritikus kép”, hallatszott Wong hangja, nagyon messziről, a vodkán és a

füstön túlról, és figyelmesen kellett szemügyre venni, mert a (második és harmadik kép közt) mélyen körülvágott mellbimbók két érméből is csörgött a vér, de a hetediken már láthatóan valami komoly kés került sorra, mert megváltozott az enyhén széttárt combok helyzete, és, ha elég közel hoztuk a képet az arcunkhoz, meglátszott, hogy nem a combokban, hanem az ágyékban történt változás, valami csöpögő lyukféle volt az első fotó elmosódó foltja helyén, olyan, mint egy megerőszkolt kislány nemi szerve, amelyből vér szivárog, és végigfolyik a combokon. Nyilván nem ok nélkül vette semmibe Wong a nyolcadik képet, mert azon már nem lehetett életben az elítélt, senki sem így ejti oldalra a fejét. „Tudomásom szerint másfél óráig tartott a teljes művelet”, jegyezte meg Wong szertartásosan. Négyrét hajtotta a papírlapot, kinyílt egy fekete bőrtárca, és, mint egy kis kajmán, elnyelte a papírt a füstben. „Persze, már Peking sem a régi. Sajnálom, hogy ilyen elég primitív dolgot mutattam, de nem férnek bele más dokumentumok az ember zsebébe, meg aztán magyarázat is kell hozzájuk, valamiféle beavatás...”. Olyan messziről jött a hang, hogy szinte a képek meghosszabbításának, szertartásos, tudós lábjegyzetnek tetszett. Fölötte vagy alatta Big Bill Broonzy kezdte zsolozsmázni, hogy *See, see, rider*, mint mindig, kibékíthetetlen síkokról is minden összetartott, és valami fura *colinge* lett belőle, amit vodkával és kanti kategóriákkal, ezekkel a valóság túl hirtelen összecsomósodása ellen való nyugtatókkal kellett kiegyensúlyozni. Vagy, mint majdnem mindig, szemet kellett hunyni és visszafordulni bármely olyan éjszaka kibélelt világába, amelyet gondosan kiválaszt az ember a nyitott kártyacsomagból. *See, see, rider*, énekelte Big Bill, egy másik halott, *see, what you have done*.

15

Olyan természetes volt akkor, hogy eszébe jutott az a Canal Saint-Martinnél átélt éjszaka, amikor ajánlatot tettek neki, hogy nézzen meg (ezer frankért) egy filmet egy svájci orvos lakásán. Szerét ejtette a Tengely-hatalmak valamelyik operátóra, Nada, hogy részletesen filmre vegyen egy akasztást. Összesen két tekercs, igaz, hogy néma. De csodás föl vétel, szavatolták neki. Távozáskor is fizethet.

Egyetlen perc kellett hozzá, hogy eldöntse, nemet mond, inkább kitessékelteti magát a kávézóból a svájci orvos barátjának haiti néger barátnőjével, de az is elég volt, hogy elképzelje a jelenetet, és, persze, az áldozat pártjára álljon. Az még hagyján, hogy föl akasztanak valakit, szót se érdemel, de ha tudott róla az illető (és abban állhatott a ravaszság, hogy meg is mondhatták neki), hogy a fintorainak és vonaglásának minden pillanatát megörökíti majd egy kamera, jövendő műkedvelők gyönyörűségére...”Bárhogy sajnálom, sose leszek olyan közönyös, mint Étienne”, gondolta Oliveira. „Az a nagy helyzet, hogy makacsul ragaszkodók ahhoz a hallatlan gondolathoz, hogy másra termett az ember. Akkor meg, világos... Micsoda szegényes eszközeink vannak, hogy kiutat találjunk ebből a gödörből”. Az a bökkenő, hogy hidegen nézte végig Wong fényképeit, csak azért, mert nem az édesapját kínozták rajtuk, meg különben is eltelt már negyven esztendő a pekingi mészáros-munka óta.

– Látod – mondta Oliveira Babsnek, aki visszament hozzá, mert összeveszett Rónáiddal, mert az minden áron Ma Rainey-t akarta hallgatni, és leszólta Fats Wallert – hihetetlen, hogy milyen aljas tud lenni az ember. Mit gondolt Krisztus az ágyban, elalvás előtt, mi? Egy mosoly kellős közepén, egyszer csak hirtelen egy szőrös pók

lesz a szádból, – Na nem – monda Babs. – Delirium tremens, azt már nem. Ilyenkor.

– Minden csak felszínes, szívi, minden fel-há-mi. Tudod, kamasz koromban folyton kötekedtem a család idősebb nőtagjaival, nővérekkel, ilyesmikkel, az egész nyüves családfával, és tudod, miért? Hát, egy csomó hülyeségért, köztük azért is, mert minden bekreplálás, vagy, ahogy a hölgyek mondták, minden elhalálozás, ami csak történik a környékben, sokkal fontosabb ezeknek a nőknek, mint egy háborús front, egy földrengés, amiben tízezer ürge hagyja ott a fogát, vagy valami efféle. Csakugyan tiszta hülye az ember, de olyan hülye, hogy el se tudod képzelni, Babs, mert az egész Platónt el kell olvasnia hozzá, sok egyházatyát, a klasszikusokat egytől egyig, ráadásul mindent tudnia kell, amit csak tudni kell minden megismerhetőről, és éppen abban a pillanatban a hülyeségnek olyan fokára hág, hogy korán reggel összeszólalkozik szegény, írástudatlan édesanyjával, és dühöng, mert az asszonyság bűnnek ereszti a fejét, hogy meghalt a kis sarki orosz, vagy valaki más, a harmadik emeleti szomszédasszony unokahúga. Az ember meg olyasmiről beszél neki, hogy földrengés a Bab El Mandeb vidékén, vagy a Var dar Ingh-i offenzíva, és azt várja tőle, hogy sajnálkozzon szegény, csak úgy, a levegőbe, hogy megölték az iráni hadsereg három altisztjét.

– *Take it easy* – monda Babs. – *Have a drink, sonny, don't be such a murder to me.*

– Valójában csak annyi az egész, hogy vaktyúk az ember... Mondd meg, mi szükség van rá, hogy kupán verjük szegény öregasszonyokat azzal a szaros, hülye, szigorú ifjontiségunkkal? Eh, tájt siker vagyok, haver. Hazamegyek.

De sehogy se akaródzott otthagyni neki azt a jó, langyos eszkimó pokrócot meg azt a távoli és szinte közömbös látványt, Gregorovius meg a Boszorka javában folyó érzelmi eszmecseréjét. Mindenből kiszakította magát, mintha valami hullaszerű, de szívósan, kanosán ellenálló vén kakast kopasztana, de megkönnyebbülve sóhajtott föl,

mert ráismert egy régi Buenos Aires-i lemeze, a *Blue Interlude* témájára. Már nem emlékezett a zenekar tagjaira, csak arra, hogy köztük volt Benny Carter és talán Chu Berry, és amikor meghallotta Teddy Williams nehezen egyszerű szólóját, elhatározta, hogy mégis megvárja a lemezest végét. Azt mondta Wong, hogy esik az eső, egész nap esett. Ez itt Chu Berry lehetett, hacsak nem maga Hawkins, de nem, nem Hawkins volt. „Hihetetlen, hogy mennyire elsilányulunk valamennyien”, gondolta Oliveira, és a Boszorkára nézett, aki Gregoroviusra nézett, aki a levegőbe nézett. „A végén majd bejárunk a Bibliothèque Mazarine-ba, céduláztatunk a mandragóra-fajtákról, a bantu-néger nyakláncokról meg a körömolló összehasonlító történetéről”. Összeállítani a jelentéktelenségek adattárát, óriási munkát ölni belé, hogy kinyomozzuk és töviről-hegyire megismerjük. A körömolló története, kétezer könyvet átböngészni, hogy biztosak legyünk felőle, nincs említés 1675-ig erről a kis szerszámról. Egyszer csak kinyomtatja valaki Mainzban egy hölgynek a képét, aki a körmét vágja. Nem pontosan körömollóval, de olyan valamivel, ami annak látszik. A XVIII. században egy bizonyos Philip McKinney szabadalmaztatja az első rugós körömollót Baltimore-ban: meg van oldva a dolog, most már teljes erővel működhetnek az ujjaink, hogy levágjuk a hihetetlenül elszarusodott lábkörmünket, magától is újra kinyílik az olló. Ötszáz cédula, egy évi munka. Áttérhetnénk most a csavar föltalálására, vagy arra, hogyan használták a *gond* igét a VIII. századi páli nyelvű irodalomban. Akármilyen érdekesebb lehetne, mint az, hogy kitaláljuk, miről beszélgethet Gregorovius meg a Boszorka. Valami gát kell ide, akármilyen, Benny Carter, a körömolló, a „gond” ige, még egy pohár ital, egy karóba-húzás, amelyet a legapróbb részletekre is ügyelő hóhér hajt végre ízléses szertartásossággal, vagy a bluesba veszett Champion Jack Dupree, de még az is jobban el van torlaszolva, mint ő, mert (iszonyú karistolást művel az a tű)

Say goodbye, goodbye to whiskey

*Lordy, so long to gin,
Say goodbye, goodbye to whiskey
Lordy, so long to gin.
I just want my reefers,
I just want to feel high again –*

Ismerte és tisztelte Oliveira a Ronald képzettársításait, úgy, hogy egész biztos volt benne, megint előveszi Big Bill Broonzyt, Big Bill pedig egy másik gátról beszél majd nekik, ugyanolyan hangon, ahogy a Boszorka meséli majd montevideói gyerekkorát Gregoroviusnak, Big Bill tárgyilagosan, *matter of fact*,

*They said if you white, you all right,
If you brown, stick aroun'
But as you black
Mm, mm, brother, get back, get back, get back.*

– Tudom, hogy mire se megyünk velük – mondta Gregorovius. – Csak a kevésbé érdekes múltat képesek megváltoztatni az emlékek.

– Igen, mire se megyünk velük – mondta a Boszorka.

– Éppen azért kértem, hogy beszéljen Montevideóról, mert olyan maga nekem, mint a királynő a kártyacsomagban, csak szemből látszik, de nincs térfogata. Azért mondom így, hogy megértsen.

– És Montevideo a térfogatom... Csacsiság, csacsiság, csacsiság. Mit nevez maga régmúlnak? Énnekem tegnap, legföljebb az este történt minden, ami történt velem.

– Jobbat mondok – mondta Gregorovius. – Királynő most maga, de nem kártyakirálynő.

– Énnekem akkor nem rég óta. Akkor messze, nagyon messze, de nem rég óta. Te is ismered, Horacio, az Independencia teret az élelemárus sátrakkal; olyan szomorú az a tér a hússütőivel, biztos megöltek valakit délután, harsányan kínálják a rikkancsok az újságot a sátraknál.

- Lottóeredmények, nyereményjegyzék – mondta Horacio.
- Felnégyeltek egy nőt Saltóban, politika, futball...
- Karrier gőzerővel, egy pohárka Ancaprum. Helyi szín, mi?
- Biztos nagyon egzotikus – mondta Gregorovius, és úgy helyezkedett, hogy takarja Oliveira elől a kilátást, és zavartalanabból lehessen kettesben a Boszorkával, aki csak bámulta a gyertyákat, és a lábával verte az ütemet.

– Akkoriban nem volt idő Montevideóban – mondta a Boszorka. – Nagyon közel laktunk a folyóhoz, egy belsőudvaros, roppant nagy házban. Jól emlékszem, én mindig tizenhárom éves voltam. Kék ég, tizenhárom év, ötödikben kancsal volt a tanítónőm. Egyszer beleszerettem egy szőke fiúba, aki újságot árult a téren. Úgy mondta, hogy „úság”, hogy úgy éreztem, mindjárt eláll a szívverésem tőle... Hosszú nadrágot viselt, pedig nem volt több, mint tizenkét éves. Apu nem dolgozott, egész délután matét ivott, teázgatott az udvaron. Öt éves koromban meghalt anyu, a nénikéim neveltek, amíg vidékre nem költöztek. Tizenhárom éves koromban magunkra maradtunk otthon apuval. Nem is ház volt az, hanem bérház. Volt ott egy olasz, két öregasszony, egy néger meg a felesége, akik egész este veszekedtek, utána meg gitároztak, énekeltek. Vörös szeme volt a négernek, olyan, mint egy nedves száj. Undorodtam egy kicsit tőlük, inkább az utcán játszottam. Ha játék közben az utcán talált apám, beparancsolt és elnászpángolt. Egyszer éppen vert, amikor megláttam, hogy leskelődik a néger a félig nyitott ajtóból. Eleinte föl se igen fogtam, hogy mit csinál, úgy látszott, a lábát vakarja, csinált valamit a kezével... Apu nagyon el volt foglalva: ütlegelt a nadrágszíjával. Furcsa, hogy egy pillanat alatt elveszítheti az ártatlanságát az ember, észre se veszi, hogy új élet kezdődött számára. Aznap este későig énekelt a néger meg a felesége, én a szobámban voltam, és annyit sírtam, hogy iszonyú szomjas lettem, de nem akartam kimenni. Apu az ajtóban matézott. Olyan hőség volt, hogy maga el se tudja képzelni, maguk mind hűvös országokból valók. Főleg a nyirkosság miatt, ott a folyóparton,

azt hiszem, Buenos Airesben még rosszabb, Horacio azt mondta, sokkal rosszabb, nem tudom. Úgy éreztem aznap este, hogy rám tapad a ruha, mindenki csak teázott, teázott, kétszer-háromszor is kimentem inni az udvarra, mert volt ott egy csap a virágok, a sok gólyaorr közt. Úgy éreztem, hidegebb annak a csapnak a vize. Egy csillag nem volt az égen, kellemetlen szaga van a gólyaornak, gyönyörű, de durva növény, egyszer magának is meg kéne simogatni egy gólyaorr-levelet. A többi lakásban már kialudt a világosság, apu elment a félszemű Ramos csapszékébe, én bevettem a kispadot, a matét meg az üres csészét, amit mindig kinn hagyott apu az ajtó előtt, el is lopkodták a szomszédos üres telek csavargói. Emlékszek rá, hogy, amikor átmentem az udvaron, kibukkant egy kicsit a hold, megálltam, nézegettem, valahogy mindig húsított engem a hold, fölfelé fordítottam az arcomat, hogy láthassák a csillagokból, hittem ezekben a dolgokban, csak tizenhárom éves voltam. Utána megint ittam egy kicsit a csapról, és visszamentem a szobámba, ami odafönt volt, egy vaslépcsőn kellett fölmenni, ahol egyszer, kilenc éves koromban, kificamítottam a bokámat. Már gyertyát akartam gyújtani az éjjeli szekrényen, amikor egy forró kéz kapta el a vállamat, éreztem, hogy bezárják az ajtót, egy másik kéz meg betapasztotta a számat, négerszagot éreztem, összevissza fogdosott a néger, sugdosott a fülembe és benyálazta a képem, letépte a ruhámat, és én nem tehettem semmit, még csak nem is sikoltozhattam, mert tudtam, hogy megöl, ha kiabálok, és nem akartam, hogy megöljenek, minden jobb annál, a halál a legnagyobb sérelem, a legteljesebb ostobaság. Mért nézel így rám, Horacio? Elmesélem, hogy erőszakolt meg az a bérházi néger, úgy szeretné tudni Gregoro-vius, hogy éltem én Uruguayban.

- Akkor meséld el neki apróra, részletesen – mondta Oliveira.
- Ó, elég csak úgy, nagyjából – mondta Gregorovius.
- Nincs olyan, hogy nagyjából – mondta Oliveira.

(-120)

16

– Már jócskán hajnalodott, amikor kiment a szobából, és én már sírni se tudtam.

– Undorító pasas – mondta Babs.

– Ó, bőven rászolgált a Boszorka arra a tiszteletadásra – mondta Étienne. – Csak az a furcsa, hogy, mint mindig, itt is ott az az ördögi különbség a forma és a tartalom közt. Majdnem pontosan ugyanaz megy végbe az egész elbeszélésedben, ami két szerelmes közt szokásos, leszámítva a kisebb ellenállást és, valószínűleg, a kisebb erőszakosságot.

– Nyolcadik fejezet, negyedik szakasz, A paragrafus – mondta Oliveira. – Presses Universitaires Franfaises.

– *Ta gueule* – mondta Étienne.

– Mindent összevetve – vélte Ronald – olyasvalamit is ideje volna hallgatni, mint a *Hot and Bothered*.

– Az említett körülményekhez illő cím – mondta Oliveira, és teletöltötte a poharát. – Hős volt az a néger, mi?

– Nem olyan vicces – mondta Gregorovius.

– Maga kereste magának, kiskomám.

– Részeg maga, Horacio.

– Naná. Itt a nagy pillanat, a megvilágosodás ideje. Te meg, szivi, valami gerontológiai klinikán kereshetnél munkát magadnak. Nézd csak meg Ossipot, legalább húsz évet fiatalodott a te kellemes emlékeidtől.

– Ő maga kereste magának – mondta duzzogva a Boszorka. – Csak ne kürtölje most világgá, hogy nem tetszett neki. Tölts nekem egy kis vodkát, Horacio.

De Oliveira már szemmel láthatóan nem akart tovább trafikálni a Boszorkával meg Gregoroviusszal, aki dűnnyögve magyarázkodott, de alig hallgattak rá. Sokkal inkább Wong hangja hallatszott;

ajánlkozott, hogy majd kávét főz. Jó erőset és forró, a mentoni kaszinóban leste el a titkát. Egyhangúlag helyeselt, tapsolt neki a Klub. Ronald szeretettel megcsókolta egy lemeznek a címkéjét, elindította, és szertartásosan ráhelyezte a tűt. Az a gép-Ellington egy pillanat alatt letarolta őket a trombita és Baby Cox mesés rögtönzésével, Johnny Hodges finom és mintha-mi-sem belépésével, azzal a crescendóval (de harminc év múltán már merevedni kezdett a vén, de még rugalmas tigris ritmusa), feszült és egyszerismind könnyed riffek közt, egy kis nehéz csoda: *Swing, ergo soy*. Az eszkimó pokrócnak támaszkodva, vodkás poháron keresztül bámulva a zöld gyertyákat (elmentünk halakat nézni a Quai de la Mégisserie-re) szinte egyszerű arra gondolni, hogy talán megérdemli Duke megvető mondatát az, amit úgy hívnak, hogy valóság, *It don't mean a thing if it ain't that swing*, de mért hagyta abba Gregorovius, mért nem cirógatja már a Boszorka haját, ott az a szegény Ossip, mint egy lenyalt fóka, ott búsong a miatt az ősrégi liliomtiprás miatt, siralmas érezni, hogy olyan merev ebben a légkörben, ahol ellazítja az ellenállást a zene, és egy ütemre lélegzik itt mindenki, egyetlen hatalmas szív békéje lüktet itt mindenki, az fog itt egybe mindenkit. És most egy repedtfazék-hang szólal meg egy ócska lemezen, önkéntelenül azt a régi reneszánsz fölhívást ajánlja, azt a régi, anakreóni bánatot, egy 1922-es chicagói *Carpe diem*-et:

*You so beautiful but you gotta die some day,
You so beautiful yut you gotta die some day,
All I want's a little lovin' before you pass away.*

Megesik időnként, hogy egybeesnek a holtak szavai azzal, amit az élők gondolnak (ha élnek az élők és halottak a holtak). *You so beautiful. Je ne veux pas mourir sans avoir compris pourquoi j'avais vécu*. Egy blues, René Daumal, Horacio Oliveira, *But you gotta die some day, you so beautiful but* – És ezért akarta olyan konokul megismerni Gregorovius a Boszorka múltját, hogy egy kissé

kevésbé haljon meg azzal a visszafelé-halállal, amely csupa-csupa tudatlanság, mit se tudunk az idő sodorta dolgokról, hogy elhelyezzük őket a maguk idejében, *you so beautiful but you gotta*, hogy ne szeressünk egy kísértetet, aki cirógattatja a haját a zöld fényben, szegény Ossip, és olyan rosszul ér véget ez az éjszaka, minden olyan hihetetlenül olyan, Guy Monod cipője, *But you gotta die some day*, a néger Ireneo (később, ha megnyeri a bizalmát, majd Ledesmát is elmeséli neki a Boszorka, meg a karneváli éj alakjait, a teljes montevideói sagát). Egyszer csak rázendített Earl Hiñes, valami szenvtelen tökélyel, az *I ain't got nobody* első változatára, és még Perico is kiemelte a fejét elmélyedt olvasásából, és a zenét hallgatta, a Boszorka meg a Gregorovius combjára hajtotta a fejét, és a parkettát nézte, a török szőnyeg egy darabját, egy piros szálát, mely eltűnt a fal tövében, egy üres poharat egy asztalláb mellett. Rá akart gyújtani, de nem fog cigarettát kérni Gregoroviustól, csak azt nem tudta, hogy miért nem kér tőle, meg Horaciótól se, de tudta, hogy miért nem kér Horaciótól, nem akart a szemébe nézni, nem akarta, hogy bosszút álljon rajta Horacio, hogy kinevesse, mert így ráakaszkodott Gregoroviusra, és egész este felé se nézett Horaciónak. Fennkölt gondolatok jutottak eszébe védtelenségében, versidézetek, amelyeket bemagolt, hogy az articsóka kellős közepén érezhesse magát, egyfelől *I ain't got nobody, and nobody cares for me*, ami nem igaz, mert a jelenlévők közül legalább ketten is őmiatta morcosak, és ugyanakkor egy Perse-verssor is, hogy aszongya *Tu es là mon amour, et je n'ai lieu qu'en toi*, ebbe menekült a Boszorka, odahúzódott a *lieu* meg a *Tu es là mon amour* hangzásához, a végzetszerűségnek ahhoz a szelíd elfogadásához, amelytől le kell hunynia a szemét az embernek és áldozati adománynak kell tekintenie a testét, olyasminek, amit akárki birtokba vehet és bemocskolhat és fölmagasztalhat, mint Ireneo, meg az is, hogy piros és kék foltokkal jár együtt Hines muzsikája, amelyek ott táncolnak az ember szemhéja mögött, és, ki tudja, mért, úgy hívják őket, hogy Volaná és Valené, a baloldalt Volánának (*and nobody cares for me*),

és kérgükén pörögnek, fönt ragyog Valené, mint egy pierodellafrancescásan kék csillag, *et je n'ai lieu qu'en toi*, Volaná és Valené, sose tudna úgy zongorázni Ronald, mint Earl Hines, tulajdonképpen mért is nincs meg őnekik, Horaciónak meg őneki is ez a lemez, ők is hallgathatnák éjszaka a sötétben, ezekre a mondatokra szerethetnék egymást, ezekre a hosszú, ideges simogatásokra *I ain't got nobody* egymás hátán, a vállán, az ujjak a tarkón, a körmök beletúrnak a hajzatba, majd lassanként visszahúzódnak, egy végső forogtag, és Valené összeolvad Volanával, *tu és là mon amour and nobody cares for me*, itt van Horacio, de énvelem senki se törődik, senki se cirógatja a fejemet, eltűnt Valené és Volaná, úgy összeszorította a szemét, hogy fájt a szemhéja, hallotta, hogy Ronald beszél, és akkor a kávéillat, ó, a kávé csodás illata, Wong, te kedves Wong, Wong, Wong.

Pislogva kiegyenesedett, ránézett a láthatóan valahogy elpilledt és piszkos Gregoroviusra. Valaki odanyújtott neki egy csésze kávé.

17

– Nem szeretek csak azért beszélni róla, hogy beszéljek valamit – mondta a Boszorka.

– Jó – mondta Gregorovius. – Csak éppen megkérdeztem.

– Másról is beszélhetek, ha csak hallgatni akarja, hogy beszélek.

– Ne legyen már olyan gonosz.

– Olyan ez az Horacio, mint a gujava-íz – mondta a Boszorka.

– Mi az a gujava-íz?

– Olyan ez az Horacio, mint viharban egy pohár víz.

– Aha – mondta Gregorovius.

– Mért is nem abban a korban született, amelyikről Madame Léonie beszél, ha kicsit fölönt a garatra! Olyan időkben, amikor senki se volt nyugtalan, amikor még ló húzta a villamost, és a mezőn folytak a háborúk. Akkor még nem volt szer az álmatlanság ellen, mondja Madame Léonie.

– Szép aranykor – mondta Gregorovius. – Odesszában is hallottam ilyen időkről. Anyám olyan romantikus volt azzal a kibontott hajával... Ananászt természetek az erkélyen, éjszaka nem volt szükség bilire, hát az valami rendkívüli volt. Csak valahogy nem látom benne Horaciót ebben a pompás katyvaszban.

– Én se, de nem volna akkor olyan búbánatos. Minden fáj itt neki, még az aszpirin is fáj. Tegnap este csakugyan adtam neki egy aszpirint, mert fáj a foga. Megfogta, nézegette, nagy nehezen rászánta magát, hogy bevegye. Nagyon fura dolgokat mondott, hogy nem egészséges olyan dolgokat beszélni, amiket tulajdonképpen nem is ismer az ember, olyan dolgokat, amiket mások találtak ki, hogy más, szintén ismeretlen dolgokat csillapítsanak velük... Tudja, milyen, amikor rákezd, és csúri-csavarja a szót.

– Többször is elismételte azt a szót, hogy „dolog” – mondta Gregorovius. – Nem valami választékos, de legalább jól kifejezi,

hogy mi megy végbe Horacióban. Nyilvánvaló, hogy a dologiság áldozata.

– Mi az a dologiság? – kérdezte a Boszorka.

– Az a kellemetlen érzés a dologiság, hogy, ahol véget ér a hiúságunk, ott kezdődik el a büntetésünk. Sajnálom, hogy ilyen elvont, majdnem képletes nyelvezetet használok, de azt akarom elmondani vele, hogy betegesen érzékeny Oliveira a környező kényszerekre, annak a világnak a kényszereire, amelyben élünk, hogy kedvesen fejezzem ki magam, a neki jutott sorsnak a kényszereire. Egyszóval az idegeire mennek a körülmények. Rövidebben: fáj neki a világ. Megsejtette maga, Lucia, és azt képzei, valami bájos ártatlansággal, hogy boldogabb lenne Oliveira bármelyik zseb-Árkádiában, amit összeeskébál a világban az a sok Madame Léonie, nem is beszélve az én anyámról, az odesszairól. Mert, gondolom, nem hitte el azt az ananásztermesztést.

– Meg a bilít se – mondta a Boszorka. – Nem könnyű hinni.

Guy Monod-nak az az ötlete támadt, hogy fölébred, amikor Ronald és Étienne éppen megállapodott, hogy most majd egy kis Jelly Roll Mortont hallgatnak; kinyitotta az egyik szemét, és úgy döntött, hogy Gregorovius háta az, ami kirajzolódik előtte a zöld gyertyák fényében. Megremegett, rossz hatással volt rá, hogy zöld gyertyákat lát az ágyból, a tetőablakon kopogó esőcseppek is furcsán keveredtek álmképek foszlányaival, valami képtelen, de napfényes hellyel álmódott, ahol a meztelen Gaby kenyérmorzsát szórt kacsaméretű, tökhülye galamboknak. „Fáj a fejem”, mondta magában Guy. Egy csöppet se érdekelte Jelly Roll Morton, bár mulatságosnak találta, hogy ott kopog az eső a tetőablakon, közben meg azt éneklé Jelly Roll Morton, hogy *Stood in a comer, with her feet soaked and wet...*, Wong már biztosan elméletet kanyarított volna a valóságos meg a költői időről, különben meg nem arról beszélt ez a Wong, hogy kávé csinál? Gaby kenyérmorzsával eteti a galambokat, aztán

Wong a meztelen Gaby lába közt egy ádáz virágokkal teli kertben, és a Wong hangja, amint azt mondja: „A mentoni kaszinóban lestem el a titkát”. Könnyen lehet, hogy mégis csak megjelenik ez a Wong egy teli kanna kávéval.

Ott ült a zongoránál Jelly Roll, és halkán verte, jobb ütőhangszer híján, a cipőjével az ütemet, kicsit ringatózva énekelhette Jelly Roll a *Mamie's Blues*-t, a csupasz mennyezet egy gipszmintájára szögezve a tekintetét, vagy egy légy jöhetett-mehetett ott, vagy egy homályfolt jöhetett-mehetett a Jelly Roll szemében. *Two-nineteen done took my baby away...* Hát ez volt az élet, vonatok vitték-hozták az embereket, az ember meg ott maradt az utcasarkon, átázott lábbal, egy gépzongorát meg a kacarászást hallgatva, a terem sárgás kirakatüvegét tapogatva, mert nem mindig volt pénze rá, hogy be is menjen. *Two-nineteen done took my baby away...* Babs már annyi vonatra szállt föl életében, szeretett vonaton utazni, ha egy barát vár rá az út végén, ha Ronald átfogja a csípőjét, gyöngéden, mint most, és a bőrén rajzolja ki a zenét, *Two-seventeen'll carry her back someday*, persze, majd egyszer egy másik vonat hozza vissza, de ki tudja, ott lesz-e majd Jelly Roll azon a peronon, annál a zongoránál, éppen akkor, amikor Mamié Desdume bluesait énekli, amikor esőcseppek kopognak egy párizsi tetőablakon, hajnali egykor, és átázott az ember lába, és azt dünnyögi a kurva, hogy *If you can't give a dollar, gimme a lousy dime*, ilyesmiket mondott Babs Cincinnatiban, minden nő ilyesmiket mondott valamikor valahol, még a királyok ágyában is, Babsnek nagyon különös fogalmai voltak a királyok ágyáról, mindenesetre ilyesmit mondhatott egy nő, hogy *if you can't give a million, gimmi a lousy grand*, csak arányok kérdése, és mért olyan bús a Jelly Roll zongorája, mért annyira olyan, mint az az eső, amely fölébresztette Guyt, amely megríkatta a Boszorkát, Wong meg hol marad már azzal a kávéval.

– Ez már több a soknál – mondta Étienne, és fölsóhajtott. – Nem is tudom, hogy bírom elviselni ezt a szemetet. Megható, de szemét.

– Hát nem is valami Pisanello-érme – mondta Oliveira.

– Nem is Schönberg valamilyen opusa – mondta Ronald.

– Minek kérted? Nemcsak az értelem, hanem az irgalom is hiányzik belőled. Léptél már a cipőddel éjfélkor víztócsába? Mert Jelly Roll belelépett, látszik az énekén, tudja ezt az ember, öregem.

– Száraz lábbal jobban festek – mondta Étienne. – Aztán ne gyere nekem a Salvation Army érveivel. Jobban tennéd, ha valami értelmesebb dolgot tennél föl, mondjuk egy Sonny Rollins-szólót. Legalább Jackson Pollock vagy Tobey jut az ember eszébe azokról a West Coast-i fickókról, látszik, hogy már kinőttek a gépzongora- meg a vízfestékkorszakból.

– Még képes hinni a művészet fejlődésében – mondta Oliveira ásítva. – Ne törődj vele, Ronald, vedd ki a szabad kezeddel azt a kis lemezt, a *Stack O’Lee Blues*-t, legalább van benne egy szerintem meglehetősen jó zongoraszóló.

– Unalomig ismert ostobaság, hogy haladás van a művészetben – mondta Étienne. – De a dzsesszben, mint bármilyen művészetben, mindig ott tolong egy sereg zsaroló. Más dolog a zene, mely érzelembe is átcsaphat, de megint más az érzelem, mely zenének akar föltűnni. Atyai fájdalom fészben, gúnykacaj sárgában, ibolyaszínben és feketében. Nem, fiacskám, sosem ez a művészet, csak innen vagy túlhan kezdődik az.

A jelek szerint senkinek sem akaródzott ellentmondani neki, mert serényen előállt Wong a kávéval, Ronald pedig vállat vont, és föltette a Waring’s Pennsylvanianst, és az iszonyú csikorgásból fölhangzott a téma, mely elbűvölte Oliveirát, egy névtelen trombitás, majd utána egy zongora, és mindez egy ócska fonográf és egy pocsék fölvétel, egy silány, valahogy dzsessz-előtti zenekar füstfelhőjében, de, végeredményben, mégis ezekből az ősrégi lemezekből, a showboátokból és a storyville-i éjszakákból született meg az évszázad egyetlen egyetemes zenéje, amely közelebb hozta és jobban összefogta az embereket, mint az eszperantó, az Unesco vagy a légitársaságok, olyan zene, mely elég kezdetleges volt, hogy általános lehessen, és elég jó, hogy meglegyen a maga története,

szakításokkal, lemondásokkal és eretnekségekkel, cselsztonjával, black bottomjával, sünijével, foxtrottjával, stompjával, bluesaival, hogy osztályozhassák, címkézhessék, hogy ilyen stílus meg olyan stílus, a swing, a bebop, a cool, így romantika, úgy klasszicizmus, hot és cerebrális dzsessz, emberszabású zene, muzsika, amelynek története van, nem úgy, mint annak az ostoba állati tánczenének, mint a polka, a keringő, a szamba, olyan zene, amelyben magunkra ismerhetünk és becsülhetjük magunkat Koppenhágában éppúgy, mint Mendozában vagy Fokvárosban, amely közel hozhatja egymáshoz a hónuk alatt lemezeket szorongató fiatalokat, amely neveket és dallamokat és rejtjeleket adott nekik, hogy egymásra ismerjenek és egymásba vegyüljenek, és ne érezzék olyan egyedül magukat hivatali főnökeik, családjuk és végtelenül keserű szerelmeik körében, olyan zene, amely mindenféle képzelődést és ízlést megtúr, a már hangtalan 78-as lemezgyűjteményeket Freddie Kepparddal vagy Búnk Johnsonnal, a Dixieland reakciós kizárólagosságát, az akadémikus szakszerűséget Bix Beiderbeckében vagy Thelonius Monk, Horace Silver vagy Thad Jones ugrását a nagy kalandba, Erről Gardner vagy Art Tatum giccsességét, a megbánást és megtagadást, a kis együttesek kedvelését, az álneveken vagy lemezgyárak és pillanatnyi szeszély megszabta neveken készült, titokzatos fölvételeket, azt az egész szombat esti szabadkőművességet a diáktanyán vagy a klub pincehelyiségében, lányokkal, akik szívesebben táncolnak úgy, ha közben olyan zenét hallanak, hogy *Star Dúst* vagy *When your man is going to put you down*, és lassan, enyhén parföm-, bőr- és hőségillat lengi körül őket, és csak akkor hagyják, hogy megcsókolják őket, amikor már késő, és valaki föltette a *The blues with a feeling*-et, és már alig táncolnak, csak álldogálnak és ringatóznak, és minden zavaros és piszkos és alantas, és minden férfi szeretne belemarkolni ezekbe a langyos kis testekbe, míg egy hátat cirógat a kezük, és félig szétnyílt ajakkal adják át magukat a lányok a kéjes félelemnek és az éjszakának, s akkor fölharsan egy trombita és magáévá teszi

őket minden férfi helyett, megejti őket egyetlen forró mondattal, melytől úgy omlanak a páriuk karjába, mint egy levágott palánta, és akkor valami mozdulatlan száguldás következik, ugrás az éjszaka légkörébe, a városon át, míg magukhoz nem téríti azokat a kimerült és megbékélt és a következő szombatig még szűz lányokat egy aprólékos zongora, és mindez valami olyan zenével, amely elrémíti a zsölyék fafejűit, azokat, akik azt hiszik, hogy semmi se igazi nyomtatott műsorfüzet és ültetőnők nélkül, és így megy a világ sora, és olyan a dzsessz, mint egy költöző madár, amely migrál vagy emigrál vagy immigrál vagy transzmigrál, egy sorompóugró, vámkijátszó madár, valami, ami csak fut-fut és terjed, és ma este Ella Fitzgerald énekel Bécsben, míg Párizsban Kenny Clarke avat föl egy cave-ot, és Perpignanban Oscar Peterson ujjai szökdécselnek, Satchmo meg mindenütt, a mindenholét Úr adta képességével, Birminghamben, Varsóban, Milánóban, Buenos Airesben, Genfben, az egész világon, nem lehet megkerülni, ő az eső és a kenyér és a só, valami, ami teljes közönnyel tekint a nemzeti szertartásra, a sérthetetlen hagyományra, a nyelvre és a népiségre: határtalan felhő, a levegő és a víz kémlelője, őstipikus alakzat, valami előbbi, valami odalenti, ami összebékít mexikóit norvéggal és oroszokkal és spanyollal, és betagozza őket valami elfeledett, központi, sötét tűzlángba, sután és gyatrán és gyéren visszaadja őket az elárult eredetnek, jelzi nekik, hogy talán más utak is voltak, és az volt a legjobb, amelyen elindultak, de talán más, könnyen járható utak is voltak, de nem, vagy csak félig-meddig indultak el rajtuk, és hogy mindig több az ember, mint egy ember, és mindig kevesebb, mint egy ember, több, mint egy ember, mert magában hordja, amit megsejt, célba vesz, sőt előlegez a dzsessz, és kevesebb, mint egy ember, mert szépészeti vagy erkölcsi játékká tette ezt a szabadságot, sakktáblává, ahol magának tartja fenn a futár vagy a huszár szerepét, a szabadság meghatározását, amelyet az iskolákban tanítanak, épp azokban az iskolákban, ahol sose

tanították és sose fogják megtanítani a gyerekeknek egy *ragtime* első ütemét és egy blues első zenei mondatát satöbbi, satöbbi.

*I could sit right here and think a thousand miles away,
I could sit right here and think a thousand miles away,
Since I had the blues this bad, I can't remember the day...*

[\(-97\)](#)

18

Mire se megy vele, ha azon töri a fejét, hogy mit keres ő ott, ilyenkor, ezzel a népséggel, tegnap még és holnap már oly ismeretlen kedves barátaival, ezzel a népséggel, amely pusztá, semmi kis véletlen azon a helyen és abban a pillanatban. Babs, Ronald, Ossip, Jelly Roll, Ehnaton: hát nem egyre megy? Ugyanazok az árnyak ugyanazok közt a zöld gyertyák közt. Tökrészség. Kétes, bivalyerős vodka.

Ha ki tudta volna eszelni, hogy kivetítse valahogy ezt az egészet, hogy megértse a Klubot, megértse a *Cold Wagon Blues*-t, megértse a Boszorka szerelmét, hogy megértsen a dolgokból kivezető és az ujjaiig érő minden kis zsineget, minden bábut és minden bábost, mint valami vízkeresztji jelenést; hogy megértse őket, nem mint valami más, talán elérhetetlen valóság jelképeit, hanem inkább mint lenderőket (micsoda nyelvezet, micsoda szemérmertlenség), pontosabban egy olyan futam rajtvonalait, amelynek ebben a szent pillanatban kellett volna nekiiramodnia, odahagyva azt a bámulatosan langyos és szinte illatos és olyan eszkimó, hogy már ijesztően eszkimó prémet, kirohannia a lépcsőfordulóba, le, le, magában, ki az utcára, kilépnie magában, útnak erednie, mennie magában, a sarokig, a magányos sarokig, Max, a magányos Max kávézójáig, a Rue de Bellechasse utcalámpájáig, ahol... ahol magában. És talán attól a pillanattól fogva.

De minden csak me-ta-fi-zikus síkon. Mert, Horacio, a szavak... Vagyis hogy a szavak, Horaciónak... (Hány álmatlan pillanatban rágódott már ezen a kérdésem). Kézen fogni a Boszorkát, magával vinni, ki az esőbe, mintha csak a cigarettafüstje volna, valami, ami része az embernek az esőben. Megint szeretkezni vele, de már egy kicsit az ő kedvéért, nem azért, hogy tanulja azt a túlon túl könnyű kibontakozást, azt a lemondást, amely talán csak az erőfeszítés

hasztalanságát palástolja, azt a fölfújt hólyagot, aki számelméletet tanít valami vacak egyetemen értelmes gólyáknak vagy ezredesek leánykáinak. Ha mindez, a hajnal tetőablakra üledő lisztszürkülete, a Gregoroviust néző Boszorkát néző Gregoroviust néző Boszorka búbánatos képe, a *Struttin' with some barbecue*, a megint magában sírdogáló Babs, csak Ronald meg ne lássa, Ronald, aki nem sír, de tele az arca a szentek valóságos glóriás dicsfényét idéző, rátelepedett vodkagőzzel, Perico, a megvetés meg a tucatstilisztika sámlijára fölkapaszkodott hispán kísértet, ha mindez kivetíthető lenne, ha mindez *nem létezne*, alapján nem létezne, csak ott volna, hogy valaki (akárki, de most éppen ő, mert ő gondolkodik ott most, mindenesetre ő az, aki biztos lehet benne, hogy gondolkodik, na, mit szólsz hozzá, Cartesius, te vén szarházi?), hogy valaki abból az egészből, ami ott van, és szorong és mardos és főleg szaggat, de egész csontig szaggat ki tudja mit, abból az egészből rápattanna valaki egy békekabócára, egy kis boldogságtücsökre, beléptetne valami kapun valami kertbe, a többieknek csak jelképes kertbe, ahogy a mandalák is csak jelképesek a többieknek, és abban a kertben leszakíthatna egy virágszál, és a Boszorka vagy Babs vagy Wong lenne az a virágszál, de magyarázat is járna hozzájuk, és úgy, megmagyarázva, visszakapnák igazi lényüket, kilépnének klubtagi énjükből, kinőnének, kivetkőznének álcájuk alól, talán nem is más ez, csak a földi paradicsom sóvár óhaja, valami tisztaságeszmény, csak hát immár az egyszerűsítés elkerülhetetlen terméke lett a tisztaság, fut a futó, futnak a bástyák, ugrik a ló, hullnak a gyalogok, és a sakktábla közepén, hatalmasan, mint kőszénoroszlánok, ott állnak a királyok, köröttük meg a hadsereg java és színe és virága, hajnalban lesz a döntő kopjatörés, eldől a sorsuk, és beköszönt a béke. Tisztaság, mint a kajmánok üzekedésének tisztasága, nem az Ó, Mária, piszkos lábú szűzanyám tisztasága, palatetők tisztasága, ahonnan, persze dühükben tomboló nagyságák fejére szarnak a galambok, retekcsomók tisztasága... Horacio, Horacio, kérlek.

Tisztaság.

(Elég volt. Mozgás. Irány a hotel, fürödj meg, olvasd *A párizsi Notre-Dame*-ot vagy *A machecouli farkasszukák*-at aludd ki a részegséged. Kivetítés a javából).

Tisztaság. Szörnyű szó. Tiszt, utána meg aság. Gondolj bele egy kicsit. Mit ki nem facsart volna belőle Brisset. Mit sírsz? Ki sír itt, he?

Vízkereszt jelenésnek fogni föl egy tisztet. *Damn the language. Felfogni.* Nem megérteni: fölfogni. Az újra föllelhető paradicsom sejtelve: Lehetetlen, hogy azért legyünk itt, hogy ne lehessünk. Brisset? A békától származik az ember... *Blind as a bat, drunk as a butterfly, foutu, royalement foutu devant lesportes que peut-être...* (Egy kis jég a tarkóra, aztán be az ágyba. Csak az a kérdés, hogy Johnny Dodds vagy Albert Nicholas. Majdnem biztos, hogy Dodds. Fontos: meg kell kérdezni Ronaldot). Egy rossz verssor szállong alá a tetőablakról: „Utolsó szívdobbanással aláhull a semmiségbe...”. Úristen, tájt siker vagyok. *The doors of perception by Aldley Huxdous. Get yourself a tiny bit of mescaline, brother, the rest is diarrhea.* De beszéljünk komolyan (igen, Johnny Dodds az, itt van rá a közvetett bizonyíték. Csakis Zutty Singleton lehet az ütős, ergo Johnny Dodds a klarinétos, egy kis dzsesszológia, hisz deduktív tudomány az, gyerekjáték hajnali négy után. Nem ajánlatos úri és papi személyeknek). Beszéljünk komolyan, Horacio, mielőtt föltápázkodunk csigalassúsággal, és kifelé indulunk az utcára, és legyen ott a szorongó kérdés a tenyerünk hegyén (a tenyerünk hegyén? A nyelvünk tenyerén, mi, vagy valami efféle. Toponómia, deskriptológiai anatólógia két il-luszt-rált kötetben), tegyük föl a kérdést, hogy fölülről, vagy alulról kell elkezdni a műveletet (remek, hogy vág az agyam, úgy rögzíti ez a vodka a gondolatokat, mint lepkéket a keménypapírra, A az A, *a rose is a rose is a rose, April is the cruelest month*, mindent a helyére, helyet minden rózsának, rózsa rózsa bazsarózsa..

Huf. Beware of the Jabberwocky my son.

Még egy kicsit fészkelődik Horacio, és mindent nagyon tisztán lát, amit látni akar. Nem tudja, hogy fölülről vagy alulról kezdje a műveletet, minden ereje megfeszítésével, vagy inkább úgy, ahogy van, lazán és omlatagon, bámulva, ami a szeme előtt van, a tetőablak, a zöld gyertyák, a Boszorka bús barika-képe, a *Jelly Beans Blues*-t éneklő Ma Rainey. Inkább így, lazán és befogadón, szivacsosan, hiszen minden szivacsos, ha sokáig és istenigazából szemügyre vesszük. Nem olyan részeg ő, hogy ne érezze, darabokra zúzta a házát, hogy őbenne magában sincs a helyén semmi, ám egyszermind – biztosan, holtbiztosán – csillagok és örökkévalóság-darabok hevernek a padlón vagy a mennyezeten, az ágy alatt, vagy lebegnek egy mosdótálban, költemények, mint napkorongok és óriási női vagy macskaarcok, amelyeken ott lobog nemük dühe, anyanyelvének szeméttel kevert jáspislemezei közt, ahol éjjelnappal ádáz hangya-százlábú-csatákban tekergőznek, fonódnak össze a szavak, és együtt ott a szitok a dolgok tiszta megnevezésével, és a világos szókép a legocsmányabb tolvajnyelvvel. Diadalt ül ott a rendetlenség, lógó hajjal, kócos tincsekkel, üveges szemekkel futkározik a szobákban, össze nem illő kártyalapokkal, megszólítás és aláírás nélküli üzenetekkel, tányér levesek hűlnek ott az asztalokon, tele a padló levetett hosszúnadrágokkal és rothadt almákkal, piszkos sebtapaszokkal. Egyszer csak megnő mindez egy csapásra, és megszólal valami borzasztó muzsika, több, mint feddhetetlen rokonai rendezett otthonának bársonyos csöndje, és a zűrzavar közepette, ahol képtelen volt egy inggombot találni a múlt, és üvegcseréppel borotválkozik a jelen, mert egy virágcserep rejti magában a borotvát, egy olyan idő közepette, amely minden szélnek nyitva áll, mint a szélkakas, teli tüdővel szuszog ott egy ember, és mámorosán érzi át, hogy él, már csak magában abban is, hogy bámulja azt a környező zűrzavart, és azon töri a fejét, hogy van-e ott értelme valaminek is. Minden rendetlenség bocsánatos, ha kifelé tör önmagából, talán az örültségből lehet egy olyan értelemhez eljutni, amely nem az az

értelem, amelynek csődje az örület. „Rendetlenségből a rendbe”, gondolta Oliveira. „Igen, de miféle rend lehet az, hogy ne tűnjön a leggyalázatosabb, legiszonyúbb, legjavíthatatlanabb rendetlenségnek? Forgószél vagy fehérvérűség az istenek rendjének a neve, és ellenanyag a költő rendjének a neve, szilárd úrtér, remegő ajakvirágok, igazán tájt siker vagyok, Jesszusmária, gyorsan le kell feküdnöm”. A Boszorka meg csak sírdogál, Guy eltűnt, Étienne elment Perico után, Gregorovius, Wong és Ronald meg egy lemezt bámul, amely csak forog, lassan, percenként harminchárom és fél fordulatszámmal, eggyel se többel vagy kevesebbel, és azokban a fordulatokban ott szól az *Oscar's Blues*, persze, hogy maga Oscar ül a zongoránál, egy bizonyos Oscar Peterson, egy bizonyos zongorista, akiben van valami a tigrisből és a bársonyból, egy bizonyos bús és kövér zongorista, egy fickó a zongoránál, és az eső a tetőablakon, szóval, irodalom.

[\(-153\)](#)

19

– Azt hiszem, hogy értelek – mondta a Boszorka, és megsimogatta Horacio haját. – Keresel valamit, csak nem tudod, mit. Én is, de én se tudom, mit. De két különböző dolog ez. Az, amiről az este beszéltetek... Igen, te inkább Mondrian vagy, én meg Vieira da Silva.

– Aha – mondta Oliveira. – Szóval én Mondrian vagyok.

– Igen, Horacio.

– Azt akarod mondani, hogy szigorral teli szellem.

– Azt mondom, hogy Mondrian.

– És nem is gyanítod, hogy a mögött a Mondrian mögött ott csírázhat egy Vieira da Silva-i valóság?

– Dehogynem – mondta a Boszorka. – Csak még nem vetkőzted le idáig a mondriani valóságot. Félsz, és biztos akarsz lenni. Nem tudom, mitől, miben... Nem is olyan vagy te, mint egy költő, hanem olyan, mint egy orvos.

– Hagyjuk a költőket – mondta Oliveira. – És Mondriant is kíméld meg ettől a hasonlattól.

– Csodálatos az a Mondrian, csak nincs levegője. Egy kicsit fulladozom tőle itt benn. És amikor rákezded, hogy meg kellene már találni az egységet, akkor én gyönyörű, de halott dolgokat, préselt virágokat, ilyesmiket látok.

– Lássuk csak, Lucia: Tudod te tulajdonképpen, hogy mi az az egység?

– Luciának hívnak, de nem kell teneked is így hívnod – mondta a Boszorka. – Persze hogy tudom, mi az egység. Azt akarod mondani, hogy minden egyesüljön az életedben, hogy mindent egyszerre láthass. Nem igaz?

– Többé-kevésbé – hagyta helyben Oliveira. – Hihetetlen, hogy milyen nehezen fogod föl az elvont dolgokat. Egység, többféleség...

Nem vagy képes példák nélkül is átérezni? Nem, nem vagy képes. Na, nézzük csak: egységet alkot szerinted az életed?

– Nem, nem hiszem. Darabkákból áll, amik átmentek rajtam.

– De te is átmentél azokon a dolgokon, mint a fonál azokon a zöld nyakékköveken. És ha már kövekről beszélünk, honnan van az a nyakláncod?

– Ossiptól kaptam – mondta a Boszorka. – Az odesszai édesanyjái volt.

Szép lassan főzte a maté-teát Oliveira. A Boszorka meg odament a kiságyhoz, amelyet Rónáidtól kaptak kölcsön, hogy odavehessék magukhoz Rocamadourt a szobába. Már alig tudtak hová lenni az ágytól, Rocamadourtól meg a haragos szomszédoktól, de hát meggyőzte valaki a Boszorkát, hogy jobban gyógyul Rocamadour a gyerekkórházban. Ahogy megkapták Madame Iréné táviratát, még aznap le kellett kísérni vidékre a Boszorkát, bebugyolálni Rocamadourt kendőbe, takarókba, beállítani egy ágyat valahogy, befűteni a kályhába, túrni Rocamadour ordítását, ha eljött a végbélkúp ideje vagy a cuclisüvegé, amelyről sehogy se sikerült lemosni a gyógyszerszagot. Megint főzött egy teát Oliveira, és odasandított közben, a szeme sarkából egy *Deutsche Grammophon Gesellschaft* lemez borítójára; Rónáidtól kapta, de ki tudja, mikor hallgathatja meg Rocamadour visítása és hánykolódása nélkül. Elborzadt tőle, hogy milyen ügyetlen a Boszorka, ha ki-bepelenkázni kell Rocamadourt, ki nem állhatta, hogy olyan elviselhetetlen dúdolással szórakoztatja a kicsit, nem bírta a Rocamadour ágyából időnként terjengő szagot, a pelenkákat, a sivalkodást, a Boszorka szemmel láthatóan buta bizakodását, hogy semmi az egész, hogy azt teszi ő a kisfiával, amit tennie kell, és hogy két-három nap alatt meggyógyul Rocamadour. Minden olyan szedett-vedett, olyan hevenyészett. „Mit keresek én itt?”. Egy hónapja még mindkettejüknek megvolt a maga kis bérelt szobája, aztán elhatározták, hogy összeköltöznek. Azt mondta a Boszorka, hogy sok pénzt takarítanak így meg, csak egy újságot vásárolnak, nem

maradnak meg a kenyérvégek, majd ő vasalja az Horacio ruháit, meg a fűtés, a világítás... Már-már csodálta Oliveira ezt a józanságrohamot. Végül is ráállt, mert rosszul ment a vén Trouille-nak, már majd harmincezer frankkal tartozott Oliveirának, akinek most igencsak mindegy volt, hogy a Boszorkával lakik, vagy egymagában, élt azért valami gyanúperrel, megvolt az a rossz szokása, hogy sokáig rágódik mindenben, meg is nehezítette vele a dolgát, de nem tehetett róla. Már azt hitte, hogy megszabadítja a Boszorka szüntelen jelenléte az elszabadult képzelgéstől, de, persze, nem sejtette, hogy megbetegszik Rocamadour. Így is sikerült néha egy-egy pillanatra elmélyednie valamiben, de csakhamar helyreütötte, visszahozta a rossz kedvét Rocamadour óbégatása. „Úgy járok majd, mint Walter Páter regényalakjai”, gondolta Oliveira. „Egyik monológ a másik után, kész epika. Az élveteg Máriusz, a halvatag mánia. Csak egy dolog ment meg, ennek a kölyöknek a pisiszaga”.

– Mindig sejtettem, hogy előbb-utóbb lefekszel Ossippal – mondta Oliveira.

– Rocamadournak láza van – mondta a Boszorka.

Megint főzött egy teát Oliveira. Takarékoskodnia kellett a matélevéllel, Párizsban ötszáz frankért adták kilóját a gyógyszertárban, ráadásul valami csapnivaló, undorító yerba matét árultak a Saint-Lazare pályaudvar drogériájában, azzal a tetszetős reklámszöveggel, hogy vízhajtó, antibiotikus, bőrápoló hatású „*maté sauvage, cueilli par les indiens*”. Szerencsére, öt kiló Cruz de Máltát küldött neki hajópostával a rosariói ügyvéd – melleleg Oliveira fivére – de már csak kevés maradt belőle. „Süthetem, ha elfogy a yerbalevelem”, gondolta Oliveira. „Csakis ezzel a kis zöld ibrikkel vagyok beszélő viszonyban”. Tanulmányozta a maté rendkívüli viselkedését, a vízzel emelkedő yerbalevél illatos kipárolgását, majd a szívás hatására való alászállását, míg vissza nem hajlik önmagára, és el nem veszti minden csillogását és minden illatát, hacsak új életet nem lehel egy kis vízszugár a szomorúaknak és

magányosoknak ebbe az argentin póttüdejébe. Már egy idő óta érdektelen dolgok is érdekelték Oliveirát, és azzal az előnnyel járt ez, hogy, ha a kis zöld ibrikre összpontosított figyelemmel töprengett, sose vetemedett rá így az az álnok elméje, hogy olyan fogalmakat társítson a kis zöld ibrikkel, amilyeneket, gyalázatos módon, olyasmik ébresztenek az emberben, mint a hegyek, a hold, a látóhatár, egy südőtlány, egy madár vagy egy ló. „Ez a kis maté-tea is mutathatna nekem valami középpontot”, gondolta Oliveira (és máris elhalványult, elmosódott az a gondolat, hogy a Boszorka meg Ossip összeszúrta a levelet, egy pillanatra fölül kerekedett a kis zöld ibrik, fölkínálta fortyogó kis tűzhányóját, habos kráterét, hetyke kis gőzölgését a hidegecske szobában, pedig ott volt a kályha, csak meg kellene rakni kilenc óra körül). „És az a középpont, amiről nem tudom, hogy mi az, vajon nem lehetne-e valami egységnek a helyrajzi kifejeződése? Óriási, kőpadlós helyiségben járok-kelek, és az egyik ilyen kőkocka az a biztos pont, ahová csak oda kellene állnom, hogy minden a helyes távlatba rendeződjön előttem. „A biztos pont”, szögezte le Oliveira, félig-meddig már csúfondárosan is, hogy biztos legyen benne: nem csak a levegőbe beszél. „Anamorfikus kép az a távlat, kép, amelyhez meg kell keresnünk a helyes látószöveget (és az a fontos ebben a helméletben, hogy iszonyúan héles az a hesési szög, és szinte a vászonhoz kell hodanyomnunk az orrunkat, hogy I. Ferencnek vagy a sinigagliai ütközetnek valami helképzeltetlenségül helképesztő képévé váljon egy csapásra az a sok értelmetlen ecsetvonás)”. Ám az az egység, az életet meghatározó cselekedetek összessége mintha mindaddig minden megnyilvánulást megtagadna, amíg csak véget nem ér maga az élet, mint egy kiázott maté-level, vagyis majd csak a többiek, az életrajzírók látják meg az egységet, de az aztán már igazán nem érdekelte Oliveirát. Az a feladat várt rá, hogy fölfogja az egységét, úgy, hogy se nem hős ő, se nem szent, se nem bűnöző, se nem bokszbajnok, se nem előember, se nem pásztor. Hogy teljes sokféleségében fogja föl az egységet, hogy olyan legyen az az

egység, mint egy forgószél magja, nem pedig egy kis híg és kihűlt maté-tea üledéke.

– Adok neki egy negyed aszpirint – mondta a Boszorka.

– Nagyobb vagy, mint Ambroise Péré, ha belédiktálsz, – mondta Oliveira. – Gyere, igyál egy maté-teát, frissen főztem.

Azért foglalkoztatta az egység kérdése, mert úgy találta, nagyon kellemetlen csapdába eshet egykönnyen az ember. Diákkorában, a Viamonte utcában, kilencszázharmincban (előbb) meglepetéssel és (aztán) gúnyosan tapasztalta, hogy sok-sok személyiség kényelmesen elfér annak a személyiségnek az állítólagos egységében, amely más se volt, csak a jellem nyelvi egysége és időnapelőtti elmeszesedése. Olyan elvrendszert eszkábáltak össze azok az emberek, amelyet sosem igazolt vissza a bensőjük, és amely elvek mások se voltak, csak a szónak, az erők szóbeli képmásának, szóbeli megfelelőjük által lenyűgözően kibillentett és helyettesített taszításoknak és vonzásoknak tett engedmények. Így aztán olyanok lettek a kötelesség, az erkölcsös, az erkölcstelen és az erkölcs nélküli, az igazság, az irgalmasság, az európai és az amerikai, a nappal és az éj, a feleségek, a menyasszonyok és a barátnők, a hadsereg és a bankszakma, a zászló és a jenki vagy moszkovita arany, az elvont művészet és a caserosi csata, mint a fogak vagy a haj, valami, amit tudomásul veszünk, és ami végzetesen belénk épült, valami, amit nem élünk át, nem is törjük a fejünket rajta, mert *úgy van*, és a lényünk része, kiteljesít és megerősít bennünket. Keserű bizalmatlansággal töltötte el Oliveira egész gondolatvilágát, hogy erőszakot tesz a szó az emberen, hogy büszke bosszút áll alkotóján, őrajta az ige, ő pedig tulajdon ellenségére támaszkodva kénytelen utat törnie magának egy olyan pontig, ahol talán kiadhatja a szó útját, és tovább haladhat – hogyan, és milyen eszközökkel, milyen fehér éjszakán és milyen borongós nappalon? – az önmagával és azzal a valósággal való megbékélésig, amelyben lakozik. Szavak nélkül juthat el a (milyen messzi, milyen valószínűtlen) szóhoz, okoskodó tudat nélkül foghat

föl valami mély egységet, valamit, ami végre talán mindannak az értelme, ami nem más most, csak az, hogy ott van az ember, issza a maté-teát, és nézi Rocamadour kilátszó kis seggét és a Boszorka ujjait, amint ott matatnak a vattával, és hallgatja Rocamadour visítozását, akinek egy csöppet sincs ínyére, hogy a fenekében kotorásznak.

(-90)

20

– Mindig sejtettem, hogy előbb-utóbb lefekszel vele – mondta Oliveira.

A Boszorka betakarta valamivel kevesebbet ordító fiacskáját, és egy darab vattával törölgette a kezét.

– Légy szíves, moss kezet tisztességesen – mondta Oliveira.

– És vidd innen ezt a sok mocskot.

– Mindjárt – mondta a Boszorka. Állta Oliveira a Boszorka tekintetét (noha igencsak mindig nehezebbre esett), a Boszorka pedig elővett egy újságot, kiterítette az ágyra, beletette a vattát és összegöngyölte, kiment a szobából, és bedobta az egészet a lépcsőforduló végébe. Vöröslő, csillogó kezekkel jött vissza, és Oliveira odanyújtott neki egy ibrik maté-teát. Letelepedett a Boszorka az alacsony fotelbe, és buzgón teaszíváshoz látott. De mindig elpackázta a teázást, ide-oda rángatta a szűrős szópókát, mintha kukoricakását kavarna.

– Szóval – mondta Oliveira, és kifújta a füstöt az orrán. – Mindenesetre szólhattatok volna. Most hatszáz frankom bánja, hogy el kell szállítanom valahová a holmimat. Meg szobát is kereshetek, pedig nem könnyű az manapság.

– Nem kell elmenned innen – mondta a Boszorka. – Meddig emészted magad tévképzetekkel?

– Emészttem magam tévképzetekkel? – mondta Oliveira.

– Úgy beszélsz, ahogy a legjobb La Plata-vidéki regények párbeszédeiben szokás. Már csak az hiányzik, hogy teljes szívedből kacagj az én egyedülálló bohóságaimon, és akkor klassz lesz.

– Már nem sír – mondta a Boszorka, és a kiságy felé nézett.

– Halkan beszéljünk, akkor jól alszik az aszpirintól. Dehogyan feküdtem én le Gregoroviusszal.

– Bizony, hogy lefeküdtél.

– Nem, Horacio. Miért ne mondtam volna meg neked? Amióta megismertelek, nem volt más szeretőm, csak te. Nem törődök veled, ha rosszul mondom, és kineveted a szavaimat. Úgy beszélek, ahogy tudok, nem tudom elmondani, hogy mit érzek.

– Jó, jó – mondta unottan Oliveira, és megint maté-teát adott neki.

– Lehet, hogy akkor a kisfiad változtat meg. Megváltoztál, napok óta az vagy, amit anyának hívnak.

– De beteg Rocamadour.

– Annál inkább – mondta Oliveira. – De, tudod, én másféle változásokat észleltem. Valójában már nem nagyon bírjuk egymást.

– Te nem bírsz engem. Te nem bírod Rocamadourt.

– Igaz, nem számítottam a kissrácra. Rossz szám egy szobában a hármas. Ha arra gondolok, hogy Ossippal már négyen vagyunk, az már igazán több a soknál.

– Semmi köze hozzá Ossipnak.

– Melegítenél egy kis teavizet? – mondta Oliveira.

– Semmi köze hozzá – ismételte a Boszorka. – Minek gyötörsz, csacsikám? Tudom, hogy belefáradtál, hogy már nem szeretsz. Sose szerettél, más volt az, csak álom. Menj, Horacio, minek is maradnál! Már annyiszor megtörtént velem...

A kiságy felé nézett. Rocamadour csak aludt.

– Annyiszor – mondta Oliveira, és tealevelet cserélt. – Bámulatosan őszinte vagy az érzelmi önéletrajzodban. Ossip is megmondhatja. Alig hogy megismert, már hallgathatta is a néger történetét.

– El kell mondanom, nem érted te azt.

– Biztos nem értem, de rémes.

– Azt hiszem, el kell mondanom, ha rémes is. Jogos, hogy elmondja az ember egy olyan férfinak, akit szeret. Terólad beszélek, nem Ossipról. Te ugyan ha meséltél, meséltél a barátnőidről, ha nem, nem, de énnekem mindent el kellett mondanom. Tudod, ez az egyetlen módja, hogy kitessékelje a régi szeretőit az életéből az ember, mielőtt beleszeret egy másik férfiba, ez az egyetlen módja,

hogy kívül kerüljenek az ajtón, és magunkra hagyjanak bennünket a szobában.

– Valamiféle vezeklő, de mért ne mindjárt engesztelő szertartás.

Először a néger.

– Igen – mondta a Boszorka, és ránézett. – Először a néger.

Utána Ledesma.

– Persze, utána Ledesma.

– Meg hárman a sikátorban, farsang éjszakáján.

– Élűiről – mondta Oliveira, matét főzve [és visszagondolva arra a trágár játékra, amelyet Buenos Aires-i gyerekkorában játszottak, és most keserűségében hozakodott elő vele].^[1]

– Meg Monsieur Vincent, a szállodás fivére.

– Hátulról.

– Meg egy siránkozó katona egy parkban.

– Élűiről.

– Meg te.

– Hátulról. De valahogy megerősíti gyászos sejtelmeimet, hogy, ha itt vagyok is, engem is fölveszel ebbe a névsorba. Valójában alighanem Gregoroviusnak mondtad föl az egész névjegyzéket.

Forgatta a Boszorka a szűrős szopókát. Lehorgasztotta a fejét, és egyszerre az egész hajzata az arcába hullt, s eltűntette róla azt az arckifejezést, amelyet közömbös képpel kémlelt Oliveira.

*– Aztán a vén patikusnak
lették a kis barátnője,
s egy főrendőr csemetéje
elszedte minden gubád...*

Oliveira a tangót dúdolta, a Boszorka a szűrős szopókát szívta, és rá se nézett, csak megvonta a vállát. „Szegényke”, gondolta Oliveira. Egy kézmozdulattal nyersen hátravetette a Boszorka haját, mintha félrerántana egy függönyt. A Boszorka foga közé koccant a szopóka.

- Mintha megütöttél volna – mondta a Boszorka, és a szájához emelte két remegő ujját. – Nekem nem számít, de...
- Szerencsére számít – mondta Oliveira. – Megvetnélek, ha nem néznél így rám. Csodálatos vagy, Rocamadourostul, mindenestül.
- Mire jó nekem, hogy ezt mondod?
- Nekem jó.
- Igen, neked jó. Minden jó neked ahhoz, amiben sántikálsz.
- Drágám – mondta kedvesen Oliveira – köztudomású, hogy tönkre teszik a könnyek a yerbatea zamatát.
- Tán az is jó neked, hogy sírok.
- Igen, már amennyiben bűnösnek érzem magam.
- Menj el, Horacio, az lesz a legjobb.
- Valószínű. Mindenesetre gondold meg, hogy, ha most elmegyek, olyasmit teszek, ami már-már hősiességnek tetszik, vagyis, hogy magadra hagylak, egy vas nélkül, a beteg gyerekeddel.
- Igen – mondta könnyek közt a Boszorka kényszeredett mosollyal. – Csakugyan már-már hősiesség.
- De távolról se vagyok én hős, jobbnak látom hát, ha maradok, amíg el nem döntjük, hogy mihez tartjuk magunkat, ahogy a fivérem mondja a maga pallérozott stílusában.
- Akkor maradj.
- De érted-e, hogy miért és hogy mondok le erről a hősiességről?
- Értem hát.
- Akkor lássuk, magyarázd meg, miért nem megyek el.
- Azért nem megy el, mert eléggé polgár vagy hozzá, hogy arra gondolj, mit szól majd Ronald meg Babs meg a többi barátod.
- Pontosan. Jó, ha tisztában vagy vele, hogy semmi részed a döntésben. Nem együttérzésből maradok, se nem sajnálatból, se nem azért, mert cumiztatni kell Rocamadourt. És még kevésbé azért, mert még van valami közünk egymáshoz neked meg nekem.
- Olyan nevetséges vagy néha – mondta a Boszorka.
- Persze. Bob Hope is elbújhat mellettem.

– Olyan furcsán áll a szád, amikor azt mondom, hogy semmi közünk egymáshoz...

– Valahogy így, ugye?

– Úgy. Hihetetlen.

Elő kellett venniük a zsebkendőjüket, a két tenyerükbe temették az arcukat, és úgy hahotáztak, hogy Rocamadour is ébredezni kezdett, valami szörnyű volt. Ahogy tudta, türtőztetni próbálta magát Oliveira, harapdálta a zsebkendőjét és potyogott a könnye nevében, a Boszorka meg lassan csúszott lefelé a fotelból, amelynek különben is rövidebb volt a két elülső lába, le is esett róla, be is gabalyodott az Oliveira két lába közé, az meg csak nevetett csukladozva, végül kiköpte a zsebkendőt, és harsányan kacagott.

– Mutasd még egyszer, hogy csinálod a számmal, ha olyasmiket mondok – kérlelte Oliveira.

– Így ni – mondta a Boszorka, és megint kitört belőlük a nevetés, Oliveira már kétrét görnyedt, és a hasát fogta, a Boszorka már ott látta Oliveira arcát a magáé mellett, két szemet látott, amely könnyek közt is csillogva nézett rá. Fordítva csókolták egymást, a Boszorka fölülről, Oliveirának meg fürtökben lógott a haja lefelé, kissé meg is harapták egymást, mert nem ismert így egymásra a szájuk, más száját csókoltak most, a kezükkel tapogatva keresték egymást valami pokoli gubancolódásban, amelyben hajtincsek lógtak, fölborult a maté-tea az asztal szélén, és rádőlt a Boszorka szoknyájára.

– Mondd, hogy szokott Ossip szeretkezni? – mormolta Oliveira, a Boszorka ajkára szorítva az ajkát. – De most mindjárt, mert a fejembe szalad a vér, rémes, nem bírom tovább.

– Remekül – mondta a Boszorka, és beleharapott Oliveira ajkába.

– Sokkal jobban, mint te, és tovább is tart vele.

– De körüldeleli a pickédet? Ne hazudj ám. Jól körüldeleli?

– Istenien. Mindenütt végigdel, néha túlságba is viszi. Csodás érzés.

– A micáidat is betömeti veled egész a gugájáig?

– Oda ám, aztán meg föl váltva dömöcköljük egymást, végül már ő mondja, hogy elég, és már én se bírom tovább, gyorsan be kell fejeznünk, tudod. De hát hogy is tudhatnád te, hisz mindig alulmaradsz a kéjbumbban.

– Én is meg akárki más – dörmögte Oliveira, és fölegyenesedett. – Pocsék ez a maté, mi? Járok egyet az utcán.

– Nem akarod, hogy tovább meséljek Ossippal? – mondta a Boszorka. – Glu-glu nyelven.

– Nagyon unom azt a glu-glut. Amellett nincs képzelőerőd, mindig ugyanazt szajkózod. Kéjbumm, ez aztán az újdonság. Azt meg nem mondják, hogy „mesél valamivel”.

– Én találtam ki azt a glu-glut – mondta duzzogva a Boszorka. – Te is megeresztesz néha ezt-azt, és nagyon büszke vagy rá, pedig nem az az igazi glu-glu.

– Visszatérve Ossipra...

– Ne butáskodj már, Horacio, mondom, hogy nem feküdtem le vele. Letegyem rá a nagy sziú-indián esküt?

– Nem, végül is azt hiszem, hiszek neked.

– Utána meg – mondta a Boszorka – az a legvalószínűbb, hogy végül is lefekszek Ossippal, de csakis azért, mert te akartad.

– De hát csakugyan az eseted lehet egy ilyen pasi?

– Dehogy. Csak fizetni kell ám a gyógyszertárban. Egy vasat se akarok tőled, Ossiptól meg nem kérhetek úgy pénzt, hogy csak reménnyel etetem.

– Igen, tudom – mondta Oliveira. – Ez a szamaritánus oldalad. Azt a kiskatonát se hagyhattad siránkozni ott a parkban.

– Azt se, Horacio. Látod, milyen különbözők vagyunk.

– Bizony, nem erősségem a könnyörület. De azért én is elsírhatnám magamat néhanapján, és akkor te...

– Te meg a sírás – mondta a Boszorka. – Tiszta időpocsékolás lenne az neked.

– Már volt olyan, hogy sírtam.

– Csak dühödben. Nem tudsz te sírni, Horacio, ez is olyasmi, amit nem tudsz.

Oliveira odahúzza magához a Boszorkát, és a térdére ültette. Arra gondolt, hogy elszomorítja a Boszorka illata, a Boszorka tarkójának illata. Az az illat, amely azelőtt...”Törhetem most a fejem rajta”, gondolta ködösen. „Ez is olyasmi, amit nem tudok, ez meg a siránkozás meg az önsajnálát”.

– Sose szerettük egymást – mondta, és megcsókolta a Boszorka haját.

– Csak magadról beszélj – mondta a Boszorka, és lehunyta a szemét. – Mit tudhatod te, hogy szeretlek-e vagy se. Még azt se tudhatod.

– Olyan vaknak gondolsz?

– Ellenkezőleg, jót tenne az neked, ha egy kicsit vak volnál.

– Ó, igen, meghatározások helyett tapogatózás, többet ösztönnel, mint értelemmel. A bűvös út, a lélek sötét éjszakája.

– Jót tenne az neked – erősködött a Boszorka, mint mindig, ha nem értett valamit, de palástolni akarta.

– Nézd csak, tudom, amit tudok, elég az nekem, hogy tudom, mindkettőnk a maga külön útjára térhet. Azt hiszem, egyedüllétre van szükségem, Lucia; igazán nem tudom, mihez kezdek. Igazságtalan vagyok hozzád meg Rocamadourhoz, aki éppen ébredszik, rosszul bánok veletek, és nem akarom, hogy így is maradjon.

– Ne aggódj miattunk, se énmiattam, se Rocamadour miatt.

– Nem aggódom én, de úgy összegabalyodtunk mi hárman, hogy egymás sarkát tapossuk, kényelmetlen ez, és nem is ízléses. Lehet, hogy nem vagyok elég vak, drágám, és futja is annyira a látóidegemből, hogy átlássam, énnélkülem is tökéletesen megleszel te. Még egyetlen barátnőm se lett eddig öngyilkos miattam, sérti is a büszkeségemet, hogy ezt kell mondanom.

– Igen, Horacio.

– Úgy, hogy, ha sikerül összeszednem elegendő hősiességet, hogy még ma este vagy holnap reggel itt hagyjalak, akkor köd előttem, köd utánam.

– Köd – mondta a Boszorka.

– Megint elviszed a kicsit Madame Iréne-hez, aztán visszajössz Párizsba, és éldegélsz tovább.

– Úgy van.

– Majd sokat jársz moziba, regényeket olvasgatsz, az életedet kockáztatva sétálgatsz a legrosszabb hírű városrészekben a legrosszabb időpontokban.

– Minden úgy lesz.

– Rengeteg fura dolgot találsz az utcán, hazahordod őket, csecsebecsüket eszkábálsz belőlük. Wong majd bűvésztrükkökre tanít, Ossip meg majd két méterről jár a nyomodban, összetett kézzel, alázatos tisztelettel.

– Kérlek, Horacio – mondta a Boszorka, és átölelte Oliveirát, hozzászorította az arcát.

– Persze, majd a legfurcsább helyeken találkozunk, csodával határos módon, mint akkor este, a Bastille-nál, emlékszel?

– A Rue Davalon.

– Elég részeg voltam, amikor föltűntél a sarkon, és csak néztünk egymásra, mint két hülye.

– Mert azt hittem, hogy hangversenyre még akkor este.

– Te meg azt mondtad, hogy Madame Léonie-val találkozol. – Ezért találtuk olyan viccesnek, hogy a Rue Davalon találkozunk.

– A zöld pulóvered volt rajtad, és azért álltái meg a sarkon, hogy vigasztalgass egy pederasztát.

– Fölpofozták, kidobták egy kávézóból, és úgy sírt ott...

– Emlékszem, máskor meg a Quai de Jemmapes környékén akadtunk össze.

– Nagy hőség volt – mondta a Boszorka.

– Sose magyaráztad meg, hogy mit kerestél a Quai de Jemmapes-on.

- Ó, semmit.
- Egy pénzdarab volt a kezében.
- A járda szélén találtam. Olyan szép fényes volt.
- Utána meg elmentünk a Place de la République-re, a kötéláncosokhoz, és nyertünk is egy doboz cukorkát.
- Pocsék volt.
- Egyszer meg kiléptem a Mouton-Duvernet metróállomásról, és te ott ültél egy kávézó teraszán egy négerrel meg egy filipinóval.
- De te sose mondtad meg, hogy mi dolgod volt arra, a Mouton-Duvernet felé.
- Pedikűröshöz mentem – mondta Oliveira. – Ibolyaszín és sárgás jelenetek voltak a váróterme tapétáján: gondolák, pálmafák, holdfénynél ölelkező szerelmespárok. Képzeld el őket ötszáz példányban, tizenkétszer nyolc centis méretben.
- Azért is jártál te oda, nem a tyúkszemed miatt.
- Nem tyúkszem volt az, szívem. Hanem egy igazi szemölcs a talpamon. Úgy látszik, vitaminhiány miatt.
- Aztán meg is gyógyult? – mondta a Boszorka, és fölemelte a fejét, szúrósan nézett rá.
- Az első kacajra fölébredt Rocamadour, és nyöszörögni kezdett. Oliveira fölsóhajtott, megint a szokásos jelenet, egy darabig csak a hátát látja a Boszorkának, aki a kiságy fölé hajol, és jár a keze ide-oda. Nekilátott, hogy teát főzzön, és cigarettát sodorjon. Nem akart gondolkozni. A Boszorka elment kezét mosni, majd visszajött. Alig néztek egymásra, csak teázgattak.
- Még az a szerencse – mondta Oliveira – hogy nem kelünk versenyre a rádiószínházzal. Ne nézz így rám, ha gondolkozol egy kicsit, rájössz, hogy mit akarok mondani.
- Rájöttem – mondta a Boszorka. – Nem azért nézek így rád.
- Aha, azt hiszed, hogy...
- Egy kicsit igen. De jobb, ha nem kezdjük újra.
- Igazad van. Akkor azt hiszem, járok egyet.
- Ne is gyere vissza – mondta a Boszorka.

– Azért ne essünk már túlzásba – mondta Oliveira. – Mit akarsz, hol aludjak? Más dolog a gordiuszi csomó, és megint más, hogy fúj a zefír az utcán, biztos van mínusz öt fok.

– Jobb lesz, ha nem jössz vissza, Horacio – mondta a Boszorka. – Most könnyű kimondanom. Meg kell értened.

– Utóvégre – mondta Oliveira. – Úgy látom, büszkék lehetünk rá, hogy ilyen nagy *savoir fairé* szorult belénk.

– Úgy sajnállak, Horacio.

– Azt már ne. Lassan a testtel.

– Tudod, hogy néha tisztán látok. Olyan tisztán látok. Ha meggondolom, hogy egy órája még az is megfordult a fejemben, hogy a folyóba ölöm magam.

– Ismeretlen női holttest a Szajnában... De hisz úgy úszol, mint a hattyú.

– Sajnállak – ismételte a Boszorka. – Most jövök rá. Akkor este is láttam, amikor talákoztunk a Notre-Dame mögött, hogy... De nem akartam elhinni. Olyan szép kék ing volt rajtad. Először mentünk együtt garniszállóba, ugye?

– Nem, de mindegy. És megtanítottál a glu-glu nyelvre.

– Sajnálattól tettem az egészet. Mit szólsz hozzá?

– Nocsak – mondta Oliveira, és meghökkenve nézett rá.

– Veszélyben forogtál akkor este. Tisztán láttam valami szirénfélét a távolban... nem lehet azt megmagyarázni.

– Csak metafizikus veszélyek lesnek rám – mondta Oliveira. – Hidd el, nem a vízből húznak majd ki kampókkal engem. Bélelzáródás visz majd el, ázsiai influenza vagy egy Peugeot 403-as.

– Nem tudom – mondta a Boszorka. – Megfordul néha a fejemben, hogy megölöm magam, de látom, hogy sose teszem meg. Ne gondold, hogy csak Rocamadour miatt, már előtte is ugyanígy voltam veled. Mindig jót tesz nekem az öngyilkosság gondolata. De te, aki sose gondolsz ilyesmire... Mért mondod, hogy metafizikus

veszélyek? Metafizikus folyók is vannak, Horacio. Te majd egy olyan folyóba öled magad.

– Talán – mondta Oliveira – talán a Tao az.

– Úgy gondoltam, hogy megvédhetlek. Ne szólj semmit. Mindjárt észrevettem, hogy nincs szükséged rám. Úgy szerelmeskedtünk, mint két muzsikus, ha összeáll, hogy szonátákat játsszon.

– De szépen mondd.

– Így volt, a zongora is ment a maga útján, a hegedű is a magáén, és ebből lett a szonáta, de, látod, tulajdonképpen nem találkoztunk. Mindjárt észrevettem, Horacio, de olyan szépek voltak azok a szonáták.

– Igen, drágám.

– Meg a glu-glu.

– Hát...

– Meg minden, a Klub, az az éjszaka a Quai de Bercyn, a fák alatt, amikor hajnalig válogattuk a csillagokat, és királyfitörténeteket meséltünk egymásnak, és megszomjazztál, és vettünk egy palack méregdrága pezsgőbort, és ott iszogattuk a folyóparton.

– És akkor odajött egy *clochard*, és nekiadtuk a fél palackot.

– És irtó sokat tudott az a *clochard*, latint is, meg keleti dolgokat, és vitatkoztál vele valamiről...

– Azt hiszem, Averroesről.

– Igen, Averroesről.

– Hát az az este, amikor a katona a fenekembe markolt a Foire du Trône-on, te meg behúztál neki, és mindnyájunkat elvitt a rendőr.

– Meg ne hallja már Rocamadour – mondta nevetve Oliveira.

– Szerencsére, sose fog Rocamadour emlékezni rád, még semmi sincs a szeme mögött. Olyan, mint a madarak, csak eszegetik a morzsákat, amiket dobál nekik az ember. Néznek rád, megeszik, és elrepülnek... Nem marad semmi.

– Nem – monda Oliveira. – Nem marad semmi.

A lépcsőfordulóban ott kiabált a harmadik emeleten lakó nő, részegen, mint ilyenkor mindig. Oliveira tétován az ajtó felé nézett,

de a Boszorka hozzásimult, lassan leereszkedett, és sírva, reszketve fogta át Oliveira térdét.

– Mit bánkódsz így? – mondta Oliveira. – Mindenfelé kanyarognak a metafizikus folyók, nem kell nagyon messze menni, hogy rájuk találjon az ember. Nézd csak, senkinek sincs annyi oka, mint énnekem, hogy elmerüljön, csacsikám. Meglgérek valamit: az utolsó pillanatomban is terád gondolkodok, hogy még jobban fájjon. Igazi, háromszín-nyomásos fedelű ponyvaregény.

– Ne menj el – dűnnyögte a Boszorka, és átölelte a lábát.

– Csak sétálok egyet itt a környéken.

– Nem, ne menj el.

– Hagyj már békén. Jól tudod, hogy visszajövök, legalábbis ma éjszakára.

– Menjünk együtt – mondta a Boszorka. – Lásd, alszik Rocamadour, nyugton marad etetésig. Van két óránk, menjünk el a kávézóba, az arab negyedbe, abba a szomorú kis kávézóba, ahol olyan jól elvan az ember.

De Oliveira egyedül akart elmenni. Lassan lefejtette lábairól a Boszorka ölelését. Cirógatta a Boszorka haját, végighúzta az ujjait a nyakláncán, a füle mögött belecsókolt a tarkójába, hallgatta a sírását az arcába hulló hajzuhatag alatt. „Csak semmi zsarolás”, gondolta. „Szemtől szembe sírjunk, csak félre ezzel a moziban tanult, olcsó szipogással”. Fölemelte a Boszorka arcát, kényszerítette, hogy őrá nézzen.

– Én vagyok a gazember – mondta Oliveira. – Hadd adjam meg az árát. A kisfiádért sírj, aki talán meg is hal, ne énrám fecséreld a könnyeidet. Jóságos Isten, Zola óta nem láttak még egy ilyen jelenetet. Kérlek, hagyj elmennem.

– Miért? – mondta a Boszorka, és nem mozdult a padlóról, csak nézett rá, mint egy kutya.

– Mi miért?

– Miért?

– Ó, hát azt akarod mondani, hogy miért ez az egész. Ki tudja, azt hiszem, nemigen tehetünk róla, se te, se én. Nem vagyunk felnőttek, Lucia. Kiváltság ez, csak drágán kell megfizetnünk érte. A gyerekek szoktak mindig hajba kapni játék után. Biztos, ez is ilyesmi. Gondolkozhatnánk rajta.

[\(-126\)](#)

21

Mindenkivel így van ez, hasztalan pazarlás a Janus-szobor, *valójában*, ha túl vagyunk a negyvenen, már a tarkónkon viseljük az igazi arcunkat, és kétségbeesetten nézünk hátrafelé. Ezt hívják úgy, találóan, hogy *közhely*. Nincs mit tennünk, így kell mondanunk, olyan szavakkal, amelyektől unottan elhúzzák a szájukat az egyarcú ifjak. A Saint-Germain-des-Prés *café crème*-es párafelhői alatt, trikós ifjoncok és kellemesen szutykos lányok körében, akik olyasmiket olvasnak, mint Durrell, Beauvoir, Duras, Douassot, Queneau, Sarraute, itt vagyok én, egy franciás argentin (borzalmak borzalma), már túl az ifjonti divaton, a *cool-on*, kezemben René Crevel idejét múlt műve, az *Êtes-vous fous?*, emlékeimben az egész szürrealizmus, a tomporomon Antonin Artaud jegye, a fülemben Edgar Varèse és az *Ionisations*, a szememben Picasso (pedig azt mondták rólam, hogy egy Mondrian vagyok).

– *Tu sèmes des syllabes pour récolter des étoiles* – csúfolódik velem Crevel.

– Tesszük, amit tehetünk – válaszolom neki.

– *Az a fémina meg n'arrêtera-t-elle donc pas de secouer l'arbre à sanglots?*

– Igazságtalan vagy – mondom neki. – Alig sír, alig panaszkodik.

Szomorú, ha eljön az a pillanat az életünkben, hogy könnyebb már a 96. oldalon kinyitnunk egy könyvet, és ott kezdenünk a társalgást a szerzővel kávéról és sírgödörről, unalomról és öngyilkosságról, míg a szomszéd asztalnál olyasmikről beszélgetnek, mint Algéria, Adenauer, Mijanou Bardot, Guy Trébert, Sidney Bechet, Michel Bútor, Nabokov, Zao-Wu-Ki, Louison Bobét, az én hazámban pedig, miről is beszélnek a fiatalok az én hazámban? Már nem tudom, olyan messze vetődtem onnan, de már nem Spilimbergóról beszélnek, nem Justo Suárezról beszélnek, nem a Tiburón de

Quilláról beszélnek, nem Boniniról beszélnek, nem Leguisamóról beszélnek. *Ahogy természetes is.* Az a bökkenő, hogy, ki tudja, miért, szembe fordul egymással a természetesség és a valóság, eljön az idő, amikor iszonyúan hamisnak hat a természetes, és amikor összeér a húszévesek valósága a negyvenévesek valóságával, akkor minden érintkezésben ott egy zsilettpenge, és a kabátunkba szakít. Egyidejű és idegen új világokat fedezek föl, mindinkább gyanakszom, hogy a legsilányabb ábránd az egyetértés. Honnan ez a minden hol lét-vágy, honnan ez az idő ellen való küzdelem? Én is olvasom Sarraute-ot, én is nézegetem a megbilincselte Guy Trébert fényképét, de csak *megettörténnek velem ezek a dolgok*, ha azonban én magam határozok el valamit, az majdnem mindig hátrafelé irányul. Ha könyvtárban matatok, Crevelt veszem le, Roberto Arlot veszem le, Jarryt veszem le. Szenvedélyesen érdekel a ma, de mindig csak a tegnap szemszögéből (azt mondtam, érdekel?), ezért van, hogy az én koromban már jelenné válik a múlt, a jelen meg valami furcsa, zavaros jövővé, amelyben trikós fiúk és lobogó hajú lányok isszák a *café crème*-jüket, és macskák vagy növények kecses lassúságával simogatják egymást.

Küzdenünk kell az ilyesmi ellen.

Vissza kell helyezkednünk a jelenbe.

Úgy tetszik, egy Mondrian lakik bennem, ergo...

De Mondrian negyven évvel ezelőtt festette a maga jelenét.

(Mondrian szakasztott olyan az egyik fényképén, mint egy népi zenekar karmestere [Julio de Caro, ecco!], azzal az orrcsüptető szemüvegével és lenyalt hajával és keménygallérijával, azzal a közönséges kifutófiú-képével, amint táncol egy repedtsarkú csitrivel. Miféle jelent érzett Mondrian tánc közben? A festményei és ez a fényképe... Hég és föld).

Öreg lettél, Horacio. Quintus Horatius Oliveira, öreg lettél Flaccus. Flekkes lettél, öreg lettél, Oliveira.

– *Il verse son vitriol entre les cuisses des faubourgs* – gúnyolódik Crevel.

– Mitévő lehetnék? Most is azt hiszem magamról a nagy rendetlenségben, hogy szélkakas vagyok, de annyi forgolódás után mégis el kéne döntenem, merre van észak, merre van dél. Sekélyes képzelőerőre vall, ha azt mondjuk valakiről, hogy szélkakas: látjuk a forgást, csak a szándékirányt nem, a nyílhegyet, mely be akar állni a szélfolyamba, és megmaradni benne.

Metafizikus folyók is vannak. Igen, persze, drágám. Majd gondozod a kisfiádat, néha sírdogálsz, már más pennával írunk, már nem melegít a sárga nap. *J'habite à Saint-Germain-des-Prés, et chaque soir j'ai rendez-vous avec Verlaine. / Ce gros pierrot n'a pas changé, et pour courir le guilledou...* Húsz frank a nyílásba, és máris énekel a szerelemről Leo Ferré vagy Gilbert Bécaud vagy Guy Béart. Ott, az én földemen: *Komisz élet rút világa? / Húsz centavo a nyílásba, / mindjárt rózsaszínbe' látja...* Talán bekapcsoltad a rádiót (emlékeztetek, hogy a jövő hétfőn lejár az előfizetés), kamarazenét hallgatsz, nyilván Mozartot, vagy föltettél egy lemezt, de halkra állítottad, hogy föl ne ébreszd Rocamadourt. Úgy látom, nemigen fogod föl, hogy nagyon beteg Rocamadour, szörnyen gyenge és beteg, és jobban gondoznák a gyerekkórházban. De már nem beszélhetek veled ilyen dolgokról, mondjuk már ki, hogy mindennek vége, csak barangolok itt, erre, arra, keresem az északot, a délt, ha ugyan keresem. Ha ugyan keresem. De ha nem keresném, csak a nagy kérdés maradna. Ó, hogy hiányzol, szerelmem, itt fájsz a bőrömon, a torkomban, valahányszor lélegzetet veszek, mintha maga az üresség hatolna be a bensőmbé, ahol te már nem vagy.

– *Toi* – mondja Crevel – *toujours prêt à grimper les cinq étages des pythonisses fabouriennes, qui ouvrent grandes les portes du futur...*

De miért ne, miért ne keresném a Boszorkát, annyiszor elég volt hozzá, hogy, a Rue de Seine felől jövet, kiérjek a Quai de Contira néző félkörívhez, és kivehessem a körvonalakat a folyó fölött lebegő

hamuszürke és olajzöld fényben, máris föltűnt karcsú alakja a hídon, a Pont des Arts-on, ott sétálgattunk, kutattuk az árnyas helyeket, sült burgonyát ettünk a Faubourg Saint-Denis-n, csókolóztunk a Saint-Martin csatorna dereglyéi mellett. Úgy éreztem, friss levegőt szívok vele, átéltem az alkony mesés jegyeit, vagy azt, ahogy kirajzolódnak a dolgok, ha együtt vagyunk, s a Cour de Rohan rácsánál is a tanúk és a bírák félelmes és holdkóros birodalmába emelkednek a csavargók... Miért is ne szeretném a Boszorkát, miért ne tenném magamévá tucatnyi hatszázfrankos égbolt-mennyezet alatt, ócska, kirojtosodott takaróval letakart ágyakon, ha magamra ismertem és a nevemre találtam ebben a szédítő sántaiskolában, tőzsdelovagok rohamában, ha végre, de meddig?, kiléptem az időből és majmokkal, címkével teli ketreceiből, el a kirakataitól, ahol Omega Electron Girard Perregaud Vacheron & Constantin jelzi a kizsigerelő szentséges kötelezettségek óráit és perceit, ebben a légkörben, ahol az utolsó kötelékek is lehullnak, és a megbékélés tükre a gyönyör, pacsirtáknak való tükör, de tükör, mint valami szentség lény és lény közt, tánc a frigyláda körül, ahol száj száj mellett fogadjuk a közelítő álmot, néha ki se bontakozunk az ölelésből, csak úgy vagyunk, egyesült és langyos nemi szervekkel, a karjaink, mint megannyi növényi tapogató, a kezünk meg buzgón simogat egy combot, egy nyakat...

– *Tu t'accroches à des histoires* – mondja Crevel. – *Tu étreins des mots...*

– Nem, öregem, nem ismered az óceán túlsó partját, inkább ott csinálják ezt. Már egy ideje nem szavakkal fekszek le. Most is használom őket, mint te, mint mindenki, de nagyon kicsiszolom őket, mielőtt élek velük.

Bizalmatlan Crevel, és meg is értem. Szóvadon burjánzik köztünk, a Boszorka és én köztem, alig pár óra és pár háztömb választ el bennünket egymástól, de máris bánatnak *hívják* a bánatomat, és szerelmemnek *hívják* a szerelmemet... Mind kevesebbet fogok érezni, és mind többet fogok emlékezni, de mi más az emlék, ha

nem az érzelmek nyelve, olyan arcok és napok és illatok szótára, amelyek vissza-visszatérnek, mint az igék és a jelzők a beszédben, suttymban elébe vágva magának a dolognak, a tiszta jelennek, helynöki módon elszomorítva vagy leckéztetve bennünket, míg maga az emberi lény is helynökké nem válik, és nagy szemeket nem mereszt az a hátrafelé néző arc, lassanként, mint a régi fényképeken, el nem mosódik az igazi arc, és bármelyikünk Janus nem lesz egy csapásra. Crevelnek mondom mindezt, de a Boszorkával beszélgetek, most, hogy olyan messze vagyunk egymástól. És nem azokkal a szavakkal beszélek hozzá, amelyek csak arra voltak jók, hogy ne értsük meg egymást, most, hogy már késő, más szavakat kezdek összeválogatni, az ő szavait, azokat, amelyek abba vannak beburkolva, amit ő is megért, és aminek nincs neve, amiben nincsenek sejtelmek és feszültségek, hogy görcsbe rántsák a légkört két test közt, vagy aranyporral töltsenek meg egy szobát vagy egy verssort. De hát nem így éltünk-e mindig, szelíden gyötörve egymást? Nem, nem így éltünk, szerette volna ugyan a Boszorka, de én megint megteremtettem azt a zűrzavar-palástoló hamis rendet, azt a színlelést, hogy valami elmélyült életre adtam a fejemet, pedig csak a lábujjamat dugtam bele rettentő vizébe. Vannak metafizikus folyók, úgy úszik bennük a Boszorka, ahogy a fecske úszik a levegőben, kergülten körözve a harangtorony körül, alázuhanva, hogy ugyanazzal a lendülettel még magasabbra szárnyaljon. Én csak leírom és meghatározom és kívánom ezeket a folyókat, ő meg úszik bennük. Én csak keresem, megtalálom, a hídról nézem őket, ő meg úszik bennük. És nem tud róla, akárcsak a fecske. Nincs szüksége tudásra, mint énnekem, úgy éldegél a rendetlenségben, hogy semmilyen rendtudat sem gátolja. Ez a rendetlenség, az ő titokzatos rendje, testnek és léleknek ez a bohémélete tárja szélesre előtte az igazi kapukat. Csak énnekem rendetlenség az ő élete, aki beletemetkeztem az előítéleteimbe, amelyeket egyszerre megvetek és tisztetek. Jóvátehetetlenül fölmentésre ítélt engem a Boszorka, bár nincs tudatában ennek a

bírói tevékenységnek. Ó, engedj belépnem, hadd lássam meg egy napon, hogyan is lát a te szemed.

Hiába. Fölmentésre ítétek. Menjen csak haza az ember, és olvasson Spinozát. Nem tudja a Boszorka, hogy ki az a Spinoza. Végeérhetetlen regényeket olvas oroszoktól és németektől és Pérez Galdóstól, és mindjárt el is felejtí őket. Sejtelve sem lesz róla soha, hogy arra ítélt, olvassak Spinozát. Ki hallott már ilyen bírót, a két keze munkájából lett bírót, ilyen bírót, akinek a nyílt utca volt az egyeteme, aki csak rám néz, és már pőrén állok előtte, aki azért bíró, mert csacsi és boldogtalan és tanácstalan és butuska és a semminél is kevesebb. Mindezért, amit keserű tudásomból, azzal az áporodott egyetemi és felvilágosult emberi tanultságommal tudok, mindezért bíró. Zuhanj alá, füstifecske azokkal a Saint-Germain-des-Prés egét szabdaló éles ollókkal, tépd ki ezeket a szemeket, amelyek csak néznek, de nem látnak, rajtam az ítélet, nincs mentség, csakhamar itt az a kék vérpad, amelyre fölvonszolnak a gyerekét ápoló asszony kezei, csakhamar itt a büntetés, csakhamar itt az a hazug rend, hogy magam vagyok és hogy visszakaptam az öntudatomat, az éntudatomat, a tudatomat. És azzal a sok tudattal valami hasztalan sóvárgást, hogy sajnálhassak valamit, hogy essen már az eső itt benn, hogy eredjen már el végre az eső, áradjon már a föld, az eleven dolgok, igen, végre az eleven dolgok illata.

Ki így, ki úgy vélekedett, hogy elcsúszott az öreg, hogy „belehajtott” a pirosba az autó, hogy az öreg akart öngyilkos lenni, hogy mindig minden rosszabb lesz Párizsban, hogy szörnyű a forgalom, hogy nem tehet róla az öreg, hogy az öreg tehet róla, hogy valami baj volt az autó fékjével, hogy vakmerően óvatlan volt az öreg, hogy minden egyre drágább, hogy túl sok az idegen Párizsban, hogy nem értik a közlekedési szabályokat, és elveszik a franciák munkáját.

Láthatóan nem nagyon sérült meg az öreg. Kényszeredetten mosolygott, végigsimított a bajuszán. Megjött egy mentőautó, hordágyra fektették az öreget, a személyautó vezetője hadonászva magyarázta a balesetet a rendőrnek meg a kíváncsiskodóknak.

– A Rue Madame harminckettőben lakik – mondta egy szőke fiú, és néhány szót váltott Oliveirával meg a többi érdeklődővel. – Író, ismerem. Könyveket ír.

– A lábán érte a lökhárító, de már nagyon fékezett az autó.

– A mellén érte – mondta a fiú. – Megcsúszott az öreg egy darab szaron.

– A lábán érte – mondta Oliveira.

– Szemlélet dolga – mondta egy roppant alacsony úr.

– A mellén érte – mondta a fiú. – A két szememmel láttam.

– Akkor... Nem lenne jó értesíteni a családját?

– Nincs családja, író.

– Aha – mondta Oliveira.

– Van egy macskája meg rengeteg könyve. Egyszer fölmentem hozzá, csomagot vittem föl neki a házmesternétől, és beengedett. Könyv könyv hátán mindenfelé. Nem csoda, hogy így járt, nagyon szórakozottak az írók. Szeretném én látni, hogy engem kapjon el egy autó...

Pár csepp eső esett, és egy pillanat alatt széteszlott a szemtanúk csődülete. Oliveira fölhajította a dzsekije gallérját, beleszagolt a hideg szélbe, és céltalanul útnak eredt. Biztos volt benne, hogy nem sérült meg komolyan az öreg, de most is előtte volt az a szinte nyugodt, inkább tanácstalan arca, amíg a hordágyra fektették, biztató, szívélyes szavakkal, „*Allez pépère, c'est rien, ça!*” mondta neki a hordágyas, egy vörös hajú mentő, aki biztos mindenkinek ugyanezt mondta. „Teljes kapcsolatképtelenség”, gondolta Oliveira. „Nem is annyira azért, mert egyedül vagyunk, azt már tudjuk, és már nénikéd sincs. Hogy egyedül vagyunk, végeredményben annyit jelent ez, hogy egy bizonyos síkon vagyunk egyedül, ahol kapcsolatba léphetnének velünk más magányosok, ha lehetséges volna a dolog. De bármilyen zökkenő, egy utcai baleset vagy egy hadüzenet hatására durván szétszakadnak a különféle síkok, és akkor a balesetben segédkező hordágyas mentő ajkán egyszeriben *pépère* lesz egy emberből, aki talán a szanszkrit nyelv vagy a kvantumfizika kiváló tudósa. Edgár Poe egy járókában, Verlaine egy kuruzsló kezében, Nerval és Artaud az elmegyógyászokkal. Mit tudhatott Keatsról az az olasz felcser, aki eret vágott rajta, és éhen pusztította? Az a legvalószínűbb, hogy az olyan emberek, mint ők, csöndben maradnak, míg bezzeg elvakultan örvendeznek mások, persze, rosszindulat nélkül, mert nem tudják, hogy az a megműtött beteg, hogy az a tüdővész, hogy az a meztelen sebesült az ágyon kétszeresen is magányos, mert olyan lények veszik körül, akik mintegy üveglap mögött, egy más időben mozognak...”

Beállt egy kapu alá, és cigarettára gyújtott. Esteledett, csapatostul tódultak kifelé a lányok az üzletekből, kacarásztak, kiabálva beszélgettek, lökdösődtek, majd kicsattantak széles jókedvükben, kellett nekik az a negyedórás kis lazaság, míg vissza nem hanyatlanak a marhasültbe és a képes hetilapba. Csak ment tovább Oliveira. Semmi szükség, hogy mellre szívja az ember, mégis azt kívánja a legszerényebb tárgyilagosság, hogy Párizs és a társasági élet képtelensége felé forduljon. Ha már a költőkre gondolt, könnyen

eszébe jutnak mindazok, akik fölpanaszolták ember és ember magányát, a köszönetés nevetséges bohózatát, a „bocsánatozást”, ha összeakadnak a lépcsőházban, a hölgyeknek átengedett ülést a metróban, a bratyizást a politikában meg a sportban. Csak valami élettani és nemi derűlátás leplezheti egyikünk-másikunk előtt szigetmagányát, ha zokon veszi is John Donne. Csak olyanok a cselekvésben és a nemzetben és a szakmában és az ágyban és a sportpályán létrejövő kapcsolatok, mint fától fáig áthajló és összefonódó ágak és levelek egymást simogató kapcsolata, a fatörzsek azonban megvetően emelik magasba kibékíthetetlen párhuzamosságukat. „*Alapjában* úgy is élhetnénk, mint a felszínen”, gondolta Oliveira, „csak akkor máshogy kellene élnünk. De mit jelent az, hogy máshogy élni? Talán azt, hogy képtelenül élni, hogy szakítsunk a képtelenséggel, fejest kellene ugranunk önmagunkba, de olyan lendülettel, hogy más karjába lökjön bennünket az ugrás. Igen, talán a szerelem, de csak addig tart nekünk az *otherness*, ameddig egy nő tart, és csak annyiban, amennyi azzal a nővel kapcsolatos. Nincs is alapjában *otherness*, csak valami kellemes *togetherness*. Tény, hogy már az is valami”... Szerelem, léttanoskodó szertartás, létforrás. Ezért aztán csak most jut eszébe, aminek már a kezdet kezdetén eszébe kellett volna jutnia: nem lehetünk a másság urai, ha nem vagyunk urai önmagunknak, de ugyan ki ura igazán önmagának? Ki tért már vissza önmagából, a teljes magányból, ami azt jelenti, hogy még önmaga társaságára se számíthat az ember, csak be a moziba vagy a kuplerájba vagy baráti otthonokba vagy valami kimerítő hivatásba vagy a házasságba, hogy legalább társasan-magányoskodhasson az ember? Így, paradox módon, a legteljesebb magány vezet a legteljesebb társaslétre, az idegen társaság nagy ábrándjára, a visszhang- és tükörtermek magányos emberére. De az olyanoknak, mint ő, annyi mással együtt, akik békén megvannak önmagukkal (vagy megtagadják, de alaposan ismerik önmagukat), a legkínosabb paradoxon az életük, mert talán ott vannak a másság szélén, de nem képesek átlépni oda.

Nem jöhet létre pusztán az egyik oldalról az a világhoz fűződő gyöngéd érintkezésből, csodálatos illeszkedésből szőtt igazi másság, egy másik kéz is kell, hogy válaszoljon kívülről, a másiktól, a mi kinyújtott kezünknek.

[\(-62\)](#)

Álldogált Oliveira egy utcasarkon, már torkig volt gondolatai megritkult légkörével (ráadásul, nem is tudja, miért, minduntalan az járt az eszébe, hogy most biztos ott van egy kórházi ágyon az a kis sebesült öregember, kedvesen személytelen orvosok, orvostanhallgatók és ápolónők veszik körül, kérdezzétek a nevét, életkorát és foglalkozását, biztos mondogatják neki, hogy semmi az egész, mindjárt enyhítik a fájdalmait kötéssel, injekcióval), és csak nézegette, hogy mi folyik körülötte, és, hogy, mint bármilyen város bármilyen utcasarka, ez is milyen híven ábrázolja, amit ő gondol, úgy, hogy szinte nem is kell őneki gondolkodnia. A hideg elől a kávézóba húzódva, (nem kell ahhoz más, csak belép, és iszik egy pohár bort az ember), egy kőműves társaság csevegett a tulajjal. Két diák írt, olvasott egy asztalnál, és, Oliveira szeme láttára, fölnézett a kőműves csoport felé, majd megint a könyvébe meg a füzetébe temetkezett, utána ismét fölpillantott. Egyik üvegkalitkából a másikba néztek, nézték egymást, begubóztak, nézték egymást: ennyi volt az egész. A kávézó zárt terasza fölött, az első emeleten láthatóan női ruhát szabott-vart egy nő az ablak mellett. Ütemesen mozgott magasra fésült hajzata, és Oliveira elképzelte, hogy mi járhat a fejében, az olló, bármelyik pillanatban hazajöhetnek a gyerekei az iskolából, a férje is befejezi a munkanapját a hivatalban vagy egy bankban. A kőművesek, a diákok, a nő, most meg egy gyerekkocsit toló *clochard* fordul ki egy keresztutcából, egy üveg vörösbor lóg ki a zsebéből, tele a kocsis régi újsággal, konzervdobozzal, piszkos, rongyos ruhaneművel, egy fejetlen játékbabával, egy csomaggal, amelyből egy halfarok lóg ki. A kőművesek, a diákok, a nő, a *clochard*, a szinte pellengérré ítéltéknek való bódén az a LOTERIE NATIONALE meg TIRAGE MERCREDI fölirat, alatta egy öregasszony – valami szürke főkötőféle alól türemkednek ki

rakoncátlan tincsei, a két keze kék ujjatlan kesztyűben – várja is, nem is a vevőket, szenes lábmelegítője mellett, beékelve abba a függőleges koporsójába, nyugodtan, félig összefagyottan kínálja a jószerencsét, és ki tudja, mire gondol közben, öregesen ismételtetett kis gondolatrügyekre, az óvodára, az óvónénire, akitől édességet kapott, a férjére, aki elesett a Somme mellett, a vigéc-fiára, az éjszakai padlásszobájára, ahol nincs folyóvíz, a három napra főzött levesére, a *boeuf bourguignon*-ra, ami olcsóbb, mint egy marhasült, TIRAGE MERCREDI. A kőművesek, a diákok, a *clochard*, a sorsjegyáros asszony, minden csoport, mindenki a maga üvegkalitkájában, de hogy az öregember így egy autó alá essen, és akkor mindjárt az a nagy, általános loholás a baleset színhelyére, izgatott eszmecsere, rosszallás, ostobaságok, egyetértés, míg megint el nem ered az eső, és a kőművesek vissza nem térnek a pult mellé, a diákok az asztalukhoz, suba subához, guba gubához.

„Csak úgy szakíthatnánk valaha is ezzel a végtelen képtelenséggel, ha képtelenül élnénk”, ismételte magát Oliveira. „Mi a szösz, még elázok itt, be kell állnom valahová”. Meglátta a Salle de Géographie hirdetéseit, és bemenekült a kapu alá. Konferencia Ausztráliáról, az ismeretlen földrészről. A Montfavet-i Krisztus tanítványainak gyűlése. Madame Berthe Trépat zongora-hangversenye. Beiratkozás valami meteorismertető tanfolyamra. Legyen dzsudoka öt hónap alatt. Konferencia a lyoni városrendezésről. Mindjárt kezdődik a zongora-hangverseny, és nem is kerül sokba. Oliveira fölnézett az égre, megvonta a vállát, és bement. Az a kósza ötlet is megfordult a fejében, hogy elmegy Rónáidhoz, vagy benéz Étienne műhelyébe, de úgy gondolta, jobb, ha estére hagyja. Nem tudta, miért, de mulatságosnak találta, hogy úgy hívják a zongoristát, hogy Berthe Trépat. Azt is mulatságosnak találta, hogy bemenekül egy hangversenyre, hogy megszökhessen egy időre önmaga elől, görbe tükörben mutat ez sok mindent abból, amin az utcán tépelődött. „Nem vagyunk mi semmik, kiskomám”, gondolta, amíg odatett százhusz frankot a pénztári kalitkában

üldögélő öregasszonynak a foga elé. A tizedik sorba kapott jegyet, tiszta komizság a banyától, hisz mindjárt kezdődik a hangverseny, de alig volt ott valaki, néhány aggastyánon kívül, az egyik kopasz volt, a másik szakállas, némelyik meg ez is, az is, rájuk volt írva, hogy a kerületben laknak, vagy, hogy a családhoz tartoznak, két negyven-negyvenöt éves nő is ott volt, viseltes kabátban, csepegő esernyővel, kevés fiatal, nagy részük párosán, hevesen vitatkoztak, lökdösődtek nagy cukorka-ropogtatás és az ócska bécsi székek nyikorgása közben. Összesen vagy húsz ember. Esős délután szaga terjengett, hideg és nyirkos volt a nagyterem, beszélgetés hallatszott kuszán, a háttérfüggöny mögül. Egy öregúr pipára gyújtott, Oliveira is gyorsan elővett egy Gauloise-t. Nem érezte túl jól magát, átázott az egyik cipője, kavargóit egy kicsit a gyomra az ázott ruha- és penésszagtól. Buzgón pöfékelt, míg el nem szívta, és el nem nyomta a cigarettáját. Odakinn megszólalt egy dadogó csengő, és az egyik fiatalember harsány tapsolásba kezdett. Az öreg ültetőnő behúzta a bejárat függönyét; csáléra állt a főkötője, és biztos aludni is kisminkelve alhatott. Csak akkor jutott eszébe Oliveirának, hogy műsorlapot is adtak neki. Hitványul stencilezett papírlap volt, ügyel-bajjal tudta kibetűzni rajta, hogy Rose Bob *Három szaggatott tétel*-ét fogja játszani az aranyérmes Madame Berthe Trépat (ez bemutató lesz), továbbá Alix Alix *Pavane Leclerc tábornok emlékére* című művét (első polgári bemutató-előadás) és Delibes, Saint-Saëns és Berthe Trépat szerzeményét, a *Delibes-Saint-Saëns-szintézis*-t.

„Szar – gondolta Oliveira. – Szar műsor”.

Nem is igen lehetett tudni, hogy került oda, de egyszer csak megjelent a zongora mögött egy ősz hajú és lógó tokájú úr. Fekete öltönyt viselt, és a színes mellényén áthúzódó láncot simogatta rózsaszín kezével. Úgy látta Oliveira, mintha elég zsíros volna az a mellény. Pár gyöngye taps hallatszott egy ibolyaszín esőkabátos és aranykeretes-szemüveges ifjú hölgy jóvoltából. Bevezetőbe kezdett a tokás öregúr, és, papagájhanghoz rendkívüli módon hasonlító hangján, megnyitotta a hangversenyt; így értesülhetett róla a

közönség, hogy Madame Berthe Trépat egykori zongora-tanítványa az a Rose Bob, meg hogy a hadsereg egy kiváló tisztje szerezte a „Pavane”-t, őt rejti az a szerény álnév, hogy Alix Alix, és hogy mindkét említett szerzemény a legújabb hangjegyzési eljárások kizárólagos alkalmazásával készült. Ami pedig a *Delibes-Saint-Saëns-szintézis*-t illeti (és itt elragadtatva emelte a magasba tekintetét az aggastyán), a kortárs zenében az egyik leglényegesebb újítást képviseli az a mű, amelyet maga a szerző, Madame Trépat minősített „jövőbe mutató szinkretizmusnak”. Találó jellemzés, amennyiben Delibes és Saint-Saëns zenei gényusa olyan ozmózisra, interfúzióra és interfóniára hajlik itt, amelyet megbénított a Nyugat túlhajtott egyénieskedése, és arra kárhoztatott, hogy ne vesse bele magát ez az ikergényusz olyan magas rendű és szintetikus alkotói lendületbe, amely Madame Trépat zseniális ösztönvilágával közlekedik. Valóban olyan rokonságokra tapint rá Madame Trépat érzékenysége, amelyek elkerülték az átlag hallgatók figyelmét, és vállalja azt a nemes, ám fáradságos küldetést, hogy, mint valami médium, hidat verjen köztük, amelyen egymásra találhat Franciaország két nagy fia. Itt a pillanat, hogy bejelentsen, zenetanári tevékenysége mellett, hamarosan a zeneszerzés szolgálatában kifejtett munkásságának ezüstlakodalmát is meg fogja ülni Madame Berthe Trépat. Jól látja a szónok, hogy milyen lázas türelmetlenséggel várja a közönség a hangversenyt, nincs is ezért bátorsága kellőképpen kifejtteni egy ilyen egyszerű hangversenymegnyitóban Madame Trépat zenei életművének elemzését. De azért szellemi vonalrendszerrel szeretne szolgálni azoknak, akik majd most hallják először Rose Bob és Madame Trépat műveit, és abban foglalhatja össze azok esztétikáját, hogy szerkezetellenes építményekre utalnak, vagyis önálló hangsejtekre, a tiszta ihlet gyümölcseire, amelyeket összefog a mű általános célzata, de teljesen mentesek klasszikus, dodekafon vagy atonális mintáktól (szenvédélyesen megismételte az utolsó szavakat). Így például Madame Trépat kedves tanítványának, Rose Bobnak a

műve, a *Három szaggatott tétel* abból indul ki, hogyan hat vissza a művész lelkére egy becsapódó ajtó csattanása, és az első tételt alkotó harminckét akkord annak a csattanásnak megannyi visszhangja esztétikai síkon; úgy gondolja a szónok, nem árul el titkot vele, ha megosztja művelt hallgatóságával azt a meggyőződését, hogy egy töről fakad a *Saint-Saëns-szintézis* kompozíciós technikája a teremtés legősibb és legrejtelmesebb erőivel. Sose felejt el, hogy milyen magas kitüntetésben volt része, amikor jelen lehetett a szintézis születésének egy szakaszában, és segíthetett Madame Trépat-nak, hogy varázsvesszős ingával vizsgálják a két mester partitúráit, kiválasszák azokat a részleteket, amelyek úgy hatottak az ingára, hogy igazolták vele a művésznő bámulatosan eredeti megérzéseit. Még sok mindent hozzátehetne az elhangzottakhoz, de úgy gondolja a szónok, itt az ideje, hogy visszavonuljon, csak éppen még üdvözli Madame Berthe Trépat-ban a francia szellem egyik fároszát és a nagyközönség értetlenségétől övezett zseni magasztos példáját.

Hevesen megrázkódott a toka, elakadt a szónok szava a megindultságtól és a huruttól, el is tűnt az aggastyán a színpalak között. Negyven tenyér verődött össze néhány száraz tapsra, több gyufaszál is elvesztette a fejét, Oliveira meg, ahogy tudott, kinyújtózott a székén, és máris jobban érezte magát. Biztos az öreg is jobban érzi magát a kórházi ágyán, szendergésbe merült a megrázkódtatás után, abba a boldog köztes állapotba, amelyben már nem is akarunk a magunk urai lenni, olyan az ágy, mint egy hajó, egy kis fizetett szabadság, valamiféle szakítás a mindennapi élettől. „Szinte kedvem volna meglátogatni a napokban”, gondolta Oliveira. „De talán fölverem vele a lakatlan szigetét, olyan leszek, mint lábnyom a homokban. De milyen kifinomult kezdesz lenni, öregfiú”.

Kinyitotta a szemét a taps, és már megfigyelhette, hogy milyen fáradságos meghajlással köszönte meg őket Madame Berthe Trépat. Jóformán még szemügyre sem vehette a művésznő arcát, kővé

dermedt a cipőjétől: annyira férficipő volt, hogy semmilyen szoknya sem palástolhatta. Szögletes és sarkatlan cipő, fölöslegesen nőies cipőfűzővel. A többi meg széles és egyszersmind merev volt: valami könnyörtelen fűzőbe szorított kövér nő. Pedig nem volt kövér Berthe Trépat, legföljebb erősnek lehetett mondani. Ülőideg-zsábája vagy lumbágója lehetett, attól kellett úgy mozognia, mintha nyársat nyelt volna, most szemből köszöntötte fáradságosan a közönséget, utána meg profilból, beóvakodva a zongora és a zongoraszék közé, mértanilag meggörbedve, míg csak le nem ült. Onnan aztán hirtelen félrefordította a fejét, és megint köszöntötte a nézőteret, noha már senki sem tapsolt. „Biztos van valaki odafönt, az húzogatja a szálakat”, gondolta Oliveira. Tetszettek neki a bábuk és az automaták. És csodákat várt a jövőbe mutató szinkretizmustól. Berthe Trépat megint a közönségre nézett, kerek, mintegy lisztes képe mintha egyszeriben magába sűrítette volna a hold minden foltját, a szája, mint egy szem vérpiros meggy, megduzzadt, és olyan lett, mint valami egyiptomi bárka. Megint oldalról látszott, kis papagájcsőr-orra egy pillanatig a billentyűkre meredt, míg a kezei úgy ereszkedtek a C-ről a H-ra, mint két kis, kopott zergebőr zacskó. Fölhangzott az első szaggatott tétel harminckét akkordja. Az első és a második közt öt másodperc telt el, a második és a harmadik közt tizenöt másodperc. A tizenötödik akkordhoz érve, huszonöt másodperc szünetet írt elő Rose Bob. Eleinte még csak méltányolta Oliveira, hogy milyen ügyesen él Rose Bob a weberni szünetekkel, de rájött, hogy csakhamar az egész tönkreteszi ez az ismétlés. A 7. és 8. akkord közt már harsányan köhécseltek, a 12. és 13. közt valaki zajos sercegéssel meggyújtott egy szál gyufát, a 14. és 15. közt hallhatóan elszólta magát egy szőke csitri: „*Ad, merde alors!*”. A huszadik akkord körül, az egyik legkorosabb dáma, egy savanyú aggszűz erélyesen marokra kapta az esernyőjét, és kinyitotta a száját valamire, de hogy mire, azt már jótékonyan elnyomta a 21. akkord. Mulattatta Oliveirát a dolog, csak nézte Berthe Trépat-t, és gyanakodott, hogy a művésznő is figyeli őket, ahogy mondják, a

szeme sarkából. Égszín szürke tekintetet sugárzott abból a szemsarokból Berthe Trépat parányi, horgas profilja, és Oliveirának az jutott az eszébe, hogy talán az eladott jegyekből várható hasznot veszi számba a szerencsétlen. A 23. akkordnál fölháborodva pattant föl egy tök kopasz úr, zihálva, fújtatva ment ki a teremből, és mindkét sarkával bele-beledöfött a Rose Bob beiktatta nyolc másodperces csöndbe. A 24. akkord után lassanként kevesebb lett a szünet, a 28-tól a 32-ig pedig valami gyászinduló-szerű ütem bontakozott ki, amely már megállt a lábán. Berthe Trépat levette a cipőit a pedálokról, az ölébe eresztette a bal kezét, és belekezdett a második tételbe. Csak négy ütemből állt ez a tétel, és mindegyikben három azonos értékű hang volt. A harmadik tétel inkább csak annyi volt, hogy elindult a művésznő a billentyűzet két széléről, és lépcsőzetesen haladt a közepe felé, majd megismételte a műveletet a középtől a szélek felé, és mindezt szakadatlan triolák és más ékítmények közepette. Egy bizonyos, egészen váratlan pillanatban abbahagyta a játékot a zongorista, hirtelen fölállt, üdvözölte a hallgatóságot, de olyan, szinte kihívó képpel, amelyben valamiféle bizonytalanságot, sőt, félelmet vélt fölfedezni Oliveira. Egy pár nekivadultan tapsolt, és Oliveira is azon vette észre magát, hogy ő is tapsol, csak azt nem tudta, hogy miért (bosszankodott is miatta, amikor rájött, hogy miért, és abbahagyta a tapsolást). Berthe Trépat szinte abban a pillanatban összeszedte magát, hanyagul végigfuttatta egy ujját a billentyűkön, várta, hogy elüljön a zaj. És játszani kezdte a *Pavane Leclerc tábornok emlékére* című darabot.

A következő két-három percben némi ügyel-bajjal megosztotta a figyelmét Oliveira: azt a rendkívüli kotyvalékot hallgatta, amelyet teljes gőzzel szabadjára engedett Berthe Trépat, meg azt nézte, hogy oldanak kerekét a hangversenyről határozottan, vagy lopakodva öregek és fiatalok. Liszt és Rahmanyinov keveréke volt az a *Pavane*, fáradhatatlanul ismételt két vagy három témát, majd beléveszett vég nélküli változatokba, (elég rosszul játszott, mindenfelé hézagokkal, összefércelt részletekkel teli)

bravúrbetétekbe, olyan tűzijátékokkal megszaggatott ágyútalpasravatali ünnepélyességekbe, amelyeknek élvezettel adta át magát a titokzatos Alix Alix. Néha már attól tartott Oliveira, hogy egyszer csak szétbomlik Berthe Trépat magas Szalambó-hajviselete, de a *Pavane* égzengése és földrengése közepette is megtartotta az a ki tudja, hány hajtű. Aztán jöttek, és már a befejezést jelezték a tobzódó tört akkordok, egymás után ismétlődött a három téma (az egyik Strauss *Don Juan*jából lett koppintva), és Berthe Trépat csak záporozta a mind zajosabb akkordesőt, majd az első téma hisztérikus fölidézésével tette föl rá a koronát, meg két akkorddal a legmélyebb hangokon, az utolsó azonban határozottan hamisra sikerült a jobb kézben, de hát akárkivel előfordulhat ilyesmi, és Oliveira melegen megtapsolta; igazán jól szórakozott.

A zongorista hölgy most egy tőle ritka eleven mozdulattal szembe fordult, és üdvözölte a közönséget. Láthatóan meg is számolta ránéztiből a hallgatóit, szükségképpen meg kellett állapítania, hogy csak nyolcán vagy kilencen maradtak. Berthe Trépat méltóságteljesen kivonult bal felé, az ültetőnő pedig elhúzta a függönyt, és cukorkát kínált.

Egyrészt meg kellene lépnie onnan, gondolta Oliveira, másrészt valami olyan légkör uralkodott azon a hangversenyen, hogy elbűvölőnek találta. Utóvégre bemutató-előadásra próbált vállalkozni az a szegény Trépat, ami mégis csak érdem a nagy-polonéz, holdfény és tűztánc eme világában. Volt valami megindító a művésznő kócbaba- és bársonyteknoősbéka-képében, ebben az óriási kis csacsiban, aki egy olyan ósdi világba keveredett, amely olyasmikkel van tele, mint csorba teáskannák, koros hölgyek, akik már Risler játékát is hallották, művészeti és költészeti összejövetelek avult-tapétás termekben, havi negyvenezer frankos jövedelmek és suttyomban a barátokhoz intézett kérések, hogy kijöjjenek valahogy a hónap végéig, az i-ga-zi Akadémia Raymond Duncan stílusú művészet ápolása, és nem volt nehéz elképzelnie, hogy miféle szerzet az az Alix Alix meg az a Rose Bob, elképzelnie azt a

kicsinyes számolgotást a hangversenyterem kibérlése előtt, a valami jótét lélek tanítvány stencilezte műsorlapot, a hiábavaló meghíváslistákat, a kulisszák mögötti csalódást, amikor meglátták az üres termet, de akkor is föl kell lépni, mert hogy aranyérmes, és akkor is le kell lépni onnan. Céline tollára való fejezet ez, és úgy érezte Oliveira, hogy az ő képzelete már megáll ennél az általános légkörnél, ezeknek a művészeti tevékenységeknek mihaszna és kudarcos tengődésénél, hasonlóképpen mihaszna és kudarcos csoportok körében. „Kellett énnekem pont ebbe a moly lepte világba belecsöppennem”, dühöngött Oliveira. „Egy öregember az autó alatt, most meg ez a Trépat. Nem is szólva róla, hogy milyen bitang idő van odakinn, nem is szólva énrólam, magamról”.

Négyen maradtak a teremben, és úgy gondolta, az lesz a legjobb, ha az első sorba ül, hogy kissé közelebbről figyelhesse az előadó-művésznőt. Mulatságosnak találta ezt az együttérzést, azért mégis előreült, és ott várakozott cigarettázgatva. Megmagyarázhatatlan módon, éppen abban a pillanatban szánta el magát a távozásra egy hölgy, amikor ismét színre lépett Berthe Trépat, aki aztán szúrósan rá is nézett a hölgyre, majd üggyel-bajjal meghajolt, üdvözölte a majdnem üres termet. Jól seggbe kéne rúgni azt a nőt, aki épp kereket oldott, gondolta Oliveira. Egyszer csak azon vette észre magát, hogy, *Pavane* ide, *Rose Bob* oda, valahogy minden gondolata a Berthe Trépat iránt érzett rokonszenvből fakad. „Jó ideje nem történt ilyesmi velem”, gondolta. „Még majd ellágyulok, ahogy múlnak az évek”. Annyi metafizikai folyó után, egyszeriben azon kapja rajta magát, hogy be akar menni a kórházba, hogy meglátogassa azt az öreget, vagy megtapsolja ezt a fűzős, bolond zongoraművésznőt. Furcsa. Biztos a hidegtől, meg attól, hogy átázott a cipője.

Már vagy három perce tarthatott a *Delibes-Saint-Saëns-szintézis*, amikor fölkel és tüntetően távozott a maradék közönség derékhadát alkotó pár. Megint elkapni vélte Oliveira a Berthe Trépat szeme sarkából küldött pillantást, de most mintha gémberedni kezdene a

művésző keze, roppant erőfeszítéssel játszott, ráhajolva a zongorára, és minden szünetet kihasználta, hogy egy röpke pillantást vessen a teremre, ahol Oliveira és egy nyugalmas külsejű úr az elmerült figyelem minden jelével hallgatta a játékát. Még az olyan laikusnak is, mint Oliveira, csakhamar föltárta titkát a jövőbe mutató szinkretizmus; a *Le rouet d'Omphale* négy üteme után másik négy következett a *Les Filles de Cadix*-ből, majd a bal kéz rázendített a *Mon coeur s'ouvre à ta voix*-ra, a jobb kéz görcsösen belejátszotta a *Lakmé* csengettyű-témáját, utána a két kéz együtt a *Danse Macabre* és a *Coppélia* témáit játszotta fölváltva, más témák meg, amelyeket az *Hymne à Victor Hugo*-nak, a *Jean de Nivelle*-nek és a *Sur les bords du Nil*-nek tulajdonított a műsorlap, hatásosan váltakoztak a legismertebbekkel, és jövőbe mutatónak még elképzelni sem lehetett volna sikeresebbet, ezért, amikor a nyugalmas külsejű úr csöndesen nevetgélni kezdett, illedelmesen eltakarva száját a kesztyűjével, el kellett ismernie Oliveirának, hogy igaza van az úrnak, nem lehet elvárni tőle, hogy fogja be a száját, és Berthe Trépat-nak is biztos ez járt a fejében, mert egyre többször ütött mellé, mintha megbénult volna a keze, csak játszott tovább, csapkodott a karjával, ki-ki-nyújtotta a könyökét, mint egy fészkelődő tyúk, *Mon coeur s'ouvre à la voix*, majd megint *Où va la jeune hindoue?*, két szinkretikus akkord, egy kurta tört akkord, *Les filles de Cadix*, *tra-la-la-la*, mint valami hüppögés, több (meglepő) hang Pierre Boulez modorában, mindez így együtt, s erre a nyugalmas külsejű úr megeresztett valami ordítás-félét, és, kesztyűjét a szájára szorítva, kiontott a teremből, éppen akkor, amikor Berthe Trépat leeresztette a két kezét, a billentyűkre meredt, és így telt el egy hosszú másodperc, egy végtelen másodperc, valami kétségbeejtő úr Oliveira és Berthe Trépat közt, akik egyedül maradtak a teremben.

– Bravó – mondta Oliveira, mert átlátta, hogy nem volna itt helyénvaló a taps. – Bravó, madame.

Nem állt föl Berthe Trépat, csak arra fordult egy kicsit a zongoraszékkal, és rákönyökölt egy A-hangra. Néztek egymásra.

Oliveira fölállt, és odament a színpad széléhez.

– Nagyon érdekes – mondta. – Higgye el, asszonyom, igazán érdeklődéssel hallgattam a hangversenyét.

Micsoda kurafi vagyok.

Berthe Trépat végignézett az üres termen. Kissé megrebbent a szemhéja. Mintha töprengett volna valamin, mintha várna valamire. Érezte is Oliveira, hogy még valami mást is mondania kell.

– A magafajta művésznő bizonyára jól ismeri a közönség értetlenségét és sznobizmusát. Tudom, hogy maga tulajdonképpen önmagának játszik.

– Önmagámnak – ismételte Berthe Trépat olyan papagájhangon, amely bámulatosan hasonlított az őt bemutató úriember hangjához.

– Ha nem, akkor kinek? – mondta Oliveira, és föllépett a színpadra, olyan fesztelenül, mintha csak álmodna. – A művész csak a csillagokhoz méri magát, ahogy Nietzsche mondta.

– Kicsoda ön, uram? – rezzent össze Berthe Trépat.

– Ó, csak valaki, aki érdeklődik az ilyenféle megnyilatkozások iránt. – Folytathatta volna így, szót szóba öltve, mint mindig. Ha számított is valami, csak az, hogy itt van, és pátyolgatja egy kicsit a művésznőt. Csak tudná, miért!

Berthe Trépat csak hallgatta, még kissé szórakozottan. Nagy nehezen fölállt, végignézett a termen, a kulisszákon.

– Igen – mondta. – Már későre jár, haza kell mennem. – Csak maga miatt mondta, mintha valami büntetés volna az, vagy valami hasonló.

– Lehet szerencsém elkísérni egy darabon? – mondta Oliveira, és meghajolt. – Úgy értem, hogy nem várja-e valaki az öltözőben vagy a kijáratnál.

– Biztos nincs itt senki. Valentin elment a bemutatás után. Hogy tetszett az a bemutatás?

– Érdekes volt – mondta Oliveira, és mindinkább biztos volt benne, hogy álmodik, de kedvét is leli ebben az elhúzódó álmodásban.

– Jobb dolgok is kitelnek Valentintől – mondta Berthe Trépat. – És azt hiszem, ocsmány dolog volt tőle... igen, ocsmány dolog... hogy csak úgy odább állt, mintha csak kapcarongy volnék.

– Nagy csodálattal szólt magáról és a művészetéről.

– Egy döglött halról is képes az csodálattal beszélni ötszáz frankért. Ötszáz frankért! – ismételte Berthe Trépat, és gondolataiba merült.

„Tiszta hülye vagyok”, mondta magában Oliveira. „Ha elköszönök, és visszafordulok a terem felé, talán már nem is emlékezne ajánlatomra a művésznő”. De a művésznő szemügre vette, és akkor látta meg Oliveira, hogy sír.

– Csirkefogó az a Valentin. Mindenki... több, mint kétszázán voltak, maga is látta, több, mint kétszázán. Nem gondolja, hogy rendkívüli dolog ez egy bemutató hangversenyen? És mindenki megvette a jegyét, ne gondolja, hogy ingyenjegyeket küldtünk szét. Több, mint kétszázán voltak, és most csak maga maradt, Valentin elment, én meg...

– Valóságos diadal némelyik távoliét – hihetetlen, de ezt találta megjegyezni Oliveira.

– De miért mentek el? Maga is látta, hogy elmentek? Állítom, hogy több, mint kétszázán, jelentős személyiségek, biztos vagyok benne, hogy láttam Madame de Roche-t, doktor Lacourt, Montellier-t, az utolsó hegedű-nagydíjasnak a tanárát... Azt hiszem, nem nagyon tetszett nekik a *Pavane*, is azért mentek el, nem gondolja? Mert az én *Szintézis*-em előtt mentek el, biztosan tudom, magam láttam.

– Persze – mondta Oliveira. – El kell ismerni, hogy a *Pavane*...

– Nincs itt semmi *Pavane* – mondta Berthe Trépat. – Egy kalap szar az egész. Valentin tehet róla, már fülembe jutott, hogy Valentin lefekszik Alix-Alixszal. De miért én fizessek meg egy pederasztáért, fiatalember? Én, az aranyérmes, majd megmutatom, hogy milyen kritikákat kaptam, csupa diadal, Grenoble, Le Puy...

Lefolytak a könnyei a nyakáig, elvesztek a kopott csipkék és a hamuszürke bőr közt. Elkapta, és megrázta Oliveira karját. Még egy

pillanat, és kitör rajta a hisztéria.

– Mért nem veszi föl a kabátját, mért nem indulunk el? – mondta sebtében Oliveira. – Jót tesz egy kis utcai levegő, meg is ihatnánk valamit, én nagyon...

– Meginni valamit – ismételte meg Berthe Trépat. – Egy aranyérmes.

– Ahogy óhajtja – mondta Oliveira nem valami találóan. Tett egy mozdulatot, hogy kiszabadítsa magát, de a művésznő csak szorította a karját, és még közelebb húzódott hozzá. Érezte Oliveira a hangverseny okozta veríték szagát valami naftalin és benzoé közti (meg pisi- és olcsó hajszesz-) szaggal vegyesen. Előbb Rocamadour, most meg ez a Berthe Trépat, hát ez hihetetlen. „Aranyérmes”, ismételte sírva és a könnyeit nyelve a művésznő. Egyszerre kiszakadt belőle a nagy, fölkaparó zokogás, mintha egy tört akkordot eresztene szélnek. „Minden, mint mindig...”, vehette ki a szavaiból Oliveira, míg hiába küszködött, hogy meneküljön személyes érzéseitől, és, persze, hogy menedéket találjon valami metafizikus folyóban. Nem ellenkezett Berthe Trépat, hagyta magát, hogy bevezessék a színpalak mögé, ahol az ültetőnő bámult rájuk, lámpással és egy tollas kalappal a kezében.

– Rosszul érzi magát, asszonyom?

– A meghatottság – mondta Oliveira. – De már múltóban. Hol a kabátja?

Mindenféle deszkák, rozoga asztalok, egy hárfa meg egy fogas közt, egy széken ott lógott egy zöld esőkabát. Oliveira kitámogatta Berthe Trépat-t, aki lehorgasztotta a fejét, de már nem sírt. Egy kisajtón meg egy homályos folyosón át kiléptek a sugárúti éjszakába. Szemerkélt az eső.

– Nem lesz könnyű taxit szerezni – mondta Oliveira, akinek csak háromszáz frankja volt. – Messze lakik?

– Nem, csak itt, a Panthéon mellett. Tulajdonképpen jobb szeretnék gyalog menni.

– Igen, jobb is lesz.

Lassan haladt Berthe Trépat, és közben ide-oda mozgott a feje. Olyan volt abban a csuklyás esőkabátban, mint egy harcos, vagy Ubu Roi. Oliveira is összehúzta magán a dzsekit, és fölhajtotta a gallérját. Csípős idő volt, meg aztán meg is éhezett.

– Olyan kedves maga – mondta a művésznő. – Minek fárad velem? Hogy tetszett a *Szintézis*-em?

– Asszonyom, én csak műkedvelő vagyok. Énnekem a zene, hogy úgy mondjam...

– Szóval nem tetszett – mondta Berthe Trépat.

– Ha így, először hallja az ember...

– Hónapokig dolgoztunk Valentinnel. Éjjel, nappal, megpróbáltunk összehangolni két zsenit.

– Azért bizonyára elismeri, hogy Delibes...

– Egy zseni – ismételte Berthe Trépat. – Egyszer a fülem hallatára jelentette ki Erik Satie. És hiába mondja Lacour doktor, hogy Satie nekem... hogy is mondjam. Biztos tudja, milyen volt az öreg... De tudok én olvasni az emberekben, fiatalember, és nagyon jól tudom, hogy Satie meggyőződéssel mondta, igen, meggyőződéssel. Milyen országból való, fiatalember?

– Argentínából asszonyom, és, mellesleg, nem vagyok fiatal.

– Ah, Argentína. A pampák... Gondolja, hogy érdeklődnének ott a műveim iránt?

– Biztos vagyok benne, asszonyom.

– Talán ki tudna eszközölni nekem egy találkozót a nagykövettel. Ha Thibaud járt Argentínában és Montevideóban, én mért ne járhatnék, hisz én a saját zenémet játszom? Bizonyára felfigyelt rá, hisz ez a lényeg: a saját zenémet. Majdnem mindig bemutatókat.

– Sokat komponál? – kérdezte Oliveira, és úgy érezte, hogy hányinger kerülgeti.

– A nyolcvanharmadik opusomnál tartok... vagy nem is, lássuk csak... Most jut eszembe, beszélnem kellett volna távozás előtt Madame Nolet-vel... Persze, el kellett volna intéznem egy pénzkérdést vele. Kétszáz személy, vagyis... – Mormolásba merült,

és Oliveira azon töprengett, nem volna-e jobb hozzá, ha kereken megmondja neki az igazat, de hát tudta azt Madame Trépat, persze, hogy tudta.

– Botrány – mondta Berthe Trépat. – Két éve is ugyanebben a teremben játszottam, Poulenc is megígérte, hogy eljön... Érti? Maga Poulenc. Nagyon ihletetten játszottam akkor este, kár, hogy az utolsó pillanatban közbejött neki valami... de, tudja, hogy van ez a fölkapott zeneszerzőkkel... És akkor csak feleannyit kért tőlem az a Nolet-né – tette hozzá dühösen. – Éppen feleannyit. Világos, hogy ugyanaz, kétszáz jeggyel számolva...

– Asszonyom – mondta Oliveira, és szelíden megfogta a könyökét, hogy beforduljanak a Rue de Seine-be – majdnem sötét volt a teremben, talán tévedett, amikor fölmérte, hogy milyen ház van.

– Ó, nem – mondta Berthe Trépat. – Biztos vagyok benne, hogy nem tévedek, de most belezavart a számításba. Bocsásson meg, ki kell számolnom... – Megint beléveszett valami buzgó dünyögésbe, folyton mozgott az ajka, az ujja, tudomást se vett róla, hogy merre vezet Oliveira, talán még arról sem, hogy ott van. Magában is mondhatott volna mindent, amit hangosan mondott, tele van Párizs magukban beszélő emberekkkel, maga Oliveira se kivétel, valójában csak az a kivételes, hogy ott hülyéskedik az öregasszony mellett, kíséretet hazafelé ezt a kifakult rongybabát, ezt a szegény fölfújó hólyagot, akiben az ostobaság és a bolondság járja az éjszaka igazi *pavane*-jét. „Undorító, oda kéne vágni egy bejárati lépcsőhöz, a képébe taposni, szétnyomni, mint egy poloskát, darabokra törni, hogy olyan legyen, mint egy tizedik emeletről lezuhanó zongora. Az volna csak az igazi jótétemény, ha kiragadnák a közegéből, hogy ne szenvedjen már, mint a kutya, olyan ábrándok martalékeként, amelyekben maga sem hisz, csak dédelgeti őket, hogy ne érezze már azt az átázott cipőjét, azt az üres vagy azzal az ősz hajú, ocsmány vénséggel megosztott otthonát. Kavarog a gyomrom tőle, a következő sarkon olajra lépek, fix, hogy észre se veszi. Micsoda nap, úristen, micsoda nap”.

Ha szélesebben levágná a Rue Lobineau-n, mintha agarat eresztenének a nyomába, fix, hogy akkor is hazatalálna a vénasszony. Oliveira hátranézett, várta a kedvező pillanatot, kicsit megmozgatta a karját, mintha terhére volna valami súly, amely suttyomban ráakaszkodott a könyöke táján. De Berthe Trépat keze volt az a súly, és erősen rá is tapadt, egész súlyával Oliveira karjára nehezedett Berthe Trépat, Oliveira csak nézegetett a Rue Lobineau felé, és közben átsegítette a művésznőt az utca túlsó oldalára, és ment vele tovább, a Rue de Tournonon.

– Már biztos begyűjtött – mondta Berthe Trépat. – Nem mintha igazán olyan hideg volna, de barátja a tűz a művészeknek, nem gondolja? Jöjjön fel, igyon egy pohárka italt velem és Valentinnel.

– Nem, nem, asszonyom – mondta Oliveira. – Semmiképpen, már az is elég megtiszteltetés nekem, hogy hazakísérhettem. Különben is...

– Ne legyen már olyan szerény, fiatalember. Mert fiatal maga, ugyebár? Látnivaló, hogy fiatal, például a karján is...

– Kissé belemélyedtek az ujjai az Oliveira dzsekijének vásznába.

– Én idősebbnek látszom, mint amilyen vagyok, tudja, a művészetlet...

– Ugyan – mondta Oliveira. – Ami engem illet, jócskán elmúltam negyven, úgy, hogy hízelgő, amit mond.

Így sorjáztak a mondatai, nem volt mi tenni, ez már mindennek a teteje volt. Régmúlt időkről beszélt a belé karoló Berthe Trépat, néha-néha félbeszakította egy-egy mondatát, mintha megint számolgatott volna gondolatban. Olykor egy pillanatra lopva belenyúlt az orrába, és ilyenkor Oliveirára nézett a szeme sarkából; úgy dugta az orrába az ujját, hogy gyorsan lehúzta a kesztyűjét, úgy tett, mintha viszketne a tenyere, és megvakarta a másik kezével (előtte gyöngéden kihúzta a karját Oliveira karjából), majd valami tökéletes zongorista-mozdulattal fölkapta a kezét, és a másodperc tört része alatt beletúrta az egyik orrlyukába. Oliveira pedig azt színlelte, hogy másfelé néz, és mire visszafordult, Berthe Trépat már

megint karon fogva ment vele, és már a kesztyűjét is fölhúzta. Így ballagtak az esőben, és beszélgettek erről-arról. A Luxembourg-kert mellett haladva, arról csevegtek, hogy mind nehezebb az élet Párizsban, meg az éppoly szemtelen, mint amilyen tapasztalatlan fiatalok támasztotta irgalmatlan versenyről, a javíthatatlanul sznob közönségről, meg hogy mennyiért adják a sült marhabélszínt a Saint-Germain piacon vagy a Rue de Buciben, mert azok a legjobb helyek, ahol ésszerű áron megfizethető, jó bifsztek kapható. Kétszer-háromszor is kérdezgette Berthe Trépat Oliveirát a foglalkozása, a reményei, és főleg a kudarcai felől, de mire Oliveira válaszolhatott volna, hirtelen mindig másra terelődött a szó, Valentin váratlan eltűnésére, meg hogy mekkora tévedés volt, hogy pusztán Valentin kedvéért eljátszotta *Alix-Alix Pavane*-jét, ám ez is utoljára fordult elő vele. „Pederaszta”, dűnnyöge Berthe Trépat, és máris azt érezte Oliveira, hogy görcsbe rándul a művésznő keze a dzseki vásznán. „Ezért a mocskos alakért kell nekem, éppen énnekem eljátszanom azt a se füle, se farka szarságot, pedig tizenöt szerzeményem vár bemutatóra...” Utána megállt az esőben, szép nyugodtan az esőkabátjában (de Oliveirának már kezdett befolyjni a víz a dzsekije gallérján, a nyúl- vagy patkánybőr gallérnak iszonyú állatkerti ketrecszaga volt, nem volt mit tenni, minden esőben ez történt), és csak nézte Oliveirát, mintegy választ várva. Oliveira nyájasan visszamosolygott, és szelíden magával vonta, vezette a Rue de Médicis felé.

– Túl szerény, túl tartózkodó maga – mondta Berthe Trépat. – Lássuk csak, beszéljen magáról. Biztos költő, igaz? Ah, Valentin is, amikor még fiatalok voltunk... Az *Alkonyi Óda*, micsoda siker volt a *Mercure de France*-ban... Még Thibaudet is üdvözlő kártyát küldött, úgy emlékszem rá, mintha ma reggel történt volna. Sírt Valentin az ágyban, mindig hasra feküdt az ágyban, ha sírt, olyan megható volt.

Megpróbálta Oliveira elképzelni Valentint, amint hasra fekvő sír az ágyban, de mást se láthatott maga előtt, csak egy pöttöm és rákvörös Valentint, valójában Rocamadourt látta, amint hasra fekvő

sír az ágyon, míg a Boszorka egy végbélkúpot próbál betenni neki, de Rocamadour csak tekereg, ellenáll, nem hagyja, hogy a kis seggéhez érjenek a Boszorka ügyetlen ujjai. A balesetes öregúrnak is biztos beadtak valami végbélkúpot a kórházban, hihetetlenül divatba jött ez most, érdemes volna bölcseletileg elemezni a végbélnek ezt a meglepő fölértékelését, valami második szájjá való fölmagasztalását, olyasmivé, ami már nem szorítkozik az ürítésre, hanem fölszívja és lenyeli a kis illatos, áramvonalas, rózsaszín, zöld vagy fehér tarackgránátokat. De Berthe Trépat nem hagyta, hogy magába mélyedjen, megint az Oliveira élete felől tudakozódott, fél kézzel, néha két kézzel szorította a karját, kissé felé fordult, amúgy kislányosan, ami még most, késő éjszaka is megremegtette Oliveirát. Szóval argentin, és már egy ideje Párizsban van, megpróbál... Lássuk csak, mit is próbál meg? Kicsit körülményes így, hamarjában elmagyarázni. Azt próbálja ő meg, hogy...

– Hogy föllelje a szépséget, az elragadtatást, az aranyágot – mondta Berthe Trépat. – Ne is mondjon semmit, tökéletesen magam előtt látom. Én is Párizsba jöttem, Pau-ból, már jó néhány éve, én is az aranyágot kerestem. De gyöngé voltam, fiatal és... De hogy is hívják magát?

– Oliveira – mondta Oliveira.

– Oliveira... *Des olives*, a Földközi tenger... Én is Délről származom, mi páni emberek vagyunk, fiatal barátom, mindketten pártiak vagyunk. Nem úgy, mint Valentin, ő Lille-be való. Hűvösek az északiak, mint a hal, teljesen merkúriak. Hisz maga a Nagy Műben? Tudja, ugye, Fulcanelli... Ne mondjon semmit, látom, hogy maga is beavatott. Talán még nem jutott el, mint én, azokhoz a dolgokhoz, amelyek igazán számítanak... Látja, például a *Szintézis*. Igaz, amit Valentin mondott, a radiesztezia mutatta meg nekem az ikerlelkeket, és azt hiszem, kiviláglik ez a műből. Vagy nem?

– Persze, persze.

– Mindjárt meglátszik, hogy mekkora *kármája* van magának... – erősen szorított az a kéz, a művésznő az elmélkedés magaslatai felé

tartott, amihez az kellett, hogy szorosan odasimuljon Oliveirához, ő meg alig állt ellen, csak megpróbálta átvezetni a téren, hogy beforduljanak a Rue Soufflot-ra. „Lesz itt ribillió, ha meglát Étienne vagy Wong”, gondolta Oliveira. De mit számít már neki, hogy mit gondol Étienne vagy Wong, mintha bármi jelentősége is volna a jövőnek a piszkos vattákkal kevert metafizikus folyók után. „Mintha már nem is volnék Párizsban, mégis valami ostoba figyelmet fordítok rá, hogy mi történik itt velem, zavar, hogy ez a szegény öregasszony már kezd kilábalni a búbánatból, a pavane utáni fuldokló-csapkodásból és a hangverseny abszolút nulla fokából. Rosszabb vagyok, mint a mosogatórongy, rosszabb, mint a piszkos vatták, valójában semmi közöm önmagamhoz”. Mert ez maradt neki, akkor és ott, az esőben, Berthe Trépat-val összesimulva, csak ennyit érezhetett, mint valami utolsó, kihunyó fénysugarat egy óriási házban, ahol egymás után minden fény kialszik, csak az a tudat maradt neki, hogy nem ez ő, hogy várnak rá valahol, hogy csak egy *Doppelgänger* az, aki itt kószál a Latin Negyedben, és magával vonzol egy hisztériás és talán nimfomániás vénasszonyt, és közben a másik, a másik...”De otthon maradtál-e Almagraban, a városnegyedben? Vagy belefulladtál az utazásba, a kurvák ágyába, a nagy élményekbe, abba a híres szükséges rendetlenségbe? Minden csak vigasznak hat a fülemben, könnyű azt gondolnunk, hogy még menthetők vagyunk, ha már alig hiszünk is benne, az akasztott fickó is biztos bizakodik, hogy történik valami az utolsó pillanatban, egy földrengés, vagy kétszer is elszakad a kötél, és akkor kegyelmet kell kapnia, majd telefonál a kormányzó, majd kiszabadítja egy zendülés. Most, hogy ez az öregasszony már hajszál híján a sliccemet kezdi birizgálni”.

Berthe Trépat azonban fejtegetésekbe és magyarázatokba bonyolódott, lelkesen mesélni kezdte, hogyan találkozott össze Germaine Tailleferre-rel a Gare de Lyonon, és hogy azt mondta neki Tailleferre, hogy rendkívül érdekes a *Praeludium narancssárga*

rombuszokra, és hogy majd beszél Marguerite Long-nal, hogy vegye föl egy hangverseny-műsorába.

– Siker lett volna, Oliveira úr, egy diadalút kezdete. De, tudja, az üzletemberek a legszégyentelenebb zsarnokok, még a legjobb előadóművészek is áldozatul esnek nekik... Valentin úgy gondolja, hogy talán egy fiatal zongorista, az olyanoknak még nincsenek aggályaik... De hát azok is épp úgy megérik a pénzüket, mint az öregek, egy brancs ez az egész.

– Talán maga, egy másik hangversenyen...

– Nem akarok többet játszani – mondta Berthe Trépat, eltakarva az arcát, noha óvakodott tőle Oliveira, hogy ránézzen.

– Szégyen, hogy személyesen énnekem kell föllépnem, hogy bemutassam a műveimet, pedig, tudja, az előadóművészek múzsájának, ihletőjének kellene lennem, énhozzám kellene jönnie mindenkinek engedélyt kérni, hogy játszhassák a dolgaimat, könyörögniük kellene, igen, könyörögniük. És én meg is engedném, mert azt hiszem, hogy szikra az én életművem, amely bizonytalán lángra lobbantja a közönség érzékenységét itt és az Egyesült Államokban, Magyarországon... Igen, meg is engedném, csak jöjjenek ide hozzám, és kérjék tőlem azt a megtiszteltetést, hogy eljátszhassak a zenémet.

Hevesen megszorította Oliveira karját, aki, maga se tudja, miért, úgy döntött, hogy befordul a Rue Saint-Jacques-ra, és arrafelé lépdelt, szelíden vonszolta a művésznőt. Jeges szél vágott az arcukba, szemük, szájuk tele lett esővízzel, de akár meteorok is zuhoghattak volna Berthe Trépat-ra, a jelek szerint, tudomást se vett semmiről, csak csüngött az Oliveira karján, és darált, darált, időnként hüppögött egyet-egyet, vagy kurtán föl kacagott, gúnyosan vagy megvetően. Nem, nem ott lakik, a Saint-Jacques utcában. Nem, de nem is számít egy fikarcnyit sem, hogy hol lakik. Bánja is ő, ha egész éjszaka ott sétál is, hisz több, mint kétszázan voltak a *Szintézis* bemutatóján.

– Aggódik ám majd Valentin, ha nem tér haza a művész – mondta Oliveira, és törte a fejét, hogy mit mondjon már, amivel eligazíthatná, útnak indíthatná ezt a fűzős golyóbist, aki úgy mozgott, mint egy sündisznó az esőben és a szélben. Mintha az derült volna ki egy hosszú, szaggatott szónoklatból, hogy Berthe Trépat a Rue de l’Estrapade-on lakik. Félig-meddig kábán, kitörölte szabad kezével a vizet a szeméből, és úgy tájékozódott Oliveira, mint egy Conrad-hős a hajó orrában. Egyszer csak rátört valami nagy nevetetnék (bele is fájdult az az üres gyomra, görcsbe rándultak az izmai, nem mindennapi és kínos érzés volt, aligha hinné el Wong, ha elmesélné neki). Nem Berthe Trépat-n akart ő nevetni, aki csak sorolta tovább a Montpellier-ben és Pau-ban aratott fényes sikereit, és néha az aranyérmét is szóba hozta. Nem is azon, hogy ostobán följánlotta társaságát a művésznőnek. Maga sem igen tudta, honnan ez a nagy nevetetnék, valami régi, múltbeli dolog miatt lehetett, nem is maga a hangverseny miatt, ha a világ legnevetésesebb dolga volt is. Vidámság volt ez, mintegy a vidámság kézzel fogható alakja. Vidámság, bár maga is alig hitte. Örömeben, tiszta és igézetes és megmagyarázhatatlan örömeben nevetett volna. „Most örülök meg”, gondolta. „Biztos ragályos, mert karonfogva megyek ezzel a hóbortos nővel”. A legcsekélyebb oka se volt rá, hogy vidám legyen, bőrig ázott a cipőtalpán és a gallérján át, egyre súlyosabban nehezedett a karjára Berthe Trépat, aki hirtelen megremegett, kitört valami keserves zokogásba, remegett és zokogott, valahányszor kimondta Valentin nevét, valami feltételes reflex lehetett az, amitől aztán semmiképpen se lehetett vidám senki, még a bolond se. Pedig hahotázva szeretett volna nevetni Oliveira, nagy gondosan támogatta Berthe Trépat-t, lassan vezette a Rue de l’Estrapade felé, a négyes szám felé, semmi oka, hogy törje rajta a fejét, még kevesebb, hogy meg is értse, mi történik itt, minden jól van, ahogy van, hogy itt kísérgeti Berthe Trépat-t a Rue de l’Estrapade négy felé, kerülgeti vele, amennyire tudja, a tócsákat, hogy beléjük ne lépjen, vagy, hogy ne éppen a Rue Clotilde sarki ereszéről alázúduló

vízesés alatt haladjon el. Nem is rossz ötlet az az elejtett megjegyzés, hogy igyanak meg valamit otthon (Valentinnel), gondolta Oliveira, csak öthat emeletet kellene fölkapaszkodni, vonszolva a művésznőt, belépni egy lakásba, ahol valószínűleg nem gyújtott be a kályhába Valentin (dehogynem, biztos van ott egy csodás örökéggő kályha, egy üveg konyak, levetheti az ember a cipőjét, a tűz felé nyújthatja a lábát, beszélgethet művészetről, az aranyéremről). Talán majd egy másik este újra ellátogathatna Berthe Trépat és Valentin lakására, vinne nekik egy palack bort, és eltársalogna velük, egy kis lelket öntene beléjük. Kissé úgy, mintha meglátogatná az öreget a kórházban, elmenne valahová, ahová azelőtt sose jutott volna eszébe elmenni, a kórházba vagy a Rue de l'Estrapade-ra. A vidámság előtt meg az előtt, ami oly iszonyúan görcsbe rántotta a gyomrát, ott az a bőr alá szorult kéz, mint valami gyönyörteli kín (bőr alá szorult kéz, meg kéne kérdeznie Wongot).

– A négyes szám, ugye?

– Igen, az az erkélyes ház – mondta Berthe Trépat. – Egy tizennyolcadik századi palota. Azt mondja Valentin, hogy itt lakott Ninon de Lenclos a negyedik emeleten. Annyit hazudik. Ninon de Léñelos. Ó, igen, Valentin mindig hazudozik. Már alig esik, ugye?

– Már nem annyira – hagyta helyben Oliveira. – Most menjünk át, ha tetszik.

– A szomszédok – mondta Berthe Trépat, a sarki kávézó felé nézve. – Persze, ott az öregasszony a nyolcadikról... Hihetetlen, hogy mennyit iszik. Látja ott, az oldalsó asztalnál? Felénk néz, majd lesz is holnap pletyka meg pletyka...

– Kérem, asszonyom – mondta Oliveira. – Vigyázzon, ott egy tócsa.

– Ó, ismerem én, meg a tulajt is. Valentin miatt utálnak. Bár, igaz, ami igaz, Valentin is borsot tört az orruk alá... Ki nem állhatja azt a vénasszonyt a nyolcadikról, és egy éjszaka, amikor elég kapatosan jött haza, bekente az ajtaját macskakakával, telerajzolta a tetejétől az aljáig... Sose felejttem el azt a botrányt... Valentin a kádban,

tisztogatta magáról a kakát, mert még magát is összekente az alkotás hevében, én meg vesződhettem a rendőrséggel, az öregasszonnyal, az egész környékkel... Nem is képzelem, min mentem keresztül; én, az én hírnevemmel. Rettenetes ez a Valentin, akár egy gyerek.

Újra megjelent Oliveira szeme előtt az az ősz hajú úr, a toka, az aranylánc. Hirtelen mintha egy út nyílt volna meg a falban: csak egy kicsit előre nyomja a vállát az ember, és már be is léphet, átjárót nyithat a kőben, áthatolhat a tömör anyagon, és kiléphet valami másba. Az émelegéig szorította a gyomrát az a kéz. Érthetetlenül boldog volt.

– Mielőtt fölmegegyek, megihatnék egy *fine a l'eau*-t – mondta Berthe Trépat, és, Oliveirára nézve, megállt az ajtóban. – Kellemes volt a séta, csak már fáztam egy kicsit a végén, meg aztán ez az eső...

– Szívesen – mondta csalódottan Oliveira. – De talán jobb lenne, ha mégis fölmenne, és rögtön levetné a cipőjét, átnedvesedett a bokája.

– Jó, jó, de elég jól fűtenek a kávézóban – mondta Berthe Trépat. – Nem tudom, hazajött-e Valentin, képes csavarogni a környékben, keresi a barátait. Ilyen éjszakákon iszonyúan beleszeret akárkibe, higgye el, olyan, mint egy öleb.

– Valószínűleg hazajött, és begyújtott a kályhába – képzelődött ügyesen Oliveira. – Egy jó kis puncs meg gyapjúharisnya... Vigyáznia kell magára, asszonyom.

– Ó, olyan vagyok én, mint a szálfá. Az igaz, hogy nincs nálam pénz, hogy fizessek a kávézóban. Holnap vissza kell mennem a hangversenyterembe, hogy fizessék ki a *cachet*-mat... Nem biztonságos annyi pénzt hordani a zsebünkben éjszaka, sajnos, ez a környék...

– A legnagyobb örömmel meghívom bármilyen italra – mondta Oliveira. Sikerült bekalauzolnia Berthe Trépat-t a kapu alá, és a ház folyosójáról megcsapta őket a penész- és talán gombaszósz-illatú,

langyos, nyirkos levegő. Lassanként elszállt a derű, nem maradt ott vele a kapu alatt, hanem mintha továbbment volna magában az utcán. De küzdenie kell ellene, csak néhány pillanatig tartott a vidámság, de annyira új volt, annyira más, és az a pillanat is az volt, amelyben arról esett szó, hogy Valentin a kádban, mert fülíg be van kenve macska-kakával, amire válaszul elfogta az az érzés, hogy tehet ő egy lépést előre, egy igazi lépést, amihez nem kell láb, nem kell talp, egy lépést a kőfalba, és beléhatolhat, és haladhat, és menedéket találhat attól a másiktól, az arcába csapó esőtől és az átázott cipőtől. Lehetetlen megérteni mindezt, ahogy mindig is, amikor olyannyira kellett volna, hogy megértse az ember. A vidámság, a bőralatti kéz, amely a gyomrát szorítja, a remény – ha elgondolható egy ilyen szó, ha lehetséges volna, szerinte, hogy testet öltjön valami megfoghatatlan és zavaros abban az összefoglaló fogalomban, hogy remény – túl ostoba mindez, hihetetlenül szép, de már oda van, ott megy egyre messzebb az esőben, mert Berthe Trépat nem hívta meg, hogy menjen föl hozzájuk, visszaküldte a sarki kávézóba, visszaillesztette a Napirendbe, abba a sok mindenbe, ami történt a nap folyamán, Crevel, a szajnai mólók, az a vágy, hogy menjen már valahová, aztán az öreg a hordágyon, a stencilezett műsorlap, Rose Bob, a beázott cipő. Olyan lassú mozdulattal, mintha hegyet akarna levenni a válláról, a két kávézó felé mutatott Oliveira, amelyek ott virítottak a sarki sötétségben. De nem úgy nézett ki, hogy különösen megnyerte valamelyik a Berthe Trépat tetszését, mert egyszerre megfeledkezett a művésznő a szándékáról, nem engedte el az Oliveira karját, csak lopva a sötét folyosó felé nézett.

– Visszajött – mondta váratlanul, és Oliveirára vetette könnyben úszó szemét. – Érzem, hogy ott van fönn. Biztos, hogy nincs egyedül, valahányszor bemutatott a hangversenyeken, mindig elrohant, hogy lefeküdjön valamelyik kis barátjával.

Zihálva vágta Oliveira karjába az ujjait, minduntalan a lépcsőház felé fordult, és a sötétségbe meredt. Föntről valami fojtott nyávogás

hallatszott, bársonypuha futás neszegett a csigalépcsőn. Nem tudta Oliveira, hogy mit mondjon, csak várt, elővett egy cigarettát, és nagy nehezen rágyújtott.

– Nincs kulcsom – mondta Berthe Trépat, olyan halkán, hogy alig hallatszott. – Sose hagyja nálam a kulcsot, ha le akar feküdni valakivel.

– De magának pihennie kell, asszonyom.

– Bánja is ő, hogy pihenek vagy fölfordulok. Biztos begyújtottak, pazarolják azt a kevés szemet, amit doktor Lemoine-től kaptam ajándékba. Biztos meztelen vannak, meztelen. Igen, az én ágymban meztelenül a gyalázatosok. Holnap majd énnekem kell rendet csinálni, pedig Valentin biztos összeokádta az ágytakarót, mint mindig... Holnap, ahogy mindig történik. Én. Holnap.

– Nem lakik errefelé valami barátja, valaki, akinél tölthetné az éjszakát? – mondta Oliveira.

– Nem – mondta Berthe Trépat, és ránézett a szeme sarkából. – Higgye el, fiatalember, Neuillyben lakik a legtöbb ismerősöm. Itt csak azok az ocsmány öregasszonyok vannak, az algériaiak a nyolcadik emeleten, a legrosszabb csürhe.

– Ha jónak látja, fölmegegyek, megkérem Valentint, hogy nyissa ki az ajtót – mondta Oliveira. – Talán minden rendbe jönne, ha várna egy kicsit a kávézóban.

– Mi jönne rendbe? – mondta Berthe Trépat olyan vontatottan, mintha be volna rúgva. – Jól ismerem, nem fog ajtót nyitni. Csendben kuksolnak ott, a sötétben. Mire kéne most a világosság nekik? Majd villanyt gyújtanak később, amikor már biztos benne Valentin, hogy szállodába mentem, vagy beültem egy kávézóba éjszakára.

– Majd megijednek, ha rájuk kopogok az ajtón. Nem hiszem, hogy örül neki Valentin, ha botrány tör ki.

– Nem törődik az semmivel, egyáltalán semmi se számít neki, ha rájön a bolondja. Képes lenne fölvenni a ruhámat, és úgy vonulna le a sarki rendőrőrsre, a *Marseillaise*-t énekelve. Egyszer majdnem

meg is tette, csak még idejében elkapta a boltos Robert, és hazahozta. Derék ember az a Robert, megértette, mert őneki is megvoltak a maga bolondériái.

– Hadd menjek föl – makacskodott Oliveira. – Üljön be a sarki kávézóba, és várjon meg. Elintézem én a dolgot, mégse maradhat így egész éjszaka.

Berthe Trépat éppen heves válaszbba kezdett volna, de meggyulladt a villany a folyosón. Összerezcent, és kiment az utcára, föltűnően távol tartotta magát Oliveirától, aki ott maradt, és nem tudta, mihez kezdjen. Egy pár szaladt lefelé, elment Oliveira mellett, de rá se nézett, csak elindult a Rue Thouin felé. Berthe Trépat ideges pillantást vetett hátrafelé, és megint behúzódott a kapu alá. Esett, mintha dézsából öntenék.

Úgy gondolta Oliveira, hogy nem tehet mást, és kelletlenül nekiindult, a lépcsőház felé. Hármát se lépett, máris karon ragadta Berthe Trépat, és vonszolta a kapu irányába. Motyogott össze-vissza tiltást, parancsot, kérést, szavak és szitkok, minden összekeveredett abban a változatos kárálásban. Hagyta magát Oliveira, jöjjön, aminek jönnie kell. Kialudt a villany, de pár másodperc múlva megint meggyulladt, búcsúzkodó szavak hallatszottak valahonnan, a második vagy harmadik emeletről. Berthe Trépat elengedte Oliveirát, és nekitámaszkodott a kapunak, úgy tett, mintha az esőkabátját gombolgatná, mintha távozóban volna. Nem is mozdult, amíg el nem ment mellette a lefelé tartó két ember, akik közömbös pillantást vetettek Oliveirára, és elmormolták a lépcsőházi találkozáskor szokásos *pardon*-t. Egy pillanatra megfordult Oliveira fejében, hogy nem teketóriázik tovább, fölmegey a lépcsőn, csak nem tudta, melyik emeleten lakik a művésznő. Dühösen szívta a cigarettáját, megint sötétben, és várta, hogy történjen már valami, vagy ne történjen semmi. Az esőben is mind tisztábban hallotta Berthe Trépat sírdogálását. Odament hozzá, és a vállára tette a kezét.

– Kérem, Madame Trépat, ne búsuljon már. Mondja meg, mit tehetünk, csak van valami megoldás.

– Hagyjon, hagyjon – dűnnyögte a művésznő.

– Ki van merülve, aludnia kell. Mindenképpen menjünk el egy szállodába, énnekem sincs pénzem, de majd elintézem a tulajjal, hogy holnap fizetek. Ismerek egy szállót a Rue Valette-en, nincs messze innen.

– Egy szállót – mondta Berthe Trépat; Oliveira felé fordult, és ránézett.

– Nem valami jó, de megteszi egy éjszakára.

– Garniszállóba akar maga vinni engem.

– Asszonyom, elkísérem a szállóig, és beszélek a tulajjal, hogy adjanak egy szobát magának.

– Egy szállóba, maga egy szállóba akar vinni engem.

– Nem akarok semmit – mondta Oliveira, és elvesztette a türelmét.

– Nem tudom följánlani magának a lakásomat, azon egyszerű oknál fogva, hogy nincs lakásom. Nem hagyja, hogy fölmenjek, és rávegyem Valentint, hogy nyissa ki az ajtót. Kívánja, hogy faképnél hagyjam? Ez esetben volt szerencsém.

De ki tudja, mondta-e mindezt, vagy csak gondolta? Sose járt messzebb ezektől a szavaktól, amelyek máskor mindjárt elsőnek hagyták volna el a száját. Nem így kell tennie. Nem tudta, hogy járjon el, de így nem. Berthe Trépat meg csak nézett rá, a kapunak támaszkodva. Nem, nem mondott Oliveira semmit, mozdulatlanul állt a művésznő mellett, és, ha hihetetlen is, még mindig segíteni akart neki, tenni akart valamit Berthe Trépat-ért, aki szigorúan nézett rá, lassan fölemelte a kezét, és hirtelen pofon vágta Oliveirát, ő pedig zavartan hátrahőkölt, elkerülte így a pofon nagyját, de megérezte a vékony, finom ujjak ostorcsapását, a körmök röpke karmolását.

– Egy garniszálló – ismételte Berthe Trépat. – Hallották, mit ajánlott itt nekem?

A sötét folyosó felé nézett, forgott a szeme, remegett az a vadul kifestett szája, mintha tőle független, önálló életre kelt volna, Oliveira pedig tanácstalanságában megint a Boszorka kezeit vélte látni, amint a végbélkúpot akarja beadni Rocamadournak, Rocamadour

meg iszonyú ordítással tekergőzik, összeszorítja a fenekét, és Berthe Trépat ide-oda mozgatta a száját, a folyosó homályában láthatatlan hallgatóságra szögezte a tekintetét, és a fejének mind hevesebb rángatózásától csak úgy rázkódott az a képtelen frizurája.

– Kérem – mormolta Oliveira, és végigsimított a kissé vérző karcoláson. – Hogy gondolhat ilyet?

De nagyon is gondolhat (mondta teli torokból, mindjárt ismét meg is gyulladt a villany a lépcsőházban), jól tudja ő, miféle züllött alakok járnak a nyomában és minden tisztességes hölgy nyomában az utcán, de ő nem engedi meg (már nyílt is a házmesterné fülkéjének az ajtaja, és föltűnt Oliveira előtt egy arc, mint valami óriási patkányarc, amint kis, mohó szemekkel kandikált kifelé), hogy egy szörnyeteg, egy nyálas szatír ott támadjon rá az otthona kapujában, hisz erre való a rendőrség meg az igazságszolgáltatás – valaki hanyatt homlok szaladt lefelé, és csakhamar egy bodor hajú, cigány képű fiú könyökölt rá a lépcsőkoriátra, hogy kedvére nézelődjön és hallgatóddzon – és, ha nem védik meg a szomszédok, majd tesz ő róla, hogy megoltalmazza a tisztességét, mert már nem először fordul elő, hogy egy romlott, egy szennyes magamutogató...

A Rue Tournefort sarkán vette észre Oliveira, hogy még mindig az ujjai közt a cigaretta, pedig már eloltotta az eső, és félig szét is foszlott. Neki támaszkodott egy lámpaoszlopnak, a magasba tartotta az arcát, hadd mossa végig az eső. Így senki se veszi észre, a csupa víz arcán majd senki se veszi észre. Aztán lassan, görnyedten útnak indult, állig begombolta a dzseki gallérját; mint mindig, borzalmas rothadás- és cserzőműhely-szagot árasztott a bőrgallér. Nem gondolt semmire, szinte látni vélte magát haladtában, mint egy nagy fekete kutyát, amint ott baktat az esőben, nehéz tappancsaival, lelógó, csimbókos szőrzetével. Időnként fölemelte a kezét, végighúzta az arcán, de végül hagyta, hadd mossa az eső, néha kinyitotta a száját, és szürcsölt valamit az arcbőrén lefolyó sós léből. Sokkal később, már a Jardin des Plantes felé, amikor visszaidézte a napot, és tüzetesen, aprólékosan számba vette a nap minden

percét, arra gondolt, hogy végeredményben nem volt az akkora hülyeség, hogy elégedettnek érezte magát, amíg hazafelé kísérte az öregasszonyt. De, szokás szerint, megadta az árát ennek a dőre elégedettségnek. Most majd elkezd hibáztatni magát, lassanként szétcincálja a történeteket, végül más se marad belőle, csak a szokásos, az úr, amelyben ott fújdogál az idő, a határozatlan körvonalú, hozzávetőleges folyamatosság. „Ne irodalmiaskodjunk”, gondolta, míg szárítgatta egy kicsit a kezét a nadrágzsebe melegében, és cigaretta után kotorászott. „Ne húzzuk elő, ne csillogtassuk azokat a kutyaházi szavakat, azokat a tündökletes kerítőket. Így volt, vége van. Berthe Trépat... Daliás marhaság, de olyan jó lett volna fölmenni, meginni egy pohár italt vele meg Valentinnel, levetni a cipőmet a tűz mellett. Valójában csak ezért az egyetlen egyért voltam elégedett, hogy levethetem a cipőmet, és megszárázhatom a zoknimat. Ennek már fuccs, fiacskám, nincs mit tenned. Hagyjuk az egészséget, feküdjünk le, aludjunk. Nincs más, nem lehet más. Ha elhagyom magam, képes vagyok visszamenni a szobánkba, és egész éjszaka dajkálhatom a csecsemőt”. Onnan, ahol van, a Rue du Sommerard-ig, van vagy húsz perc gyaloglás az esőben; inkább be az első szállóba, aztán alvás. Egymás után mondtak csütörtököt a gyufaszálak. Nevetséges.

24

– Nem tudom kifejezni magam – mondta a Boszorka, míg a kiskanalat törölgette egy csöppet se tiszta ronggyal. – Más nők talán jobban meg tudnák magyarázni, de én mindig ilyen voltam, sokkal könnyebb volt nekem szomorú, mint vidám dolgokról beszélni.

– Törvényszerű – mondta Gregorovius. – Tökéletes mondat, mély igazság. Valahogy úgy hangzik ez az irodalmi okoskodás síkján, hogy nemes érzésekből születik a rossz irodalom, meg még máshogy is, ilyenféleképpen. Nincs mit magyarázni a boldogságon, Lucia, valószínűleg azért, mert ez a *mája* fátylának legszerencsésebb mozzanata.

Zavartan nézett rá a Boszorka. Gregorovius fölsóhajtott.

– A *mája* fátyla – ismételte. – De ne keverjük a dolgokat. Nagyon jól látja maga, hogy, mondjuk, valahogy kézzelfoghatóbb a balsors, talán azért, mert abból fakad az a megkettőződés, hogy tárgy és alany. Azért olyan fontos az emlék az embernek, azért lehet olyan jól mesélni a sorscsapásokról.

– Az van – mondta a Boszorka, míg a tejet kavargatta a főzőlapon – hogy a boldogság csak egyéni, a balsors meg, úgy látszik, mindenkié.

– Milyen találó aranymondás – mondta Gregorovius. – Különben, fölhívom a figyelmét, hogy nem vagyok én olyan faggatós fajta. Az este, a Klub összejövetelén... No jó, a Ronald vodkája túlságosan is megoldja az ember nyelvét. Ne higgye, hogy valamiféle sánta ördög vagyok, csak szeretném jobban megérteni a barátaimat. Magát és Horációt... Végeredményben van valami megmagyarázhatatlan magukban, valami nagy alaptitok. Ronald és Babs azt mondja, hogy maguk alkotják a tökéletes párt, hogy kiegészítik egymást. Én nem úgy látom, hogy nagyon kiegészítenék egymást.

– Mit számít az?

– Nem az, hogy számít, csak maga azt monda, hogy Horacio elköltözött.

– Semmi köze annak ehhez – mondta a Boszorka. – Nem tudok beszélni a boldogságról, de nem azt jelenti ez, hogy nem voltam boldog. Ha kívánja, elmesélhetem, hogy miért ment el Horacio, és miért mehettem volna el én is, ha nincs Rocamadour. – Vaktában a bőröndök, a szobát megtöltő papírok, edények, lemezek kusza halmaza felé mutatott. – Tartani kell valahol ezt az egészet, keresni kell egy helyet, ahova menjen az ember... Nem akarok itt maradni, olyan szomorú itt.

– Étienne szerezhet magának egy jó világos szobát. Majd, ha Rocamadour visszakerül vidékre. Úgy havi hétezer frankért. Ha nincs kifogása ellene, akkor én költöznék ide, ebbe a szobába. Tetszik nekem, van valami hangulata. Lehet benne gondolkodni, jól elvan itt az ember.

– Ne higgye – mondta a Boszorka. – Hét óra körül rázendít az alattunk lakó lány, és éneklí a *Les Amants du Havre*-ot. Szép dal, de jóból is megárt a sok...

*Puisque la terre est ronde,
Mon amour t'en fais pas,
Mon amour t'en fais pas.*

– Szép – mondta közönyösen Gregorovius.

– Nagy bölcsesség van benne, ahogy Ledesma mondaná. Nem, maga nem ismerte Ledesrát. Ő Horacio előtt volt, még Uruguayban.

– Az a néger?

– Dehogy, az Ireneo volt.

– Akkor igaz az a történet a négerrel?

Csodálkozva nézett rá a Boszorka. Határozottan ostoba ez a Gregorovius. Horaciót kivéve (de néha ő is...), aki csak szemet vetett rá, mind úgy viselkedett, mint a tökfilkó. Fölrázta a tejet, odament vele a kiságyhoz, és megpróbált belediktálni Rocamadourba néhány

kanálkával. Rocamadour meg visított és tiltakozott, a nyakába folyt a tej. „Csiribí csiribá”, mondta a Boszorka díjosztáskor szokásos delejező hangon. „Csiribí csiribá”, igyekezett egy kanál tejet Rocamadour szájába ügyeskedni, a kicsi meg kipirult, sehogy se akart inni, hanem egyszer csak, ki tudja, miért, elcsöndesedett, kissé az ágy belseje felé csúszott, és több kanállal is lenyelt egymás után, Gregorovius nagy örömére, aki megtömte a pipáját, és egy kicsit apának érezte magát.

– Csín csin – mondta a Boszorka, az ágy mellé téve a lábost, és betakarta Rocamadourt, aki gyorsan elaludt. – Még mindig milyen lázas, legalább harminckilenc öt a láza.

– Nem hőmérőzi meg?

– Nagyon nehéz betenni neki, húsz percig is sír utána, Horacio ki nem állhatja. Érzem, milyen meleg a homloka. Biztos, van harminckilenc fok láza, nem értem, hogy nem csökken.

– Félek, túl sok a tapasztalatiság – mondta Gregorovius. – És nem árt-e neki az a tej, ha olyan magas a láza?

– Gyereknek nem olyan magas az – mondta a Boszorka, és rágyújtott egy Gauloise-ra. – Az lenne a legjobb, ha eloltanánk a villanyt, akkor mindjárt elalszik. Ott a kapcsoló az ajtó mellett.

Szűrődött valami fény a kályhából, erősödött is, mire leültek szemben egymással, és egy darabig csak szótlanul füstöltek. Fölizzott, elsötétült a Boszorka cigarettája, és olyankor azt látta Gregorovius, hogy egy pillanatra kigyúl, fölparázslik az a furcsán higgadt arca, és csillogó szemmel néz rá, majd minden ismét félhomályba borult, Rocamadour nyöszörgése és szipogása is enyhült, majd meg is szűnt, csak egy időnként ismétlődő enyhe csuklás maradt utána. Tizenegyet ütött az óra.

– Már nem jön vissza – mondta a Boszorka. – Végül is majd el kell jönnie a holmijáért, de az már mindegy. Vége, *kaput*.

– Tudom is én – mondta Gregorovius megfontoltan. – Olyan érzékeny Horacio, olyan sután mozog Párizsban. Azt hiszi, azt tesz, amit akar, hogy szabad itt, mint a madár, de mindig falakba ütközik.

Elég, ha látja az ember az utcán, egyszer messziről követtem egy darabon.

– Maga kis kém – mondta majdnem kedvesen a Boszorka.

– Mondjuk, megfigyelő.

– Valójában engem követett maga, pedig nem is voltam vele.

– Meglehet, de abban a pillanatban nem jutott eszembe ez a gondolat. Nagyon érdekel az ismerőseim viselkedése, mindig izgalmasabb az, mint a sakkfeladványok. Kiderítettem, hogy Wong maszturbálni szokott, Babs pedig valamiféle janzenista jótékonykodást gyakorol, arccal a falnak fordul, a kezével pedig egy darab kenyeret ejt le, amelyben van valami. Volt egy időszak, amikor azzal foglalkoztam, hogy tanulmányozom anyámat. Régen volt, Hercegovinában. Lenyűgözött Adgalle, mindig szőke parókát hordott, pedig jól tudtam, hogy fekete haja van. Senki se tudta ott, a kastélyban, ahová Rössler gróf halála után költöztünk be. Amikor kérdőre vontam miatta (csak tíz éves voltam, olyan boldog időszak volt), anyám csak nevetett, és megesketett, hogy sose árulom el az igazságot. Izgatott ez az igazság, amelyet takargatnom kellett, pedig egyszerűbb és szebb volt, mint az a szőke paróka. Műalkotás volt az a paróka, egész természetesen tudta fésülni anyám, úgy, hogy a cselédlány is ott lehetett, mégsem fogott gyanút. De ha egyedül volt, szerettem volna, nem is tudom, miért, bebújni egy pamlag alá, vagy az ibolyaszín függönyök mögé. Eltökéltem, hogy lyukat fúrok a könyvtár falába, amely anyám öltözőszobájának a fala is volt, éjszaka mesterkedtem, amikor azt hitték, alszom. Így lestem ki, hogy Adgalle levette a szőke parókáját, kibontotta fekete haját, amely annyira más, olyan szép külsőt kölcsönzött neki, majd a másik parókáját is levette, és egy tökéletes biliárdgolyó tűnt a szemembe, valami olyan undorító látvány volt, hogy akkor éjszaka a gulyásleves nagy részét kihánytam a párnára.

– Kicsit hasonlít a gyerekkora a zendai fogolyéhoz – mondta elgondolkodva a Boszorka.

– Parókás világ volt az – mondta Gregorovius. – Nem tudom, mit tett volna Horacio az én helyemben. Tulajdonképpen Horacióról kezdtünk beszélgetni, maga akart mondani valamit.

– Furcsa ez a csuklás – mondta a Boszorka, Rocamadour ágya felé nézve. – Most jött rá először.

– Biztos az emésztéstől.

– Miért akarják minden áron, hogy kórházba vigyem? Ma délután is az orvos azzal a hangyaképével. Nem akarom bevinni, ő se szeretné. Mindent megteszek én vele, amit csak kell. Babs volt itt délelőtt, azt mondta, nem olyan súlyos. Horacio se gondolta olyan súlyosnak.

– Nem jön vissza Horacio?

– Nem. Majd eljön Horacio a dolgaiért.

– Ne sírjon, Lucia.

– Csak az orromat fújom. Már elmúlt a csuklása.

– Meséljen valamit, Lucia, ha jót tesz magának.

– Nem emlékszek semmire, nem érdemes. Vagyis dehogy nem emlékszek. De minek? Milyen furcsa név, Adgalle.

– Igen, ki tudja, az volt-e az igazi neve. Azt mondták... – Mint a szőke paróka meg a fekete paróka – mondta a Boszorka.

– Mint minden – mondta Gregorovius. – Csakugyan elmúlt a csuklása. Most már reggelig alszik. Mikor ismerkedtek meg Horacióval?

25

Jobban tette volna Gregorovius, ha inkább hallgat, vagy csak Adgalléről beszél, hagyja, hadd cigarettázzgasson a Boszorka nyugodtan a sötétben, távol a szoba tárgyaitól, a lemezektől és a könyvektől, amelyeket majd be kell csomagolni, hogy elvigye Horacio, ha majd szobát szerez. De hiába, majd csak akkor hallgat el egy pillanatra, ha azt várja, hogy a Boszorka is mondjon már valamit, aztán végül majd úgymint kérdező, mindig mindenkinek volt valami kérdeznivalója a Boszorkától, mintha zavarná őket, hogy inkább csak énekelget, hogy *Mon p'tit voyou*, vagy rajzolgat használt gyufaszálakkal, vagy simogatja a Rue du Sommerard legrühesebb macskáit, vagy cucliztatja Rocamadourt.

– *Alors, mon p'tit voyou* – dúdolta a Boszorka – *la vie, qu'est-ce qu'on s'en fout...*

– Én is imádtam az akváriumokat – mondta elmerengve Gregorovius. – De megutáltam őket, amikor belekezdtem férfias tevékenységembe. Egy dubrovniki bordélyházban történt, egy dán tengerész vitt el oda, aki akkor anyámnak, az odesszai anyámnak a szeretője volt. Egy csodálatos akvárium volt ott, az ágy lábánál, és maga az ágy is akvárium-szerű volt azzal a kissé szivárvány színben játszó, kék ágytakaróval, amelyet gondosan levett a vörös hajú, kövér nő, majd fölön fogott, mint valami nyulat. Kimondhatatlanul féltem, irtóztam attól az egésztől, Lucia. Hanyatt feküdtünk, egymás mellett, gépiesen cirógatott a nő, én meg fáztam, a nő pedig csak beszélt valamiről, hogy milyen verekedés volt a bárban, és milyen viharos volt a március... Ide-oda úszkáltak a halak, volt köztük egy fekete, egy óriási hal, sokkal nagyobb, mint a többi. Csak úszkált ide-oda, ahogy a nő keze a lábamon le-föl... Ez volt akkor a szeretkezés: hogy egy fekete hal úszkál ide-oda konokul. Olyan kép ez, mint bármelyik másik, de, különben, elég hú. Az a végtelenségig

föl-föltoluló vágy, hogy futni, el onnan, át az üvegen, és be valami másba.

– Ki tudja – mondta a Boszorka. – Azt hiszem, már nem is akarnak kijönni a halak az akváriumból, szinte sose ér az üvegfalhoz az orruk.

Gregoroviusnak az jutott az eszébe, hogy kivehető válaszfalú akváriumokról beszél valahol Chestov, meg arról, hogy, ha kiveszik egyszer azt a válaszfalat, sose akar a maga rekeszéhez szokott hal átmenni a másik rekeszbe. Csak elmegy a vízben valameddig, majd megfordul, visszaúszik, nem tudja, hogy már nincs akadály, úszhatna tovább bátran...

– De a szerelem is ilyesmi lehetne – mondta Gregorovius. – Milyen csodálatos elnézegetni a halakat az akváriumukban, majd egyszer csak a szemünk láttára a levegőbe emelkednek, és elszállnak, mint a galamb. Persze, ostoba remény. Mind visszahőkölünk, mert félünk, hogy valami kellemetlenbe ütközik az orrunk. Az orr, mint a világ vége, disszertációs téma.

Tudja, hogy tanítják szobatisztaságra a macskát? Azzal a technikával, hogy jól megdörzsölik a megfelelő helyen. Tudja, hogy tanítják meg a disznót, hogy meg ne egye a szarvas-gombát? Bottal orron vágják, borzasztó. Azt hiszem, járatosabb volt Pascal orr-ügyekben, mintsem híres egyiptomi gondolatmenete alapján gondolnánk.

– Pascal? – mondta a Boszorka. – Miféle egyiptomi gondolatmenet?

Gregorovius fölsóhajtott. Mind fölsóhajtottak, ha kérdezett valamit a Boszorka. Horacio is, de főleg Étienne, mert Étienne nem csak fölsóhajtott, hanem szuszogott, fújtatott is, és leszamarazta a Boszorkát. „Olyan lila, hogy ilyen tudatlan az ember”, gondolta sértetten a Boszorka. Valahányszor megbotránkozott valaki a kérdésein, valami lila felhő ereszkedett rá egy pillanatra. Mélyet kellett olyankor lélegeznie, és akkor szétfoszlott a lilaság, elszállongott, mint a halak, eloszlott lila rombuszok, papírsárkányok

sokaságában a pocitosi üres telkeken, a tengerparti nyárban, napfényben úszó lila foltokban, és úgy hívták a napot, hogy Rá, és szintén egyiptomi volt, mint Pascal. Már alig törődött Gregorovius sóhajtozásával, Horacio után már bánta is ő, hogy ki sóhajtozik, ha ő kérdez valamit, de akárhogy is, ott maradt egy pillanatra az a lila folt, az a sírhatnék, valami, ami csak addig tartott, amíg leveri a cigarettahamut azzal a mozdulattal, amely holtbiztosán tönkreteszi a szőnyeget, ha ugyan van szőnyeg.

[\(-141\)](#)

– Alapjában – mondta Gregorovius – egy roppant metafora ez a Párizs.

Kiverte a pipáját, és egy kis dohányt tömködött belé. A Boszorka is rágyújtott egy másik Gauloise-ra, és dúdolgatott. Olyan fáradt volt, hogy még csak nem is mérgeződött miatta, hogy nem érti ezt a mondatot. Nem is sietett, hogy, szokása szerint, kérdezősködjön, ezért elhatározta Gregorovius, hogy maga magyarázza meg a szavait. Messziről hallgatta a Boszorka, segített neki a szoba sötétje meg a cigaretta. Csak beszéd foszlányokat hallott, többször is szóba került Horacio, Horacio tétovasága, a Klub majd minden tagjának céltalan ödöngése, meg az, hogy mi okunk van azt hinni, hogy mégis csak kisül valami ebből az egészből. Egy-egy pillanatra, zölden vagy fehéren, kirajzolódott a homályban Gregorovius néhány mondata, néha egy Atlan, máskor egy Estéve, majd előperdült egy hang, kibontakozott és úgy öltött alakot, mint egy Manessier, mint egy Wilfredo Lám, mint egy Piaubert, mint egy Étienne, mint egy Max Ernst. Mókás volt, amint Gregorovius azt mondta: „...és mindenki, hogy úgy mondjam, a babiloni ösvényeket nézi, és akkor...”, és erre úgy látta a Boszorka, hogy egy tündöklő Deyrolles születik a szavakból, egy Bissière, de akkor már az empirikus ontológia haszontalanságáról beszélt Gregorovius, és egyszer csak egy Friedlander, egy gyöngéd Villon osztotta négyzethálóra a félhomályt és rezgette meg a hálót, *empirikus ontológia*, füstkékek, rózsaszínek, *empirikus*, egy halvány-sárga, egy üreg, ahol fehéres szikrák reszketnek.

– Elaludt Rocamadour – mondta a Boszorka, lerázva a cigarettahamut. – Énnekem is aludnom kellene egy kicsit.

– Gondolom, már nem jön meg Horacio ma éjszaka.

– Mit tudom én. Olyan Horacio, mint a macska, lehet, hogy itt ül az ajtó előtt, a földön, lehet, hogy fölült a marseille-i vonatra.

– Itt maradhatok – mondta Gregorovius. – Maga csak aludjon, én majd vigyázok Rocamadourra.

– De ha nem vagyok álmos. Amíg beszélt, mindvégig ezt-azt láttam a levegőben. Amikor azt mondta, „Roppant metafora ez a Párizs”, akkor valami olyat, mint Szugai egyik rajza, sok pirossal és feketével.

– Horacióra gondoltam – mondta Gregorovius. – Érdekes, hogy mennyit változott Horacio ezekben a hónapokban, amióta ismerem. Gondolom, maga észre se vette, túl közel voltak egymáshoz, és maga miatt ment végbe az a változás.

– Miért az a roppant metafora?

– Úgy jár-kelel itt Horacio, ahogy mások valami menekülést kóstolgatnak, a vudut vagy a marihuánát, Pierre Boulezt vagy Tinguely festőgépét. Úgy sejti, hogy van itt, valahol, Párizsban, valamely napon vagy valamely halálban vagy valamely találkozásban egy kulcs, és azt keresi, mint a bolond. Mondom: mint a bolond. Vagyis valójában nincs is tudatában, hogy a kulcsot keresi, meg annak se, hogy van kulcs. Csak gyanítja az alakzatait, az álcáit; ezért beszélek metaforáról.

– Miért mondja, hogy megváltozott Horacio?

– Jó kérdés, Lucia. Amikor megismertem, műkedvelő értelmiséginek, akarom mondani felszínes értelmiséginek tartottam Horaciót. Kissé ilyenek maguk, arrafelé, nemde? Mato Grossoiban meg ilyen helyeken.

– Mato Grosso Brazíliában van.

– Akkor Paranában. Nagyon okosak, értelmesek, mindenről mindent nagyon tudnak. Sokkal inkább, mint mi. Például olasz vagy angol irodalmat. Meg a nyelvük hegyén az egész spanyol arany század és, persze, a francia irodalom. Horacio is igencsak ilyen volt, messziről látszott rajta. Csodálatosnak tartom, hogy ilyen

gyorsan így megváltozott. Most már igazi bunkó lett belőle, csak rá kell nézni. No jó, még nem bunkó, de mindent megtesz érte.

– Ne beszéljen már hülyeségeket – dűnnyögte a Boszorka.

– Értsen meg, azt akarom mondani, hogy a fekete fényt, a kulcsot keresi, és kezdi belátni, hogy nem a könyvtárban található az ilyen dolgok. Valójában maga tanította meg rá, és azért megy el, mert sose fogja megbocsátani ezt magának.

– Nem azért megy el Horacio.

– Itt is van egy csavar. Horacio se tudja, miért megy el, és, hacsak el nem szánja magát, Lucia, hogy higgyen nekem, maga se tudhatja, hogy ezért megy el.

– Nem hiszem – mondta a Boszorka, és lecsúszott a fotelból, lefeküdt a padlóra. – Különben egy kukkot se értek az egészből. És ne hozakodjon elő Polával. Nem akarok Poláról beszélni.

– Nézze csak tovább, mi rajzolódik ki a sötétben – mondta kedvesen Gregorovius. – Persze, más dolgokról is beszélhetünk. Tudta maga, hogy olyan sok nyíróollót kunyeráltak össze a misszionáriusoktól a csirkin indiánok, hogy olyan nagy gyűjteményük van belőlük, hogy, a létszámukhoz képest, egyetlen más embercsoportnak sincs akkora? Alfréd Métraux egyik cikkében olvastam. Tele a világ rendkívüli dolgokkal.

– De miért roppant metafora Párizs?

– Amikor kicsi voltam – mondta Gregorovius – a Bozsok környékén szolgáló ulánusokkal szerelmeskedtek a pesztonkák. Zavartam őket ebben a foglalatosságukban, ezért magamra hagytak, hadd játszadozzak egy olyan falikárpittal és padlószőnyeggel tele, óriási szalonban, amely gyönyörűséggel töltötte volna el Malte Laurids Briggét. Az egyik szőnyeg Ofír város térképét ábrázolta, ahogy a mese útján jutott el nyugatra. Letérdeltem, és egy sárga labdát taszigáltam az orrommal vagy a két kezemmel a San-Ten folyó mentén, áthágtam a lándzsás néger harcosok őrizte falakon, és sok-sok veszélyen át, és a szőnyeg közepén álló kaoba-asztal lábába verve a fejemet, eljutottam Sába királynőjének lakosztályáig,

és ott aludtam el, olyan voltam ott, mint egy hernyó egy ókori lakomaágy ábráján. Bizony, metafora Párizs. Most, hogy meggondolom, maga is egy szőnyegábrán fekszik. És mit ábrázol az a kép? Ó, tovatűnt gyerekkor, közelség, közelség! Hússzor is megfordultam ebben a szobában, de nem vagyok képes fölidézni annak a faliszőnyegnek a rajzolatát...

– Olyan piszkos, hogy nem sok maradt rajta a képből – mondta a Boszorka. – Azt hiszem, két pávát ábrázol, amint csókolóznak a csőrükkel. Elég zöldes az egész.

Elhallgattak, fölfelé tartó lépteiket hallottak.

[\(-109\)](#)

27

– Ó, az a Pola – mondta a Boszorka. – Többet tudok róla, mint Horacio.

– De hisz nem is látta soha, Lucia!

– Dehogynem, rengetegszer láttam – mondta türelmetlenül a Boszorka. – Tele volt vele Horacio haja, a felöltője, csakúgy rázta le magáról, csakúgy mosakodott ki belőle.

– Étienne meg Wong beszélt nekem arról a nőről – mondta Gregorovius. – Egyszer együtt látták őket Saint-Cloud-ban, egy kávézó teraszán. A jó ég tudja, mi az ördögöt kereshet ott az a népség Saint-Cloud-ban, de hát így történt. Állítólag úgy nézett Horacio a nőre, mint egy hangyabolyra. Ez adott később alkalmat Wongnak, hogy valami bonyolult elméletet dolgozzon ki a szexuális csömörről; szerinte akkor mélyíthetjük el az ismereteinket, ha egy bizonyos pillanatban eljutunk egy olyan szerelmi együttathatóig (az ő szavai ezek, bocsássa meg ezt a kínai tolvajnyelvet), hogy hirtelen egy más síkon kristályosodik ki a szellem, és valami valóságfölötti szintre emelkedik. Maga is így gondolja, Lucia?

– Azt hiszem, valami ilyesmit keresünk, de majdnem mindig becsapnak bennünket, vagy becsapjuk magunkat. Nagy szerelem ez a Párizs, de vaktában; fűlig szerelmesek vagyunk itt mindannyian, de azért van itt valami zsenge zöld, tudom is én, valami mohafajta. Montevideóban is így volt, senkit se szerethetett igazán az ember, mert mindjárt furcsa dolgok történtek, lepedő- meg hajszálhistóriák, a nőknek meg annyi más is, Ossip, például az abortuszok. Szóval...

– Szerelem, szexualitás. Ugyanarról beszélünk-e?

– Igen – mondta a Boszorka. – Ha szerelemről beszélünk, szexualitásról beszélünk. Fordítva már nem annyira. De más dolog a szexualitás, azt hiszem, és megint más a szex.

– Csak semmi elméletesdi – mondta váratlanul Ossip. – Azok a kettősségek, azok a szinkretizmusok... Úgy gondolom, valószínű, hogy valami olyasmit keresett Polában Horacio, amit maga nem adott meg neki. Hogy, mondjuk úgy, gyakorlati síkra tereljük a dolgot.

– Horacio mindig egy egész sereg dolgot keres – mondta a Boszorka. – Belém unt, mert nem vagyok gondolkodó ember, ennyi az egész. Fölteszem, Pola egész nap gondolkodik.

– Szegényes a szerelem, ha gondolkodással lakik jól – idézte Ossip.

– Legyünk igazságosak – mondta a Boszorka. – Nagyon szép nő Pola, az Horacio szeméből láttam, amikor visszajött Polától, és rám nézett, olyan volt, mint egy föllobbanó gyufaszál, mintha hirtelen megnőne az egész hajzata, csak egy pillanatra, de csodálatos volt, valami sercegés, valami erős foszforillat meg az a csakhamar kihunyó, roppant láng. Így jött haza, mert szépséggel töltötte el Pola. Meg is mondtam neki, Ossip, és jól tettem, hogy megmondtam. Már kissé eltávolodtunk, de még szerettük egymást. Nem egy csapásra történnek ezek a dolgok. Úgy tűnt föl Pola, mint a napfény az ablakban, mindig ilyesmikre kell gondolnom, ebből tudom, hogy igazat mondok. Lassanként hatolt beljebb, eloszlatta körülöttem a homályt, és Horacio átmelegedett tőle, leégett, mint egy hajó fedélzetén, leburnult, olyan boldog volt.

– Sose hittem volna. Azt gondoltam, hogy maga... Szóval, hogy Pola is letűnik, mint annyi más nő. Mert például Françoise-t is szóba hozhatnánk.

– Szót se érdemel – mondta a Boszorka, és a padlóra hamuzott. – Mintha én meg olyan alakokat emlegetnék, mint például Ledesma. Biztos, hogy fogalma sincs magának róla. Azt se tudja, hogy ért véget a Pola-ügy.

– Nem.

– Meg fog halni Pola – mondta a Boszorka. – Nem a gombostűk miatt, az csak vicc volt, pedig komolyan csináltam, higgye le, nagyon komolyan csináltam. Mellrákba hal bele.

- És Horacio...
- Ne legyen ocsmány, Ossip. Semmit se tudott róla Horacio, amikor szakított Polával.
- Kérem, Lucia, én...
- Jól tudja maga, hogy mit beszél, mit akar itt ma éjszaka, Ossip. Ne szemétkedjen, még csak ne is célozgasson olyasmire.
- De kérem, mire?
- Hogy Horacio már a szakítás előtt tudott róla.
- Kérem – ismételte Gregorovius. – Én nem is...
- Ne legyen ocsmány – szajkózta a Boszorka. – Mi örömét leli benne, hogy besározza Horaciót? Nem tudja, hogy szakítottunk, hogy elment ebben az esőben?
- Nem akarok én semmit – mondta Ossip, és mintha összekucorodott volna a fotelban. – Nem vagyok én olyan, Lucia, maga folyton félreért engem. Térdre hulljak, mint akkor a *Graffin* kapitánya, és úgy könyörögjek, hogy higgyen már nekem, és hogy...
- Hagyjon békén – mondta a Boszorka. – Előbb Pola, aztán meg maga. Ez a sok piszokfolt a falakon, meg ez az éjszaka se akar véget érni. Képes volna elhinni, hogy megölöm Polát.
- Sose jutna eszembe...
- Elég, elég. Sose bocsátja meg nekem Horacio, pedig nem szerelmes Polába. Nevetséges, egy semmi kis baba, karácsonyi viaszgyertyával, emlékszem, szép zöld viaszgyertyával.
- Lucia, sehogy se megy a fejembe, hogy lehetett képes maga...
- Sose bocsátja meg nekem, bár sose hoztuk szóba. Tud ő róla, mert látta a babát, és látta a gombostűket. Földhöz vágta, és rátaposott. Nem látta át, hogy annál rosszabb, hogy annál nagyobb a veszély. Pola a Rue Dauphine-ban lakik, majd minden délután elment hozzá. Mit gondol, Ossip, beszélt neki a zöld báburól?
- Nagyon valószínű – mondta Ossip morcosán, durcásan.
- Bolondok maguk mindahányan.
- Valami új rendről beszélt Horacio, arról a lehetőségről, hogy új életre lelhetünk. Valahányszor az életről beszélt, mindig a halálnál

kötött ki, elkerülhetetlen volt, sokat nevettünk is rajta. Megmondta, hogy lefeküdt Polával, és akkor jöttem rá, hogy nem tartja szükségesnek, hogy zokon vegyem, hogy patáliát csapjak. Valójában nem is vettem én nagyon zokon, én is lefekhetnék most itt magával, ha kedvem volna hozzá. Nehéz megmagyarázni, nem megcsalásról meg effélékről van itt szó, Horacio mindig dühbe gurult, ha azt a szót hallotta, hogy megcsalás vagy hűtlenség. El kell ismernem, hogy amikor megismerkedtünk, mindjárt megmondta, hogy nem érzi lekötve magát. Azért csináltam azt a bábút, mert Pola bejött a lakásomba, hát az már több volt a soknál, tudtam, hogy képes ellopni a ruháimat, fölhúzni a harisnyámat, használni a rúzsomat, megszoztatni Rocamadourt.

– De hisz azt mondta, nem is ismerte.

– Benne volt Horacióban, maga ostoba. Ostoba, ostoba Ossip. Szegény Ossip, olyan ostoba maga. Benne volt a dzsekijében, a bőrgallérjában; látta, hogy bőr borítja Horacio dzsekijének a gallérját. Ott volt Pola, valahányszor belépett Horacio, benne volt a nézésében, meg akkor is, amikor Horacio meztelenre vetkőzött ott, abban a sarokban, és állva lefürdött abban a dézsában, látja ott, Ossip?, akkor Pola lépett ki az Horacio bőréből, valami szellemalaknak láttam, sírhatnékom volt, de visszatartottam a sírást, arra gondoltam, hogy én nem viselkednék így a Pola lakásán, soha meg nem sejthetne engem Pola az Horacio hajában vagy a szemében vagy a szőrzetében. Nem is tudom, miért, de, mindent összevetve, nagyon szerettük egymást. Nem is tudom, miért. Mert nem vagyok gondolkodó ember, meg is vet érte Horacio.

28

Járt valaki a lépcsőházban.

– Talán Horacio – monda Gregorovius.

– Talán – mondta a Boszorka. – De inkább a hatodik emeleti óra lehet, mindig későn jár haza. Nem akarna zenét hallgatni?

– Ilyenkor? Fölbred a kisgyerek.

– Dehogy; jó halkra állítjuk a lemezt, olyan jó lenne meghallgatni egy kvartettet. Olyan halkra állíthatjuk, hogy csak mi halljuk, mindjárt meglátja.

– Nem Horacio volt – mondta Gregorovius.

– Nem tudom – mondta a Boszorka, és gyufát gyújtott, keresgált egy sarokban, a halomba rakott lemezek közt. – Talán csak leült itt, kívül az ajtóban, néha kitelik tőle. Néha eljön az ajtóig, aztán meggondolja magát. Kapcsolja be a lemezjátszót, azzal a fehér gombbal, ott, a tűzhely mellett.

Volt ott valami, olyanféle, mint egy cipődoboz, odatérdelt mellé a Boszorka, és, a sötétben tapogatva, föltette a lemezt; halkan zúgni kezdett a cipődoboz, és, karnyújtásnyira tőlük, megszólalt egy távoli akkord. Gregorovius tömködni kezdte a pipáját; még mindig háborgott magában egy kicsit. Nem szerette Schönberget, de az nem ide tartozik, nem volt kedvére az időpont, a beteg gyerek, az efféle kihágás. Ez az, kihágás. Ráadásul hülye dolog. De voltak néha ilyen rohamai, amelyekkel valamiféle elhanyagolt rendérezék állt bosszút rajta. A Boszorka a padlón feküdt, majdnem beledugta a fejét a cipődobozba; mintha csak aludna.

Időnként halkan fölhorkant Rocamadour, de Gregorovius beléveszett a muzsikába, rájött, hogy jobb, ha enged, nem áll ellen, hagyja magát, átáll egy kicsit egy halott és sírba szállt bécsi zenére. Csak füstölt a Boszorka, lehunyt szemmel fekvé a padlón, olykor kirajzolódott a homályban az arca, a képébe hullt hajával, úgy

csillogtak az orcái, mintha sírna, pedig nyilván nem sírt, butaság volna azt képzelni, hogy sírhat, inkább dühösen harapdálta az ajkát, mert meghallotta azt a száraz koppanást a mennyezeten, majd a második koppanást meg a harmadikat. Gregorovius összerezett, és már-már fölkiáltott, de megérezte, hogy megfogja a bokáját egy kéz.

– Ne törődjön vele, csak a fölöttünk lakó öreg szivar.

– De mi is alig hallunk valamit a zenéből.

– A csővezetékek – mondta titokzatosan a Boszorka. – Mindent közvetítenek, már máskor is előfordult.

– Meglepő tudomány az a hangtan – mondta Gregorovius.

– Majd megunja – mondta a Boszorka. – Vén bolond. Odafenn csak tovább kopogtak. Dühösen fölállt a Boszorka, és még halkabbra állította a hangerősítőt. Elhangzott nyolc, kilenc akkord meg egy pizzicato, de utána megint kopogtak.

– Nem lehet – mondta Gregorovius. – Teljességgel lehetetlen, hogy bármit is hall a pasas.

– Az a baj, hogy jobb a hallása, mint a miénk.

– Olyan ez a ház, mint a Diontiszosz füle.

– Kinek a füle? A frász törje ki, épp az adagióba rondít. És tovább dörömböl, még Rocamadour is fölébred.

– Talán jobb is lenne...

– Nem, nem akarom. Szakítsa le a mennyezetet. De majd móresre tanítom, mindjárt fölteszek egy Mario Del Monaco-lemezt, kár, hogy egy sincs belőle. Zápagyú disznó állat.

– Lucia – zsolozsmázta szelíden Gregorovius. – Éjfél is elmúlt.

– Mindig azzal jönnek, hogy hány óra – zsörtölődött a Boszorka. – Elköltözők ebből a szobából. Nem tudom halkabbra állítani a lemezt, már így se hallok semmit. Várjon, tegyük föl újra az utolsó tételt. Ne törődjön semmivel.

Megszűnt a kopogás, csak a kvartett haladt a befejezés felé, még Rocamadour olykor fölhangzó horkantásai sem hallatszottak.

Fölsóhajtott a Boszorka, és majdnem beledugta a fejét a hangszóróba. Megint elkezdődött a kopogás.

– Micsoda ökör – mondta a Boszorka. – És mindig ez van.

– Ne makacskodjon, Lucia.

– Maga ne hülyéskedjen. Torkig vagyok velük, legszívesebben kirugdálnám őket mind egy szálig. Ha Schönberget van kedvem hallgatni, ha egy kicsit...

Elsírta magát, egy kézmozdulattal fölemelte a lejátszófejet az utolsó akkordnál, és onnan, ahol volt, Gregorovius mellől előrehajolt a hangerősítőre, hogy kikapcsolja, és akkor Gregorovius könnyen átkarolhatta a derekát, és az egyik térdére ültethette a Boszorkát. Simogatni kezdte a haját, kisimította az arcából. Föl-fölsírt a Boszorka, köhécselt, és Gregorovius arcába fújta dohányfüstös leheletét.

– Szegényke, szegényke – ismételte Gregorovius, és cirógatással kísért a szavait. – Senki se szereti, senki. Mindenki olyan gonosz ehhez a szegény Luciához.

– Bolond – mondta a Boszorka, és kenetesen szipogva szívta az orrát. – Azért sírok, mert úgy tartja kedvem, de főleg azért, hogy mit vigasztalgatnak. Úristen, milyen hegyes a térde, mintha egy ollón ülnék.

– Maradjon így egy kicsit – kérlelte Gregorovius.

– Nincs kedvem – mondta a Boszorka. – De mért kopog tovább az a marha?

– Ne törődjön vele, Lucia. Szegényke...

– Mondom, hogy tovább kopog; hihetetlen.

– Hadd kopogjon – tanácsolta nem a legjobbkor Gregorovius.

– Éppen maga nehezményezte az előbb – mondta a Boszorka, és a Gregorovius szemébe nevetett.

– Kérem, ha tudná...

– Ó, tudok én mindent, de maradjon veszteg, Ossip – mondta hirtelen a Boszorka, és egyszeriben megértette – nem a lemez miatt kopogott a fickó. Másik lemezt is föltehetünk, ha akarunk.

– Az istenért, ne.

– De nem hallja, hogy megint kopog?

– Fölmegyek, és beverem a pofáját – mondta Gregorovius.

– De most mindjárt – helyeselt a Boszorka, és egy lendülettel talpra ugrott, utat engedett Gregoroviusnak. – Mondja meg neki, hogy nincs joga fölverni az embert hajnali egykor. Rajta, menjen csak föl, a baloldali ajtó, egy cipő van kiszögezve.

– Egy cipő van kiszögezve az ajtajára?

– Igen, tiszta bolond az öreg. Ott egy cipő meg egy zöld harmonikadarab. Mért nem megy föl?

– Azt hiszem, nem érdemes – mondta fáradtan Gregorovius. – minden olyan más, olyan hasztalan. Nem értette meg maga, Lucia, hogy... Szóval, akárhogy is, abba hagyhatná a kopogást az az alak.

A Boszorka odament az egyik sarokba, leakasztott valamit, ami egy tollseprűnek tetszett a sötétben, és Gregorovius máris egy éktelen nagy koppanást hallott a mennyezeten. Csönd is lett rá odafönt.

– Most aztán hallgathatjuk a zenét kedvünkre – mondta a Boszorka.

„Tudom is én”, gondolta Gregorovius mind fáradtabban.

– Például – mondta a Boszorka – egy Brahms-szonátát. Csodálatos, belefáradt a kopogásba. Várjon, megkeresem a lemezt. Itt kell lenni neki. Csak nem látok semmit.

„Horacio van odakinn”, gondolta Gregorovius. „Itt ül a lépcsőfordulóban, az ajtónak támasztja a hátát, és mindent hall. Mint egy tarokkfigura, valami, aminek szükségszerű megoldása van, mint egy soklapú test, amelyen minden élnek és minden felületnek megvan a közvetlen jelentése, egy hamis jelentés, míg össze nem állnak egy közvetett jelentéssé, a megvilágosodássá. Így Brahms, én magam, a koppanások a mennyezeten, Horacio: mindez együtt alkotja azt, ami lassan halad most a magyarázat felé. Különben ez az egész hiábavaló”. Mi lenne, ha megint megpróbálná megölelni a Boszorkát a sötétben, töprengett. „De itt van Horacio, itt hallgatózik.

Képes élvezni, hogy kihallgat bennünket; milyen undorító néha”. Mellesleg félt is Horaciótól, bár nem szívesen ismerte el magában.

– Ez lesz az – mondta a Boszorka. – Igen, egy félig ezüstszerű címke és két kismadár. Ki beszél odakinn?

„Egy kristályosodó soklapú test, amely lassanként ölt alakot a sötétben”, gondolta Gregorovius. „Most majd ezt mondja a Boszorka, odakinn meg az történik, én pedig... Csak azt nem tudom, mi az ez és mi az az”.

– Horacio az – mondta a Boszorka.

– Horacio meg egy nő.

– Nem. Biztos hogy az az öreg az emeletről.

– Az az ajtóra szögezett cipős?

– Az. Vénasszony-hangja van, mint egy szarkának. Mindig báránybőr-sapkát visel.

– Jobb, ha nem teszi föl azt a lemezt – tanácsolta Gregorovius.

– Várjuk meg, mi lesz.

– Végül majd nem tudjuk meghallgatni a Brahms-szonátát – mondta dühösen a Boszorka.

„Nevetséges értékzavar”, gondolta Gregorovius. „Mindjárt hajba kapnak, összerúgják a patkót a lépcsőfordulóban, teljes vagy majdnem teljes sötétségben, a Boszorkának meg csak az jár az eszében, hogy nem tudja meghallgatni a szonátáját”. Pedig a Boszorkának volt igaza, mindig csak őneki volt igaza. „Több bennem az előítélet, mint hittem”, gondolta Gregorovius. „Azt hiszi az ember, hogy, ha *affranchi*-életet él és megbarátkozik Lutetia anyagi és szellemi élősködésével, máris a praeadamita oldalon áll. Ugyan, te szegény hülye”.

– *The rest is silence* – mondta Gregorovius, és fölsóhajtott.

– *Silence, my foot* – mondta a Boszorka, aki elég jól tudott angolul.

– Majd meglátja, hogy mindjárt újra rákezdik. Az öreg fog elsőnek megszólalni. Na tessék. *Mais qu'est-ce que vous foutez?* – majmolta orrhangon a Boszorka. – Na, nézzük, mit felel Horacio. Azt hiszem,

kuncog csendesen, akkor szokta így elnevetni magát, ha nem találja a szavakat, na, de ilyen! Kimegyek, megnézem, mi történik.

– Olyan jól megvoltunk itt – mormolta Gregorovius, mintha már látná, hogy közeleg a kiűző angyal. Gérard David, Van der Weiden, a Flemalle-i Mester, ki tudja, miért olyan átkozottul flamand ilyenkor minden angyal azzal a puffadt és ostoba képével, de kihímezve, csillogva-villogva és jópolgári szigorral (*Daddy-ordered-it, so-you-better-beat-it-you-lousy-sinners*). Tele angyallal az egész szoba, *I looked over Jordan and what did I see / A band of angels comin' after me*, az örökös finálé, rendőr angyalok, díjbeszedő angyalok, angyal angyalok. Poshadások poshadása, mint a nadrágszárában fölsüvítő hideg levegő, a haragos szavak a lépcsőfordulóban, a Boszorka alakja az ajtónyílásban.

– *C'es pas des façons, ça* – mondta az öreg. – *Empêcher les gens de dormir à cette heure c'est trop con. J'me plaindrai à la Police, moi, et puis qu'est-ce que vous foutez là, vous planqué par terre contre la porte? J'aurais pu me casser la gueule, merde alors.*

– Eredj aludni, bácsikám – mondta Horacio kényelmesen elnyújtózva a földön.

– *Dormir, moi, avec le bordel que fait votre bonne femme? Ça alors comme culot, mais je vous préviens, ça me passera pas comme ça, vous aurez de mes nouvelles.*

– *Mais de mon frère le Poète on a eu des nouvelles* – mondta Horacio ásítva. – Ismered ezt a fickót?

– Bolond ez – mondta a Boszorka. – Föltesz az ember egy szép halk lemezt, máris dörömböl. Levesszük a lemezt, akkor is dörömböl. Akkor meg mit akar?

– Hát ez az a mese arról a fickóról, aki csak leejtette az egyik cipőjét, na.

– Nem ismerem – mondta a Boszorka.

– Esküdni mertem volna – mondta Oliveira. – Végül is más érzésekkel vegyes tisztelet él bennem az idősek iránt, de ennek itt

szívesen vennék egy üveg formailnt, hogy kotródjon már be, ne baszkuráljon itt bennünket.

– *Et en plus ça m'insulte dans son charabia de sales métèques* – mondta az öreg. – *On est en France, ici. Des salauds, quoi. On devrait vous mettre à la porte, c'est une honte. Qu'est-ce fait le Gouvernement, je me demande. Des Arabes, tous des fripouilles, bande de tueurs.*

– Elhallgass azzal a *safes métèques*-kel, ha tudnád, mi zsozsót szakít le egy egész szakajtónyi francúz Argentínában – mondta Oliveira. – Mit hallgattatok, he? Most jöttem, bőrig ázva.

– Egy Schönberg-kvartettet. Most egy Brahms-szonátát szeretnék hallgatni nagyon halkán.

– Legjobb volna holnapra hagyni – egyezkedett Oliveira, és felkönyökölt, hogy rágyújtson egy Gauloise-ra. – *Rentrez chez vous, monsieur, on vous emmerdera plus pour ce soir.*

– *Des fainéants* – mondta az öreg. – *Des tueurs, tous.*

A gyufa lángjánál szembe tűnt a báránybőr-sapka, egy zsíros házikabát és egy dühös szempár. Óriási árnyakat vetett a sapka a lépcsőházban, el volt bűvölve tőle a Boszorka. Oliveira föltápászkodott, elfújta a gyufalángot, belépett a szobába, és csöndesen becsukta az ajtót maga után.

– Szia – mondta Oliveira. – Az orráig se lát itt az ember, he!

– Szia – mondta Gregorovius. – Még jó, hogy leráztad a pasast.

– *Per modo di dire.* Valójában igaza van az öregnek, meg különben is öreg.

– Nem érv az, hogy öreg valaki – mondta a Boszorka.

– Lehet, hogy nem érv, de mentség.

– Azt mondtad egyszer, az a baja Argentínának, hogy öregek irányítják.

– Már legördült a függöny arra a drámára – mondta Oliveira.

– Perón óta már fordítva van, már a fiatalok fújják a passzátszelet, de az majdnem még rosszabb; de mit tehet az ember? Valami nagy-nagy badarság minden olyan érv, hogy életkor, nemzedék, rang és

osztály. Gondolom, azért suttogunk ilyen kényelmetlenül, mert Rocamadour az igazak álmát alussza.

– Igen, elaludt, utána kezdtünk zenét hallgatni. Bőrig áztál, Horacio.

– Elmentem egy zongora-hangversenyre – magyarázta Oliveira.

– Aha – mondta a Boszorka. – No jó, vedd le a dzsekidet, főzök egy jó meleg maté-teát.

– Egy pohár nádpálinkával, még biztos maradt ott egy fél üveggel.

– Mi az a nádpálinka? – kérdezte Gregorovius. – Nem az, amit törkölypálinkának mondanak?

– Nem. Inkább olyan, mint a barack. Nagyon jót tesz hangversenyek után, különösen, ha bemutatókkal és leírhatatlan következményekkel járnak. Ha gyűjthetnánk valami szerény, pislá kis világosságot, hogy ne bántsa a Rocamadour szemét.

Meggyújtott a Boszorka egy lámpát, és letette a padlóra, olyan rembrandti homályt teremtett, hogy Oliveira is elégedett volt vele. Visszatért a tékozló fiú, itt egy hazatérést ábrázoló kép, ha csak pillanatnyi és röpké is az a hazatérés, bár nemigen tudta, minek tért vissza, minek ballagott föl a lépcsőn, miért feküdt el az ajtó előtt, hogy messziről meghallgassa a kvartett fináléját, és kihallgassa Ossip és a Boszorka suttogását. „Már biztos kiüzekedtek magukat, mint a bagzó macskák”, gondolta, ahogy végignézett rajtuk. De nem; mégis lehetetlen, hogy számítottak aznap éjjel a visszatérésére, hogy így, felöltözve várjanak rá, és az ágyában hagyják Rocamadourt. Ha két székre fektetik ki Rocamadourt, ha mezítláb és ingujjban fogadja Gregorovius... Különben mi a francot számít ez, hiszen ő, Horacio itt a fölösleges, amint cafattá ázva téblábol ott, míg csorog a víz a dzsekijéből.

– Az akusztika – mondta Gregorovius. – Micsoda rendkívüli dolog a hang, behatol az anyagba, föl kúszik az emeletekre, egy falról átszökken az ágy fejtámlájára, nem is hinné az ember. Buktatok már kádban víz alá?

– Énvelem már megesett – mondta Oliveira, és egy sarokba dobta a dzsekijét, leült egy sámlira.

– Elég ha vízbe dugjuk a fejünket, és hallgatózunk, mindent hallunk, hogy mit mondanak az alattunk lakó szomszédok. Azt hiszem, a csővezetékek továbbítják a hangokat. Így tudtam meg egyszer Glasgow-ban, hogy trockisták a szomszédjaim.

– Ha Glasgow, akkor rossz idő, kikötőben nyüzsgő komor népség – mondta a Boszorka.

– Nagyon filmes – mondta Oliveira. – Hanem ez a maté valóságos megkönnyebbülés, mi? Valami hihetetlenül megbékíti az embert. Úristen, mennyi víz a cipőmben. Lásd, olyan a maté, mint egy pont, új bekezdés. Megissza az ember, utána új fejezetet nyithat.

– Sose lesz részem ezekben a pampai gyönyörökben – mondta Gregorovius. – De mintha valami italról is beszéltünk volna.

– Ide azzal a nádpálinkával – adta ki a parancsot Oliveira. – Azt hiszem, maradt még több mint fél üveggel.

– Itt vásároljátok? – kérdezte Gregorovius.

„Mi az ördögnek beszél ez többes számban?“, gondolta Oliveira. „Biztos egész éjjel együtt fetrengtek, ez a csalhatatlan jele. Végül is, itt a bizonyosság”.

– Ugyan, a fivérem küldi, he. Van egy rosariói fivérem, hát az valami csoda. Böven kapom tőle a nádpálinkát meg a szemrehányást.

Odaadta az üres ibriket a Boszorkának, aki ott kuporgott a lábánál, teáskannával a két térde közt. Kezdte jól érezni magát Horacio. A bokáján érezte a Boszorka ujjait, amint a cipőfűzőjével babrál. Sóhajtván hagyta, hogy lehúzza a cipőjét a Boszorka. A nedves harisnyáját is lehúzta, és bebugyolálta Horacio lábát a *Figaro Littéraire* két oldalába. Nagyon meleg és nagyon keserű volt az a maté-tea.

Ízlett a nádpálinka Gregoroviusnak, nem olyan volt, mint a barack, de valami hasonló. Egy részletes magyar és cseh italjegyzék is volt ott, hát, az valami nosztalgia. Behallatszott, hogy csendesen

szemerkél az eső, olyan jól elvult ott mindenki, főleg Rocamadour, aki meg se mukkant már több, mint egy óra óta. Gregorovius Erdélyről beszélt, meg arról, hogy milyen kalandjai voltak Szalonikiben. Eszébe jutott Oliveirának, hogy ott egy csomag Gauloise az éjjeliszekrényen meg egy pár gyapjúszegeletes papucs. Odatapogatózott az ágyhoz. „Párizsból nézve, minden irodalomnak hangzik, ami Bécsen túl van”, mondta Gregorovius olyan hangon, mint aki mentegetődik. Horacio megtalálta a cigarettát, és kinyitotta az éjjeliszekrény ajtaját, hogy kivegye a papucsot. A félhomályban ott sejlett előtte a hanyatt fekvő Rocamadour arcéle. Maga se nagyon tudta, miért, megcirógatta egy ujjal a kisgyerek homlokát. „Anyám nemigen merte Erdélyt emlegetni, félt, hogy vámpírtörténetek jutnak róla az emberek eszébe, mintha... Meg, tudja, a tokaji...”. Horacio ott térdelt az ágy mellett, most jobban látott. „Képzelve el ugyanezt Montevideóból”, mondta a Boszorka. „Azt hisszük, hogy ember, ember egyre megy, de ha a Cerro felé lakunk... Valami madár az a tokaji?” „Hát, bizonyos értelemben”. Mi is a természetes viselkedés ilyenkor? Lássuk csak: először is... („Mi az, hogy bizonyos értelemben? Madár vagy nem madár”). De csak annyit kellett tennie, hogy a gyerek ajkához emelte az ujját válasz helyett. „Egy nem valami eredeti képet engedtem meg magamnak, Lucia. Minden jó borban egy madár szunnyad”. Mesterséges légzés, hülyeség. Másik hülyeség, hogy így remeg a keze, mezítláb van, és átázott a ruhája (be is kellene dörzsölni alkohollal, talán jó erősen). „*Un soir, l'âme du vin chantait dans les bouteilles*”, szavalta Ossip. „Azt hiszem, már Anakreón...”. Szinte tapintani lehetett a Boszorka neheztelő hallgatását, magába fojtott megjegyzését: Anakreón, sose olvasott görög szerző. Mindenki ismeri, csak én nem. Kitől lehet ez a vers, hogy *Un soir, l'âme du vin*? Horacio keze becsúszott a takaró alá, iszonyú erőfeszítéssel hozzáért Rocamadour kis hasához, hideg combjaihoz, de följebb mintha még egy kicsit meleg volna, de nem, ott is jéghideg. „Tedd, amit szokás”, gondolta Horacio. „Ordíts föl, gyújts villanyt, csapj lármát, ahogy kell, ahogy kötelező. Minek?” De

talán, hátha mégis...”Akkor ez azt jelenti, hogy mit se ér az az ösztön, az, amit magamban tudok itt mélyen. Ha elordítom magam, az megint Berthe Trépat, megint az az ostoba kísérlet, a száanalom. Kesztyűt föl, tedd, amit ilyenkor kell tenni. Ó, nem; elég volt. Minek gyújtsak villanyt, minek lármázzak, ha tudom, hogy semmit se ér? Komédiás, igazi szarvasmarha ripacs vagyok. Csak annyit lehet itt tenni, hogy...”. Csak annyi hallatszott, hogy odakoccant Gregorovius pohara a nádpálinkás üveghez. „Úgy van, nagyon hasonlít a barackhoz”. Egy Gauloise a szájában, Oliveira meggyújtott egy szál gyufát, és merőn nézett előre. „Fölbreszted”, mondta a Boszorka, amint éppen maté-füvet cserélt a teához. Horacio durván elfújta a gyufát. Ismeretes, hogy, ha fénysugár éri a pupillákat stb. *Quod erat demonstrandum*. „Akár a barack, csak egy kicsit gyengébb az aromája”, mondta Ossip.

– Megint kopog az öreg – mondta a Boszorka.

– Biztos egy spaletta – mondta Gregorovius.

– Nincs spaletta ebben a házban. Biztos megbolondult.

Oliveira fölvette a papucsát, és visszaült a fotelbe. Fölséges volt a maté, forró és jó keserű. Kétszer is kopogtak odafönn, de nem túl erősen.

– Svábbogarat öldös – vélte Gregorovius.

– Dehogy, csak fölkapta a vizet, és nem hagy aludni bennünket.

Menj föl, mondd meg neki a magadét, Horacio.

– Menj föl te – mondta Oliveira. – Nem tudom, miért, de jobban tart tetőled, mint éntőlem. Legalábbis nem hozakodik elő olyasmikkel, mint idegengyűlölet, apartheid meg mindenféle kirekesztés.

– Ha fölmegegyek, úgy kinyitom a számat, hogy mindjárt kihívja a rendőrséget.

– Szakad az eső. Erkölcsi oldalról közelítsd meg, dicsérd meg az ajtódíszzeit. Célozz anyai érzelmeidre. Na, menj szépen, hallgass rám.

– Semmi kedvem hozzá – mondta a Boszorka.

– Menj, szépségem – mondta Oliveira halkán.

– De miért akarod, hogy én menjek?

– Az én kedvemért. Meglátod, abbahagyja.

Két kopogás, utána még egy. A Boszorka fölállt, és kiment a szobából. Horacio kikísérte, és amikor hallotta, hogy fölmegey a lépcsőn, villanyt gyújtott, és ránézett Gregoroviusra. Az ágy felé mutatott. Egy perc múlva eloltotta a villanyt, Gregorovius meg visszaült a fotelbe.

– Hihetetlen – mondta Ossip, és marokra kapta a nádpálinkás üveget a sötétben.

– Persze, hogy az. Hihetetlen, elkerülhetetlen ez az egész.

De csak semmi gyászbeszéd, öregem. Egy napja mentem el ebből a szobából, de már az is elég volt hozzá, hogy a legképtelenebb dolgok történjenek. Végeredményben az egyik majd vigaszt nyújt a másikért.

– Nem értem – mondta Gregorovius.

– Cefetül érted te. *Ça va, ça va*. Nem is képzeled, milyen kevésbé érdekel.

Fölfigyelt rá Gregorovius, hogy tegezi Oliveira, és hogy megváltoztatja ez a dolgokat, mintha még lehetséges volna...

Mondott valamit a vöröskeresztről, az ügyeletes gyógyszertárakról.

– Csinálj, amit akarsz, bánom is én – mondta Oliveira. – Hanem ez a mai nap... Micsoda egy nap, barátom.

Ha elnyúlhatna ezen az ágyon, és alhatna pár évig. „Tropára mentem”, gondolta. Gregoroviusra is átragadt a bénultsága, csak nagy nehezen gyújtott rá a pipájára. Nagyon messziről hallották a szóváltást, a Boszorka szavait az esőcsepergésben és az öreg sipító feleselését. Ajtó csapódott valahol, egy másik emeleten, emberek jöttek ki, zúgolódtak a zaj miatt.

– Lényegében igazad van – ismerte el Gregorovius. – De azt hiszem, némi jogi felelősség is van a világon.

– Már nyakig vagyunk benne, azzal, ami történt – mondta Oliveira.
– Főleg ti ketten. Én mindig be tudom bizonyítani, hogy később érkeztem. Anya pusztulni hagyja gyermekét, míg a szeretőjével szórakozik a szőnyegen.

– Ha arra célozol...

– Semmi jelentősége, öregem.

– De hazugság, Horacio.

– Bánom is én. Mellékes, hogy végbe ment, vagy nem ment végbe. Énnekem már semmi közöm az egészhez, csak azért jöttem föl, mert átáztam, és teázni akartam. Nini, jön valaki.

– Ki kéne hívni a mentőket – mondta Gregorovius.

– Csak rajta. Nem gondolod, hogy Ronald hangja ez?

– Én nem maradok itt – mondta Gregorovius és fölállt. – Tenni kell valamit, mondom, tenni kell valamit.

– De hisz én is azt mondom, he. A cselekvés, mindig csak a cselekvés. *Die Tátinkéit*, öregem. Bumm, nem voltunk elegen, most még ezek is beállítanak. Halkan beszéljete, hé, mert fölébred a gyerek.

– Szia – mondta Ronald.

– Szia – mondta Babs, és az ernyőjével vesződött, hogy belépjen vele.

– Csak csöndesen – mondta a Boszorka, aki mögöttük jött. – Mért nem csukod össze az ernyődet, ha bejössz?

– Igazad van – mondta Babs. – Mindig mindenütt így járok. Ne zajongj, Ronald. Csak egy pillanatra ugrottunk be, el akarjuk mesélni, hogy mi történt Guy-vel; hihetetlen. Kicsaptátok a biztosítékot?

– Nem, csak Rocamadour miatt.

– Halkan beszélj – mondta Ronald. – Tedd már a sarokba azt a szar esernyőt.

– Olyan nehéz összecsukni – mondta Babs. – Pedig olyan könnyű kinyitni.

– Rendőrséggel fenyegetett az öreg – mondta a Boszorka, és becsukta maga mögött az ajtót. – Majdnem fölpofozott, sipított, mint a bolond. Ossip, csak látná, hogy mi van a szobájában, a lépcsőházból is látszik valami belőle. Egy asztal tele üres üveggel, középen meg egy akkora szélmalom, mint az igazi, ott, Uruguayban, a mezőn. Forgott a szélmalom a huzatban, nem tudtam megállni, bekukucskáltam egy ajtórésen, az öreg meg tajtékozott dühében.

– Nem tudom összecsupni – mondta Babs. – Itt hagyom a sarokban.

– Olyan, mint egy denevér – mondta a Boszorka. – Add ide, majd én becsukom. Látod, milyen könnyű?

– Eltört benne két fémbordát – mondta Babs Rónáidnak.

– Ne rinyálj már – mondta Ronald. – Különbö is mindjárt megyünk, csak éppen elmondjuk, hogy Guy bevett egy tubus gardenált.

– Ó, a drágalátos – mondta Oliveira, aki nem nagyon rokonszenvezett Guy-vel.

– Étienne félholtan találta, Babs meg én egy *vernissage*-ra mentünk (majd beszélünk kell róla, valami csodálatos), Guy meg feljött hozzánk, befeküdt az ágyba, és megmérgezte magát, ezt add össze.

– *He has no manners at all* – mondta Oliveira. – *C'est regrettable*.

– Étienne is feljött hozzánk, szerencsére mindenkinek van kulcsa a lakásunkhoz – mondta Babs. – Meghallotta, hogy okádik ott valaki, belépett, hát Guy volt az. Halálán volt, Étienne kirohant segítségért. Már kórházba szállították, nagyon súlyos az állapota. Ebben az esőben – tette hozzá hüledezve Babs.

– Üljetek le – mondta a Boszorka. – Ne oda, Ronald, hiányzik annak egy lába. Olyan sötét van itt, de Rocamadour miatt. Halkan beszéljétek.

– Főzz nekik egy kis kávé – mondta Oliveira. – Micsoda idő, mi?

– Mennem kellene – mondta Gregorovius. – Csak nem tudom, hova tettem az esőkabátomat. Nem, oda nem. Lucia...

– Maradjon még egy csésze kávéra – mondta a Boszorka. – Fix, hogy már nincs metró, és olyan jól megvagyunk itt. Darálhatnál friss kávé, Horacio.

– Áporodott kriptalevegő van itt – mondta Babs.

– Mindig hiányzik neki az utcai ózon – mondta Ronald dühösen. – Olyan, mint a ló, csak a tiszta dolgokat imádja, hallani se akar keverékről. Alapszínek, héthangú skála. Higgyétek el, nem is ember ez.

– Csak eszmény az emberség – mondta Oliveira, a kávédaráló után kotorászva. – A levegőnek is megvan ám a története. Bejönni a csupa latyak, de csupa ózon utcáról, ahogy mondod, egy olyan légkörbe, ahol ötven évszázad munkálkodott a hőmérsékleten és a minőségen... Olyan Babs, mint valami Rip van Winkle, a lélegzés Rip van Winkléje.

– Ó, Rip van Winkle – mondta Babs elbűvölve. – Nagymama szokta mesélni.

– Tudjuk, Idahóban – mondta Ronald. – Na, most az történt, hogy fél órája odatelefonált nekünk Étienne a sarki bárba, és azt mondta, hogy ne menjünk haza éjszakára, legalább addig, amíg meg nem tudjuk, meghal-e Guy vagy kihányja a gardenált. Elég kínos volna, ha tudomást szereznének róla a zsaruk, és ott találnának bennünket, nem estek a fejük lágyára azok a fickók, és újabban nagyon a begyükben volt a klub.

– Mi baj van a Klubbal? – mondta a Boszorka, míg a csészéket törölgette egy törülközővel.

– Semmi, de épp azért védtelen az ember. Annyit panaszkodtak a szomszédok a lárma és a lemezhallgatás miatt, meg, hogy mindig az a jövés-menés... Ráadásul Babs összeveszett a házmesternével meg minden nővel a házban; ötven meg hatvan közt van mindahány.

– *They are awful* – mondta Babs egy cukorkát rágcsálva, amit a zsebéből húzott elő. – Marihuánát szimatolnak, pedig csak gulyást csinállok.

Oliveira megunt a kávédarálást, átadta Rónáidnak a darálót. Babs és a Boszorka suttogva tárgyalták, hogy mi vihette rá Guy-t az öngyilkosságra. Annyit vacakolt Gregorovius az esőkabátjával, hogy végül visszahuppant a fotelbe, és ott is maradt veszteg, a kialudt pipával a szájában. Eső verte az ablakot. „Schönberg és Brahms”, gondolta Oliveira, és elővett egy Gauloise-t. „Nem rossz, rendszerint Chopin ragyog föl az ilyen helyzetekben vagy a *Siegfried*-ből a *Todesmusik*. Két-háromezer ember lelte halálát Japánban, a tegnapi szélvihar miatt. Statisztikailag szólva...”. De a statisztika se vette el a cigarettája faggyúízét. Szemügyre vette, ahogy tudta, egy másik szál gyufa világánál. Tökéletes, hófehér Gauloise volt, ízléses feliratával és a nyirkos végén kitüremkedő, durva kapadohány-szálaival. „Mindig összenyálazom a cigarettámat, ha ideges vagyok”, gondolta. „Ha eszembe jut az a Rose Bob... Bizony nagy nap volt ez a mai, és mi vár még ránk”. Az volna a legjobb, ha megmondanám Rónáidnak, hogy ő meg adja tovább Babsnek valamelyik már-már telepatikus módszerük útján, ami olyan ámulatba ejti Perico Romerót. Kommunikáció-elmélet, ez az egyik izgalmas téma, amelyre még nem harapott rá az irodalom, amíg föl nem lépnek az új nemzedék Huxley-jai és Borgesei. Most Ronald is csatlakozott a Boszorka és Babs sugdolozásához, és mindjárt lassabban darált, nem is készül el az a kávé az ítéletnapig sem. Oliveira lecsúszott egy szörnyű, szecessziós székről, és kényelmesen elhelyezkedett a padlón, egy újsághalmot tett a feje alá. Valami furcsa villódzás volt a mennyezeten, talán inkább csak képzelődés. Ha lehunyta a szemét, csak egy pillanatig tartott a villódzás, utána mindjárt nagy ibolyaszínű gömbök pukkantak szét egyik a másik után, pukk, pukk, pukk, nyilvánvaló, hogy minden gömb egy-egy szisztolénak vagy diasztolénak felelt meg, ki tudja. És valahol a házban, valószínű, hogy a harmadik emeleten megcsörrent egy telefon. Példátlan dolog, ilyenkor, Párizsban. „Egy másik halott”, gondolta Oliveira. „Úgy tiszteli ez a város az álmot, nem telefonálhatnak másért”. Eszébe jutott, milyen természetesnek találta egy frissen partra szállt argentin

barátja, hogy fölhívja telefonon éjszaka féltizenegykor. Ki tudja, hogy juthatott hozzá egy Bottin-telefonkönyvhöz, hogy kikeressen egy akármilyen telefont abban a házban, és azon melegében rácsörögjön. Az ötödik emeleten lakó derék úriember arca, az a fagyos arc, amint házikabátban bekopog hozzá, *quelqu'un vous demande au téléphone*, Oliveira meg zavartan magára ölt egy köntöst, fölcaplat az ötödikre, ott talál egy határozottan ingerült hölgyet, és értesül róla, hogy Párizsban van az ő Hermida haverja, és mikor találkozunk, öregfiú, üzenetet hozok mindenkitől, Travelertől meg a Bidú bárí cimboráktól, satöbbi, a hölgy pedig csak türtőzteti magát az ingerült várakozásban, amikor Oliveira elsírja magát, mert megtudja, hogy meghalt valaki, akit nagyon szeretett, Oliveira pedig nem tudja, mitévő legyen, *vraiment je suis tellement confus, madame, monsieur, c'était un ami qui vient d'arriver, vous comprenez, il n'est pas du tout au courant des habitudes...* Ó, Argentína, bőkezű időbeosztás, nyitott ház, idő meg idő pocskolásig, előttünk az egész jövő, de az egész ám, pukk, pukk, pukk, de annak a szemében, aki itt van három méternyire, már nem lesz semmi, nem lehet semmi, pukk, pukk, semmis az egész kommunikáció-elmélet, se mama, se papa, se potya papi, se pipi, se pukk pukk, se semmi, csak *rigor mortis*, és olyan emberek vannak itt köröskörül, akik még csak nem is saltaiak és mexikóiak, hogy továbbra is zenét hallgassanak, megüljék a kisangyal virrasztóját, aki nem tudta kicselezni a halál-útvesztőt, mint ők, akik sose voltak elég primitívek hozzá, hogy belenyugvással vagy azonosulással emésszék meg ezt a botrányt, sem elég sikeresek, hogy kétségbe vonják az egész botrányt, és hozzáadják ezt az *one little casualty*-t, például, a Veronika tájfun háromezer áldozatához. „De csak olcsó antropológia mindez”, gondolta Oliveira, és úgy érezte, hogy valami hidegség szorítja görcsbe a gyomrát. Végül mindig az idegfonat. „Ez az igazi kommunikáció, a bőr alatti jelzések. Nincs erre szótár, de nincs ám”. Ki oltotta el a rembrandti lámpát? Nem emlékezett rá, az imént még valami óarany porféle volt a padlón; bárhogy próbálta is

fölidézni Oliveira, hogy mi történt Ronald és Babs megérkezése után, hiába, nem volt mit tenni, valamikor eloltotta valaki a lámpát, a Boszorka (mert biztos a Boszorka volt), vagy talán Gregorovius.

– Hogy csinálsz majd kávé sötétben?

– Nem tudom – mondta a Boszorka, összeszedve néhány csészét. – Az előbb még volt egy kis világosság.

– Gyűjts villanyt, Ronald – mondta Oliveira. – Ott van a széked alatt. Klasszikus módszer: forgasd meg a lámpaernyőt.

– Tiszta hülyeség – mondta Ronald, de senki sem tudta, hogy a lámpagyújtás módjára utal-e. A fény eltűntette az ibolyaszínű gömböket, és Oliveirának is kezdett jobban ízleni a cigaretta. Most már igazán mindenki jobban érezte magát, meleg volt, és mindjárt kávéznak.

– Gyere csak ide – mondta Oliveira Rónáidnak. – Jobb lesz itt neked, mint azon a széken, van a közepén valami csőrfele, ami az ember seggébe fúródik. Wong biztosan bevinné a pekingi gyűjteményébe.

– Nagyon jó itt nekem – mondta Ronald – noha félre is lehet érteni.

– Nagyon rossz ott neked. Gyere csak. Készül-e már az a kávé, hölgyeim?

– Milyen kis basáskodó ez ma éjjel – mondta Babs. – Mindig ilyen veled?

– Majdnem mindig – mondta a Boszorka, de nem nézett Oliveirára. – Segítség, töröld el azt a tálcát.

Oliveira megvárta, hogy Babs rákezdjen a kávéfőzés feladatával kapcsolatos, képzelhető megjegyzéseire, és amikor Ronald lehajolt a székéről, és odakucorodott mellé, néhány szót súgott a fülébe. Gregorovius is hallgatta őket, ő is beleszólt a kávéról szóló társalgásba, és így beléveszett Ronald válasza a mokka dicséretébe, meg abba, hogy milyen hanyatlásnak indult a kávéfőzés művészete. Utána visszaült Ronald a székére, épp idejében, hogy átvegye a csészét, amelyet a Boszorka nyújtott oda neki. Halkan

kopogni kezdtek a mennyezeten, kétszer, háromszor. Gregorovius összerezett, és egyszerre fölhajtotta a kávéját. Türtöztette magát Oliveira, hogy föl ne nevéssen, pedig talán enyhítette volna vele a gyomorgörcsét. Mintha meglepődött volna a Boszorka, egymás után végignézett rajtuk, majd tapogatva keresett egy cigarettát az asztalon, mintha föl akarna ocsúdni valamiből, amit nem ért, valami álmól félből.

– Lépteket hallok – mondta Babs színpadias Blavatsky-hangon. – Határozottan bolond az az öreg, vigyázni kell vele. Egyszer Kansas Cityben... Nem... fölfelé tart valaki.

– Kirajzolódik a fülben a lépcsőház – mondta a Boszorka. – Nagyon sajnálom a süketeket. Most úgy érzem, mintha a lépcsőkön tartanám a kezemet, és egyesével haladnék rajtuk fölfelé. Kislány koromban egyszer tízest kaptam egy fogalmazványomra, mert megírtam egy nesz történetét. Kedves nesz volt, jött, ment, történt vele ez-az...

– Én meg... – mondta Babs. – Oké, oké, csak ne csípj belém.

– Szívecském – mondta Ronald – hallgass már egy kicsit, figyeljük a lépteket. Igen, ő az, a pigmentkirály, Étienne az, a jelenések nagy fenevadja.

„Nyugodtan fogadta”, gondolta Oliveira. „Azt hiszem, két órákor kapott kanalas orvosságot a kicsi. Még több mint egy óráig nyugton lehetünk”. Nem értette, nem is akarta megérteni, minek ez a haladék, valami olyasminek a tagadása, amit már tudunk. Tagadás, negatívum...”Igen, olyan ez, mint-a-várható valóság negatívja, vagyis... De hagyd a metafizikát, Horacio. *Alas, poor Yorick, ça suffit.* Nem tehetek róla, azt hiszem, jobb így, mint, ha villanyt gyűjtanánk, és szárnyra bocsátanánk a hírt, mint egy galambot. Negatívum ez. Teljesen megfordult a dolog... Az a legvalószínűbb, hogy él ez a kisgyerek, és mi vagyunk halottak mindannyian. Egyszerűbben szólva: megölt bennünket, mert mi okoztuk a halálát. Vétkesek vagyunk, vagyis egy állapot előidézői... Jaj, te kedves kisfiú, ahová

te tartasz, az a szamár vagy te ott, amelynek répa lóg a szeme előtt. Csakugyan Étienne jött meg, a nagy festőfenevad”.

– Megmenekült – mondta Étienne. – Több élete van annak a kurafinak, mint Cesare Borgiának. Igaz, hogy amit az összehányt...

– Na mondd, mondd – mondta Babs.

– Gyomormosás, nem tudom, miféle beöntések, szurkálások mindenfelé, rugós ágy, hogy fejjel lefelé legyen. Kihányta az Orestias étterem egész menüjét, úgy látszik, ott ebédelt. Borzasztó, még töltött szőlőleveleket is. Látjátok, bőrig áztam.

– Meleg a kávé – mondta Ronald – meg egy pocsek ital is van, úgy hívják, hogy nádpálinka.

Étienne csak fújtatott, a sarokba tette az esőkabátját, és odahúzódott a kályha mellé.

– Hogy van a kicsi, Lucia?

– Alszik – mondta a Boszorka. – Nagyon sokat alszik, szerencsére.

– Halkan beszéljünk – mondta Babs.

– Éjszaka tizenegy óra körül magához tért – magyarázta Étienne valamiféle gyöngédséggel. – Meg kell adni, ocsmányul nézett ki. Odaengedett az orvos az ágyhoz, és Guy rámismert.

„Te hülye”, mondtam neki. „Menj a fenébe”, válaszolta. Jó jel, súgta a fülembe az orvos. Más fickók is voltak a kórteremben, egész jól éreztem ott magam, pedig énnekem a kórházak...

– Hazamentéi? – kérdezte Babs. – Be kellett menned a rendőrségre?

– Nem, már minden el van intézve. Minden esetre okosabb volt, hogy itt maradtatok éjszakára, csak láttátok volna, milyen képet vágott a házmesterné, amikor levitték Guy-t...

– *The lousy bastard* – mondta Babs.

– Jámbor képpel haladtam el mellette, fölemeltem a kezemet, és azt mondtam neki: „*Madame*, mindig tiszteletet érdemel a halál. Ez az ifjú a Kreisler miatt érzett szerelmi bánatában lett öngyilkos”. Gondolhatjátok, hogy nyársat nyelt, rám meredt, olyan lett a szeme,

mint két kemény tojás. És épp, amikor a kapuhoz ér a hordágy, Guy fölegyenesedik, az arcához emeli sápadt kezét, mint az etruszk szarkofágokon, és egy zöld okádékot böffent a házmesterné elé, egyenest a lábtörlőre. A betegszállítók a hasukat fogták neveltükben, valami hihetetlen volt.

– Még egy kis kávé – kérte Ronald. – Te meg telepedj ide a padlóra, ez a legmelegebb hely a szobában. Egy kis jóféle kávé ennek a szegény Étienne-nek.

– Nem látok semmit – mondta Étienne. – Meg aztán miért kell a padlóra ülnöm?

– Hogy velünk tarts, Horacióval meg énvelem, mert valami lovagi virrasztást tartunk itt – mondta Ronald.

– Ne légy hülye – mondta Oliveira.

– Ide figyelj, ülj ide, és olyasmit tudsz meg, amit még Wong se tud. *Libri fulgurales*, látnoki írások. Épp ma reggel olyan jól mulattam, mert a *Tibeti Halottaskönyv*-et olvastam. Rendkívüli lények azok a tibetiek.

– Ki avatott be? – kérdezte Étienne, megosztva magát Oliveira és Ronald közt, és egy hajtásra magába öntve a kávé.

– Italt – mondta Étienne, és parancsolóan nyújtotta a kezét a Boszorka felé, az meg egy üveg nádpálinkát tett az ujjai közé. – Undorító – mondta Étienne, amikor megivott egy kortyot belőle. – Gondolom, argentin gyártmány. Istenem, micsoda ország!

– Ne szöld le a hazámat – mondta Oliveira. – Olyan vagy, mint az az öreg az emeleten.

– Több tesztnek is alávetett Wong – magyarázta Ronald. – Azt mondja, hogy elég intelligenciám van hozzá, hogy üdvösen szétromboljam az intelligenciámat. Abban maradtunk, hogy figyelmesen elolvasom a *Tibeti Halottaskönyv*-et, majd rátérünk a buddhizmus alapvető szakaszaira. Csakugyan lehet szellemtest, Horacio? Úgy tetszik, hogy amikor meghal az ember... Valamiféle szellemi test, érted?

De Horacio az Étienne fülébe súgdosott valamit, aki csak dörmögött és izgett-mozgott, közben meg csakúgy áradt róla valami ázottutca-, kórház- meg káposztafőzelék-szag. Babs a közönybe veszett Gregoroviusnak magyarázgatta a házmesterné számtalan komisz vétkét. Ronald már belezavarodott újdonsült tudományába, úgy érezte, be kell számolnia valakinek a *Tibeti Halottaskönyv*-ről, ki is nézte magának a Boszorkát, aki úgy rajzolódott ki előtte a sötétben, mint egy Henry Moore-alak, egy óriás a padlóról nézve, előbb a térde tűnt szembe, amint megtöri a szoknya fekete foltját, utána a törzse, mely a mennyezet felé emelkedett, legfölül pedig a sötétségnél is feketébb hajtömeg, és ott, a homályok homályában megcsillantotta a padlóra tett lámpa fénye a Boszorka szemét, aki ott ült a fotelben, és küszködött időnként, hogy föl ne boruljon, és a padlóra ne huppanjon, mert billegett a fotel, rövidebb volt a két elülső lába.

– Kurva egy dolog – mondta Étienne, és megint kortyolt egyet.

– Elmehetsz, ha akarsz – mondta Oliveira – de azt hiszem, nem lesz itt semmi komoly, minduntalan megesnek ilyesmik errefelé.

– Maradok – mondta Étienne. – Nem is olyan rossz ez az ital; hogy is hívják? Gyümölcs-zamata van.

Azt mondja Wong, hogy Jung is lelkesedett a *Tibeti Halottaskönyv*-ért – mondta Ronald. – Érthető, és az egzisztencialistáknak is alaposan olvasgatniuk kellene. Ide figyelj, a Király tükröt tart a halott elé az ítélet pillanatában, de a Karma az a tükör. Tudod, a halott tetteinek összessége. Minden cselekedetét, a jót is, a rosszat is a tükörben látja a halott, de semmiféle valóságnak nem felel meg az a tükörkép, mert csupán szellemi képek vetülete... Szólj hozzá, hogy ne ámult volna el tőle az öreg Jung! A tükörbe néz a holtak Királya, de nem azt teszi valójában, hanem az emlékezetedbe néz. Elképzelhető-e a lélekelemzés jobb leírása? De valami még rendkívülibb dolog is van itt, kedves, az, hogy nem a Király ítélete az, amit kimond, hanem a tiéd. Nem is tudod, hogy

magad ítéled meg magadat. Nem gondolod, hogy Sartre-nak át kellene költöznie Lhászába?

– Hihetetlen – mondta a Boszorka. – De filozófia az a könyv?

– Halottaknak való könyv – mondta Oliveira.

Nem szóltak, hallgatták az esőt. Mintha magyarázatot várt volna a Boszorka, de már nem merne tovább kérdezősködni; meg is sajnálta Gregorovius.

– Lámák nyilatkoztatnak ki bizonyos dolgokat a haldoklóknak – mondta neki. – Így vezetik őket a túlvilágra, így segítik üdvösséghez őket. Például...

Étienne nekitámaszkodott Oliveirának; váll váll mellé. Ronald guggolva dúdolta a *Big Lip Blues*-t, és kedves halottjára, Jelly Rollra gondolt. Oliveira rágyújtott egy Gauloise-ra, és a gyufaláng, mint egy La Tour-festményen, megvilágította egy pillanatra a barátai arcát, kivillantotta a homályból Gregoroviust, aki ajakmozgással kísérte dúdoló hangját, hevesen beültette a Boszorkát a fotelbe, azzal a tudatlanság és magyarázat pillanataiban mindig mohó arcával, szelíd fénybe fürdette a higgadt Babet és Ronaldot, azt a panaszos rögtönzéseibe feledkezett muzsikust. És éppen akkor, amikor kihuny a gyufa lángja, egy koppanás hallatszott a mennyezeten.

„*Il faut tenter de vivre*”, jutott eszébe Oliverának. „*Pourquoi?*”

Úgy szökkent emlékezetébe a verssor, ahogy az arcok a gyufaláng fényénél, hirtelen és valószínűleg véletlenül. Melegítette Étienne válla, valami család jelenlétet üzent neki, valami olyan közelséget, amelynek majd véget vet a halál, mint az a kihunyo gyufaláng az arcoknak, az alakoknak, ahogy a csönd is újra összezárul a fönti koppanás után.

– Így aztán – fejezte be oktató hangon Gregorovius – visszaad bennünket a *Tibeti Halottaskönyv* az életnek, annak a fölismerésnek, hogy szükséges a tiszta élet, éppen akkor ad vissza, amikor már nincs menekvés, oda vagyunk szögezve az ágyhoz, valami párna okozta rák miatt.

– Ó – mondta a Boszorka, és fölsóhajtott. Eleget megértett belőle. Helyükre kerültek a kirakós játék bizonyos darabjai, noha sose lesz olyan tökéletes, mint a kaleidoszkóp, az a tökély, amelyben minden kristály, minden ágacska, minden homokszem tökéletesnek, részarányosnak, halálunalmasnak, de zavartalannak mutatkozik.

– Nyugati kettősségek – mondta Oliveira. Élet és halál, innen és túlhan. Nem erre tanít a te *Tibeti Halottaskönyv*-ed, Ossip, bár személyesen énnekem sincs halvány fogalmam se róla, hogy mire tanít a te *Tibeti Halottaskönyv*-ed. Mindenesetre biztosan valami szemléletesebbre, valami nem olyan rendszerezett dologra.

– Nézd csak – mondta Étienne, aki bámulatosan jól érezte magát, pedig úgy jártak a zsigereiben Oliveira hírei, mint megannyi rák, és nem is volt semmi ellentmondás a két dolog közt.

– Nézd csak, kukacoskodó argentin barátom, nem annyira más az a Kelet, ahogy a keletkutatók állítják. Ha egy kicsit is komolyabban beleszagolsz a szövegeibe, máris megérzed, amit mindig érzünk, az értelem megmagyarázhatatlan kísértését, hogy, magának az értelemnek a révén, öngyilkosságot kövessen el. Önmagába döfi a fullánkját a skorpió, mert megelégette, hogy skorpió legyen, de szüksége van a skorpióságára, hogy végezhesen skorpió-magával. Madraszban vagy Heidelbergben is ugyanaz a kérdés lényege: már a kezdet kezdetén van valami megfoghatatlan tévedés, abból ered ez a jelenség, amely most szólít meg benneteket, és ti is, akik most rá figyeltek. Akárki megértheti az okát, hogy miért vall kudarcot ezen a téren minden magyarázatkísérlet; azért, mert, ha meg akarunk határozni és érteni valamit, kívül kell lennünk azon, amit meg akarunk határozni és érteni. Ergo azzal vigasztalódik Madrasz és Heidelberg, hogy álláspontokat eszkábál össze, hol szó-alapon, hol ösztön-alapon, noha minden tanult ember tisztában van vele, hogy távolról sem világosak a különbségek szó és ösztön közt. Így van az, hogy csak olyan síkon mozog biztonsággal az ember, amely nem érinti a bensőjét: olyankor, amikor játszik, amikor hódít, amikor ethosz alapján ölt különféle történelmi páncélzatokat, amikor

valamiféle kinyilatkoztatásra bíz valami fő-fő rejtelmet. És tetejében és alatta az a furcsa felismerés, hogy tiszta csalás a fő eszközünk, a logosz, amely oly szédítő gyorsasággal emel ki bennünket az állati létből. És az elkerülhetetlen folyamány, menekülésünk a velünk született tudásba és gügyögésbe, a lélek sötét éjszakájába, sejtelmes esztétikai és metafizikai látomásokba. Ugyanannak a gyógyszernek különféle adagjait képviseli Madrasz és Heidelberg, hol a Jin kerekedik fölül, hol a Jang, de kétféle *homo sapiens* van ennek a föl-le pályának a két végpontján, mind a kettő egyaránt titokteljes, és nagyokat dobbant a földre, hogy még magasabbra emelkedjék a másik rovására.

– Furcsa – mondta Ronald. – Mindenesetre ostobaság volna tagadnunk a valóságot, ha nem tudjuk is, hogy mi az. Mondjuk, azt a föl-le tengelyt. Hogy lehet az, hogy még nem segített hozzá bennünket az a tengely, hogy megértsük, mi történik a végpontokon? A Neander-völgyi ember óta...

– Szavakkal élsz – mondta Oliveira, még jobban nekitámaszkodva Étienne-nek. – Tetszik a szavaknak, hogy előszedi őket az ember a kamrából, és megszellőzteti őket itt, a szobában. Valóság, Neander-völgy, nézd, hogy játszadoznak a szavak, hogy beférkőznek a fülünkbe, hogy siklanak a csúszdákon.

– Igaz – mondta mogorván Étienne. – Ezért szeretem jobban a pigmentjeimet, biztosabbnak érzem magam velük.

– Miben biztosabbnak?

– A hatásukban.

– Legalábbis a terád tett hatásukban, mert a Ronald házmesternéjére már nincsenek olyan hatással. Nem biztosabbak a te színeid, öregem, mint az én szavaim.

– De az én színeim legalább semmit se akarnak megmagyarázni.

– Te meg belenyugszol, hogy nincs magyarázat?

– Nem – mondta Étienne – de ugyanakkor olyan dolgokat is csinállok, amik enyhítik valamelyest az üresség okozta rossz érzést. És ez alapján a *homo sapiens* legjobb meghatározása.

– Nem meghatározás ez, hanem vigasz – mondta Gregorovius, fősóhajtvá. – Olyanok vagyunk valójában, mint a vígjátékok, ha a második felvonásra érünk a színházba. Minden nagyon szép, csak semmit se értünk. Beszélnek, játszanak a színészek, csak nem tudjuk, miért, mi végre. Rájuk vetítjük tulajdon tudatlanságunkat, bolondnak látjuk őket, amint nagyon eltökélten járkálnak ki-be a színen. Különbén már Shakespeare is megmondta, de ha nem mondta, mondania kellett volna.

– Azt hiszem, mondta – mondta a Boszorka.

– Igen, mondta – mondta Babs.

– Na látod – mondta a Boszorka.

– A szavakról is beszélt – mondta Gregorovius. – és nem tesz mást Horacio, csak, hogy úgy mondjam, dialektikusán veti föl a kérdést. Akár egy Wittgenstein, akit nagyon tisztetek.

– Nem ismerem – mondta Ronald – de bizonyára egyet-értetek velem, hogy nem sóhajtozva kell szembenéznünk a valóság kérdésével.

– Ki tudja – mondta Gregorovius. – Ki tudja, Ronald.

– Ugyan, hagyd ki most a költészetet. Jó, jó, nem bízhatunk a szavakban, de valójában valami más után, az után a tény után jönnek a szavak, hogy itt ül ez a kis társaság ma éjjel egy kis lámpa körül.

– Halkabban – kérte a Boszorka.

– Szó nélkül is érzem, tudom, hogy itt vagyok – hangsúlyozta Ronald. – Ezt hívom valóságnak. Ha csupán ennyi is.

– Remek – mondta Oliveira. – Csak éppen semmit se szavatol ez a valóság, se neked, se senkinek, hacsak át nem alakítod fogalommá, azt pedig szokássá, hasznos szabállyá. Az a pusztá tény, hogy te itt vagy tőlem balra, én meg tőled jobbra, legalábbis megkettőzi a valóságot, és hozzáteszem, hogy nem kívánok itt a kérdés mélyére hatolni, és fölhívni rá a figyelmedet, hogy mi ketten két teljességgel különálló lény vagyunk, csak érzékeink és szavaink

útján vagyunk kapcsolatban egymással, márpedig, ha komolyan vesszük, nem szabad megbíznunk ezekben a dolgokban.

– Mind a ketten itt vagyunk – erősködött Ronald. – Jobbra vagy balra, nem sokat számít. Mindketten látjuk Babsét, mindenki hallja, amit mondok.

– De csak rövidnadrágos gyerekeknek való példák ezek, kisfiam – sopánkodott Gregorovius. – Igaza van Horációnak, nem lehet csak úgy tudomásul vened mindent, amit valóságnak hiszel. Legföljebb annyit mondhatsz, hogy létezel, senki se vonhatja kétségbe, mert az nyilvánvaló botrány lenne. Csak ott a hiba, hogy *ergo*, az meg ismeretes, hogy mi jön az *ergo* után.

– Ne csinálj belőle akadémikus kérdést – mondta Oliveira. – Maradjunk a műkedvelő csevegésnél, hiszen műkedvelők vagyunk. Maradjunk annál, amit Ronald, megható módon, valóságnak nevez, és egyedülinek hisz. Még most is azt hiszed, Ronald, hogy csak egyetlen egy valóság van?

– Azt. Elismerem, hogy én nem ugyanúgy érzem és értem, mint Babs, és hogy különbözik a Babs valósága az Ossip valóságától és így tovább. De olyan ez, mint ahogy a *Gioconda*-ról vagy a katángsalátáról is eltérnek a vélemények. Itt a valóság, és benne mi; a magunk módján értjük, de mi is részei vagyunk.

– Csak az számít, hogy a magunk módján értjük – mondta Oliveira. – Azt hiszed, van valami tételezhető valóság, mert te és én itt beszélgetünk ebben a szobában, ma éjjel, és mert tudjuk, te is, én is, hogy körülbelül egy órán belül majd történik itt egy bizonyos valami. Úgy látom, nagy léttani biztonsággal tölt el téged; egész biztos vagy magadban, szilárdan állsz a lábadon, mind önmagadban, mind abban, ami körülvesz. De ha ugyanakkor énbőlőlem vagy Babsból lehetnél tanúja ennek a valóságnak, ha megadatna neked a mindenütt jelenvalóság, érted, ha éppen most és éppen ebben a szobában az én bőrömben volnál jelen, mindazzal együtt, ami vagyok és ami voltam, mindazzal együtt, ami most Babs és ami volt, talán megértenéd, hogy semmiféle érvényes valóságot

sem találhatsz abban az olcsó énközpontúságodban. Csak valami félelemben gyökerező hiedelmet kapsz tőle, azt a kényszert, hogy igent mondj a környezetedre, hogy belé ne zuhanj a kürtőbe, és ne a túlsó végén, ki tudja, hol kerülj ki belőle.

– Nagyon különbözők vagyunk – mondta Ronald – jól tudom. De találkozunk néhány rajtunk kívül lévő ponton. Te is, én is nézzük ezt a lámpát, talán nem ugyanazt látjuk, de abban se lehetünk biztosak, hogy nem ugyanazt látjuk-e. Mi az ördög, itt egy lámpa.

– Ne kiabálj – mondta a Boszorka. – Mindjárt főzök még egy kávé.

– Az az ember érzése – mondta Oliveira – hogy kitaposott nyomon járunk. Kis senki nebulók vagyunk, poros és teljesen érdektelen érveken rágódunk. Csak azért, kedves Ronald, mert dialektikusán beszélünk. Ilyesmiket mondunk: te, én, lámpa, valóság. Lépj hátrább, kérlek. Bátorság, nem olyan nehéz. Mindjárt eltűnnek a szavak. Ez a lámpa csak érzékelési inger, semmi más. Lépj most még hátrább. Valami megmagyarázhatatlan viszony jön így létre valami közt, amit a látásodnak hívsz, és az említett érzékelési inger közt, mert, ha meg akarnád magyarázni, megint előre kellene lépned egyet, és akkor már minden az ördögé.

– De olyanok azok a hátralépések, mintha elindulnánk visszafelé az emberi nem útján – tiltakozott Gregorovius.

– Igen – mondta Oliveira. – És itt a bökkenő, hogy előre haladt-e az, amit emberi nemnek hívsz, vagy pedig egyszer csak tévútra kanyarodott, ahogy, azt hiszem, Klages gondolta.

– Nincs ember nyelv nélkül. Nincs ember történelem nélkül.

– Nincs gyilkos bűntény nélkül. Semmi se bizonyítja, hogy nem lehetett volna másféle az ember.

– Nem is jártunk olyan rosszul – mondta Ronald.

– Milyen összehasonlítási alapon hiheted, hogy jól jártunk? Miért kellett kitalálnunk az Édenkertet, miért emészt bennünket a vágy az *elveszett paradicsom* után, miért gyártunk utópiákat és tervezgetünk jövőt magunknak? Ha gondolkodni tudna, a giliszta is azt gondolná,

hogy nem is járt olyan rosszul. Úgy kapaszkodik az ember a tudományba, mint abba, amit mentőövnek hívnak, és amiről sose tudtam igazában, hogy mi fán terem. A nyelv segítségével egy olyan megfelelő építményt emel az értelem, mint a reneszánsz festmények nemes, lendületes szerkezete, és minket helyez a közepébe. Hiába a kíváncsisága és az örök elégedetlensége, először is nyugtatgat bennünket a tudomány, vagyis az értelem: „Itt vagy, ebben a szobában, a barátaiddal, meg szemben az a lámpa. Ne ijedez, minden nagyon jól van. Lássuk csak: milyen lehet annak a fényjelenségnek a természete? Hallottál-e már róla, hogy mi az a dúsított uránium? Kedveled-e az izotópokat, tudtad-e, hogy már arannyá változtatjuk az ólmot?” Minden nagyon izgalmas, szinte szédítő, de mindig csak a fotelből, ahol kényelmesen üldögélünk.

– Én a padlón vagyok – mondta Ronald – és, őszintén szólva, egy csöppet se kényelmesen. Ide hallgass, Horacio: semmi értelme tagadnunk ezt a valóságot. Itt van, együtt éljük át. Kettőnknek múlik az éjszaka, kettőnknek esik odakinn. Tudom is én, hogy mi az éjszaka, az idő és az eső, de itt vannak, és rajtam kívül vannak, történnek velem, nem tehetek róluk.

– Hát persze – mondta Oliveira. – Senki se tagadja, he. Csak azt nem tudjuk, hogy miért kell ennek így lennie, miért vagyunk itt, és miért esik odakinn. Nem a dolgok képtelenek, az a képtelen, hogy itt vannak a dolgok, és képtelennek érezzük őket. Én nem tudom fölfogni azt a viszonyt, amely köztem és a közt van, ami ebben a pillanatban történik velem. Nem tagadom, hogy mi történik velem. De még hogy történik! És ez a képtelenség.

– Nem egészen világos – mondta Étienne.

– Nem lehet világos, ha az volna, hamis lenne, talán igaz lenne tudományos szempontból, de hamis, mint abszolútum. Csak értelmi követelmény a világosság, semmi más. Bárcsak tudománytól és értelemtől függetlenül is képesek volnánk világosan tudni és világosan érteni. És amikor azt mondom, „bárcsak”, ki tudja, nem

hülyeséget mondok-e. Alighanem a tudomány az egyetlen mentőöv, a 235-ös uránium meg ilyesmik. De ráadásul élnünk kell.

– Igen – mondta a Boszorka, fölszolgálva a kávét. – Ráadásul élnünk kell.

– Értsd meg, Ronald – mondta Oliveira, megszorítva Ronald térdét. – Tudvalevő, hogy sokkal több vagy te, mint az értelmed. Például, olyan az, ami ma éjszaka történik itt velünk, mint egy Rembrandt-kép, amelyen csak alig csillan meg egy csekélyke fény egy sarokban, az sem fény fizikai értelemben, nem az, amire nyugodtan rámondhatod, ráfoghatod, hogy lámpa, a wattjaival, kanócaival. Az a képtelenség, hogy azt hisszük, teljes egészében átfoghatjuk, és ösztönszerűen valami összefüggőnek, ha úgy tetszik, elfogadhatónak érzékelhetjük mindazt, amiből állunk ebben a pillanatban, vagy bármely pillanatban. Valahányszor valami válságba jutunk, teljes a képtelenség, értsd már meg, hogy csak nyugalmas pillanatokban tud rendet rakni a szekrényben a dialektika. Jól tudod, hogy mindig indulatból cselekszünk a válság tetőpontján, nem úgy, ahogy elvárható, és a legmeglepőbb ostobaságokat műveljük. És nem gondolod, hogy éppen azokban a pillanatokban mondhatnánk el, hogy torkig vagyunk a valósággal? Nekilódul a valóság, megmutatkozik teljes erejével, és éppen akkor csak egyetlen módon nézhetünk szembe vele, úgy, hogy sutba dobjuk a dialektikát, ez az a pillanat, amikor rálövünk egy pasasra, amikor átvetjük magunkat a hajókorláton, hogy beveszünk egy tégely gardenált, mint Guy, hogy eleresztjük a kutyát, és úgy érezzük, szabad kezünk van, azt tesszük, amit akarunk. Csak arra való az értelem, hogy nyugodt pillanatokban boncolgassuk vele a valóságot, vagy elemezzük jövődi viharait, sose arra, hogy úrrá legyünk vele valami pillanatnyi válságon. De olyanok ezek a válságok, he, mint metafizikai kitörések, valami olyan állapot, amely talán a két lábra állt majomember természetes és megszokott állapota lenne, ha nem az értelem útján indultunk volna el.

– Vigyázz, forró – mondta a Boszorka.

– És az a személyes véleményem, hogy csak arra valók azok a válságok, amelyeket botrányosnak, képtelennek tekint az emberek többsége, hogy megmutassák az igazi képtelenséget, egy nyugalmas és rendezett világ képtelenségét, azt, hogy különféle alakok kávézgatnak hajnali kettőkor egy szobában, de úgy, hogy semmi értelme ennek az egésznek, csak az élvezkedés, hogy milyen jól érezzük magunkat itt, a derekasan fűtő kályhácska mellett. Sose tartottam képtelenségnek a csodákat; az a képtelenség, ami megelőzi és ami követi őket.

– És mégis – mondta nyújtózkodva Gregorovius – *il faut tenter de vivre*.

„Voilà”, gondolta Oliveira. „Újabb bizonyág, de nem fogok előhozakodni vele. Azt választja a lehetséges verssorok milliói közül, amelyekre magam is gondoltam tíz perccel ezelőtt. Ezt hívják úgy, hogy véletlen”.

– Jó – mondta Étienne álmos hangon. – Nem az a kérdés, hogy meg kell próbálnunk élni, hiszen sorsszerűen adva van az életünk. Már sokan gyanítják egy ideje, hogy két különböző dolog az, hogy élet és élőlény. Akár tetszik nekünk, akár nem, önmagát éli az élet. Guy megpróbált ma rációfolni erre az elméletre, ám ez, statisztikailag szólva, vitathatatlan. A gyűjtőtáborok és a kínzások is ezt tanúsítják. Valószínű, hogy minden érzelmünk közül a remény az egyetlen, amely nem igazán a miénk. Az életé a remény, maga a védekező élet az. Satöbbi. És ezennel távoznék is, lefekszek, mert kikészítettek a Guy zúrjei. Ronald, gyere el holnap reggel a műtermembe, egy olyan csendéletet fejeztem be, hogy szemed-szád eltátod tőle.

– Nem győzött meg Horacio – mondta Ronald. – Egyetérték velem, hogy sok minden képtelenség a környezetünkben, de valószínű, hogy olyasminek adjuk ezt a nevet, amit még nem értünk. De majd megértjük egyszer.

– Elbűvölő derűlátás – mondta Oliveira. – A derűlátást is a meztelen élet számlájára írhatnánk. Abban áll a te erőd, hogy nincs

jövő szerinted, ahogy ésszerű is a legtöbb agnosztikusnak. Mindig élsz, mindig a jelenben, minden kielégítően rendeződik el, mint Van Eyck valamelyik táblaképén. De ha az a szörnyűség történne meg veled, hogy nincs hited, és egyszersmind szembe kerülsz a halállal, a botrányok botrányával, bezzeg mindjárt jócskán elhomályosulna a tükröd.

– Menjünk, Ronald – mondta Babs. – Nagyon későre jár. Álmos vagyok.

– Várj, várj. Apám halála jut eszembe, igen, van valami abban, amit mondasz. Sose tudtam beilleszteni ezt a kirakós rejtvénybe, mert sehogy se tudtam magyarázatot találni rá. Fialtal és boldog ember volt Alabamában. Ment az utcán, és rádőlt egy fa. Tizenöt éves voltam, az iskolába hozták meg nekem a híret. De annyi más képtelen dolog is van, Horacio, annyi halál, tévedés... Gondolom, nem mennyiségi kérdés ez. Nem teljes képtelenség ez, ahogy te gondolod.

– Az a képtelenség, hogy nem tűnik képtelenségnek – mondta Oliveira talányosán. – Az a képtelenség, hogy kilépsz reggel az ajtón, és ott találod az üveg tejet a küszöbön, és rendíthetetlenül nyugodt vagy, mert tegnap is így volt, és holnap megint így lesz. Ez a pangás, ez az így legyen, ez a gyanús egyöntetűség. Nem is tudom, öregem, más útra is térhetnénk.

– Lemondanánk az értelemről? – szólalt meg bizalmatlanul Gregorovius.

– Nem tudom. Talán. Máshogy élve az értelemmel. Egészen biztos-e, hogy az értelmünk szerves részei a logikus elvek? Ha vannak valami mágikus rendben is megélni képes népek... Igaz, hogy azok nyers férgeket esznek, szegények, de hát ez is csak értékek kérdése.

– Férgeket, fúj, de undorító – mondta Babs. – Ronald, kedvesem, olyan késő van.

– Alapjában – mondta Ronald – mindenféle törvényszerűség zavar téged. Mihelyt jól kezd működni valami, úgy érzed, meg van kötve a

kezed. De mindannyian így vagyunk vele egy kicsit, ez az egész, hogy úgy mondjuk, elfuserált brancs, mert nincs tisztességes foglalkozásunk, végzettségünk meg más effélénk. Ezért vagyunk Párizsban, barátom, és a te híres képtelenséged, végeredményben, mindössze valami ködös anarchista eszmény, amelyet nem vagy képes átültetni a gyakorlatba.

– Olyan, de olyan igazad van – mondta Oliveira. – De jó is lenne kimenni az utcára, plakátokat ragasztani a szabad Algériáért. Mindent megtenni, amit kell a társadalmi küzdelemben.

– A cselekvés adhat értelmet az életednek – mondta Ronald.

– Már Malraux-nál is olvastad, gondolom.

– *Éditions N.R.F.* – mondta Oliveira.

– De csak vered itt a farkad, mint a majom, álproblémákat hánytorgatsz, és vársz, csak nem tudom, mire. Ha képtelenség mindez, tenni kell valamit a változásért.

– Ismerős mondatokat hallok – mondta Oliveira. – Mindjárt ékesszóló leszel, mihelyt azt hiszed, arrafelé fordul a vita, ahol valami kézzel foghatóbbat sejtessz, olyat, mint a te híres cselekvésed. Nem akarod belátni, hogy ki kell érdemelni a tettet, akárcsak a tétlenséget. Hogy lehet akció valami előzetes középponti attitűd nélkül, ha nem azonosulunk valahogy azzal, amit jónak és igaznak hiszünk? Tisztán történelmiek a te jóság- és igazságfogalmaid, valami örökölt etikára alapulnak. De fölöttébb kétségesnek tűnik nekem a történelem és az etika.

– Egyszer majd – mondta fölálltában Étienne – szívesen hallgatnálak részletesebben is arról, amit úgy hívsz, hogy középponti attitűd. Meglehet, hogy nem más van ott, a középpont legközepeiben, mint maga az üresség.

– Ne hidd, hogy nem gondoltam rá – mondta Oliveira. – De bizonyára elismered, már csak esztétikai okokból is, amelyeket nagyon is képes vagy méltányolni, hogy elgondolkodtató minőségi különbség van közte, hogy a középpontban áll az ember, vagy ott kószál valahol a széleken.

– Javában él Horacio azokkal a szavakkal – mondta Gregorovius
– amelyekről oly buzgón lebeszélte bennünket az imént. Nem fejtegetést kell várni az ilyen embertől, hanem más dolgokat, olyan ködös és megmagyarázhatatlan dolgokat, mint álmok, véletlenek, fölfedezések és főleg akasztófahumor.

– Megint kopogott az a fönti pasas – mondta Babs.

– Nem az; csak az eső – mondta a Boszorka. – Most kell beadni a gyógyszert Rocamadournak.

– Még van időd – mondta Babs, és gyorsan lehajolt, hogy a lámpához tartsa a karóráját. – Tíz perc múlva három. Gyerünk, Ronald, olyan késő van.

– Három óra öt perckor megyünk – mondta Ronald.

– Miért éppen három óra ötkor? – kérdezte a Boszorka.

– Mert mindig szerencsés az első negyedóra – magyarázta Gregorovius.

– Adj még egy korty nádpálinkát – kérte Étienne. – *Merde*, már nem maradt.

Oliveira eloltotta a cigarettáját. „A lovagi virrasztás”, gondolta hálásan. „Igazi barátok, még Ossip is, az a szegény ördög. Most majd negyed óra láncreakció következik, senki se kerülheti el, senki, még akkor se, ha arra gondol, hogy jövőre, ugyanekkor még a legélesebb és legrészletesebb emlékezet sem lesz majd képes megváltoztatni az akkori adrenalin- vagy nyálkatermelésünket, a tenyerünk izzadását... Olyan bizonyságok ezek, amelyeket sose akar megérteni Ronald. Mit csináltam ma éjszaka? *A priori*, egyszerűen szörnyűséges. Talán oxigénpalackkal vagy valami hasonlóval próbálkozhattunk volna. Kész hülyeség; Monsieur Valdemar módjára hosszabbíthattuk volna meg az életét”.

– Föl kellene készíteni rá a Boszorkát – súgta Ronald a fülébe.

– Ne beszélj marhaságot, kérlek. Nem érzed, hogy már föl van készítve, hogy itt szállong a levegőben az illata?

– Most kezdtek olyan halkán beszélni – mondta a Boszorka – épp, amikor már semmi szükség rá.

„*Tu parles*”, gondolta Oliveira.

– Illat? – dűnnyögte Ronald. – Nem érzek semmilyen illatot.

– Na, mindjárt három óra – mondta Étienne, és megborzongott, mintha fázna. – Ronald, erőlted meg magad, nem nagy lumen ez az Horacio, de nem nehéz kitalálni, hogy mit akar mondani neked. Csak egyet tehetünk, maradunk még egy kicsit, és jöjjön, aminek jönni kell. Te meg, Horacio, most, hogy eszembe jut, elég okosat mondtál ma Rembrandt képéről. Metafestészet is van, nemcsak metazene, és az öreg szívvel-lélekkel csinálta, amit csinált. Csak a logika és az illedelem elvakultjai állhatnak úgy egy Rembrandt-kép előtt, hogy nem érzik, ablak nyílik ott valami más felé, hogy jel az. Nagyon veszélyes a festészetre nézve, ezzel szemben...

– A festészet is csak művészeti ág, mint annyi más – mondta Oliveira. – Mint művészeti ág, nem szorul túlzott védelemre. Különben minden Rembrandtra száz egyszerű piktor jut, úgy, hogy tökéletes biztonságban van a festészet.

– Szerencsére – mondta Étienne.

– Szerencsére – hagyta helyben Oliveira. – Szerencsére, minden nagyon jól van a létező világok legjobbjában. Gyűjtsd meg a nagy villanyt, Babs, a széked mögött a kapcsoló.

– Hol lehet egy tiszta kanál – mondta a Boszorka, és fölállt.

Türtöztette magát Oliveira, noha visszataszítónak érezte az erőfeszítését, hogy ne nézzen a szoba végébe. A Boszorka csak dörzsölgette káprázó szemét, Babs, Ossip meg a többiek pedig félrenéztek, majd visszafordultak, de megint félrenéztek. Babs már-már karon fogta a Boszorkát, de visszatartotta Ronald arckifejezése. Lassan Étienne is föltápáskodott, és lefelé húzogatta még mindig nedves nadrágját. Ossip kikászálódott a fotelból, és olyasmit mondott, hogy megkeresi az esőkabátját. „Most kellene dörömbölni odafönn”, gondolta Oliveira, és lehunyta a szemét. „Több koppanás egymás után, majd még három, ünnepélyesen. De minden fordítva történik, nem eloltjuk, hanem meggyújtjuk a villanyt, nincs mit tennünk, minálunk a fő játéktér”. Ő is fölállt, a csontjaiban érezte az

egésznapos gyaloglást, az aznapi dolgokat. A Boszorka már megtalálta a kanalat a kandallópárkányon, egy halom lemez és könyv mögött. Tisztogatni kezdte a szoknyája aljával, vizsgálgatta a lámpa fényénél. „Most önti a gyógyszert a kanálba, de kilöttyen a fele, mire az ágy széléhez ér”, mondta magában Oliveira, és a falnak támaszkodott. Hallgattak mindannyian, úgyannyira, hogy némileg csodálkozva nézett rájuk a Boszorka, de annyit bajlódott az üveg kidugaszolásával, hogy Babs segíteni akart neki, tartani a kanalat, és közben olyan feszült volt az arca, mintha valami kimondhatatlan borzalmat művelne, míg végre ki nem öntötte a folyadékot a kanálba, és valahogy le nem tette az üveget az asztal szélére, ahol alig fért el a füzetek és papírok mellett, és úgy tartotta a kanalat, mint Blondin a rudat, mint egy angyal a szakadékba eső szentet, elindult vele, csoszogva a papucsában, odaért az ágyhoz, mellette a fintorgó Babs, aki csak gyötrődött, hogy nézze, ne nézze, végül mégis nézte Ronaldot meg a többieket, akik közelebb mentek a háta mögött, a menet végén Oliveira, a kialudt cigarettával a szájában.

– Mindig kiömlik a fe... – mondta a Boszorka, megtorpanva az ágy mellett.

– Lucia – mondta Babs, és két kezével a Boszorka válla felé nyúlt, de nem ért hozzá.

A takaróra dőlt a folyadék, s a kanál is ráesett. Fölsikoltott a Boszorka, és az ágyra vetette magát, arccal előre, majd az oldalára fordult, arca, keze egy közönyös, hamuszürke kis bábura tapadt, amely ernyedten reszketett, rázkódott, mert gyötörték, simogatták hasztalan.

– Cseszd meg, föl kellett volna készítenünk rá – mondta Ronald. – Gyalázat, aljasság volt. De mindenki csak a hülyeségeit szajkózta, közben meg...

– Ne hisztizz – mondta Étienne mogorván. – Legalábbis tégy úgy, mint Ossip, ő nem veszi el a fejét. Keress egy kis kölnivizet, vagy valami hasonlót. Hallom, hogy odafönn megint rákezdte az öreg.

– Meg is van az oka – mondta Oliveira, aki csak nézte, hogy próbálja Babs elvonszolni a Boszorkát az ágytól. – Micsoda éjszakája van miattunk, barátom.

– Menjen a fészkes fenébe – mondta Ronald. – Kimegyek, és beverem a pofáját annak a vén kurafinak. Nem tiszteli a más fájdalmát...

– *Take it easy* – mondta Oliveira. – Itt a kölnivized, fogd a zsebkendőmet, ha nem valami fehér is. Hanem a rendőrségen is be kell jelenteni.

– Én bemehetek az őrszobára – mondta Gregorovius, úgylis a karján volt az esőkabátja.

– Világos, te családtag vagy – mondta Oliveira.

– Bár tudnál sírni – mondta Babs, a Boszorka homlokát simogatva, aki a párnára fektette az arcát, és merőn nézte Rocamadourt. – Adjatok már egy alkoholos zsebkendőt, valamit, hogy magához térjen.

Étienne és Ronald buzgólkodni kezdett az ágy körül. Ütemesen ismétlődtek a koppanások a mennyezeten, és Ronald minduntalan fölfelé nézett, egyszer még az öklét is rázta fejvesztve. Oliveira visszavonult a kályha mellé, és onnan nézte, hallgatta a jelenetet. Érezte, hogy kúszik benne alattomban fölfelé a fáradság, hogy cibálja lefelé, már a lélegzés, a moccanás is nehezebbé esett. Rágyújtott egy másik cigarettára, az volt az utolsó a csomagban. Tisztázódni kezdtek kissé a dolgok, Babs kiürítette hamarjában a szoba egyik sarkát, valami bölcsőfélét eszkábált két székből meg egy takaróból, összefogtak Rónáival (furcsa volt ott látni őket, amint a Boszorka fölött sürgölődnek, aki belémerült valami hideg önkívületbe, valami heves de száraz és görcsös magánbeszédbe), s egyszer csak egy zsebkendőt borítottak a Boszorka szemére („ha a kölnivizes kendő az, megvakítják vele”, gondolta Oliveira), és szélesebben a kezére jártak Étienne-nek, hogy fölnyalábolja Rocamadourt, és átvigye a rögtönzött bölcsőbe, ők meg közben kihúzták a takarót a Boszorka alól, és ráterítették, halkan beszéltek

hozzá, cirógatták, belélegeztették vele a zsebkendő illatszerét. Gregorovius elment az ajtóig, és ott álldogált, nem tudta rászáni magát, hogy kilépjen, lopva az ágy felé sandított, majd Oliveirára, aki hátat fordított neki, de magán érezte Ossip tekintetét. Amikor Gregorovius mégis elhatározta, hogy kimegy, az öreg már ott állt a lépcsőfordulóban egy bottal, és Ossip visszaugrott. A bot meg az ajtóra csapott. „Hát így torlódhatnak tovább a dolgok”, gondolta Oliveira, és az ajtó felé lépett. Ronald kitalálta, mi folyik, és dühösen nekiindult, Babs meg rákiabált angolul. Gregorovius figyelmeztetni akarta, de más késő volt. Kitódult Ronald, Ossip és Babs, a nyomukban Étienne, aki ránézett Oliveirára, mintha az volna az egyetlen, akiben még maradt egy kis józanész.

– Menj, vigyázz, ne csináljanak valami marhaságot – mondta neki Oliveira. – Úgy nyolcvan éves lehet az öreg, és bolond.

– *Tous des cons!* – kiabálta az öreg a fordulóban. – *Bande de tueurs, si vous croyez que ça va se passer comme ça! Des fripouilles, des fainéants. Tas d’enculés!*

Furcsa, de nem túl hangosan kiabált. A félig nyitott ajtóból úgy jött vissza Étienne hangja, mint egy biliárd-karambol: *Ta gueule, pépère.* Gregorovius elkapta Ronald egyik karját, de a szobából kiszűrődő fényben Ronald is észrevette, hogy csakugyan nagyon öreg az öreg, így annyival is beérte, hogy mind kevesebb meggyőződéssel elhúzta az egyik öklét az öreg arca előtt. Egyszer-kétszer az ágy felé nézett Oliveira, ahol mozdulatlanul hevert a Boszorka a takaró alatt. Fölfölszipogott, a párnába fúrta a száját, éppen ott, ahol azelőtt Rocamadour feje nyugodott. „*Faudrait quand même laisser dormir les gens*”, mondta az öreg. „*Qu’est-ce que ça me fait, moi, un gosse qu’a claqué? C’est pas une façon d’agir, quand même, on est à Paris, pas en Amazonie*”. De Étienne magyarázkodó hangja elnyomta a másikat. Oliveira arra gondolt, hogy nem is volna olyan nehéz odamennie az ágyhoz, lekuporodnia, hogy a Boszorka fülébe súgjon néhány szót. „De magamért tenném”, gondolta. „Ő most mindenen túl van. Én leszek, aki majd később jobban alszom tőle,

ha csak udvarias szavakat mondok is. Én, én, én. Én aludnék jobban, ha megcsókolom, vigasztalatom és elismétlem mindazt, amit már elmondtak a többiek”.

– *Eh bien, moi, messieurs, je respecte la douleur d'une mère* – mondta az öreg hang. – *Allez, bonsoir messieurs, dames.*

Szakadt az eső, mintha dézsából öntenék az ablakra, nyilván valami nagy, szürke buborék lett tőle Párizs, ahol lassan-lassan hasadt a hajnal. Oliveira odament a sarokba, ahol úgy hevert a dzsekije, mint egy felnégyelt ember törzse, szivárgott belőle a nedvesség. Lassan felöltötte, de mindig az ágy felé nézett, mintha várna valamit. Berthe Trépat karjára gondolt, most is a karján érezte, ahogy mendegéltek a záporban. „Mire volt a nyár neked jó, / Csalogány, hóförgetegben?”, idézte gunyorosan. „Rohadsz, kisöreg, de még hogy rohadsz! És még egy cigid sincs, fene bele”. El kéne menni egész a Bébert kávézójáig, utóvégre ott is csak olyan undorító a virradat, mint akárhol másutt.

– Micsoda vén hülye – mondta Ronald, becsukva az ajtót.

– Visszament a lakásába – jelentette Étienne. – Azt hiszem, Gregorovius meg lement, értesíti a rendőrséget. Te itt maradsz?

– Nem. Minek? Nem tetszik majd a rendőröknek, ha annyi embert itt találnak ilyenkor. Jobb lenne, ha Babs maradna itt, két nő mindig meggyőző ilyen esetekben. Meghittebb úgy, érted?

Étienne ránézett.

– Csak azt tudnám, minek remeg úgy az ajkad – mondta.

– Ideges rángás – mondta Oliveira.

– Nem nagyon vág össze a rángás meg a cinizmus. Veled megyek, gyerünk.

– Gyerünk.

Tudta Oliveira, hogy fölül a Boszorka az ágyban, és őt nézi. A dzsekije zsebébe dugta a kezét, és az ajtó felé indult. Étienne még tett egy mozdulatot, hogy megállítsa, de aztán utána indult. Ronald csak nézte, hogy elmennek, és dühösen megvonta a vállát. „Micsoda képtelenség ez az egész”, gondolta. Kényelmetlenül

érintette az a gondolat, hogy minden olyan képtelen, csak azt nem értette, hogy miért. Nekilátott, segített Babsnek, hasznosította magát, nedvesítgette a borogatást. Kopogni kezdtek a mennyezeten.

[\(-130\)](#)

– *Tiens* – mondta Oliveira.

Gregorovius fekete *robe de chambre*-ba burkolódzva olvasgatott, és majd belebújt a kályhába. Egy lámpa volt szöggel a falra erősítve, és egy újságpapírból eszkábált ellenző terelte fényét a kívánt irányba.

– Nem tudtam, hogy kulcsod van.

– Maradvány – mondta Oliveira, és a megszokott sarokba dobta a dzsekijét. – Itt hagyom neked, hisz már te vagy a házigazda.

– Csak egy időre. Nagyon hideg van itt, amellettt itt ez az öreg fölöttünk. Ma reggel öt percig dörömbölt, csak tudnám, miért.

– Megszokásból. Mindig minden tovább tart a kelleténél. Például én is, mire fölbaktatok ide az emeletre, előkaparom a kulcsom, és kinyitom az ajtót... Olyan ez itt, mint a börtön.

– Szörnyű hideg van – mondta Gregorovius. – Fertőtlenítés után negyvennyolc óráig nyitva kellett tartani az ablakot.

– Te meg mindvégig itt voltál? Ez aztán a *caritas*. Micsoda alak vagy!

– Nem azért, csak féltem, hogy majd kihasználja az alkalmat egy házbeli, betelepedik a lakásba, és nem lehet kifüstölni innen. Lucia azt mondta egyszer, hogy vén bolond a tulajdonosnő, és több lakó már évek óta nem fizeti a lakbért. Sokat olvastam Budapesten a polgári törvénykönyvet, megragadnak az emberben ezek a dolgok.

– Száz szónak is egy a vége, urasan berendezkedtél itt. *Chapeau, mon vieux*. Remélem, nem dobtátok ki a yerba matémat.

– Ugyan, itt van az éjjeliszekrényen, a harisnyák közt. Sok most a szabad hely.

– Veszem észre – mondta Oliveira. – Rendezkedő rohama támadt a Boszorkának, sehol egy lemez, egy regény. Tudod, most, hogy meggondolom...

– Mindent elvitt – mondta Gregorovius.

Oliveira kinyitotta az éjjeliszekrény fiókját, kivette a yerbát és a maté-készletet. Lassan hozzálátott a teafőzéshez, közben meg nézelődött erre-arra. A *Szomorú éjszakám* szövege motoszkált a fejében. Az ujján számolt. Csütörtök, péntek, szombat. Nem. Hétfő, kedd, szerda. Nem, kedd este, Berthe Trépat, *megkötözték / életemnek virágjában*, szerda (úgy berúgtam, mint csak ritkán, notabene, ne keverjük a vodkát vörös borral), *rámtelepedett a bánat / túske járta át szívem*, csütörtök, péntek, Ronald egy kölcsönautóban, látogatás Guy Monod-nál, már kihányta a lelkét, zöld hányadék literszámra, de már túl a veszélyen, *tudhattad, hogy úgy imádtak / vége már a boldogságnak / nincs reményem, nincs hitem*, szombat, hová? hová?, valahová Marly-le-Roi felé, együttvéve öt nap, nem, hat, együttvéve úgy egy hét, és még mindig hideg a szoba, pedig itt a kályha. Micsoda varangy ez az Ossip, ez a főfő-potyalesi.

– Szóval elment – mondta Oliveira, elterpeszkedve a fotelben, keze ügyében a matés ibrikkel.

Gregorovius csak bólintott. Nyitva volt a könyv a térdén, és úgy tetszett, (udvariasan) tovább kíván olvasni.

– És itt hagyta neked a lakást.

– Tudta, hogy nehéz helyzetben vagyok – mondta Gregorovius. – A nagymamám húga nem küldi a havi zsebpénzemet, valószínűleg elhalálozott. Hallgat Miss Babington, de hát, a ciprusi helyzetet tekintve... Tudvalevő, hogy Máltán is mindig érezhető az: cenzúra, meggyás. Lucia följánlotta, hogy megosztja velem a szobát, amikor bejelentetted, hogy elköltözel. Nem tudtam, elfogadjam-e, de ő csak erősködött.

– Annál furcsább, hogy ő meg elment.

– Csak ez még előtte volt.

– A fertőtlenítés előtt?

– Pontosan.

– Megütötte a főnyereményt, Ossip.

– Nagyon szomorú – mondta Gregorovius. – Máshogy is alakulhatott volna minden.

– Ne panaszkodj, öregem. Egy négyszer háromötvenes szoba, havi ötezer frankért, folyó vízzel...

– Szeretném – mondta Gregorovius – ha tisztáznánk a kettőnk viszonyát. Ez a lakás...

– Nyugodj meg, nem az enyém. A Boszorka meg elment.

– Minden esetre...

– Hová ment?

– Montevideóról beszélt.

– Nincs pénze rá.

– Perugiáról beszélt.

– Azt akarod mondani, Luccáról. Él-hal ezekért a dolgokért, mióta elolvasta a *Sparkenbroke*-ot. Na, mondd meg szépen, hol a Boszorka.

– Halvány sejtelmem sincs róla, Horacio. Pénteken megtömött egy bőröndöt könyvvel és ruhaneművel, sok más csomagot is összeállított, aztán jött két néger, és mindent elvittek. Azt mondta, itt maradhatok, de csak sírt, sírt, szakadatlanul, ne gondold, hogy könnyű volt szót érteni vele.

– Kedvem volna beverni a pofádat – mondta Oliveira, teát főzve.

– Mi rosszat tettem?

– Nem arról van szó, hogy rosszat tettél, he. Dosztojevszkiji módon, egyszerre utálatos és rokonszenves vagy, egy metafizikus seggnyaló. Ha így mosolyogsz, rájön az ember, hogy nincs itt mit tenni.

– Na, megint helyben vagyunk – mondta Gregorovius. – Hagyjuk a burzsujoknak a *challenge and response* módszerét. Olyan vagy, mint én, ezért aztán nem is tudsz megütni. Ne nézz így rám, semmit se tudok Luciáról. Az egyik néger majdnem mindig ott van a Café Bonaparté-ban, ott szoktam látni.

Lehet, hogy megtudhatsz tőle valamit. De minek keresed a Boszorkát, éppen most?

– Magyarázd meg azt, hogy „most”.

Gregorovius megvonta a vállát.

– Nagyon tisztos virrasztás volt – mondta. – Különösen, amikor leráztuk a rendőrséget. Társadalmilag szólva, ellentétes megjegyzésekre adott alkalmat a távolléted. A Klub ugyan mentegedett, de a szomszédok meg a fönti öreg...

– Csak nem azt akarod mondani, hogy az öreg is lejött a virrasztóba?

– Nem is virrasztó volt az igazában; megengedték, hogy délig itt vigyázzuk a kis holttestet, aztán jöttek az országos temetkezésitől. Meg kell mondanom, gyorsan, ügyesen tették a dolgukat.

– Képzelem a jelenetet – mondta Oliveira. – De még nem ok ez rá, hogy csak úgy, szó nélkül világgá menjen a Boszorka.

– Mindig az járt az eszében, hogy Polával vagy.

– *Ça alors* – mondta Oliveira.

– Mindenfélét gondol az ember. Te tehetsz róla, hogy most már tegeződünk, így nehezebben tudok megmondani neked ezt-azt. Nyilvánvaló paradoxon, de hát így van. Valószínűleg azért, mert teljesen hamis a mi tegeződésünk. Te csikartad ki a múlt este.

– Miért ne tegezhetnénk azt a pasast, aki lefeküdt a nőnkkel?

– Meddig bizonygassam még, hogy nem igaz? Látod, semmi okunk, hogy tegeződjünk. Ha csakugyan a Boszorka fulladt volna a vízbe, még megérteném, hogy abban a fájdalmas pillanatban, amikor átöleljük és vigasztaljuk egymást... De nem ez a helyzet, legalábbis úgy látszik.

– Olvastál valamit az újságban – mondta Oliveira.

– Nem illik rá az eset. Tovább is magázódhatunk. Ott az újság a párkányon.

Csakugyan egyáltalán nem illett a Boszorkára. Oliveira eldobta az újságot, és csinált még egy teát. Lucca, Montevideo, *sutba vágтам a gitárom / szögön lóg már, nem veszem ki...* És amikor mindent bőröndbe dobálnak, csomagokat kötöznek, akkor már joggal gondolhatja az ember (vigyázat: nem bizonyíték minden

következtetés), *nem játszik már senki rajta / nincs, aki húrjába kap.* Nincs, aki húrjába kap.

– No jó, majd utána járok, hol húzta meg magát. Nem járhat messze.

– Ez mindig az ő lakása lesz – mondta Gregorovius – pedig talán ide utazik Adgalle, és velem tölti a tavaszt.

– Anyád?

– Igen. Megható táviratot küldött, a tetragrammatont emlegette. Történetesen, épp a *Széfer Jecirá*-t olvastam, próbáltam kihámozni belőle az újplatónikus hatásokat. Adgalle nagyon otthon van a kabalisztikában; iszonyú vitáink lesznek.

– Célzott-e rá a Boszorka valaha is, hogy öngyilkos akar lenni?

– Hát, tudjuk, hogy a nők, ugye...

– Ténylegesen.

– Nem, nem gondolom – mondta Gregorovius. – Inkább Montevideót emlegette.

– Hülyeség, egy vasa sincs.

– Montevideót meg azt a viaszbabut.

– Ó, a bábu. És a Boszorka azt gondolta...

– Biztos volt benne. Hogy fogja majd érdekelni ez az eset Adgallét! Az, amit te véletlennek hívsz... Nem hitte Lucia, hogy véletlen volt. Alapjában te se. Azt mondta Lucia, hogy amikor fölfedezted, a földhöz vágta és megtapostad a zöld babut.

– Gyűlölöm az ostobaságot – mondta szívből Oliveira.

– Minden gombostűt a bábu keblébe döfött, csak egyet a nemi szervébe. Már tudtad, hogy beteg Pola, amikor megtapostad a zöld babut?

– Tudtam.

– Lázba jön majd tőle Adgalle. Ismered a mérgezett-arcképes módszert? Mérget kevernek a színekbe, aztán megvárják a kedvező holdállást, és akkor festik meg az arcképet. Az apján próbálta ki Adgalle, de zavarta valami a kísérletet... Akárhogy is, három év múlva meghalt az öreg valami torokgyíkfélében. Egyedül volt a

kastélyban, kastélyunk volt akkoriban, és amikor fuldokolni kezdett, gégemetszést akart végrehajtani magán a tükör előtt, egy libatollat vagy valami hasonlót akart magába döfni. A lépcső alján találtak rá, de nem is tudom, miért mesélem ezt neked.

– Gondolom, azért, mert tudod, hogy nem érdekel.

– Igen, lehet – mondta Gregorovius. – Főzünk egy kávét, érezzük ilyenkor, hogy leszál az este, ha nem látjuk is.

Oliveira kézbe vette az újságot, és megint olvasni kezdte azt a napihírt, míg Ossip a tűzhelyre tette a kávéskannát. Mintegy negyvenkét éves szőke nő. Micsoda marhaság azt gondolni, hogy. Noha, persze. *Les travaux du grand barrage d'Assouan ont commencé. Avant cinq ans, la vallée moyenne du Nil sera transformée en un immense lac. Des édifices prodigieux, qui comptent parmi les plus admirables de la planète...*

30

– Félreértés ez, he, mint minden. De a kávé méltó az alkalomhoz. Megittad az egész nádpálinkát?

– Tudod, a virrasztó...

– Persze, a kis holttest.

– Ronald úgy ivott, mint a gödény. Nem tudta, hova legyen bánatában, senki se értette ezt a túlzást. Babs meg féltékeny volt. Még Lucia is meglepődött. De az az órás a hatodikról hozott egy üveg pálinkát, az elég lett mindenkinek.

– Sokan voltak?

– Várj csak, itt volt a Klub, csak te nem („Nem, én nem voltam”), a hatodikról az órás, a házmesterné meg a lánya, olyan az a hölgy, mint egy molylepke, a táviratkihordó is itt maradt egy kicsit, a rendőrök meg gyerekgyilkosságot szimatoltak, hát ilyesmik voltak.

– Csodálom, hogy nem került szóba halottszemle.

– Szóba került az. Babs ki is verte a huppot, Lucia meg... Jött egy nő, megnézte, megtapogatta a holttestet... El se fértünk a lépcsőházban, mindenki ott szorongott a hidegben. Csináltak valamit, de végül békén hagytak bennünket. Nem is tudom, hogy került a tárcámba a halotti bizonyítvány, nézd meg, ha akarod.

– Nem, csak folytasd. Akár hiszed, akár nem, hallgatlak. Csak rajta, he. Nagyon meg vagyok hatva. Nem látszik, de elhiheted. Hallgatlak, rajta, öregfiú. Tökéletesen magam előtt látom a jelenetet. Csak azt ne mondd, hogy Ronald nem segített levinni a kicsit a lépcsőn.

– De igen, ő és Perico meg az órás. Én Luciával maradtam.

– Elölről.

– Babs zárta a menetet Étienne-nel.

– Hátról.

– A negyedik meg a harmadik emelet közt egy iszonyú csattanás hallaszott. Ronald azt mondta, hogy bosszút állt az a vénség az ötödiken. Ha megérkezik a mama, megkérem, hogy barátkozzon össze az öreggel.

– A te mamád? Adgalle?

– Az édesanyám, szóval, a hercegovinál anyám. Tetszik majd neki ez a ház, nagyon fogékony asszony, és olyan dolgok történtek itt... Nemcsak a zöld bábura gondolok.

– Lássuk csak, magyarázd meg, hogy-hogy fogékony a mamád, és mi köze annak a házhoz. Beszéljük csak meg, he, tömjük meg azt a párnát. Elő a kóccal.

Már jó ideje lemondott arról az ábrándról Gregorovius, hogy megértse a dolgokat, de azért kedvére való volt, ha mégis csak van valami rend, valami értelem a félreértésekben. Bármeddig keverik a tarokk-kártyát, mindig leosztás következik utána, akár egy négyzetes asztallapon, akár egy ágytakarón. Rá kell venni ezt a pampai kotyvalékvedelőt, hogy tárja már föl, mit akar ezzel a köntörfalazással. A legrosszabb esetben majd kitalál Oliveira valamit hamarjában, és utána már nehezen szabadul ki a saját pókhálójából. Máté meg Maté közt néha kegyeskedett Oliveira fölidézni a múltja egy-egy pillanatát, és válaszolni kérdésekre. Már kérdezősködött is, gúnyosan érdeklődött a temetés részletei és a gyászolók viselkedése felől. Csak ritkán hozta szóba közvetlenül a Boszorkát, de látnivaló volt, hogy valami hazugságra gyanakszik. Montevideo, Lucca, egy párizsi zug. Rohanást indult volna neki Oliveira, ha sejtelve lett volna Lucia tartózkodási helyéről, gondolta Gregorovius. A jelek szerint, vesztett ügyekre szakosította magát Oliveira. Előbb elveszti őket, aztán meg kérgükén utánuk veti magát.

– Élvezi majd Adgalle a párizsi tartózkodását – mondta Oliveira, és közben megint yerba-füvet tett a teafőzőbe. – Ha a pokolba igyekszik, csak mutass neki néhány ilyen dolgot. Szerény mértékben ugyan, de a pokol is silányabb lett. Most ezek a *nekiák*: utazás a metrón fél hétkor, vagy bemegy az ember a rendőrségre, hogy meghosszabbíttassa a *carte de séjour*-ját.

– Szeretted volna megtalálni a főbejáratot, mi? Társalogni Ajaxszal, Jacques Clément-nal, Keittel, Troppmannal.

– Igen, de most a mosdókagyló lefolyója a legnagyobb hézag. Még Traveler se érti, pedig az nem csekélység. Traveler az egyik barátom, nem ismered.

– Nem nyílt lapokkal játszol – mondta Gregorovius, a padlót nézve.

– Hogy érted?

– Nem tudom, csak sejtem. Más se csinálsz, amióta ismerlek, csak keresel, de az az érzésem, hogy már a zsebedben hordod, amit keresel.

– A misztikusok is beszéltek erről, de szó se volt zsebről.

– És közben jó sok embernek tönkre teszed az életét.

– Hozzájárulnak, öregem, hozzájárulnak. Csak egy kis taszítás, és kész, már ott se vagyok. Nincs itt semmi rossz szándék.

– De mit akarsz elérni vele, Horacio?

– Városi polgárjogot.

– Itt?

– Csak metafora. És minthogy Párizs se más, csak metafora (éppen tetőled hallottam valamikor), természetes hát, hogy ide jöttem.

– Hát Lucia? Meg Pola?

– Eltérő tételek – mondta Oliveira. – Azt hiszed, ha mind a kettő nő, ugyanabba az oszlopba írhatod őket. Pedig nem a boldogságot keresik-e ők is? Hirtelen olyan erényes lettél, pedig te is nem a miatt az agyhártyagyulladás miatt, vagy tudom is én, a kissrácnak milyen betegsége ürügyén furakodtál-e be ide? Még szerencse, hogy egyikünk se vaskalapos, különben az egyikünk holtan, a másik meg bilincsben kerülne ki innen. Solohov tollára valók volnánk, hidd el. De még csak nem is utáljuk egymást, jó kis menedék ez a szoba.

– Takargatod a lapjaidat – mondta Gregorovius, megint a padlóra nézve.

– Magyarázd már meg, öcskös, légy szíves.

– Jó mélyre befészkelte magát a fejedbe egy rögeszme – erősködött Gregorovius. – A te városi polgárjogod? Uralkodni akarsz te a városon. A gyógyíthatatlan becsvágyad miatt orrolsz. Amikor idejöttél, azt remélted, itt vár a szobrod a Place Dauphine szélén.

Csak a módszeredet nem értem. Becsvágy, miért ne? Nem mindennapi fickó vagy némely tekintetben.

De amit eddig láttam tőled, az épp az ellenkezője mindannak, amit más becsvágyók tettek volna. Például Étienne, hogy Pericóról ne is beszéljünk.

– Ó – mondta Oliveira. – Úgy látszik, nyitott szemmel jársz.

– Épp az ellenkezője – ismételte Ossip – de azért nem mondtál le a becsvágyadról. Ez az, amit nem tudok megmagyarázni.

– Ó, azok a magyarázatok, tudod... Minden nagyon zavaros itt, öcskös. Nyugodj bele, hogy csak a lemondásban gyümölcsözhet az, amit te becsvágynak hívsz. Tetszik ez a képlet? Nem erről van szó, csak éppenséggel elmondhatatlan, amit mondani szeretnék. Csak forgolódni lehet körülötte, mint egy farkát kergető kutya. Ennyivel is beérhetnéd, meg azzal, amit a városi polgárjogról mondtam, te szaros montenegrói.

– Értem, úgy ködösen. Akkor te... Remélem, nem valami út ez, mint a védánta vagy valami hasonló.

– Nem, nem.

– Mondhatjuk-e úgy, hogy laikus lemondás?

– Az se. Nem mondok le semmiről, csak mindent megteszek érte, hogy a dolgok mondjanak le rólam. Nem tudtad, hogy, ha egy kis lyukat akarsz ásni, földet kell kiszedni és odább dobni?

– De akkor a városi polgárjog...

– Pontosan, most tapintasz rá. Jusson eszedbe az a mondás: *Nous ne sommes pas au monde*. Hámozd ki most szép lassan a velejét.

– Akkor a tiszta lap, az újra kezdés becsvágya?

– Hát egy cseppet, egy icipicit az, csak éppen egy parányit, valami elenyésző mértékig, ó, te rideg erdélyi, te megszorult nők tolvaja, te három feketemágiás banya szülötte.

– Te meg a többiek... – dünnyögte Gregorovius, a pipája után kotorászva. – Micsoda banda, uramisten. Örökkévalóságtolvajok,

világúr-szélhámosok, Isten kopói, felleghajtók. Még jó, hogy tanult ember az ember, legalább el tudom sorolni őket. Csillagközi disznók.

– Megtisztelsz ezekkel a nevekkel – mondta Oliveira. – Ebből látom, hogy lassan egész jól megérted a dolgot.

– Phö, inkább oxigént meg hidrogént szívok be, olyan adagban, amilyenben az Úr rendeli. Az én alkímiám távolról se olyan körmönfont, mint a tiétek; egyetlen egy érdekel engem, a bölcsek köve. Semmiség a te kelepcedhez, a te mosdókagylóidhoz és a te ontológiai következtetéseidhez képest.

– Olyan régen nem volt már köztünk egy kis jó metafizikai eszmecsere, mi? Már nem szokás barátok közt, sznob dolognak számít. Például Ronald ki nem állhatja. Étienne meg ki se dugja az orrát a napkorong színvilágából. Jól elvagyunk itt veled.

– Igazán barátok is lehettünk volna – mondta Gregorovius – ha volna benned valami emberi. Gyanítom, hogy már nem is egyszer hallhattad Luciától.

– Pontosan öt percenként. Csak figyeld, mi mindent ki nem ügyeskedhetünk ebből az *emberi* szóból. De hogy-hogy nem maradt veled a Boszorka, ha már úgy ragyog belőled az emberség?

– Mert nem szerelmes belém. Annyi minden van az emberségben.

– És most visszamegy Montevideóba, abba az ilyen-olyan életbe...

– Lehet, hogy Luccába ment. Akárhol jobb lesz neki, mint teveled. Akárcsak Polának, nekem vagy a többinek. Bocsásd meg az őszinteségemet.

– De hát minden rendben, Ossip Ossipovich. Minek ámítsuk itt egymást? Nem lehet együtt élni egy árnyakat rángató bábjátékossal, egy molyidomárral. Nem lehet elviselni egy olyan fickót, aki naphosszat rajzolgatja a Szajna vizén lebegő olaj szivárványló gyűrűit. Engem, a léglakataimmal és – kulcsaimmal, engem, aki füsttel írok. Megkíméllek a választól, mert már látom, hogy készülődik benned: Nincsenek halálosabb anyagok, mint azok, amelyek mindenhová beszivárognak, amelyeket észrevétlenül lélegzünk be a szavakkal, a szerelemmel vagy a barátsággal. Már itt

az ideje, hogy magamra hagyjanak, csakis énrám, magamra. El kell ismerned, hogy nem vagyok seggnyaló. Kopj le, bosnyák fajzat. Ha legközelebb találkozunk az utcán, rám se ismerj.

– Bolond vagy, Horacio. Ostobán bolond vagy, mert úgy tartja kedved.

Oliveira kivett a zsebéből egy újságpapírt; ki tudja, mióta lapult ott, az ügyeletes gyógyszertárak jegyzékével. Azok szolgálják ki a közönséget hétfőn 8 órától kedden ugyancsak 8 óráig.

– Első körzet – olvasta. – Reconquista 446 (31-5488), Córdoba 366 (32-8845), Esmeralda 599 (31-1700), Sarmiento 581 (32-2021).

– Mi ez?

– Valóságfaggatás. Megmagyarázom: Reconquista, ezt tettük az angolokkal. Córdoba: tudós város. Esmeralda, cigánylány, akit fölakasztottak, mert egy főszerpapot szeretett. Sarmiento elfingotta magát, aztán elvitte a szellentést a szél. Második versezet: Reconquista, kurvák és libanoni éttermek utcája. Córdoba, csodás édes-sütemények. Esmeralda, kolumbiai folyó. Sarmiento, sose hiányzott az iskolából. Harmadik versezet: Reconquista, ez egy gyógyszertár. Esmeralda, egy másik gyógyszertár. Sarmiento, egy másik gyógyszertár. Negyedik versezet...

– Azért lovagolok rajta, hogy bolond vagy, mert sehogy se látom, hova akar kilyukadni az a te híres lemondásod.

– Florida 620 (31-2200).

– Nem jöttél el a temetésre, mert, ha lemondasz is sok mindenről, nem tudsz a barátaid szemébe nézni.

– Hipólito Yrigoyen 749 (34-0936).

– Luciának is jobb ott, a folyó fenekén, mint a te ágyadban.

– Bolívar 800. Félig el van mosódva a telefonszám. Ha megbetegszik egy kisgyerek a környékben, majd nem találnak terramycint.

– Igen, ott a folyó fenekén.

– Corrientes 1117 (35-1468).

– Vagy Luccában, vagy Montevideóban.

– Vagy a Rivadavia 1301-ben (38-7841)

– Tartogasd ezt a listát Polának – mondta Gregorovius, és fölállt. – Elmegyek, te meg tégy, amit akarsz. Nem otthon vagy, de, minthogy semmi se valóságos, és abból kell kiindulnunk, hogy *ex nihilo* satöbbi... Lubickolj kedvedre mindebben a sok csalóka ábrándban. Lemegyek, veszek egy üveg pálinkát.

Oliveira az ajtóban érte utol, és a vállára tette a kezét.

– Lavalle 2099 – mondta, és mosolyogva nézett szembe Gregoroviusszal. – Cangallo 1501. Pueyrredón 53.

– Hol maradnak a telefonok? – monda Gregorovius.

– Kezded érteni – mondta Oliveira, és levette a kezét. – Most jössz rá, alapjában, hogy már semmit se tudok mondani se neked, se senkinek.

A második emeletnél megálltak a léptek. „Visszajön”, gondolta Oliveira. „Fél, hogy fölgyújtom az ágyat, vagy szétvagdosom a lepedőket. Szegény Ossip”. Ám egy pillanat múlva ismét elindultak a cipők lefelé a lépcsőn.

Az ágyon ülve nézegette az éjjeliszekrény fiókjában lévő papírokat. Pérez Galdós egyik regénye, egy gyógyszerári számla. Gyógyszertárak éjszakája. Ceruzával összefirkált papírlapok. Mindent elvitt a Boszorka, csak valami korábbi illat maradt utána, a falak tapétája, az ágy a csíkos takaróval. Egy Galdós-regény, micsoda ötlet. Ha nem Vicki Baum, akkor Roger Martin du Gard, onnan már csak egy megmagyarázhatatlan ugrás Tristan L’Hermite, órákig ismételve valamilyen okból, hogy *les rêves de l’eau qui songe*, vagy egy *pantung*-plakett, vagy Schwitters elbeszélései, valami választékos és burkolt váltság-, vezeklés-féle, míg egyszerre vissza nem zökkenünk John Dos Passoshoz, és akkor öt napig nyeljük az óriási betűtömegeket.

Valami levél-féle volt azokon az összefirkált papírlapokon.

Kicsim, Rocamadour, kicsim, kicsim. Rocamadour:

Rocamadour, tudom én, hogy olyan ez, mint egy tükör. Alszol, vagy a lábadat nézegeted. Egy tükröt tartok itt, és azt hiszem, te vagy az. De mégse hiszem, azért írok neked, mert nem tudsz olvasni. Ha tudnál, nem írnék, vagy fontos dolgokat írnék. Egyszer majd azt kell írnom neked, hogy jó légy, vagy, hogy vigyázz magadra. Hihetetlen, hogy egyszer majd, Rocamadour. Most csak a tükörbe írok neked, néha meg kell törölnöm az ujjamat, mert nedves a könnyeimtől. Miért, Rocamadour? Nem vagyok bánatos, csak pityergős a mamád, kifutott a tűzön a borscs, amit Horaciónak főztem; tudod, Rocamadour, kicsoda Horacio, az a bácsi, aki egy bársony nyuszit vitt neked egy vasárnap, és aki nagyon unatkozott, mert te meg én annyi mindent mondtunk egymásnak, ő meg vissza akart menni Párizsba; akkor te elsírtad magad, ő meg azt mutogatta neked, hogy mozgatja a fülét a nyuszi; szép volt abban a pillanatban, akarom mondani, Horacio volt szép, egyszer majd megérted, Rocamadour.

Rocamadour, hülye dolog sírni, mert kifutott a borscs a tűzön. Tele a szoba céklával, Rocamadour, mulatnál rajta, ha látnád a padlóra ömlött cékladarabokat meg tejszínt. Még jó, hogy eltakaríthatom, mire megjön Horacio, csak írnom kell neked előbb, olyan buta dolog így sírni, a lábasok is lágyabb alakot öltenek tőle, mintha dicsfények tűnnének föl az ablaküvegen, már nem is hallatszik a fönti emeleten lakó lány éneklése, pedig egész nap a *Les amants du Havre* dalát fújja. Ha együtt leszünk, majd meglátod, eléneklem neked. *Puisque la terre est ronde, mon amour, t'en fais pas, mon amour, t'en fais pas...* Horacio is fütyülni szokta este, ha ír vagy rajzol.

Tenedek is tetszene, Rocamadour. Teneked is tetszene, Horacio dühös, mert úgy tegezek, ahogy Perico, pedig Uruguayban

máshogy szokás. Az a bácsi Perico, aki semmit se vitt neked a múltkor, de annyit beszélt a gyerekekről meg a táplálkozásról. Sok mindent tud, egyszer majd nagyon tisztelni fogod, Rocamadour, és nagy számár leszel, ha tisztelni fogod. Ha tisztelni, ha tisztelni fogod, Rocamadour.

Nem örül neki Madame Iréné, hogy olyan szép vagy, Rocamadour, olyan vidám, olyan sírós-rívós meg olyan pisis. Azt mondja, hogy minden rendben, és hogy bájos kisfiú vagy, de amíg beszél, a köténye zsebébe dugja a kezét, ahogy néhány gonosz állat teszi, Rocamadour, úgy félek tőle olyankor. Amikor mondtam Horaciónak, ő csak nevetett rajta, nem érti, hogy érzem, és, ha nincs is olyan gonosz állat, amelyik eldugja a kezét, érzem, nem tudom, mit érzek, nem tudom elmagyarázni. Rocamadour, ha kiolvashatnám a szemecskéből, hogy mi történt veled az utóbbi két hétben, pillanatról pillanatra. Azt hiszem, más *nourrice*-t keresek. Majd dühöng is Horacio, és azt mondja, de mit törődsz te vele, hogy mit mond rólam. Más *nourrice*-t, aki majd nem beszél annyit, nem baj, ha azt mondja, rossz vagy, meg hogy sírsz éjszakánként, vagy nem akarsz enni, nem számít, ha azt érzem közben, hogy nem gonosz, hogy olyat mond nekem, ami nem árthat neked. Minden olyan furcsa, Rocamadour, például szeretem kimondani és leírni a nevedet, mindig úgy érzem olyankor, hogy megnyomom az orrocskád hegyét, te meg nevelsz, de Madame Iréné sose szólít a neveden, képzeld el, mindig azt mondja, *l'enfant*, még azt se mondja, *legosse*, mindig csak *l'enfant*, mintha gumikesztyűt húzna a beszédhez, lehet, hogy mindig is azt visel, azért dugja a zsebébe a kezét, azért mondja, hogy olyan jó és olyan szép vagy.

Van valami, Rocamadour, amit úgy hívnak, hogy idő, olyan, mint egy állat, csak megy és megy. Nem tudom megmagyarázni, mert olyan kicsi vagy, csak azt akarom mondani, hogy mindjárt megjön Horacio. Elolvastassam-e vele ezt a levelet, hogy ő is mondjon neked valamit? Nem, mert én se szeretném, hogy elolvassanak egy csak énnekem írott levelet. Csak a kettőnk nagy titka ez,

Rocamadour. Már nem sírok, jól vagyok, csak olyan nehéz megérteni a dolgokat, olyan sokáig tart, mire egy kicsit is megérték abból, amit Horacio meg a többiek mindjárt megértének, de ők, akik mindent olyan jól értenek, nem tudnak megérteni téged meg engem, nem értik meg, hogy nem tarthatlak itt téged magam mellett, nem etethetlek, és nem tehetlek tisztába, nem altathatlak, nem játszhatok veled, nem értik meg, és igazában nem is törődnek vele, én meg, aki nagyon is törődök vele, csak azt tudom, hogy nem tarthatlak itt magam mellett, hogy rossz ez mind a kettőnknek, hogy egyedül kell lennem Horacióval, Horacióval kell élnem ki tudja, meddig, segítenem kell, hogy megkeresse, amit keres, és amit majd te is keresni fogsz, Rocamadour, mert majd férfi leszel, és majd te is keresel valamit, keresel, mint a bolond.

Így van, Rocamadour: Úgy vagyunk itt Párizsban, mint a gomba, a lépcsőkoriáton tenyészünk, faggyúszagú, sötét szobákban, ahol mindig csak szerelmeskedik az ember, utána meg tojást főz és Vivaldi-lemezeket tesz föl, cigarettára gyújt, és úgy beszél, mint Horacio és Gregorovius és Wong és én, bizony, Rocamadour, és Perico és Ronald és Babs, mindannyian szeretkezünk és tojást főzünk és cigarettázunk, ó, el se tudod képzelni, hogy mit összecigarettázunk, hogy mit összeszeretkezünk itt, állva, fekve, térdelve, kézzel, szájjal, sírva vagy dalolva, odakinn meg minden van, a szabadba nyílnak az ablakok, egy verébbel kezdődik az egész vagy egy beázással, nagyon sokat esik itt, Rocamadour, sokkal többet, mint ott, vidéken, megrozsdásodnak itt a dolgok, az ereszcatornák, a galambok lába, a fémhuzalok, amikből szobrokat fabrikál Horacio. Alig van ruhánk, olyan kevéssel beérjük, egy jó felöltő, egy pár cipő, amibe nem folyik be a víz, nagyon piszkosak vagyunk, minden nagyon piszkos és nagyon szép Párizsban, Rocamadour, éjszaka és nehéz álom szaguk van itt az ágyaknak, alattuk meg pormacska és könyvek, ha Horacio elalszik, a könyve az ágy alá esik, lesz is szörnyű veszekedés belőle, mert eltűnnek a könyvek, és Horacio azt hiszi, Ossip lopta el őket, egyszer aztán

előkerülnek, mi meg nevetünk rajta, már alig van hely valaminek, még egy pár új cipőnek se, Rocamadour, nincs hely egy mosdótálnak a padlón, föl kell vennünk előbb a lemezjátszót, de hová tegyük, ha tele könyvvel az asztal. Nem tudnálak itt tartani téged, akármilyen kicsi vagy, nem férnél el sehol, falakba ütköznél. Ha erre gondolok, elsírom magam, Horacio nem érti, azt hiszi, rossz vagyok, rosszul teszem, hogy nem veszek magamhoz, pedig tudom, nem volna képes sokáig elviselni téged. Senki se viseli el itt sokáig a másikat, még te meg én, mi ketten se viselnénk el egymást, harc itt az élet, az itt a törvény, az az egyetlen valamire való mód, de fájdalmas, Rocamadour, mocskos és keserű dolog, teneked se tetszene, hisz néha barikákat látsz te ott, vidéken, és a madarakat hallgatod a házak szélkakasáról. Horacio érzelgősnek tart, földhöz ragadtnak tart, mindennek tart, mert nem hozlak ide, vagy mert ide akarlak hozni téged, mert lemondok róla, mert meg akarlak látogatni, mert egyszer csak rájövök, hogy nem tudok lemenni hozzád, mert képes vagyok egy órát is caplatni az esőben, ha valahol, egy ismeretlen külvárosban a *Potemkin*-t adják, azt pedig meg kell nézni, ha összedől is a világ, Rocamadour, mert mit számít már a világ, ha már annyi erőnk sincs, hogy ezután is valami igazit válasszunk, ha úgy tartjuk rendben magunkat, ahogy egy komódfiókot, ide téged tesz benne az ember, oda meg a vasárnapot, az anyai szeretetet, az új játékszert, a *Gare de Montparnasse*-t, a vonatot, azt a szükséges látogatást. Nincs kedvem leutazni, Rocamadour, és tudod te, hogy jól van így, és nem szomorkodsz miatta. Igaza van Horaciónak, néha egyáltalán nem törődök veled, és azt hiszem, egyszer még megköszönöd majd ezt nekem, amikor majd megérted, amikor rájössz, hogy jó, hogy olyan vagyok, milyen vagyok. Azért mégis sírok, Rocamadour, és azért írom neked ezt a levelet, mert nem tudom, mert talán tévedek, mert talán rossz vagyok vagy beteg vagyok vagy egy kicsit bolond, nem nagyon, csak egy kicsit, de az is szörnyű, már a pusztá gondolatától is görcsbe rándul a gyomrom, minden lábujjam összegörbed, mindjárt szétpattan a cipőm, ha le

nem vetem, és úgy szeretlek, Rocamadour, kicsim, Rocamadour,
hagymagerezdecském, úgy szeretlek, cukros orrocskám, kis
facsemetém, játéklovacskaám...

[\(-132\)](#)

„Mevolt az oka, hogy magamra hagyott Gregorovius”, gondolta Oliveira, és kihúzta, majd visszatolta az éjjeliszekrény fiókját. „Tapintat vagy csibésztrükk, attól függ, honnan nézzük. Lehet, hogy itt ólálkodik a lépcsőházban, és hallgatódzik, mint egy idétlen szadista. Várja a nagy karamazovi válságot, a céline-i idegrohamot. Vagy valami hercegovinál fondorlatban sántikál, és ott, Bébert-nél, a második pohárka cseresznyepálinka után valami tarokkot játszik fejben, és már az Adgalle érkezésére tervezgeti a hajcihőt. Gyötrelmes reménykedés: Montevideo, a Szajna vagy Lucca. Változatok: a Marne, Perugia. De akkor te, tulajdonképpen...”

Egy másik cigaretta csikkjéről rágyújtott egy Gauloise-ra, megint benézett a fiókba, kivette a regényt, futólag a sajnálatra, erre az értekezési témára gondolt. Az önsajnálatra: jobb így. „Sose törekedtem boldogságra”, gondolta, vaktában lapozgatva a regényt. „Nem mentség, nem önigazolás. *Nous ne sommes pas au monde. Donc, ergo, dunque...* Miért kellene sajnálnom a Boszorkát? Mert itt találok a kisfiának írt levelet, amit valójában énnekem írt? Én, mint a Rocamadourhoz írt »összes levelek« szerzője. Semmi okom a sajnálatra. Ott, ahol van, úgy lángol a haja, mint egy torony, és perzsel engem messziről, és pusztá távollétével is darabokra tör. Meg így meg úgy. Egész jól meglesz majd nélkülem meg Rocamadour nélkül. Egy bájos kék légy röpül a nap felé, és egyszer csak nekivágódik egy ablaküvegnek, bumm, vérzik az orra, tragédia. Két perc múlva már oda se neki, megjön a kedve, vesz egy kis képeslapot valami papírboltban, majd elsiet, beteszi egy borítékba, elküldi valamelyiknek a legképtelenebb országokban elszórtan élő és északias nevű, szalasztott barátnői közül. Hogy is sajnálhatnál meg egy nőstény macskát, egy nőstény oroszánt? Egy életgépet, egy tökéletes villámot! Egyetlen vétkem van, nem voltam elég

gyúlékony, hogy kedvére melengesse rajtam a kezét meg a lábát.
Azt hitte, égő csipkebokor vagyok, de egy kancsó víz zúdult velem a
nyakába. Szegényke, a jó francba”.

(-67)

34

1880 szeptemberében, pár hónappal atyám halála után, elhatároztam, hogy szakítok

És amiket olvas, egy gyatra regény, ráadásul silány kiadásban, csak eltöpreng az ember,

üzleti tevékenységemmel, és átengedem egy éppen olyan megbízható jézezi üzletháznak, mint

hogy érdekelheti az ilyesmi. Ha elgondolom, hogy órákat töltött ennek a hideg, ízetlen löttynek

amilyen az enyém; ahogy csak tudtam, behajtottam a hiteleimet, bérbe adtam az ingatlanaimat,

a lefetyelésével meg annyi más hihetetlen olvasmánnyal, mint *Elle* és *France Soir* meg azok a

s átruháztam pincegazdaságaimat meg árukészletüket, majd utána elköltöztem Madridba.

csüggesztő képeslapok, amiket Babstól kap kölcsön. *Majd. utána elköltöztem Madridba,*

Nagybátyám (atyám vérszerinti unokatestvére), don Rafael Bueno de Guzmány Ataide

képzelem, hogy, ha elolvasunk belőle csak öt vagy hat lapot is, végül belefeledkezik az ember

föjlajánlotta, hogy majd vendégül lát, szállást ad otthonában; de én elhárítottam a szívességét,

az olvasásba, és akkor már sehogy se tudja abbahagyni, úgy van ez egy kicsit, ahogy azt se

mert semmiképpen sem akartam föladni a függetlenségemet. Végül sikerült egyességre jutnom,

tudjuk abbahagyni, hogy aludjunk, hogy vizeljünk, az is csupa szolgaság, korbács, nyáladzás.

összeegyeztetve a magam kényelmes szabadságát a rokonom
készséges vendégszeretetével; és

*Végül sikerült egyességre jutnom, kész mondatokból álló
nyelvet találnom, avultnál avultabb*

kibéreltem egy szobát közvetlenül az ő otthona mellett, így a legjobb
helyzetbe kerültem, hogy

eszméknek, eme kézről kézre, generációról degenerációra járó
petákoknak közvetítése céljából,

élvezhessem a családi tűzhely melegét, amikor csak kedvem tartja.
Abban a negyedben lakott a

*te voilà en pleine écholalie. Ez igen. Élvezhessem a családi
tűzhely melegét, na, ez kurva jó.*

derék uraság, akarom mondani, abban a negyedben laktunk, ahol
azelőtt a Pósito volt.

Hej, te Boszorka, hogy lefetyelhetted ezt a hideg lötytöt, és mi
az ördög már az a Pósito, he.

Szép és derűs, tizennyolcezer reálos főemeleti lakásban lakott a
nagybátyám, ha nem volt is

Hány órán át olvasgattad ezeket a dolgokat, nyilván meg voltál
győződve, hogy ilyen az élet,

túlontúl tágas egy nagy létszámú családnak. Én egy földszinti lakást
béreltem, nem volt akkora,

és igazad is volt, éppen ilyen az élet, és éppen ezért kell
végezni ezekkel a firkálmányokkal.

mint a főemeleti lakás, de azért bőségesen elég volt egymagámnak,
fényűzően berendeztem

(Mi az a főemelet?). És délutánonként, ha kedvem támadt, hogy
végigjárjam a Louvre egész

minden lehetséges kényelemmel, amihez csak hozzá voltam szokva.
Hiszen, Istennek hála,

egyiptomi gyűjteményét, tárlóról tárlóra, majd hazatértem, és
matéra vágytam meg

kényelmesen megtehettem a vagyonomból.

lekváros-kenyérrre, úgy találtalak, hogy valósággal odaragadtál az ablakhoz egy irdatlan vastag

Madrid külső képét illetően, kellemes meglepetéssel töltöttek el az első benyomásaim,

regénnyel a kezekben, és néha még sírtál is, úgy bizony, igen, ne is tagadd, sírtál, mert éppen

hiszen már González Brabo ideje óta nem jártam ott. Bámulattal töltött el az új városnegyedek

levágták valakinek a fejét, és megöleltél, teljes erőddel magadhoz szorítottál, és tudni akartad, szépsége, tágassága, a közlekedési eszközök célszerűsége, az épületek, az utcák, sőt, még az

hol jártam, de én nem árultam el, mert csak hátramoszdító voltál a Louvre-ban, sosem lehetett

emberek külsejének is szembetűnő javulása; a korábban poros terecskéken ültetett gyönyörű

haladni veled, szegénykém, olyan tudatlan voltál, hogy már mindenféle élvezetet tönkre tettél,

kertek, a gazdag emberek büszke palotái, a változatos és csillogó-villogó boltok, amelyek,

valójában csakis én tehetek róla, hogy annyi vacak regényt összeolvastál, mert önző voltam

annak alapján, ami az utcáról látható, nem maradtak el a párizsi vagy londoni üzletektől, és

(*poros terecskéék*, jól van, vidéki városkák terei vagy La Riója utcái jutnak az eszembe róla

végül az a sok és elegáns színház minden rendű és rangú, ízlésű és vagyoni helyzetű embernek,

negyvenkettőben, az ibolya színű alkonyati hegyek, az a boldogság, hogy egyedül vagyok az

Ez és más dolgok is, amelyeket szóba hoztam társaságban, rányitották a szemem, hogy milyen Isten háta mögött, és *elegáns színházak*. Miket beszél itt ez az alak? Épp arról beszél, hogy gyors fejlődésen ment át a fővárosunk 1868 óta, olyan fejlődésen, amely nem azok folyamatos, Párizs meg London, meg ízlésről, vagyonról beszél), látod, látod, Boszorka, ezek a szemek eltökélt járása, akik tudják, hová tartanak, inkább szeszélyes ugrásokhoz hasonló, de azért nem most gúnyos szemlét tartanak ott, ahol te megindultan jártál-keltél, és meg voltál győződve kevésbé valóságos. Egyszóval megcsapta az orrom valami kis illat, az európai kultúra, a jólét, róla, hogy marhára műveled magadat, mert egy olyan spanyol regényíróval olvasol, akinek ott a sőt még a gazdagság és a munka illata is. képe a könyve hátsó fedőlapján, de a fickó éppen az európai kultúra illatáról papol, és te meg

A nagybátyám igen jól ismert üzletember Madridban. Hajdan fontos tisztségeket töltött voltál győződve róla, hogy majd meg fogják értetni veled ezek az olvasmányok a mikro- és a be a Kormányban: első konzul volt; utána követségi attasé; azután, a házassága miatt, a makrokozmoszt, majdnem mindig elég volt, hogy belépjek, máris előhúztál az asztalfiókodból, fővárosban volt kénytelen letelepedni, egy ideig a Pénzügyminisztériumban dolgozott, Bravo mert mindig volt íróasztalod, az sose hiányozhatott, noha sose tudtam kideríteni, miféle munkát

Murillo segítségével és pártfogásával, és végül arra bírta a családja megélhetése, hogy földadja

végezhetél azon az asztalon, szóval kihúztál a fiókból egy füzetet Tristan L'Hermite verseivel,

a fix fizetés kicsinyes biztonságát a szabad foglalkozás kalandjai és reményei kedvéért. Volt

például, vagy Boris de Schloezer egyik tanulmányával, és tétova, de mégis csak büszke képpel

benne némi becsvágy, tisztesség, tettekézség, értelmesség, volt sok összeköttetése; különféle

mutattad nekem őket, mint aki nagy dolgokat vásárolt, és mindjárt neki is lát az olvasáshoz.

ügyletekkel foglalkozott, és addig-addig ügyködött így, hogy hamarosan örömmel tapasztalta,

Nem lehetett megértetni veled, hogy soha semmire se mégy így, hogy vannak túl kései dolgok

hogy sok ügyiratot csaphat az irattartóiba. De hát mégis ezekből élt, és leporolt egyet-egyet az

és túl korai dolgok, és mindig, még az öröm és fesztelenség kellős közepén is a kétségbeesés

irattárakban szunnyadók közül, folyamatba tett asztalokon heverőket, ahogy tudta, egyengette

kerülgetett, annyi köd gomolygott zavarodott szívedben.

Folyamatba tett asztalon heverőket,

néhány kissé félresiklott ügy útját. Kezére játszott, hogy jóban volt mindkét párt korifeusaival,

nem, énrám nem számíthattál ilyesmiben, a te asztalod a te asztalod, nem tettem oda, és nem

nagy befolyást élvezett minden Állami Hivatalban. Sosem volt zárt ajtó előtte. Mintha csak

vettem el onnan soha semmit, csak néztem, hogy olvasgatod a regényeidet, vizsgálgatod

neki köszönhetnék az állásukat a minisztériumi portások, bizonyos
fiúi szeretettel üdvözölték,

a magnószalagjaidat és a füzetkéid illusztrációit, és azt vártad,
hogy melléd ülök

házbelinek tartották és szélesre tárták a kaput előtte. Hallottam,
hogy sokat keresett bizonyos

és magyarázok neked, buzdítalak, azt teszem, amit minden
asszony elvár a férfitől,

időszakokban azzal, hogy ügyesen játszott híres bánya- és vasúti
részvényekkel,

hogy lassan, sunyin átkarolja a derekát, és, hopp, kiragadja a
megszokásból, abból, hogy

hanem azt is, hogy máskor meg rajtavesztett félénk becsületessége
miatt. Amikor letelepedtem

pulóvert köt, vagy beszél, csak beszél, vég nélkül beszél a
semmiről. Lásd, milyen szörnyeteg

Madridban, a jelek szerint kényelmesen élt, de nem dúskált.
Mindene megvolt, de nem tudott

vagyok, mit vagyok én olyan nagyra, hisz már te se vagy
nekem, eldőlt az már, hogy el kell,

félretenni, ami, őszintén szólva, nem valami hízelgő az olyan
emberre, aki annyit dolgozott,

és hogy veszítselek (hogy-hogy elveszítselek, hiszen előbb meg
kellett volna, hogy szerezzek),

aki már az élete végéhez közeledik, és bizony már alig marad ideje
neki, hogy visszaszerezze,

*ami, őszintén szólva, nem valami hízelgő egy olyan emberre,
aki...* Hízelgő, ki tudja, mióta

amit elveszített.

nem hallottam én már ezt a szót, hej, hogy elszegényedik ez a
mi kreol nyelvünk!

Nem volt olyan idős akkoriban az úr, amilyennek látszott, mindig úgy öltözött, mint az

gyerekkoromban sokkal több szóval éltem, mint most, ugyanazokat a regényeket olvastam, elegáns ifjak, feddhetetlenül és igen választékosán. Az egész arcát kiborotválta, mintha tüntető

hatalmas és különben teljességgel haszontalan szókincsre tettem szert, *feddhetetlenül és igen* hűségét akarná jelezni az előző nemzedék iránt, amelyből maga is származott. Udvariassága, *választékosan*, ez igen. Nem tudom, csakugyan átélted-e ennek a regénynek a cselekményét, szívélyessége a mérleg nyelvére támaszkodott, sose billent sem a pimasz bizalmaskodás, sem

vagy csak ugrópontnak volt jó neked, hogy eljuss azokra a titokzatos tájaidra, amelyeket hiába

az izgágaság felé. A társalgás volt a fő erénye és a hibája is, mert tudta, hogy a beszéd az irigyeltem tőled, ahogy te meg a Louvre-ban tett látogatásaimat irigyelted, biztosan sejtetted

erőssége, nem tudott ezért ellenállni a részletező szenvedélynek, és fárasztóan terjengősek őket, bár sose mondtad. Lassanként eljött az a pillanat, amelynek egyszer el kellett jönnie,

lettek tőle a történetei. Néha Ádámnál és Évánál kezdte őket, és annyi gyerekes aprósággal amikor, rádöbentél, hogy az időmnek és az életemnek csak egy bizonyos részét áldozhatom

színezte ki őket, hogy könnyörögnünk kellett, fogja rövidebbre, az Istenért. Ha vadászkalandot neked és *fárasztóan terjengősek lettek tőle a történetei*, pontosan ez az, egészen belekábulok,

adott elő (szenvedélyesen űzte ezt a tevékenységet), annyi idő
telt el a bevezetéstől a lövés
mire kihámozom a velejét. De milyen gyönyörű voltál ott, az
ablakban, az ég egyik orcádra
eldördüléséig, hogy eget-földet bejárt addig a hallgató
képzelete, úgy elmélázott magában,
vetülő szürkéjével, kezében a könyvvel, azzal a kissé mindig mohó
száddal és azzal a kételkedő
hogyan amikor eldörrent a *bumm*, szinte megijedt tőle. Nem
tudom, testi hibájának tartsam-e
szemeddel. Annyi időt vesztegettem rád, olyannyira annak mintája
voltál, amivé más csillagzat
könnycsatornáit idült gyulladást, amelytől, főleg télen, úgy
könnyezett és úgy begyulladt a
alatt lehettél volna, hogy túlonként gyöngéd feladattá, majd hogyan
jótékonysággá vált, hogy a
szeme mintha sírna, de úgy, hogy taknya-nyála összeszakadt.
Nem ismertem embert, akinek az
karomba vegyelek és szeretkezzek veled, és ott követtem el
tévedést, mert erőt vett rajtam
övénel nagyobb és gazdagabb lenvászón zsebkendőkészlete
volt. Ezért meg azért is, mert
annak az értelmiséginek ostoba gögje, aki azt hiszi, hogy képes a
megértésre (*sima, de*
szokása volt, hogy lépten-nyomon lobogtatja azt a fehér kendőt
a jobb kezében vagy mind a
úgy hogy taknya-nyála összeszaladt? ez egyszerűen undorító
kifejezés). Képes a megértésre
két kezében, egy andalúz barátom, egy tréfás kedvű jólélek,
majd csak később mesélek róla,
hát ez aztán a röhejes, te Boszorka, hé. Különben igazán csakis
teneked mondom ezt, aztán
úgy hívta a bácsikámat, hogy *Veronika*.

el ne meséld ám majd másnak. Boszorka, én voltam az üres minta,
te mindig csak reszkettél,

Őszinte szeretetet tanúsított irántam, és madridi tartózkodásom
első napjaiban soha el
tisztán és szabadon, mint a láng, mint higanyfolyam, mint első
madárdal hajnalhasadáskor,
nem mozdult mellőlem, tanácsokkal látott el mindenben, a
berendezkedésemmel kapcsolatban
olyan édes ezt mondani neked, olyan szavakkal, melyeket
búvöletesnek találtál, mert nem is
és ezer más dologban is segítségemre volt. Amikor a
családunkról beszélgettünk, én pedig
hitted volna, hogy nem csak versben vannak ilyenek, és máshol is
élhetünk velük.

előhozakodtam a gyerekkori emlékeimmel, vagy atyámról szóló
kis adomákkal, valami ideges
Hol leszel, hol leszünk mától fogva, ezután, két pont egy
megmagyarázhatatlan világban,
izgalom, valami lázas lelkesedés fogta el, a nagy
személyiségekért lelkesedett, akik dicsőséget
közel vagy távol, két pont, mely egy vonalat alkothat, két pont, amely
távolodhat és közeledhet

hoztak a Bueno de Guzmán névre, és, előhúзва a
zsebkendőjét, végeérhetetlen történeteket
tetszése szerint (*nagy személyiségekért, akik dicsőséget hoztak a
Bueno de Guzmán névre,*

mesélt. Úgy tekintett rám, mint egy nagy jellemekben gazdag
család utolsó fi-sarjára, noha én
nézd már, te, Boszorka, csupa giccs ez a fickó, hogy is juthattál
tovább az ötödik oldalnál...),

már harminchat éves voltam. Szegény bácsikám! Eme
szeretetnyilvánítások közben, amelyek

de nem magyarázom el neked azt, ami úgy hívnak, hogy browni mozgások, persze, hogy nem

jelentősen megnövelték a szeme könnyáradatát, fölfedeztem valami titkos és borotvaéles

magyarázom el, és mégis, mi ketten, Boszorka, egyetlen alakzatot alkotunk, egy pont

fájdalmat, egy tüskét, amely ennek a kitűnő embernek a szívébe fúródott. Nem is tudom, hogy

vagy te valahol, egy másik pont vagyok én valahol, két kitérő pont, te talán a Rue de

fedezhettem föl: de olyan biztos voltam ebben a palástolt sebben, mintha a két szememmel

la Huchette-en, én meg most fedeztem föl üres lakásodban ezt a regényt, holnap te a Gare de

láttam volna, és az ujjaimmal tapintottam volna. Mélységesen le volt sújtva, vigasztalan volt, de

Lyonon (ha Luccába mégy, szerelmem), én meg a Rue du Chemin Vert-en, ahol pompás

úgy sajnálta, hogy nem házasodtunk össze az egyik lányával a három közül; jóvátehetetlen már

borocskát fedeztem föl, és lassacskán már valami képtelen alakzatot alkotunk mi, Boszorka,

ez a bánat, mert a bácsikám három lánya, minő fájdalom!, már férjnél van.

olyan alakzatot ír le a mozgásunk, mint amelyet a lakásban röpködő legyek írnak le, innen oda,

majd hirtelen, egy félfordulattal, onnan ide, ezt hívják úgy, hogy browni mozgás, érted már?

egy egyenes szög, egy vonal fölfelé, innen oda, hátulról előre, fölfelé, lefelé, szeszélyesen,

hirtelen fékezve, és ugyanabban a pillanatban megered egy más irányban, és mindez valami

olyan rajzolatot ad, egy ábrát, valami nem létezőt, mint te meg mint én, mint a Párizsban

kallódó két pont, melyek innen oda, onnan ide csapódnak,
rajzolják az alakzatukat, táncolnak
senkinek, még önmaguknak sem, egy végtelen és értelmetlen
táncjátékot.

(-87)

Igen, Babs, igen. Igen, Babs, igen. Igen, Babs, oltuk el a villanyt, *darling*, jó éjszakát, *sleep well*, számlálgasd a bankákat, már vége, szívem, már vége. Mindenki olyan rossz volt a szegény kis Babshez, de majd megkapják a magukét, kilépünk a Klubból. Mindenki olyan csúnya Babshez, szegénykéhez, csúnya Étienne, csúnya Perico, csúnya Oliveira, Oliveira a főcsúnya mind közt, az az inkvizítor, jól megmondta az az édesdrága Babs. Igen, Babs, igen. *Rock-a-bye baby*. Csicsíja-babúja. Igen, Babs, igen. Akárhogy is, már történni kellett valaminek, nem lehet úgy együtt lenni azzal a népséggel, hogy ne történjen semmi. *Sh, baby, sh*. Aluskál a kicsim. Vége már a Klubnak, Babs, vége ám. Sose látjuk többé Horaciót, azt az elvetemült Horaciót. Elszállt a Klub ma éjjel, mint egy palacsinta, ha a mennyezeten köt ki, és oda is ragad. Elteheted a palacsintasütőt, Babs, ne emészd már magad, nem esik az már le. *Sh, darling*, ne sírj már, hogy berúgott ez a nő, még a lelke is konyakban tocsog.

Kissé lejjebb csúszott Ronald, odafeküdt Babs mellé, és elszenderült. Klub, Ossip, Perico, lássuk csak: minden azért kezdődött, mert mindennek véget kellett érnie, a féltékeny istenek, a tükörtojás Oliveirával súlyosbítva, igazában az a kibaszott tükörtojás tehet róla, Étienne szerint semmi szükség se volt rá, hogy a szemébe dobják azt a tojást, hisz olyan gyönyörű volt azokkal a fémes zöldekkel, és Babsnek, amúgy Hokuszi-módra, mindjárt égnek állt a haja tőle: dögletes bűze volt annak a tojásnak, hogy is gondolhatta valaki, hogy ott ülésezzen a Klub, attól a tojástól két lépésnyire, és egyszer csak Babs sírva fakadt, még a fülén is dőlt belőle a konyak, és Ronald rájött, hogy, amíg ők halhatatlan dolgokról vitatkoztak, Babs egymaga megivott több mint fél üveg konyakot, aztán ki is pakolt derekasan, a tojás-üggyel kezdte, de senki sem lepődött meg tőle, legkevésbé Oliveira, hogy apránként

előhozta a temetést, és nagy csukladozás, kapkodás-csapkodás közben kibökte, hogy mi történt a gyerekekkel, meg mindent, ami a begyében volt. Hiába húzott Wong spanyolfalat a mosolyával és mindennel, ami szétválaszthatta Babset és a szórakozott Oliveirát, hiába dicsérte Wong agyba-főbe S. Escoffier kiadását – *La Rencontre de la langue d'oïl, de la langue d'oc et du franco-provençal entre Loire et Allier; limites phonétiques et morphologiques* – ezt a rendkívül érdekes könyvet, hangsúlyozta Wong nyomatékosan, amíg mézes-mázosan a folyosó felé tuszkolta Babset, nem gátolhatta meg, hogy meghallja Oliveira azt az inkvizítort, és hogy fölvonja a szemöldökét, félig csodálkozva, félig tanácstalanul, és közben értetlenül nézzen Gregoroviusra, mintha meg tudná az magyarázni neki azt a jelzöt. Tudta a Klub, hogy, ha nekilódul, akkor akit ér, azt üti Babs, máskor is megesett már ilyesmi; csak egyet tehettek olyankor, körül kellett venni a jegyzőkönyv vezetőjét és büféfelelőst, és várni kellett, nagy orvos az idő, sose tarthat örökké a sírás-rívás, az özvegyek is újra férjhez mennek. Nem volt mit tenniük, részegen kóválygott Babs a Klub felöltői és sálai közt, vissza is ténfergett a folyosóról, kérdőre akarta vonni Oliveirát, eljött a pillanat, hogy a szemébe vágja, inkvizítor, és hogy könnyek közt elmondja mindennek, hogy ebben a kurva életben még sose találkozott ilyen gyalázatos alakkal, mint ez a legcsekélyebb tisztességre is képtelen, lelketlen kurafi, alávaló szadista, rasszista hóhér, ocsmány szifilisztes, rohadt szemétláda, szarhalom. Végtelen gyönyörűséggel fogadta ezeket a híreket Perico és Étienne, és ellentmondó megjegyzésekkel a többiek, köztük a címzett.

Kitört a Babs-orkán, a ház-csalamádé hatodik kerület forgószele. Lehorgasztotta a fejét a Klub, esőkabátokba burkolózott, és minden erejével kapaszkodott a cigarettákba. Nagy, színpadias csönd támadt, amikor Oliveira ki tudta nyitni a száját. Azt mondta Oliveira, hogy nagyon szépnek találja Nicolas De Stael kis festményét, Wong pedig, ha már annyit baszakodott itt Escoffier művével, el kellene, hogy olvassa, és majd foglalja össze a Klub valamelyik ülésén. Babs

megint leinkvizítorozta, Oliveira meg nyilván valami mulatságosra gondolt, mert mosolygott. Babs keze pedig képen törölte. Villámgyorsan közbelépett a Klub, Babs sikoltozva fölzokogott, Wong gyöngéden lefogta, Babs és a földühödött Ronald közé állva. Körülvette a Klub Oliveirát, úgy, hogy Babs kívül maradjon, aki belement, hogy a) leüljön egy fotelba, és b) elfogadja Perico zsebkendőjét. Akkor kezdődhetek a Rue Monge-zsal kapcsolatos részletek, meg az irgalmas szamaritánus Boszorka története, Rónáidnak – aki nagy zöld káprázatokat látott, amikor földézte félálomban az éjszakai összejövetelt – úgy tetszett, mintha Oliveira megkérdezte volna Wong-tól, hogy igaz-e, hogy egy *meublé*-ben lakik a Boszorka a Rue Monge-on, és akkor talán azt mondta Wong, hogy nem tudja, vagy azt, hogy igaz, és hogy valaki, alighanem a síró-rívó Babs a fotelból, megint rázendített, szidalmazta Oliveirát, a fejéhez vágta, hogy milyen önfeláldozó az az irgalmas szamaritánus Boszorka a Pola betegágya mellett, és valószínűleg akkor nevette el magát Oliveira, különösen Gregoroviusra szögezve a tekintetét, és több részletet is kért a betegápoló Boszorka önfeláldozásáról, és igaz-e, hogy a Rue Monge-on lakik, meg hányas szám alatt, szóval ilyen elkerülhetetlen kataszteri adatokat. Most kinyújtotta a kezét Ronald a valahogy messziről duzzogó Babs lába közé, szeretett úgy aludni Ronald, hogy ott tévedeznek az ujjai azon a langyos, homályos terepen, Babs robbantotta ki a Klub válságát és váltotta ki a feloszlását, majd holnap meg is mossa érte a fejét: nem-csinál-ilyesmit-az-ember. De valahogy az egész Klub körülvette Oliveirát, mint valami szégyenletes bírósági tárgyaláson, rá is jött Oliveira, hamarabb, mint maga a Klub, és elnevette magát a kör közepében, cigaretta a szájában, keze a dzsekije zsebében, utána megkérdezte (nem egy bizonyos valakitől, hanem csak úgy, kissé átnézve a körülállók feje fölött), hogy valami *amende honorable*-ot vár-e tőle a Klub, vagy valami hasonlót, és a Klub nem is értette az első pillanatban, vagy nem akarta megérteni, Babset kivéve, aki onnan, a fotelból, ahol Ronald lefogva tartotta, megint azt ordította, hogy

inkvizítor, ami síri hangon szólt azon-az-előrehaladott-éji-órán. Akkor már nem nevetett Oliveira, csak, mintha hirtelen belenyugodna az ítéletbe (bár senki se mondott ítéletet, mert nem arra való a Klub), a padlóra dobta a cigarettáját, eltaposta a cipőjével, majd, egy pillanat múlva, épp csak a vállát húzva félre Étienne keze elől, aki tétován előrelépett, megszólalt nagyon halkán, és bejelentette, hogy visszavonhatatlanul kilép a Klubból, és hogy, önmagával kezdve, és az összes többi taggal folytatva, elmehet az egész Klub abba a jó kurva anyjába.

Dont acte.

[\(-121\)](#)

Nincs messze a Rue Dauphine, talán érdemes is odaruccanni, utána nézni, hogy mennyi az igazság abban, amit Babs mondott. Persze, Gregorovius már kezdettől fogva tudta, hogy majd fölkeresi Polát a Boszorka, hisz mindig bolond volt az. *Caritas*. Az irgalmas szamaritánus Boszorka. Olvassa ön is az *El Cruzacdo*-t. Hagyta, hogy elmúljon a nap jó cselekedet nélkül? Nevetséges. Minden nevetséges. Vagy inkább egyetlen nagy nevetség az egész, és úgy hívják, hogy Történelem. Elmenni a Rue Dauphine-ra, csöndesen bekopogni a legfelsőemeleti lakásba, és majd megjelenik a Boszorka, pontosabban Lucia nővér, nem, ez már igazán több a soknál. Egy köpöcsésze vagy egy beöntő a kezében. Nem fogadhat senkit a betegünk, nagyon késő van, már alszik. *Vade retro, Asmodeus*. Vagy beengedik, és kávéval kínálják, nem, az még rosszabb, mert egyszer csak sírva fakadnak, mert az bizony ragályos, végül már hárman sírnak, és mindent megbocsátanak egymásnak, akkor aztán minden megtörténhet, szörnyűek ám a kisírt nők. Vagy befognák, hogy számoljon le egyesével húsz csepp belladonnát.

– Valójában oda kéne mennem – mondta Oliveira egy fekete macskának a Rue Dantonon. – Van valami esztétikai kötelezettség, teljessé kell tenni a képet. A hármas, a Szám. De ne feledkezzünk meg Orpheuszról. Talán ha leborotválnám a hajamat, hamut szórnék a fejemre, és alamizsnagyűjtő bögrével állítanék be. Ó, asszonyok, már nem az vagyok, akinek megismertetek. *Histrion* vagyok. *Mimus*. *Empúszak*, *lamiák*, gonosz árnyék éjszakája, vége a nagy játszmának. Milyen fárasztó, ha mindvégig ugyanazok vagyunk! Megbocsáthatatlanul. Meg van írva, sose látom többé ezeket a lányokat. *O toi que voilà, qu'as tu fait de ta jeunesse?* Inkvizítor... csakugyan, mit ki nem talál az a nő... Hát, legalábbis önmagam

inkvizítora vagyok, *et encore...* A legtalálóbbs sírfelirat: *Túl puha*. De rettenetes ám az a puha inkvizíció, darakíezés, maniókamáglya, futóhomok, alattomban szívó medúza. Szilattomban alvó medúza. És alapjában túl sok irgalom, pedig én irgalmatlannak hittem magamat. Nem akarhatom, amit akarok, és nem úgy, ahogy akarom, és ráadásul meg kell osztanom az életemet másokkal. Mért is nem tudtam egyedül maradni, hadd tegye a dolgát az a nagy akará, mentsen meg vagy pusztítson el, de a Rue Dauphine nélkül, a halott gyerek nélkül, a Klub meg a többi nélkül. Nem gondolod, he?

De nem mondott az a macska semmit.

Nem volt olyan hideg a Szajna-parton, mint az utcákön, így lement Oliveira, és, a dzsekije gallérját fölajtva, nézegette a vizet. Nem az a vízbeugró fajta volt, keresett egy hidat, megállt alatta, és elgondolkodott egy darabig azon a kibucön, mert már egy idő óta hányta-vetette magában egy kibuc, a vágy kibuca gondolatát. „Furcsa, hogy egyszer csak úgy fölbukkan egy pár ilyen szó, a vágy kibuca, és semmi értelme, míg harmadszorra lassacskán tisztulni nem kezd, és máris úgy érezzük, nem is olyan képtelen az, de, például, teljességgel képtelen egy olyan mondat, hogy ‘A reménység, ama testes Palmüra’, olyan, mint egy zengzetes gyomorkorgás, de semmi képtelenség a vágy kibucában, összefoglalja, igaz, kissé burkoltan, hogy csak cselleng itt az ember korzóról korzóra. Kibuc: kolónia, *settlement*, telep, egy választott zug, ahol fölverheti végső sátrát az ember, ahol kimehet idő mosta arcával az éjszakai levegőre, és egyesülhet a világgal, a Nagy Bolondsággal, az Óriási Szamársággal, megnyíthat a vágy kikristályosodásának, a találkozásnak. Hóvatosság, Horacio”, foglalta hosszé Holiveira, és leült a korlátra, a híd alatt, hallgatta a *clochard*-ok horkolását napilap- és zsákvászontakaróik alól.

Most az egyszer nem esett nehezére, hogy engedjen a mélabúnak. Egy újabb szál cigaretta melengette valamelyest, és ott, a horkolás közepette, amely mintha a föld alól hangzott volna, megadta magát, sajnálta már, hogy olyan áthághatatlan távolság

választja el a kibucától. Ha nem más a reménység, csak valami testes Palmüra, semmi oka rá, hogy ábrándokat szőjön magának. Ellenkezőleg, használja ki ezt a didergős éjszakát, hogy világosan átérezze, a feje fölé boruló csillagrendszer csupasz pontosságával, hogy kudarc az ő tétova keresgélése, de, hogy talán éppen ebben áll a győzelme. Először is, mert méltó őhöz (jó pillanataiban jó véleménye volt Oliveirának magáról, mint emberpéldányról), mert egy olyan kétségbeejtően távoli kibuc, egy olyan erősség föllelésén fáradozik, amelyet csak mesebeli fegyverekkel lehet bevenni, nem a Nyugat lelkületével, a szellemmel, azokkal az erőkkel, amelyeket maga koptatott el önnön hazugságaival, ahogy oly találóan ki is mondták a Klubban, nem annak az emberállatnak az alibijeivel, aki olyan útra tévedt, ahonnan nincs visszatérés. A vágy kibuca, nem a léleké, nem a szellemé. És noha érthetetlen erők homályos meghatározása is a vágy, úgy érezte, hogy őbenne is tevékenyen jelen van, jelen van minden tévedésében és minden nekilendülésében, ezt jelenti az, hogy férfi az ember, már nem csak test és lélek, hanem ezek szétválaszthatatlan teljessége, szüntelen találkozás a hiányérzettel, mindennel, amit a költőtől raboltak el, találkozás egy olyan tartomány után való heves sóvárgással, ahol más iránytűk és más nevek szerint dadoghatnánk el az életünket. Noha ott áll a halál a sarkon a fölemelt söprűjével, és noha nem más a reménység, csak valami testes Palmüra. Meg egy horkantás és, időnként, egy fing.

Akkor már nem is nyom annyit a latban a tévedése, mint ha a Földrajzi Társaság térképei, hiteles, hivatalos iránytűk segítségével keresné a kibucát, ha Észak észak felé, Nyugat meg nyugat felé mutatna; annyi is elég, ha megérti, ha futólag földereng előtte, hogy, mindent összevetve, nem is lehetetlenebb az ő kibuca ilyenkor és ebben a hidegben és ilyen napok után, mint akkor lenne, ha rendesen, bandában keresné, ha nem szolgált volna rá arra a csattanós jelzőre, hogy inkvizítor, ha nem teremtették volna képen visszakézből, ha nem sírnának-rínának körülötte, ha nem volna

rossz a lelkiismerete, ha nem támadna kedve, hogy mindent sutba vágjon, és vissza a sorozási könyvecskéjéhez meg valami biztonságos tételhez egy szellemi vagy társadalmi költségvetésben. Úgy fog meghalni, hogy nem jut el a kibucába, pedig ott az ő kibuca, messze, de ott van, és tudja ő, hogy ott van, mert vágyának gyermeke ő, ilyen a vágya, ahogy ő maga is vágy, ahogy a világ, vagy az, amit a világnak mondanak is vágy, az ő vágya vagy csak a vágy, nem sokat számít az ilyenkor. Most pedig a tenyerébe temetheti az arcát, éppen csak a cigarettának hagyva ki egy kis helyet, és ott kuksolhat a folyóparton, a csavargók közt, és töprenghet a kibucán.

Egy olyan álomból serkent föl a *clocharde*, amelyben többször is azt mondta neki valaki: „*Ça siffit, conâsse*”, és észrevette, hogy elment Célestin valamikor, az éjszaka, a gyerekkocsit is magával vitte azzal a sok (romlott) szardíniás dobozzal, amelyet délután kaptak ajándékba a marais-i gettóban. Úgy aludt Toto meg Lafleur a zsákvászon takaró alatt, mint a vakond, az új csavargó meg ott ült egy kőpadon, és dohányzott.

Hajnalodon.

A *clocharde* szép lassan lefejtette magáról a takaróját, a *France-Soir* egymást követő kiadásait, és vakargatta a fejét egy darabig. Hatkor meleg levest osztanak a Rue du Jouron. Majdnem biztos, Célestin is odamegy a levesért, és akkor ő majd visszaszerezheti tőle a szardíniás-dobozokat, ha még nem adta el őket Piponnak vagy La Vase-nak.

– *Merde* – mondta a *clocharde*, és nekilátott a talpraállítás kényes feladatának. – Meg is újrázta: *c'est cul*.

Magára kanyarított egy bokáig érő fekete felöltőt, és közelebb ment az újhoz. Az új is egyetértett vele, hogy még a rendőrségnél is majdnem rosszabb a hideg. Amikor az új egy cigarettát nyújtott oda, és meg is gyújtotta neki, arra gondolt a *clocharde*, hogy ismeri ezt a

fickót valahonnan. Azt mondta neki az új, hogy ő is ismeri valahonnan, és mind a ketten nagyon örültek, hogy így egymásra ismertek ilyen korán reggel. Odaült mellé a *clocharde* a kőpadra, és azt mondta, hogy még korán van a levesosztáshoz. Elbeszélgettek egy darabig a levesről, bár valójában semmit se tudott az új a levesekről, el kellett magyarázni neki, hol adják a legjobbat, csakugyan új ez a csavargó, de minden nagyon érdeklő, és talán még a szardíniákat is el merné venni Célestintől. Megbeszélték a szardíniákat, és megígérte az új, hogy visszaköveteli őket Célestintől, mihelyt találkozik vele.

– Majd előveszi ám a kampóját – figyelmeztette a *clocharde*. – Gyorsnak kell lenni, fejbe kell vágni valamivel. Toniót is öt öltéssel kellett összevarrni, úgy ordított, hogy elhallatszott az egész Pontoise-ig. *C'est cul, Pontoise* – tette hozzá a *clocharde*, és átadta magát a sóvár merengésnek.

A pirkadatot nézte az új a Vert-Galant szigetcsúcsa fölött, a fűzfa ködből kibontakozó halvány pókhálóját. Amikor megkérdezte a *clocharde*, hogy miért reszket, hisz olyan jó dzsekije van, az csak megvonta a vállát, és adott neki még egy cigarettát. Csak füstöltek, füstöltek, beszélgettek, és barátságosan nézegették egymást. Célestin szokásairól mesélt neki a *clocharde*, az újnak meg eszébe jutottak azok a délutánok, amikor a szeme láttára ölelkeztek Célestinnel a Pont des Árts minden padján, minden korlátjánál, a Louvre sarkán, a tigriscsíkos platánokkal szemben, a Saint-Germain l'Auxerrois bejáratánál, egy éjszaka meg a Rue Git-le-Coeurben, amint hol csókolóztak, hol lökdösődtek tök részegen, Célestin valami szobafestő-zubbonyban, a *clocharde* meg, mint mindig, négyöt ruhában, néhány esőkabátban, felöltőben volt, és valami vörös bugyrot szorongatott, amelyből ruhaujjak lógtak ki meg egy repedt kürt, és fülig szerelmes volt Célestinbe, összekente a szerelme képét rúzzsal meg valami kulimással, ijesztően belefeledkeztek abba a nyilvános idilljükbe, végül befordultak a Rue de Nevers-re, és akkor azt mondta a Boszorka: „Kettejük közül az asszony a

szerelmes, a férfi rá se hederít”, és futólag Oliveirára pillantott, majd leguggolt, fölvelt egy kis darab zöld madzagot, és az ujjára tekerte.

– Nincs hideg ilyenkor – mondta a *clocharde*, hogy lelket öntsön belé. – Megnézem, maradt-e Lafleurnek egy kis bora.

A bor búcsúztatja el az éjszakát. Célestin elvitt két liter boromat is a szardíniákkal. Nem hagyott az semmit. De maga tisztességesen van öltözve, vásárolhatna egy liter bort Habebnél. Meg egy kis kenyeret, ha futja a pénzéből. – Nagyon megtetszett neki ez az új, noha tudta valójában, hogy nem valami csavargó az, hisz jól van öltözve, odakönyökölhet ő a Habeb pultjához, ihatja a Pernod-kat egyre-másra, nem tiltakozik ellene senki, hogy bűdös meg minden. Csak cigarettázott az új, csak bólogatott félszegen, de másfelé nézett. Ismerős fizimiska. Célestin mindjárt tudná, ki ez, mert nagyon ért a fizimiskákhoz az a Célestin... – Kilenckor kezdődik az igazi hideg. Alulról jön, az iszapból. De már mehetünk is a levesért, elég jó.

(És amikor már alig látszottak a Rue de Nevers végében, amikor talán már éppen oda értek, ahol elütötte egy teherautó Pierre Curie-t [„Pierre Curie?”, kérdezte a tanulni mindig kész Boszorka elcsodálkozva], lassan elfordultak a meredek folyópart felé, nekitámaszkodtak az egyik *bouquiniste* bódéjának, bár Oliveira mindig gyászosnak tartotta éjszaka azokat a könyvesbódékat, kőkorlát mellé kihelyezett, sorba rakott szükségkoporsóknak érezte őket, és azzal szórakoztak egy havas éjszakán, hogy minden bádogládára ráírták egy pálcikával, hogy RIP, egy rendőr aztán nem nagyon méltányolta ezt a tréfát, meg is mondta nekik, olyasmiket emlegetett, hogy illendőség meg idegenforgalom, nem volt egész világos, hogy került ide az az utóbbi. Azokban a napokban még minden kibuc volt, vagy legalábbis megvolt a kibuc lehetősége, és ha csatangoltak az utcán, telefirkálták a sok *bouquiniste* könyvesládáját azzal, hogy RIP, megbámulták a szerelmes *clocharde*-ot, a kényszerű gyakorlatok olyan zavaros sorának része volt mindez, amelyet el kellett végezniük, le kellett tudniuk, maguk

mögött kellett hagyniuk. Hát így van, és hideg van, és nincs kibuc. Csak a hazugság maradt, hogy elmegy, vörösbort vásárol Habebnél, és kibucot eszkábál magának, szakasztott olyat, mint a Kubla Káné, így hidalja át a távolságot az ópium meg az öreg Habeb vörösborocskája közt).

*In Xanadu did Kubla, Khan
A Stately pleasure-dome decree.*

– Idegen, mi? – mondta a *clocharde*, és már nem volt olyan barátságos az újhoz. – Spanyol. Olasz.

– Ez is, az is – mondta Oliveira, és férfias erőfeszítéssel viselte azt a bűzt.

– De meglátszik magán, hogy dolgozik – vetette szemére a *clocharde*.

– Á, dehogy. Vagyis könyveltem egy öreg szivarnak, de már nem látom egy idő óta.

– Nem szégyen az, csak nem kell túlzásba vinni. Én, fiatal koromban...

– Emmanuèle – mondta Oliveira, és rátette a kezét arra a helyre, ahol, valahol lenn, mélyen egy váll lehetett. Összerezzen a *clocharde*, amikor meghallotta a nevét, ránézett a szeme sarkából, aztán elővett egy zsebtükröt a felöltőjéből, és megnézte a száját. A körülmények micsoda fölfoghatalan láncolata tehette lehetővé, hogy befestesse a haját a *clocharde*, töprengett Oliveira. Egy rúzs-csonkkal kente-fente a száját a *clocharde*, és egészen elmerült ebben a műveletben. Böven volt ideje Oliveirának, hogy – már megint – lehülyézzé magát. A nő vállára tette a kezét az után a Berthe Trépat-ügy után. Ami a közismert eredménnyel járt. Valóságos ön-seggberúgás ez, úgy kifordítja magából, mint egy kesztyűt. *Cretinaccio, furfante*, ocsmány szőrös állat. RIP, RIP. *Malgré le tourisme*.

– Honnan tudja, hogy úgy hívnak, Emmanuèle?

– Már nem emlékszek. Biztos, mondta valaki.

Emmanuèle elővett egy rózsaszínű porral teli Valdatalettás dobozt, és dörzsölni kezdte vele az egyik arcát. Ha Célestin ott lenne, biztos, hogy. Persze hogy. Fáradhatatlan az a Célestin. Több tucát szardíniás doboz, *le salaud*. Egyszer csak eszébe jutott.

– Aha – mondta.

– Valószínű – helyeselt Oliveira, és, amennyire csak tudta, füstbe burkolta magát.

– Sokszor láttam magukat együtt – mondta Emmanuèle.

– Járogattunk arrafelé.

– De csak akkor beszélt velem a nő, ha egyedül volt. Nagyon derék lány volt, egy kicsit bolond is.

„Te mondtad”, gondolta Oliveira. Hallgatta Emmanuèle-t, akinek már több minden is eszébe jutott, egy szedett-vedett csomag, egy még jócskán használható fehér pulóver, egy derék lány, nem dolgozott az, nem vesztegette az idejét, hogy valami diplomát szerezzen, néha egy kicsit bolond volt, arra fecsérelte a frankjait, hogy etesse a Saint-Louis sziget galambjait, néha olyan bánatos volt, néha meg majd megszakadt nevéttében.

Meg néha rossz is.

– Összevesztünk – mondta Emmanuèle – mert azt tanácsolta, hogy hagyjam békén Célestint. Sose jött erre többet, de nagyon szerettem.

– Annyiszor jött el beszélgetni magával?

– Nem örül neki, mi?

– Nem arról van szó – mondta Oliveira, és átnézett a túlsó partra. Pedig, bizony, arról volt szó, mert a *clocharde*-dal folytatott beszélgetéseinek csak egy részéről számolt be neki a Boszorka, és valami egész egyszerű általánosítás arra bírta Oliveirát stb. Féltékenység visszamenőleg, lásd Proust, egy csepp kínszenvedés *and so on*. Valószínűleg esni fog, szinte lebegett a fűzfa a nyirkos levegőben. Ellenben nem lesz olyan hideg, enyhül egy kicsit a hideg. Talán valami olyasmit is hozzátett: „Sose beszélt sokat kegyedről”,

mert elégedetten és gonoszkodva fölnevetett Emmanuèle, és tovább kente magára feketés ujjával a rózsaszínű port, időnként fölemelte a kezét, könnyedén rápaskolt a piros-zöld csíkos gyapjú hajpánttal, valójában egy szeméthalomból kihúzott sállal körülfogott, csimbókos hajzatára. Végül is útnak kellett indulniuk, föl a városba, hisz ott volt az a közelben, úgy hat méter magasban, éppen ott kezdődött, a Szajna-korlátan túl, a RIP-es bádogbódék mögött, ahol fölmeredt tollazatú galambok várták társalogva az első bágyadt, langyos napsugarat, a nyomott égből félkilenckor hulló sápadt darát, amely most sehogy se akart hullani, biztos azért, mert, mind mindig, szemerkélni fog az eső.

Már elindult Oliveira, de utána kiáltott valamit Emmanuèle. Oliveira megvárta, és együtt mászták meg a lépcsőt. Vettek Habebnél két liter vörösbort, a Rue de l'Hirondelle-en meg behúzódtak a fődött árkádok alá. Emmanuèle nagy kegyesen kihúzott egy köteg újságpapírt a sok kabátjából, pontosabban valamelyik két kabátja közül, és remek szőnyegük lett belőle az egyik sarokban, amelyet pisla gyufaláng világánál derített föl Oliveira. Fokhagyma-, karfiol- és olcsó feledés-szagú horkolás hallatszott az árkád túlsó végéből; Oliveira az ajkába harapott, és amilyen kényelmesen csak tudott, levackolt a sarokba, a fal mellett, Emmanuèle mellé, aki már meg-meghúzta az üveget, és minden korty után elégedetten fújtatott. Sutba az érzékszervek szokásaival, tátott szájjal, tág orrlyukakkal fogadjuk be a legundorítóbb szagot, az emberi mocskot is. Egy, két, három perc, és máris könnyebb, olyan ez, mint minden tanulás. Hányingerrel küszködve, elkapta Oliveira az üveget, nem látta, de tudta, hogy csupa rúzs és nyál az üveg szája, mert a sötétben érzékenyebb lett a szaglása. Lehunyta a szemét, nem is tudta, mitől védekezik, és egyhajtásra megivott két és fél deci vörösbort. Utána rágyújtottak, cigarettáztak ott, váll váll mellett, elégedetten. Múlóban volt az émelygés, nem szűnt meg, csak alábbhagyott; lehorgadt fejfel várakozott Oliveira, már akármi másra is gondolhatott. Be nem állt az Emmanuèle szája, ünnepélyes szónoklatokat vágott ki nagy

csukladozás közben, anyai intelmeket intézett egy szellemalakhoz, Célestinhez, számba vette a szardíniákat, minden cigarettaszívásra megvilágosodott az arca, és Oliveira mocsofpikkelyeket látott a homlokán, borfoltokat a vastag ajkain, látta egy szír istennő ellenséges had megtaposta diadalmi hajpántját, egy porba gurult arany és elefántcsont fejet látott, rajta vér- és mocsokfoltokat, de a piros és zöld csíkos örök diadémot is, a porba taszított és a részeg katonák megtiporta Fönséges Anyát, akinek megcsonkított keblére vizelnek szórakozásból, a legnagyobb bohóc pedig a többiek rivalgása közben térdel le merev hímtagjával a ledőlt istennőre, és ott maszturbál a márvány fölött, hadd csorogjon a mag a szemeibe, amelyekből már kitépték tisztí kezek az ékköveket, a félig nyitott szájába, amely úgy fogadja ezt a megaláztatást, mint az utolsó áldozati ajándékot, mielőtt belémerül a feledésbe.

És olyan természetes volt, hogy Emmanuèle egyik keze az Oliveira karját tapogatja a sötétben, és meg is nyugszik rajta bizalmasan, míg a másik keze a borosüveget keresi, és hogy kortyolás meg elégedett fújtatás hallatszik, olyan természetes volt, hogy minden mindennek egyszerre a színe és fonákja, az ellenkező előjel pedig a megmaradás lehetséges formája. És bár Oliveira nemigen bízott a hélvezetben, a Nagy Hámítás hokos cinkosában, azt súgta neki valami, hogy ott is van kibuc, hogy hátul, mindig hátul, mindig ott a kibuc reménye. Nem valami módszeres bizonyosság, ó, nem, kedves öregem, az aztán nem, bárhogy óhajtod is, sem egy *in vino veritas*, sem valami fichtei vagy más, magvas spinoziánusokhoz illő dialektika, csak valami émelybe való belenyugvás-féle, Hérakleitosz egy halom trágyába merült, hogy kigyógyuljon a vízkórból, mondta valaki ma este, valaki, aki talán már nem is e világból való, valaki olyan, mint Pola vagy Wong, olyan emberek, akiket ő már azzal is bosszantott, hogy a természetes úton kívánt kapcsolatba lépni velük, újra föl akarta találni a szerelmet, mint egyetlen útját-módját, hogy beléphessen majd valaha is a maga kibucába. Hérakleitosz, a Homályos éppen olyan, mint ők, csak bor

nélkül, meg azzal a gyógykezelt vízkórral. Akkor talán éppen ez kell, nyakig lenni a szarban, és ott várni, ahogy, nyilván, Hérakleitosz is napokig lehetett benne a szarban, és eszébe jutott Oliveirának, hogy azt is Hérakleitosz mondta, hogy, ha nem várjuk, sosem találkozunk a váratlannal, tekerd ki a hattyú nyakát, mondta Hérakleitosz, de nem, persze, hogy nem mondott ilyet, és amíg megint jó nagyot húzott az üvegből, és Emmanuèle nevetve hallgatta a kortyolást a félhomályban, és simogatta Oliveira karját, mintegy kimutatva, hogy mennyire kedveli a társaságát és azt az ígéretét, hogy majd ő visszaserzi a szardíniákat Célestintől, mint valami boros bőfögés bukkant föl Oliveirából a megfojtható hattyú kettős neve, és nagy-nagy nevetgetésként támadt, és el akarta mesélni Emmanuèle-nek, de inkább a már majdnem üres borosüveget adta vissza neki, Emmanuèle meg velőtrázóan rázendített a *Les Amants du Havre* dallamára, arra a dalra, amelyet a Boszorka énekelgetett bánatában, de Emmanuèle valami tragikus vontatottsággal énekelte, hamisan, és belezavarodva a szövegbe, és közben simogatta Oliveirát, aki most is arra gondolt, hogy csak az találkozhat a váratlannal, aki várja, és, félig lehunyva a szemét, hogy ne lássa azt az árkádok alatt is derengő világosságot, elképzelte, hogy ott, nagyon messze (túl a tengeren? vagy csak valami hazafiság fogta el?) ott az ő kibucának olyan tiszta, hogy talán már nem is létező tája. Nyilvánvaló, hogy ki kell tekerni a hattyú nyakát, ha nem Hérakleitosz mondta is. Elfogta az érzelmesség, *puisque la terre est ronde, mon amour, t'en fais pas, mon amour, t'en fais pas* egész elérzékenyült a bortól meg attól a nyúlós hangtól, elsírják magukat, önsajnálattal lesz a vége, úgy járnak, mint Babs, szegény kis Horacio, lehorgonyoztál itt, Párizsban, ott a távolban meg az a sok kedves utcád, „megváltozhatott ám / a szép Corrientes, / Suipacha, Esmeralda / s az ódon negyed!” De, ha veszett dühvel próbált is rágyújtani egy újabb Gauloise-ra, messze benn, a szeme mélyén továbbra is a maga kibucát látta, nem a tengeren túl, vagy csak talán nem a tengeren túl, vagy ott kinn, a Rue Galande-ban vagy Puteaux-ban

vagy a Rue de la Tombe-Issoire-ban, akárhogy is, most is ott az ő kibuca, és az bizony nem délibáb.

– Az bizony nem délibáb, Emmanuèle.

– *Ta gueule, mon pote* – mondta Emmanuèle, és ott kotorászott számtalan szoknyája közt a másik borosüveg után.

Utána más dolgokba feledkeztek, egy vízbe fúlt nőről mesélt neki Emmanuèle, akit Célestin látott Grenelle felé, Oliveira meg azt tudakolta, hogy milyen színű volt a haja, de a nőnek akkor éppen csak a vízből kissé kiálló lábát látta Célestin, majd mindjárt odább is állt, míg rá nem kezdi a rendőrség, hogy, az átkozott szokása szerint, kifaggasson mindenkit. És amikor már a második üveg bort is majdnem egészen kiitták, és jobb kedvre derültek, mint bármikor előtte, Emmanuèle elszavalta a *La Mort du loup* egyik részletét, Oliveira meg nagyjából beavatta a *Martin Fierro* hatsoros versszakainak szerkezetébe. Már áthaladt egy-két teherautó a téren, már felhangzottak azok a nagyvárosi zajok, amelyeket egyszer Delius... De hiába is beszélt volna Deliusról Emmanuèle-nek, pedig fogékony nő volt az, nem is érte be a költészettel; a kézügyességével is kifejezte magát, odadörzsölözött Oliveirához, hogy melegedjen egy kicsit, cirógatta Oliveira karját, operarészleteket dúdolt és trágárságokat dűnnyögött Célestinről. Oliveira meg úgy szorította ajka közé a cigarettát, hogy már-már úgy érezte, az is a szájának része, és csak hallgatta az asszonyt, hagyta, hadd simuljon hozzá még szorosabban, hűvösen ismételve magában, hogy ő maga se jobb, mint a *clocharde*, és hogy, legrosszabb esetben, még mindig tudná úgy gyógykezelti magát, mint Hérakleitosz, talán ez a Homályos legáthatóbb üzenete, amit le sem írt, csak az adomára bízta, a tanítványai hangjára, hogy az adja tovább, hátha akad majd egyszer valaki, akinek olyan éles a hallása, hogy megérti. Mulatságosnak találta, hogy Emmanuèle keze barátságosan és a lehető leginkább *matter of fact* módon kigombolgatja az új csavargó öltözékét, ő meg ugyanakkor arra gondolhat, hogy talán úgy merült nyakig a szarba a Homályos, hogy

nem is volt beteg, nem is volt neki vízkórja, éppen csak egy olyan képletet akart fölvezetni, amelyet sosem tűrtek volna el tőle aranymondás vagy tanulság formájában, és hogy így, csempészúton hágtatott át az időhatárt, míg el nem jutott hozzánk, most már elmélettel keveredve, csupán egyetlen kényelmetlen és kínos részlettel *panta rhei* megrázó gyémántköve mellett, egy olyan barbár gyógymóddal, amelyet már Hippokratész is elítélt volna, ahogy azt is elítélte volna, a legegységibb higiéniai okok miatt, hogy Emmanuèle lassanként egészen ráfeküdt részeg barátjára, és alázatosan nyalogatni kezdte csersav lepte nyelvével Oliveira farkát, ujjjaival támogatva meg annak érthető petyhüdségét, olyan nyelven mormolva hozzá, ahogy macskákat és csecsemőket szoktak dajkálni, már egészen megfélemezett az előbbi elmékedésekről, buzgón átadta magát annak a mesterkedésnek, amelytől kevés hasznot várhatott, valami ködös szájalom vezérelte, hogy elégedett legyen az új az első *clochard*-éjszakáján, és talán még belé is szeressen egy kicsit a társnőjébe, így büntessék meg Célestint, felejtse már el az új azokat az amerikai vadember nyelvén elmotyogott furcsa dolgokat, míg Oliveira kissé közelebb húzódott a falhoz, és egy sóhajjal elélezett, fél kezével beletúrva Emmanuèle hajába, azt is hitte egy pillanatra (de az biztos pokoli volt neki), hogy Pola haja az, hogy megint és még mindig Pola hajolt fölé, mexikói poncsók és Klee-levlapok és Durrell *Négyes-e* közt, hogy élvezetet nyújtson, és maga is élvezzen, de kívülről, figyelmesen szemlélő elemzőként, és majd csak utána követelje a maga részét is, hogy remegve heveredjen Oliveira mellé, követelje, hogy most a férfi tegye magáévá és gyötörje meg, olyan festett szájjal követelje, mint amilyen a szír istennő szája, mint az Emmanuèle szája, aki most fölegyenesedett, mert fölragatta a rendőr, de ő hirtelen leült, és azt mondta: *On faisait rien, quoi*, és egyszer csak a nevetségesen kigombolkozott Oliveira is kinyitotta a szemét az árkádok alá ki tudja, hogy befújó hideg szélben, és meglátta az őrszem lábát a maga lába mellett, míg egy üres üveg odább gurult, mert belérúgott egyet az őrszem, a másodikat meg

már az Oliveira combjába rúgta, utána egy vad ökölcsapás az Emmanuèle feje búbjára, aki nyöszörögve görnyedt össze, és ki tudja, hogy, valahogy térden találta magát, hiszen az volt az egyetlen ésszerű testhelyzet, hogy minél előbb visszategye a nadrágba a bűnjelet, amely, az együttműködés szép tanújelét adva, bámulatosan összetöpörödött, hogy rágombolják a nadrágot, és csakugyan nem is történt semmi, de hogy értessék meg a rendőrrel, aki a térre vonszolta őket, a rabszállító kocsihoz, hogy értessék meg Babsszel, hogy más dolog az az inkvizíció, és Ossippal, főleg Ossippal hogy értessék meg, hogy még minden hátra van, minden megvalósításra vár, és hogy az az egyetlen tisztességes dolog, hogy hátrálunk egy kicsit, hogy jó lendületet vegyünk, ne féljünk elesni, hogy majd utána talán fölkelhessünk, Emmanuèle, hogy majd utána, talán...

– Engedje el a nőt – kérte Oliveira a rendőrt. – Részegebb szegény, mint én.

Idejében leszegte a fejét, hogy elkerülje az ütést. Egy másik rendőr meg derékon kapta, és belódította a rabomobilba. Emmanuèle-t is ráhajtották, aki valami olyasmit dalolt, mint a *Le Temps des cerises*. Kettesben hagyták őket a kocsiiban, Oliveira a combját dörzsölgette, mert kegyetlenül fájt neki, de ő is a *clocharde*-dal tartott, vele énekelte a *Le Temps des cerises*-t, ha ugyan az volt. Úgy megiramodott a kocsi, mintha hajítógépből röppentették volna ki.

– *Et tous nos amours* – harsogta Emmanuèle.

– *Et tous nos amours* – mondta Oliveira, és végigfeküdt a pádon, cigaretta után kotorászva. – Na, öreglány, ez még Hérakleitosznak is sok.

– *Tu me fais chier* – mondta Emmanuèle, és zokogásban tört ki. – *Et tous nos amours* – dalolta könnyek közt. Nézték őket a rácson át a rendőrök, és hallotta Oliveira, hogy nevetnek rajtjuk. „Hát, ha nyugalmat akartam, bőven lesz részem benne. Ki kell használni, he, felejtjük el, hogy mit akarunk csinálni”. Telefonál az ember, hogy elmondja egy mulatságos álmát, rendben van, de elég volt, ne

vigyük túlzásba. Kiki megy a maga útján, türelemmel, szarral meg magánnyal gyógyítják a vízkórt. Különbözik föloszlott a Klub, szerencsére minden föloszlott, csak idő kérdése, hogy minden kövesse, ami még föloszlatható. Fékezett egy sarkon a rabszállító, és, amikor Emmanuèle azt ordította, hogy *Quand il reviendra, le temps des cerises*, az egyik rendőr kinyitotta az ablakcskát, és kilátásba helyezte nekik, hogy szétrúgja a pofájukat, ha el nem hallgatnak. Emmanuèle hasra feküdt a kocsipadlóján, és kiabálva zokogott, Oliveira meg a nő farára tette a lábát, és kényelmesen elhelyezkedett a pádon. Úgy játsszák a sántaiskolát, hogy cipőorral ellöknek egy kavicsot. Kellékek: egy járda, egy kavics, egy cipő és egy szép krétarajz, lehetőleg színes. Odafönn a Menny, alul a Föld, nagyon nehéz eljutni a Mennybe a kavicsal, majdnem mindig rosszul számítják ki, és kívül esik a rajzon a kavics. Lassanként azonban szert tesz az ember a szükséges ügyességre, hogy átjusson a különféle „házakon” (csigavonal-sántaiskola, négyzet-sántaiskola, szeszély-sánta-iskola, ez kevésbé használatos), és egyszer csak megtanuljuk, hogy hagyjuk el a Földet, hogy lökjük a kövecskét egészen a Mennyig, míg be nem jutunk a Mennybe (*Et tous nos amours*, zokogta Emmanuèle hason fekve), csak az a bökkenő, hogy, mire, alig néhányan, megtanuljuk, hogyan lökjük a Mennyig a kavicsot, egyszeriben véget ér a gyerekkor, fejest ugrunk a regényekbe, az isteni pályáiv szorongató tudatába, valami más Mennyen törjük a fejünket, ahová szintén meg kell tanulnunk, hogy jussunk el. Már kinőttünk a gyerekkorból (*Je n'oublierai pas le temps des cerises*, rugdalózott Emmanuèle a padlón), ezért már elfelejtettük, mi kell hozzá, hogy eljussunk a Mennybe: egy kavics meg egy cipőorr. Tudta ezt a szarba merült Hérakleitosz, talán Emmanuèle is, aki a keze fejével törölgette a taknyát cseresznyeérés idején, vagy az a két buzeráns itt, akik ki tudja, hogy ültek be abba a rabszállító kocsiba (vagy dehogy is, nyitották-csukták azok a kocsiajtót, csikorgás, nevetgélés, jelzőfütyty közepette), és majd megszakadtak nevetőikben, amíg nézték

Emmanuèle-t a kocsi padlón és Oliveirát, aki szeretett volna rágyújtani, de nem volt se dohánya, se gyufája, bár nem emlékezett olyasmire, hogy kiforgatta a zsebét a rendőr, *et tous nos amours, et tous nos amours*. Egy kavics meg egy cipőorr, milyen jól tudta ezt a Boszorka, de ő, Oliveira sokkal kevésbé jól, a Klub meg csak többé-kevésbé jól, az mutatta burzacói és montevideói-külvárosi gyerekkoruk óta az egyenes utat a Mennybe, nem kellett hozzá védánta vagy zen vagy válogatott eszkatológia, igen, rugdalózva jutunk a Mennybe, a kavicssal érünk föl oda (hordozzuk a keresztünket? Ügyes-bajos szerkezet az), és egy utolsó rúgással felröppentjük a *l'azur l'azur l'azur l'azur* irányába, csatt, törik az ablak, ágyba, rossz kölyök, nincs édesség vacsorára, és mit számít, hogy a betört ablaküveg mögött ott a kibuc, hogy nem más a Menny, csak az ő kibucának gyerekes neve!

– Ezért aztán – mondta Horacio – danoljunk csak, dohányozzunk. Emmanuèle, kelj föl, vén böggőmasina.

– *Et tous nos amours* – ordította Emmanuèle.

– *Il est beau* – mondta az egyik buzeráns, és gyöngéden nézett Horacióra. – *Il a l'air farouche*.

A másik buzeráns kivett egy bádögcsövet a zsebéből, belenézett egy lyukon, mosolyogva, fintorogva. A fiatalabb buzeráns kikapta a csövet a kezéből, és ő is belenézett. „Semmi se látszik, Jo”, mondta. „Dehogynem, szivi”, mondta Jo. „Nem, nem, nem, nem”. „Dehogynem látszik, dehogynem látszik. LOOK THROUGH THE PEEPHOLE AND YOU'LL SEE PATTERNS PRETTY AS CAN BE”. „Éjszaka van, Jo”. Jo elővett egy doboz gyufát, és meggyújtott egyet a kaleidoszkóp előtt. Lelkes visongás, *patterns pretty as can be. Et tous nos amours*, szavalta Emmanuèle, a rabszállító padlóján üldögélve. Minden a legnagyobb rendben, minden megvan idejében, a sántaiskola és a kaleidoszkóp, a kis buzeráns csak néz, néz, ó, Jo, nem látok semmit, világosságot, Jo, világosságot. Üdvözölte a pádon heverésző Horacio a Homályost, a Homályos fejét, amint kibukkan két zöld csillag szemével a tehénszar-piramis csúcsán,

patterns pretty as can be, igaza van a Homályosnak, nem a világ lehet a kibucba vezető út, a kibucba vezető talán egyetlen út, a rossz oldalán néz az ember a kaleidoszkópba, akkor aztán meg kell fordítani, Emmanuèle és Pola és Párizs és a Boszorka és Rocamadour segítségével, a padlóra vetni magunkat, mint Emmanuèle, és onnan, a tehénszar-halomból kezdeni a szemlélődést, a segglyuk szeméből nézni a világot, *and you'll see pattems as can be*, a segglyukon át kell haladnia a kavicsnak, ha mozgásba hozta a cipőorr rúgása, és akkor megnyílnak a Földről a Mennybe vezető négyzetházikók, kiegyenesedik az útvesztő, mint egy törött órarugó, amely pozdorjává zúzza a hivatalnokok idejét, és az ondó, Emmanuèle taknya és bűze, a Homályos tehénszara révén rálelünk a vágy kibucába vezető útra, már nem a Mennybe akarunk följutni (följutni, micsoda képmutató szó, Menny, *flatus vocis*), hanem emberléptekkel járni emberek földjén ama távoli, de egyazon szinten fekvő kibuc felé, ahogy a Menny is egyazon szinten volt, mint a Föld a játékok piszkos járdáján, és egy napon talán belépünk egy olyan világba, ahol, ha kimondjuk azt, hogy Menny, több lesz az, mint egy zsírfortos konyharuha, és egyszer majd meglátja valaki a világ igazi arcát, *patterns pretty as can be*, és, ha elpöccintjük a kavicsot, talán végül beléphetünk a kibucba.

IDEÁT

*Il faut voyager en aimant sa maison,
APOLLINAIRE, Les mamelles de Tirésias.*

Ki nem állhatta, hogy úgy hívják, Traveler; őt, aki soha ki sem tette a lábát Argentínából, ha csak át nem rándult Monte-vidéóba, vagy, egyetlen egyszer, a paraguayi Asunciónba, azokba a nagyvárosokba, amelyekre királyi közönnnyel gondolt vissza. Negyven éves korára sem lett hűtlen a Cachimayo utcához; ügyvezető meg egy kicsit mindenes volt a Las Estrellas cirkuszban, és ez a munka a legcsekélyebb reménnyel sem kecsegtette, hogy *more* Barnum járhatja a világot; Santa Fétől Carmen de Patagonesig terjedt a cirkusz működési területe, közben hosszasan el-elidőzött a szövetségi fővárosban meg La Platában és Rosarióban. Amikor a vándorló lakosság és a költöző-legeltető kultúrák felől érdeklődött tőle a lexikonbúvár Talita, Traveler csak dörmögött egy sort, és nem valami meggyőzően dicsérte a muskátlis belsőudvart, a nyugágyat meg azt a nézetet, hogy ki se tedd a lábad onnan, ahol megláttad a napvilágot. Olyan bölcsességekkel állt elő két maté-tea közt, hogy nagy hatással volt velük a feleségére, de látszott rajta az erőlködés. De ha aludt, néha világcsavargással, otthontalansággal, tengeren túli utazással, vámbonyodalmakkal, pontatlan távolsághatározó szögmérővel kapcsolatos szavak hagyták el az ajkát. Utána, ha fölébredt, és ugratta vele Talita, Traveler az asszony fenekére vert, és úgy nevettek rajta, mint a bolond, sőt, úgy tetszett, mintha mindkettejüknek jót tett volna Traveler önleleplezése. El kellett ismerni: a legtöbb barátjával ellentétben, nem az életet vagy a sorsot okolta érte Traveler, hogy nem utazgathatott kedvére. Csak éppen fölhajtott egy borókapálinkát, és annyit mondott, hogy nagy marha; már mint ő maga.

Persze, hisz én vagyok az ő legszebb utazása – mondta Talita, ha alkalma kínálkozott – csak olyan butus, hogy észre se veszi. Én, asszonyom, elvittem a képzelet szárnyán egész a látóhatár széléig.

Azt hitte az így megszólított hölgy, hogy komolyan beszél Talita, és valahogy így válaszolt:

– Ah, asszonyom, olyan érthetetlenek a férfiak (*sic*, értetlenek helyett).

Vagy:

– Higgye el, mi is így vagyunk az én Juan Antoniómmal. Mindig mondom neki, de mintha csak a falnak beszélnék.

Vagy:

– Nagyon megértem, asszonyom. Küzdelem az élet.

Vagy:

– Föl se vegye, asszonyság. Csak egészség meg munka legyen.

Amikor Talita elmesélte Travelernek, mindketten a konyha kövezetén fetrengtek neveltükben, még a ruházatuk is kárát látta. El se tudott képzelni Traveler csodásabb szórakozást, mint az, hogy bezárkózik a klozetba, egy zsebkendőt vagy egy trikót tőm a szájába, és úgy hallgatja, hogy beszélgeti Talita a Sobrales Panzió hölgyeit, vagy néhány mást a szemközti szálloda vendégei közül. Ha jobb hangulatban volt, ez ugyan sosem tartott sokáig, egy rádiószínházi darabot tervezett, hogy kifigurázza azokat a testes hölgyeményeket, de úgy, hogy ne vegyék észre, és bőségesen ríkassa őket, és minden nap bekapcsolja a rádióadást. De akárhogy is, sosem utazott, és olyan volt ez neki, mint valami fekete súly a lelkében.

– Valóságos téglá ez itt – magyarázta Traveler, és a hasára bökött.

– Sose láttam fekete téglát – mondta a Cirkuszigazgató, a nagy nosztalgiazás alkalmi bizalmasa.

– A helyhez kötöttség miatt van. És még voltak költők, Ferraguto, akik panaszkodtak, hogy ők milyen *heimatlos*-ok!

– Érthetően beszéljen, he – mondta az igazgató, akit megriasztott egy kissé, hogy olyan drámaian személyes módon szólították meg.

– Nem tudok, Dirikém – dűnnyögte Traveler, hallgatólagosan bocsánatot kérve, hogy a nevéen szólította. – Olyanok azok a szép idegen szavak, mint egy-egy oázis, egy kikötő. Sose megyünk már

Costa Ricába? Panamába, ahol hajdan a birodalmi gályák... Gardel Kolumbiában halt meg, Dirikém, Kolumbiában!

– Még hátravan a készpénzegyenleg, he – mondta az Igazgató, és előhúzta az óráját. – Vissza kell mennem a szállóba, mert az én Cucám kiveri ám a huppot.

Magára maradt Traveler az irodában, és elgondolkodott rajta, hogy milyenek lehetnek az alkonyok Connecticutben. Vigasztalásul számba vette, hogy mi minden jó történt vele életében. Például az volt az egyik jó dolog, hogy 1940-ben, egy reggel egy pohár vízzel lépett be a főnöke ajtaján az Adóhivatalban. Mire kilépett, el volt bocsátva, a főnöke pedig itatóspapírral törölgette a vizet a képéről. Ez volt az egyik jó dolog az életében, mert éppen abban a hónapban akarták előléptetni, ahogy a Talítával kötött házassága meg a másik jó dolog volt (noha mindketten az ellenkezőjét állították), tekintve, hogy Talita végérvényesen arra volt ítélve, hogy ragtapaszok közt öregedjen meg a gyógyszerész-diplomájával, amikor belépett az életébe Traveler, hogy valami légcsőhurut elleni végbélkúpot vásároljon, és úgy fölhabzott a szerelem abból, ahogy fölvilágosításokat kért Tálkától, ahogy a sampon habzik föl a zuhany alatt. Sőt, azt állította Traveler, hogy éppen abban a pillanatban szeretett belé Talitába, amikor Talita lesütötte a szemét, és megpróbálta megmagyarázni neki, hogy miért hatásosabb a végbélkúp a has alapos kiürítése után, mint előtte.

– Te nyomorult – mondta Talita, ha ezt emlegették. – Értetted te az utasításokat, csak mulyának tetteted magad, hogy énvelem is el magyaráztasd.

– Mindig az igazság szolgálatában áll a gyógyszerésznő, akkor is, ha a legkényesebb helyeken székel az az igazság.

Ha tudnád, milyen izgatottan dugtam be magamnak az első végbélkúpot akkor délután, amikor elbúcsúztam tőled. Óriási zöld kúp volt.

– Az eukaliptusz – mondta Talita. – Örülj neki, hogy nem olyat adtam, ami húsz méterre is fokhagymaszagot áraszt.

De időnként búnak eresztették a fejüket, és ködösen átlátták, hogy megint csak valami végső menedék volt nekik ez a kis szórakozás, menedék a Buenos Aires-i mélabú meg az olyan élet ellen, amelyben nincs túl sok (de mit lehet odatenni egy ilyen „túl sok” után? Megint az a rossz közérzet a gyomorszáj körül, mint mindig, a fekete téglá).

Talita így magyarázza Traveler borongós hangulatait Gutussóné asszonynak:

- Deleléskor szokta elfogni, mintha a mellhártyából szállna fölfelé.
- Biztos, valami belső gyulladás az – mondja Gutussóné asszony.
- Erre mondják, hogy mélakor.
- A lélekből jön ez, asszonyom. Higgye el, költő az én férjem.

A klozetba bezárkózott Traveler meg egy törülközőt szorít az arcára, úgy sír nevéttében.

– Nem az lehet, amit úgy mondanak, hogy allergia? Az én kisfiam, a Vítor, látja, ott játszik a muskátlik közt, higgye el, ő maga is valóságos kis virágszál, de ha elkapja a zeller-allergia, olyan csúf, mint egy szörnyeteg. Tudja, lecsukódik az a fekete szemecskéje, ami van neki, úgy megduzzad a szája, hogy olyan tőle, mint a varangyos béka, és egy idő múlva már a lábujját se tudja kinyújtani.

- Nem is olyan fontos kinyújtanunk a lábujjunkt – mondja Talita.

Kihallatszik a klozetből Traveler elfojtott vinnyogása, és Talita gyorsan másra tereli a szót, hogy föl ne figyeljen rá Gutussóné asszony. Traveler rendszerint nagyon búsan jön elő a búvóhelyéről, és Talita megérti. Nem lehet szó nélkül hagyni, hogy milyen megértő Talita. Gúny oros, gyöngéd, valahogy távoli ez a megértés. Pizkos lábasokból, hosszú virrasztásokból áll Talita szerelme, abból, hogy szelíden elviseli Traveler elvágódó képzelgését, azt, hogy kedveli a férje a tangót, nem vet meg egy-egy *truco*-partit. Ha búslakodik Traveler, és arra gondol, hogy sosem utazgatott (pedig tudja Talita, hogy mit se számít az neki, nagyobb gondok nyomják Traveler szívét), csak ott kell lenni vele, nem kell sokat beszélni, csak főzni neki egy maté-teát, gondoskodni róla, hogy ki ne fogyjon a dohánya,

ellátni, ami az asszony dolga az ura mellett, de úgy, hogy árnyékba ne borítsa, s ez aztán nehéz dolog. Nagyon boldog Talita Travelerrel, a cirkusszal, fésülgeti a számoló macskát, amíg a porondra nem lép az állat, intézi az Igazgató könyvelését. Néha szerényen arra gondol, hogy sokkal közelebb van ő azokhoz a Travelert nyomasztó elemi mélységekhez, de minden metafizikai összefüggéstől megriad egy kicsit, és végül is rájön, hogy csakis Traveler képes arra a mélyfúrásra, amelyből a fekete olajsugár ömlik. Szétfolyik egy kissé ez az egész, szavakba vagy képekbe öltözik, úgy hívják, hogy másféleség, úgy hívják, hogy nevetés vagy szerelem, és cirkusz is meg az élet, hogy a legkülsőségesebb és legvégzetszerűbb neveket adjuk neki, és különben is a jó nénikéd.

Másféleség híján, a tettek embere ez a Traveler. Amint mondja, a korlátozott tettek embere, mert azért nem törí halálra magát. Különféle tevékenységi szakaszokon ment át négy évtized alatt: futball (nem is olyan rossz középcsatár volt a Colegialesben), gyaloglás, politika (1934-ben egy hónap a Devoto börtönben), nyúltenyésztés, méhészkedés (tanya Manzanaresben, csőd a harmadik hónapban, bűdös nyulak és elvadult méhek), autóversenyzés (Marimon segédpilótája, bukás Resistenciában, három törött borda), műbútor-asztalosság (javítás és egyszeri használat után a mennyezetig halomba rakott bútorok, teljes csőd), házasság és szombatoként kerékpározás bérelt biciklin, a General Paz sugárúton. Egy válogatott szellemi könyvtár kerekedett ki ebből az egész tevékenységből, két nyelv ismerete, a könnyed tollforgatás, valami gunyoros érdeklődés az ostorcsapótan és a kristálygömbök iránt, mandragóra-termesztési kísérlet egy ondós földdel teli mosdótálba elültetett édesburgonyával, az az édesburgonya aztán, szokása szerint, olyan rohamos növekedésnek indult, hogy elárasztotta a panziót, kinőtt az ablakokon, pedig Talita suttyomban közbelépett egy ollóval fölfegyverkezve, Traveler meg csak vizslatta az édesburgonyatövet, gyanút is fogott, de végül leforrázva lemondott a mandragóráról, az akasztófa gyümölcséről, az *alraun*-ról

és a hasonló gyerekkori fejtörőkről. Néha egy olyan alakmására célozgat Traveler, akinek nagyobb szerencséje van, mint őneki, de Talitának, maga se tudja, miért, valahogy nem tetszik ez, nyugtalanul megöleli, megcsókolja ilyenkor Travelert, amit csak tud, mindent megtesz érte, hogy kiragadja ezekből a gondolatokból. Elviszi olyankor, hogy megnézzék Marilyn Monroe-t, Traveler nagy kedvencét, meg hogy Talita is elfojthasson már egy kis, tisztán művészeti féltékenységet a Presidente Roca mozgóképszínház sötétjében.

Nem volt biztos benne Talita, hogy örül neki Traveler, hogy visszatér hazájába egy ifjúkori barátja, mert, amikor megtudta, hogy valami Horacio váratlanul visszajön Argentínába az *Andrea C.* szárnyashajón, Traveler először is belerúgott a cirkusz számoló macskájába, majd kijelentette, hogy nagy szar az élet. Azért kiment elébe, ott várták a kikötőben Talitával és a kosarában kuksoló számoló macskával. Oliveira egyetlen vékonyka bőrönddel lépett ki a vámbódéból, és, amikor megismerte Travelert, félig meglepetten, félig bosszúsan húzta föl a szemöldökét.

– Mi van, he?

– Csáó – mondta Traveler, és melegebben szorította meg a kezét, mint Oliveira várta volna.

– Nézd csak – mondta Oliveira – üljünk be egy kikötői pecsenyézőbe, vágjunk be egy kolbászt.

– Bemutatom a feleségem – mondta Traveler.

„Örvendek”, mondta Oliveira, és kezét nyújtott, de szinte rá se nézett az asszonyra. Utána megkérdezte, hogy ki az a macska, és miért hozták kosárban a kikötőbe. Talita zokon vette a fogadtatást, határozottan kellemetlennek találta a jövevényt, és kijelentette, hogy visszamegy a cirkuszba a macskával.

– Jól van – mondta Traveler. – Tedd az ablak mellé a villamoson, tudod, hogy nem szeret a kocsi belsejében utazni.

A pecsenyézőben nekilátott Oliveira az ivásnak-evésnek; vörösbort ivott és kolbászt, marhabelsőséget evett. Nem sokat beszélt, így Traveler mesélt neki a cirkuszról, meg arról is, hogy házasodtak össze Talitával. Összefoglalta barátjának az ország politikai és sporthelyzetét, különösen Pascualito Pérez nagyságát és hanyatlását ecsetelte. Oliveira azt mondta, hogy összetalálkozott Párizsban Fangióval, de mintha éppen szundikált volna az a

lőcslábú. Traveler is megéhezett, és belsőséget kért. Jól esett neki, hogy Oliveira mosolyogva fogadta el az első kreol cigarettát, és elismerően szívogatta. Kettesben egy második liter vörösbornak is nekiestek; Traveler a munkájáról beszélt, hogy még nem adta föl a reményt, hogy valami jobbat is talál, vagyis kevesebb munkát, több lóvét, mindig csak azt várta, hogy Oliveira is mondjon már valamit, maga se tudta, mit, induljanak már el valamerre, hogy tartalmat adjanak ennek a találkozásnak annyi év után.

– Na, mondj már valamit – javasolta.

– Nagyon változékony volt az idő – mondta Oliveira – de azért néha szép napok is voltak. Más: Jól mondta César Bruto, ha októberben vagy Párizsban, el ne mulaszd, hogy elmenj a Louvre-ba. Mi más? Ja, igen, egyszer Bécsben is jártam. Tüneményes kávéházak vannak, kövér nők viszik oda a kutyájukat meg a férjüket strudlit enni.

– Jól van, jól van – mondta Traveler. – Nem muszáj beszélned, ha nincs kedved.

– Egyszer leejtettem egy kockacukrot az asztal alá egy kávézóban. De nem is Bécsben volt ez, hanem Párizsban.

– Nem volt érdemes csak azért átkelned ezen a pocsolyán, hogy annyit beszélj a kávézókról.

– Kevés szóból is ért az okos – mondta Oliveira, nagy gondosan levágva egy szeletet a belsőségből. – Ez aztán nincs a Fény Városában, he. Minden argentin ezt panaszoalta. Potyog a könnyük az igazi marhahús után, sőt egy olyan hölgyet is ismertem, aki sóvárogva emlegette a kreol bort. Nem való szerinte fröccsnek a francia bor.

– Micsoda ostobaság – mondta Traveler.

– Meg, persze, a paradicsom meg a krumpli is ízletesebb itt, mint akárhol másutt.

– Látszik, hogy jobb emberekkel ültél egy asztalnál.

– Megesett. Általában nem tetszett nekik a könnyököm, hogy a te becses metaforáddal éljek. De csurom víz itt az ember, barátom.

– Ja, igen – mondta Traveler. – Megint meg kell szoknod az itteni időjárást.

Hát így folyt ez vagy huszonöt percen át.

(-39)

Persze hogy azt már nem mesélte el Travelernek Oliveira, hogy, amikor kikötöttek Montevideóban, a kültelkeken is körüljárt, nézelődött, kérdezősködött, megivott néhány pohár nádpálinkát, hogy a bizalmába férkőzzön valami sötét képű kreolnak. De ott se semmi, ha leszámítjuk, hogy van egy csomó új épület, és hogy a kikötőben, ahol az utolsó órát töltötte az *Andrea C.* kihajózása előtt, tele volt a víz hassal fölfelé fordult döglött hallal, meg egy-egy gumióvszer is ott ringatózott lassan az olajos víz színén. Nem volt más hátra, vissza a hajóra, és arra gondolt, hogy talán Lucca, hogy talán csakugyan Lucca vagy Perugia. Annyira minden az isteni pályáiv szerint megy itt.

Mielőtt kiszállt a hajóból az édes hazában, elhatározta Oliveira, hogy úgy tekinti, az egész múlt nem múlt, és hogy csak valami annyi máshoz hasonló szellemi öncsalással képzelődhetne könnyű kiútról, már eljátszott játékokkal megalapozott jövőről. Úgy értette (de csak a hajóorrban, hajnaltájt, a kikötő sárga ködében), hogy semmi sem változott, ha ő úgy döntött, hogy gyökeret ver, ha elveti a könnyű megoldásokat. Végeredményben csak képmutatás az érettség, ha föltesszük is, hogy van olyan. Semmi sem érett, mi sem lehetne természetesebb, mint az, hogy az a nő, aki a kosárba tett macskával várt rá Manolo Traveler mellett, ahhoz a másik nőhöz hasonlít egy kicsit, aki (de mire ment vele, hogy végigjárta a montevideói kültelkeket, kitaxizott egészen a Cerro széléig, és rövid emlékezetéből előhalászott régi címekeket keresgélt). Tovább menni vagy előlről kezdeni vagy befejezni: még nincs híd. Bőrönddel a kezében, megindult egy kikötői pecsenyesütő felé, ahol egy kapatos alak egy este adomákat mesélt neki a regős Betinotiról, meg arról, ahogy azt a keringőt énekelte, hogy *Diagnózis? Ismerem / Csakhogy nincs rá gyógyszerem.* Ellenállhatatlannak találta Oliveira azt az

ötletet, hogy a „diagnózis” szót teszi bele valaki egy dalkeringő szövegébe, de most elmélyült képpel ismételtette magában ezt a két verssort, amíg Traveler olyasmikről beszélt neki, mint a cirkusz, mint K.O. Lausse, sőt, mint Juan Perón.

[\(-86\)](#)

Ráébredt, hogy több értelemben is inkább menet volt ez a jövet. Már ott tengődött a szegény és önfeláldozó Gekreptennel egy szállodai szobában, a „Sobrales” panzióval szemben, így szemmel tarthatták Traveleréket. Jól megvoltak ott, úszott Gekrepten a boldogságban, kifogástalan maté-teákat főzött, és, bár pocsékul szerelmeskedett, és pocsék *pasta asciutta*-t csinált, más fontos házias erényekkel dicsekedhetett, és annyi időt hagyott Oliveirának, amennyi csak kellett neki, hogy azon a jöveten-meneten, azon a fogas kérdésen töprengjen, amely a szövetmintákkal való házalás közben foglalkoztatta. Korholta kezdetben azt a hóbortját Traveler, hogy mindent rossznak talál Buenos Airesben, valami csípősorozós kurvának nézi a várost, de Oliveira elmagyarázta neki meg Talitának, hogy annyi szeretet van abban a leszólásban, hogy csak két maguk fajta sültbolond értheti félre az ő szitkait. Végül rájöttek, hogy igaza van, hogy nem békülhet ki csak úgy, képmutatóan Buena Airesszel, és hogy, valójában, sokkal messzebb van most az országtól, mint akkor, amikor Európát járta. Csak az egyszerű és kissé régi dolgok mosolyoghatták meg: a maté-tea, De Caro lemezei és néha, délután, a kikötő. Sokat járták hármásban a várost, kihasználták az időt, amíg Gekrepten a boltban dolgozik, ilyenkor fürkészte Traveler az állampolgári kiegyezés jeleit Oliveirán, közben irdatlan sok sörrel öntözték a kiegyezés talaját. De Talita hajthatatlanabb volt (a közöny sajátos vonása ez), és elvárta, hogy azonnal egyetértsenek: például olyasmikben, mint Clorindo Testa festészete, vagy Törre Nilsson filmjei. Iszonyú viták tárgya lett Bioy Casares, Dávid Vinas, Castellani atya, Manauta és az YPF politikája. Végül kisütötte Talita, hogy teljesen egyre megy Oliveirának, Buenos Airesben van vagy Bukarestben, és hogy valójában nem is hazatért, hanem csak hazahozták. Amíg vitáztak ott hármásban, mindig ott fújdogált a

témák alatt valami patafizikai szellő az olyan szempontok bohóckodó keresgélésében, amelyek mind a szemlélőt, mind a szemlélt tárgyat kibillentették magukból. Talita és Oliveira tisztelni kezdték egymást abban a nagy huzakodásban. Travelernek eszébe jutott a húsz éves Oliveira, és fájt a szíve tőle, de lehet, hogy csak a sörgáz okozta.

– Az a te bajod, hogy nem vagy költő – mondta Traveler. – Nem érzed úgy a várost, mint mi, mint valami óriási pocakot, amely lassan lüktet az ég alatt, mint valami roppant pókot, amelynek San Vicente, Burzaco, Sarandí, Palomar a lábai, a többi lába meg a vízben, pedig milyen mocskos ez a folyó, szegény állat.

– Tökéletességre vágyik Horacio – esett meg rajta a Talita szíve, aki már bizalmába fogadta. – A bögöly a nemes paripán. Tőlünk kellene tanulnod, mi csak szerény Buenos Aires-iek vagyunk, de tudjuk, hogy ki az a Pieyre de Mandiargues.

– Az utcán meg – mondta Traveler, és körüljártatta a szemét – édes pillantású és olyan arcocskájú lányok járkálnak, amelyen kedves butaság hintőporát hagyta rajta a tejberizs meg a Radio El Mundo.

– Nem is szólva a cirkuszokban dolgozó emancipált és értelmiségi hölgyekről – mondta szerényen Talita.

– Meg a kültelki folklór szakértőiről, mint csekélységem. Juttasd eszembe otthon, öregem, hogy olvassam föl neked Yvonne Guitry vallomását, hát, az valami óriási.

– Az ám, azt üzeni Gutussóné asszony, hogy, ha nem adod vissza neki a Gardel-antológiát, összetör a fejedben egy virágcserepet – hozta tudomására Talita.

– Előbb azt a vallomást kell fölolvasnom Horaciónak. Várjon az a szaros vén spiné.

– Csak nem az a katoblepasz-féle szörnyeteg az a Gutussóné asszony, aki naphosszat fecseg Gekreptennel? – kérdezte Oliveira.

– De igen, ők lesznek az e heti barátnők. Meglátod pár nap múlva, ilyen a mi környékünk.

– Ez a hold ezüstözte környék – mondta Oliveira.

– Sokkal jobb ez, mint a te Saint-Germain-des-Prés-d – mondta Talita.

– Persze – mondta Oliveira, és az asszonyra nézett. Lehet, hogy egy kissé körbe is jártatta a szemét... Ez a francia kiejtés, és ha félig lehunyja a szemét az ember. (Farmakológ, kár).

Nagyon szerettek szavakkal játszani, azokban a napokban a szavak temetőjében keresgéltek, például kinyitották Julio Casares szótárát az 558. oldalon, és olyanokkal játszottak, mint *hallulla*, *hámago*, *halieto*, *haloque*, *hamez*, *harambel*, *harbullista*, *harca*, *harija*. Bánkódtak alapjában egy kicsit az argentin jellem és a könyörtelenül-múló-idő meghiúsította lehetőségek miatt. A *farmakológ* kapcsán váltig erősködött Traveler, hogy egy ízig-vérig meroving nép neve az, és Oliveirával kettesben egy epikus költeményt írtak Talitának, amelyben farmakológ hordák özönlötték el Katalóniát, és mindenfelé elhintették a rémületet, a piperint és a hunyort. Az egész farmakológ nemzet, tagbaszakadt méneken. Elmélkedés a farmakológ pusztaságról. Ó, farmakológok császárnője, irgalmazz az elpuhultaknak, az elbágyasztottaknak, az ellustultaknak és az eliszkoló elvámoltatandóknak.

Amíg Traveler kíméletesen rágta az Igazgató fülét, hogy adjon már munkát Oliveirának a cirkuszban, fáradozásainak tárgya csak teázgatott otthon, és kedvetlenül ismerkedett a legújabb hazai irodalommal. Ilyen feladatokkal foglalatoskodott, amikor rájuk törtek a nagy hőhullámok, és mindjárt jelentősen megcsappant a szöveteladás. Elkezdődtek az összejövetelek don Crespo belső udvarán; Traveler barátja, don Crespo lakásokat adott ki, így Gutussóné asszonynak, valamint más hölgyeknek és uraknak is. Gekrepten gyöngédséggel vette körül Oliveirát, úgy dédelgette, mint egy gyereket, Oliveira pedig annyit aludt, amennyit csak bírt, és világos pillanataiban belenézett néha Crevelnek a bőrrönd aljáról előkerült könyvecskéjébe, és lassan már olyan lett, mint egy orosz regényhős. Semmi jó sem kerekedhetett ki ebből a módszeres naplopásból, de valahogy abban bízott, hogy, ha félig lehunyt

szemmel nézve jobban kirajzolódnak bizonyos dolgok, alvás közben is kitisztul az ember agya. Egy tapodtat se haladt a dolog a cirkusszal, az Igazgató hallani se akart új alkalmazotról. Este felé, munkába menet előtt lementek Travelerék teázni don Crespóval, és olyankor Oliveira is előkerült; régi lemezeket hallgattak egy olyan lejátszón, amely csoda volt, hogy működött, de hát úgy kell régi lemezeket hallgatni. Néha Talita szembe ült Oliveirával, szótemetőt játszani, vagy kérdés-mérlegben mérkőzni meg egymással, abban a másik játékban, amelyet Travelerrel találtak ki, és nagyon jól szórakoztak rajta. Don Crespo bolondnak tartotta őket, Gutussóné asszony meg ostobának.

– Sose beszélj arról – mondta néha Traveller, rá se nézve Oliveirára. Nem tehetett róla, ha rászánta magát a kérdezősködéésre, félre kellett néznie, és azt se tudta, hogy miért nem képes kimondani a francia főváros nevét; csak azt mondta, hogy „az”, mint egy anya, aki vakarja a fejét, hogy is nevezze meg ártalmatlanul a gyerekek egyetlen testrészeit, Isten apró alkotásait.

– Nem érdekes – válaszolta Oliveira. – Nézd meg, ha nem hiszed.

Ezzel tudta legjobban bosszantani Travelert, azt az elfuserált világcsavargót. Nem is erősködött, inkább fölhangolta azt a Casa Américában vásárolt szörnyű gitárját, és rákezdte a tangókat. Talita kicsit neheztelve nézett Oliveirára a szeme sarkából. Sosem mondta ki Traveler egész nyíltan, de valahogy elültette a Talita fejében, hogy furcsa fickó ez az Oliveira; látni való is volt, hogy az, de máshol és más valami lehetett az a furcsaság. Esténként néha mintha mindenki várt volna valamit. Nagyon jól érezték magukat együtt, de mintha egy forgószél magvában ültek volna. Olyan estéken, ha kinyitották a szótemetőt, olyasmik kerültek elő, mint *cisco*, *cisticerco*, *¡cito!*, *cisma*, *cístico* és *cisión*. Végül valami lappangó kedvetlenséggel kerültek ágyba, és egész éjszaka mulatságos és kellemes dolgokkal álmodtak, aminek valahogy se füle, se farka.

Délután kettőtől Oliveira arcába sütött a nap. Ráadásul nagyon nehéz volt abban a hőségben kalapáccsal szögeket egyenesítgetni a kövezeten (mindenki tudja, milyen veszélyes kalapáccsal szöveget egyenesíteni, egyszer már majdnem egyenes az a szög, de amikor még egyszer rákoppintunk, fordul egyet, és csúnyán odacsípi a szöveget tartó ujjainkat; van benne valami égbekiáltó gazemberség), elszántan kopácsolunk a kövezeten (de mindenki tudja, hogy) elszántan a kövezeten (de mindenki) elszántan.

„Egyetlen egyenes sincs köztük”, gondolta Oliveira, és végignézett a kőpadlón szanaszét heverő szögeken. „Most még a vaskereskedés is zárva van, kirúgnak, ha bekopogok, hogy adjanak harmincért szöveget. Nincs mese, ki kell egyenesítgetni őket”.

Valahányszor sikerült neki félig-meddig kiegyenesíteni egy szöveget, fölemelte a fejét a nyitott ablak felé, és füttyentett, hogy Traveler kihajoljon. Jól látta a szobája ablakából a Travelerék hálószobájának egy részét, és azt súgta neki valami, hogy ott van Traveler a hálószobában, valószínűleg ott heverészik Talitával. Nappal is sokat aludtak Travelerék, nem is annyira a cirkuszi munka fáradalmait akarták kiheverni, inkább csak a lustálkodás kedvéért, amit tiszteletben is tartott Oliveira. Nem gyerekjáték fölébreszteni Travelert délután fél háromkor, de Oliveirának már a vére is majd kiserkent, kék-zöld volt minden ujja, amellyel a szögeket tartotta, igencsak olyan, mint a rosszul kivert és meglehetősen undorító hússzelet. Minél tovább nézte az ujjait, annál inkább úgy érezte, hogy föl kell ébresztenie Travelert. Ráadásul maté-teázni akart, de elfogyott a yerbafüve, jobban mondva csak egy fél matéra való maradt neki, és ő Travelertől vagy Talitától várta, hogy átdobja neki a hiányzó teafüvet egy papírban, néhány szög-nehezéssel, hogy

biztosan átrepüljön az ablakon. Elviselhetőbb lenne a delelés egyenes szögekkel meg egy kis yerbafűvel.

„Hihetetlen, hogy milyen hangosan tudok fütyülni”, gondolta elbűvölve Oliveira. Az alsó lakásból, ahol egy bordély volt három nővel meg egy cselédlánnyal, valami szánalmas fütyögéssel utánozta valaki, amelyben a forró teavíz sustorgása keveredett a fogatlanság sípolásával. El volt ragadtatva Oliveira, hogy milyen csodálatra ragadhatott és milyen vetélkedésre bírhatott valakit a fütyülése; nem is fecsérelte soha, csak fontos alkalmakra tartogatta. Az olvasgatás óráiban, hajnali egy és öt közt, ha nem minden éjszaka került is sor ilyen olvasgatásra, arra a meghökkentő megállapításra jutott, hogy nem kiemelkedő téma a fütyülés az irodalomban. Kevés szerző fütyülteti a szereplőit. Gyakorlatilag egyik sem. A szóbeliség elég egyhangú eszköztárára kárhozzatják őket (olyasmikre, mint mond, válaszol, dalol, kiabál, habog, sziszeg, kijelent, suttog, fölkiált és szónokol), de soha egyik hős vagy hősnő sem koronázza meg epikájának valamelyik nagy pillanatát egy olyan igazi, üvegtörő fütyüntéssel. Az angol *squire*-ek fütyülnek, ha a vizslákat hívják, és néhány Dickens-regényalak is fütyül, ha *cab*-re van szüksége. De az argentin irodalomban keveset fütyülnek, micsoda szégyen! Nem olvasta Cambacerest Oliveira, de hajlott rá, hogy mesternek tartsa, pusztán a műveinek címe alapján, néha ki is talált valami olyan folytatást, amelyben átjárja és csillogó csicsergésébe vonja a látható és láthatatlan Argentínát a fütyülés, és az ámuló világ elé tárja azt a göngyölt marhaoldalast, amelynek kevés köze van a nagykövetségek hivatalos országcépéhez és a Gainza Mitre Paz-féle rotációs képnymású és emésztést elősegítő vasárnapi melléklet tartalmához, és még kevesebb a Boca Juniors váltakozó szerencséséhez és a *baguala* halálrögeszmés kultuszaihoz és a Boedo városnegyedhez. „A kurva anyátokat” (az egyik szöghöz), „még nyugodtan gondolkozni se hagyjátok az embert, fene belétek”. Különben olcsónak, ennél fogva visszataszítónak találta az ilyen elmefuttatásokat, noha meg volt győződve róla, hogy

a szégyen oldaláról kell torkon ragadni Argentínát, ki kell keresni a röstellni való pontjait, amelyeket mindenféle bitorlás palástolt el egy évszázadon át, ahogy oly világosan fejtegették esszéírói, ezért aztán az volna a legjobb, ha ráébresztenénk valamiképpen, hogy nem lehet olyan komolyan venni, ahogy szeretné. Ki merne olyan bohóc lenni, hogy lerántsa az isteni pályáiv oly büszke röptét? Ki nevetne Argentína képébe, hogy pirulásra készítse, és talán egyszer még valami kényszeredett és beismerő mosolyra is bírja? De hogy lehet így lopni a napot, fiacskám, he? Na, lássuk csak, olyan engedelmes pofája van ennek a szögecskének, hátha nem olyan makrancos, mint a többi.

„Bitang hideg van”, mondta magában Oliveira, mert hatásosnak hitte az önszugesztiót. Csörgött a veríték a homlokáról a szemébe, lehetetlen volt hajlatával fölfelé megtartani a szöget, mert a legkisebb kalapácsütés elcsúsztatta, rá a (hidegtől) nyirkos ujjakra, és a szög megint odacsípte és (hidegtől) lilára zúzta Oliveira ujjait. Ráadásul most már a lakásba tűzött a nap (hold sütött a hófödte mezőkön, ő pedig füttyögve nógatta a kantárjukat cibáló lovakat), három órára minden zug be lesz havazva, lassan átfagy az ember, míg el nem nyomja az álom, amelyet oly jól leírnak, sőt előidéznek a szláv elbeszélők, s a teste ott marad eltemetve a végtelenség szederjes virágainak gyilkos fehér leple alatt. Ez igen: a végtelenség szederjes virágai. Abban a pillanatban jó nagyot sózott a kalapáccsal a hüvelykujjára. Olyan csontig ható hideg járta át, hogy a kőpadlón fetrengve kellett küszködnie a dermedtő fagy ellen. Végül, mire sikerült fölülnie, és szaporán rázta a kezét erre-arra, tetőtől talpig csörgött a víz róla, valószínűleg a megalvadt hó volt az, vagy az a végtelenség szederjes virágaival váltakozó és a farkasok bőrét hűsítő, szemerkélő eső.

Traveler a pizsamanadrágját bogozgatta, és jól látta az ablakból, hogy kínlódik Oliveira a hómezővel. Éppen meg akart fordulni, és elmondani Talitának, hogy ott fetreng Oliveira a kövezeten, és rázza

a kezét, de rájött, hogy kissé komolyabb a dolog, és jobb, ha csak szenvtelen, rideg szemtanú marad.

– Na, végre előesz a fene – mondta Oliveira. – Egy fél órája füttyörészek neked. Nézd, hogy összevertem a kezem.

– Biztos nem a szövetárulásban – mondta Traveler.

– Szögegyenesítésben, he. Néhány egyenes szögre volna szükségem meg egy kis yerbafűre.

– Hát az nem sok – mondta Traveler. – Várj csak.

– Csinálj egy kis csomagot, és dobd át.

– Jó – mondta Traveler. – De most, hogy meggondolom, nem lesz könnyű kijutnom a konyhába.

– Miért? – mondta Oliveira. – Nincs az olyan messze.

– Nincs, csak ki van feszítve egy szárítókötél, és rajta ruha, miegymás.

– Bújj át alatta – ajánlotta Oliveira. – Vagy vágd el. Úgy csapódik le a nedves ruha a kövezetre, hogy az valami feledhetetlen. Ha akarod, áthajítom a zsebkésemet. Fogadjunk, hogy belevágom az ablakkeretbe. Kölyökkoromban tíz méterről akármibe belevágtam a késemet.

– Az a te bajod – mondta Traveler – hogy minden gondodat a gyerekkorodra vezeted vissza. Pedig unos-untalan ajánlom, hogy olvass már egy kevés Jungot, he. Meglátod, hogy az agyadra ment az a zsebkés, akárki megmondhatja, hogy valóságos csillagközi fegyver az neked. Akármiről beszélnek veled, előhozod azt a zsebkést. Mondd már meg, mi köze annak ahhoz a kis yerbafűhöz meg néhány szöghöz.

– Nem figyelted az okfejtést – mondta sértetten Oliveira. – Előbb arról beszéltem, hogy összevertem a kezem, utána tértem át a szögekre. Akkor azt vetetted ellene, hogy nem tudsz kimenni a konyhába a szárítókötelektől, utána már elég észszerű, hogy, a szárítókötélről, eszembe jutott a zsebkés. Edgar Poe-t kéne olvasnod, he. Hiába van szárítóköteled, mindig elveszted a fonalat, az a te bajod.

Traveler kikönyökölt az ablakba, és lenézett az utcára. Az a kevés árnyék meglapult a kövezeten, az első emeletnél meg elkezdődött a napképrázat, valami sárga zuhatag csapkodott mindenfelé, és valósággal képen vágta Oliveirát.

– Jól kibaszik veled ez a nap délutánonként – mondta Traveler.

– Nem a nap – mondta Oliveira. – Észre vehetnéd, hogy a hold az, meg hogy iszonyú hideg van. Azért ilyen lila a kezem, mert meg van fagyva. Most majd üszkösödni kezd, és pár hét múlva hozhatod a virágot a síromra, mert már alulról szagolom az ibolyát.

– A hold? – mondta Traveler, és fölfelé nézett. – Majd inkább vizes törülközőt kell hordanom hozzád a Vieytes-utcai diliházba.

– Ott a könnyű Particulares-cigarettnak örülnek legjobban – mondta Oliveira. – Összevissza beszélsz, Manú.

– Már ötvenszer mondtam, hogy ne hívj Manúnak.

– Talita Manúnak hív – mondta Oliveira, és úgy csapkodott a kezével, mintha le akarná rázni a karjáról.

– Szemmel látható és nyilvánvaló különbségek vannak te meg Talita közt – mondta Traveler. – Nem értem, mért kell neked átvenned az ő szóhasználatát. Utálom a remeterákot, az élősdiséget minden formájában, a zúzmókat meg a többi parazitát.

– Micsoda gyöngédség lakik benned, igazán a szívem szakad meg belé – mondta Oliveira.

– Köszönöm. De hát a yerbafűnél meg a szögeknél tartottunk. Minek neked a szög?

– Még nem tudom – mondta zavartan Oliveira. – Igazában csak elővettem a szöges-dobozt, és azt láttam, hogy minden szög görbe. Egyenesítgetni kezdtem őket, de látod, ebben a hidegben... Azt hiszem, ha jó, egyenes szögeim lesznek, mindjárt tudni fogom, hogy mire kellenek.

– Érdekes – mondta Traveler, és szúrósan nézett rá. – Néha furcsa dolgaid vannak. Előbb a szögek, aztán meg, hogy mire valók. Jó kis lecke, akárki megszívlehetné, öregem.

– Mindig megértettél – mondta Oliveira. – A yerbafüvet meg, gondolhatod, azért kérem, mert egy kis jó keserűteaát akarok főzni.

– Jól van – mondta Traveler. – Várj. Ha sokáig tart, füttyülhetsz. Mulattatja Talitát a füttyülésed.

A kezét rázogatva bement Oliveira a mosdóba, és vizet locsolt az arcába, a hajára. Így áztatta magát, míg az inge is vizes nem lett, majd visszament az ablakhoz, azt az elvet akarta alkalmazni, hogy, ha vizes ruhára tűz a nap, erős hidegérzetet kelt. „Úgy fogok meghalni”, mondta magában Oliveira, „hogymeg nem láthatom a hírek hírért az újság első oldalán: LEDŐLT A PISAI TORONY! Szomorú, ha jól meggondolom”.

Címekeket talált ki, mindig segített ez neki, ha agyon akarta ütni az időt. GYAPJÚSZÖVET TEKEREDETT RÁ ÉS MEGFULLADT EGY NŐ NYUGAT-LANÚSBAN. Számolt kétszázig, de még akkor se jutott eszébe más tűrhető újságcím.

– El kell költöznöm innen – dűnnyögte Oliveira, – Nagyon kicsi ez a lakás. Tulajdonképpen a Manú cirkuszában a helyem, együtt kéne laknom velük. A yerba!!

Semmi válasz.

– A yerba – mondta halkán Oliveira. – A yerba, he. Ne törődj velem, Manú. Képzeld, ha társalognánk itt, ablakból ablakba, teveled meg Talitával, és netán épp jönne Gutussóné asszony vagy a cselédlány, mi meg épp a szótemető-játékot vagy valami mást játszanánk.

„Utóvégre”, gondolta Oliveira, „egyedül is játszhatom én azt a szótemető-játékot”.

Előkereste a Királyi Spanyol Akadémia szótárát, amelynek a fedelén ádázul ki volt kaparva borotvapengével a „Királyi” szó, találmásra kinyitotta, és az alábbi szótemető-játékot készítette elő Manúnak.

„Torkig voltak a klienssel és a kleonazmusaival, kivették a klibanuszát és a klipeuszát, és beadtak neki egy klikkét. Utána klinikai klistélyt kapott a kloakájába, noha kárált, amikor olyan

klivózusán zúdult be neki a klinopódiummal kevert víz, és kavargatta a klízusait mint valami klorotikus klerikus”.

– Mindjárt beszarak – mondta Oliveira bámulattal. Arra gondolt, hogy a szar is lehetne kiinduló pont, de csalódással fedezte föl, hogy nincs benne a szótemetőben; ellenben a szaracénok szardonikus röhejjel fogadták a ki tudja, milyen szándokkal szárazulatukra lépő és szablyával, számszeríjjal szaladozó, szálas szarmatákat, de csakhamar szárukba szállott ám az eszük.

„Igazi halott város ez”, gondolta. „Nem is értem, hogy tart még ennek a vacak kiadványnak a kötése”.

Egy másik játékot is akart írni, neki is látott, de valahogy nem sikerült neki. Tipikus párbeszédekkel próbálkozott, a metróból, kávézókból és kocsmákból merített ihletet, és előkereste azt a füzetet, amelybe leírta őket. Majdnem be is fejezte az egyik párbeszédet, spanyolok tipikus beszélgetését, ki is egészítette néhány vonással, csak épp egy kancsó vizet öntött előbb az ingére.

SPANYOLOK TIPIKUS BESZÉLGETÉSE

López. – Egy egész évig laktam Madridban. Tudja, uram, 1925-ben volt ez, és...

Pérez. – Madridban? Hát éppen tegnap mondtam Doktor Gardának...

López. – 1925-től 1926-ig, amíg irodalomprofesszor voltam az Egyetemen.

Pérez. – Azt mondtam neki: „Barátom, hogy micsoda életem volt énnekem Madridban, tudja, hogy van az”.

López. – Csak az én kedvemért hoztak létre egy tanszéket, hogy ott tarthassak irodalmi előadásokat.

Pérez. – Igen, igen. Éppen tegnap mondtam Doktor Gardának, akivel nagyon jó barátságban vagyok...

López. – És, persze, ha több mint egy évig lakik ott az ember, nagyon is tisztában van vele, hogy sok kívánnivalót hagy maga

után az oktatás színvonala.

Pérez. – Paco García volt az apja, a kereskedelmi miniszter, aki bikákat is tenyésztett.

López. – Szégyen, higgye meg, uram, valóságos szégyen.

Pérez. – Igen, barátom, szó se róla. Nos, ez a Doktor García...

Már unta kissé ezt a beszélgetést Oliveira, és becsukta a füzetet. „Siva”, gondolta hirtelen. „Ó, te kozmikus táncos, hogy tündökölnél, te véghetetlen bronz, ebben a napfényben. Miért gondolok Sivára? Buenos Aires. Él az ember. Milyen furcsa. Végül már lexikonunk is van. *Mire lett jó neked / A nyár, ó, csattogány?* Persze, rosszabb lenne szakosodnunk, és a sáska viselkedésének tanulmányozásával töltenünk öt esztendőt. De nézd csak, kisfiam, micsoda hihetetlen lista, nézz csak ide egy pillanatra...”

Egy némileg nemzetközi tárgyú irományból kivágott, sárga papírdarabka volt. Egy Unesco-kiadvány vagy valami hasonló, valamiféle Burmái Tanács tagjainak a névsora. Oliveirának nagyon megnyerte a tetszését ez a névjegyzék, nem is tudott ellenállni a kísértésnek, elővett egy ceruzát, és papírra vetette az alábbi klapanciát

U Nu,

U Tin,

Mya Bu,

Thado Thiiri Thiudema U E Maung,

Sithu U Cho,

Wunna Kyaw Htin U Khin Zaw,

Wunna Kyaw Htin U Thein Han,

Wunna Kyaw Htin U Myo Min,

Thiri Pyanchi U Thant,

Thado Maha Thray Sithu U Chan Htoon.

„Kicsit egyhangú az a három Wunna Kyaw Htin”, mondta magában, a verset nézegetve. „Valami olyat jelenthet, hogy ‘Öexcellenciája a Főtiszteletű’. Milyen jó az a Thiri Pyanchi U Thant, he, az hangzik legjobban. És hogy ejtik azt, hogy Htoon?”

– Csáo – mondta Traveler.

– Csáo – mondta Oliveira. – Milyen hideg van, mi?

– Ne haragudj, hogy megvárakoztattalak. Tudod, a szögek...

– Persze – mondta Oliveira. – A szög az szög, főleg, ha egyenes.

Csináltál csomagot?

– Nem – mondta Traveler, és megvakarta az egyik mellbimbóját. – Micsoda napsütés, he, mint a tűzláng.

– Nézd – mondta Oliveira, és megtapogatta teljesen száraz ingét.

– Olyan vagy, mint a szalamandra, az örökös gyújtogató szenvedély világában élsz. Hoztál yerbafüvet?

– Nem – mondta Traveler. – Egészen megfeledkeztem a yerbáról.

Csak a szögek vannak nálam.

– Menj el érte, csinálj egy csomagot belőle, és dobd át.

Traveler az ablakára nézett, utána az utcára, végül az Oliveira ablakára.

– Nehéz ügy lesz – mondta. – Tudod, hogy sose találok célba, még két méterről se. Számtalanszor ugrattak velem a cirkuszban.

– De hát majdnem csak át kell nyújtanod – mondta Oliveira.

– Könnyű mondani, könnyű mondani, aztán ha valakinek a fejére esik az utcán a szögcsomó, és kitör a botrány...

– Dobjd át a csomagot, utána meg szótemetőt játszunk – mondta Oliveira.

– Jobb volna, ha átjönnél érte.

– Bolond vagy, kisfiam? Lecaplatni három szintet, átkelni a jégmezőn, aztán fölmászni három másik szintet, még a Tamás bátya kunyhójában se csinálnak ilyet.

– Csak nem azt akarod, hogy én álljak neki ennek az alkonyati hegymászásnak?

– Távol áll tőlem – mondta jámborul Oliveira.

– Meg azt se, hogy keressek egy pallót a kamrában, és hidat ácsoljak belőle?

– Egy csöppet se rossz ötlet – mondta Oliveira – amellet arra is jó volna, hogy fölhasználjuk a szögeinket, te a ti oldalatokon, én meg az enyémen.

– No jó, várj – mondta Traveler, és eltűnt.

Oliveira egy jó kis sértésen töprengett, hogy az első alkalommal a Traveler fejéhez vágja. Egy darabig a szótemetőt böngészte, és egy kancsó vizet öntött az ingére, majd kiült az ablakba, a tűző napra. Nem késett sokáig Traveler, megjelent és egy hatalmas pallót vonszolt magával, amelyet lassanként kinyújtott az ablakon. Csak akkor vette észre Oliveira, hogy Talita is tartja azt a pallót, és mindjárt köszöntötte egy füttyel az asszonyt. Elég testhez álló, zöld fürdőköpeny volt Talitán, látszott, hogy meztelen alatta.

– Micsoda kellemetlen pasas vagy – mondta fújtatva Traveler. – Micsoda kalamajkába sodorsz bennünket.

Itt az alkalom, gondolta Oliveira.

– Elhallgass, te tíz-tizenkét centis százlábú, akinek egy-egy pár lába van a testét alkotó mind a huszonegy gyűrűn, amellet négy szeme és a szájában elszarusodott, kampós állkapcsocskája van, amely bivalyerős mérget bocsát ki harapás közben – mondta egy szuszra.

– Állkapcsocska – jegyezte meg Traveler. – Figyeld csak, milyen szavakat használ. Te, ha tovább nyújtom kifelé ezt a pallót az ablakon, eljön egy pillanat, amikor a nehézkedési erő a pokolba küldi Talitát velem együtt.

– Látom – mondta Oliveira – de vedd tekintetbe, hogy nagyon messze van a palló vége, nem érem el, hogy megfogjam.

– Nyújtsd ki egy kicsit az állkapcsocskádat – mondta Traveler.

– Nem merem, he. Különben is jól tudod, hogy borzadállyal tölt el a *horror vacui*. Igazi gondolkodó nádszál vagyok.

– Én csak azt a nádat ismerem benned, ami Paraguayból jön, a nádpálinkát – mondta dühösen Traveler. – Igazán nem tudom, mit

csináljunk, lassan már túl súlyos lesz ez a palló, és tudod, viszonylagos dolog a súly. Pehely könnyű volt, amikor idehoztuk, persze, akkor még nem sütött úgy rá a nap, mint most.

– Húzd vissza a lakásba – mondta Oliveira, és fölsóhajtott.

– Az lesz a legjobb: énnekem is van egy pallóm, nem olyan hosszú, de szélesebb. Kötelet, csúszóhurkot vetünk rá, és középen összekötözzük a két pallót. Én az ágyhoz erősítem az enyémet, te meg, ahová akarod.

– Az lesz a legjobb, ha mi meg a fiókos kredenchez erősítjük – mondta Talita. – Hozd csak a magadét, mi is fölkészülünk addig.

„Mit szöszmötölnek ezek annyit”, gondolta Oliveira, és elindult a pallójáért; oda volt az támasztva a kapu alá, a lakásuk ajtaja és egy kuruzsló török lakásának az ajtaja közé. Jól legyalult cédruspalló volt, de akadt rajta két-három csomó, azok aztán idővel kiestek belőle. Oliveira átdugta az ujját az egyik lyukon, szemügyre vette, hogy ér át a másik oldalon, és mérlegelte, hogy dughatja át a lyukakon a kötelet. Majdnem sötét volt a kapualjban (de inkább csak a napfényben fürdő lakás és az árnyék közti különbség miatt), és egy fekete ruhás asszonyság terpeszkedett egy széken, a török ajtajában. Köszönt neki Oliveira a palló mögül, amelyet az egyik végére állított, és úgy tartott maga előtt, mint valami óriási (és haszontalan) pajzsot.

– Jó napot, uraság – mondta a fekete ruhás asszony. – Micsoda hőség.

– Dehogyan, asszonyom – mondta Oliveira. – Inkább farkasordító hideg van.

– Ne bolondozzon az úr – mondta a nő. – Több tiszteletet a betegeknek.

– De hisz magának kutya baja, asszonyom.

– Kutya bajom? Hogy mer ilyet mondani?

„Ez a valóság”, gondolta Oliveira, a pallót szorongatva, és a fekete ruhás nőre nézett. „Ez, amit minduntalan valóságnak tekintek, pedig nem lehet az, lehetetlen”.

- Lehetetlen – mondta Oliveira.
- Hordja el magát, pimasz fráter – mondta az asszonyság.
- Szégyellhetné magát, hogy ilyenkor is trikóban jár.
- Masllorens-márka, asszonyom.
- Undorító – mondta az asszonyság.

„Ez, amit valóságnak hiszek”, gondolta Oliveira, és rápaskolt, rátámaszkodott a pallóra. „Ez az ötven-hatvan évszázad keze, képzelete, megalkuvása, egyezkedése, burkolt szabadosságai berendezte és fénybe vonta kirakat”.

– Pedig már őszül – mondta a fekete ruhás asszony. „Középpontnak tartjuk magunkat?”, gondolta Oliveira, és még kényelmesebben támaszkodott rá a pallóra. „Micsoda mérhetetlen marhaság. Olyan mese az a középpont, mintha a mindenütt-jelenvalóságot hangoztatná valaki. Nincs középpont, csak a hullámzó anyagnak valamiféle szakadatlan egybefolyása. Mozdulatlan test vagyok éjszaka, a város túlsó végén meg közben reggeli hírlappá válik egy tekerics papír, és nyolc óra negyvenkor elindulok hazulról, nyolc óra húszra már ott az újság a sarki bódében, és nyolc óra negyvenötökor találkozik a kezem az újsággal, és együtt mozognak a levegőben, úgy egy méternyire a földtől, a villamos felé menet...”.

– Ez a Don Bunche meg már sose hagyja abba a másik beteg kezelését – mondta a fekete ruhás nő.

Oliveira megemelte és fölvitte a lakásba a pallót. Integtetett neki Traveler, hogy siessen már, Oliveira meg két fülsüketítő füttyel nyugtatta meg. A ruhásszekrény tetején volt a kötéll, oda kellett hát húzni egy széket, és arra állt föl Oliveira.

- Siethetnél egy kicsit – mondta Traveler.
- Már meg is van – mondta Oliveira, és kihajolt az ablakon.
- Jól odakötötted a pallódat?
- Bedugtuk a kredenciók nyílásába, és Talita még a Quillet-féle *Önművelő Lexikon*-t is rátette.

– Nem is rossz – mondta Oliveira. – Én meg ráteszem az enyémre a *Statens Psykologisk-Pedagogiska Institut* éves emlékkönyvét; Gekreptennek szokták küldeni, ki tudja, miért.

– Csak azt nem tudom, hogy fogjuk összekötni őket – mondta Traveler, és taszigálni kezdte a kredencet, hogy lassan kinyúljon a palló az ablakon.

– Olyanok vagytok, mint két asszír vezér a faltörő kosokkal – mondta Talita; látnivaló volt, hogy forgatni is szokta a lexikonját. – Német könyvet említettél?

– Svéd az, te számár – mondta Oliveira. – Olyasmikkel foglalkozik, mint a *Mentalhygieniska synpunkter i förskoleunder-visning*. Ragyogó szavak, méltók az ifjú Snorri Sturlusonhoz, akit annyit emlegetnek az argentin irodalomban. Valóságos bronzmellvérték, a sólyom talizmánképével.

– „A vad forgószelek Norvégiában” – mondta Traveler.

– Csak úgy teszel, vagy csakugyan olyan művelt fickó vagy? – kérdezte Oliveira némi bámulattal.

– Nem mondhatnám, hogy nem köti le sok időmet a cirkusz – mondta Traveler – de mindig marad belőle annyi, hogy a homlokára ragaszthasson az ember egy-egy csillagot. Mindig előkerül ez a csillagos mondat, valahányszor a cirkuszról beszélek; tiszta szóvegyülés. Honnan vehettem? Nem is sejtet, Talita?

– Nem – mondta Talita, és a palló szilárdságát próbálgatta.

– Talán valami portorikói regényből.

– Az zavar legjobban, hogy tulajdonképpen tudom is, hol olvastam.

– Valami klasszikusban? – találgatott Oliveira.

– Már nem is emlékszem, miről szólt – mondta Traveler – de feledhetetlen könyv volt.

– Veszem észre – mondta Oliveira.

– A mi pallónk már tökéletes – mondta Talita. – Már csak azt nem tudom, hogy fogod hozzáerősíteni a tiédhez.

Oliveira legombolyította és ketté vágta a tekercs kötelet, majd az egyik felével odakötözte a pallót az ágy rugózatához. Utána rátámasztotta a palló végét az ablak párkányára, közelebb tolta az ágyat, és máris ott billegett a palló a könyöklőn, de lassanként lejjebb hajolt, míg rá nem simult a Traveler pallójára, közben pedig vagy ötven centivel följebb emelkedett az ágy két lába. „Csak az a bökkenő, hogy majd még följebb emelkedik, ha át akar menni valaki azon a hídon”, gondolta aggodalmasan Oliveira. Odament a ruhásszekrényhez, és taszigálni kezdte az ágy felé.

– Nincs elég támaszod? – kérdezte Talita, aki fölült az ablakuk könyöklőjére, és onnan nézett át Oliveiráék lakásába.

– Sosem elég az óvintézkedésből – mondta Oliveira – kerülnünk kell a nagyobb balesetet.

Egészen az ágyig tolta és lassanként rádöntötte a ruhásszekrényt. Talita majdnem úgy csodálta Oliveira erejét, mint a Traveler okosságát és leleményességét. „Két valóságos glüptodon”, gondolta elérzékenyülve. Mindig úgy vélte, hogy ott lakik a bölcsesség az özönvízelőtti korszakokban.

Nekilódult ám a ruhásszekrény, és rettentő döndüléssel zuhant rá az ágyra, úgy, hogy az egész lakás rengett belé. Kiabálás hangzott alulról, és arra gondolt Oliveira, hogy biztos valami roppant erős sámánpraktikában sántikál az a török ott, a szomszédban. Eligazgatta Oliveira a ruhásszekrényt, és elhelyezkedett lovaglósülésben a pallón, persze, az ablakon belül.

– Most már minden súlyt elbír – jelentette ki. – Nem lesz tragédia, sajnálhatják majd azok a földszinti lányok, akik úgy szeretnek bennünket. Semmi értelme, szerintük, ennek az egésznek, amíg ki nem törí valaki a nyakát az utcán. Hát, ennyi az élet, mondják az ilyesmire.

– Na, nem kötözöd össze a pallókat a köteleddel? – kérdezte Traveller.

– Nézd csak – mondta Oliveira. – Jól tudod, hogy szédülök, nem bírom a magasságot. Az Everest puszta nevétől is úgy érzem,

mintha tökön rúgnának. Sok embert utálok, de, hidd el, senkit se annyira, mint azt a Tensing nevű serpát.

– Vagyis minekünk kell összekötnünk a pallókat.

– Valahogy úgy – hagyta rá Oliveira, és rágyújtott egy 43-asra.

– Figyeled? – mondta Traveler Talitának. – Azt akarja, hogy te kússzál ki a híd közepéig, és kösd át kötéllel a pallókat.

– Én? – mondta Talita.

– Hát, magad is hallottad.

– Nem mondta Oliveira, hogy énnekem kell kimásznom a híd közepéig.

– Nem mondta, de ki lehet következtetni. Amellett mégis csak jobban néz ki, ha te nyújtod át neki a yerbalevelet.

– Majd nem tudom összecsomózni a kötelet – mondta Talita. – Ti ketten tudtok csomót kötni, Oliveira meg te, de az én csomóim mindjárt kibomlanak. Össze se tudom kötni a kötelet.

– Mi majd megtanítunk rá – válaszolt nagy kegyesen Traveler.

Talita megigazgatta a fürdőköpenyét, és letépett egy ujjáról lelógó szál fonalat. Úgy érezte, föl kell sóhajtania, pedig tudta, hogy ki nem állhatja Traveler a sóhajtozást.

– Igazán azt akarod, hogy én vigyem át a yerbát Oliveirának? – mondta halkan.

– Mit beszéltek már, he? – mondta Oliveira, derékiig kihajolva az ablakon, és két kézzel támaszkodva a pallójára. A cselédlány kitett egy széket a járdára, és onnan nézte őket. Oliveira fél kézzel odaintve köszönt neki. „Kettős törés”, gondolta, „az idő és a tér törése. Bolondnak tart bennünket az a szegény lány, és csak arra vár, hogy egyszer csak szédületes gyorsan észhez térünk. Biztos, hogy ráfröccsen a vér, ha leesik valaki. De nem tudja, hogy ráfröccsen a vér, nem tudja, hogy azért tette ki oda a széket, hogy ráfröccsenjen a vér, nem tudja, hogy csakis azért fogta el tíz perce a *taedium vitae* a spájk kellős közepén, hogy előmozdítsa a szék kihelyezését a járdára. És azért volt langyos és undorító az a pohár víz, amelyet két óra huszonöt perckor ivott meg, hogy a gyomra, a

délutáni hangulat forrása, előkészítse neki azt a rohamot, a *taedium vitae* rohamát, amelyet tökéletesen megszüntetett volna három Phillips féle magnéziás-tejes pasztilla; ám ezt az utóbbit nem kellett volna tudnia, hiszen bizonyos kiváltó vagy gátló dolgok csakis asztrális síkon tudhatók, hogy ilyen üres szakkifejezéssel éljünk”.

– Nem beszéltünk mi semmiről – mondta Traveler. – Te csak készítsd a köteleket.

– Már itt is van, klassz kis kötél. Talita, rajta, majd innen odanyújtom.

Talita lovagló ülésbe ült a pallón, és előre csúszott vagy öt centit, két kézzel letámaszkodott, följebb emelte és egy kicsit előbbre húzta a tomporát.

– Elég kényelmetlen ez a fürdőköpeny – mondta. – Jobb lenne valamelyik nadrágod, vagy valami hasonló.

– Ne vesződjünk vele – mondta Traveler. – Tegyük föl, hogy leesel, még tönkreteszed a ruhámat.

– Te meg csak ne siess – mondta Oliveira. – Már kevés van hátra, mindjárt odadobom a köteleket.

– Milyen széles ez az utca – mondta Talita, és lenézett. – Sokkal szélesebb innen, mint, ha az ablakból nézi az ember.

– A város szeme az ablak – mondta Traveler – és, természetesen, mindent eltorzít, amit csak néz. Most épp egy nagyon tiszta nézőpontban vagy, és talán úgy látod a dolgokat, mint egy galamb vagy egy ló, azt se tudják azok, hogy van szemük.

– Hagyd az eszméket az *NRF*-re, csak tartsd szorosan a pallót Talitának – tanácsolta Oliveira.

– Persze, pukkadozol, mert más is mond olyat, amit előbb te szeretnél volna mondani. Akkor is tökéletesen meg tudom tartani a pallót, ha gondolkozók és beszélők közben.

– Már közel járhatok a közepéhez – mondta Talita.

– A közepéhez? De hisz alig jutottál valameddig az ablaktól. Még legalább két méter hátra van.

– Kicsit kevesebb – mondta Oliveira, hogy bízassa Talitát.

- Már dobom is a kötelet.
- Azt hiszem, hajlik lefelé a palló – mondta Talita.
- Dehogyan hajlik – mondta Traveler, aki szintén ráült lovagló ülésben, de az ablakon belül. – Csak rázkódik egy kicsit.
- Amellett az én pallómon a vége – mondta Oliveira. – Nagyon furcsa volna, ha egyszerre szakadna le mind a kettő.
- Igen, de ötvenhat kiló vagyok – mondta Talita. – És legalább kétszáz kilót nyomok, mire a közepére érek. Érzem, hogy egyre lejjebb hajlik a palló.
- Ha lefelé hajlana – mondta Traveler – már a levegőben kalimpálna a lábam, de én még biztosan állok a padlón. Csak az történhet meg, hogy letörik a két palló, de az igazán furcsa lenne.
- Hosszanti irányban nagyon ellenállók ám a rostszalak – helyeselt Oliveira. – A nádköteget dicsérem ugyan, de más példákat is mondhatnék. Gondolom, hozod a yerbalevelet meg a szögeket.
- Itt vannak a zsebemben – mondta Talita. – Dobd már azt a kötelet. Hidd el, már az idegeimre megy ez az egész.
- A hidegtől van – mondta Oliveira, és meglengette a kötelet, mint egy pampai pásztor. – Vigyázat, el ne veszítsd az egyensúlyodat. Inkább lasszót vetek rád, úgy biztosak lehetünk, hogy el tudod kapni a kötelet.
- „Furcsa”, gondolta, amikor Talita feje fölött látta a lasszóját. „Minden úgy megy, mint a karikacsapás, ha csakugyan akarja az ember. Csak egy valami hamis ebben a dologban: az elemzés”.
- Már ott is vagy – jelentette Traveler. – Helyezkedj el jól, hogy biztonságosan összekösd a két pallót, mert egy kissé félrecsúsztak.
- Figyelted, milyen jól lasszót vetettem rá? – mondta Oliveira. – Látod, Manú, te se tagadhatod, hogy helyem volna köztetek a cirkuszban.
- Sebes lett az arcom – panaszkodott Talita. – Csupa sörte ez a kötél.
- A fejembe csapok egy cowboy-kalapot, füttyögetve porondra lépek, és mindenkire lasszót vetek – javasolta lelkesen Oliveira. –

Ünnepelnek a lelátók, ritka siker a cirkusz-történelemben.

– Most kaptál napszúrást – mondta Traveler, és cigarettára gyújtott. – Azt is mondtam már, ne hívj úgy, hogy Manú.

– Nem bírom erővel – mondta Talita. – Nagyon érdes ez a kötél, még önmagával is összetapad.

– A kötél kétértelműsége – mondta Oliveira. – Valami titokzatos semlegesedési hajlam gátolja természetes működését. Azt hiszem, ezt hívják úgy, hogy entrópia.

– Elég szorosan tart ez – mondta Talita. – Tekerjek rajta még egyet? Még úgyis lelóg egy darabja.

– Jól tekerd körül – mondta Traveler. – Halálom minden fölösleges, lelógó dolog; ördöginek érzem.

– Micsoda tökélymánia – mondta Oliveira. – Gyere át most az én pallómra, próbáld ki a hidat.

– Félek – mondta Talita. – Mintha nem volna olyan szilárd a te pallód, mint a miénk.

– Micsoda? – mondta Oliveira sértetten. – Nem látod, hogy tiszta cédruspalló ez? Csak nem hasonlítod ahhoz a vacak fenyőpallótokhoz! Gyere csak át nyugodtan az enyémre.

– Mit szólsz hozzá, Manú? – kérdezte Talita, és hátrafordult.

Traveler válaszolni akart, és oda nézett, ahol összeért az a kötéllel gyatrán körültekert két palló. Amíg ott ült lovagló ülésben, valami félig kellemes, félig kellemetlen remegést érzett a lába közt a maga pallóján. Talitának csak épp a két kezére kellett támaszkodnia, egy kis lendületet vennie, és átcsúsznia az Oliveira pallójára. Persze, jól bírja az a híd, jól megcsinálták.

– Te, várj csak egy pillanatig – mondta Traveler, és gondolkodóba esett. – Nem tudod onnan odanyújtani neki a csomagot?

– Hogy tudná? – mondta Olivera meglepetten. – Mi nem jut eszedbe! Mindent tönkre teszel.

– Hát, odanyújtani éppen nem tudom – hagyta helyben Talita. – De oda tudom dobni neki; gyerekjáték az innen.

– Odadobni – mondta Olivera, megbántva. – Ekkora húhó, és végül csak úgy idedobják nekem azt a csomagot.

– Ha most kinyújtod a karod, még negyven centire se vagy attól a csomagtól – mondta Traveler. – Minek menne tovább Talita? Odadobja a csomagot, oszt jónapot.

– Majd elvétí a dobást, mint minden nő – mondta Oliveira – és szétszóródik a yerbalevél a kövezeten, hogy ne is említsem a szögeket.

– Nyugodt lehetsz – mondta Talita, és gyorsan előkapta a csomagot. – Ha nem a kezedbe esik is, berepül az ablakon.

– Igen ám, de szét is szóródik a piszkos padlón, én meg a mocskos, csupa por és pihe maté-teát iszogathatom – mondta Oliveira.

– Ne törődj vele – mondta Traveler – dobd oda neki azt a csomagot, és gyere vissza.

Talita hátrafordult, és ránézett, nem tudta, komolyan beszél-e. De Traveler azzal a jól ismert tekintetével nézett rá, és Talita mindjárt úgy érezte tőle, mintha végigsimogatnák a hátát. Keményen marokra fogta a csomagot, és számítgatta a távolságot.

Oliveira leengedte a két karját, úgy tetszett, nem is érdekli, hogy mit tesz, mit nem tesz Talita. Az asszony feje fölött merőn nézte Travelert, az meg őt nézte merőn. „Egy másik híd is van ezek közt”, gondolta Talita. „Észre se vennék, ha leesnék az utcára”. Lenézett a kockakövekre, és látta, hogy őt nézi a cselédlány tátott szájjal; két sarokkal odább meg egy nő közeledett, biztos Gekrepten. Talita csak várt a hídra letett csőmaggal.

– Na tessék – mondta Oliveira. – Így kellett ennek lenni, te már nem változol. Eljutsz egész a dolgok közvetlen közelébe, már azt hiszi az ember, hogy végre megértesz valamit, de hiába, he, csak forgatod, forgatod a dolgokat, olvasgatod a címkéiket. Megrekedsz a reklámfüzetnél, kisfiam.

– Hát aztán? – monda Traveler. – Mért kell nekem a te játékszabályaid szerint játszanom, öcsi?

– Maguktól játszódnak a játékok, csak te akarsz itt kerékkötő lenni.
– Csak annak a keréknek a kerékkötője, amit te eszkábáltál össze, ha már itt tartunk.

– Nem úgy van az – mondta Oliveira. – Én csak előidéztem a körülményeket, ahogy az okosok mondják. Tisztán kell játszani a játszmat.

– Vesztesduma ez, öregem.

– Könnyű veszteni, ha más keveri a kártyát.

– Nagylegény vagy – mondta Traveler. – Szakasztott egy pampai pásztor.

Tudta ám Talita, hogy valahogy őrá beszélnek, és csak nézte a cselédlányt, aki csak ült, tátott szájjal, mozdulatlanul a székén. „Sokért nem adnám, ha nem kellene hallgatnom a vitájukat”, gondolta Talita. „Akármit beszélnek, alapjában úgylis énrólam van szó, de még csak nem is énrólam, bár majdnem énrólam”. Az jutott eszébe, hogy mulatságos lenne, ha leejtené a csomagot, de úgy, hogy egyenesen a cselédlány szájába essen. Mégsem volt kedve hozzá, ott érezte maga fölött azt a másik hidat, a jövő-menő szavakat, a nevetést, a túlfűtött csöndeket.

„Akárcsak egy bírósági tárgyalás”, gondolta Talita. „Mint egy ünnepélyes ítélethirdetés”.

Megismerte, hogy Gekrepten közeledik ott, a tulsó sarkon, és fölfelé tekintget, „Ki ítél itt el téged?”, mondta éppen Oliveira. Pedig nem Travelert, hanem őt, Talitát ítélték ott el javában. Valami kissé tapadósat érzett, olyat, mint a napsugár a tarkóján, a lábán. Mindjárt napszúrást kap, talán az lesz az ítélet. „Ki vagy te, hogy elítélhess engem?”, mondta az imént Manú. Pedig nem Manút, hanem őt, Talitát ítélték ott el. És még ki tudja, hogy mit, őrajta keresztül, míg az az ostoba Gekrepten hadonászva integet föl neki a bal karjával, mintha például az ő, Gekrepten fejére mondták volna ki a megföllebbezhetetlen ítéletet, ő kapna mindjárt napszúrást, és ő vágódna el ott az utcán.

– Mit kalimpálsz úgy? – mondta Traveler, két kézzel szorítva a pallót. – Nagyon rengeted ezt a pallót, he. Még majd mindannyian itt hagyjuk a fogunkat.

– Meg se mozdulok – mondta panaszosan Talita. – Csak oda akarom dobni neki a csomagot, és visszamenni haza.

– Egyenest a fejedre süt a nap, te szegény – mondta Traveler. – Ez már igazán több a soknál, he.

– Te tehetsz róla – mondta Oliveira dühösen. – Egész Argentínában senki se tud ekkora kuplerájt csinálni, mint te.

– Szóval packázol velem – monda Traveler tárgyilagosan. – Mozgás, Talita. Vágd a képébe azt a csomagot, ne baszogasson már itt tovább bennünket.

– Elkéztünk egy kicsit vele – mondta Talita. – Már nem vagyok olyan biztos benne, hogy eltalálom az ablakot.

– Megmondtam – dűnnyögte Oliveira, aki nagyon ritkán dűnnyögött, és csakis akkor, ha valami marhaságra készült. – Ott jön Gekrepten, csomagokkal tele. Nem voltunk elegen, már csak ő hiányzott.

– Akárhogy is, dobd oda neki azt a yerbát – mondta Traveler ingerülten. – Ne törődj vele, ha elhibázod.

Talita lehajtotta a fejét, és a haja a homlokába zúdult, egész le, a szájáig. Mindegyre pislognia kellett, mert a szemébe csörgött a veríték. Úgy érezte, hogy tele a nyelve sóval meg valami mással, szikrák lehettek, ínyn és szájpaplásán nyüzszögve futkározó parányi csillagok.

– Várj – mondta Traveler.

– Énnekem mondod? – kérdezte Oliveira.

– Nem. Várj, Talita. Fogódkodj erősen, adok egy kalapot.

– Le ne szállj a pallóról – kérte Talita. – Különben leesek az utcára.

– Tökéletesen megtart a lexikon meg a kredenc. Csak ne mozogj, mindjárt visszajövök.

Kicsit meghajlottak a pallók, és Talita kétségbeesetten kapaszkodott beléjük. Minden erejével fűtyült Oliveira, hogy visszatartsa Travelert, de már senki se volt ott az ablakban.

– Micsoda állat – mondta Oliveira. – Ne moccanj, szusszanni se szusszanj. Szavamra, élet-halál forog itt kockán.

– Veszem észre – mondta, vagy csak rebegette Talita. – Mindig is így volt.

– Ráadásul Gekrepten is jön fölfelé a lépcsőn. Mit zavarog az majd itt össze nekünk, Úristen. Ne moccanj.

– Nem moccanok – mondta Talita. – De azt hiszem...

– Jó, csak ne higgy semmit – mondta Oliveira. – Ne moccanj, nem tehetsz mást.

„Már kimondták rám az ítéletet”, gondolta Talita. „Nincs más hátra, le kell esnem, órájuk meg majd vár a cirkusz, az élet”.

– Mért sírsz? – mondta érdeklődve Oliveira.

– Nem sírok – mondta Talita. – Csak izzadok.

– Nézd csak – mondta duzzogva Oliveira – lehet, hogy nagyon ostoba vagyok, de még sose fordult elő velem, hogy összetévesztettem a könnyet a verítékkal. Egész más a kettő.

– Nem sírok – mondta Talita. – Mondhatom, szinte sose sírok. Olyanok sírnak, mint Gekrepten, aki csomagokkal megrakva baktat föl a lépcsőn. Olyan vagyok én, mint a dalolva haldokló hattyú – mondta Talita. – Rajta van egy Gardel-lemezen.

Oliveira rágyújtott egy cigarettára. Már megint nem inogtak a pallók. Elégedetten tüdőzte le a füstöt.

– Nézd csak, tudod, mit csinálhatnánk, amíg az a tökkelütött Manú vissza nem jön a kalappal? Libikóka-kérdésest játszhatnánk.

– Rajta – mondta Talita. – Csak mondom, hogy éppen tegnap csináltam néhány ilyen kérdést.

– Remek. Én kezdem, és mindegyikünk fölad egy libikókakérdést. Nem egy háromszög-vitorlás és úgy száz tonnás régi hajó spanyol nevével jelzik-e azt a műveletet, hogy bevonnak egy szilárd testet valami elektrolízis útján folyadékban oldott fémréteggel?

– Dehogynem – mondta Talita, és hátravetette a haját. – Kószál, csatangol, mellélő, cibettel illatosít, egyházi dézsmát ró le éretlen gyümölcscsel: nem csengenek-e össze spanyolul ezek a szavak bármiféle olyan, táplálkozásra való növényi lé nevével, mint a bor, az olaj stb.?

– Remek – helyeselt Oliveira. – Növényi levek, mint bor, olaj... Sose jutott volna eszembe a bor, mint növényi lé. Ragyogó. De most ezt hallgasd meg: Kizöldül, zöldell a mező, gubancolódik a haj, a gyapjú, verekedésbe, civakodásba bonyolódik az ember, megfertőzti a vizet ökörfarkkóróval vagy más, hasonló anyaggal, hogy elkábítsa és kihalássza így a halakat, nemde olyan ez, mint egy – kivált fájdalmas – drámai költemény végkifejlete?

– De szép – mondta Talita lelkesen. – De gyönyörű ez, Horacio. Te igazán a szótemetőből is levet facsarsz.

– Növényi levet – mondta Oliveira.

Nyílt az ajtó, és belépett fújtatva Gekrepten. Festett szőke volt, dőlt belőle a szó, és már egy csöppet se lepte meg, hogy az ágyon a ruhásszekrény, és egy ember lovagol ott egy pallón.

– Micsoda hőség! – mondta, és ledobta a csomagokat egy székre. – Mondhatom, ez a legrosszabb idő a bevásárlásra. Mit csinálsz te ott, Talita? Nem is tudom, minek megyek el hazulról mindig delelő időben.

– Jó, jó – mondta Oliveira, de rá se nézett. – Most te jössz, Talita.

– Nem jut eszembe semmi más.

– Gondolkozz, nem lehet, hogy semmi se jut eszedbe.

– Ja, igen, a fogorvos miatt – mondta Gekrepten. – Mindig a legrosszabb időpontokat adják meg a fogtöméshez. Nem mondtam, hogy fogorvoshoz kell mennem?

– Na, most már eszembe jutott egy – mondta Talita.

– És nézzenek oda, mi történt velem – mondta Gekrepten.

– Odaérek a fogorvoshoz, a Warnes utcába. Megnyomom a rendelő csengőjét, kijön a szobalány. „Jó napot”, mondom neki. „Jó

napot. Tessék befáradni”, mondja. Befáradok, bevezet a várószobába.

– Így van, ni – mondta Talita. – Tömve a pofája valakinek, vagy tutajként vezet egy összekötött hordósor egy nádasba; úgy van megszervezve a közszükségleticikk-áruház, hogy bizonyos személyek olcsóbban vásároljanak benne, mint a kis boltokban, továbbá minden, ami az eklogára vonatkozik, vagy vele kapcsolatos: nemde olyasmire utal ez, hogy galvanizmust alkalmaznak egy élő vagy kimúlt állaton?

– Milyen szép – mondta Oliveira elbűvölve. – Egyszerűen tüneményes.

– „Foglaljon helyet, kérem, egy pillanatra”, mondja. Helyet foglalok és várok.

– Énnekem még egy másik is van – mondta Oliveira. – Várj csak, nem emlékszem rá egész tisztán.

– Két hölgy volt ott meg egy úr egy gyerekkel. Mintha sehogy se múltak volna a percek. Csak annyit mondok, hogy az *Idilio* három számát is kiolvastam. Sírt az a szegény gyerek, az apja meg kész ideggörcs volt... Fél háromkor értem oda, és nem akarok hazudni, de már több mint két órát töltöttem ott el azóta. Végre énrám is sor került, és azt mondja a fogorvos: „Fáradjon be, asszonyom”; befáradok, ő meg azt mondja: „Nem zavarta nagyon a múltkori kezelés?” „Nem, doktor úr”, mondom neki, „hogyan zavart volna, különben is csak az egyik oldalon rágok azóta”. „Nagyon jó, úgy is kell tennie. Foglaljon helyet, asszonyom”. Helyet foglalok, és akkor azt mondja: „Nyissa ki a száját, kérem”. Nagyon kedves ember az a fogorvos.

– Megvan – mondta Oliveira. – Ide figyelj, Talita. Minek nézel hátra?

– Nézem, hogy jön-e már Manú.

– Dehogyan jön. Inkább ezt hallgasd: a szembeszáguldás művelete és eredménye, vagyis az, hogy lovagi tornákon, bajvívásokon egy lovas szemtől szembe összerúgtatja a lovát bajvívó ellenfele lovával;

hát nem szakasztott kulminálás-e ez, akár valamilyen betegség legsúlyosabb és legkényesebb időszakára?

– Furcsa – mondta elgondolkodva Talita. – Mondják ezt így a spanyolban?

– Mit mondanak-e így?

– Azt, hogy egy lovag összerúgatja egy másik lóval a lovát.

– Tornákon igen – mondta Oliveira. – Benne van a szótemetőben, he.

– Kulminálás – mondta Talita. – Milyen csinos szó. Kár, hogy ilyesmit jelent.

– Á, a mortadella is ilyen, meg annyi más – mondta Oliveira. – Már Brémond abbé is foglalkozott ezzel a kérdéssel, de nincs mit tenni. Olyanok a szavak, mint mi magunk, megszületnek, van valamilyen arcuk, és kész. Gondold csak el, milyen arca volt Kantnak, na szólj hozzá. Vagy Bernardino Rivadaviának, hogy ne menjünk messzebb.

– Műanyag plombát tett a fogamba – mondta Gekrepten.

– Iszonyú ez a hőség – mondta Talita. – Azt mondta Manú, majd hoz egy kalapot.

– Lesheted – mondta Oliveira.

– Ha gondolod, odadobom a csomagot, és hazamegyek – mondta Talita.

Oliveira a hídra nézett, az ablakot méregette, tétován széttárta a karját, és megcsóválta a fejét.

– Ki tudja, eltalálsz-e – mondta. – Különben nem is tudom, miért, olyan fura érzés nekem, hogy ott vagy abban a farkasordító hidegben. Nem érzed, hogy már szirony borítja a hajadat meg az orrjárataidat?

– Nem – mondta Talita. – Csak nem olyan az a szirony, mint a kulminálás?

– Némileg olyan – mondta Oliveira. – Két olyan dolog ez, hogy a különbségeiben hasonlít egymáshoz, egy kicsit úgy, ahogy Manú meg én, ha jól belegondolsz. Be kell látnod, hogy azért kötekedünk mi Manúval, mert túlságosan is hasonlítunk.

– Igaz – mondta Talita. – Elég kínos is néha.

– Megolvadt a vaj – mondta Gekrepten, egy szelet barna kenyeret kenegetve. – Annyit kínlódik az ember a vajjal ebben a hőségben.

– Ez a legrosszabb különbség – mondta Oliveira. – A legrosszabb különbségek közt is a legrosszabb. Két fekete hajú, korhely képű Buenos Aires-i fickó, akinek majdnem ugyanazokról a dolgokról van lesújtó véleménye, te meg...

– No jó, én meg... – mondta Talita.

– Csak ne vond ki magad – mondta Oliveira. – Tény, hogy te meg valahogy úgy kapcsolódsz kettőnkhez, hogy kidomborítod köztünk a hasonlóságot, ennél fogva a különbséget.

– Nem gondolnám, hogy kettőtökhöz kapcsolódnék – mondta Talita.

– Tudod is te. Mit értesz te hozzá? Csak ülsz ott a lakásodban, főzőcskézel, olvasgatod az önművelő lexikonodat, este meg még a cirkuszba, és akkor azt hiszed, hogy csak ott vagy, ahol vagy. Sose figyeltél föl az ajtókilincsekre, a fémgombokra, a kis üvegdarabkákra?

– De igen, néha fölfigyelek – mondta Talita.

– Ha jól figyelnél, látnád, hogy mindenfelé, még ott is, ahol a legkevésbé várná az ember, képek másolják minden mozdulatodat. Tudod, én mindig nagyon érzékeny voltam ezekre a hülyeségekre.

– Gyere, idd meg ezt a tejet, amíg egészen össze nem megy – mondta Gekrepten. – Mit beszéltek mindig olyan furcsa dolgokat?

– Túl fontosnak tartasz te engem – mondta Talita.

– Ó, nem mitőlünk függnek ezek a dolgok – mondta Oliveira. – Sok-sok minden nem mitőlünk függ, és azok mindig a legkellemetlenebb dolgok, ha nem a legfontosabbak is. Azért mondom, mert nagy vigasz ez. Például én most akartam maté-teázni. De megjön az asszonyosság, és nekilát, hogy tejeskávét készít, pedig senki se kérte rá. És mire megy vele? Ha nem iszom meg, túró lesz a tejből. Nem számít, csak egy kis bosszúság. Érted, mit mondok?

– Hát persze – mondta Talita, és Oliveira szemébe nézett.

– Igaz, hogy hasonlítasz Manúhoz. Mind a ketten olyan jól beszéltek matéről, tejeskávéről, hogy végül rájön az ember, hogy a maté meg a tejeskávé valójában...

– Ez az – mondta Oliveira. – *Valójában*. Úgyhogy visszajutottunk ahhoz, amit az előbb mondtam. Az a különbség Manú meg én köztem, hogy majdnem egyformák vagyunk. Akkora ez a különbség ezen a síkon, mint egy küszöbön álló világkatasztrófa. Barátok vagyunk? Hát persze, de azért egy csöppet se lepne meg, ha... Figyeld meg, elmondhatom, mert magad is tudod, hogy amióta ismerjük egymást, mást se csinálunk, csak gyötörjük egymást. Nem tetszik neki, hogy olyan vagyok, amilyen, csak nekifogok, hogy kiegyenesíték néhány szöveget, de látod, máris micsoda ribilliót csap, és ráadásul téged vezényel a pallóra. Csak azért nem tetszik neki, hogy olyan vagyok, amilyen, mert valójában sok minden, ami eszembe jut, sok minden, amit csinálok, olyan, mintha az ő orra előtt halásznám el. Még meg se fordul a fejében, és, hipp-hopp, már meg is van. Csitt-csatt, kinéz az ablakon, és én már egyenesítgetem is a szövegeket.

Talita hátranézett, és meglátta Traveler árnyékát, aki ott húzódott meg a kredenc és az ablak közt, és hallgatózott.

– No, azért csak ne túlozz – mondta Talita. – Teneked se jutna eszedbe néhány dolog, ami Manúnak eszébe jut.

– Például?

– Kihűl a tejed – mondta panaszosan Gekrepten. – Odategyem még egy kicsit a tűzre, szerelmem?

– Csinálj egy kis pudingot holnap reggelre – tanácsolta Oliveira. – Te meg folytasd, Talita!

– Nem – mondta sóhajtva Talita. – Minek? Olyan melegem van, és azt hiszem, szédülni kezdek.

Érezte, hogy megremeg a palló, amikor Traveler ráült az ablaknál. Hasra is feküdt rajta, de szigorúan a könyöklőn belül. Rátett egy

szalmakalapot a pallóra. Utána pedig centiről centire lökdöste egy tollseprűnyéllel.

– Ha csak egy kicsit is félrecsúszik – mondta Traveler – biztos, hogy leesik az utcára, aztán lemehetünk, kereshetjük.

– Az volna a legjobb, ha visszamennék haza – mondta Talita, és sanyarú képpel nézett Travelerre.

– Csak add oda előbb a yerbát Oliveirának – mondta Traveler.

– Már nem érdemes – mondta Oliveira. – Mindenesetre, akár dobja azt a csomagot, akár nem, most már mindegy.

Talita csak nézett, hol az egyikre, hol a másikra, de nem mozdult.

– Nehéz megérteni téged – mondta Traveler. – Ennyi hercehurca, aztán most kiderül, hogy mindegy neked, van-e maté vagy nincs maté.

– Körbejárt a percmutató, fiacskám – mondta Oliveira. – Csigalassúsággal mozogsz a folyamatos tér-időben. Gondold el, mi minden történt az óta, hogy rászántad magad, előkerítéd azt a megviselt panamakalapot. A maté-szakasz úgy zárult le, hogy el se kezdődött, és közben látványosan színre lépett itt a mindig hű Gekrepten, konyhaeszközökkel föl fegyverkezve. Most a tejeskávészakaszban vagyunk, nincs mit tennünk.

– Szép kis érvek – mondta Traveler.

– Nem érvek ezek, hanem teljességgel tárgyyszerű bizonyítékok. Te, ahogy a fizikusok mondják, a folyamatosban igyekszel mozogni, én meg a lét szédületes szaggatottságára vagyok fölöttébb fogékony. Ebben a szent pillanatban otthonok százezreibe tör be, telepedik meg, terjed el, veszi át az uralmat és kerül asztalra újra meg újra a tejeskávé. A maté-tea már megmosva, félretéve, kipipálva. Most a tejeskávé időzónája borítja be az amerikai földrésznek ezt a sarkát. Csak gondold el, mi mindent föltételez, mi mindennel jár ez. Csemetéiket tejes étrendre oktató szorgos anyák, gyerekzsúrok az étkezőasztal körül, fölül csupa mosoly, alul meg rugdalózás, csipkedés özöne. Ha azt mondjuk ilyenkor, hogy tejeskávé, azt jelenti az, hogy változás, hogy már a munkanap vége

felé fordulunk kedvesen, számba vesszük a jó cselekedeteket, a látra szóló utalványokat, az olyasmikhez vezető átmeneti állapotokat és homályos előzményeket, amiket majd könyörtelenül kézzel foghatóvá tesz a délutáni hat óra, a kulcsot a zárba és futás a buszhoz rettenetes órája. Senki sem szerelmeskedik ilyenkor, előtte vagy utána van annak az ideje. A zuhanyozáson jár ilyenkor az ember esze (de majd csak ötkor tusolunk), már azon rágódunk, hogy mit csinálhatnánk az este, vagyis hogy Paulina Singermant nézzük meg a színházban vagy Toco Tarántolát (de még nem vagyunk biztosak benne, hisz van még idő). Mi köze van már ennek az egésznek a maté-teázás idejéhez? Nem a tejeskávét helyett rosszkor ivott maté-teáról beszélek, hanem a maga idejében, a legnagyobb hidegben való igazi matézásról, arról, amit én szeretek. Úgy látom, nem nagyon érted te ezeket a dolgokat.

– Micsoda csaló ez a varrónő – mondta Gekrepten. – Te is varrónővel dolgoztatsz, Talita?

– Nem – mondta Talita. – Érték egy kicsit a varráshoz meg a szabászathoz.

– Jól is teszed, kisanyám. Mert most, a fogorvos után elszaladtam a varrónőhöz, itt lakik egy saroknyira, már egy hete készen kéne lenni neki a szoknyámmal. „Jaj, asszonyom”, mondja, „beteg lett a mamám, tűbe fűzni se volt időm, ahogy mondani szokták”. „De asszonyom”, mondom neki, „szükségem van arra a szoknyára”. „Higgye el”, mondja, „nagyon sajnálom. Épp egy ilyen vevőm, mint maga. De biztos megbocsát”. „Semmire se megyünk a bocsánattal, asszonyom”, mondom neki, „többre mennénk, mind a ketten jobban járnánk, ha idejében megcsinálná a szoknyámat”. „Ha így fogja föl”, mondja, „mért nem fordul más varrónőhöz?”. „Meg is tenném szívesen”, mondom neki, „de ha már magához jöttem, inkább megvárom, azért mégis csúnya dolog ez magától”.

– Ennyi minden történt veled? – mondta Oliveira.

– Hát persze – mondta Gekrepten. – Nem látod, hogy most mesélem Talitának?

- Egész más az.
- Már megint kezdted.
- Na tessék – mondta Oliveira Travelernek, aki a szemöldökét összehúзва nézett rá. – Tessék, így áll a dolog. Mindnyájan azt hisszük, hogy másnak is olyan fontos, amit beszélünk.
- De, persze, nem így van – mondta Traveler. – Nagy újság.
- El is kell ismételni, he.
- Elismételsz te mindent, ha borsot törhetsz vele valakinek az orra alá.
- Isten helyezett engem ide, hogy vigyázzam a városotokat – mondta Oliveira.
- Ha nem éppen énfölöttem ítélsz, akkor a feleségedbe kötsz bele.
- Csak megcsipkedlek benneteket, hogy el ne tunyuljatok.
- Valami mózesi mánia ez. Mintha most szállottál volna alá a Sión hegyéről.
- Szeretem – mondta Oliveira – ha a lehető legvilágosabbak a dolgok. Teneked meg mintha mindegy volna, ha egy társalgás kellős közepén beleszó Gekrepten valami fogorvosról meg egy tudom is én miféle szoknyáról szóló teljesen képtelen történetet. Nem fogod föl, a jelek szerint, hogy csakis a szép vagy legalábbis ihletett közbevetések engedhetők meg, de mindjárt visszatetszést keltenek, ha csak arra való, hogy megbontsanak egy rendet, fölforgassanak egy szerkezetet. Jól mondom, öregfiú?
- Már csak ilyen ez az Horacio – mondta Gekrepten. – Ne törődjön vele, Traveler.
- Túrhetetlenül puhányak vagyunk, Manú. Pillanatonként elviseljük, hogy úgy folyjon ki a valóság az ujjaink közül, mint valami kis vízszugár. Már itt volt, majdnem tökéletes volt, akár egy hüvelykujjunktól kisujjunkra szökkenő szivárvány. És mennyi munkánkba került, mennyi időbe telt, és mi mindent tettünk, hogy rászolgáljunk... És puff neki! Beolvassa a rádió Pisotelli tábornok kiáltványát. *Kaput. Minden kaput.* „Végre valami komoly”, gondolja a

kis cselédlány, vagy ez a hölgy itt, vagy talán te magad is. Meg én is, mert ne gondold, hogy csalhatatlannak hiszem magam. Honnan tudhatnám, hol az igazság? Csak annyit tudok, hogy úgy tetszett nekem az a szivárvány az ujjaim közt, mint egy kis béka a tenyeremen. És ma délután... Nézd, komisz hideg volt, de azt hiszem, belekezdtünk valami komolyba. Például Talita véghez vitte azt a rendkívüli hőstettet, hogy nem zuhant le az utcára, meg te ott, meg én itt... Az ördögbe! Érzékeny az ember bizonyos dolgokra.

– Nem tudom, értelek-e – mondta Traveler. – Talán nem is rossz az a szivárvány-dolog. Csak mért vagy te olyan türelmetlen? Élni és élni hagyni, öregfiú.

– Most már eleget játszottál, gyere, vegyük le ezt a ruhásszekrényt az ágyról – mondta Gekrepten.

– Na látod? – mondta Oliveira.

– Hát igen – mondta Traveler meggyőződéssel.

– *Quod erat demonstrandum*, kisfiam.

– *Quod erat* – mondta Traveler.

– Csak az a bökkenő, hogy valójában még neki se kezdtünk.

– Hogy-hogy? – mondta Talita, hátra vetve a haját, és megnézte, hogy elég közel tolta-e már hozzá Traveler a kalapot.

– Csak ne idegeskedj – tanácsolta neki Traveler. – Fordulj meg lassan, nyújtsd ki a kezed, úgy. Várj, most egy kissé közelebb tolom... Nem megmondtam? Már meg is van.

Talita meg fogta, és ugyanazzal a mozdulattal föl is tette a kalapot. Lenn az utcán összecsődltek a gyerekek meg egy asszony, beszélgettek a cselédlánnyal, és fölfelé néztek a hídra.

– Most átdobom a csomagot Oliveirának, és kész – mondta Talita, és máris magabiztosabb lett, hogy megkapta a kalapot. – Nem olyan nagy dolog, csak tartsátok a pallókat.

– Átdobod? – mondta Oliveira. – Biztos elhibázod.

– Hagyd csak, hadd próbálja meg – mondta Traveler. – Ha szétloccsan a csomag az utcán, remélem, kupán vágja Gutussónét, azt az undok vén baglyot.

– Ó, hát te se kedveled – mondta Oliveira. – Örülök, mert én se állhatom ki. Hát te, Talita?

– Én már inkább dobnám a csomagot – mondta Talita.

– Jó, jó, de azt hiszem, elsieted a dolgot.

– Igaza van Oliveirának – mondta Traveler. – Annyit kínlódtunk vele, most meg még elfuserálod a végén.

– De olyan melegem van – mondta Talita. – Haza akarok menni, Manú.

– Ne sopánkodj, nem vagy te olyan távol az otthonodtól. Azt hinné az ember, hogy Mato Grossóból írsz nekem.

– A yerbáról beszél – magyarázta Oliveira Gekreptennek, aki a ruhásszekrényt nézegette.

– Sokáig játszadoztok még?

– Ugyan – mondta Oliveira.

– Ah – mondta Gekrepten. – Még jó.

Talita kivette a csomagot a fürdőköpenye zsebéből, és meglengette hátulról előre. Bele is rengett a híd, minden erejével tartotta Traveler és Oliveira. Talita belefáradt a csomag lengetésébe, és forgatni kezdte az egyik karját, a másik kezével meg erősen tartotta magát.

– Ne butáskodj – mondta Oliveira. – Lassabban. Hallod? Lassabban!

– Nesze! – kiáltotta Talita.

– Lassabban, mert leesel!

– Nem számít! – kiáltotta Talita, és eldobta a csomagot; széleseben be is vágódott az a lakásba, neki a ruhásszekrénynek, és szétszóródott rajta.

– Ragyogó – mondta Traveler, és úgy nézett Talitára, mintha a pusztá tekintet erejével akarná fönntartani a hídon.

– Tökéletes, drágám. Jobb már nem is lehetne. Ez aztán *demonstrandum* volt.

Lassan elcsitult a hídpalló. Két kézzel kapaszkodott Talita, és lehorgasztotta a fejét. Csak a kalapját látta Oliveira és a vállára omló

haját. Fölemelte a tekintetét, és átnézett Travelerre.

– Jól gondolod – mondta. – Én is azt hiszem, hogy jobb már nem is lehetne.

„Végre”, gondolta Talita, és lepillantott a kövezetre, a járdára. „Akármilyen jobb, mint így lenni itt, a két ablak között”.

– Két dolgot tehetsz – mondta Traveler. – Tovább mehetsz, az a könnyebb, és bemehetsz Oliveirához, vagy visszafordulhatsz, az a nehezebb, de megtakaríthatod a lépcsőház-járást meg az utcai átkelést.

– Jöjjön ide szegényke – mondta Gekrepten. – Az egész arca izzadságban fürdik.

– Ilyenek a gyerekek és a bolondok – mondta Oliveira.

– Hadd pihenjek egy pillanatig – mondta Talita. – Úgy érzem, szédülök egy kicsit.

Oliveira lehasalt az ablakban, és kinyújtotta felé a karját. Talitának csak fél métert kellett előrecsúsznia, hogy hozzáérjen Oliveira kezéhez.

– Igazi úriember – mondta Traveler. – Látszik, hogy olvasta Maidana professzor társasági útmutatóját. Valóságos gróf. Nem hagyhatod ki, Talita.

– A zimankótól van – mondta Oliveira. – Pihenj egy kicsit, Talita, és tedd meg azt a kis távot, ami hátra van. Ne törődj Travelerrel, tudvalevő, hogy félrebeszél az ember hófúvásban, a végső álom előtt.

De Talita lassan fölegyenesedett, és a két kezére támaszkodva, húsz centivel hátrább tolta az ülepét. Még egy támasz, még húsz centi. Oliveira még mindig előre tartotta a kezét, olyan volt, mint egy utas a kikötőből lassan távolodó hajó fedélzetén.

Traveler kinyújtotta a karját, és Talita hóna alá csúsztotta a kezét. Talita nem mozdult, majd utána olyan hirtelen mozdulattal csapta hátra a fejét, hogy leesett a kalapja, és lebegve repült lefelé a járdára.

– Akárcsak a bikaviadalon – mondta Oliveira. – Majd biztos haza akarja vinni Gutussóné.

Talita lehúnyta a szemét, hagyta, hogy támogassák, levegyék a pallóról, és bevonszolják az ablakból. A tarkóján érezte Traveler rátapadó száját, forró, ziháló leheletét.

– Visszajöttél – mormolta Traveler. – Hát visszajöttél, visszajöttél.

– Igen – mondta Talita, és odament az ágyhoz. – Hogy ne jöttem volna vissza? Odadobtam neki azt az átkozott csomagot, és visszajöttem, odadobtam neki a csomagot és visszajöttem, oda...

Traveler leült az ágy szélére. Az ujjak közt feszülő szivárványra gondolt, hogy mik jutnak Oliveira eszébe. Talita odacsúszott mellé, és csöndesen elsírta magát. „Az idegek”, gondolta Traveler. „Nagyon meleg helyzet volt”. Hoz is majd neki egy nagy pohár vizet citromlével, ad neki egy aszpirint, ellenzőnek egy képesújságot borít az arcára, és ráveszi, hogy aludjon egy kicsit. Hanem le kell előbb venni az önművelő lexikont, helyére kell húzni a kredencet, és be kell vonni azt a pallót. „Olyan rendetlenség van ebben a lakásban”, gondolta, és megcsókolta Talitát. Majd ha Talita abbahagyja a sírást, meg is kéri Traveler, hogy segítsen neki rendbe tenni a szobát. Cirógatni kezdte, és szépeket mondogatott neki.

– Végre, végre – mondta Oliveira.

Eljött az ablaktól, és leült az ágy szélére, már amennyi helyet hagyott neki ott a ruhásszekrény. Gekrepten meg éppen befejezte a tisztogatást: kanállal szedegette össze a szétszóródott yerbafüvet.

– Tele volt szöggel – mondta Gekrepten. – Milyen furcsa.

– Nagyon furcsa – mondta Oliveira.

– Azt hiszem, jó lesz, ha lemegyek a Talita kalapjáért. Tudod, milyenek a gyerekek.

– Jó gondolat – mondta Oliveira, és fölvelt egy szöveget, forgatta az ujjai közt.

Gekrepten lement az utcára. A gyerekek már fölkapták a kalapot, és javában civakodtak rajta a cselédlánnyal meg Gutussóné asszonnyal.

– Adjátok csak ide – mondta Gekrepten valami mesterkéltséggel mosollyal. – Jó ismerősöm ez, a szemközti hölgyé.

– Mindannyiunk jó ismerőse az, lányom – mondta Gutussóné asszony. – Szép kis cirkuszt csinált itt nekünk, épp ilyenkor, a gyerekek szeme láttára.

– Nem volt benne semmi rossz – mondta Gekrepten, de nem nagy meggyőződéssel.

– Ott kalimpált a lábával azon a pallón, ni, micsoda példát mutat a gyerekeknek. Maga biztos nem vette észre, de, mondhatom, innen igazán mindene kilátszott.

– Nagyon szőrös volt ám – mondta a legkisebb.

– Na tessék – mondta Gutussóné asszony. – Azt mondják a gyerekek, a kis ártatlanok, amit látnak. Meg aztán, ugyan mondja már meg, mi dolga akadt annak a néembernek, hogy ott lovagolt azon a fapallón? Ilyenkor, amikor minden jóra való ember delel, vagy teszi a dolgát. Megkérdeném, ha meg nem sérteném vele, hogy maga meglovagolna-e egy fadereket, asszonyom.

– Én ugyan nem – mondta Gekrepten. – De Talita cirkuszban dolgozik; mind artisták azok.

– Tán éppen próbálnak? – kérdezte az egyik gyerek. – Melyik cirkuszban dolgozik az a néni?

– Nem próba volt az – mondta Gekrepten. – Csak az történt, hogy egy kis yerbalevelet akartak átadni az uramnak, és akkor...

Gutussóné asszony a cselédlányra nézett. A cselédlány a halántékára bökött, és megforgatta rajta az ujját. Gekrepten két kézre kapta a kalapot, és bement a kapun. A gyerekek meg sorba álltak, és rázendítettek *A könnyű lovasság* nyitányának dallamára:

*A gróf, a gróf a vízbe fúl,
A gróf, a gróf a vízbe fúl,
És fújhatunk már, fújhatunk
A seggéeéébe.*

(Ismétlés)

*If mio supplizio
 è quando
 non mi credo
 in armonia*
 UNGARETTI, I Fiumi

Abban állt a munkája, hogy ne engedje, hogy belopózzanak a gyerekek a cirkuszi sátor alatt, segítsen, ha kell, az állatok körül, kezére járjon a világosítónak, hirdetések és hatásos plakátokat fogalmazzon, gondoskodjon a megfelelő hangulatról, szót értsen a rendőrséggel, jelentsen az Igazgatónak minden említésre méltó rendellenességet, segítsen Manuel Traveler úrnak az ügyintézésben, segítsen (szükség esetén) Atalia Donosi de Traveler asszonynak a jegypénztárban stb.

Ó, ne kelj fel, szívem, hogy tanúságot tégy ellenem!
 (Halottas Könyv, vagy fölirat egy szkarabeuszon)

Közben meghalt Európában, harminchárom éves korában, Dinu Lipatti. A sarokig beszélgettek a munkáról és Dinu Lipattiról, mert Talita azt is fontosnak találta, hogy kézzel fogható bizonyítékokat gyűjtsenek össze Isten nemlétééről, vagy legalábbis javíthatatlan léhaságáról. Azt javasolta nekik, hogy nyomban vegyenek egy Lipatti-lemezt, menjenek be don Crespóhoz, és hallgassák meg, de Traveler és Oliveira meg akartak inni egy sört a sarki kávézóban, és a cirkusztól akartak csevegni, most, hogy kartársak lettek, és nagyon elégedettek voltak. Oliveira nem-hagyta-figyelmén-kívül, hogy Travelernek hősiesség-erőfeszítésébe-került, hogy rávegye a Dirit, és így is inkább a véletlennek, mint bármi másnak volt tulajdonítható ez

az eredmény. Már korábban elhatározták, hogy Gekreptennek ajándékoz Oliveira kettőt a nyakán maradt három vég kasmírból, a harmadikból pedig Talita csinál magának egy kosztümöt. Meg kellett ünnepelni, hogy állást kapott Oliveira, így Traveler sört rendelt, Talita meg az ebédhez készülődött. Hétfő volt, szünnap. Kedden hétkor és kilenckor lesz előadás, föllép a Négyen meg Négy Medve, majd a Colombóból frissen érkezett bűvész, és, persze, a számoló macska. Olyan volt kezdetben az Oliveira munkája, mintha csak köpné a markát az ember, amíg bele nem tanul. Közben ismerkedett az előadással; nem is volt rosszabb, mint a többi. Minden nagyon szép volt.

Olyan szép volt minden, hogy Traveler lesütötte a szemét, és dobolni kezdett az asztalon. Jól ismerte őket a pincér, oda is ment hozzájuk, hogy megvitassák a Ferrocarril Oeste futballcsapatát, és Oliveira fogadott is, föltett tíz pesót a Chacarita Juniorsra. Amíg egy baguala-ütemet dobolt az ujjáival, arra gondolt Traveler, hogy minden a legnagyobb rendben van, és nincs is más lehetőség, Oliveira pedig a sportfogadás utolsó formáságait bonyolította le, és iszogatta a sörét. Aznap reggel valahogy olyan kedve támadt, hogy egyiptomi mondatokra gondolt, meg Thotra, aki főleg a varázslat istene, és a nyelv föltalálója. Vitatkoztak egy darabig rajta, hogy nem pusztán porhintés-e, hogy vitatkoznak egy darabig, tekintve, hogy a nyelv, bármennyire jassz-változatában beszélnek is, talán egy csöppet sem megnyugtató mantrikus szerkezetnek a része. Oda lyukadtak ki, hogy Thot kettős tisztsége, végeredményben, az egységet szavatolja a valóságban vagy a valóságútlenségben; örömmel töltötte el őket, hogy jórészt megoldották a tárgyas viszonylat mindig kellemetlen fogas kérdését. Varázslat vagy kézzel foghatóság, volt egy egyiptomi isten, aki a szó révén hozta összhangba az alanyokat és a tárgyakat. Igazán minden a legnagyobb rendben volt.

Remekül megvoltak ott a cirkuszban, volt ott flitteres szemfényvesztés meg szilaj muzsika, egy számoló macska, mely bizonyos keménypapír számok előzetes, titkos macskagyökérporos kezelése nyomán csillogtatta a tudományát, mire lelkes hölgyek mutattak rá csemetéiknek a darwini fejlődéselmélet ezen ékesen szóló példájára. Az első este, amikor bekukkantott a még üres porondra, és fölnézett a vörös cirkusz-sátor legtetején lévő nyílásra, egy talán-kapcsolat felé vezető egérútra, ama középpontra, ama kilátóra, mint valami hídra, mely a földről a fölszabadult úrbe vezet, Oliveira már nem nevetett, és arra gondolt, hogy valaki talán egész természetesen fölkúszott volna a fönti nyíláshoz legközelebb lévő póznán, de nem ő volt az a valaki, mert ő csak lenn maradt, és csak cigarettázott a cirkusz zsivalygásában.

Az első estéken egyszer csak megértette, hogy miért szerezte meg neki Traveler ezt az állást. Talita meg is mondta kertelés nélkül, amíg kasszát csináltak abban a téglaviskóban, a cirkusz pénztárában és igazgatói irodájában. Tudta már Oliveira, de máshogy tudta, ezért kellett, hogy Talita is megmondja neki a maga szemszögéből, hogy ebből a két dologból szülessen meg valamiféle új idő, valami olyan jelen, amelybe, úgy érezte, egyszeriben belécsöppent és belékényszerült. Tiltakozni akart, azt akarta mondani, hogy csak kitalál Traveler mindenfélét, megint kívül akarta érezni magát a mások idején (ő, aki majd meghalt érte, hogy bekapcsolódjon, hogy elvegyüljön, hogy legyen), ám egyszersmind azt is átlátta, hogy igaz bizony az, hogy így vagy úgy, valamiképpen behatolt ő Talita és Traveler világába, bár nem tett semmit, még csak nem is volt olyan szándéka, hogy tegyen, pusztán azzal hatolt be, hogy engedett valami sóvár szeszélynek. Amíg Talita szavait hallgatta, kirajzolódott szeme előtt a Cerro domb szerény körvonala,

hallani vélte azt a nevetséges luzitán mondatot, amely tudtán kívül fölvázolt egy hűtőszekrényes, nádpálinkás jövendőt. A képébe nevetett Talitának, mint aznap reggel önmagának a tükörbe, fogmosás közben.

Talita átkötött egy varrócérnával egy köteg tízpesós bankjegyet, és gépiesen hozzáláltak, hogy megszámozzák a maradékot.

– Mit akarsz – mondta Talita. – Azt hiszem, igaza van Manúnak.

– Persze, hogy igaza – mondta Oliveira. – De attól még hülye, te is jól tudod.

– Hát jól éppen nem. De tudom, vagy pontosabban megtudtam, amikor ott lovagoltam a pallón. Ti csakugyan jól tudjátok, én meg ott vagyok középen, mint a mérlegnek az a része, amit sose tudom, hogy hívnak.

– Te vagy a mi Egeria nimfánk, a mi médiumhídunk. Most, hogy meggondolom, ha te is jelen vagy, Manú is, én is valahogy transzba esünk. Még Gekrepten is ráérez, és éppen ezzel a tetszetős igével hozta tudomásomra.

– Lehet – mondta Talita, és beírta a bevételt. – Ha tudni akarod, mit gondolok, hát Manú nem tudja, mit kezdjen veled. Testvéri szeretetet táplál irántad, fölteszem, magad is észrevetted, de sajnálja is, hogy visszajöttél.

– Minek jött ki elém a kikötőbe. Én nem írogattam neki levlapokat, he.

– Gekreptentől tudta meg, aki telerakta muskátllival az erkélyt. Gekrepten meg a minisztérium útján értesült róla.

– Ördögi história – mondta Oliveira. – Amikor értesültem róla, hogy Gekrepten diplomáciai úton tudakozódott, beláttam, hogy nincs más hátra, meg kell engednem, hogy a karomba vesse magát, mint egy kerge borjú. Szólj hozzá, micsoda önzetlenség, micsoda bőszenelopizmus.

– Ha nincs ínyedre ilyesmiről beszélni – mondta Talita, és a padlót nézte – zárhatjuk a kasszát, és csatlakozhatunk Manóhoz.

– Nagyon is ínyemre van, de kényelmetlen lelkiismereti kérdéseket vet föl nekem a férjed akadémikuskodása. És ez nekem valahogy... Egyszóval, nem értem, miért nem te magad oldod meg ezt a helyzetet.

– Nézd csak – mondta Talita, és nyugodtan nézett Oliveirára – azt hiszem, a múltkor délután mindenki tisztába jöhetett a helyzettel, akinek egy csöpp esze van.

– Persze, de lásd, másnap Manú elmegy a Dirihez, és munkát szerez nekem. Épp akkor, amikor már-már útnak eredtem, hogy házaljak a vég szövetemmel, csak előbb még letöröltem vele a könnyeimet.

– Jó ember Manú – mondta Talita. – Nem is sejtheted, hogy milyen jó.

– Fura jószág az övé – mondta Oliveira. – Hagyjuk most, hogy nem is tudhatom meg soha, és hogy még akár igaz is lehet, engedd meg, hogy megjegyezzem, talán a tűzzel akar játszani Manú. Ha jól meggondolom, az is csak cirkuszi játék. Teneked pedig – mondta Oliveira, és rábökött az ujjával – cinkosaid is vannak.

– Cinkosaim?

– Cinkosaid bizony. Mindjárt itt vagyok én elsőnek, és még valaki, aki nincs itt. Azt hiszed, a mérleg nyelve vagy, hogy a te szép szóképeddel éljek, de nem tudsz róla, hogy az egyik oldal felé dőlsz. Jó lenne észrevenned.

– Miért nem mégy el innen, Horacio? – mondta Talita. – Miért nem hagyod nyugton Manút?

– Már elmondtam, hogy épp házalni indultam a szöveteimmel, de állást szerzett nekem az a marha. Értsd meg, nem vághatok fancsali képet hozzá, mert az sokkal rosszabb lenne. Még valami hülyeségre gyanakodna.

– Akkor hát maradsz, Manú meg nem tud aludni.

– Adj neki Equanilt, öreglány.

Talita összekötötte az ötpesós bankjegyeket. Mindig benéztek, amikor csak sorra került a számoló macska; látni akarták a

mutatványt, mert teljességgel megmagyarázhatatlan volt az az állat, már kétszer is megoldott egy szorzást, pedig még nem hatott az a macskagyökér-poros trükk. Elképedt Traveler, és megkérte a bennfenteseket, hogy tartsák szemmel. De akkor este meghülyült a macska, alig huszonötig jöttek ki neki az összegek, tragikus volt. Traveler és Oliveira ott cigarettázott a porondra vezető egyik folyosón, és arra a megállapításra jutottak, hogy valószínűleg foszfátos eleségre van szüksége a macskának, beszélni kellene a Dirivel. A két bohóc körültáncolta az emelvényt, ahol a bajuszát simogatta a macska a higanylámpa fényében; nem volt egészen világos, hogy miért, de utálták a bohócok a macskát. Amikor, egy orosz dalt kántálva, már harmadszor ugrálták körül, kieresztette a körmét a macska, és az idősebbik bohóc képébe karmolt. Szokása szerint veszettül megtapsolta a közönség a számot. A két bohóc, idős és ifjabb Bonetti kocsijában magához vette az Igazgató a macskát, és kétszeres bírsággal sújtotta a két bohócot rendzavarás miatt. Különös éjszaka volt, és fölnézve a magasba, ahogy mindig szokta ilyen idő tájban, meglátta Oliveira á Szíriuszt a fekete lyuk közepén, és elgondolkodott azon a három napon, amelyen kinyílik a világ, amikor a bolygó lelkek fölemelkednek, és híd létesül az ember és a fönti nyílás közt, híd ember és ember közt (mert ugyan ki mászna föl oda, a nyíláshoz, ha nem azért, hogy megváltozva szálljon le onnan, és újra, de most már máshogy, találkozzon a fajtájával?). Augusztus huszonnégy az egyik a három nap közül, amelyen kinyílik a világ; de, persze, minek gondolna erre annyit, hiszen még csak februárban járnak. Nem emlékezett Oliveira a másik két napra, furcsa, hogy csak egyre emlékszik a három dátum közül. Miért éppen arra? Talán mert románc-versmértékben volt, vannak ilyen játékaik a memóriának. De akkor az Igaz meg talán alexandrinba vagy hendekaszillabuszba illeszkedik, talán megint a versmértékek jelzik a bejáratot, és ütemezik az út szakaszait. Megannyi értekezés-téma okostojásoknak. Gyönyörűség elnézni a

bűvészt, azt a hihetetlen fürgeségét, azt a perdöntő műszert
említsük, azt az állatövi házat.

[\(-125\)](#)

Csakugyan keveset aludt Traveler, még késő éjjel is úgy sóhajtozott, mintha valami súly nehezedne a mellére; átölelte Talitát, az meg szótlanul fogadta, csak hozzásimult, hogy egészen közel érezze Traveler magához. Egymás orrát, száját, szemét csókolgatták a sötétben, Traveler kinyúlt a takaró alól, fél kézzel megcirógatta a Talita orcáját, majd visszahúzta, mintha nagyon hideg volna, pedig mindketten izzadtak; utána négy, öt számot eldünnyögött Traveler, mert régi szokása volt ez, ettől tudott újra elaludni, és csakhamar érezte is Talita, hogy ernyed a férje karja, mélyül a lélegzete, és elcsöndesedik. Nap közben derűsen tett-vett Traveler, tangókat füttyörészett, közben maté-teát készített vagy olvasott, de Talita nem tudott úgy főzni, hogy négyszer-ötször be ne kukkantson hozzá Traveler különféle ürügyekkel, és beszélt akkor neki a férje erről-arról, de főleg az elmeógyógyintézetéről, most, hogy, a jelek szerint, jól haladtak a tárgyalások, és mind inkább belelovalta magát az Igazgató, hogy megveszi a diliházat. Jól tudta Traveler, hogy nincs Talita valami nagyon elragadtatva a tébolyda gondolatától. Mindketten igyekeztek a humoros oldaláról fölfogni a dolgot, Sámuel Becketthez méltó előadásokra készültek, és teli szájjal ócsárolták azt a szegény cirkuszt, amely befejezte a vendégszínházát Villa del Parquéban, és már a San Isidró-i bemutatóra készült. Néha Oliveira is betoppant hozzájuk matézni, bár általában otthon ücsörgött, kihasználta az alkalmat, hogy Gekreptennek munkába kellett mennie, ő meg olvashatott, cigarettázhatott kedvére. Amikor Talita kissé vöröslő szemébe nézett, míg segített neki kacsát kopasztani – ez volt a kéthetenkénti fényűzésük, Talita nagy öröme, aki a konyhaművészet minden ágában igencsak kedvelte a kacsát – arra gondolt Traveler, hogy utó végre nem is megy most olyan rosszul nekik, és még örülne is, ha beállítana hozzájuk

Horacio egy kis teázásra, mert akkor mindjárt nekiállnának valami számjátéknak, amit nem is nagyon értettek, de mégis játszaniuk kellett, hadd múljon az idő, és ők is egymáshoz méltónak érezhessék magukat. Olvasgattak is, mert mindhárman szerették, közös szocialista és, Traveler részéről, kissé teozófikus ifjúságuk óta, a maguk módján megbeszélni az olvasmányaikat, spanyol-argentin módra elvitatkozni, vagyis úgy, hogy csak meggyőzni akarják a másikat, de sosem engednek az ellenvéleménynek, szerették azt a tagadhatatlan lehetőséget, hogy halálra nevethek és a szenvedő emberiség fölött érezhetik magukat, mert hogy segíteni akarnak ők neki, hogy kikecmeregjen a mai szar helyzetéből.

De csakugyan rosszul alszik Traveler, ismételve magában szónokiasan Talita, míg elnézte, hogy borotválkozik a férje a reggeli nap fényében. Húzás húzás után, Traveler trikóban, pizsamanadrágban hosszasan füttyörészte *A kalitká-t*, majd harsányan szavalásba kezdett: „*Zenét, zenét, nekünk, szerelmeseknek, / Étél s ital e métabú*”, majd megfordult és hetykén nézett Talitára, aki aznap éppen kacsát kopasztott, és nagyon örült, hogy olyan mesés könnyen jön le a madár tollazata, meg hogy olyan jószágos képe van annak a kacsának, pedig nem valami gyakori ez az ilyen komor tetemeken, mert félig nyitva a szemecskék azoknak a szerencsétlen állatoknak, és valami szinte észrevétlen résen át valami fényes szűrődik ki a szemhéjaik közül.

– Mért alszol te olyan rosszul, Manú?

– *Zenét, zenét, nekünk... ! Én? Rosszul? Egyáltalán nem alszom, szerelmem, egész éjszaka azon a könyvön jár az eszem: *Liber penitentialis*, Macrovius Basca kiadása; Feta doktortól emeltem el a napokban, amikor éppen nem figyelt oda a nővére. Persze, majd visszaadom neki, jó pár ezresébe kerülhetett. Képzeld el, egy *Liber penitentialis*.*

– Hát az meg mi? – mondta Talita, aki csak most értett meg bizonyos dugdosást, duplakulcsos fiókot. – Rejtegeted előlem az olvasmányaidat, először fordul ez elő, mióta házasok vagyunk.

– Ahol van, ni, nézheted kedvedre, csak mindig moss kezet előtte. Azért dugdosom előled, mert nagyon értékes, teneked meg mindig tele az ujjad sárgarépa-reszeléssel meg más ilyesmikkel, olyan házias vagy, hogy minden ősnyomtatványt tönkretennél.

– Törődök is én a könyveddel – mondta Talita sértetten.

– Gyere, vágd le a kacsá fejét, ha már nem él is, nem tudom megtenni.

– Majd a borotvával – javasolta Traveler. – Vérfagyasztóbb lesz a dolog tőle, nem is árt egy kis gyakorlás, ki tudja, mire lesz jó.

– Nem. Inkább ezzel a késsel, jó éles ez.

– A borotvával.

– Nem. Ezzel a késsel.

Traveler odament a borotvával a kacsához, és lenyisszantotta a fejét.

– Tanulj belőle – mondta. – Ha a bolondok-házával kell foglalkoznunk, tapasztalatot kell szereznünk a Morgue-utcai kettős gyilkossághoz hasonló esetekre.

– Így gyilkolásszák egymást a bolondok?

– Dehogyan, öreglány, de néhanapján megpróbálkoznak vele. Akárcsak az épeszűek, ha nem sért ez a rossz hasonlat.

– Közönséges – ismerte el Talita, míg valami hasábfélét formált a kacsából, és átkötötte egy fehér zsineggel.

– Az meg, hogy nem alszom jól – mondta Traveler, egy WC-papírral tisztogatva a borotvát – nagyon jól tudod, hogy miért van.

– Tegyük föl, hogy igen. De te is tudod, hogy nincs semmi probléma.

– Csak olyanok a problémák – mondta Traveler – mint a Primus hősugárzók, minden rendben van velük, amíg föl nem robbannak. Annyit mondok, hogy teleológikus problémák is vannak a világon. Olyanok, mintha nem is volnának, mint éppen most is, pedig már be van állítva holnap déli tizenkettőre a bomba órája. Tik-tak, tik-tak, minden rendben. Tik-tak.

– Csak az a rossz – mondta Talita – hogy te magad állítod be azt az órát.

– A kezem is déli tizenkettőre van beállítva, egérgém. De addig csak éljünk, és másokat is hagyjunk élni.

Talita hájjal kenegette a kacsát; elég cudar látvány volt.

– Van valami kifogásod ellenem? – mondta, mintha az úszólábúhoz beszélne.

– Pillanatnyilag semmi az égvilágon – mondta Traveler.

– Holnap délben meg majd meglátjuk, hogy a végsőkéig csigázzuk a képet.

– Hogy hasonlítsz Horációhoz – mondta Talita. – Hihetetlen, hogy hasonlítsz.

– Tik-tak – mondta Traveler, cigarettát keresve. – Tik-tak, tik-tak.

– Igen, szakasztott olyan vagy, mint ő – erősgette Talita, és elejtette a kacsát, mely undok, tompa puffanással toccsant a padlóra. – Ő is azt mondta volna: Tik-tak, ő is mindvégig fura képekben beszélt volna. Nem hagynátok már békén engem? Megvan az oka, miért mondom, hogy olyan vagy, mint ő, azért, hogy vessünk már véget egyszer s mindenkorra a képtelenségeknek. Lehetetlen, hogy minden így megváltozzon, csak azért, mert Horacio visszajött. Őneki is megmondtam tegnap este, nem bírom tovább, csak játszotok velem, olyan ez, mint egy teniszparti, kétfelől ütögettek engem, nem járja ez, Manú, nem járja.

Talita vonakodott, de Traveler a karjába vette, közben rálépett a kacsára, meg is csúszott rajta, mindketten majdnem el is vágódtak tőle, de sikerült átölelnie, és megcsókolnia Talita orra hegyét.

– Talán nem is ketyeg bomba neked, egérgém – mondta mosolyogva, és olyan arccal, hogy Talita ellágyult tőle, és kényelembe helyezte magát a Traveler karjában. – Nézd csak, nem keresem én a bajt, hogy a fejembe csapjon a villám, de azt is érzem, hogy nem kell énnekem villámhárítóval járnom, mégis csak ki kell szellőztetnem a fejemet a szabad levegőn, amíg el nem jön valamelyik nap az a déli tizenkettő. Csak az után az óra után, az

után a nap után érzem majd újra ugyanannak magamat. Nem Horacio miatt, szerelmem, nemcsak Horacio miatt, noha úgy bukkant ő elő, mint valami hírhozó. Talán akkor is valami hasonló történt volna velem, ha ő nem jön. Olvashattam volna valami fölviannyozó könyvet, beleszerethettem volna valami más nőbe... Tudod, vannak az életnek ilyen kanyarjai, adódnak néha olyan dolgok, amelyekről nem is álmodik az ember, ám egyszerre mindent fenekestül fölforgatnak. Meg kell értened.

– De csakugyan azt hiszed, hogy legyeskedik körülöttem Horacio, és hogy én...?

– Egyáltalán nem legyeskedik ő körülöttem – mondta Traveler, és elengedte Talitát. – Törődik is Horacio teveled. Ne vedd zokon, jól tudom, hogy mit érsz, és mindig mindenkire féltékeny leszek, aki csak rád néz, vagy beszél veled. De ha még szemet vetett volna is rád Horacio, még akkor is, és még ha bolondnak tartanál is érte, akkor is azt mondanám, hogy nem törődik ő teveled, ennél fogva semmi okom, hogy fájjon a fejem miatta. Másról van itt szó – mondta Traveler, és fölemelte a hangját. – A francba is, piszkosul másról van itt szó!

– Ó – mondta Talita, és fölvette kacsát, egy konyharuhával tisztogatva, ahol letaposták. – Összetörted a bordáját. Szóval másról van itt szó. Egy kukkot se értek belőle, de talán igazad van.

– Ha ő itt volna – mondta halkán Traveler, és a cigarettáját nézte – ő se értené. De nagyon jól tudná, hogy másról van itt szó. Hihetetlen, de úgy tetszik, ha ő velünk van, falak omlanak le, sok-sok minden kerül le a pokol mélységes fenekére, egyszeriben meseszépen kiderül az ég, csillagok ragyognak abban a kenyérkosárban, akár meg is hámozhatnánk és meg is ehetnénk őket, az a kacska meg egyenest a Lohengrin hattyúja és mögötte meg, mögötte meg...

– Nem zavarok? – mondta Gutussóné asszony a bejárattói. – Talán bizalmasan beszélgetnek, én meg nem szeretnék hívatlanul betoppanni.

– Csak bátran – mondta Talita. – Fáradjon be, asszonyom, nézze, milyen szép ez az állat.

– Csodás – mondta Gutussóné asszony. – Mindig mondom is, hogy talán rágós a kacsa, de megvan a sajátos zamata.

– Manú rálépett – mondta Talita. – Olyan lesz ez, mint a vaj, mondhatom.

– Írd is alá – mondta Traveler.

[\(-102\)](#)

45

Természetes volt azt gondolnia, hogy arra vár a másik, hogy ő is kihajoljon az ablakon. Csak annyi kellett hozzá, hogy fölébredjen hajnali kettőkor, abban a ragacsos hőségben, a szúnyogirtó csípős füstkarikái közepette, hogy ott ragyogjon az a két hatalmas csillag az ablak üvegében, és hogy szemben a másik ablak is nyitva legyen.

Természetes volt, mert lényegében most is ott feszült köztük az a palló, és, ha tagadta is a nappali verőfény, talán máshogy festhet sötét éjszaka, valami hirtelen igenlésre válhat, és akkor ott lehet a másik az ablakban, cigarettázva riaszthatja a szúnyogot, várva, hogy az álmatlan Talita kióvakodjon Traveler teste mellől, kihajoljon és őt kémlelje a sötétből a sötétben. Talán jeleket is rajzolnak a másik lassú kézmozdulatai a cigaretta parazsával. Háromszögeket, köröket, alkalmi címerpajzsokat, a végzetes szerelmi bájjal vagy a diphenylprophylamin vegyjeleit, gyógyszerészeti rövidítéseket, amelyeket majd értelmezhet Talita, vagy csak egy fénypont ingázik szájától székkarig, székkartól szájig, szájától székkarig, egész éjszaka.

Senki se volt a másik ablakban. Traveler kihajolt a forró katlan fölé, lenézett az utcára, ahol egy nyitott újságlap hevert kiszolgáltatva, hadd olvassa a csillagos és szinte kézzel fogható égbolt. Éjszaka még közelebbnek tetszett a szemközti szálloda ablaka, egy tornász akár át is ugorhatna. Nem, nem tudna. Talán csak sarkában a halállal, de máshogy nem. Már nyoma sincs a pallónak, már nincs átjárás.

Traveler fölsóhajtott, és visszafeküdt az ágyba. Dünnyögött valamit Talita álmos kérdésére, és megcirógatta a felesége haját. Talita a levegőbe csókolott, körültapogatott egy kicsit, majd elnyugodott.

Ha ott a másik valahol a sötétség katlanában, ha ott kuksol a lakásában, és onnan néz kifelé az ablakon, látnia kellett Travelert, a

fehér trikóját, mint valami szellemalakot. Ha ott a másik valahol a sötétség katlanában, és arra vár, hogy Talita is föltűnjön az ablakban, bizonyára tüzetesen meggyötörte egy fehér trikó közönyös megjelenése. Lassan vakargathatja most az alkarját, ahogy szokta, ha bosszús vagy ingerült, az ajkaival nyomorgathatja a cigarettáját, elmormolhat valami oda való trágárságot, valószínűleg végigveti magát az ágyon, mit sem törődve a mélyen alvó Gekreptennel.

De ha nincs ott a másik valahol a sötétség katlanában, akkor a félelem beismerése, már-már jóváhagyása, hogy Traveler fölkel ilyenkor éjszaka, és kiáll az ablakba. Azt jelenti ténylegesen, hogy természetesnek tartja, sem ő, sem Horacio nem vonta be a pallót. Így vagy úgy megmaradt az átjárás, most is lehet ott jönni-menni. Hármuk közül akármelyik alvajáró közlekedhet ott ablakból ablakba, taposhatja a sűrű levegőt, nem kell félniük, hogy lezuhannak az utcára. Csak a hajnali fényben tűnik majd el a híd, amikor megint előkerül a tejeskávé, és rádióhír- és hidegzuhany-csapásokkal juttatja vissza őket a szilárd építmények közé, és tépi szét a hajnal előtti órák pókhálóját.

Talita álmai: Elvitték valami festészeti kiállításra egy óriási, romos palotába, és szédítő magasságban lógtak a képek, mintha Piranesi börtöneiben rendezett volna be múzeumot valaki. Így, ha föl akart jutni a képekhez az ember, boltíveken kellett áthaladnia, ahol csak a faragványokon vethette meg a lábát, olyan galériákon kellett átmennie, amelyek megszakadtak egy szinte ólomhullámokkal háborgó tenger partján, csigalépcsőkön kellett fölbaktatnia, mire végül megláthatta, de akkor is rosszul, akkor is alulról vagy oldalról a képeket, amelyeken ugyanaz a fehér folt, ugyanaz a manióka- vagy tejelvadék ismétlődött a végtelenségig.

Talita ébredése: Hirtelen fölül az ágyban, reggel kilenckor, megrázza a hason alvó Travelert és a fenekére paskol, hogy ébredjen már. Traveler kinyújtja a kezét és belecsíp a Talita lábába,

Talita meg ráveti magát, és a férje haját cibálja. Traveler visszaél az erejével, és addig csavarja Talita karját, míg az asszony bocsánatot nem kér. Csókok, rekkenő hőség.

– Egy ijesztő múzeummal álmodtam. Te vittél oda.

– Utálok az álmofejtést. Főzz teát, bogárkám.

– Miért keltél föl az éjjel? Nem pisilni mentél, mert, ha pisilni akarsz, megmagyarázod előbb, mintha hülye volnék, azt mondom: „Fölkelek, mert nem bírom tovább”, én meg sajnállak, mert én egész éjszaka jól bírom, vagy nem is kell bírnom, mert más a métából izmusom.

– A micsodád?

– Mondd meg, miért keltél föl. Odamentél az ablakhoz és sóhajtoztál.

– De nem ugrottam ki.

– Hülye.

– Meleg volt.

– Mondd meg, miért keltél föl.

– Csak úgy, csak látni akartam, hogy Horacio is szenved-e az álmatlanságtól, akkor aztán beszélgettünk volna is egy kicsit.

– Ilyenkor? Hisz nap közben is alig beszélgették.

– Talán éjszaka jobban ment volna. Sose lehet tudni.

– Egy szörnyű múzeummal álmodtam – mondja Talita, és húzni kezdi fölfelé a kis bugyiját.

– Már mondtad – mondja Traveler, és az eget nézi.

– Mi se beszélünk sokat mostanában – mondja Talita.

– Igaz. A páratartalom miatt.

– De mintha mégis beszélne valami, a mi szánkat használja valami, hogy beszéljen. Nem érzed úgy? Nincs az az érzésed, hogy belénk költözött valami? Akarom mondani... De igazán olyan nehéz.

– Inkább átköltözött. Nézd csak, nem lesz ez mindig így. *Ne Bánkódj már, Catalina / várnak még ránk jobb idők is / kapsz tőlem egy étkezőt* – dúdolja Traveler.

– Hülye – mondja Talita, és a Traveler fülébe csókol. – Nem lesz ez mindig így, nem lesz ez mindig így... Egy percig se tarthatna tovább.

– Mindig rossz az erőszakos csonkítás, egész életünkben fáj a csonk utána.

– Megmondjam az igazat? – mondja Talita. – Az a benyomásom, hogy pókokat, százlábúkat nevelünk. Gondozzuk, istápoljuk őket, aztán növekedésnek indulnak, eleinte olyan semmi kis állatkák voltak, szinte szépek azzal a sok lábukkal, majd egyszer csak megnőnek, és a képedbe másznak. Azt hiszem, pókokkal is álmodtam, homályosan emlékszem rájuk.

– Hallgasd csak Horációt – mondja Traveler, és fölhúzza a nadrágját. – Kérgükén fütyül ilyenkor, így ünnepli, hogy elmegy hazulról Gekrepten. Micsoda alak.

„Zenét, zenét, nekünk, szerelmeseknek, / Étel s ital e mélabú „– idézte már negyedszer Traveler, míg a gitárját hangolta, hogy rázendítsen arra a tangóra, hogy *Plánétahúzó madárka*.

Érdekelte Don Crespót ez az idézet, és Talita fölment, hogy lehozza az öt felvonást Astrana Marín fordításában. Zajos a Cachimayo utca este felé, de don Crespo belső udvarában, Százfitying kanárin kívül, csak a Traveler hangja hallatszott, amint épp ahhoz a részhez ért, hogy *életvidám, tűzrőlpattant munkáslányka / mindig örömet loptott a kis lakásba*. Nem kell sok beszéd a söpör-a-tizenöt játékhoz, egyik menetet nyerte benne a másik után Gekrepten, Oliveira meg föl váltva tejelt Gutussónéval, szurkolták lefelé a húszcentavósokat. A plánétahúzó madárka meg *{ítélj élet vagy halálra}* kihúzott közben egy kis rózsaszín bilétát: Vőlegény, hosszú élet. Nem gátolta ez Travelert, hogy öblösebb hangon énekelje meg a hősnő rohamos megbetegedését s *azt az estét, hogy a két szemét lehunyta / búsan kérdeve édesanyját: „Mégse jött el?”*. Bonggg.

– Micsoda érzélem – mondta Gutussóné asszony. – Leszólják a tangót, de össze se lehet hasonlítani a kalipszóval meg a rádióban hallható más vackokkal. Nyújtsa már ide azt a törökbabot, don Horacio.

Traveler egy virágcserephez támasztotta a gitárját, jó nagyot szippantott a maté-teából, és úgy érezte, hogy kellemetlennek ígérkezik ez az este. Szinte azt szerette volna, ha valami munkája akad, ha gyöngélkedne, vagy valamiféle akadályoztatás mentené ki innen. Töltött magának egy kupica nádpálinkát, egyszerre föl hajtotta, és don Crespóra nézett, aki letolta a szemüvegét az orra hegyére, és bizalmatlanul belemerült a tragédia bevezetésébe.

Leforrázva, és nyolcvan centavóval könnyebben, Oliveira is odaült melléjük, és ő is megivott egy pohárával.

– Csodálatos világ – mondta halkán Traveler. – Ott, abban a könyvben, hamarosan megvívják az actiumi csatát, ha eljut odáig az öreg az olvasásban. Itt mellettünk ez a két bolond nő meg hétkártyáspóker-fogásokkal küzd a törökbabért.

– Olyan foglalatosság, mint akármi más – mondta Oliveira.

– Tisztában vagy ezzel a szóval? Foglalkozunk valamivel, van valami foglalkozásunk. Hideg futkos a hátamon, he. De nézd csak, ne legyünk metafizikusak, megmondhatom neked, hogy tiszta csalás az én foglalkozásom a cirkuszban. A nagy semmivel keresem én ott a kenyeremet.

– Várj csak, majd ha bemutatkozunk San Isidróban, az már nem lesz fáklyásmenet. Villa dél Parquéban minden gondunk megoldódott, különösen az a csúszópéncz-ügy, ami annyi fejfájást okozott a Dirinek. Most majd új emberekkel kell kezdenünk, és te is jócskán el leszel foglalva, ha már úgy tetszik neked az a kifejezés.

– Ne mondd. Ez igen, he, valójában már régen készülök rá. Szóval majd csakugyan dolgoznom kell?

– Az első napokban még igen, utána minden sínre kerül. De mondd csak, sose dolgoztál, amíg Európában csavarogtál?

– Amilyen keveset csak tudtam – mondta Oliveira. – Könyvelő voltam, feketén. A vén Trouille-nál; micsoda céline-i figura! Egyszer majd beszélek neked róla, ha ugyan érdemes, de nem érdemes.

– Szeretném hallani – mondta Traveler.

– Tudod, minden úgy a levegőben lóg. Akármit mondanék, csak olyan volna, mint a szőnyegminta egy darabkája. Hiányzik a kötőanyag, ha már nevet kell adnunk neki; ha volna, akkor, csiribí-csiribá, egyszeriben minden a helyére kerülne, és ott állna előtted egy becses kristály és annak minden oldala. Csak az a baj – mondta Oliveira, és a körmét nézegette – hogy talán már össze is állt az a kép, csak nem vettem észre, elmaradtam, mint azok az öregek, akik,

ha kibernetikáról hallanak, megcsóválják a fejüket, és arra gondolnak, hogy itt az idő, hol van már az a jó kis metéltészta-leves.

Százfitying, a kanári olyan csivitelésbe kezdett, hogy már inkább csikorgásnak hatott.

– Végül is – mondta Oliveira – olyasmi jut eszembe néha, hogy nem kellett volna hazajönnöd.

– Te csak gondolod – mondta Traveler. – Én meg élem. Talán ugyanaz ez lényegében, de ne tévedjünk olcsó képzelgésbe. A szemérmesség teszi a torkunkra a kést, neked is, nekem is, he. Pucéran járunk-kelünk a házban, némely hölgyek nagy botránkozására, de ha beszélgetésre kerülne sor... Tudod, arra gondolok néha, hogy elmondhatnám neked... Nem is tudom, talán pillanatnyilag jók lennének valamire a szavak, minekünk lennének jók. De nem a köznapi élet és az udvari teázgatás, az olajozott fecsegés szavai lennének azok, ezért inkább csak hátradől az ember, épp a legjobb barátjának nem tud ilyesmikről beszélni. Nem jutott eszedbe néha, hogy sokkal jobban megbízol akárki másban?

– Lehetséges – mondta Traveler, és hangolgatta a gitárját. – Csak az a bökkenő, hogy, ha ilyen elvei vannak, már nem is tudja az ember, hogy mire valók a barátok.

– Arra, hogy éppen csak legyenek, néha meg, ki tudja, mire.

– Ahogy akarod. De akkor majd nehéz lesz úgy megértenünk egymást, mint hajdanában.

– Hajdanidők nevében követik el manapság a nagy csalárdságokat – mondta Oliveira. – Nézd, Manolo, a megértésünkről beszélsz, de te is tudod alapjában, hogy én is szeretnék megérteni téged, és sokkal többet akar jelenteni ez a *téged*, mint téged magadat. Csak az a bökkenő, hogy más ám az igazi megértés. Túl kevéssel is beérjük. Ha megértik egymást a barátok, ha megértik egymást a szerelmesek, ha megértés uralkodik a családban, akkor úgy gondoljuk, összhangban élünk. Nagy tévedés, torzító tükör. Úgy érzem néha, sokkal nagyobb az egyetértés azok közt, akik egymás képébe vágnak, mint azok közt,

akik csak kívülről szemlélődnek. Ezért aztán... Én bizony a *La Nación* vasárnapi mellékletébe is írhatnék, mi?

– Már a legjobb úton haladtál felé – mondta Traveler, és a magas e-húrt hangolta – de végül rád jött egy olyan szemérmességroham, amiről az előbb beszéltél. Gutussóné asszonyt juttattad eszembe vele, aki néha kötelezőnek érzi, hogy szóba hozza a férje aranyerét.

– Mit össze nem hord ez az Octavius Caesar – dohogott don Crespo, és rájuk nézett a szemüvege fölött. – Itt azt mondja, hogy Marcus Antonius valami nagyon fura húst evett az Alpokban. Hogy értsem ezt a mondatot? Gondolom, gödölyét.

– Inkább valami tollatlan kétlábút – mondta Traveler.

– Mindenki bolond ebben a műben, vagy kis híján bolond – mondta don Crespo tisztelettel. – Kleopátra is miket csinál!

– Olyan bonyolult lelkek a királynők – mondta Gutussóné asszony. – Sok galibát kavart az a Kleopátra, egy film is mutatta. Persze, más idők jártak, nem volt akkor vallás.

– Söprű – mondta Talita, és fölvetett hat lapot a csomagból.

– Micsoda szerencséje van...

– Mégis vesztek a végén. Manú, elfogyott az apróm. – Váltass don Crespóval, talán már eljutott a fáraók koráig, és színarany érméket kapsz tőle. Te, Horacio, mit is mondtál az összhangról...

– Hát – mondta Oliveira – ha már úgy kötöd az ebet a karóhoz, kifordítom én a zsebemet, minden szösz az asztalra borítok belőle...

– De mennyire, forgasd csak ki a zsebed! Az az érzésem, hogy karba tett kézzel nézed, hogy sűrűsödnek a fellegek fölöttünk. Keresed, amit összhangnak mondasz, de éppen ott keresed, ahol nyoma sincs, magad mondtad az imént: barátok közt, a családban, a városban. Minek társadalmi körökben keresed?

– Tudom is én, he. Nem is keresem. Minden csak történik velem.

– Miért kell olyasminek történni veled, hogy mi, többiek, ne tudjunk aludni miattad?

– Én is rosszul alszok.

– Hogy példát is mondjak, minek álltái össze Gekreptennel? Talán csak nem Gekrepten, talán csak nem mi zavarjuk az összhangot körülötted?

– Mandragórát akar inni! – kiáltotta elhűlve don Crespo.

– Mit? – mondta Gutussóné.

– Mandragórát! Megparancsolja a rabszolgalánynak, hogy adjon neki mandragórát. Azt mondja, aludni akar. Sült bolond!

– Bromurált kéne bevenni neki! – mondta Gutussóné. – Persze, azokban az időkben...

– Igazságod van, öregem – mondta Oliveira, és nádpálinkát töltött a poharakba – csak azt az egyet leszámítva, hogy a kelleténél nagyobb jelentőséget tulajdonítasz Gekreptennek.

– Hát mivelünk mi van?

– Talán ti vagytok az a kötőanyag, amiről az előbb beszéltünk. Már-már azt hiszem, hogy szinte vegytani a mi kapcsolatunk, és rajtunk kívül áll. Valami alakuló rajzolat. Ne felejtse el, te vártál, te jöttél ki elélem.

– Mért ne mentem volna? Sose gondoltam, hogy ilyen kötekedő kedvedben térsz haza, hogy úgy megváltoztattak odaát, hogy egyszeriben úgy szeretnék tőle másmilyen lenni... Vagy nem is erről van szó, nem is erről. De hát, fene bele, te se élsz, mást se hagysz élni.

Kettejük közt egy cielito-dalt pengetett ki a gitár.

– Csak csettintened kell az ujjaddal, így, ni – mondta Oliveira nagyon halkán – és már nem is láttok többé. Nem volna szép, ha te meg Talita, énmiattam...

– Hagyd ki belőle Talitát.

– Nem – mondta Oliveira. – Eszemben sincs, hogy kihagyjam. Talita, te meg én, valami rejtelmes háromszöget alkotunk mi hárman. Még egyszer mondom: egy szavadba kerül, és már itt se vagyok. Ne hidd, hogy nem veszem észre: a begyedben van valami.

– Nem sokat segít, ha most elmégy.

– Hogy ne segítene, barátom! Nincs szükségetek rám.

A *Galádság* bevezető zenéjét játszotta Traveler, de félbeszakította. Már sötét éjszaka volt, és don Crespo meggyújtotta az udvari villanyt, mert tovább akart olvasni.

– Nézd csak – mondta halkán Traveler. – Akárhogy is, egyszer csak odább állsz, nem is kell énnekem csettintennem hozzá. Lehet, hogy nem alszom éjszakánként, ahogy biztos mondta is neked Talita, de alapjában nem bánom, hogy visszajöttél. Talán kellett is ez nekem.

– Ahogy akarod, öregem. Így állunk hát, talán legjobb is, ha veszteg maradunk. Énnekem se megy olyan rosszul a sorom.

– Mint a hülyék párbeszéde – mondta Traveler.

– Tiszta mongol-idióták vagyunk – mondta Oliveira.

– Azt hiszi az ember, hogy megmagyaráz valamit, de attól is csak rosszabb lesz.

– Csak fölcicomázott tévedés a magyarázat – mondta Oliveira. – Jegyezd meg magadnak.

– Igen, akkor hát jobb, ha másról beszélgetünk, mondjuk, hogy mi újság a Radikális Pártban. Csak te... De olyan ez, mint a körhinta, mindig vissza-visszajutunk, most egy fehér lovacska, majd egy vörös, és megint a fehér. Költők vagyunk, barátom.

– Barbár váteszek – mondta Oliveira, teletöltve a poharakat.

– Álmatlan népség, kiáll az ablakba, levegőzik, miegymás.

– Szóval láttál az éjszaka.

– Várj, hadd gondolkozzék. Előbb Gekrepten nem fért a bőrében, mégis csak kellett csinálni vele valamit. Na, nem sokat, de azért... Utána úgy aludtam, mint a bunda, felejteni akartam. Minek kérded?

– Csak – mondta Traveler, és lefogta a húrokat. Gutussóné asszony a nyereségét csörgette, odahúzott egy széket, és megkérte Travelert, hogy énekeljen már valamit.

– Itt az éjnek mérges gőzeit emlegeti valami Enobarbus – jegyezte meg don Crespo. – Mindenki meghibbant ebben a színműben, olyasmiről kezdenek beszélni a csata kellős közepén, aminek semmi köze a helyzethez.

– No jó – mondta Traveler – az asszonyság kedvére teszünk, ha don Crespónak sincs kifogása ellene. Juan de Dios Filiberto tisztes tangódala következik, a *Galádság*. Ja, igen, öcskös, juttasd már eszembe, hogy fölolvassam neked az Yvonne Guitry vallomását, valami nagyszerű. Talita, menj föl, keresd elő a Gardel-antológiát. Ott van az éjjeliszekrényen; ott is kell lenni az ilyesminek.

– Adja is már vissza egyúttal – mondta Gutussóné asszony. – Nem azért, hogy... csak szeretem, ha a kezem ügyében vannak a könyveim. Meg aztán a férjem is úgy szereti.

(-47)

Én vagyok, ő vagyok. Vagyunk, de én vagyok, én vagyok először, a végsőig küzdők érte, hogy én legyek. Atalía, én vagyok. *Ego*. Én. Piros körmű, nagy sötét szemű, diplomás, néha csinos argentin nő, én. Atalía Donosi, én. Én. Yo. Jojó, csörlő és vontatókötél. Vicces.

Bolond ez a Manú, bemegy a Casa Américába, és, a puszta szórakozás kedvéért, kibérelt ezt a szerkezetet. REWIND. Micsoda hang, nem az én hangom ez. Hamis, erőltetett hang: „Én vagyok, ő vagyok. Vagyunk, de én vagyok, én vagyok először, a végsőig küzdők...” STOP. Rendkívüli gépezet, de nem arra való, hogy hangosan gondolkozzon mellette az ember, vagy legalábbis meg kell szoknunk, Manú azt mondja, erre fogja fölvenni azt a nőkről szóló, híres rádiójátékát, de nem lesz abból semmi. Igazán varázslatos ez a varázsszem, a rebegő, össze-összehúzózó zöld csíkok; mintha egy félszemű macska bámulna rám. Jobb, ha eltakarjuk egy kis keménypapírlappal. REWIND. Oly simán, oly egyenletesen forog a szalag. VOLUME. Ötösre vagy öt és felesre kell állítani: „Igazán varázslatos ez a varázsszem, a rebegő, össze-összehúzózó zöld esi...” De az lenne ám igazán varázslatos, ha azt mondaná a hangom: „Bújócskázik a varázsszem, a piros csíkok...” Túl visszhangos, közelebb kell tenni a mikrofont, és halkítani kell a hangerőt. Én vagyok, ő vagyok. Rossz Faulkner-paródia vagyok valójában. Olcsó hatások. Magnetofonra diktál Faulkner, vagy a whiskey a hangrögzítő szalagja? Hogy mondják, hangfelvevő vagy magnetofon? Horacio azt mondja, magnetofon, csak elámult, amikor meglátta ezt a szerkezetet, és azt mondta: „Micsoda magnetofon, öcskös!”. A használati utasítás hangfelvevőnek mondja, biztos tudják ott, a Casa Américában. Rejtelem: Miért vásárol Manú mindent, még a cipőjét is a Casa Américában? Rögeszme, hülyeség. REWIND. Ez majd mulatságos lesz: „...Faulkner-paródia vagyok valójában. Olcsó

hatások”. STOP. Nem olyan mulatságos, ha újra hallom magamat. Biztos, sok időbe kerül ez az egész, időbe, időbe. Biztos, sok időbe kerül ez az egész. REWIND. Nézzük csak, természetesebb-e a hang: „...Időbe, időbe. Biztos, sok időbe... Ugyanaz a náthás törpehang. De már egész jól kezelem a masinát, majd csodálkozik is Manú, azt hiszi, hogy nem is konyítok a gépekhez. Horacio észre se venné a magamfajta gyógyszerészt, úgy néz az emberre, mint a nyomósűrőn áthatoló krumplipürére, az áttüremelő pépre; tálalva, asztalhoz. *Rewind?* Nem, gyerünk tovább, kapcsoljuk ki a világítást. Talán beszéljünk harmadik személyben... Akkor Talita Donosi kikapcsolja a világítást, más se világít, csak a varázsszem a piros csíkjaival (de lehet, hogy zöld lesz, lehet, hogy lila lesz) meg a cigaretta parazsa. Meleg van, már féltizenkettő, de Manú még nem jött meg San Isidróból. Ott van Gekrepten az ablakban, nem látom, de mindegy, akkor is ott van az ablakban, hálóingben, Horacio meg az asztalkájánál, gyertyavilágnál olvasgat és dohányzik. Nem is tudom, miért hat Horacio meg Gekrepten szobája kevésbé hotelnek, mint ez. Csacsi vagy, Talita, annyira hotel az, hogy talán még a svábbogarak is számot viselnek a hátukon, a szomszéd lakásban meg ott van don Bunche a tébécéseivel – húsz peso egy rendelés – a szegény sántákkal, epilepsziásokkal. Alattuk meg a kupleráj, a cselédlány hamis tangóival. REWIND. Jó időbe telik, hogy visszatekerceselje az ember legalább fél perccel előbbre. Fordítva telik az idő, szeretne Manú ilyesmiről beszélgetni. Ötös hangerő: „...számot viselnek a hátukon...”. Még hátrább. REWIND. Most: „...Horacio meg az asztalkájánál, egy zöld gyertya világánál...”. STOP. Asztalka, asztalka. Semmi szükség rá, hogy asztalkát mondjon, ha gyógyszerész az ember. Tiszta gügyögés. Asztalka! Mire való ez az ellágyulás? No jó, Talita. Eleget számárokodtál. REWIND. Vissza, egészen a szalag elejére, az ennek a gépnek a hibája, hogy nagyon ki kell számítani; ha kiszalad a szalag, fél percig is elpiszmoghat vele az ember, mire visszaakasztja. STOP. Most jól elkapta, két centi híján. Mit is mondtam a legelején? Már nem

emlékszem, csak arra, hogy ijedt egérkehangon beszéltem; ez az ismert mikrofonfélsz. Lássuk csak, öt és feles hangerő, hogy elég hangos legyen. „Én vagyok, ő vagyok. Vagyunk, de én vagyok, én vagyok elő...”. De minek, minek kell ilyen mondani? Én vagyok, ő vagyok, aztán az asztalkáról beszélni, aztán meg mérgeledni. „Én vagyok, ő vagyok. Én vagyok, ő vagyok”.

Talita kikapcsolta a hangfelvevőt, rácsukta a fedelét, mély utálattal nézett rá, és töltött magának egy pohár limonádét. Nem akart a klinikával kapcsolatos történetre gondolni (úgy mondta az Igazgató, hogy „elmeklinika”, marhaság), de, ha elhárította a klinika gondolatát (amellett, hogy inkább csak reménység, mintsem valóság volt ennek a gondolatnak az elhárítása), nyomban egy másik, hasonlóan kényelmetlen gondolatvilágba csöppent. Egyszerre gondolt Manúra és Horacióra, arra a mérleghasonlatra, amellyel oly mesterien játszott Horacio meg ő, Talita a cirkusz irodaházikójában. Erősebb lett benne akkor az az érzés, hogy beléköltözött valami, legalábbis a félelem, az ismeretlen képzelet lett neki az a klinika, valami hátborzongató látomás, tomboló bolondok kényszerzubbonyban, vagy amint késekkel kergetőznek, sámlikkal, ágylábakkal hadonásznak, lázlapokra okádnak és szertartásosan maszturbálnak. Mulatságos lesz majd ott látni Manút és Horaciót fehér köpenyben, amint ápolják a bolondokat. „Énnekem is némileg fontos szerepem lesz”, gondolta szerényen Talita. „Majd biztos rám bízza az Igazgató a klinika gyógyszerét, ha ugyan van gyógyszerháza. Talán csak egy első segélyre való házipatikája lesz. Majd ugrat is vele Manú, mint mindig”. Át kell majd néznie egyet-mást a szakmából, annyit felejt az ember, az idő is munkálkodik finom dörzspapírjával, ez a leírhatatlan, mindennapos nyári küzdelem, a kikötő, a hőség, a hajóhídról barátságtalan képpel leballagó Horacio, milyen goromba volt hozzá meg a macskához, te csak ülj villamosra, menjetek haza, minekünk még van egy kis beszédünk egymással. Olyan időszak kezdődött akkor, amely csak valami kopár telekhez hasonlítható, ahol mindenfelé összegyűrt bádogdobozok hevernek, kampók

sebezhetik meg bármikor az ember lábát, piszkos pocsolók mindenütt, bogáncsokba akadt rongydarabok libegnek, aztán este a cirkusz, Horacio meg Manú őt nézik, vagy egymást nézik, a macska mind butább vagy határozottan zseniális, olyan számtani feladatokat old meg, hogy zajosan ünnepli a kergült közönség, utána gyalog hazafelé, meg-megállva a csapszékeknél, hogy Manú meg Horacio sörözzessen egy kicsit, hogy beszélgessenek, beszélgessenek a semmiről, hallgassák egymás szavait, abban a hőségben és abban a füstben és fáradtságban. *Én vagyok, ő vagyok*, mondta, de végig sem gondolta, vagyis még a gondolatnál is több volt az, mert egy olyan tartományból jött, ahol olyanok a szavak, mint a klinikai bolondok, a maguk elszigetelt életét élő veszedelmes és képtelen lények, akik egyszer csak meglódnak, és akkor senki meg nem állíthatja őket: *Én vagyok, ő vagyok*, de nem Manú volt az az ő, hanem Horacio volt, aki beléköltözött, az alattomos támadó, az a szobája árnyában megbúvó éjszakai árny, az álmatlanság alakzatait lassan kirajzoló cigarettaparázs.

Ha félt, mindig fölkelte Talita, és csinált magának egy *fity-fity* hársfa-és mentateát. Most is megfőzte azt a teát, és epedve várta, hogy megcsikorduljon Manú kulcsa az ajtózárbán. „Törődik is Horacio teveled”, vágta oda neki Manú hetyke szavakkal. Sértő, de megnyugtató volt. Manú azt mondta, hogy még ha ráhajtott volna is Horacio Talitára (de nem tette, még csak sejtetésre sem ragadtatta magát),

egy kis hársfalevél

egy kis menta

jó meleg vizecske, mihelyt forni kezd, stop

még akkor sem törődne Horacio Talitával. De hát akkor minek van ott Horacio mindig, a szoba mélyén, dohányozva vagy olvasgatva, miért úgy *van ott* (én vagyok, ő vagyok), mintha szüksége volna valahogy Talitára, igen, így van, mintha szüksége volna rá, mintha csüggne rajta messziről, mintegy kétségbeesett szívással, hogy elérjen valamit, hogy jobban lásjon valamit, hogy jobb legyen tőle

valami. Akkor nem is úgy van az, hogy én vagyok, ő vagyok. Akkor fordítva van: Ő vagyok, mert én vagyok. Talita fősóhajtott, egy csöppet elégedett volt vele, hogy milyen elmésen okoskodott, és hogy milyen zamatos a tea.

De nem csak így van, mert akkor túlontúl egyszerű volna. Nem lehet az (hisz logika is van a világon), hogy Horacio törődjön is meg ne is törődjön Talitával. Valami harmadik dolognak kell kisarjadnia ennek a két dolognak a találkozásából, olyasminek, aminek semmi köze, például, a szerelemhez (olyan ostobaság szerelemre gondolni, hiszen csak Manú a szerelem, csakis Manú, az idők végezetéig), ami inkább olyanféle, mint a vadászat, a keresgélés, vagy inkább valami szörnyű várakozás, ahogy a macska lesi az elérhetetlen kanárit, az idő és a nap valamiféle megdermedése, valami lapuló lesben-állás. Anyaföld és mezőillat. Lapuló lesben-állás, amelyre nincs magyarázat a-dolgok-innenső-oldaláról, vagy addig, amíg Horacio nem kegyeskedik nyilatkozni, elmenni, agyonlőni magát, bármiféle magyarázatot vagy támpontot adni, hogy annak alapján találjon ki az ember valami magyarázatot. De nem azt, hogy ott ül és maté-teázik, és nézi őket, teáztatja Manút, és kényszeríti, hogy le ne vegye róla, Horacióról a szemét, és hogy vég nélkül járják hármásban ezt a lassú táncot. „Regényeket kellene írnom”, gondolta Talita, „remek gondolatok jutnak az eszembe”. Annyira levertnek érezte magát, hogy újra bekapcsolta a magnót, és dalokat énekelt, amíg Traveler haza nem ért. Egyetértettek, hogy nem sikerült a Talita dalolása, és Traveler megmutatta neki, hogy kell elénekelni egy bagualát. Odavitték a magnót az ablakba, hogy Gekrepten majd részrehajlás nélkül elbírálja a teljesítményt, meg Horacio is, ha ott van a szobában, de nem volt ott. Gekrepten mindent tökéletesnek talált, és elhatározták, hogy együtt vacsoráznak Traveleréknél, majd összeadják Talita hideg sültjét azzal a vegyes salátával, amelyet Gekrepten csinál a szemközti vendégeskedés előtt. Talita remeknek találta az egészséget, hisz egyszersmind valami ágytakarója vagy teáskannafedője vagy bármi-fedője is lesz neki tőle, meg ott volt neki

a hangfelvevő, vagy Traveler elégedett képe, csupa kész vagy eltervezett dolog, hogy elfödjék vele, de mit is földjenek el vele, hát ez volt ott a kérdés, és ez volt az oka, hogy alapjában minden úgy maradjon, ahogy hársfa- és mentatea előtt volt.

(-110)

A Cerro oldalában – bár nem is volt oldala annak a Cerrónak, egyszer csak odaért az ember, de sose tudhatta biztosan, hogy ott van-e már, vagy sem, akkor hát inkább a Cerro mellett – abban az alacsony házakkal és civakodó gyerkőccökkel teli külvárosban semmit sem ért a kérdezősködés, minden szétporlott a kedves mosolyokon, az asszonyok jóakarátán, segítettek volna ők, csak nem hallottak róla, minden úgy megváltozott itt, uram, ide-oda költözködnek az emberek, talán, ha bemegy a rendőrségre, akad, aki tudja. De nem maradhatott túl sokáig, mert hamarosan indult a hajó, de még ha nem indult volna is, alapjában veszett ügy volt ez már eleve, csak azért tudakozódott, hogy hátha mégis, mintha sorsjegyet venne, vagy csillagjóslásra bízna a dolgot. Egy másik villamossal vissza a kikötőbe, és be a kajütjébe, hogy várja az étkezést.

Aznap éjjel, hajnali kettő körül látta meg először újra a Boszorkát. Meleg volt, de, hiába az ember bőrére tapadó kikötői pára, kellemesebb volt kinn, a kötéltekercsek közt, a folyó lapos, szabad ege alatt, mint a fedélközben, ahol százegynéhány bevándorló horkolt és verítékezett. Oliveira leült egy válaszfal mellé, rágyújtott, és tanulmányozni kezdte azt a felhőkön átvirító néhány szálkás csillagot. Egy ventilátor mögül lépett ki a Boszorka, vitt valamit a kezében, és a padlón húzta maga után, de szinte azonnal hátat is fordított Oliveirának, és az egyik fedélzetnyílás felé indult. Eszébe sem jutott Oliveirának, hogy kövesse, jól tudta, hogy olyasmit lát, amit nem lehet követni. Valami első osztályon utazó pöffeszkedő liba lehet, gondolta, biztosan azért ereszkedett le a hajóorr mocskába, mert olyasmire vágyik, amit úgy hívnak, tapasztalat vagy élet vagy valami efféle. Látnivaló volt, hogy nagyon hasonlít a Boszorkához, de Oliveira magyarázta bele a hasonlóság nagy részét, ezért aztán,

amikor már nem vert úgy a szíve, mint egy veszett kutyáé, rágyújtott egy másik cigarettára, és megállapította, hogy gyógyíthatatlan hülye ő, semmi más.

Nem volt olyan keserű az a tévhit, hogy a Boszorkát látja, mint az a bizonyosság, hogy kitepte valami lebírhatatlan vágy a Boszorkát abból a mélységből, amit úgy határoznak meg, hogy tudatalatti, és rávetítette a fedélzeten megforduló bármelyik nő alakjára. Azt hitte eddig a pillanatig, megengedheti magának azt a fényűzést, hogy búsan elmerengjen bizonyos dolgokon, földézzzen a maga idején és a megfelelő hangulatban ilyen-olyan történeteket, és olyan higgadtan tegye félre őket, ahogy a cigarettavéget nyomja el a hamutartóban. Amikor Traveler bemutatta a kikötőben Talitának, aki olyan nevetséges volt a félig kedves, félig Alida Valli-arcával és azzal a kosárban cipelt macskával, Oliveira megint úgy érezte, hogy bizonyos távoli hasonlóságok hirtelen valami hamis teljes hasonlatossággá állnak össze, mintha egyszeriben kipattanna látszólag olyan rendben tartott emlékezetéből egy szellemtest, amely képes beköltözni egy másik testbe, kiegészíteni azt a testet és azt az arcot, és képes kívülről szemügyre venni őt, olyan tekintettel, amelyről azt hitte Oliveira, hogy mindörökre csak az emlékeknek van fönntartva.

Gekrepten ellenállhatatlan önfeláldozása töltötte ki a következő heteket, meg az a törekvés, hogy beletanuljon a kasmírszövet eladása és a házaló kereskedés nehéz mesterségébe, bőven volt közben ideje és söre, hogy köztéri padokon boncolgasson eseményeket. A Cerrón végzett nyomozás a lelkiismeret-megnyugtató minden külső jelét magán viselte: találjuk meg, próbáljuk megmagyarázni, mondjunk búcsút örökre. Mindig igyekszik az ember, hogy tisztán zárja le a dolgait, ne hagyjon elvarratlan szálakat. De most (hogy kilépett egy árnyék egy ventilátor mögül, hogy föltűnt egy asszony egy macskával) rájött, hogy nem azért ment ő a Cerróba. Idegesítette az analitikus lélektan, de az bizony igaz: nem azért ment ő a Cerróba. Egyszer csak egy kürtő lett

belőle, és vég nélkül mélyedt önmagába. Gúnyosan pirongatta magát a Congreso tér kellős közepén: „Ezt nevezed te keresgélésnek? Szabadnak hitted magadat? Hogy is volt az Hérakleitoszal? Na, mondd csak föl újra a fölszabadulás fokozatait, hadd nevessek egy kicsit. De hisz a gödör fenekére jutottál, öcskös”. Örült volna annak a tudatnak, hogy menthetetlenül lealacsonyította ez a fölfedezés, de nyugtalansággal töltötte el valamiféle jó közérzet a gyomra táján, az a macskásán elégedett válasz, amelyet a test ad, amikor kineveti a heszmélet hizgalmait, és kényelmesen összegömbölyödik a bordái, a hasa és a talpa közé. Csak az a bibi, hogy alapjában meglehetősen elégedett volt ezzel a közérzetével, azzal, hogy nem is jött vissza, hogy mindig elmenőben van, noha nem tudja, hová. Ennek az elégedettségnek a tetejében valami keserves fölismerés is perzselte, hogy meg akar itt testesülni, követeli itt a létjogát valami, de megtagadja tőle, és mindenestül távol tartja ez a közönyösen tenyésző elégedettség. Egy-egy pillanatra nézőként vett részt Oliveira ebben a huzakodásban, nem akart állást foglalni, álnokul elfogulatlan volt. Így volt ez a cirkuszban, don Crespo belső udvarában, teázgatás és Traveler tangódalai közben, mindezekben a tükrökben sandán figyelte magát Oliveira. Még elszórt jegyzeteket is írt egy füzetben, amelyet szerelmesen őrzött Gekrepten egy szekrényfiókban, de nem mert elolvasni. Lassan belátta, jól tette, hogy elment a Cerróba, éppen azért, mert más okból tette, nem azért, amiért gondolta. Nem kudarc az a tudat, hogy szerelmes a Boszorkába, nem is egy letűnő életszakasz rögeszméje; az a szerelem, amely el tud tekinteni a tárgyától, és amely a semmiből is tápot merít, talán más erővel is összefog, megszervezi és egybeolvasztja őket egy olyan lendületbe, amely majd egyszer elpusztítja e sörrel és hasábburgonyával tömött test zsigeri elégedettségét. Majd megszakadt nevében minden szótól, amellyel megtöltötte azt a füzetet, nagy hadonászás és fülsüketítő füttyögés közepette. Végül már Traveler is kiállt az ablakba, és megkérte, hogy hallgasson már el egy kicsit. De máskor kétkezi

foglalatoságban talált némi nyugalmat Oliveira, olyasmikben, mint a szögegyenesítés vagy az, hogy szétszalazott egy szizálkötelet, hogy valami könnyű hálógubancot csomózzon a rostjaiból, és ráhúzza a lámpaernyőre; Gekrepten tetszetősnek találta. Talán a szerelem a gazdagodás legbővebben buzgó, éltető forrása; de csak akkor kerülhetjük el bumerángthatását, ha zátonyra futtatjuk, hagyjuk, hogy feledésbe merüljön, és megvetjük a lábunkat, most már megint egyedül, a nyitott és szellős valóságnak azon az új lépcsőfokán. A szeretet tárgyának elpusztítása, az embernek ez a régi félelme: ez az ára, hogy meg ne torpanjunk haladtunkban; ahogy Faust múltó pillanatot kérlelő szavainak sem lehet értelmük, ha egyszersmind meg nem haladjuk azt a pillanatot, úgy, ahogy egy üres poharat teszünk le az asztalra. Meg ilyesmik, és keserű maté-tea.

Olyan könnyű lett volna kialakítani valami összefüggő képletet, egy gondolat- és életrendet, valami összhangot. Csak az örök képmutatás kellett volna hozzá, az, hogy tapasztalatértékűvé emeljük a múltat, kihasználjuk az arc ráncait, a több mint negyven éves mosolyokban és csöndekben rejlő életismeretet. Utána kék öltönyt vesz föl az ember, megfésüli azt az ezüstös halántékát, és eljár festészeti kiállításokra, a SADÉ-ba és a Richmond bárba, megbékél a világgal. Egy csöpp kétkedés, világlátott-viselkedés, ruganyos belépés az érett korba, a házasságba, a sült közben vagy a rossz bizonyítvány kézbevételekor elmondott atyai intelem. Azért mondom, mert sokat éltem. Én, aki annyit utaztam. Amikor én fiatal voltam. Minden nő egyforma, én mondom neked. Tapasztalatból beszélek, fiam. Nem ismered még te az életet.

Olyan nevetséges, olyan nyájszellemű ez az egész, de más síkokon még rosszabb is lehet, az elmélkedésben, amelyet mindig fenyegetnek az *idola fori*, a szavak, amelyek meghamisítják az ösztönöket, az egyszerűsítő kövületek, a fáradaalmak, amelyek során lassan előkerül a mellényzsebből a megadás zászlaja. Megeshet, hogy teljes magányban, tanúk és cinkosok nélkül megy végbe az áruulás: kéz a kézben, úgy, hogy azt hiszi az ember, már túl van a

személyes megalkuvásokon és az érzékek drámáin, túl azon az etikai gyötrelmen, azon a tudaton, hogy egy bizonyos fajhoz, vagy legalábbis egy néphez és egy nyelvhez vagyunk odaláncolva. A legteljesebb látszólagos szabadságban, úgy, hogy senkinek sem kell számot adnunk róla, odahagyni a játszmát, kilépni a válaszút kelepcéjéből, elindulni bármelyik alkalmi mellékúton, csak rámondjuk, hogy az az út kell, vagy az az egyetlen. A Boszorka volt az egyik ilyen út, az irodalom a másik (máris el kell égetni azt a füzetet, még ha tör-de-li is Gekrepten a kezét), a lustálkodás megint másik, a szentséges-haszontalan elmélkedés meg még egy. Ott állt Oliveira a Corrientes utca ezerháromszáz alatti pizzéria előtt, és föltette magának a nagy kérdéseket: „Akkor hát ott kell maradnunk, mint egy kerékagy, az útkereszteződés közepén? Mire való, ha tudjuk, vagy tudni véljük, hogy minden út tévút, ha úgysem abban a tudatban járunk rajta, hogy már nem az igazi út az? Nem vagyunk mi Buddha, he, nincsenek itt olyan fák, hogy alájuk ülhetnénk lótuszülésben. Jön egy zsaru, és megbírságot”.

Azzal a tudattal haladni, hogy már nem az az igazi út. Más se maradt abból a nagy csacsogásból (micsoda betű ez a es, a csahos, a csehó, a csiger anyja), csak az a villanás. Igen, meggondolásra érdemes képlet ez. Végeredményben nem is volt így értelmetlen az a látogatás a Cerróban, a Boszorka sem lesz majd így valami olyan, amit elveszítettem, inkább egy lehetséges – már nem ővele, hanem, a Boszorkán innen vagy túl, általa, de nem ővele való – új találkozás jelképévé válik. És Manú és a cirkusz meg az a hihetetlen ötlet, a bolondokháza, amelyről annyi szó esett azokban a napokban, minden értelmet kaphat így, csak éppen előre kell vetíteni, helkerülhetetlen a helőrevetítés a metafizikus időbe, mindig hű hozzánk, sose marad el a találkáról ez az ütemes lejtésű szó. Oliveira beleharapott a pizzába, szokása szerint olyan mohón, hogy megsütötte vele az ínyét, és máris jobban érezte magát. De hányszor járta már végig ugyanezt, annyi város sok-sok utcasarkán és kávézóiban, hányszor jutott már hasonló következtetésekre, és

érezte jobban magát, hányszor hitte már, hogy új életet kezdhet, például akkor este, amikor beült, hogy meghallgat egy dőre hangversenyt, és utána... Utána úgy esett az eső, de ne hánytorgassuk a dolgot. Akárcsak ez a dolog Talitával, minél tovább hánytorgatjuk, annál rosszabb. Őmiatta kezd most szenvedni ez a nő, na, semmi komoly, csak éppen megjelent ő, és mintha minden megváltozott volna Talita és Traveler közt, egyszer csak kiéleződött sok-sok apró természetes és magától értetődő dolog, és spanyol becsinálnak készült valami, de Kierkegaard-hering lett belőle, hogy mást ne mondjunk. Akkor délután, amikor átvetették a pallókat, helyreállhatott volna a rend, de Traveler elszalasztotta az alkalmat, hogy megmondja, amit meg kellett volna mondania, és akkor Oliveira még azon a napon elköltözött volna a környékről és az életükből, de Traveler nem hogy nem mondott semmit, hanem munkát szerzett neki a cirkuszban, ami azt bizonyítja, hogy. Épp olyan hülyeség lett volna, ha megesik rajta Oliveira szíve, mint akkor: esik, esik. Csak nem Berthe Trépat zongorázik még mindig?

[\(-111\)](#)

Rengeteget beszélgetett Talita és Traveler híres és más, nem olyan neves bolondokról, most, hogy Ferraguto eltökélte, megveszi a klinikát, és átadja a cirkuszt, macskástul, mindenestül valami Suárez Meliánnak. Úgy gondolták, főleg Talita, hogy valamiféle előrelépés ez a cirkusz helyett klinika, Traveler azonban nemigen látott okot arra a derűlátásra. Jobb egyetértés reményében nagy izgatottan jártak-keltek, minduntalan kiálltak az ablakba, vagy az utcai kapuba egy kis eszmecserére Gutussóné asszonnyal, don Bunchéval, don Crespóval, még Gekreptennel is, ha lőtávolságra került. Csak az volt a baj, hogy sok szó esett akkoriban forradalomról, hogy lázadás készül Campo de Mayóban, és sokkal fontosabbnak tartották ezt az emberek, mint azt, hogy megveszik a Trelles utcai klinikát. Végül valami elmekórtani szakkönyvben keresett Talita és Traveler egy kis ép elmét. Rendszerint minden kihozta őket a sodrukából, és egy kacsás napon, ki tudja, miért, olyan hevesen összeszólalkoztak, hogy még Százfitying is dühbe gurult a kalitkájában, don Crespo pedig csak azt várta, hogy arra menjen egy ismerős, mindjárt nekilátott, hogy megforgassa a bal keze mutatóujját a bal halántékán. Ilyen alkalmakkor sűrű kacsatoll-fellegek szálltak ki a konyhaablakon, és volt nagy ajtócsapkodás meg szapora és könyörtelen szócséplés, amely ebédre is alig csitult el, amikor bekebelezték a kacsát az utolsó porcikájáig.

A Mariposa-nádpálinkás kávézás idejére már valami hallgatólagos békekötés terelte vissza őket tekintélyes szövegekhez, csak avatottaknak való folyóiratok rég kifogyott számaihoz, olyan mindenség-tudományi kincsekhez, amelyekről úgy érezték, fontos megismerniük, ha föl akarnak készülni valahogy az új életükre. Mint igazi csodabogarak, sokat beszéltek, mert Traveler is, Oliveira is hozzájárult, hogy előszedjenek régi papírokat, és kitergessék

annak a furcsaság-gyűjteményüknek egy részét, amelyet akkor kezdtek összeállítani, amikor együtt jártak a jócskán feledésbe merült egyetemre, és később egymástól függetlenül is folytattak. Csemegékkel is szolgált nekik ezeknek az iratoknak a tanulmányozása, és Talitának is megengedték, hogy részt vegyen a böngészésben, mert előadta a Lumen kiadónál megjelent, hispamerikai nyelvű mexikói kiadvány, a *Renovigo* (Kétnyelvű Fóradałmi Újság) nála meglévő számait, amelyekben egész rakás bolond írogatott lelkesítő eredménnyel. Csak időnként hallatott magáról Ferraguto, mert ténylegesen már Suárez Melián vette át a cirkuszt, de biztosnak tetszett, hogy március közepe táján már megkapják a klinikát. Ferraguto is megjelent egyszer-kétszer a cirkuszban, látni akarta a számoló macskát, látnivaló volt, hogy nehezen válik meg tőle, és minden alkalommal beszélt róla, hogy már küszöbön áll a nagy ügylet, és hogy milyen-súlyos-felelősség hárul majd rájuk (sóhaj). Majdnem biztosnak látszott, hogy Talitára bízzák a gyógyszerért, ideges is volt tőle szegény feje, lázasan lapozgatta a záróvizsgájára készült jegyzeteit. Oliveira és Traveler roppant jól mulattak rajta, de mindketten bűnnek éreztették a fejüket, amikor visszamentek a cirkuszba, és ott látták a közönséget meg a macskát, mintha valami felbecsülhetetlenül ritka látványosság volna egy cirkusz.

– Itt mindenki sokkal bolondabb – mondta Traveler. – Össze se lehet hasonlítani, he.

Oliveira csak-vállat-vont, képtelen volt kimondani, hogy mindegy őneki, és fölnezzett a sátor tetejére, csak bambán dűnnyögött valamit.

– Persze, megváltoztál, mert ide-oda csavarogtál – dohogott Traveler. – Én is, de én mindig csak itt, mindig csak errefelé...

Kinyújtotta a karját, tétován végigmutatott a Buenos Aires-i tájon.

– Tudod, a változások... – mondta Oliveira.

Addig-addig beszélgettek, hogy végül már fuldokoltak neveltükben, a közönség meg görbén nézett rájuk, mert zavarták az előadást.

Meghitt pillanataikban mindhárman elismerték, hogy bámulatosan fölkészültek az új feladataikra. Például úgy elszomorították őket olyasmik, mint a vasárnapi *La Nación* megjelenése, hogy csak a mozik előtt kanyargó embersorok látványa vagy a *Reader's Digest* példányszáma fogható hozzá.

– Mindinkább szétszakadnak a kapcsolatok – mondta látnoki hangon Traveler. – Valami iszonyú ordítás kell ide.

– Már elordította magát az este Flappa ezredes – válaszolt Talita. – És mi lett belőle? Ostromállapot.

– Nem ordítás volt az, szívem, csak egy hördülés. Olyan dolgokról beszélek én, amilyenekről Yrigoyen álmódott, a sok történelmi köpedelmeskedésről, a sok madárjosi ígéretésről, az emberi nem reménységeiről, amelyek úgy szétfoslottak mifelénk.

– Már úgy beszélsz, mint a másik – mondta Talita, és aggodalmasan nézett rá, de palástolta fürkész pillantását.

A másik most is a cirkuszban volt, még segédkezett utoljára egy kicsit Suárez Meliánnak, és el-elcsodálkozott, hogy minden olyan közömbös lett neki. Az volt az érzése, hogy minden maradék *maná*-ját átadta Talitának és Travelernek, akik egyre izgatottabbak lettek, ha a klinikára gondoltak; tulajdonképpen ő csak abban lelte örömét ezekben a napokban, hogy játszadozott a számoló macskával, mert igazán úgy megszerette az az állat, hogy még számolni is hajlandó volt csakis az ő kedvéért. Ferraguto utasítást adott neki, hogy csak kosárban vigye ki a macskát az utcára, és valami azonosító nyakörvvel, ami szakasztott olyan volt, mint az okinawai csatában viselt dögcédula, de Oliveira megértette a macska érzéseit, és alig jutottak két saroknyira a cirkusztól, máris betette a kosarat egy megbízható hentesüzletbe, levette a nyakörvet szegény állatról, és kerültek egyet kettesben, nézegették az üres bádogdobozokat a kopár telkeken, vagy azt az élvezetes foglalatosságot űzték, hogy süteményt majszoltak. Ilyen egészségügyi séták után szinte tűrhetőnek találta Oliveira, hogy visszatér don Crespo udvari társaskörébe, a gyöngéd Gekrepten mellé, aki konokul horgolta neki

a téli holmikát. Aznap este, hogy Ferraguto telefonált a panzióba, és értesítette Travelert, hogy már küszöbön áll a nagy ügylet nyélbeütése, mindhárman éppen hispamerikai nyelvismerteiket tökéletesítették, amelyeket végtelen gyönyörűséggel bányásztak ki a *Renovigo* egyik számából. Csaknem elszomorodtak, ha arra gondoltak, hogy mi várja majd őket ott, a klinikán: a komolyság, a tudomány, az áldozatosság meg ilyesmik.

– Sok ám a nehésség, mire meglejjük a hejjünket az életbe – olvasta Talita kifogástalan hispamerikai nyelven.

Így töltötték az időt, amíg be nem toppant Gutussóné asszony a legújabb rádióhírekkel, hogy mi van Flappa ezredessel meg a tankjaival; végre valami valóságos és kézzel fogható, szét is rebbentek tőle mindjárt, a hírhozó meglepetésére, aki megrészegült a nagy hazafiságtól.

Csak egy lépésnyire, vagyis valamivel több mint három saroknyira volt a buszmegállótól a Trelles utca. Ferraguto és Cuca már ott volt az ügyvezetővel, amikor Talita és Traveler megérkezett. Az első emeleten ment végbe a nagy ügylet; a terem két ablaka a kertés udvarra nézett, ahol betegek sétáltak, és egy vízszugárka szökölt a magasba, majd hullott alá egy betonmedencébe. Amikor a terembe tartottak, Talitának és Travelernek több földszinti folyosón és szobán kellett áthaladnia, ahol hölgyek és urak szólították meg őket választékos spanyol nyelven, és kérték, hogy szíveskedjenek adni nekik egy két csomag cigarettát. Egy ápoló kísérte őket, és teljesen természetesnek találta ezt a közjátékot, a körülmények pedig nem kedveztek az első ismerkedő kérdezősködésnek. Majdnem minden dohányuk elfogyott, mire fölértek a terembe, a nagy ügylet színhelyére; Ferraguto szertartásosan bemutatta őket az ügyvezetőnek. Egy érthetetlen okmány fölolvadásának kellős közepére toppant be Oliveira, és sugdosva, suttymban mutogatva kellett tudomására hozniuk, hogy minden a legnagyobb rendben van, de senki sem nagyon érti az egészet. Amikor Talita elsuttogta neki, hogy jutottak föl oda, ss, ss, Oliveira csodálkozva nézett rá, mert ő csak belépett egy kapu alá, onnan meg egyenesen ehhez az ajtóhoz ért. Az Igazgató talpig feketében volt.

Olyan hőség volt, hogy még öblösebb, ünnepélyesebb lett tőle a rádióbemondók hangja, akik óránként közölték előbb az időjárás-jelentést, második hírnek pedig a Campo de Mayó-i lázadásra és Flappa ezredes sötét terveire vonatkozó hivatalos cáfolatokat. Hat óra előtt öt perccel félbeszakította az ügyvezető az okmány fölolvadását, és bekapcsolta japán tranzisztoros rádióját, hogy, amint előzetes bocsánatkérése után megjegyezte, figyelemmel kísérhesse a fejleményeket. Ez a mondat mindjárt egy klasszikus mozdulatra

bírta Oliveirát: úgy tett, mintha a kapuban felejtett volna valamit (hiszen, gondolta, utóvégre az ügyvezetőnek is be kell látnia, hogy ez is a fejlemények figyelemmel kísérésének egy másik módja), és hiába vetettek rá szúrós pillantásokat Traveler és Talita, ő csak kisietett a teremből az útjába kerülő első ajtón át, nem azon, amelyen belépett.

Azt hámozta ki az okmány néhány mondatából, hogy a földszinten kívül négy emeletet foglal el a klinika, továbbá, hogy egy kerti lak is hozzá tartozik a kertes udvar végében. Az volna a legjobb, ha sétálna egyet a kertes udvarban, csak le kellene találnia, de nem volt módja rá, mert alig tett meg öt métert, odalépett hozzá egy ingujjas, mosolygó fiatalember, kézen fogta, és, a karját gyerekesen lóbálva, elvezette egy folyosóra, ahonnan nem kevés ajtó nyílt meg valami más is, bizonyára egy teherlift bejárata. Fölöttébb kellemesnek találta Oliveira azt a gondolatot, hogy egy bolond vezeti végig a klinikán, és először is egy csomag cigarettát vett elő, megkínálta az útitársát, az értelmes arcú fiatalember meg ki is vett egy szál cigarettát, és elégedetten fütttyentett hozzá. Eloszlottak aztán az ilyenkor szokásos félreértések, kiderült, hogy ápoló a fiú, Oliveira pedig nem bolond. Mindennapi jelenet volt, és nem sokat ígért, de emeletről emeletre mind jobban összebarátkozott Oliveira és Remorino, és így belülről tárult föl a klinika világa, megtörtént esetekkel, a személyzet többi részét érintő csípős megjegyzésekkel és baráthoz intézett baráti figyelmeztetésekkel. A negyediken jártak, ahol a tengerimalacait tartotta Monica Vitti egyik fényképével Ovejero doktor, amikor odaszaladt hozzájuk egy kancsal fiú, és megkérdezte Remorinótól, hogy nem Horacio Oliveira úr-e az, aki vele van, satöbbi. Oliveira fölsóhajtott, és lement két emeletet, vissza abba a terembe, ahol már a vége felé vonszolódott a nagy ügylet okiratának fölolvása Cuca Ferraguto klimaxos orcapírjai és Traveler tapintatlan ásítózása közepette. Oliveira arra gondolt, hogy miféle rózsaszín pizsamás alakot pillantott ő meg a harmadik emeleten, egy folyosókanyarban; egy már idős úr lépdelt ott a falhoz

simulva, és egy galambot cirógatott, amely mintha aludt volna a kezében. Ám abban a pillanatban valósággal fölördített Cuca Ferraguto.

– Hogy-hogy láttamoztatni kell?

– Hallgass, drágám – mondta a Diri. – Úgy érti az úr...

– Világos – mondta Talita, aki segíteni akart Cucának, mert mindig jól megértették egymást. – A betegek hozzájárulása is szükséges az átadás-átvételhez.

– De hát az örültség – mondta Cuca nagyon is az alkalomhoz illő módon.

– Nézze, asszonyom – mondta az ügyvezető, és megigazgatta a mellényét a szabad kezével. – Nagyon különleges betegek vannak itt, és a Méndez Delfino törvény a lehető legvilágosabban rendelkezik ebben a tekintetben. Nyolc-tíz kivételével, akinek a családja már megadta a hozzájárulást, a többinek úgy telt el az egész élete, hogy, ha megengedi ezt a kifejezést, tébolydából tébolydába hanyódott-vetődött, és senki se képviseli őket. Ebben az esetben az ügyvezetőt hatalmazza föl a törvény, hogy tanácskozza meg, világos pillanataikban, ezekkel az egyedekkel, hozzájárulnak-e, hogy új tulajdonos kezére jusson a klinika. Itt vannak a megjelölt cikkelyek – tette hozzá, és egy piros kötésű könyvet mutatott föl neki; Humoroldalból kivágott papír jelzőcsíkok lógtak ki belőle. – Olvassa el őket, és kész.

– Ha jól értettem – mondta Ferraguto – itt nyomban el kell intéznünk a dolgot.

– Mit gondol, miért hívtam össze önöket? Ön a tulajdonos, és ezek az urak lesznek a tanúk: behívjuk a betegeket, és még ma délután nyélbe ütjük az egészséget.

– Már csak az kell – mondta Traveler – hogy, amint ön is rámutatott, világos pillanataikban legyenek az illetők.

Szánakozva nézett rá az ügyvezető, és megnyomott egy csengőt. Belépett a zubbonyt viselő Remorino, rákacsintott Oliveirára, és letett egy roppant nagy nyilván tartó könyvet egy asztalkára. Egy

széket tolt az asztalkához, és karba tette a kezét, mint egy perzsa hóhér. Ferraguto szakértő képpel, sebtében megvizsgálta a nyilvántartó könyvet, és megkérdezte, hogy láttamozzák-e majd az okiratot a lap alján, az ügyvezető pedig azt válaszolta, hogy igen, és, ebből a célból, majd be fogja szólítani a betegeket betűrendben, és fölkeri őket, hogy írják alá a becses okmányt egy kék, kerek Birome golyóstollal. De hiába az a körültekintő előkészítés, makacsul arra célozgatott Traveler, hogy hátha megtagadja valamelyik beteg az aláírást, vagy valami kelekótya dolgot művel. Nem mertek ugyan nyíltan helyeselni, de Cuca és Ferraguto is valósággal-itták-a-szavait.

[\(-119\)](#)

Már meg is jelent Remorino egy elég riadtnak látszó aggastyánnal, aki, mihelyt meglátta az ügyvezetőt, valami meghajlás-félével köszöntötte.

– Pizsamában! – mondta Cuca elképedve.

– Láttad őket, amikor bejöttünk – mondta Ferraguto.

– Nem pizsamában voltak. Inkább valami...

– Csendet kérek – mondta az ügyvezető. – Jöjjön csak közelebb, Antúnez, írja alá ott, ahol mutatja Remorino.

Figyelmesen vizsgálta az öreg a nyilvántartó könyvet, közben Remorino odanyújtotta neki a golyóstollat. Ferraguto előhúzta a zsebkendőjét, és szapora paskolgatással törölgette a homlokát.

– Ez itt a nyolcadik oldal – mondta Antúnez, – de azt hiszem, az első oldalon kellene aláírnom.

– Ide – mondta Remorino, és rámutatott egy helyre a nyilvántartó könyvben. – Gyerünk már, mert elhűl a tejeskávéja.

Alá is írta Antúnez szép cirkalmasan, mindenkit üdvözölt, és távozott, apró, üde-rózsás léptekkel, úgy, hogy elbűvölte vele Talitát. A második pizsamás sokkal kövérebb volt, és körülhajózta az asztalkát, hogy kezet adjon az ügyvezetőnek, az meg kelletlenül kezet szorított vele, és a nagy könyvre mutatott száraz mozdulattal.

– Tudja, miről van szó, írja csak alá, és menjen vissza a szobájába.

– Nem söpörték ki a szobámat – mondta a kövér pizsamás.

Cuca megjegyezte magában, hogy hézagos a tisztaság.

Remorino megpróbálta a kövér pizsamás kezébe nyomni a golyóstollat, de az csak hátrált szép lassan.

– Mindjárt kitakarítanak a szobájában – mondta Remorino. – Írja alá, don Nicanor.

– Soha – mondta a kövér pizsamás. – Csapda ez.

– Ördögöt csapda – mondta az ügyvezető. – Már elmondta Ovejero doktor, hogy miről van szó. Maguk csak aláírnak, és holnaptól dupla adag tejberizs.

– Nem írom alá, ha don Antúnez nem ért egyet vele – mondta a kövér pizsamás.

– Éppen maga előtt írta alá. Nézze.

– Nem ismerek rá az aláírására. Nem don Antúnez aláírása ez. Elektrosokkal vették rá, hogy aláírja. Megölték don Antúnez.

– Eredj, hozd vissza – parancsolta az ügyvezető Remorinónak, az meg kisietett, és visszatért Antúnezzel. Fölkiáltott örömeiben a kövér pizsamás, és kezet szorított vele.

– Mondja meg neki, hogy maga is egyetért, és hogy csak írja alá bátran – mondta az ügyvezető. – Gyerünk, ne töltsük az időt.

– Írd csak alá bátran, fiam – mondta Antúnez a kövér pizsamásnak. – Hisz úgyis a fejedbe verik.

A kövér pizsamás leejtette a golyóstollat. Remorino dörmögve fölvette, az ügyvezető pedig dühösen fölugrott. Antúnez háta mögé bújt a kövér pizsamás, és reszketve gyűrögette a pizsamája ujját. Szárazon kopogtattak, de még ki se tudta nyitni Remorino az ajtót, beviharzott rajta egy rózsaszín kimonós hölgy, egyenest oda a nyilvánartató könyvhöz, jól szemügyre vette mindenfelől, mintha valami pácolt malac volna az a salabakter. Elégedetten fölegyenesedett, és a nyitott nyilvánartóra tette a kezét.

– Esküszöm – mondta a hölgy – hogy csak az igazat mondom. Maga sem fog hazugságban hagyni, don Nicanor.

Buzgón helyeselt a kövér pizsamás, sebtében elkapta a Remorino nyújtotta golyóstollat, és, még föl sem ocsúdtak, odafirkantotta valahová a nevét.

– Micsoda állat – dünnyögte hallhatóan az ügyvezető. – Nézd már meg, Remorino, jó helyre írta-e. De fene bánja.

Most maga jön, Schwittné asszony, ha már itt van. Mutasd meg, Remorino, hol kell aláírni.

– Nem írok alá semmit, ha nem javítják a társadalmi környezetet – mondta Schwittné asszony. – Ajtót-ablakot ki kell tárni a szellemnek.

– Két ablakot akarok a szobámban – mondta a kövér pizsamás. – Don Antúnez meg el akar menni a Francia-Angol Áruházba, vattát meg tudom is én mit vásárolni. Olyan sötét van itt.

Kissé oldalt fordította a fejét Oliveira, és rámosolygott Talitára, mert meglátta, hogy őt nézi az asszony. Mind a ketten tudták, hogy mire gondol a másik, hogy hülye színjáték ez az egész, hogy ők is vannak olyan bolondok, mint a kövér pizsamás meg a többiek. Rossz színészek, még arra is sajnálták a fáradságot, hogy tisztességesebb elmebajosnak mutatkozzanak öelőttük, akik becsületesen végigolvasták a laikusoknak való elmeorvosozási kézikönyvüket. Például ott feszített, nagy önuralommal, a székén Cuca, két kézzel szorítva a kezításkáját, és igencsak bolondabbnak tetszett, mint az a három aláíró, akik most követelődzni kezdtek, hogy üssenek már agyon egy kutyát, amelyről Schwittné asszony beszélt bősz részletekkel, nagy handabandázva. Semmi sem lehetett ott elég váratlan, mindegyre a legparlagibb okság irányította ezt a csapongó, szószátyár hangzavart, amelyben az ügyvezető egy-egy ordítása szolgáltatta a generálbasszust a szüntelen panaszáradathoz és a követelődzéshez, hogy ki akarnak menni a Francia-Angol Áruházba. Így zajlott le a szemük előtt, hogy Remorino elviszi Antúnez meg a kövér pizsamást, Schwittné asszony megvetően aláírja a nyilvántartót, belép egy csont-bőr óriás, valami rózsaszín flanel öltözékű, szikár lángoszlop, és mögötte egy galambősz ifjú, azzal a komisz szépségű, zöld szemével. Ez a két utóbbi nagyobb ellenállás nélkül aláírt, ezzel szemben, nagy egyetértésben, ott akartak maradni egészen a ceremónia végéig. Nem akart több galibát az ügyvezető, ezért egy sarokba parancsolta őket, Remorino pedig két más beteget vezetett be, egy széles csípőjű lányt meg egy riadt embert, aki föl nem emelte volna a tekintetét a padlóról. Meglepetésre, megint szóba került, hogy üssék agyon a kutyát. Amikor aláírta a nevét a két beteg, a lány pukedlivel

köszönt el. Cuca Ferraguto pedig nyájas főhajtással viszonzta, attól aztán valami szörnyű nevetőgörcsöt kapott Talita meg Traveler. Már tíz aláírás gyűlt össze a nyilvántartó könyvben, de Remorino csak hozta-hozta az embereket, volt is ott köszönetés, egy-egy szóváltás meg hol megszakadt, hol megváltoztak a szereplői; de mind több lett az aláírás. Már fél nyolcra járt, és Cuca elővett egy púderdobozt, rendbe hozta az arcát, olyan klinika-igazgatónéi mozdulatokkal, amelyek egyszerre emlékeztettek olyan példaképekre, mint Madame Curie és Edwige Feuillére. Talita és Traveler megint a hasát fogta elfojtott nevében, Ferraguto megint aggódalmasan nézegette hol azt, hogy hol tart az aláírás, hol meg az ügyvezető ábrázatát. Hét óra negyvenkor kijelentette az egyik ápoló, hogy nem írja alá addig, amíg agyon nem ütik a kutyát. Remorino megígérte neki, és kacsintott egyet Oliveira felé, ő pedig méltányolta a bizalmát. Húsz beteg már aláírt, már csak negyvenöt hiányzott. Odament hozzájuk az ügyvezető, és közölte velük, hogy a legrázósabb esetek már letudták (így mondta), és az lenne a legjobb, ha átmennének a szomszédos szobába egy kis sörözésre, híradóra. Iddogálás közben elmekórtanról és politikáról beszélgettek. A kormányerők elfojtották a lázadást, a főkolomposok megadták magukat Lujánban. Doktor Nerio Rojas egy kongresszuson vesz részt Amszterdamban. A sör meg remek.

Félkilencre negyvennyolc aláírás lett. Alkonyodott, és már fülledt volt a levegő a teremben a füsttől, a sarkokban szorongó emberektől és az egyik-másik jelenlévőből időnként feltörő köhécselestől. Oliveira ki szeretett volna sétálni az utcára, de most sem ismert irgalmat a szigorú ügyvezető. Az utoljára aláíró három beteg éppen étrendi változásokat követelt (integetett Ferraguto Cucának, hogy persze, persze, csak jegyezze föl, példás lesz az ő klinikáján az étkezés), meg aztán azt, hogy üssék agyon a kutyát (Cuca olaszosan összekulcsolt kézzel intett Ferragutónak, az meg tanácstalanul csóválta a fejét, és a holtfáradt ügyvezetőre nézett, aki egy cukrászdái árlappal takarta el a szemét). Akkor megjött az öreg

a galambbal; a markában tartotta, és lassan cirógatta, mintha csak altatni akarná, lett is tőle hosszú szünet, mindenki a mozdulatlan galambot nézte a beteg kezében, és szinte sajnálta az ember, hogy abba kellett hagynia a betegnek a galambhát ütemes cirógatását, és sután kézbe vennie a Remorino nyújtotta golyóstollat. Két lánytestvér jött be karonfogva az öreg után; azzal kezdték, hogy üssék agyon a kutyát, meg más kedvező változtatásokat is követeltek az intézményben. A kutya dolga megneveltette Remorinót, Oliveira meg végül már úgy érezte, mintha túlcserdülne benne valami a lépe táján, föl is állt, és azt mondta Travelernek, hogy kimegy, sétál egy kicsit, de majd mindjárt visszajön.

– Itt kell maradnia – mondta az ügyvezető. – Hiszen tanú.

– Az épületben maradok – mondta Oliveira. – Nézze csak meg, benne van a Méndez Delfino törvényben.

– Veled megyek – mondta Traveler. – Öt perc múlva itt vagyunk.

– Ne lépjenek ki a körletből – mondta az ügyvezető.

– Ne féljen – mondta Traveler. – Gyere, öcskös, azt hiszem, errefelé jutunk le a kertbe. Micsoda csalódás, hát nem?

– Unalmas az egyhangúság – mondta Oliveira. – Egyikük se szállt szembe a mellényessel. Mindnek a kutya van a begyében. Ülünk ide a szökőkút mellé, jót tesz majd nekünk ez a vízszugárkát körülölelő tünde fény.

– Benzinszaga van – mondta Traveler. – Csakugyan, milyen tünde!

– De hát mit vártunk valójában? Látod, a végén mind aláírja, nincs különbség köztük és köztünk. Semmi különbség. Pompásan megleszünk itt mi.

– Jó – mondta Traveler – csak van egy kis különbség; az, hogy ők rózsaszínben járnak.

– Nézd csak – mondta Oliveira, és az emeletekre mutatott.

Már majdnem éjszaka volt, és a második-harmadik emelet ablakaiban ütemesen kigyúlt és kihunyt a fény. Fény az egyik ablakban, sötét a másokban. Majd fordítva. Fény az egyik emeleten, sötét a fölötte lévőn. Majd fordítva.

– Már benne vagyunk – mondta Traveler. – Sok az aláírás, de már a hátulütője is mutatkozni kezd.

Elhatározták, hogy ott szívják el a cigarettájukat a tünde fényű vízsugárka mellett, beszélgetnek semmiségekről, és nézegetik a kigyúló-kihunyo fényeket. Akkor célzott Traveler a változásokra, majd egy kis csönd következett, és akkor meghallotta Traveler, hogy Horacio halkán nevetgél a sötétben. Csak erősködött, valami bizonyosságra vágyott, de nem tudta, hogy is vessen föl egy olyan tárgyat, amely kicsusszan a szavai és gondolatai hálójából.

– Mintha vámpírok volnánk, mintha egy és ugyanaz a vérkeringés egyesítene, vagyis választana el bennünket. Néha téged és engem, néha mindhárunkat, ne ámítsuk magunkat. Nem tudom, mikor kezdődött, de így van, és ki kell nyitnunk a szemünket. Azt hiszem, nem csak azért jöttünk ide, mert ide citált bennünket a Diri. Könnyű lett volna ott maradnunk a cirkuszban Suárez Meliánnal, ismerjük a munkát, megbecsülnek bennünket. De nem, minekünk ide kellett jönnünk. Mind a hárunknak. Elsősorban én tehetek róla, mert nem akartam, hogy azt higgye Talita... Szóval, hogy azért hagytalak ki ebből a dologból, hogy megszabaduljak tőled. Tudod, önérzet kérdése.

– Tulajdonképpen – mondta Oliveira – nincs miért elfogadnom. Visszamegyek a cirkuszba, vagy inkább végleg odábbállok. Nagy ez a Buenos Aires. Már mondtam egyszer.

– Igen, de ez után a beszélgetés után oldasz kereket, vagyis énmiattam teszed, én meg éppen ezt nem akarom.

– Azért mégis világítsd meg nekem azokat a változásokat.

– Mit tudom én, ha meg akarom magyarázni ezt a dolgot, még homályosabb lesz tőle. Tudod, valahogy így van: Ha veled vagyok, semmi baj, de mihelyt egyedül maradok, úgy érzem, mintha rám

telepednél, például a lakásodból. Jusson eszedbe, hogy a múltkor is szögeket kértél tőlem. Talita is ezt érzi, csak néz rám, és az a benyomásom, hogy teneked szól a nézése, de ha együtt vagyunk hármásban, órákig szinte tudomást se vesz róla Talita, hogy te is ott vagy. Gondolom, te is észrevetted.

– Persze. Mondd tovább.

– Ennyi az egész, és ezért nem látom jónak, hogy én is segítek, hogy magadtól léphess olajra. Olyasminek kell annak lennie, amit te magad határozol el, és most, hogy elkövettem azt a marhaságot, hogy szóba hoztam ezt a dolgot, már teneked se lesz szabad kezed a döntéshez, mert a felelősség síkján veted majd föl ezt a kérdést, akkor aztán szépen vagyunk. Azt parancsolja az etika ebben az esetben, hogy ne düljük föl a barátunk életét, én meg nem kérek ebből az etikából.

– Aha – mondta Oliveira. – Szóval nem hagyod, hogy elmenjek, de magamtól se mehetek el. Nem gondolod, hogy kissé rózsaszín pizsamás helyzet ez?

– De mennyire!

– Nézd, milyen furcsa.

– Mi?

– Egyszerre minden fény kialudt.

– Biztos az utolsó aláírás is megvolt. A Dirie a klinika, éljen Ferraguto.

– Gondolom, most majd kedvükben kell járnia, agyon kell ütni azt a kutyát. Hihetetlen, hogy milyen dühösek rá.

– Nem dühösek azok – mondta Traveler. – Pillanatnyilag a szenvedélyek sem olyan hevesek itt most.

– Gyökeres megoldásokra van szükséged, öregem. Énvelem már sokszor megesett ez, utána meg...

Elindultak visszafelé, de csak óvatosan, mert nagyon sötét volt a kertben, és már nem emlékeztek, hogy merre vannak a virágágyak. Amikor a sántaiskolára léptek, már a bejárat mellett, Traveler halkán

elnevette magát, fölemelte az egyik lábát, és úgy ugrált, fél lábon, négyzetről négyzetre. Halványan villódzott a krétarajzolat a sötétben.

– Valamelyik este majd beszélek neked róla, hogy mi volt odaát – mondta Oliveira. – Nem szívesen, de talán ez az egyetlen módja, hogy agyonüssük a kutyát, hogy úgy mondjam.

Traveler kiugrott a sántaiskolából, és abban a pillanatban egyszerre kigyulladtak a fények a második emeleten. Még valami mást is akart mondani Oliveira, de meglátta Traveler homályból kivillanó arcát, és az alatt a pillanat alatt, amíg világos volt, amíg ismét ki nem aludt a fény, valami fintort fedezett föl rajta, egy *rictus*-t (a latin *szájtátás* szóból: feszülő ajkak, kényszeredett mosoly).

– A kutyautésről szólva – mondta Traveler – nem tudom, fölfigyeltél-e rá, hogy Ovejerónak, juhász-kutyának hívják a főorvost. Micsoda dolgok!

– Nem ezt akartad mondani.

– Na, nézzenek csak oda, ki panaszkodik itt hallgatásra, mellébeszélésre – mondta Traveler. – Persze, hogy nem azt akartam, de mit számít az. Nem lehet beszélni róla. Ha bizonyítékot akarsz... De azt súgja nekem valami, hogy már elég késő van, he. Hiába forgatjuk, kihűlt az a pizza. Inkább lássunk mindjárt munkához, azzal majd elszórakozhatunk.

Nem válaszolt Oliveira, csak fölmentek a terembe, a nagy ügylet színhelyére, ahol már javában iszogatót egy dupla nádpálinkát az ügyvezető meg Ferraguto. Oliveira mindjárt csatlakozott hozzájuk, de Traveler leült a kerevetre Talita mellé, aki álmos képpel olvasgatott egy regényt. Az utolsó aláírás után Remorino eltüntette a nyilvántartó könyvet és a szertartás beteg résztvevőit. Észre vette Traveler, hogy az ügyvezető eloltotta a mennyezeti világítást, és meggyújtotta helyette az íróasztali lámpát; lágyszárú és zöld lett minden, halk és elégedett hangon beszélgettek. Hallotta, hogy valami genovai pacalt terveznek vacsorára egy belvárosi étteremben. Talita becsukta a könyvét, és álmosan nézett Travelerre, ő meg végigsimított a Talita haján, és máris jobban érezte magát. De azért

mégis marhaságnak tartotta azt a pacalt ilyenkor, ebben a hőségben.

(-69)

Mert valójában semmit sem tudott *elmondani* Travelernek. Ha nekilátott, hogy kiszálaz egy gombolyagot, akkor kilógott egy lenfonál, majd futott az a lenfonál lefelé, méterszámra, utána egész lengubanc, mintha sosem lenne vége a lennek, lenni vagy nem lenni, volt ott lencse és lencsibaba és Leni és Leonce és Léna és Lenau és Lenz és Lennon és Lenin, csak nem akart soha véget érni az a gombolyag. Sejtetnie kellett volna Travelerrel, hogy nincs annak egyenes értelme, amit elmondana neki (de milyen értelme van?), és nem is valami szókép az vagy megszemélyesített gondolat. Áthidalhatatlan különbség ez, olyan különféle szintek kérdése, amelyeknek semmi közük az észhez vagy a tájékozottsághoz, hisz mindegy az, hogy *truco*-biliárdpartit játszanak-e Travelerrel, vagy John Dóiméről vitatkoznak, a közös látszat területén történik mindez; hanem ott az a másik létmód, az, hogy jóformán majom az ember az emberek közt, majom akar lenni az ember olyan okokból, amelyeket maga a majom sem képes megmagyarázni, már csak azért sem, mert nincs bennük semmi okszerű, és éppen abban rejlik az erejük, és így tovább.

Nyugodtan teltek az első éjszakák a klinikán; a távozó személyzet még ellátta a munkáját, az újak meg csak nézték, tapasztalatot gyűjtöttek, és összesereglettek a gyógyszerertárban, ahol a fehérbe öltözött Talita meghatottan fedezte föl újra az emulziókat és a barbiturátokat. Azon törte a fejét, hogy szabadulhatna meg az igazgatói irodába elszántan betelepedett Cuca Ferragutótól, mert, a jelek szerint, elhatározta Cuca, hogy uralma alá hajtja a klinikát, és még a Diri is tisztelettel hallgatta azt az olyanféle szavakkal összefoglalható *new deal*-t, mint higiénia, diszciplína, istenhazacsalád, szürke pizsamák és hársfatea. Lépten-nyomon

bekukkantott Cuca a gyógyszerárba, és figyelmesen-fülelt az új személyzet állítólagos szakmai eszmecseréire. Némi bizalmat táplált Talita iránt, hiszen ott lógott a fiatalasszony diplomája kiakasztva, de Talita férjét és Traveler cimboráját már gyanúsának tartotta. Csak az volt a bökkenő, hogy, mindennek ellenére, Cuca roppant rokonszenvesnek találta őket, ezért aztán kénytelen volt corneille-i vitákat folytatni magában a kötelesség és a plátói érzelmi bonyodalmak közt, míg Ferraguto az igazgatóságot szervezgette, és lassanként hozzászokott, hogy skizofrént mondjon kardnyelő helyett és inzulinampullát takarmánybála helyett. Az orvosok, szám szerint hárman, reggel mentek be, és nem sok vizet zavartak. A bentlakó, egy nagy-pókeres fickó, már összebarátkozott Oliveirával és Travelerrel; harmadik-emeleti rendelőjében óriási royal flösöket hoztak össze, és úgy jártak kézről kézre a tíz meg a száz pesósok, *che te la voglio dire*.

A betegek? Köszönik, jobban vannak.

Egyszer csak, hipp-hopp, egy csütörtöki napon, este kilenc körül mindenki a helyére került. Délután elment a régi személyzet nagy ajtócsapdosással (Ferraguto és Cuca gúnyosan kacarászott, és határozottan elzárkózott a lelépési díj föl kerekítésétől), a betegek meg egy küldöttséggel búcsúztatták el a távozókat, és azt kiabálták: „Megdöglött a kutya, megdöglött a kutya!” de azért Ferragutónak is átadtak egy levelet, öt aláírással, csokoládét követeltek benne, a délutáni újságot, és azt is, hogy üssék agyon a kutyát. Ott maradtak az újak, még egy kissé bizonytalanul, meg Remorino is, aki fölcsapott gondnoknak, és azt mondta, hogy minden úgy megy majd, mint a karikacsapás. A Radio El Mundo serényen szította a Buenos Aires-iek sportszennvedélyét a hőhullámról szóló időjárás-jelentésekkel. Minden csúcs megdőlt, hazafiasan izzadhatott kedvére mindenki, Remorino már össze is szedett négy-öt szétdobált pizsamát a sarkokból. Remorino és Oliveira rávette a pizsamák tulajdonosait, hogy legalább a pizsamanadrágot vegyék vissza magukra. Ovejero doktor nekiült pókerezni Ferragutóval meg Travelerrel, csak fölhatalmazta előbb Talitát, hogy osszon ki bátran limonádét a betegeknek, a 6-os, a 18-as és a 31-es kivételével. Olyan sírógörcsöt kapott ettől a kivételezéstől a 31-es, hogy Talita kénytelen volt dupla adag limonádét adni neki. Már ideje volt, hogy *motu proprio* járjon el az ember, hogy agyonüssék a kutyát.

Hogy is kezdhetik így ezt az életet, ilyen egykedvűen, ilyen kevés húhóval? Szinte fölkészülés nélkül, mert az a Tomás Pardónál beszerzett elmekórtani kézikönyv nem éppen megfelelő bevezetés volt Talitának és Travelernek. Se tapasztalatuk, se kedvük hozzá, se semmijük; igazán olyan állat az ember, amely azt is megszokja, hogy nem szokik meg valamit. Például a hullaházat: azt sem tudta Traveler meg Oliveira, hogy olyan is van ott, és, nézzenekmároda,

kedd este, Ovejero parancsára, fölment értük Remorino. Mint várható volt, meghalt az 56-os a második emeleten, segíteni kellett a betegszállítónak, és meg kellett nyugtatni a 31-est, mert távmegérzéseit támadtak az esetről. Remorino elmagyarázta nekik, hogy nagyon zúgolódott a távozó személyzet, és csak épp a lehető legkevesebbet dolgozott azóta, hogy megtudta, mennyi végkielégítést kap, így aztán nincs más hátra, meg kell fogniuk a dolog végét, mellesleg jót is tesz nekik az a kis gyakorlás.

Milyen furcsa, hogy szó sem esett hullaházról a nagy ügylet napján fölolvastott leltárban. De hát csak tartani kellett valahol a hullákat, he, amíg el nem jön értük a család, vagy szállítókocsit nem küld értük az előjáróság. Talán valami szépítő kifejezéssel éltek a leltárban, hogy raktárhelyiség vagy átmeneti tároló vagy hűtőház, vagy egyszerűen nyolc fagyasztót tüntettek föl. Utóvégre nem valami szépen hat okiratban leírva egy olyan szó, mint hullaház, gondolta Remorino. És minek az a nyolc fagyasztó? Aha, ezért... Valami ilyesmit követel meg az országos egészségügyi hivatal, vagy így vajazta le a volt ügyvezető még a versenytárgyaláson, de azért nem volt az olyan béna ötlet, mert kifogtam néha pechszériát az ember, mint abban az évben is, amikor a San Lorenzo nyerte a kupát (melyik év is volt az? már nem is emlékezett rá Remorino, de abban az évben, amikor olyan nagy mázlija volt a San Lorenzónak), egyszerre négy beteg is a tepsibe, aratottam a kaszás, mint a huzat. Igaz, nem valami gyakran fordul ez elő, az 56-osra már számítottunk, de hát mit tegyen az ember! Erre, erre, csak halkan, föl ne ébresszük ezt a csürhét. Hát te mit keresel itt ilyenkor, mars az ágyba, szedd a lábad. Jó srác ez, nézzék, hogy iszkol. Éjszaka fejébe veszi, hogy kísétál a folyosóra, de ne higgyék, hogy a nőket hajkurássza, gondunk volt nekünk erre. Csak azért jön ki, mert bolond, akárcsak bármelyikünk, ha jól belegondolunk.

Nagy franc ez a Remorino, gondolta Oliveira meg Traveler. Mindjárt meglátszott rajta, hogy nem esett a feje lágyára. Segítettek a betegszállítónak, aki, ha éppen nem beteget szállított, egyszerűen

a 7-es volt, egy gyógyítható eset, úgy, hogy segédkezhettek az egyszerűbb munkákban. Teherliftten vitték le a hordágyat, kissé zsúfoltan szorongtak körülötte a fülkében, túl közel is érezték magukhoz az 56-os tetemét a lepedő alatt. Majd hétfőn jön el érte a családja, azok a Trelewbe való szegény ördögök. Még mindig nem vitték el a 22-est, botrány. Pénzes emberek, gondolta Remorino: azok a legrosszabbak, csupa keselyű, nincs azokban érzés. Az előljáróság meg eltűri, hogy a 22-es...? Keringhet valahol a határozat, úgy szokta. Tény, hogy telnek-múlnak a napok, már két hét is elmúlt, most látszik csak meg, hogy mire jó az a sok fagyasztó. Mindent összevetve már hárman vannak, mert a 2-es is itt van, az egyik legrégebbi beteg. Na, az aztán szép kis história volt, nem volt a 2-esnek családja, de értesítés érkezett a temetkezési hivataltól, hogy negyvennyolc órán belül eljön egy kocsi a hulláért. Remorino kiszámította szórakozásból, hogy már háromszázhat, majdnem háromszázhet órája nem jöttek érte. Azért mondta azt az alapító tagot, mert már a kezdet kezdetén bekerült ez a kis öregasszony, előbb itt volt, mint az a doktor, aki eladta don Ferragutónak. Ugye, milyen derék fickónak néz ki ez a don Ferraguto? Nem is gondolná az ember, hogy cirkuszos volt, nahát!

A 7-es kinyitotta a teherliftet, kihúzta a hordágyat, és vadul kormányozva megeredt vele a folyosón, míg Remorino hirtelen le nem fékezte, és elő nem vett egy kulcsot, hogy kinyissa a vasajtót, közben pedig Traveler meg Oliveira cigaretta után nyúlt, hát, ilyenek a reflexek... Valójában a felöltőjüket kellett volna magukkal vinniük, mert híre se volt a hőhullámnak a hullaházban, amely különben úgy nézett ki, mint egy italmérés: az egyik oldalban egy hosszú asztal, a másik fal mellett pedig egy mennyezetig érő hűtőszekrény.

– Vegyél ki egy sört – parancsolta Remorino. – Nem ismerik maguk a dürgést, he. Túl szigorú néha itt a szabályzat... Jobb, ha nem is mondják el don Ferragutónak, úgyis csak néhanapján iszunk itt meg egy söröcskét.

Odament a 7-es a hűtőszekrény egyik ajtajához, és kivett egy üveget. Remorino kinyitotta a zsebkésének az üvegnyitójával, közben Traveler Oliveirára nézett, de a 7-es szólalt meg először.

– Nem gondolja, hogy be kéne tennünk ezt előbb?

– Te csak... – kezdte Remorino, de megállt a kezében a nyitott zsebkés. – Igazad van, öcskös. Akkor rajta. Ez itt üres.

– Nem – mondta a 7-es.

– Nekem mondd?

– Már elnézést, megbocsásson – mondta a 7-es. – Ez itt az üres.

Remorino csak ránézett, a 7-es pedig mosolygott, majd valami meghajlás-félével odament a kérdéses ajtóhoz és kinyitotta. Ragyogó világosság csillant ki belőle, mint valami északi fény vagy sarkvidéki meteor, és tisztán kirajzolódott benne egy pár elég nagy láb.

– A 22-es – mondta a 7-es. – Nem megmondtam? Lábról ismerem én mindet. Ott meg a 2-es. Mibe fogadjunk? Nézze meg, ha nem hiszi. Most már belátja? Jó, akkor ebbe a szabad rekeszbe tesszük. Segítsenek, de vigyázzanak, fejjel előre kell bedugni.

– Világbajnok ez a fickó – mondta Remorino halkán Travelernek. – Nem is tudom, minek tartja itt benn Ovejero. Nincs pohár, he, majd csak úgy mezei módra iszunk.

Traveler egész térdig tüdőzte le a füstöt, csak utána kapta marokra az üveg nyakát. Kézről kézre adták, és Remorino mesélte az első malac történetet.

Második-emeleti szobája ablakából lelátott Oliveira az udvarra, látta a szökőkutat a vízsugárkával, a 8-as sántaiskoláját, a muskátli-ágyásokra és a pázsitra árnyékot vető három fát és az utcai házakat eltakaró, magas kertfalat. Majdnem egész délután sántaiskolázott a 8-as, verhetetlen volt benne, hasztalan próbálta a 4-es és a 19-es elhódítani tőle a Mennyet, hajszálpontos fegyver volt a 8-as lába, minden négyzetbe beletalált, mindig a legjobb helyre esett a kavics, valami rendkívüli volt. Halványan fénylett éjszakánként az a sántaiskola, szerette nézegetni Oliveira az ablakból. Az egy köbcenti hipnosal hatására, biztos úgy alszik az ágyában a 8-as, ahogy a golyák: gondolatban fél lábon, kurta és tévedhetetlen rúgásokkal pattintgatja a kavicsot, hogy meghódítsa a Mennyet, amelyből, a jelek szerint, mihelyt meghódította, mindjárt ki is ábrándult. „Elviselhetetlenül regényes vagy”, gondolta magáról Oliveira maté-teafőzés közben. „Mikor veszed már föl a rózsaszín pizsamát?”. Ott hevert az asztalán a vigasztalhatatlan Gekrepten levélkéje, szóval csak szombatonként engednek ki, de hát nem élet ez így, drágám, nem is nyugszok bele, hogy olyan sokat egyedül legyek, ha látnád a kis lakásunkat. Az ablakpárkánynak támasztva a matés ibriket, Oliveira kivett a zsebéből egy golyóstollat, és válaszolt a levélre. Először: telefon is van a világon (és változatlan a száma); másodsor: nagyon sok itt a dolog, de nem tart tovább két hétnél az átszervezés, akkor meg majd legalább szerdánként, szombatonként és vasárnaponként is találkozhatnak. Harmadszor: kifogyóban a yerbafüve. „Úgy írok, mintha börtönben volnék”, gondolta, és alakanyarította a nevét. Már majdnem tizenegy óra volt, őneki kell majd fölváltania a harmadik emeleten ügyeletes Travelert. Megint főzött egy maté-teát, átolvasta a levelet, és leragasztotta a borítékot.

Szívesebben írt, mert valami zavaros szerkezet volt a telefon Gekrepten kezében, akármit magyaráztak neki, semmit se értett belőle.

A baloldali kerti házban kialudt a villany a gyógyszerárban. Talita kilépett az udvarra, kulcsra zárta a helyiséget (jól látszott a csillagos égbolt forró világánál), és tétován a medencéhez lépett. Halkan füttyentett neki Oliveira, de Talita csak a vízszugarat nézte, sőt megtapasztalni is próbálta, és egy pillanatra belenyújtotta a vízbe az ujját. Utána áthaladt az udvaron, vaktában átgyalogolt a sántaiskolán, és eltűnt Oliveira ablaka alatt. Egy kissé olyan volt minden, mint Leonora Carrington festményein, az éjszaka Talitával és a sántaiskolával, áthaladás, mit sem sejtve, keresztül-kasul a vonalakon, egy szökőkút vízszugárkája. Amikor a rózsaszín ruhás alak előjött valahonnan, és lassan közelebb ment a sántaiskolához, de nem mert rálépni, rájött Oliveira, hogy minden visszatért a rendes kerékvágásba, hogy a rózsaszín ruhás alak szükségképpen egy lapos követ fog kiválasztani a sok közül, amelyet a 8-as halmozott föl a virágágy szélén, és hogy a Boszorka, mert a Boszorka volt az, behajlítja a bal lábát, és a cipője orrával bepöccinti a követ a sántaiskola első négyzetébe. Látta a magasból a Boszorka haját, a válla domborulatát, látta, hogy emeli föl félig a két karját, hogy el ne veszítse az egyensúlyát, és közben kis szökkenéssel beugrik az első négyzetbe, átpöccinti a követ a másodikba (kissé megremegett Oliveira, mert már-már kicsúszott a kő a sántaiskolából, de éppen a második négyzet vonalánál akasztotta meg a kövezet egy kis dudora), könnyedén maga is átperdül, és ott áll mozdulatlanul egy pillanatig, mint egy rózsás flamingó a félhomályban, míg lassan a kőhöz nem közelíti a lábát, hogy, kimérve a távolságot, átlendítse a követ a harmadik négyzetbe.

Talita fölemelte a fejét, és meglátta Oliveirát az ablakban. Nem ismerte meg mindjárt, himbálódzott fél lábon, mintegy a két kezével tartva fenn magát a levegőben. Rájött Oliveira, hogy tévedett, gúny oros csalódással nézett Talitára, látta, hogy nem rózsaszín a

rózsaszín, hogy hamuszürke blúzt és valószínűleg fehér szoknyát visel Talita. Mindenre (hogy úgy mondjuk) fény derült: belépett Talita az épületbe, de mindjárt vissza is ment, mert csábította a sántaiskola, és elég volt az a másodperces szünet a belépése meg az újra megjelenése közt, hogy tévedésbe essen tőle Oliveira, ahogy akkor éjjel tévedett a hajóorrban, ahogy talán annyi más éjszakán is. Éppen csak válaszolt Talita integetésére, aki most lehajtotta a fejét, feszült figyelemmel számíttatott, majd jó erősen kirepült a kő a második négyzetből, be a harmadikba, ott meg az élére állt és azon gurult tovább, kifelé a sántaiskolából, és rajta kívül állapotodott meg egy vagy két kövezetkockányi távolságra.

– Többet kell gyakorolnod – mondta Oliveira – ha nyerni akarsz a 8-as ellen.

– Mit csinálsz te ott?

– Hőség. Féltenekettőtől ügyelet. Levelezés.

– Ó – mondta Talita. – Micsoda éjszaka.

– Varázslatos – mondta Oliveira, Talita meg elnevette magát, majd eltűnt az ajtóban. Hallotta Oliveira, hogy fölmegey a lépcsőn, elhalad az ajtaja előtt (de lehet, hogy lifttel megy), és fölér a harmadik emeletre. „Mi tagadás, nagyon hasonlít hozzá”, gondolta. „Ez, aztán meg az, hogy hülye vagyok, mindent megmagyaráz apróra”. De azért elnézte egy darabig az udvart, az otthagyt sántaiskolát, mintha meg akarná győzni magát. Tizenegy tízkor benézett hozzá Traveler, és beszámolt neki. Elég nyugtalan az 5-ös, ha zavarog, szólni kell Ovejerónak; a többi mind alszik.

Teljes volt a nyugalom a harmadik emeleten, még az 5-ös is elcsöndesedett. Elfogadott egy cigarettát Oliveirától, gondosan szívogatta is, és azt magyarázta Oliveirának, hogy a zsidó könyvkiadók összeesküvése halogatja az üstökösökről szóló nagy művének kiadását; dedikált példányt is ígért neki. Félig nyitva hagyta az ajtaját maga után Oliveira, mert ismerte a fortélyait, majd járkálni kezdett föl s alá a folyosón, időnként bepillantott ide-oda azokon a ravasz Ovejero, az ügyvezető és a Liber & Finkel cég jóvoltából

fölszerelt kukucskáló varázsszemeken át: minden szoba egy parányi Van Eyck volt, csak a 14-esé nem, mert a 14-es most is, mint mindig, bélyeget ragasztott a lencsére. Tizenkettőkor megjött Remorino kissé kapatosán, mert több pohárka sebtében fölhajtott borókapálinka is volt benne; elbeszélgettek lovakról és futballról, utána Remorino lement aludni egy kicsit a földszintre. Az 5-ös egészen elcsitult, fülledt forróság volt a folyosó csöndjében és félhomályában. Eddig a pillanatig sosem jutott eszébe Oliveirának, hogy meg akarja ölni valaki, de elég volt egy pillanatkép, egy leginkább csak hideglelésnek mondható vázlat, hogy rádöbbenjen, nem is új az a gondolat, és nem is a folyosó légkörétől, a csukott ajtóktól és a hátul meghúzódó teherlift-akna homályától támadt benne. Fényes délben is megeshetett volna ez vele a Roque élelmiszerboltjában, vagy a földalattin, délután öt órakor. Vagy sokkal régebben, Európában, éjszakai kóborlás közben, kihalt városnegyedekben, üres telkeken, ahol egy ócska bádogdoboz is jó, hogy elvágják vele valakinek a torkát, majdnem úgy, mintha csak összebeszélne a doboz meg a torok. Megállt a teherliftakna mellett, lenézett a sötét mélybe, és ott, a bejáratnál megint a Flegrei Mezőkre gondolt. A cirkuszban fordítva volt, fölül volt a lyuk, a nyílt ürrel közlekedő nyílás, a beteljesülés ábrája; ott állt most Oliveira az akna, az eleusziszi lyuk szélén, a hőpárákba burkolódzó klinika pedig még hangsúlyozta is ezt a komor átjárást, a szolfatára gőzeit, az alászállást. Megfordult, végignézett az egyenes folyosón, a fehér ajtókeretek fölött a bágyadt fényű, ibolyaszín lámpákon. És valami butaságot csinált: fölhúzta a bal lábát, és apró ugrásokkal haladt a folyosón egészen az első ajtóig. Amikor ismét letette a bal lábát a zöld linóleum padlóra, már verítékben fürdött. Minden szökkenésre a Manú nevét ismételte a foga közt. „És én még átjárást reméltem”, mondta magában, a falhoz támaszkodva. Lehetetlen úgy mérlegre tennünk egy első gondolattöredéket, hogy okvetlenül különösnek ne találjuk. Például: átjárás. És ő még azt remélte. Átjárást remélt. Elernyed, lecsússzam a padlóra, és merőn nézte ültében a

linóleumot. Átjárás hová? És miért a klinika kínálna átjárást neki? Miféle templomok kellenek őneki, miféle közbenjárók, milyen lelki vagy erkölcsi hormonok, hogy ki- vagy bevetítsék őt magából vagy magába?

Amikor megjelent Talita egy pohár limonádéval (Talitának ezek az ötletei, ez a munkáskerületi tanítókisasszony meg Egy Csepp Tej tempó), mindjárt elmondta neki ezt a dolgot. Semmin sem lepődött meg Talita; csak leült Oliveirával szemben, és nézte, hogy issza meg egy hajtásra a limonádét.

– Ha Cuca meglátná, hogy itt ülünk a padlón, szívszélhűdést kapna. Szép kis ügyeletet tartasz te. Alszanak?

– Igen. Azt hiszem. A 14-es nő beragasztotta a kukucskáló nyílást, ki tudja, mit csinálhat. De valahogy nem visz rá a lélek, hogy rányissam az ajtót, he.

– A megtestesült tapintat vagy – mondta Talita. – De én... tudod, nők közt...

Egy pillanat, már vissza is jött, de most odaült Oliveira mellé, és a falnak támaszkodott.

– Szűzi álmát alussza. Szegény Manúnak szörnyű rémálma volt. Mindig így járunk, hazajön aludni, én meg úgy fölbredek tőle, hogy végül föl is kelek. Eszembe jutott, hogy meleged lehet, teneked vagy Remorinónak, és csináltam egy kis limonádét. Micsoda rekkenő nyár, azok a falak meg odakinn minden légmozgásnak útját állják. Szóval már úgy nézek ki, mint az a másik nő.

– Egy kicsit igen – mondta Oliveira – de mit számít az.

Csak azt tudnám, miért láttalak rózsaszín ruhában.

– Környezeti hatás, őt is ideképezted a többi közé.

– Igen, könnyen lehet, ha jól meggondolom. Hát te minek játszottad azt a sántaiskolát? Téged is én képzeltelek oda?

– Igazad van – mondta Talita. – Miért játszhattam? Tulajdonképpen sose kedveltem a sántaiskolát. De ne kerekíts ebből is valami elméletet magadnak, hogy megszállott lettem, mert nem vagyok én senkinek a zombija.

– De minek kiabálsz?

– Senkinek – ismételte halkabban Talita. – Ahogy befelé jöttem, megláttam a sántaiskolát, ott volt egy kis kő... Játszottam, aztán elmentem.

– Elhibáztad a harmadik négyzetet. A Boszorka is így járt volna, nincs benne kitartás, egy csöppet sem érzi a távolságot, kifolyik az idő a kezéből, csak csetlik-botlik a világban. Ennek köszönheti, csak mellesleg mondom, hogy tökéletesen átlátja mások hamis tökéletességét. De azt hiszem, a teherlifről kezdtem beszélni.

– Igen, mondtál valamit, utána megittad a limonádét. Vagy nem is, várj csak, előbb ittasd meg a limonádét.

– Valószínűleg boldogtalannak éreztem magamat, amikor megjöttél, teljes sámáni önkívületben voltam, már-már az aknába vettem magam, hogy vége legyen már minden sejtelemnek... milyen karcsú szó!

– Az alagsorban ér véget az akna – mondta Talita. – Van ám ott svábbogár, ha érdekel, meg színes rongyok a földön. Minden nyirkos és fekete, és egy kissé távolabb meg a halottak birodalma kezdődik. Manú mesélte.

– Alszik Manú?

– Igen... rémálma volt, kiabált valamit, hogy elveszett egy nyakkendője. Már mondtam.

– Nagy, bizalmas vallomások éjszakája – mondta Oliveira, és lassan Talitára nézett.

– De milyen nagy! – mondta Talita. – Csak név volt a Boszorka, de most már arca is van. Azt hiszem, már csak a ruhája színe téves.

– A ruha a legkevesebb, ki tudja, mi lesz rajta, ha legközelebb látom. Lehet, hogy meztelen lesz, vagy a karjában tartja a kisfiát, és azt a dalt énekli neki, a *Les amants du Havre*-ot, egy olyan dalt, amit nem ismersz.

– Csak hiszed, hogy nem – mondta Talita. – Elég sokáig játszogatták a Radio Belgranóban. La-lá-la, la-lá-la...

Szelíd kis pofont mímelt Oliveira, de cirógatás lett belőle. Talita hátra vetette a fejét, és beleütötte a folyosó falába. Elfbátorodott, dörzsölgette a tarkóját, de tovább dúdolta a dallamot. Kattanás hallatszott, utána valami zúgás, mely kéknek hatott a folyosó félhomályában. Hallották, hogy fölfelé tart a teherlift, összenéztek, és egyszerre fölugrottak. Ki lehet az ilyenkor... Katt, első emelet, kék zúgás. Talita hátralépett, és Oliveira mögé állt. Katt. Tökéletesen kirajzolódott a rózsaszín pizsama a rácsos üvegekockából. Oliveira odasietett a teherlifthez, és kinyitotta az ajtót. Majdnem hideg fuvallat csapott ki rajta. Úgy nézett rá az öreg, mintha nem ismerné, és csak simogatta tovább a galambot, nem volt nehéz kitalálni, hogy fehér volt az a galamb valamikor, de hamuszürkére vált az öreg folyvást simogató keze nyomán. Félig lehunyt szemmel, mozdulatlanul pihent ott a galamb az öreg markában, a melle magasságában, míg újra meg újra végigjártak az öreg ujjak a madár nyakától a farkáig, a nyakától a farkáig.

– Feküdjön le, don López – mondta Oliveira, és nagy lélegzetet vett.

– Meleg van az ágyban – mondta don López. – Nézze csak, hogy örül neki, hogy sétáltatom.

– Nagyon késő van, menjen szépen a szobájába.

– Viszek egy kis friss limonádét – ígérte Talita Nightingale.

Don López megsimogatta a galambot, és kilépett a teherliftből. Hallották, hogy lemegy a lépcsőn.

– Mindenki azt csinál itt, amit akar – dünnyögte Oliveira, és bezárta a teherlift ajtaját. – Egyszer még vérfürdő lesz belőle. Hogy is mondjam, valahogy a levegőben van. Olyan az a galamb, mint egy revolver.

– Szólni kéne Remorinónak. Az alagsorból jött az öreg. Furcsa.

– Nézd, maradj itt, ügyelj egy kicsit, lemegyek, szétnézek az alagsorban, bolondságot ne csináljon már ott lenn valamelyik másik.

– Lemegyek veled.

– Jó. Úgyis nyugton alszanak ezek.

Kékes világosság volt a teherliftben, és valami tudományos-fantasztikus zúgással haladtak lefelé. Nem volt élő ember az alagsorban, de nyitva volt a fagyasztó egyik ajtaja, és fénysugár szűrődött ki a résen. Talita a szájára szorította az egyik kezét, és megállt az ajtóban, Oliveira közelebb lépett. Az 56-os volt, jól emlékezett rá Oliveira, bármely pillanatban beállíthatott a családjá. Trelewből. De addig még egy barátja látogatását fogadta az 56-os, elképzelhető, hogy milyen társalgás folyt ott a galambos öreggel, olyanféle álpárbeszéd, amelyben nem törődik vele az egyik résztvevő, hogy beszél-e, vagy nem beszél a másik, csak ott legyen előtte, csak ott legyen előtte valami, akármi, egy arc, vagy jégből kinyúló lábak. Ahogy ő is beszélt most Talitával, ahogy elmondta neki, hogy mit látott, ahogy elmondta neki, hogy fél, mindegyre aknákról és átjárókról beszélt neki, Talitának vagy akárki másnak, két jégből kinyúló lábnak, bármiféle hallgatni és egyetérteni képes másféle jelenésnek. De amíg bezárta a fagyasztó ajtaját, és, maga sem tudta, miért, az asztal szélére támaszkodott, valami kezdődő emlékhányinger fogta el, arra gondolt, hogy alig egy-két napja még lehetetlennek tartotta, hogy bármit is elmondjon Travelernek, semmit sem mondhat el egy majom egy embernek, és egyszer csak, maga sem tudta, hogy, önmagát hallotta, amint úgy beszél Tálkához, mintha Talita volna a Boszorka, pedig tudta, hogy nem ő az, de beszélt neki a sántaiskoláról, arról, hogy fél a folyosón, arról a kísértő aknáról. Akkor pedig (és ott volt, ott várt Talita, négy méternyire a háta mögött) ez már szinte a vég, hisz a más irgalmára szorul, visszailleszkedik ő az emberi családba, undok csattanással csapódik a törülköző a szorító közepére. Úgy érezte, mintha kivetkőznék magából, föladná magát, hogy – tékozló (kúra) fiúként – a könnyű megalkuvás karjaiba vesse magát, utána meg a még könnyebb visszatérés következik a világba, a lehetséges életbe, az évei számának megfelelő életkorba, a jóra való argentinok és általában az emberállat cselekedeteit irányító józan észbe. Ott volt a maga kis kényelmes hűtött Hadászában, de nem volt semmiféle

Eurüdiké, akit keressen, de, szó se róla, nyugalmasan szállott alá egy teherliften, és most, míg kinyit egy hűtőszekrényt, és kivesz egy üveg sört, mindenre készen áll, csak véget érjen már ez a komédia.

– Gyere, igyál egy kortyot – kínálta. – Sokkal jobb, mint a limonádéd.

Lépett is egyet Talita, de megtorpant.

– Ne légy nekrofil – mondta. – Gyerünk innen.

– Ismerd el, hogy ez az egyetlen hús hely. Azt hiszem, lehozok magamnak egy tábori ágyat.

– Úgy fázol, hogy belesápadtál – mondta Talita, és odament hozzá. – Gyere, nem szeretem, hogy itt vagy.

– Nem szereted? Nem jön itt ki senki, hogy megegyen, rosszabbak a fontiek.

– Gyere, Horacio – ismételte Talita. – Nem akarom, hogy itt maradj.

– Te... – mondta Oliveira és mérgesen nézett rá, de nem folytatta, mert egy szék szélén egyetlen ökölcsapással kinyitotta a sörös üveget. Oly világosan látott maga előtt egy eső áztatta *boulevard*-t, de nem ő vezetett valakit karonfogva, nem ő beszélt valakihez szánakozva, hanem őt vezették, őneki nyújtotta valaki részvétellel a karját, őneki mondták, hogy ne búsuljon, olyan szánalommal voltak iránta, hogy az már határozottan gyönyörűség volt. Visszájára fordult a múlt, megváltozott az előjele, végül majd kiderül, hogy nem hal bele az ember az Irgalomba. Szánakozik rajta ez a sántaiskolát játszó nő, olyan világos, mint a perzselő nap.

– A második emeleten is folytathatjuk a beszélgetést – mondta magyarázóan Talita. – Hozd azt az üveget, majd énnekem is adsz egy kicsit belőle.

– *Oui madame, bien sûr madame* – mondta Oliveira.

– Végre franciául is mondasz valamit. Manú meg én már azt hittük, valami fogadalmat tettél. Soha...

– *Assez* – mondta Oliveira. – *Tu m'as eu, petite. Céline avait raison, on se croit enculé d'un centimètre et on l'est déjà de*

plusieurs mètres.

Úgy nézett rá Talita, mint aki nem érti, de a keze fölemelkedett, maga se érezte, hogy fölemelkedik a keze, és egy pillanatra megállapodott az Oliveira mellkasán. Amikor visszahúzta a kezét, Oliveira nézett rá valahogy alulról, mintha máshonnan tévedezett volna arrafelé a tekintete.

– Ki tudja – mondta Oliveira valakinek, de nem Talitának. – Ki tudja, nem te vagy-e az, aki ennyi szánalmat köpködsz rám ma éjjel. Ki tudja, hogy végeredményben nem teneked kell-e szerelmes könnyekkel telesírnod négy-öt mosdótálat. Vagy másoknak kell-e telesírniuk érted őket, ahogy tele is sírják.

Talita hátat fordított neki, és az ajtó felé indult. De megállt, hogy megvárja Oliveirát, tanácstalan volt, de azt is érezte, hogy meg kell várnia, mert ha magára hagyja ebben a pillanatban, annyi volna az, mintha engedné, hogy belézuhanjon a (svábbogárral, színes ronggyal tele) mély aknába, és akkor meglátta, hogy mosolyog Oliveira, de az a mosoly sem őneki szól. Sosem látta, hogy így mosolyog, ilyen félszegen, és egyszersmind ilyen nyíltan, szemtől szembe, nem gunyorosan, ahogy szokott, hanem, mint aki örömmel fogad valamit, amit bizonyára az élet kellős közepéből kapott, abból a másik aknából (egy svábbogárral, színes ronggyal tele aknából, ahol egy arc lebeg a piszkos vízben?), és most odalép hozzá Oliveira, épp akkor, amikor elfogadja azt a megnevezhetetlen dolgot, amely arra a mosolyra bírta. És Oliveira csókja sem őneki szólt, és nem is olyan felemás körülmények közt csókolta meg, egy hullákkal tele hűtőház mellett, ott, olyan közel az alvó Manóhoz. Valahogy máshonnan kerültek így össze, lényük valami más felével, és nem is őrölük van itt szó, mintha másokért fizetnének vagy részesülnének valamiben, mintha csak mások lehetetlen találkozásának gólemei volnának. És a Flegrei Mezők és az, amit Horacio mormolt az alászállásról, olyan teljes dőreség mindez, mint az, hogy nem vehet részt ebben a szertartásban Manú és semmi, ami Manú és ami a Manú szintjén van, mert olyasmi kezdődik ott, mint a galamb

cirógatása, mint az az ötlet, hogy fölkel valaki limonádét keverni egy éjjeliőrnek, mint az, hogy behajlítjuk az egyik lábunkat, és belökjük a követ az első négyzetből a másodikba, a másodikból meg a harmadikba. Valamiképpen más területre léptek, olyasmibe, ahol szürkét ölthet, mégis rózsaszín lehet az ember, ahol belefűlhadt egy folyóba az ember (és ezt már nem Talita gondolta), de föltűnhet egy éjszaka Buenos Airesben, hogy újra eljátssza a sántaiskolában ugyanazt a jelenetet, ahová egyszer már eljutottak, az utolsó négyzetet, a mandala középpontját, a szédületes Ygdrasil, amelyen át egy nyílt tengerpartra jutunk ki, valami határtalan térségre, abba a szemhéj alatti világba, amelyet csak a befelé fordult szemek ismernek és ismernek el.

[\(-129\)](#)

De nem aludt Traveler, egyszer-kétszer megpróbált elaludni, de hiába, egyre csak kerülgette a rémálom; végül fölült az ágyban, és lámpát gyújtott. Az az álmatlan éjszakai pille, az az alvajáró Talita meg sehol, így Traveler megivott egy pohárka nádpálinkát, és fölvette a pizsamakabátját. Szellősebbnek tetszett a fonott karosszék, mint az ágy, és kedvezőnek az éjszaka, hogy olvasgasson egy kicsit. Időnként lépteket hallott a folyosóról, és kétszer is kikukkantott az ajtón, amely az igazgatósági szárny felé nyílt. Nem volt ott senki, még a szárny sem, alighanem visszament Talita dolgozni a gyógyszertárba, hihetetlen, hogy milyen lelkesedéssel töltötte el, hogy visszatalált a tudományhoz, a patikamérlegekhez és a láz elleni tapasztalásokhoz. Olvasott Traveler egy darabig, közben meg poharazgatott. Akárhogy is, furcsa, hogy nem jött vissza Talita a gyógyszertárból. Mire előkerült valami ijesztő kísértet-képpel, olyan jócskán megfogyatkozott a pálinka a palackban, hogy már bánta is, nem is Traveler, hogy látja vagy nem látja Talitát, cseverésztek egy kicsit erről-arról, sok mindenről, egy hálóinggel meg különféle elgondolásokkal állt elő Talita, Traveler meg többnyire ráhagyta, mert ilyen állapotában már jóindulatra hajlott. Utána hátára feküdt, és elaludt Talita, de időnként hevesen hadonászott és nyögdécselt nyugtalan, szaggatott álmában. Mindig is így volt, ha Talita nyugtalankodott, nehezen tudott elaludni Traveler, de mihelyt ő fáradtan elszenderült, máris Talita ébredt föl, és abban a pillanatban már teljesen magánál volt, mert akkor meg Traveler pörlekedett vagy forgolódott álmában, és így telt az éjszaka ezzel a le-föl mérleghintázással. Ráadásul égve maradt a villany, és csak ügyyel-bajjal érték el a kapcsolót, ezért aztán mind a kettejüknek odalett az álma; akkor Talita eloltotta a villanyt, és kissé odasimult az izzadó, forgolódó Travelerhez.

– Ma éjjel a Boszorkát látta Horacio – mondta Talita. – Az udvaron látta, két órával ezelőtt, amikor ügyeletes voltál.

– Aha – mondta Traveler, a hátára fordulva, és Braille-módszerrel cigaretta után tapogatva. Még valami zavaros mondattal is megtoldotta, amit a legutóbbi olvasmányából vett.

– Én voltam a Boszorka – mondta Talita, és még jobban odabújt Travelerhez. – Nem tudom, fölfogod-e.

– Meglehetősen.

– Meg kellett egyszer történnie. Csak azon csodálkozok, hogy úgy meglepődött ettől az érzékcsalódástól.

– Ó, tudod, nagy galibákat csinál Horacio, aztán úgy néz rájuk, mint a kölyökkutyák, ha kakáltak, és elképedve nézik, mit csináltak.

– Azt hiszem, akkor is így volt, amikor kimentünk elé a kikötőbe – mondta Talita. – Megmagyarázhatatlan, hogy rám se nézett, csak kettesben kiadtátok az utamat, hónom alatt a macska.

Valami érthetlent motyogott Traveler.

– Összetévesztett a Boszorkával – nyaggatta tovább Talita.

Csak hallgatta Traveler, hogy beszél, és, mint minden nő, a végzetet, a dolgok elkerülhetetlen láncolatát emlegeti, szerette volna Traveler, ha elhallgat, de abba nem hagyta volna az a fölhevült Talita, hozzásimult Travelerhez, és makacsul mesélt, mesélte magát, és mesélt a férjének. Traveler meg hagyta.

– Előbb az öreg jött a galambbal, majd lementünk az alagsorba. Mindvégig az alászállásról beszélt Horacio, azokról az aggasztó aknákról. Kétségbe volt az esve, Manú, de ijesztően nyugodtnak látszott, pedig... Elindultunk lefelé a teher liften, ő zárta be az egyik fagyasztót, borzasztó volt.

– Szóval elindultál lefelé – mondta Traveler. – Szép dolog.

– Más volt az – mondta Talita. – Nem a lejtőn lefelé. Beszélgettünk, de éreztem, hogy máshol jár Horacio, más nőhöz beszél, például egy vízbe fúlt nőhöz. Csak most jut az eszembe, de ő még nem mondta, hogy a folyóba fulladt a Boszorka.

– Dehogyan fulladt az a vízbe – mondta Traveler. – Tudom, hogy nem, bár elismerem, halvány fogalmam sincs róla. Elég, hogy ismerem Horációt.

– Azt hiszi, hogy meghalt a Boszorka, mégis úgy érzi, hogy itt van, közel, és ma éjjel én voltam az, Manú. Azt mondta, hogy a hajón is látta, meg a San Martin sugárút hídján alatt... Nem úgy mondja, mint aki félrebeszél, és nem is kívánja, hogy higgy neki. Csak épp mondja, ennyi az egész, mert igaz, mert ott van a szeme előtt. Amikor becsukta a fagyasztót, én meg féltem, és már nem is tudom, mit mondtam, csak nézett rám, pedig azt a másikat látta. Senkinek se vagyok a zombija, Manú, nem akarok senki zombija lenni.

Traveler végigsimított az asszony haján, de Talita türelmetlenül elhárította. Föülte az ágyban, és érezte rajta Traveler, hogy reszket. Reszket ebben a hőségben. Megmondta neki Talita, hogy Horacio megcsókolta, és meg akarta magyarázni azt a csókot, de nem talált szavakat, ezért meg akarta cirógatni Travelert a sötétben, de petyhüdtén simultak a kezei Traveler arcára, karjaira, végigsiklottak a mellkasán, megpihentek a térdein, és ebből az egészből valami magyarázat kerekedett ki, amire nem tudott Traveler nemet mondani, mert valami máshonnan, valahonnan a mélyből vagy a magasból, akárhonnan, csak nem abból az éjszakából és nem abból a lakásból, hanem Talitán keresztül támadt fertőzés vett erőt rajta, valami hebegés, mint egy lefordíthatatlan bejelentés, valami sejtelem, hogy vár rá valami, lehet, hogy egy bejelentés, de megtört hang közvetíti, és amikor megszólal, érthetetlen nyelven hallatszik az a bejelentés, és mégis csak erre volt szüksége ott, a keze ügyében, erre, aki ott vallomásra és tudomásul vételre vágyik, vergődik egy szivacsos füst- és parafadugó-falhoz szorulva, megfoghatatlanul és felkínálkozva, pőrén a karok közt, de könnyek közt lucskosan elcsurogva.

„Keményre kérgesedett elme”, gondolta nagy nehezen Traveler. Olyasmint hallott zavarosan, hogy a félelem, hogy Horacio, hogy a teherlift, hogy a galamb; lassan megint a fülébe jutott valami

rendszerbe foglalható mondanivaló. Szóval attól félt az a szegény szerencsétlen, hogy ő majd megöli, nevetséges.

– Csakugyan ezt mondta? Alig hiszem, te is tudod, hogy fenn hordja az orrát.

– Másról van szó – mondta Talita, és elvette tőle a cigarettát, majd valami néma filmbe illő mohóságfélével szívott belé. – Azt hiszem, valami utolsó menedék neki az a félelem, amit érez, két kézzel kapaszkodik ebbe a keresztrúdba, mielőtt a mélybe veti magát. Olyan boldoggá teszi ez a félelem ma éjszaka, tudom, hogy boldog.

– Hát – mondta Traveler, és akkora lélegzetet vett, mint egy igazi jogi – biztos lehetsz benne, hogy Cuca egy kukkot se értene az egészből. Én meg nagyon értelmes pillanatban lehetek ma éjszaka, mert különben elég nehéz bevenni ezt a boldog félelmet, anyukám.

Talita följebb csúszott egy kicsit az ágyban, és nekidőlt Travelernek. Tudta, hogy megint ott van a férje mellett, hogy nem fulladt a vízbe, hogy fönntartja Traveler a víz színén, és hogy milyen kár ez most, milyen csodálatos kár. Mindketten ugyanazt érezték ugyanakkor, és egymáshoz simultak, hogy mintegy önmagukba omoljanak, azon a közös talajon, ahol úgy kerítették körül őket a szavak és a cirógatás és a szájak, ahogy a kerület a kört, azok a megnyugtató metaforák, az a régi szomorúság, amely boldog, hogy megint minden olyan lesz, mint mindig, hogy folytatódhat tovább, hogy a felszínen marad, hiába hívás és botlás, hiába szélvész és árapály.

Hol szokhatott rá, hogy mindig tele a zsebe madzaggal, hogy gyűjtögeti a színes fonalakat, és berakja őket könyvlapok közé, és mindenféle alakzatokat eszkábál belőlük tragantgumi ragasztóval? Amíg fekete zsineget tekert a kilincsgombra, azon töprengett Oliveira, nem leli-e valami beteges örömét benne, hogy olyan könnyen szakadnak azok a madzagok, és arra a megállapításra jutott, hogy *maybe, peut-être*, és ki tudja. Csak abban volt biztos, hogy elszórakoztatják ezek a fonalak és madzagok, és mi sem lehet tanulságosabb, mint az, hogy, sok-sok órai munkával és nagy ügyel-bajjal, összeállít egy óriási, átlátszó dodekaédert, majd meggyújtja egy gyufaszállal, és elnézi, hogy vándorol végig rajta egy semmi kis lángocska, és közben Gekrepten a-ke-zét-tör-de-li, és azt hajtogatja, hogy szégyenletes dolog így elégetni egy ilyen gyönyörű dolgot. Nehéz megértetni vele, hogy minél törekenyebb és romlandóbb a szerkezet, annál könnyebb megcsinálni és szétrombolni. Úgy gondolta Oliveira, hogy a zsineg az egyetlen számításba jöhető nyersanyag a leleményes tákolmányaihoz, és csak nagy néha, olyankor szánta rá magát, hogy egy darab fémhuzalt vagy acélszalagot használjon föl, ha az utcán talált olyasmit. Szerette, ha a lehető legnagyobb szabad tér van minden alkotásában, és, ha szabadon jár benne ki-be a levegő, különösen kifelé; hasonlóképpen volt a könyvekkel, a nőekkel és a kötelességeivel, de nem várta el, hogy Gekrepten vagy a hercegprímás is megértse az efféle szórakozást.

Szinte csak órák múlva tekerte a fekete zsineget a kilincsgombra, mert előtte még különféle dolgokat művelt a szobájában és a szobán kívül is. Klasszikus fogás az a mosdótálás, és egy csöppet se volt büszke rá, hogy ő is ahhoz folyamodik, de hát nem is egy elég ravasz védelmi haszna van a sötétben a vízzel teli mosdótálnak: a

meglepetés, talán a rémület, mindenesetre valami vak düh, amikor észreveszi az ember, hogy belelépett a vízbe a Fanacal vagy Tonsa cipőjével, és, ha nem volna elég, még a zoknijával is, és hogy csurom víz az egész, amíg zavartan izeg-mozog ott a lába a zokniban, a zokni meg a cipőben, mint egy fuldokló patkány, vagy egy szegény fickó, akit zsákba varrva dobattak féltékeny szultánok a Boszporuszba (persze, zsineggel bekötözve: minden együtt van itt, elég mulatságos, hogy a gondolatmenet végén, nem pedig az elején kerül sor arra a mosdótál vízre meg a zsinogra, de megkockáztatta Horacio azt a föltevést, hogy a/ nem kell okvetlenül követnie a gondolatmenetnek a fizikai időrendet, azt, hogy előbb vagy utóbb, és, hogy b/ talán önkéntelenül alakult így az a gondolatmenet, így jutott el a zsinegtől a vizes mosdótálig). Végeredményben, alighogy elemzéshez látott egy kicsit, máris felötlött benne a szükségszerűség alapos gyanúja; jobban is tenné, ha folytatná a munkáját, hogy eltorlaszolja magát, nem rágódna már annyit gondolatmeneteken, meg, hogy mi volna jobb. De mégis, melyik volt előbb, a zsinog vagy a mosdótál? Ténylegesen a mosdótál, de a zsinogot határozta el hamarabb. Nem érdemes tovább tépelődnie, az élete forog itt veszélyben; sokkal fontosabb most, hogy mosdótálakat szerezzen, és azzal telt az első fél óra, hogy óvatosan földerítette a második emeletet és a földszint egy részét, és öt közepes méretű mosdótállal, három köpöcsészével és egy üres édesburgonya-befőttös bádogdobozzal tért vissza; együttesen úgy tartotta nyilván ezt az egész mindenséget, hogy mosdótál. A 18-as ébren volt, és minden áron segíteni akart neki, végül bele is egyezett Oliveira, de azért elhatározta, hogy lerázza magáról, mihelyt egy bizonyos szintre jutnak a védműépítésben. Zsinog-ügyben nagyon hasznosnak bizonyult a 18-as, mert alig ismertette vele Oliveira tömören, hogy milyen stratégiai eszközökre van szüksége, félig lehunyta komisz-szép zöld szemét, és azt mondta, hogy a 6-osnak több tele doboz színes zsinoge is van. Csak az a bökkenő, hogy a földszinten van a 6-os, a Remorino épületrészében, és, ha Remorino

fölbred, nagy ramazurit csap ám. Még azt is hozzátette a 18-as, hogy bolond nő az a 6-os, és megnehezíti ez, hogy bejussanak a szobájába. Félig lehunyva komisz-szép zöld szemét, azt javasolta Oliveirának, hogy álljon őrt a folyosón, amíg ő leveti a cipőjét, beóvakodik, és megkaparintja a zsinegeket, de Oliveira úgy érezte, hogy túl messzire mennének vele, és inkább magára vállalta a felelősséget, hogy ilyenkor, éjnek idején belopakodjon a 6-os szobájába.

Elég fura dolog, a felelősség jár az eszében, amikor éppen besettenkedik egy fiatal nő hálószobájába, aki hanyatt fekvé horkol, és ki van szolgáltatva a legkínosabb eshetőségeknek; Oliveirának már tele volt a zsebe és a két marka színes zsineg-és fonálgombolyagokkal, de megállt, és egy pillanatra megnézte a nőt, de aztán megvonta a vállát, mintha akkor nem nyomná úgy a felelősség batyuja. A 18-as a saját szobájában várt rá, az ágyon fölhalmozott mosdótálakat nézegette, és úgy találta, hogy nem szedett össze Oliveira elegendő zsineget. Félig lehunyva komisz-szép zöld szemét, kijelentette, hogy, ha igazán teljessé akarják tenni a védelmi előkészületeket, jó néhány görgősorra meg egy *Heftpistolé*-m, szögbelövőre van szükségük. Oliveira jónak látta a görgősorok ötletét, noha nem volt egészen tisztában vele, hogy mi fán terem a görgősor, de kereken elutasította a szögbelövőt. Tágra nyitotta komisz-szép zöld szemét a 18-as, és azt mondta, hogy nem az a szögbelövő, amire a doktor úr gondol (olyan hangon mondta azt a „doktor urat”, hogy mindenki megértse belőle: csak packázni akar), de, ha már így ellenkezik Oliveira, akkor csak görgősorokat próbál keríteni valahonnan. Hagyta Oliveira, hogy elmenjen, és remélte, vissza se jön, mert egyedül akart maradni. Kettőkor majd fölkel Remorino, hogy fölváltsa az ügyeletben, ki kell addig találnia valamit. Ha nem leli kinn a folyosón Oliveirát, majd a szobájában keresi, abból meg semmi jó sem lesz, hacsak nem éppen őrajta akarja kipróbálni Oliveira a védművet. Elvetette az ötletet, mert egy bizonyos támadás ellen találták ki azt a védművet, Remorino meg

valami egész más céllal akar belépni hozzá. Most már egyre jobban erőt vett rajta a félelem (és ha erőt vett rajta a félelem, a karórájára nézett, és az idővel együtt nőtt benne a félelem); rágyújtott, tanulmányozta a szoba védelmi lehetőségeit, és tíz előtt két perccel személyesen költötte föl Remorinót. Valóságos gyöngyszem volt az a beszámoló, amelyet átadott neki, a lázlapok enyhe változásaival, a nyugtatok beadásának időpontjával, az első-emeleti ápoltak tüneti és emésztési adataival, úgyannyira, hogy szinte mindvégig ővelük kell majd foglalkoznia Remorinónak, amíg, szintén az említett beszámoló szerint, békésen alszanak a második emeletiek, és másra sem lesz szükségük, csak arra, hogy senki se háborgassa őket az éjszaka folyamán. Azt tudakolta Remorino (elég közönyösen), hogy igazolja-e a nagy tekintélyű Ovejero doktor ezeket a kezeléseket és a kezelések fölfüggesztését, Oliveira meg képmutatóan igenlő választ adott neki az alkalomhoz illő egytagú határozószóval. Utána barátságosan elbúcsúztak egymástól, Remorino ásitózva ment egy emeletet fölfelé, Oliveira meg reszketve ment föl kettőt. De semmiképpen sem folyamodik a szögbelövő segítségéhez, köszönjék meg, hogy beleegyezett a görgősorokba.

Van még egy kis nyugta, mert nem jött meg a 18-as, meg is kell töltenie vízzel a mosdótálakat meg a köpőcsészéket, és el kell helyeznie őket az első védelmi vonalban, valamivel az első (még csak elméleti, de már tökéletesen megtervezett) zsinéggát mögött, ki kell próbálnia az előnyomulási lehetőségeket, az első vonal esetleges elestét és a második vonal hatásosságát. Két mosdótál közt a mosdókagylót is megtöltötte Oliveira hideg vízzel, belemerítette az arcát, a két kezét, megnedvesítette a nyakát és a haját. Közben folyvást dohányszott, de még a cigaretta közepéig sem jutott, máris odament az ablakhoz, kidobta a csikket, és egy másik szál cigarettára gyújtott. A sántaiskolára hulltak a csikkek, és úgy kiszámította Oliveira, hogy minden csillogó szembogár más-más négyzetben égjen egy pillanatig; mulatságos volt. Akkor az az ötlete támadt, hogy idegen gondolatokkal is töltekezni fog, olyasmikkel,

hogy *dona nobis pacem*, meg hogy *csak a pénzből ki ne fogyjon*, ha szert tesztek egy ficsúrra, és egyszer csak valami fogalom és érzelem közt lebegő szellemi anyag cafrangjai zúdultak rá, például az, hogy a legnagyobb bénaság ez az öneltorlaszolás, és hogy az volna az egyetlen esztelen, ennél fogva megkísérelhető és talán eredményes dolog, ha támadásba lendülne védekezés helyett, ha előretörne, ahelyett, hogy itt reszket és cigarettázik, és várja, hogy visszajöjjön a 18-as a görgősorokkal; de hát ez sem tartott sokáig, majdnem csak addig, mint egy-egy szál cigaretta, remegett a keze, tudta is ő, hogy nem tehet mást, csak ezt, s egyszer csak egy másik emlék rohanta meg, mint valami reménység, egy olyan mondat, amellyel azt mondta valaki, hogy még nem olvadtak egységbe az álom és az ébrenlét órái, és egy olyan nevetés következett utána, amelyet úgy hallgatott Oliveira, mintha nem az övé volna, és egy olyan fintor, amelyben bőségesen bebizonyosodott, hogy még nagyon messze van az az egység, és semmi sem érvényes az álomból az ébrenlétben, vagy viszont. Támadjuk meg Travelert, az a legjobb védekezés, az a lehetőség is fönnáll, csak éppen azt jelenti, hogy olyasmit támadunk meg, amit Oliveira egyre inkább valami fekete tömegnek érez, olyan tartománynak, amelyben alszanak az emberek, és egyáltalán senki sem várja, hogy öreg éjszaka megtámadja valaki, mégpedig a fekete tömeg viszonyai közt nem is létező okokból. De valahogy kellemetlennek találta Oliveira, hogy a fekete tömeg nyelvén fogalmazza meg, amit érez, hogy őmiatta olyan az az érzés, mint a fekete tömeg, nem pedig amiatt a tartomány miatt, ahol Traveler alszik; ezért aztán jobb is, ha nem él olyan nemleges hangulatú szavakkal, mint fekete tömeg, mondjuk csak egyszerűen tartománynak, ha már mindig, mindenképpen mondanunk kell valaminek az érzéseinket. Vagyis, a szobáján kívül már a tartomány kezdődik, és nem tanácsos megtámadni a tartományt, mert nem képes az a tartomány megérteni és még csak megsejteni sem a támadás okait. Ezzel szemben, ha ő torlaszolja el magát a szobájában, és Traveler ront be hozzá, hogy megtámadja,

senki sem állíthatja, hogy nem tudja Traveler, mit csinál, a megtámadott pedig tökéletesen tisztában van a helyzettel, és megteszi az óvintézkedéseit, a görgősorokat is beleértve, akármik is ezek az utóbbiak.

Közben meg ott cigarettázgathat az ablakban, vizsgálgathatja a vízzel telt mosdótálak és a zsinegek elhelyezkedését, és elgondolkodhat rajta, hogy mennyire próbára teszi azt az egységet a tartomány és a szoba összetűzése. Mindig fájni fog Oliveirának, hogy még csak halvány fogalmat sem alkothat arról az egységről, amelyet máskor középpontnak nevezett, és amely, határozottabb körvonalak híján, csak olyan képzetekre korlátozódik, mint egy fekete kiáltás, a vágy kibuca (oly messze van már az a hajnali és vörös-boros kibuc), sőt, mint egy élet névre méltó élet, mert (sajnálta is, amíg ledobta a cigarettát az ötös négyzetbe) mindig elég boldogtalan volt hozzá, hogy egy méltó élet lehetőségéről képzelődjön, különféle aprólékosan véghezvitt méltatlanságok után. Semmit sem lehet elgondolni ebből az egészből, hanem annál többet lehet érezni, olyasmikből, mint gyomor-összerándulás, tartomány, mély vagy görcsös lélegzés, tenyérizzadás, cigarettára gyújtás, zsigeri összehúzódás, szomjúság, torokban fekete tömegként szétpukkanó csendes kiáltások (mindig van valami fekete tömeg ebben a játékban), alhatnék, félelem, hogy elalszik az ember, szorongás, egy valamikor még fehér galamb képe, színes rongyok valaminek a mélyén, ami átjáró lehetett, a Szíriusz egy cirkuszi sátor tetején, és elég már, he, elég legyen már; de azért jó, hogy mélységesen ott érzi magát valami mérhetetlen időre, és nem gondol semmire, csak éppen ott van, és az ő, akinek harapófogó szorítja össze a gyomrát. Az ő, aki a tartomány ellen van, az ébrenlét az álom ellen. De ha annyit mond: ébrenlét az álom ellen, már vissza is zökkent a dialektikába, megint csak azt erősíti meg vele, hogy semmi, de semmi remény az egységre. Ezért kapóra jött az ürügy, hogy megérkezett a 18-as a görgősorokkal: újra lehetett

kezdeni a védelmi készülődést, körülbelül pontosan három óra húsz perckor.

Félig lehunyta komisz-szép zöld szemét a 18-as, és kihajtogatott egy törülközőt: abban hozta a görgősorokat. Azt mondta, hogy megleste Remorinót, és annyi dolga van annak a 31-essel, a 7-essel meg a 45-össel, hogy esze ágában sincs följönni a második emeletre. Az a legvalószínűbb, hogy méltatlankodva ellenszegülnek a betegek, hogy milyen gyógyászati újdonságokkal áll most elő Remorino, és jó ideig eltart majd az a pasztilla-osztogatás, injekciózás. Azért jónak látta Oliveira, ha nem vesztegeti tovább az idejét, azt javasolta a 18-asnak, hogy helyezze el a görgősorokat a legcélszerűbben, ő maga pedig nekilátott, hogy kipróbálja, milyen hatásosak azok a vizes mosdótálak, ezért elment az ajtóig, félt ugyan tőle, hogy kilép a szobából a folyosó ibolyaszín világosságába, de erőt vett magán, majd behunyt szemmel visszalépett a szobába, és a Traveler helyébe képzelte magát, még a lábát is kissé kifelé rakta járás közben, mint Traveler. A második lépésre (noha számított rá) beletoppantott a bal cipőjével az egyik vizes köpöcsészébe, és amikor kihúzta, jó nagyot rúgott belé, repült is a köpöcsésze, de, szerencsére, föl az ágyra, és a legcsekélyebb zajt sem csapta. A 18-as az íróasztal alatt szöszmötölt a görgősorokkal, egyszeriben fölugrott, és félig lehunyva komisz-szép zöld szemét, azt tanácsolta, hogy a két mosdótálsor közé zsúfolják be a görgősorokat, így fokozzák egy esetleges parádés elcsúszással a hideg-vizes meglepetést. Egy szót sem szólt Oliveira, csak ráhagyta; visszatette a helyére a vízzel teli köpöcsésztét, és hozzálátott, hogy egy fekete zsineget tekerjen a kilincsgombra. Elhúzta a zsineget az íróasztalig, és hozzákötötte a szék támlájához; két lábra billentette és szélével az íróasztal peremére támasztotta a széket, hogy a padlóra dőljön, mihelyt ki akarja nyitni valaki az ajtót. Próbát is tettek: a 18-as kiment a folyosóra, Oliveira meg tartotta a széket, hogy zajt ne üssenek vele. Zavarni kezdte, hogy, ha barátságosan is, még mindig ott a 18-as, időnként félig lehunyja

komisz-szép zöld szemét, és el akarja mesélni neki, hogy került be oda, a klinikára. Igaz, elég volt, hogy Oliveira a szájához emelje az ujját, már el is hallgatott szégyenkezve a 18-as, háttal nekitámaszkodott a falnak, úgy is maradt öt percig, Oliveira mégis megint megajándékozta egy maroknyi cigarettával, és azt mondta neki, hogy menjen szépen, feküdjön le, csak meg ne lássa Remorino.

– Itt maradok a doktor úrral – mondta a 18-as.

– Nem, csak menj. Megvédek én itt magam.

– Mondtam, hogy jó lenne magának egy szögbelövő. Kis kampókat tűz az be mindenfelé, azok aztán tartják a zsineget.

– Majd én elintézem, öregem – mondta Oliveira. – Menj csak, feküdj le. De azért köszönöm.

– Jól van, doktor úr, akkor sok szerencsét.

– Csao, aludj jól.

– Vigyázzon a görgősorokra, nézze csak, milyen jól működnek. Hagyja így őket, majd meglátja.

– Rendben.

– Ha mégis kell a szögbelövő, szóljon, van egy a 16-osnak.

– Köszönöm. Csao.

Félnégyre elkészült Oliveira a zsinegekkel. A 18-as magával vitte a szavakat, vagy legalábbis azt, hogy időnként egymásra néznek, vagy átnyújtanak egy cigarettát. Furcsa volt pók módjára közlekednie a zsinegekkel ide-oda, az ágytól az ajtóig, a mosdótól a ruhásszekrényig, és minden menettel öt-hat zsineget kifeszítenie, visszafelé is nagy óvatosan lépegetnie, hogy rá ne lépjen a görgősorokra a majdnem teljes sötétségben, mert az íróasztali lámpára ráborított egy zöld pulóvert, amely lassanként megpörkölődött. A végén már-már beszorult az ablak, az (egyik sarokban, jobbra álló) íróasztal oldala és az (egészen falnak tolt, bal felől lévő) ágy közé. Az ajtó és az utolsó védelmi sor közt ott feszültek egymás után a jelzőzsinegek (a kilincsgombtól a megdöntött szélig, a kilincsgombtól a mosdó szélére tett Martini-

vermutos hamutartóig, a kilincsgombtól a ruhásszekrénynek egy könyvekkel, papírokkal tele és majdnem egészen a belső végéig kihúzott fiókjáig), a vízzel teli mosdótálak két szabálytalan védelmi vonalban, de nagyjából a jobb oldali faltól a bal oldali falig, vagyis a mosdótól a ruhásszekrényig az első sor, és az ágy lábától az íróasztal kurta lábáig a második sor. Csak egy méternyi szabad tér maradt a sok zsineg alatt húzódó utolsó sor vízzel telt mosdótál és a fal, az udvarra (a két emeletnyi mélységre) nyíló ablak közt. Leült Oliveira az asztal szélére, megint rágyújtott egy cigarettára, és nézelődött, kifelé az ablakból; aztán egyszer csak lehúzta az ingét, és bedobta az íróasztal alá. Most már nem tudott többet inni, pedig szomjas volt. Úgy maradt, trikóban, dohányzott és nézegette az udvart, de feszülten figyelte az ajtót, bár időnként el-elkalandozott a figyelme egy pillanatra, amikor lehajított egy csikket a sántaiskolára. Nem is érezte olyan rosszul magát, pedig kemény volt az íróasztal széle, és facsarta az orrát az égett pulóver szaga. Végül eloltotta a lámpát, és lassanként fölfedezte, hogy egy ibolyaszínű csík virít az ajtó alatt, vagyis, ha Traveler ideér, a gumicipője két helyen megtöri majd az ibolyaszínű fénycsíkot, és akaratlanul is elárulja vele, hogy kezdődik a támadás. Ha Traveler kinyitja az ajtót, majd különféle dolgok történnek, de sok más is történhet. Műszakiasak és végzetszerűek az elsők, ostobán engedelmeskedik bennük az okozat az oknak, a szék a zsinegnek, a kilincsgomb a kéznek, a kéz az akaratnak, az akarat a... Itt térünk át a többi dologra, amely meg is történhet, nem is, aszerint, hogy így vagy úgy hat Travelerre, ha a padlóra csapódik a szék, ha öt-hat darabra törik a Martinis hamutartó, és ha lezuhan a ruhásszekrény fiókja, sőt, aszerint, hogy így vagy úgy hat Oliveirára, mert, amíg másik cigarettára gyújt a réginek a csikkjéről, és amíg úgy dobja le a csikket, hogy a kilencedik négyzetbe pottyanjon, de azt látja, hogy a nyolcadikba esik, onnan meg átpattan a hetedikbe az a szaros csikk, talán őneki is most jött el a pillanat, hogy föltegye magának a kérdést, mit fog csinálni, ha nyílik az ajtó, és a fél hálósobában elszabadul a pokol,

és ha fölhangzik Traveler tompa kiáltása, ha ugyan lesz kiáltás, és ha ugyan tompa lesz. Tulajdonképpen ostoba volt, hogy visszautasította a szögbelövőt, mert, a széken és a pehelykönnyű lámpán kívül, még a legcsekélyebb védelmi fegyvertár sem volt ott az ablakos sarokban, azzal a lámpával meg a székkal pedig nem sokra megy, ha sikerül Travelernek áttörnie a két vizesmosdótálas vonalat, és a görgősoros csúszkálást is megússza.

De nem sikerül neki, ebben áll az egész haditerv; a védekező fegyverek nem lehetnek olyanok, mint a támadó fegyverek. Például a zsinegek félelmes hatással lesznek Travelerre, amikor előre lépdél a sötétben, és valami növekvő, puha ellenállást érez az arcán, a karján, a lábán, és föltámad benne a pókhálóba gabalyodó ember legyőzhetetlen undora. Föltéve, hogy két ugrással szétszaggatja az összes zsineget, föltéve, hogy nem lép bele az egyik cipőjével egy vizes mosdótálba és nem csúszik el egy görgősoron, eljut végül az ablak előterébe, és a sötétben is fölismeri azt a mozdulatlan alakot az íróasztal szélén. Nagyon kevéssé valószínű, hogy eljut odáig, de, ha eljut, semmi kétség, hogy teljességgel haszontalan lesz Oliveirának a szögbelövő, nem is azért, mert valami kampós szögről is beszélt a 18-as, hanem azért, mert nem is lesz olyan találkozás kettejük közt, amelyet talán Traveler képzel, hanem valami egészen más dolog, amit maga Oliveira sem tud elképzelni, de olyan biztos tudomása van róla, mintha látná vagy át is élné, egy kívülről jövő fekete tömeg besuhanása és összecsapása valamivel, azzal, amit nem tudva is tud Oliveira, egy elvetélt, kiszámíthatatlan összecsapás a fekete tömeg Traveler és a közt, aki ott ül az íróasztal szélén, és cigarettázik. Olyasmi ez, mint az ébrenlét az álom ellen (az álom és az ébrenlét órái még nem forrtak egységbe, mondta egyszer valaki), de ha ébrenlétet mondunk álom ellen, akkor a végsőig azt erősítgetjük, hogy semmi remény az egységre. Ezzel szemben az is lehet, hogy mintegy végpont a Traveler megérkezése, onnan kísérelhető meg ismét, hogy az egyikük a másikukba szökkenjen, és ugyanakkor a másikuk az egyikükbe, csak éppenséggel minden

lehet az az egymásbaszökkenés, csak összecsapás nem, biztos volt benne Oliveira, hogy nem érheti el őt a Traveler-tartomány, ha ráveti is magát, ha összeveri, ha lerántja róla és cafatokra tépi is a trikóját, ha a szemébe és a szájába köp is, ha kicsavarja is a karját, és ha mindenestül kihajítja is az ablakon. Ha egy szögbelövő sem ér fabatkát sem a tartomány ellen, hisz a 18-as szerint valami cipőgomboló az, vagy valami hasonló, akkor mit érhet egy Traveler-kés vagy egy Traveler-ökölcsapás, ezek a szegény szögbelövők, amelyek nem képesek áthidalni a test és test közt lévő áthidalhatatlan távolságot, amelyben az egyik test tagadni kezdi a másikat, s a másik meg az egyiket? Ha csakugyan megölheti Traveler (nem hiába száradt ki a szája, nem hiába izzad olyan ocsmányul a tenyere), minden arra indítja Oliveirát, hogy kétségbe vonja ezt a lehetőséget, úgy érve, hogy úgyis csak a gyilkos láthatja bizonyítva, hogy ténylegesen megtörtént az eset. De még jobb, ha úgy érzi, hogy nem gyilkos a gyilkos, hogy a tartomány sem tartomány, hogy lefitymálja és alábecsüli és semmibe veszi a tartományt, hogy más se maradjon ebből a sok hűhóból és a padlón darabokra törő hamutartóból, csak a robaj és annak jelentéktelen következményei. Ha (a félelem ellen vívott küzdelmében) megszilárdul benne ez a tartománytól való teljes elszakadás, akkor a védekezés a legjobb támadás, akkor a markolat dőf halálra, nem a penge. De mi haszna ilyen éjszakai órában a metaforáknak, amikor az az egyetlen értelmesen értelmetlen dolog, hogy rajta tartja a szemét az ajtó alatti ibolyaszín vonalon, a tartománynak azon a hőmérő csíkján.

Négy óra előtt tíz perccel kihúzta magát Oliveira, megmozgatta zsibbadt vállait, és kiült az ablakpárkányra. Mulatságos gondolatnak találta, hogy, ha szerencséje van, és megbolondul azon az éjszakán, teljes lesz a Traveler-tartomány csődje. Egy csöppet sem felel meg ez a megoldás az Oliveira büszkeségének és elszántságának, hogy ellenáll a megadás minden formájának. Minden esetre, ha arra gondol, hogy majd őt is beírja Ferraguto az ápoltak nyilvántartó

könyvébe, az ő ajtajára is kiír egy számot, és varázsszemet vágat rá, hogy szemmel tarthassák éjszaka... Talita meg ostyás gyógyszereket készít neki a patikában, és nagyon óvatosan halad át az udvaron, hogy rá ne lépjen a sántaiskolára, hogy soha többé rá ne lépjen a sántaiskolára. Nem is beszélve Manúról, az meg szörnyen vigasztalan lesz, szegény, az ügyetlensége meg a képtelen próbálkozása miatt. Háttal fordult Oliveira az udvar felé, és veszélyesen himbálódzott az ablakpárkányon; úgy érezte, lassan alábbhagy a félelme, és hogy az semmi jóval sem kecsegteti.

Le nem vette a szemét a fénycsíkról, de minden szusszanásra előntötte valami végre szótlán elégedettség, valami, aminek semmi köze a tartományhoz, és éppen abban állt az öröme, hogy érezte, úgy hátrál a tartomány. Nem számít, mennyi időre, minden lélegzetre összebékélt vele a világ forró lehelete, ahogy már megtörtént vele egyszer-egyszer az életében. Még rágyújtani sem volt kedve, megbékélt önmagával néhány percre, és azt jelentette ez, hogy nincs már tartomány, harc nélkül is győzött, végre már ébren is alhat, azon a keskeny mezsgyén, ahol az ébrenlét és az álom vegyíti el az első hullámain, és rájönnek, hogy nincsenek különféle hullámok; de, persze, semmi jóval sem kecsegtet ez, persze, mindennek szükségképpen vége szakad, mert közben hirtelen fölkomorlik két fekete folt, ott, az ibolyaszínű fénycsík közepe táján, és valami sietős kaparászás az ajtón. „Te kerested magadnak”, gondolta Oliveira, és lecsúszott, oda az íróasztal mellé. „Igazában, ha még egy pillanatig ott maradok az ablakban, fejjel lezuhanok a sántaiskolába. Gyere csak be, Manú, fix, hogy nem vagy, vagy fix, hogy nem vagyok, vagy olyan hülyék vagyunk, hogy azt hisszük, hogy így van, és vért eresztünk egymáson, öcskös, itt a leszámolás, a jó nénikéd!”

– Gyere csak – ismételte meg hangosan, de csak nem nyílt az ajtó. Halkan tovább kaparásztak, és, talán csak véletlenül, odalenn, a szökőkútnál is megjelent valaki, háttal állt ott egy hosszú hajú nő, leeresztett karral, és elmerülten nézte a vízsugaracskát. Ugyanúgy lehetett a Boszorka, mint Talita ekkor és abban a sötétségben, mint

akármelyik bolond nő, de akár Pola is, ha jól meggondolja az ember. Mi sem gátolta, hogy nézegesse a háttal álló nőt, hiszen ha elszánja magát Traveler, hogy belép, maguktól működésbe lépnek a védvonalak, és bőven lesz őneki ideje, hogy elforduljon az udvartól, és szembeszálljon a támadóval. Azért mégis elég furcsa, hogy még mindig kaparássza Traveler az ajtót, mintha meg akarna bizonyosodni róla, hogy alszik-e Oliveira (nem lehet az Pola, mert Polának rövidebb a nyaka és szélesebb a csípője), hacsak Traveler is ki nem talált valami különleges támadási módot (lehet, hogy a Boszorka vagy Talita az, hisz úgy hasonlítanak, éjszaka és a második emeletről meg még inkább), hogy kibillentse a négyzeteiből (legalábbis az egyestől a nyolcasig, mert sosem jutott túl a nyolcason, sosem jut be a Mennybe, sosem teheti be a lábát a kibucába). „Mire vársz, Manú?”, gondolta Oliveira. „Mire jó ez az egész?”. Persze Talita volt az, és most fölfelé nézett, de megint mozdulatlanul, amikor Oliveira kinyújtotta az ablakon, és bágyadtan ide-oda mozgatta a meztelen karját.

– Gyere közelebb, Boszorka – mondta Oliveira. – Innen úgy hasonlítasz valakihez, hogy összetévesztheti az ember a neveteket.

– Csukd be az ablakot, Horacio – kérte Talita.

– Nem lehet, iszonyú meleg van, a férjed meg ijesztően kaparássza itt az ajtót. Ezt hívják úgy, hogy bosszantó körülmények halmaza. De ne törődj vele, fogj egy kavicsot, próbáld meg még egyszer, hátha most...

Egyszerre csapódott a padlóra a fiók, a hamutartó és a szék. Kissé meggörnyedve, elvakítva hunyorgott Oliveira az ajtó helyén elé táruló ibolyaszínű négyszögre meg a mozgó fekete foltra, és hallgatta Traveler szitkozódását. Biztos felköltötte a fél világot ez a zenebona.

– Te szerencsétlen barom – mondta Traveler, és megállt az ajtóban. – Azt akarod, hogy mindannyiunkat kirúgjon a Dirí?

– Prédikál itt nekem – tájékoztatta Oliveira Talitát. – Apám helyett is mindig apám volt.

– Csukd be az ablakot, kérlek – mondta Talita.

– Semmire sincs nagyobb szükség, mint egy nyitott ablakra – mondta Oliveira. – Hallgasd csak a férjedet, mindjárt kiderül, hogy beelépett a vízbe. Biztos, hogy arccal is belegabalyodott a zsinegekbe, nem is tud mit tenni.

– A kurva anyádat – mondta Traveler, és csak hadonászott a sötétben, mindenünnen tépdeste magáról a zsinegeket. – Gyűjts villanyt, te faszkalap.

– Még nem hasalt el – jelentette Oliveira. – Még hátra vannak a görgősorok.

– Ne hajolj ki úgy! – kiáltott rá Talita, és magasba emelte a karját. Oliveira az ablaknak háttal állt, és félre fordított fejjel nézett Talitára, úgy is beszélt hozzá, és közben egyre hátrább hajolt. Cuca Ferraguto is kiszaladt az udvarra, és csak abban a pillanatban vette észre Oliveira, hogy már nem éjszaka van, és hogy Cuca pongyolája ugyanolyan színű, mint az udvar kövezete meg a gyógyszerár fal. Rászánta magát, hogy földeríti a frontvonalat, ezért a sötétség felé nézett, és azt látta, hogy, a támadás nehézségei ellenére is, úgy döntött Traveler, hogy bezárja az ajtót. Hallotta is, két szitok közt, hogy csattan a retesz.

– Így a szép, he – mondta Oliveira. – Csak mi ketten a szorítóban, két férfi.

– Szarok rád – mondta dühösen Traveler. – Csupa lucsok az egyik cipőm, ezt utálok legjobban a világon. Legalább gyűjts már villanyt, semmit se látunk.

– Cancha Rayadánál is ilyenféle volt a hadicsel – mondta Oliveira.

– Megértheted, hogy nem áldozom föl a helyzeti előnyömet. Köszönd meg, hogy válaszolok, még azt se kéne. Én is jártam a Szövetségi Lövöldébe, öcskös.

Hallotta Traveler nehéz szuszogását. Ajtók csapódtak odakinn, Ferraguto hangja keveredett más kérdésekkel és válaszokkal. Mind világosabban rajzolódott ki Traveler alakja; mindennek száma lett, és a helyére került, öt mosdótál, három köpőcsésze, tucat számra

görgősor. Már majdnem látták is egymást abban a világosságban, amely már olyan lett, mint az a galamb a bolond kezében.

– Végül is – mondta Traveler, és fölemelte a fölborult széket, majd kelletlenül leült rá – megmagyarázhatnád egy kicsit ezt a kuplerájt.

– Elég nehéz lesz, he. Tudod, a beszéd...

– Hihetetlen pillanatokban vagy képes beszélni – mondta Traveler mérgesen. – Ha nem két pallón üldögélünk lovagló ülésben, negyvenöt fokos hőségben, akkor úgy csípsz fölön, hogy az egyik lábam a vízben, és körülfonnak ezek az undok zsinegek.

– De mindig ugyanolyan, párhuzamos helyzetben vagyunk – mondta Oliveira. – Mint két ikertestvér a libikókán, vagy csak, mint akárki a tükör előtt. Nem vetted észre, *Doppelgänger*?

Traveler nem válaszolt, csak kivett egy cigarettát a pizsamája zsebéből, és rágyújtott, közben, majdnem vele egy időben, Oliveira is elővett egy szál cigarettát, és ő is rágyújtott. Egymásra néztek, és elnevették magukat.

– Tiszta örült vagy – mondta Traveler. – Nincs mit szépíteni rajta. Olyasmit fejedbe venni, hogy én...

– Hagyd azt a szót, hogy fejébe vesz – mondta Oliveira. – Érd be vele, hogy megjegyzed, óvintézkedéseket tettem, de te jöttél ide. Nem más. Hanem te. Hajnali négykor.

– Talita azt mondta... és úgy gondoltam... De csakugyan azt hiszed...?

– Talán így kell lennie alapjában, Manú. Azt gondolod, azért keltél föl, hogy lecsillapíts, hogy megnyugtass. Ha aludtam volna, könnyű szerrel bejöttél volna, mint akárki, ha egyszerűen odalép a tükör elé, borotvaecsettel a kezében, de vedd hozzá, hogy ecset helyett az van a kezében, amit ott tartasz a pizsamád zsebében...

– Az mindig nálam van, he – mondta Traveler méltatlankodva. – Vagy azt hiszed, kisededóvóban vagyunk itt? Csak azért jársz fegyvertelenül, mert nem vagy tisztában a helyzettel.

– Végeredményben – mondta Oliveira, és visszaült az ablakpárkányra, integetve üdvözölte Talitát és Cucát – egy fikarcnyit

is alig számít, hogy mit gondolok én erről az egészről, ahhoz képest, ami szükségképpen van, akár tetszik nekünk, akár nem. Régóta egykutya vagyunk mi ketten, és csak forog, forog az a kutya, hogy a farkába harapjon. Nem azért, mert gyűlöljük egymást; éppen ellenkezőleg. Más dolgok használnak föl bennünket a játszámjukban, valahogy úgy, mint a világos gyalogot meg a sötét gyalogot. Úgy is mondhatnánk, mint két létmódot, és az egyiknek bele kell omolnia a másikba, és viszont.

– Én nem gyűlöllek – mondta Traveler. – Csak úgy sarokba szorítottál, hogy már nem tudok hová lenni.

– *Mutatis mutandis*, te vártál engem a kikötőben valami olyasmivel, mint a fegyverszünet, a fehér zászló, valami bús fölhívás, hogy felejtünk el mindent. Én se gyűlöllek, öcskös, csak kárhoztatlak, és ezt mondd te sarokba szorításnak.

– Csak élek – mondta Traveler, és Oliveira szemébe nézett. – Ha pedig él az ember, mindig meg kell adnia az árát. De te semmiért se akarsz megfizetni. Sose akartál. Valami katar vagy az életben, egy „tisza”. Vagy császár, vagy semmi, ezt a gyökeres ellentétet vallod. Azt hiszed, nem csodállak a magam módján? Azt hiszed, nem csodálom, hogy nem lettél öngyilkos? Te vagy az igazi *Doppelgänger*, mert olyan vagy, mintha nem testesültél volna meg, pusztán akarat vagy, de olyan, mint odafönn a szélkakas. Ezt akarom, azt akarom, az északot akarom, a délt akarom, és mindent egyszerre, a Boszorkát akarom, Talitát akarom, és akkor lemegy az úr a hullaházba, és megcsókolja a legjobb barátja feleségét. Csak azért, mert valóságok és emlékek keverednek benne valami nagyon nemeuklideszi módon.

Megvonta a vállát Oliveira, de úgy nézett Travelerre, hogy éreztesse vele, nem megvetés volt abban a mozdulatban. Hogy értessen meg Travelerrel valamit abból, amit úgy hívnak a szemközti tartományban, hogy csók, egy Talitának adott csók, Oliveira Polának vagy a Boszorkának adott csókja, az a másik tükörijáték, mint az a játék, hogy az ablak felé fordítja a fejét, és nézi, hogy ott áll a

Boszorka a sántaiskola mellett, míg Cuca, Remorino és Ferraguto kinn tolong az ajtó előtt, és arra vár, hogy kiálljon Traveler az ablakba, és jelentse, hogy minden rendben, legföljebb egy embutalostya kell, vagy egy kis kényszerzubbony néhány órára, amíg túl nem jut a fiú ezen a rohamon. Az ajtó felől az a dörömbölés sem könnyítette meg a megértést. Ha legalább átérezné Manú, hogy abból, amit gondol, semminek semmi értelme az ablak felől, csak a mosdótálak és a görgősorok felől érvényes az, és ha csak egy percig nyugton maradna az, aki két ököllel veri az ajtót, akkor talán... De nem tehet semmit, csak bámulhatja, hogy milyen szép ott a Boszorka a sántaiskola mellett, és csak szurkolhat neki, hogy sikerüljön átpattintani a kavicsot az egyik négyzetből a másikba, a földről a Mennybe.

– ...nagyon nemeuklideszi módon.

– Terád vártam itt mindvégig – mondta fáradtan Oliveira.

– Megértheted, hogy nem akartam hagyni, hogy csak úgy kibelegzenek. Mindenki tudja, mit kell tennie, Manú. Ha magyarázatot kívánsz, hogy mi történt odalenn... csak éppen semmi jelentősége, te is jól tudod. Tudod te, *Doppelgänger*, tudod te. Törődsz is te a csókkal, és Talita se törődik vele. A ti dolgotok ez, utóvégre.

– Nyissák ki! Nyissák ki rögtön!

– Ennek már fele se tréfa – mondta Traveler, és fölállt. – Kinyissuk? Biztos Ovejero az.

– Bánom is én...

– Majd injekciót akar adni, biztos fölverte Talita az egész diliházat.

– Haláliak ezek a nők – mondta Oliveira. – Ahogy ott elnézed, olyan illedelmesen áll ott, a sántaiskola mellett... Jobb, ha nem nyitsz ajtót, Manú, olyan jól elvagyunk itt.

Traveler odament az ajtóhoz, és odahajolt a zárhoz. Mit baszakodik itt ez a rakás hülye ezzel a rémfilmekből ellesett visítózással. Ő is, Oliveira is tökéletesen jól van, majd kinyitják az

ajtót, ha eljön az ideje. Jobban tennék, ha a kávéfőzésen járna az eszük, kávé mindenkinék, kibírhatatlan már ez a klinika.

Elég jól hallatszott, hogy egy csöppet sem hatottak meggyőzően ezek a szavak Ferragutóra, de hamar elnyomta Ovejero bölcs és kitartó dörmögése, és végül békét hagytak az ajtónak. Az udvari népség volt pillanatnyilag az egyetlen nyugtalanító j^el és az, hogy a harmadik emeleten folyton meggyulladt és elaludt a villany, ez volt a 43-as üdvös szokása.

Kis idő múlva az udvaron tűnt föl újra Ovejero és Ferraguto, és onnan nézték, hogy ott ül Oliveira az ablakban, üdvözli őket, és elnézésüket kéri, hogy trikóban van. A 18-as odament Ovejeróhoz, és a szögbelövőről magyarázott neki valamit, Ovejero meg, a jelek szerint, nagy érdeklődéssel hallgatta a szavait, és szakmai figyelemmel vette szemügyre Oliveirát, mintha már nem ő volna a legjobb pókerező társa, elég mulatságosnak is találta Oliveira. Majdnem minden ablak kinyílt az első emeleten, nem is egy beteg fölöttébb élénken részt vett az eseményekben, de az egész nem volt valami nagy szám.

A Boszorka fölemelte a jobb karját, hogy fölhívja magára Oliveira figyelmét, mintha szükség volna rá, és arra kérte, hogy hívja oda Travelert az ablakhoz. Oliveira a legvilágosabban elmagyarázta neki, hogy lehetetlent kér, mert védelmi övezet az ablak előtere, de talán fegyverszünetet köthetnek. Hozzátette, hogy múltbeli színésznőket, különösen olyan operaénekesnőket idéz emlékezetébe az a figyelemfölvívó karfölemelés, mint Emmy Destinn, Melba, Marjorie Lawrence, Muzio, Bori, és, miért is ne, Theda Bara és Nita Naldi, nagy gyönyörúséggel szajkózta ezeket a neveket, Talita meg leeresztette a karját, majd, könnyörögve, újra fölemelte, meg Eleonora Duse és, persze, Vilma Banky, akárcsak Garbó, de mennyire, és Sarah Bernhardt egyik fényképe, amit beragasztott kicsi korában Oliveira az egyik füzetébe, meg Karshavina, Boronova, azok a nők, azok az örök mozdulatok, a sors mindama megörökítése, ha ebben az esetben lehetetlen is a kedves kérés teljesítése.

Ferraguto és Cuca meglehetősen ellentétes dolgokat harsogtak, Ovejero pedig csak hallgatta az egészet azzal az álmatag képével, és intett nekik, hogy hallgassanak már el, hadd jusson már dűlőre Talita Oliveirával. Mihaszna műveletnek bizonyult, mert, amikor már hetedszer hallgatta végig a Boszorka kérését, hátat fordított nekik Oliveira, és csak azt látták (ha nem hallhatták is), hogy társalog a láthatatlan Travelerrel.

– Képzeld, azt akarják, hogy kihajolj az ablakon.

– Nézd csak, akárhogy is, hagyd, hogy kihajoljak egy pillanatra. Átbújhatok a zsinegek alatt.

– Ravaszkodunk, mi? – mondta Oliveira. – Ez az utolsó védelmi vonal, ha áttöröd, akkor már tényleg birokra kelünk.

– Jól van – mondta Traveler, és leült a székre. – Csak ontsd tovább azt a sok haszontalan szót.

– Nem haszontalan az – mondta Oliveira. – Ha ide akarsz jönni, nincs szükséged rá, hogy engedélyt kérj tőlem. Azt hiszem, elég világos.

– Megfogadod, hogy nem ugrasz ki az ablakon?

Úgy nézett rá Oliveira, mintha Traveler óriáspanda volna.

– Végre – mondta. – Kibújt a szög a zsákból. Odalenn ugyanezt gondolja a Boszorka. Én meg még azt hittem, hogy mégis csak ismertek valamennyire.

– Nem a Boszorka az – mondta Traveler. – Tökéletesen tisztában vagy vele, hogy nem a Boszorka az.

– Nem a Boszorka – mondta Oliveira. – Tökéletesen tisztában vagyok vele, hogy nem a Boszorka az. Te meg a megadás, az otthonba és a rendbe való visszatérés heroldja, élharcosa vagy. Sajnálni kezdelek, öregem.

– Ne törődj velem – mondta Traveler keserűen. – Csak azt akarom, add a szavadat, hogy nem teszed meg azt a hülyeséget.

– Figyeld csak, ha kiugrók – mondta Oliveira – épp a Mennybe pottyanak.

– Állj ide félre, Horacio, hadd beszéljek Ovejeróval. Majd én elintézem ezt a dolgot, holnap már senki se fog emlékezni rá.

– Jól kitanulta ez a pszichiátriai kézikönyvet – mondta Oliveira, szinte bámulattal. – Micsoda fogékony tanítvány.

– Ide hallgass – mondta Traveler. – Ha nem hagyod, hogy kihajoljak az ablakon, ki kell nyitnom az ajtót nekik, az meg rosszabb lesz.

– Mindegy nekem, ha bejönnek is, nem biztos, hogy eljutnak idáig.

– Azt akarod mondani, hogy kiugrasz az ablakon, ha le akarnak fogni?

– Lehet, hogy te így érted.

– Kérlek – mondta Traveler, és előre lépett egyet. – Nem érzed, hogy már valóságos lidércnyomás ez? Majd azt hiszik, hogy csakugyan bolond vagy, majd azt hiszik, hogy csakugyan meg akartalak ölni.

Oliveira kissé kijebb hajolt, Traveler pedig megállt a vizes mosdótálak második vonalánál. Egy rúgással félrelökött két görgősort, de nem haladt tovább. A Cuca és Talita visítozása közben lassan kiegyenesedett Oliveira, és intett nekik, hogy nyugodjanak meg. Mintha megadta volna magát, Traveler kissé közelebb húzta a széket, és leült rá. Megint kopogtak az ajtón, de már nem olyan erősen, mint azelőtt.

– Ne törd már a fejed – mondta Oliveira. – Minek keresel magyarázatokat, öregem? Pillanatnyilag csak annyi az igazi különbség köztünk, hogy én egy szál magam vagyok. Ezért az lesz a legjobb, ha lemész, a tieid közé, aztán majd az ablakon át beszélgetünk tovább, mint két jó barát. Az a tervem, hogy nyolc körül kiköltözök innen, abban maradtunk Gekreptennel, hogy süteménnyel és maté-teával vár otthon.

– Nem vagy te egymagádban, Horacio. Pusztá hiúságból akarsz egyedül lenni, hogy te légy a Buenos Aires-i Maldoror. Egy *Doppelgänger*-ről beszéltél, ugye? Látod, van, aki melletted van, valaki, aki olyan, mint te, ha túlhan van is az átkozott zsinegeiden.

– Kár – mondta Oliveira – hogy ilyen ködös fogalmad van a hiúságról. Ez itt a bökkenő, hogy azt akarod, mindenről határozott fogalmad legyen, ha törik, ha szakad. Hát egyetlen másodpercre se tudod megsejteni, hogy talán nem jól gondolod?

– Tegyük föl, hogy úgy gondolom. Akkor is ott himbálódsz a nyitott ablak mellett.

– Ha csakugyan gyanakodnál, hogy mégse úgy vannak a dolgok, ha csakugyan eljutnál az articsóka torzsaszívéig... Senki se kér rá, hogy kétségbe vond, amit látsz, de, ha képes volnál egy parányi erőfeszítésre, érted, csak arra, hogy megmozdítsd a kisujjadat...

– Ha olyan könnyű volna – mondta Traveler – ha csak annyiból állna, hogy hülye zsinegeket aggat föl az ember... Nem mondom, hogy nem tetted meg a magad kis erőfeszítését, de itt láthatod az eredményét.

– Mi baj van már velük, he? Legalább nyitva az ablak, beszívhatjuk ezt a mesés virradatot; érzed, milyen üde levegő száll föl ilyenkor? Odalenn meg mindenki sétál az udvaron, csodálatos, nem is tudják, hogy valóságos testgyakorlás ez nekik. Ott van Cuca, figyeld csak egy kicsit, meg a Diri, az a mézesmázos mormota. Meg a feleséged, az a megtestesült lustaság. Ami téged illet, nem tagadhatod, hogy sose voltál olyan éber, mint most. Ugye érted, hogy értem azt, hogy éber?

– Nem tudom, nem fordítva van-e, öregem.

– Ó, azok az olcsó megoldások, azok az antológiába kívánczó szép mesék. Ha képes volnál más oldalukról szemlélni a dolgokat, talán nem is akarnál elmenni innen. Ha kilépnél ebből a tartományból, mondjuk, az egyes négyzetből a kettesbe, vagy a kettesből a hármásba... Olyan nehéz ez, *Doppelgänger*, egész éjjel csikkeket dobáltam lefelé, de csak a nyolcasba találtam bele. Mindnyájan az ezer éves birodalmat szeretnénk, valamiféle Árkádiát, ahol talán még sokkal szerencsétlenebb lenne az ember, mint itt, mert nem boldogságról van itt szó, *Doppelgänger*, de ahol már nem volna az a piszkos behelyettesítő játék, amely most foglalkoztat

bennünket ötven vagy hatvan éven át, és ahol igazán kezet nyújtánánk egymásnak, nem csak a félelem mozdulatát ismételnénk, és nem azt firtatnánk, nem kést rejteget-e a másik az ujjai közt. Behelyettesítésről szólva, egy csöppet se találnám meglepőnek, ha te meg én ugyanaz az ember volnánk, ki-ki a maga oldalán. Azt mondd, hiú vagyok, ezért úgy látszik, a kedvezőbb oldalt választottam, de ki tudja, Manú! Csak egyet tudok, azt, hogy már nem lehetek a te oldaladon, minden összetörik a kezemben, mindenféle marhaságot csinállok, belebolondulhatna az ember, ha olyan könnyen menne az. De te összhangban vagy a tartományoddal, ezért nem akarod megérteni ezt a jövésmenést, belefogok valamibe, és máris történik velem valami, akkor ötezer év óta kallódó gének húznak visszafelé, és visszaesek a tartományomba, kapálódzok két hétig, két évig, tizenöt évig... Egyszer belenyújtom az ujjamat a szokásokba, hihetetlen, hogy milyen mélyre süllyed az ujjunk a szokásokba, és ki is jön a túlsó oldalon, úgy tetszik, végül mégis eljutok az utolsó négyzetbe, és egyszer csak, mondjuk, vízbe fullad egy nő, vagy rohamom, valami hiábavaló könyörület-rohamom támad, mert az a könyörület... Említettem, ugye, a behelyettesítéseket? Micsoda ocsmányság az, Manú! Olvasd csak Dosztojevskijt, mit ír azokról a behelyettesítésekről. Szóval ötezer év újra visszahúz, és újra kell kezdenünk. Ezért érzem úgy, hogy az én *Doppelgänger*-em vagy, mert mindegyre csak jövök-megyek a te tartományodból az enyémbé, ha ugyan megérkezek az enyémbé, és úgy tűnik föl nekem, hogy azokban a szájalmas átjárásokban az én alakom vagy te, aki ott marad, és szánakozva néz rám, te vagy a méter hetvenbe sűrített ötezer évnyi ember, amint elnézed azt a bohócot, aki mindegyre ki akar törni a négyzetéből. Ennyi.

– Ne baszakodjanak már – kiáltott ki Traveler, mert megint dörömböltek az ajtón. – Nem lehet nyugodtan beszélgetni ebben a diliházban.

– Nagy vagy, öcskös – mondta Oliveira megindultan.

– Akárhogy is – mondta Traveler, és kissé közelebb húzta a széket
– nem tagadhatod, hogy most eljárt egy kissé a kezed. Az átlényegülések és más füvek, minden rendben van, de ez a tréfád mindannyiunk állásába kerül, és főleg Talita miatt sajnálom. Annyit beszélsz a Boszorkáról, amennyit akarsz, de eltartani én tartom el a feleségemet.

– Teljesen igazad van – mondta Oliveira. – Megfeledkezik az ember róla, hogy állásban van meg ilyesmik. Beszéljek Ferragutóval? Ott van a szökőkút mellett. Bocsáss meg, Manú, nem szeretném, ha a Boszorka meg te...

– Most szándékosan hívod Boszorkának? De ne hazudj, Horacio.

– Tudom, hogy Talita, de az előbb még a Boszorka volt. Mind a kettő egy személyben, ahogy mi is.

– Ezt hívják úgy, hogy bolondság – mondta Traveler.

– Mindent hívnak valahogy, te meg választasz a nevek közt, aztán hadd szóljon. Ha megengeded, most egy kicsit a kintiekkel foglalkozok, már annyian vannak, mint a nyű.

– Megyek – mondta Traveler, és fölállt.

– Jobb is – mondta Oliveira. – Sokkal jobb, ha elmész, én meg innen beszélek veled meg a többiekkel. Sokkal jobb, ha elmész, ne ereszkedj itt térdre, ahogy most javában csinálod, mert pontosan elmagyarázom én neked, hogy mi fog történni, hisz úgy szereted a magyarázatot, mint az elmúlt ötezer év minden gyermeke. Mihelyt rávisz a barátságod meg a diagnózisod, hogy rám vesd magad, én csak félrelépek, nem tudom emlékszel-e még rá, hogy dzsúdóztam régen, az Anchorena-utcai gyerekekkel, és csak annyit érsz el vele, hogy kirepülsz itt az ablakon, és eltaknyolsz odalenn, a négyes négyzetben, és még örülhetsz neki, mert az a legvalószínűbb, hogy nem jutsz majd túl a kettesen.

Traveler csak nézett rá, és láthatta Oliveira, hogy könny futja el a szemét. Olyan kézmozdulattal viszonzta, mintha messziről megsimogatta volna Traveler haját.

Még várt Traveler egy pillanatig, utána odament az ajtóhoz és kinyitotta. Rögtön be akart lépni Remorino (két másik ápoló is föltűnt mögötte), de Traveler vállon ragadta, és visszalökte.

– Hagyjátok nyugton – parancsolt rájuk. – Mindjárt jól lesz. Egyedül kell hagyni, mit baszakodtok itt annyit.

Ügyet se vetett Oliveira a csakhamar tetralógussá, hexalógussá és dodekalógussá dagadó dialógusra, csak lehunyta a szemét, és arra gondolt, hogy nagyon jól van így minden, és hogy csakugyan olyan hozzá ez a Traveler, mint egy testvér. Hallotta, hogy csapódik a bezáruló ajtó, és távolodnak a hangok. Majd újra nyílt az ajtó és, vele együtt, az Oliveira szemhéja is fölnyílt nagy nehezen.

– Told rá a reteszt – mondta Traveler. – Nem nagyon bízik bennük.

– Köszönöm – mondta Oliveira. – Menj le az udvarra, nagyon bánkódik Talita.

Átbújkált a kevés megmaradt zsineg alatt, és rátolta a reteszt. Belemerítette az arcát a mosdó vizébe, és úgy ivott, mint az állat, nyelte, nyalta, fújta a vizet, majd visszament az ablakhoz. Remorino utasításai hallatszottak odalentről, visszaparancsolta az ápolókat a szobájukba. Amikor megint kihajolt, üdén és nyugodtan, azt látta, hogy ott áll Traveler Talita mellett, és átkarolja az asszony derekát. Az után, amit Traveler művelt, minden olyan lett, mint valami csodálatos összebékülő érzés, amelyben nem szabad megbontani azt az esztelen de élőeleven és jelenvaló összhangot, nem szabad többé meghamisítani, lényegében az Traveler, aminek őneki kellett volna lennie, ha kissé kevesebb van benne abból az átkozott képzelőerőből, tartományának embere Traveler, tévútra került nemünk jóvátehetetlen tévedése, de mennyi a szépség abban a tévedésben és a hamis és kétes tartomány ötezer évében, mennyi a szépség azokban a könnyben úszó szemekben és abban a hangban, amely a lelkére kötötte: „Told rá a reteszt, nem nagyon bízik bennük”, mennyi a szeretet abban a karban, amely átfogja egy asszony derekát. „Talán”, gondolta Oliveira, amíg viszonzta Ovejero

doktor barátságos és Ferraguto (kissé kevésbé barátságos) integetését, „csak egyetlen lehetséges módja van, hogy kimeneküljünk a tartományunkból, az, ha nyakig belémerülünk”. Tudta, hogy mihelyt megpendíti azt magában (megint ez az az), fölsejlik előtte egy jelenet, egy férfi vezet karonfogva egy öregasszonyt esős-didergős utcákon át. „Ki tudja”, mondta magában. „Ki tudja, nem maradhattam volna-e akkor ott a válaszüinál, és talán nem leltem volna-e rá az átjáróra. Manú biztos megtalálta volna, csak az a hülyeség, hogy Manú sose fogja keresni, én meg...”

– Hé, Oliveira, miért nem jön le kávézni? – javasolta Ferraguto, de láthatóan nem tetszett Ovejerónak ez a javaslat. – Már megnyerte a fogadást, nem gondolja? Nézze, hogy idegeskedik Cuca...

– Ne aggódjon, asszonyom – mondta Oliveira. – Annyi cirkuszi tapasztalata van magának, hogy nem köti majd hátra a sarkamat csacsiságok miatt.

– Jaj, Oliveira, micsoda borzalmas alakok maguk, maga meg Traveler – mondta Cuca. – Mért nem teszi, amit a férjem mond? Éppen most gondoltam rá, hogy kávézhatnánk együtt, mindannyian.

– Úgy, úgy, jöjjön csak le, he – mondta Ovejero, hogy ő is alkalomszerű legyen. – Jó volna megbeszelnünk néhány dolgot egy-két francia könyvről.

– Innen is jól hallom – mondta Oliveira.

– Jól van, öregfiú – mondta Ovejero. – Majd lejön, ha jónak látja, mi meg elmegyünk reggelizni.

– Finom friss kiflivel – mondta Cuca. – Megyünk kávé főzni, Talita?

– Ne legyen már olyan hülye – mondta Talita, és az intelmét követő síri csöndben olyan volt Traveler és Oliveira tekintetének találkozása, mintha két madár ütközne össze villámgyors röptében, és összegabalyodva hullnának alá a kilences négyzetbe, legalábbis így élték át élvezettel az érintettek. Cuca és Ferraguto meg csak kapkodott a levegő után, végül Cuca kinyitotta a száját, és azt

visította: „Mi ez a szemtelenség?”, Ferraguto meg kidüllesztette a mellét, tetőtől talpig végigmérte Travelert, ő meg a feleségére nézett valami bámulattal vegyes szemrehányással, végül Ovejero találta meg a kellően tudományos megoldást, és csak ennyit mondott szárazon: „*Hysteria martinensis jugulata*, menjünk be, majd adok nekik néhány tablettát”, közben meg a 18-as is kiment az udvarra, áthágva Remorino rendelkezéseit, és jelentette, hogy magán kívül van a 31-es, és hogy telefonáltak Mar dél Platából. Remorino erőszakkal kituszkolta onnan, ezzel is hozzájárult, hogy túl nagy tekintély veszteség nélkül üríthesse ki a személyzet és Ovejero az udvart.

– Jaj, jaj, jaj – mondta Oliveira, az ablakban himbálódzva – én meg azt hittem, hogy olyan jó modornak a gyógyszerésznők.

– Mit szólsz hozzá? – mondta Traveler. – Nagy volt ez a Talita.

– Förládozta magát értem – mondta Oliveira. – Az a másik nő még a halálos ágyán se bocsátja meg neki.

– Törődök is én vele – mondta Talita. – „Finom friss kiflivel”, na, ezt add össze.

– Hát Ovejero? – mondta Traveler. – Francia könyvek!

Már csak az hiányzott, he, hogy banánnal kecsegtessenek. Csodálom, hogy nem küldted el a francba.

Hát így van, hihetetlenül tartós ez az összhang, nincs szó rá, hogy viszonzozza annak a kettőnek a jóságát odalenn, akik a sántaiskolából nézik őt, és beszélnek hozzá, mert ott áll Talita a hármaskörben, bár maga sem veszi észre, Travelernek meg az egyik lába a hatosban, úgyhogy csak annyit tehet Oliveira, hogy megmoccantja a jobb kezét, valami félszeg üdvözlés gyanánt, és csak nézi a Boszorkát, Manút, és csak annyit mond magában, hogy mégis csak van valami találkozás, ha nem tarthat is tovább, mint ez az iszonyúan édes pillanat, amelyben kétségkívül az volna a legjobb, ha még kijebb hajolna, és elengedné magát, és puff, vége.

* * *

ITT-OTT

(Mellőzhető fejezetek)

– Fölfrissítek néhány gondolatot, mire megjön Adgalle. Mit szólnál hozzá, ha elvinném egy este a Klubba? Olyan bolond, hogy Étienne meg Ronald el lenne bűvölve tőle.

– Vidd el.

– Tenedek is tetszett volna.

– Miért beszélsz úgy, mintha meghaltam volna?

– Nem tudom – mondta Ossip. – Csakugyan nem tudom. De olyan furcsán nézel ki.

– Nagyon szép álmokat meséltem ma reggel Étienne-nek. Éppen most más emlékekkel is keveredtek, amíg olyan szívből jövő szavakkal ecseteltem a temetést. Csakugyan megindító szertartás lehetett, he. Nagyon ritka dolog, hogy három helyen is legyen egyszerre az ember, de ma délután ez történik velem, nyilván a Morelli hatása. Igen, igen, mindjárt elmesélem. Ha most jól meggondolom, egyszerre négy helyen is vagyok. Közeledek a mindenütt jelenléthez, utána már csak a megőrülés... Igazad van, valószínű, hogy nem fogom megismerni Adgallét, sokkal hamarabb beadom a kulcsot.

– Éppen a Zen fejtegeti az előzetes mindenütt jelenlét lehetőségét, amit te éreztél, ha ugyan érezték.

– De mennyire, he. Egyszerre négy helyről térek vissza: A ma reggeli álmom, most is eleven, és itt tekergőzik bennem. Egy kis közzjáték Polával, ettől megkíméllek, a kissrác temetéséről adott oly szemléletes leírásod, és csak most veszem észre, hogy közben még Travelernek is válaszoltam, egy Buenos Aires-i barátomnak, aki a bűdös életbe' sose tudott megérteni egy pár verssoromat; figyelj csak, így kezdődik: „Félálomban, mosdók bűvára én”. Pedig olyan könnyű, ha figyelsz egy kicsit, talán megérted. Amikor fölébredsz, egy álmaidban derengő paradicsom maradványaival, miközben úgy

csüngenek rád az álmaid, mint az akasztott ember hajzata: valami rettentő csömör, szorongás tölt el, a múlandóság, a hamisság és főleg a haszontalanság érzése. Zuhansz befelé, míg a fogadat mosod, csakugyan a mosdók bűvára vagy, mintha elnyelne az a fehér mosdókagyló, mintha lecsusszannál azon a nyíláson, amely leviszi a fogkövet, a taknyot, a csipát, a fejkorpát, a nyálat, te meg hagyod magad sodortatni, abban a reményben, hogy talán visszatérhetsz a másikhöz, ahhoz, aki az ébredésed előtt voltál, és aki még ott lebeg, még benned van, magadban, de már elmenőben... Igen, befelé zuhansz egy pillanatra, míg az ébrenlét védművei, ó, de szép kifejezés, ó, a nyelv, működésbe nem lépnek, hogy visszatartsanak.

– Tipikus egzisztencialista élmény – mondta Gregorovius lelkesen.

– Biztos, de minden az adagolástól függ. Engem csakugyan beszippant a mosdó, he.

[\(-70\)](#)

58

– De milyen jól tetted, hogy hazajöttél – mondta Gekrepten, és kicserélte a főzőben a yerbafüvet. – Mégis sokkal jobban megvagy itthon, mit akarsz, hát még, hogy ott az az egész környezet! Pihenned kéne két-három napig.

– Meghiszem azt – mondta Oliveira. – Még annál is többet, öreglány. Remek ez a sütemény.

– De jó, hogy úgy ízlik. Csak ne egyél sokat, mert elcsapod a hasad.

– Oda se neki – mondta Ovejero, és cigarettára gyújtott. – Most majd delel egy jót az úr, estére meg már pókerezik, megcsinál egy royal flöst, és térdig jár a sok ászban.

– Ne mozogj – mondta Talita. – Hihetetlen, egy pillanatig se tudsz nyugton maradni.

– Úgy meg van bántva a feleségem – mondta Ferraguto.

– Vegyél még egy süteményt – mondta Gekrepten.

– Csak gyümölcslevet adjanak neki – rendelte Ovejero.

– Az alkalmazott tudományokban képzettek és oktatóházaik országos testületé – tréfálkozott Oliveira.

– Most komolyan ám – mondta Ovejero – ne egyen itt nekem semmit holnap reggelig, he.

– Ezen jó sok cukor van, ni – mondta Gekrepten.

– Próbálg aludni – mondta Traveler.

– Te, Remorino, maradj itt az ajtó mellett, ne hagyd, hogy zaklassa itt a 18-as – mondta Ovejero. – Valami badar bolondériája támadt, másról se beszél, csak valami belövőt hajtogat.

– Ha aludni akarsz, félig behajtom a zsalut – mondta Gekrepten – akkor nem hallatsz be don Crespo rádiója.

– Nem, hagyd csak – mondta Oliveira. – Valami Falú-muzsikát játszanak.

- Már öt óra – mondta Talita. – Nem akarsz aludni egy kicsit?
- Cseréld rajta még egyszer a borogatást – mondta Traveler – látnivaló, hogy megkönnyebbül tőle.
- Már félig meg van fürdetve – mondta Gekrepten. – Akarod, hogy lemenjek, vegyek egy újságot, a *Noticias Gráficas*-t.
- Jó – mondta Oliveira. – Meg egy csomag cigarettát.
- Nehezen aludt el – mondta Traveler – de most már egész éjszaka húzza a lóbőrt. Dupla adagot adott be neki Ovejero.
- Jó legyél, angyalom – mondta Gekrepten – mindjárt visszajövök. Ma este pecsenye lesz vacsorára, akarod?
- Vegyes salátával – mondta Oliveira.
- Jobban lélegzik – mondta Talita.
- Tejberizst is csinálok – mondta Gekrepten. – Olyan rossz bőrben voltál, amikor megjöttél.
- Tele villamoson utaztam – mondta Oliveira. – Tudod, mi van a peronon reggel nyolckor ebben a hőségben.
- Csakugyan azt hiszed, Manú, hogy most már aludni fog?
- Igen, már amennyire bármit is hinni merek.
- Akkor menjünk föl a Dirihez, vár bennünket, hogy kirúgjon.
- Úgy meg van bántva a feleségem – mondta Ferraguto.
- Mi ez a szemtelenség?! – visította Cuca.
- Belevaló fickók voltak – mondta Ovejero.
- Kevés ilyet lát az ember – mondta Remorino.
- Nem akarta elhinni, hogy szögbelövő kell neki – mondta a 18-as.
- Kotródj a szobádba, mert mindjárt adatok egy beöntést – mondta Ovejero.
- Üssék agyon a kutyát – mondta a 18-as.

59

Akkor, időtöltésül, ehetetlen halakat halásznak; de jeleket raknak ki végig a fövenyparton, és felszólítják a halászokat, hogy földeljék is el, mielőtt kifogják őket a vízből, különben megrohadnak.

Claude Lévi-Strauss, *Tristes tropiques*.

[\(-41\)](#)

Elgondolt Morelli egy *acknowledgments*-listát, ez azonban nem került bele a megjelent művébe. Több nevet is tartalmazott: Jelly Roll Morton, Robert Musil, Daisetz Teitaro Suzuki, Raymond Roussel, Kurt Schwitters, Vieira da Silva, Akutagava, Anton Webern, Greta Garbó, Jósé Lezárná Lima, Bunuel, Louis Armstrong, Borges, Michaux, Dino Buzzati, Max Ernst, Pevszner, Gilgames (?), Garcilaso, Arcimboldo, René Clair, Piero di Cosimo, Wallace Stevens, Isak Dinesen. Áthúzta nagyon halvány vonallal Rimbaud, Picasso, Chaplin, Albán Berg és mások nevét, mintha túllontúl is természetes volna, hogy föltüntetik őket. De végeredményben mindet föl kellett volna tüntetni, hiszen úgysem szánta rá magát Morelli, hogy bármelyik kötetében is közölje azt a listát.

Morelli félbehagyott feljegyzése:

Sose leszek képes megszabadulni attól az érzéstől, hogy, az arcomhoz tapadva, az ujjaim közé fonódva, ott van valami káprázatos kirobbanás a fény felé, kitörés belőlem a másik felé, vagy a bennem rejlő másik felé, valami végtelenül kristálytisza, ami összeállhat, és időtlen, tértelen teljes fénné válhat. Mint valami opál- és gyémántkapu, amelyen át azzá kezdünk válni, ami valójában vagyunk, és ami nem akarunk és nem tudunk lenni, és nem is lehetséges lennünk.

Semmi új abban a szomjúságban és abban a gyanakvásban, hanem inkább valami növekvő tanácstalanság azokkal az *Ersatz*-okkal szemben, amelyeket ez az éjjel-nappal éber értelem kínál nekem, ez az adat- és emléktár, ezek a szenvedélyek, amelyekben idő- és bőrdarabkákat hagyok hátra, ezek a sejtelmek, amelyek annyira alant vannak, és olyan messze vannak attól az arcomhoz tapadó másik, közeli sejtelemtől, ez a már látással vegyülő előrelátás, annak az álszabadságnak a megtagadása, amelyben utcákon és éveken át mozgok.

Már csupán ez a jövő bármely pillanatában elrothadó test és ez az időn kívül író csonthalom vagyok, ezért úgy érzem, hogy követeli magát ez a test, követeli a tudatától azt a még föl foghatatlan műveletet, amelynek révén elkerülheti a rothadást. Ennek a testnek, amely vagyok, már előzetes tudomása van egy olyan állapotról, amelyben, az által, hogy megtagadja önmagát, mint olyat, és egyszersmind megtagad mindent, ami vele jár, mint olyat, fölemelkedik a tudata egy testen és világon kívüli állapotba, és ez lenne a léthez való igazi fölemelkedés. Nem az enyém, nem Morellié lesz a testem, nem az enyém, aki már ezerkilencszázötvenben is

ezerkilencszáznyolcvanban rothadok, más lesz a testem, mert a fénykapun túl (hogyan is nevezem azt az arcomra tapadt, rám törő bizonyosságot?), más lesz a lét, nemcsak test, nem test és lélek, nem én meg a másik, nem a tegnap meg a ma. Minden attól függ, hogy...

(itt egy mondat törölve).

Mélabús végszó: egy pillanat a *szatori*, és mindent megold. De ha el akarunk jutni hozzá, kívül-belül végig kell mennünk visszafelé a történelmen. *Trop tard pour moi. Crever en italien, voire en occidental, c'est tout ce qui me reste. Mon petit café-crème le matin, si agréable...*

Valamikor egy könyv gondolatával foglalkozott Morelli, de csak jegyzetlapok lettek belőle. Ez a lap foglalta össze legjobban az egészet: „Pszichológia, öregasszony-hangulatú szó. Egy svéd a gondolkodás vegytani elméletén dolgozik.^[2] Kémia, elektromágnesesség, az eleven anyag titkos áramai, furcsa módon minden újra a *mana* fogalmát idézi; valami másféle kölcsönhatás is gyanítható a társadalmi magatartásformák mellett, egy biliárdjáték, amelyet bizonyos egyének kezdeményeznek vagy sínylenek meg, valami dráma Oidipuszok nélkül, Rastignacok nélkül, Phaidrák nélkül, valami annyiban *személytelen* dráma, amennyiben csak a *posteriori* játszanak közre benne a szereplők lelkiismerete és szenvedélyei. Mintha lélektani küszöb alatti szinteken kötőznék és oldoznák a drámában résztvevők ágait-bogait. Vagy, hogy bókoljunk a svédnek: mintha bizonyos egyének akaratlanul is beleütnék az orrukat mások mélyvegytanába és viszont, így aztán a legfurcsább és legnyugtalanítóbb láncreakciók, hasadások és átalakulások jönnének létre.

Ha így áll a dolog, elég egy nyájas kivetítés, és máris elvárnánk, hogy legyen egy olyan embercsoport, amely, ennek a réges-régi szónak klasszikus értelmében, lélektani válaszokat vél adni, de mást sem képvisel, csak a lelkes anyag, a végtelen kölcsönhatások kiáradásának megnyilvánulását, olyan dolgok kölcsönhatásainak kiáradását, amelyeket hajdan úgy hívtunk, hogy vágy, rokonszenv, akarat, meggyőződés, és amelyek, a jelek szerint, engesztelhetetlenül viszolyognak minden észérvtől és minden ábrázolástól: mint polgárjogaikért küzdő, bennünk lakozó és idegen erők; mint minket magunkat, egyéneket meghaladó keresés, amely a maga céljai szolgálatába állít bennünket, valami homályos szükségszerűség, hogy kivonuljunk *homo sapiens* állapotunkból, de

merre is?... miféle *homo* felé? Mert az a *sapiens* is egy másik réges-régi szó, azt is ki kell mosni alaposan, ha valamilyes értelemben is használni akarjuk.

Ha megírnám azt a könyvet, megmagyarázhatatlan lenne a használatos lélektani eszköztárral minden szabványos magatartási forma (köztük a fényűző csoportba sorolt legszokatlanabbak is). Bolondnak vagy komplett hülyének tünnének föl a szereplői. Nem mintha képtelennek mutatkoznának a mindennapi *challenge and response*-okra, olyasmikre, mint szerelem, féltékenység, irgalom és így tovább, hanem mintha, nagy keservesen, utat törne magának bennük valami, amit a tudatalattijában őriz a *homo sapiens*, mintha, nagy keservesen, egy harmadik szem^[3] pislogna a homlokcsontjuk mögött. Olyan lenne minden, mint valami nyugtalanság, valami szorongás, valami állandó talajtalanság-érzés, olyan terület, ahol tanácstalanul visszahőköl a lélektani okság, és úgy gyötrik vagy szeretik egymást, vagy úgy ismernek egymásra azok a bábuk, hogy alig van sejtelmük róla, mit készít bennük, általuk és révükön az élet: hogy megváltoztassa a lét hangnemét, és hogy valami szinte fölfoghatatlan kísérlet születik az emberben, ahogy más korokban az értelem-hangnem, az érzelem-hangnem, a gyakorlatiasság-hangnem született meg benne. Hogy minden egyes vereségünk után közelebb kerülünk a végső változathoz, és hogy nem létezik az ember, csak szeretne létezni, csak törekszik rá, hogy létezzen, csak kapálódzik szavak és viselkedésformák és olyan örömök közt, amelyeket vér fröcsköl be és mindenféle szó virágos beszéd, mint ez is.”

63

– Ne mozogj már – mondta Talita. – Mintha nem hideg borogatást raknának, hanem vitriolt öntenének rád.

– Mintha valami villamosság volna benne – mondta Oliveira.

– Ne beszélj szamárságot.

– Mindenféle villanófényeket látok, olyanfélét, mint egy Norman McLaren-film.

– Emeld föl egy kicsit a fejed, kicserélem a párnád, nagyon alacsony.

– Jobb lenne, ha nem a párnám bolygatnád, hanem a fejemet cserélnéd ki – mondta Oliveira. – Meg kell adnunk, gyerekcipőben jár a sebészet.

Többször találkoztak a Latin Negyedben, s egy ilyen alkalommal Pola lenézett a járdára, és a fél világ is a járdát nézte. Meg is kellett állniuk, hogy megbámulják Napóleont oldalnézetből, egy kitűnő Chartres-reprodukció mellett, meg kissé odább egy kancát zöld mezőben a csikájával. Két szőke fiú meg egy indokínai lány művei voltak. Tele volt a krétás dobozuk tíz-meg húszfrankossal. Olykor-olykor lehajolt valamelyik művész, javított valamit egy részleten, és azokban a pillanatokban szemlátomást szaporodtak az adományok.

– A Pénelopé-módszert alkalmazzák, csak nem a fölfejtéssel kezdik – mondta Oliveira. – Például az az asszonyosság ott nem nyúlt a zsebébe addig, amíg le nem hasalt a kis Tsong Tsong, hogy javítson egy kicsit azon a kék szemű szőke nőn. Szó, ami szó, becsülik a munkát.

– Úgy hívják, hogy Tsong Tsong? – kérdezte Pola.

– Tudom is én. Csinos a bokája.

– Mennyit dolgoznak, pedig estére majd jönnek az utcaseprők, és akkor oda az egész.

– Épp ez a szép benne. A színes kréta mint eszkatológiai alakzat: kész disszertáció-téma. Ha reggelre le nem törlik ezt az egészet a városi söprőgépek, maga Tsong Tsong jön ide majd egy vödör vízzel. Csak azt fejezi be igazán, amit minden reggel újra kezd. Dobálják a pénzt az emberek, de nem tudják, hogy becsapják őket, mert valójában sose mosódnak el ezek a képek. Csak a járda meg a szín változik, de már ott vannak készen egy kézben, egy doboz krétában, egy begyakorolt mozdulatrendben. Ha valamelyik fiú csak hadonászna itt reggelente, ugyanúgy rászolgáltatna arra a tíz frankra, mint amikor lerajzolja Napóleont. De bizonyoságra van szükségünk. Hát itt van. Ne légy zsugori, dobj oda nekik húsz frankot.

– Még itt se voltál, már adtam nekik.

– Csodás. Valójában a holtak szájába tesszük ezeket a pénzerméket, ez az útravaló obulus. Tiszteletadás a múlandóságnak, annak, hogy olyan kréтарajz ez a katedrális, amelyet egy pillanat alatt eltöröl egy vízszugár. Ott a pénz, és holnap újjá születik a katedrális. Megfizetjük a halhatatlanságot, megfizetjük a tartósságot. *No money, no cathedral*. Te is krétából vagy?

De Pola nem válaszolt, Oliveira meg átkarolta a lány vállát, és sétáltak le-föl a Boul' Mich'en, majd lassan a Rue Dauphine felé ballagtak. Színes krétavilág forgott körülük, és bevonta őket a táncába, sárga-krétás sült krumpli, vörös-krétás bor, kék-krétás, sápadt-szelíd égbolt, egy kis zölddel a folyó felől. Majd megint bedobják a pénzdarabot a cigarettás-dobozba, hogy föltartóztassák a katedrális eltűnését, és majd arra is ítélik ugyanezzel a mozdulattal, hogy elmosódjék, de majd újjá szülessék, hogy összeomoljon a vízszugár alatt, de majd újból fölemelkedjék, fekete és kék és sárga krétavonalak nyomán. Szürke-krétás Rue Dauphine, hozzá illő barna-krétás lépcsőház, szoba a világos-zöld krétával ravaszul meghúzott menekülő-vonalaival, fehér-krétás függönyök, az ágyon egy mindenféle krétával fölrajzolt poncsó, éljen Mexikó!, rögzítőre sóvárgó szerelem, hogy a jelenbe szögezze valami, illatos-krétás szerelem, narancssárga-krétás száj, láthatatlan porban forgó és alvó arcokra, testek kimerült rajzolatára telepedő, színtelen-krétás bánat és csömör.

– Minden szétesik, amihez hozzáérsz, még ha csak ránézel is – mondta Pola. – Olyan vagy, mint valami rettenetes sav, félek tőled.

– Nagyon fölfújsz néhány metaforát.

– Nemcsak hogy mondasz dolgokat, hanem ahogy... Nem is tudom, mint valami kürtő. Néha úgy érzem, kicsúszok a karjaidból, és belezuhanok egy kútba. Rosszabb, mint, ha azt álmodja az ember, hogy az ürbe hull.

– Talán – mondta Oliveira – nem vagy egészen elveszett ember.

– Ó, hagyj nyugton. Értsd meg, tudok én élni. Nagyon jól vagyok úgy, ahogy élek. Itt, a dolgaimmal, a barátaimmal.

– Sorold csak, sorold. Jót tesz. Kapaszkodj a nevekbe, akkor nem esel el. Itt az éjjeliszekrény, a függöny se került le az ablakról, Claudette-nek ugyanaz a száma, DAN-ton 34 nem tudom hány, a mamád is ír Aix-en-Provence-ból. Minden rendben.

– Félek tőled, te amerikai szörnyeteg – mondta Pola, és odasimult hozzá. – Abban maradtunk, hogy az én lakásomon nem beszélünk a...

– Színes krétákról.

– Arról az egészről.

Oliveira rágyújtott egy Gauloise-ra, és megakadt a szeme az éjjeliszekrényen heverő, összehajtott papírlapon.

– Orvosi beutaló?

– Igen, azt akarják, hogy rögtön csináltassam meg. Nyúlj ide, rosszabb, mint a múlt héten volt.

Már majdnem este lett, és Pola úgy hatott, mint egy Bonnard-akt, amint ott hevert az ágyon, és valami sárgás zöldbe vont a ablakon beszűrődő utolsó fénysugár. „A reggeli söprőgép”, gondolta Oliveira, és lehajolt, és megcsókolta a lány egyik mellét, éppen ott, ahová Pola mutatott tétova ujjával. „De nem jönnek föl a negyedik emeletig, még sose hallottak olyan söprő- vagy locsológépről, amely fölmegegy a negyedik emeletig. Eltekintve tőle, hogy reggel majd megint jön a rajzoló, és megismétli ugyanezt, ezt a finom hajlású vonalat, amelyben valami...” Sikerült elhessegetnie a gondolatot, sikerült, ha csak egy pillanatra is, úgy megcsókolnia Polát, hogy ne legyen több belőle, csak a saját csókja.

A Klub személyilap-mintája

Gregorovius, Ossip.

Hontalan.

Telihold (a szputnyik-előtti időben láthatatlan túlsó felén): kráterek, tengerek, hamu?

Szívesen öltözik feketébe, szürkébe, barnába. Még sose látták igazi öltönyben. Némelyek azt állítják, három is van neki, de mindig a másíknak a nadrágjával hordja az egyiknek a kabátját. Nem volna nehéz ellenőrizni.

Életkora: azt mondja, negyvennyolc éves.

Foglalkozása: értelmiségi. A nagymanya nővére küldözget neki szerény összeget havonta.

Carte de séjour AC 3456923 (hathónapos, meghosszabbítható. Már kilencszer meghosszabbították, mind nagyobb nehézségek árán).

Származási ország: Borzokban született (valószínűleg hamis az anyakönyvi kivonata, ahogy Gregorovius kijelentette a párizsi rendőrségen. Gyanújának okai a nyilvántartásban található meg).

Származási ország: születése évében Borzok az OsztrákMagyar Monarchiához tartozott. Nyilvánvalóan magyar származású. Ő szívesen sejteti magáról, hogy cseh.

Származási ország: valószínűleg Nagy-Britannia. Gregorovius Glasgow-ban születhetett tengerész apától és helybeli anyától, egy kényszerű kikötés, egy ügyes-bajos kirakodás, a *stout ale* következtében és Miss Marjorie Babington (Stewart Street 22) túlságosan is idegenbarát hajlamai jóvoltából.

Kedvét leli benne Gregorovius, hogy olyan kalandokat talál ki, amelyek a születése előtt történtek vele, és megszólja az anyjait

(három is van neki, aszerint, hogy milyen részeg), léha szokásokat tulajdonít nekik. Herzogin Magda Razenswill a whiskyvel vagy a konyakkal tűnik föl, egy *carezzá*-ról szóló (négy nyelvre lefordított) áltudományos értekezés lesbikus szerzőjeként. Miss Babington, aki a ginnel szokott megjelenni ektoplazma képében, kurva lett a végén Máltán. A harmadik anya állandó talány Étienne-nek, Rónáidnak és Oliveirá-nak, amíg végig követik elmosódó jelenéseit a Beaujolais, a Cotes du Rhône vagy a Bourgogne Aligoté nyomán. Esete válogatja, hogy hívják, hol úgy, hogy Gallé, hol Adgalle vagy Minti, tetszés szerint él Hercegovinában vagy Nápolyban, egy vaudeville-társulattal utazgat az Egyesült Államokban, ő az első nő, aki dohányzik Spanyolországban, ibolyát árul a bécsi Opera bejáratánál, fogamzásgátló módszereket talál föl, meghal tífuszban, él, de vakon Huertában, a cár sofőrjével együtt tűnik el Carszkoje Szelóban, szökőévenként megpumpolja a fiát, vízgyógyászattal foglalkozik, gyanús kapcsolatai vannak egy pontoise-i plébánossal, meghalt Gregorovius születésekor, aki, ráadásul, nem más, mint Santos Dumont fia. Fölfigyeltek rá a fültanúk, hogy a harmadik anyával kapcsolatos egymás utáni (vagy egyidejű) változatokba megmagyarázhatatlan módon, mindig belekeveredik Gurdiaeff, akit fölváltva csodál és utál Gregorovius.

Morelli arcai: a *Bouvard et Pécuchet*-oldala, az irodalmi almanachot összeállító oldala (néha az egész életművét „Almanachnak” nevezi).

Szeretne *lerajzolni* bizonyos eszméket, de nem képes rá. Pocsék rajzok láthatók följegyzései lapszélén. Rögeszmésen ismétél egy olyan ütemesen reszkető csigavonalat, amely a száncsi *sztúpát* díszítő csigavonalakhoz hasonlít.

Eltervez egyet a félbehagyott könyvének több befejezése közül, de csak valami vázlatot hagy hátra. Egyetlen mondat van azon az oldalon: „Tudta lényegében hogy nem folytathatja mert nincs tovább sehová”. Ez a mondat ismétlődik az egész oldalon, olyan az egész, mint egy fal, mint egy gát. Nincs pont, nincs vessző, nincs lapszél. Ténylegesen egy szavakból épült fal világítja meg a mondat értelmét, egy olyan sorompóba való beleütközést, amely mögött semmi sincs. De alább, jobboldalt, hiányzik az egyik szóból a *se*. Fölfedezi az éles szem itt a hézagot a téglák közt, az átszűrődő fényt.

Boldogan fütyörészve fűzöm a cipőmet, és egyszer csak rám szakad a boldogtalanság. De most rajtakaptalak, szorongás, megéreztelek mindenféle szellemi nekikészülés *előtt*, az első tagadó jelre. Mint valami szürke színt, ami a fájdalom lehet, és a gyomrom lehet. És *majdnem ezzel* egy időben (de utána, ezúttal nem csapsz be) megnyílt az út az érthető eszköztár előtt, ezzel az első magyarázó gondolattal: „Most pedig éljük a másnapot, stb.” Amiből ez következik: „Szorongok, *mert...* stb”.

Vitorlás eszmék, hajtja őket az alulról fújó uralkodó szél (de csak helymeghatározás az az alulról). Ám elég egy szellőváltás (*de mi változtatja meg a kvadránsát?*), és máris itt vannak a boldog kis csónakok a színes vitorláikkal. „Végeredményben semmi ok panaszra, he”, valahogy így.

Felébredtem, és megláttam a hajnalfényt a redőny résein át. Olyan mély éjszakából derengett föl, hogy szinte úgy éreztem, mindjárt kihányom magamat, rémület fogott el, hogy megpillantottam egy új napot, változatlan külsejével, mindenkori gépies közönyével: eszmélet, fényérzet, szemkinyitás, ablakredőny, pirkadat.

Abban a másodpercben, a félálom mindentudásával fölmértem annak a borzalmát, ami csodálatra bírja és elbűvöli a vallásokat: fölmértem a mindenség örök tökélyét, a földkerekség véget nem érő forgását a tengelye körül. Émely, az elviselhetetlen kényszer érzése. *Kénytelen vagyok elviselni, hogy minden nap felkél a nap. Szörnyűséges. Embertelen.*

Mielőtt megint elaludtam, elképzelttem (láttam) egy csodás véletlennel teli, képlékeny, változó mindenséget, egy rugalmas mennyboltot, egy napkorongot, amely hamarosan már nem lesz, vagy megdermed, vagy alakot változtat.

Sóváran kívántam, hogy szóródjanak szét az álló-merev csillagképek, az Isteni Órás Tröszt ama piszkos fényreklámjai.

(-83)

Fönnakadt a nőben a páralég, alighogy bözgetni kezdte a pickéjét a férfi, elkapta őket valami sodradat, valami vad tapasztkodás, fölcsigázott hakkanat. Valahányszor be akarta szíjni az egész pihevényt, mindjárt belegubódott valami panaszos fincsorba, rángás jött rá, hogy szembe került a pimpukával, érezte, hogy lassanként áttükrösödtek, belepesedtek, kiduzmadtak a panyigák, végül egészen kimeredtek, mint az ergomanin trimalchiát, ha rácseppentenek néhány csöpp cariacuntiát. Pedig még csak a kezdet volt ez, mert egyszer csak fölgózta a cumbáit a nő, és közójük engedte a férfit, hogy gyöngéden közelítsen a csatolgánya donáival. Alighogy összetollasodtak, valami rikoly tarajzotta föl, bogozta össze-ki és bénította-mozgatta meg őket, majd egyszerre hirtelen a forrás, a zsögörök őrjöngve kiömlő osztúzhányója, az orguzma zihálva nyomakodó szájpóra, rángógörcsök föl-földuzzanása egy emberentúli vízűnetben. Evőé! Evőé! Alélkodva érezték, hogy gímbőgetű, gyöngyedő gyönyörzajlás taraján lengetőznek. Pimegett a lécs, alábbhagyott a büszke tolladzás, és mindennek valami mélységes csihadás, rájuk boruló csalfátylak libogása, olyan, szinte szilaj szirongatás lett a vége, amely a kéjbumm végső határáig sajdította őket.

(Renovigo, 5. szám)

Még egy öngyilkos^[4]

Kellemetlen meglepetéssel olvastuk ász a hírt az *Ortográfíko*-ba, hogy a múlt március 1-jén möghalt San Luis Potosíba Adolfo Abila Sanhes alezredös (akkit ezredösnek léptettek elő, amimkor kilépett a szógálatból). Meglepetés vót, mer nem tuttunk rólla, hogy fekvő beteg. Különben mán az öngyilkosjelölt barátaink közt tartottuk nyilván egy ideje, eccör mög utalt is rá a „Renovigo”, hogy bizonyos tünetöket észleltünk rajta. Csak éppen nem a revolvért választotta Abila Sanhes, mint Giyermo Delora antiklerikális író, de nem is a kötelet, mint Eugène Lanti francia eszperantista.

Figyelőmre mög elismerésre méltó embör vót Abila Sanhes. Karakán katona, akki elméletbe, gyakorlatba egyaránt böcsületire vált a testületinek. Magasztos fogalmi vótak a hűségéről, és a csatamezőt is mögjárta. Tanúit embör vót, tudományokra oktatót ifjakat, fölnötteket. Gondolkodó embör létire, sokat írt újságokba, egynéhán kiadatlan művet is hátra hagyott, kösztük a „Laktanyai Életelvek”-et Költőként igöncsak könnyen versölt, különféle műfajokba. A toll és ceruza művészeként sokszor mögörvendösztetött bennönket az alkotásaival. Nyelvész is vót, igön szívessen fordítgatta a műveit angolra, eszperantóra mög más nyelvekre.

Alapjába a gondolat és a tett, az erkölcs és a tudás emböre vót Abila Sanhes. Ezök tötték ki az ő javait.

Több tehörtétel is akad a számlája másik oszlopába, habozik is az embör, mielőtt leráncsa a leplet az elhunyt magánéletiről. De nem a közéleti embör tehörtétele ám az, mán pedig Abila Sanhes avvót, ezér ászán az előbb jelzött hibát követnének el, ha most homályba

hagynánk az érem másik oldalát. Életrajzírói és történelmi szerepünkbe szakítanunk köll az aggályoskodással.

Ismertük személyöppen is Abila Sanhest, 1936 körül Linares-be, N.L., utánna mög Montereibe is mögfordultunk virágzónak, boldognak tetsző othonába. Esztendőök múlva, mikor mögen möglátogattuk Samorába, egész más kép fogadott bennönket, ászt láttuk, hogy széthullóba az othona, úgy is lótt pár hét múlva, mer othagyta az első felesége, szétszéledtek a gyerökei. Utóbb, San Luis Potosíba, egyg jótét lélok fiatalasszonnyal tanálkozott, akki mögsajnálta, oszt hajlandó vót hozzámönni feleségül: így lótt másoggyára is csalággya, az osztán odaadó vót, jobban elviselte, mint az első, nem is hagyta el soha.

Mejik vót mög előbb Abila Sanhesbe, a háborodoccság vagy az iszákosság? Nem tuggyuk, de az a kettő egygütt tötte tönkre az életit, mög a halálát is az okozta. Betegösködött az utolsó éveibe, mán köröszöt vetöttünk rá, tudtuk, hogy ű is sebössen halad, öngyilkos módon, az elkerülhetetlen végzete felé. Elfog bennönket a sorsszerűség érzése, ha ászt láttjuk, hogy nyíligyenössen halad valaki a közeli, gyászos elmúlás felé.

Hitt az elhunyt a túlvilági életbe. Ha mögtanáta, része lögyön abba a boldogságba, amire, ha más módonn is, minnyájan vágyunk, mink embörök.

70

„Az első pöröm idején még nem volt Istenem..önmagamat szerettem, nem akartam senki mást; az voltam, ami lenni akartam, és azt akartam, ami voltam, és szabad voltam Istentől és minden más dologtól... Kérjük ezért Istent, hogy szabadítson meg bennünket Istentől, és hogy fölfogjuk az igazságot, és örökké élvezhessük az igazságot, ott, ahol a legfőbb angyalok, a légy és a lélek mind hasonlóak, ott, ahol én voltam, és ahol azt akartam, ami voltam, és az voltam, ami lenni akartam...”.

MEISTER ECKHARDT, szentbeszéd: *Benti pauperes spiritu*

[\(-147\)](#)

Morelliád

Mi ez alapján, mi ez az egész, hogy föl akarunk lelteni egy évezredes birodalmat, egy édent, egy másik világot? Amit csak írnak mostanában, amit csak érdemes elolvasni, minden ezt az elvágyódást árasztja. Árkádia-komplexus, vissza a nagy anyaméhbe, *back to Adam, le bon sauvage* (és így tovább...), *Elvesztett Édenem, mindhiába kerestek, kihunyt a fény nekem...* Elő a szigetekkel (lásd Musil) vagy a gurukkal (ha futja a pénzünkből a Párizs-Bombay repülőjára), vagy egyszerűen vegyünk kézbe egy kávécsészét, nézegessük mindenfelől, már nem is úgy, mint egy csészét, hanem úgy, mint annak a roppant számárságnak egyik bizonyosságát, amelybe belegabalyodtunk, és próbáljuk csak azt hinni, hogy nem más az a tárgy, mint egy közönséges kávécsészé, erre még a leghülyébb újságíró is, akit megbíztak, hogy foglalja össze nekünk, mi az, hogy quantumok, Planck, Heisenberg, az is mindjárt kezét-lábát törí, úgy magyarázza három teljes hasábon, hogy minden recseg-ropog, mintha egy nagy hidrogén- vagy kobaltugrásra készülő macska volna a mindenség, és mindannyian földobjuk a talpunkat attól az ugrástól. Ezek ám csak a goromba szavak.

Fehér a kávécsészé, gesztenyebarna a jó vadember, Planck meg fantasztikus német. Mindezek mögött pedig (mindig van egy mögött, lássuk be, hogy ez a modern gondolkodás kulcsfogalma) ott az Éden, egy másik világ, a megtiport ártatlanság, amelyet vaktában, sírva keresgélünk, Hûrqalyâ földje. Mindenki a kapunyitáson ügyködik valamiképpen, mindenki azon van, hogy részt vegyen a játékban. Nem is az Éden miatt, nemcsak magáért az Édenért, hanem csakis azért, hogy maga mögött hagyja a lökhajtásos

repülőgépet, Nyikita vagy Dwight vagy Charles vagy Francisco fizimiskáját, a csengőfrászt, a hőmérőt és köpölyt, azt, hogy seggbe rúgják, nyugdíjba vágják (negyven évig egy zabszem se fért a valagába, úgy szorongott, hogy ne fájjon annyira, de akkor is fáj, mindig beljebb hatol egy kicsit az a cipőorr, és rúgja, rúgja, míg egészen szét nem rúgja a pénztáros vagy az alhadnagy vagy az irodalomtanár vagy az ápolónő szegény seggét), szóval, mint mondtuk, nem azért keresi a *homo sapiens* a kaput, hogy belépjen az évezredes birodalomba (noha nem jönne rosszul, de nem ám), hanem pusztán azért, hogy becsukhassa maga mögött azt a kaput, és, mint egy örvendező kutya, riszálhassa a seggét, mert tudja, hogy már mögötte van a kurva élet cipője, az már csak a bezárt kaput rugdalja, ő pedig fölsóhajtva lazíthat szegény segglyukán, kihúzhatja magát, sétára indulhat kis kerti virágszálak közt, letelepedhet, elnézegethet egy felhőt éppen csak ötezer évig, vagy, ha lehet, húszezerig, és nézegetheti a kis virágokat, ha senkinek sincs kifogása ellene, és ha ott maradhat a kertben.

Olyan is akad időnként a seggüket tíz körmükkel védelmezők seregében, aki nemcsak azért zárná be a kaput maga mögött, hogy oltalmazza magát a hagyományos három dimenziós rugdosástól, nem is beszélve azokról, akiket az értelemnek, az elegendő ok több mint korhadt elvének és számtalan más nyavalygásnak a világából szalasztottak, hanem azt is hiszi az ilyen alak, más bolondokkal egyetemben, hogy nem is a világon vagyunk mi, hogy egy ellenáramlatba pottyantottak bennünket dicső eleink, amelyből ki kell kecmeregnünk, ha nem akarjuk, hogy végül lovasszobor vagy példás nagyapa váljon belőlünk, és, hogy semmi sincs veszve, ha összeszedjük a bátorságunkat, és végre kijelentjük, hogy minden elveszett, és hogy újra kell kezdeni, mint azok a híres munkások, akik észrevették 1907-ben, egy augusztusi reggelen, hogy rosszul jelölték ki a Monté Brasco alagútjának a nyomvonalát, és hogy több mint tizenöt méterrel eltérnek attól a helytől, ahol a Dublivna felől fúró délszláv munkások alagútjával találkoznának. Mit csináltak azok

a híres munkások? Otthagyták a híres munkások az alagútjukat, ahogy volt, följöttek a felszínre, több nap és több éjszaka hánytákvetették a dolgot különféle piemontei kocsmákban, majd ázni kezdtek a maguk szakállára és kockázatára, valahol másutt a Brasco oldalában, csak haladtak előre, mit se törődtek a délszláv munkásokkal, és négy hónap és öt nap múlva ki is jutottak valahol Dublivnától délre, egy nyugalmazott tanító nem kis meglepetésére, amikor meglátta őket, hogy előbújnak a háza fürdőszobájában. A dublivnai munkásoknak is követniük kellett volna ezt a dicséretes példát (bár igaz, ami igaz, nem közölték velük szándékaikat azok a híres munkások), ahelyett, hogy makacsul egy nem létező alagúttal akarnak találkozni, ahogy annyi költővel megesik, akik még késő éjjel is derékig ki-kihajolva kémlelnek a szalonjuk ablakából.

Így aztán nevethet az ember, azt hiheti, hogy nem beszélnek itt komolyan, pedig bizony, hogy komolyan beszélnek; egymagában is több hasznos alagutat fúrt a nevetés, mint a világ minden könnycseppje, ha nem tetszik is ez azoknak a fafejűeknek, akik konokul azt hiszik, hogy termékenyebb Melpomené, mint Queen Mab. Jó lenne már egyszer s mindenkorra meg nem állapodnunk ebben a kérdésben. Van talán kiút, az a kiút azonban bejárat legyen. Van talán évezredes birodalom, de nem úgy jutunk oda, hogy elmenekülünk az ellenséges ostrom elől, amely rohammal veszi be az erődítményt. Sok-sok mindentől menekült idáig ez az évszázad, keresi a kapukat, és néha betöri őket. Ki tudja, mi történik utána, akadhatnak néhányan, akiknek sikerül meglátniuk, hogy mi, de otthagyják azok a fogukat, egy pillanat alatt fátylat borít rájuk a nagy, sötét feledés, mások a kis egérúttal is beérik, egy elővárosi házikóval, irodalmi vagy tudományos szakképzettséggel, némi utazgatással. Megtervezik az egérutakat, műszakilag kicentizik őket Modulorral vagy Nylon Vonalzóval. Vannak hülyék, akik makacsul azt hiszik, hogy az ivás is megfelelő módszer lehet, vagy a kábítószer vagy a homoszexualitás, bármiféle, *önmagában* remek vagy ártalmatlan dolog, amit ostobán rendszerré magasztalnak föl, a

birodalom kulcsává. Lehet, hogy másik világ is van ezen belül, de nem úgy találjuk majd meg, hogy kivágjuk a körvonalait a napok és életek mesés sokadalmában, nem fogjuk föllelni sem a sorvadásban, sem a túlburjánzásban. Nem létezik az a világ, meg kell teremtenünk, mint a fönixmadár önmagát. Benne van ebben a világban az a másik, de úgy, ahogy az oxigénben és a hidrogénben van benne a víz, vagy ahogy a Spanyol Akadémia szótárának 78., 457., 3., 271., 688., 75. és 456. oldalán minden ott van, ami szükséges Garcilaso egy bizonyos hendecasylla-buszának megírásához. Mondjuk, ábra a világ, és ki kell olvasnunk. Ha kiolvastuk, értsünk hozzá, hogy meg is alkossuk. Kit érdekel egy szótár önmagáért? Ha kényes vegyi folyamatokból, ozmózisból és elemvegyületekből kikéi végül Beatrice a folyóparton, hogy is ne gyanítanánk ámuldozva, hogy őbelőle meg mi születhetne? Micsoda hasztalan emberi feladatunk, hogy, ugyanazon az asztalon terítünk, újra meg újra ugyanazt tesszük, ugyanazt a napilapot vásároljuk, ugyanazokat az elveket alkalmazzuk ugyanazokra a helyzetekre, és, ha a magunk fodrászai vagyunk, unásig ismételjük kéthetente ugyanazt a hajvágást. Lehet, hogy van egy évezredes birodalom, de ha valamikor eljutunk is oda, ha mi magunk vagyunk az a birodalom, már nem így fogják hívni. Amíg ki nem ragadjuk az idő kezéből történelem-korbácsát, amíg meg nem fékezzük ezt a nagy *amíg*-dagályt, továbbra is célnak tartjuk addig a szépséget, vágyálomnak a békét, mindig csak idekinn, kívül a kapun, ahol nem is mindig olyan rossz valójában, ahol sok ember gondtalan életet, kellemes illatokat, jó fizetést, kiváló minőségű irodalmat, sztereo hangzást élvezhet, akkor minek nyugtalankodnánk, ha valószínűleg véges a világ, a történelem pedig a tetőpontjához közeledik, az emberi nem kilép a középkorból, és belép a kibernetikus korba? *Tout va très bien, madame la Marquise, tout va très bien, tout va très bien.*

Különbön tökfilkónak kell lennünk, költőnek kell lennünk, ábrándozónak kell lennünk, hogy öt percnél többet vesztegessünk ezekre a rövid úton tökéletesen eloszlatható nosztalgiákra.

Nemzetközi fejesek, tu-dó-sok minden értekezlete, minden új műhold, új hormon vagy atomreaktor újabb csapást mér ezekre a hiú reményekre. Tény, hogy műanyagból lesz az a birodalom. Nem is azért, mert szükségképpen valami orwelli vagy huxley-i lidércnyomássá válik a világ; sokkal rosszabb jön: egy lakóira szabott, kellemes világ, sehol egy szúnyog, sehol egy írástudatlan, továbbá óriási tyúkok és mindnek bizonyára tizennyolc ízletes combja, távirányítású fürdőszobák, naponként változó színű víz, az országos egészségügyi szolgálat gyöngéd figyelmessége, minden szobában televízió, például nagy trópusi tájak Reykjavik lakóinak, iglu-látképek a havannaiaknak, minden lázadozást leszerelő, elmés ellentételezések, satöbbi.

Vagyis kielégítő világ józaneszű embereknek.

De marad-e valaki benne, akár csak egy is, aki nem józaneszű?

Az elfeledett birodalom valami zugában, maradványában. Valami erőszakos halálban; ez a büntetése, ha eszébe jut valakinek a birodalom. Egy nevetésben, egy könnycseppben, a birodalom szívós emlékképében. Alapjában nem úgy néz ki, hogy majd embert öl az ember. Inkább magára hagyja, kirántja kezéből az elektronikus gépezet, az űrrakéta vezérlőkarját, elgáncsolja, végül pedig ráuszít egy agarat. Mindent kiölhetnek, csak a birodalom utáni sóvárgást nem, itt hordozzuk a szemünk színében, minden szerelmünkben, mindenben, ami mélységesen meggyötör és szabadjára enged és csalódással tölt el bennünket. Talán csak *wishful thinking*; ám ez már a tollatlan négylábú lehetséges másik meghatározása.

- Jól tetted, hogy hazajöttél, szerelmem, ha olyan fáradt voltál.
- *There's not a place like home* – mondta Oliveira.
- Igyál még egy teácskát, frissen főztem.
- Lehunyt szemmel még keserűbbnek hat, csodás. Aludnék egy kicsit, ha megengednéd, olvass addig egy képeslapot.
- Igen, drágám – mondta Gekrepten, a könnyeit törölgetve, és engedelmesen az *Idilio* után nézett, bár nem éppen volt olvasó kedvében.
- Gekrepten.
- Igen, szerelmem.
- Ne törődj ezzel, öreglány.
- Persze, hogy nem törődök, majmikám. Várj, mindjárt kicserélem a hideg borogatást.
- Hamarosan lábra állok, és sétálunk egyet Almagraban. Talán játszanak valami színes zenés filmet.
- Majd holnap, szerelmem, jobb most, ha pihensz. Olyan képpel jöttél haza...
- Mit tehetünk róla, ezzel jár, hogy állásban van az ember. Ne aggódj. Hallgasd csak, hogy dalol odalenn Százfitying.
- Isten madárkája. Biztos takarítják a kalitkáját. – mondta Gekrepten. – Így még hálásabb...
- Hálásabb – ismételte Oliveira. – Tudod, annak hálálkodik, aki kalitkába zárta.
- Nem fogják föl az állatok.
- Az állatok – ismételte Oliveira.

Igen, de ki gyógyít majd ki bennünket abból a fojtott tűzből, abból a fakó tűzből, amely estefelé támad a szuvas kapualjak alól, a kis bejáratokból, és fut végig a Rue de la Huchette-en, abból a köveket nyaldosó és ajtónyílásokból leskelő alaktalan tűzből, mitévők legyünk, hogy lemossuk magunkról ránk égetett édes sebeit, amelyek sehogy sem gyógyulnak, itt sajognak bennünk mindörökre, az idővel és az emlékezéssel, a bennünket ideát tartó ragacsos dolgokkal összetapadva, és amelyek édesen égetnek, amíg csak el nem hamvasztanak bennünket? Akkor már jobb kiegyeznünk, akár a macskák és a penész, jobb szoros barátságot kötnünk a rekedt hangú házmesternéssel, az ablakból nézelődő és száraz ággal játszadozó, szenvedő, sápadt emberi lényekkel. Jobb ezzel a szüntelen izzással viselnünk azt a belső égést, mely úgy terjed, mint a lassú érés a gyümölcsben, jobb eme végtelen kövadon izzó lüktetéseként járnunk-kelnünk életünk éjszakáin át, engedelmesen, mint vak kőrútján a vérkeringés.

Hányszor töprengek rajta, hogy nem csupán írogatás-e itt ez is, egy olyan korban, amikor csalhatatlan egyenletek és megalkuvás-gépezetek közt tévedezünk! De vajon nem csupán irodalom lesz-e abból is, ha azon töprengünk, hogy föllelhetjük-e a megszokás túlsó oldalát, vagy inkább engedjünk, bízzuk magunkat derűs kibernetikájára? Lázadás, megalkuvás, szorongás, földi táplálék, mindenféle kettősségek: Jin és Jang, szemlélődés vagy *Tätgkeit*, zabkása vagy *faisandée* fogoly hús, Lascaux vagy Mathieu, micsoda szó-függőagy, micsoda pizsama-viharokkal és szalon-csapásokkal teljes zsebdialektika! Elég, ha föltesszük magunknak azt a kérdést, hogy mit válasszunk, máris megrontjuk, besározzuk vele a választhatót. *Hogy ez igen, az meg nem, hogy ez így, hogy az úgy...* Mintha nem is lehetne dialektikus, ha választ az ember, a kérdés

puszta fölvetése is elszegényíti, vagyis meghamisítja, vagyis valami mássá változtatja a választást. Hány örökkévalóság a Jin és a Jang közt? És ugyan mennyi lehet az igen és a nem közt? Minden csak irkafirka, vagyis mese. De mire megyünk az olyan igazsággal, amely megnyugvással tölti el a tisztességes tulajdonost? A *lelemény* legyen a mi lehetséges igazságunk, vagyis a betűvetés, az írás, a festés, a szobrászkodás, a földművelés, a haltenyésztés, a földkerekség minden -ása -ése. Csupa -és minden érték, -és a szentség, -ás a társadalom, tiszta -és a szerelem, az -ések -ése a szépség. Morelli egy nápolyiról beszél az egyik könyvében, aki éveket töltött vele, hogy kinn ült a háza kapujában, és egy csavart nézett a földön. Éjszakára fölvette, és a derékalja alá tette. Előbb csak nevetség tárgya volt az a csavar, bosszantás, közösségi ingerültség, szomszédok kupaktanácsa, a polgári kötelességek megsértésének jelképe, végül csak vállvonogatás, békesség, az a csavar lett a békesség, senki se mehetett el úgy az utcában, hogy rá ne sandítson a csavarra, és át ne érezze, hogy az ott a békesség. Szívbénulásban halt meg az illető, a csavar meg eltűnt, mihelyt odacsődültek a szomszédok. Ott van valamelyiküknél, talán előelőveszi titokban, és elnézegeti, majd megint elteszi, és bemegy a gyárba, érez valamit, csak nem tudja, mit, valami ködös szemrehányást. Csak akkor nyugszik meg, amikor előveszi a csavart, és nézi, nézegeti, amíg csak lépteket nem hall, mert akkor sebtiben megint el kell rejtenie. Azt gondolta Morelli, hogy valami más lehetett az a csavar, egy isten, vagy valami hasonló. Túl könnyű megoldás. Talán abban állt a tévedés, hogy pusztán azért nézték csavarnak azt a tárgyat, mert csavar alakja volt. Fog Picasso egy játékautót, és egy pávián állkapcsává alakítja. Meglehet, hogy hülye volt az a nápolyi, de az is lehet, hogy egy világ fölfedezője. A csavartól egy szemig, egy szemtől egy csillagig... Minek is adnánk meg magunkat a Nagy Megszokásnak? Választhatjuk az -ásést, a leleményt, vagyis a csavart vagy a játékautót. Így pusztít el bennünket Párizs, lassan, kellemesen, megtör bennünket hervadt

virágok és borpecsés papírabroszok közt, fakó füzével, mely szuvas kapualjak alól támad és fut végig estefelé. Kitalált tűz éget bennünket, valami izzó -ásés, az emberi nem tákolmánya, a Nagy Csavar városa, az a borzalmas tű, amelynek éji fokán átfolyik a Szajna fonala, kínzógép, mint valami szögeságy, haláltusa egy őrjöngő fecskékkel teli kalitkában. Mi magunk égünk a művünkben, mesés, halálos tisztességgel, ez a főnixmadár nagy kihívása. Senki se gyógyít majd ki bennünket abból a fojtott tűzből, abból a fakó tűzből, mely estefelé fut végig a Rue de la Huchette-en. Gyógyíthatatlanul, teljesen gyógyíthatatlanul választjuk a Nagy Csavar -ásését, fölé hajolunk, belé hatolunk, minden nap újra meg újra kitaláljuk, az abrosz minden borpecsétjében, a Cour de Rohan hajnalainak minden penészes csókjában, kitaláljuk a tűzvészünket, belülről kifelé égünk, talán ez a választásunk, talán ezt göngyölik be úgy a szavak, mint szalvéta a kenyeret, és benne ott az illat, a földuzzadó liszt, az igen nem nélkül vagy a nem igen nélkül, a nap halotti istenek nélkül, Ormuz vagy Ahriman nélkül, egyszer s mindenkorra, és békében, és elég legyen.

[\(-1\)](#)

A meg nem alkuvó, ahogy Morelli gondolja, egy mosodaszámlára biztosítótűvel odatűzött jegyzetlap szerint: „Tudomásul veszi, hogy van kavics és van Béta Centauri, tudomásul veszi az egyszerű-mert-jelentéktelent is meg az egyszerű-mert-föl-mérhetetlent is. A legalacsonyabb rezgésszámokban és a legmagasabb rezgésszámokban otthonos ez az ember, szándékosan eltekint a közbülső tartománytól, vagyis a szellemi tömegember mindennapos övezetétől. Nem tudja kiiktatni a körülményeket, ezért megpróbál hátat fordítani nekik; képtelen azokhoz csatlakozni, akik küszködnek, hogy kiiktassák őket, mert úgy véli, hogy valami ugyanolyan részlegessel és tűrhetetlennel való helyettesítés lesz abból a kiiktatásból, ezért vállat von, és odábbáll. Sajnálatos elszegényedésre vall, a barátai szerint, az a tény, hogy örömet leli a semmiségben, a gyerekesben, egy darab madzagban vagy egy Stan Getz-szólóban; nem tudnak azok róla, hogy másik véglet is van, az a nagy összegezésre való törekvés, amelyet megghiúsítanak, és egyre csak apad és bujkál az a nagy összes, de nem ér véget a vadászat, még annak az embernek a halálával sem fejeződik be, mert nem a közbülső tartománynak és azoknak a rezgésszámoknak a halála lesz az, amelyeket a Siegfried gyászzenéjét is hallgató fülünkkel hallgatunk.”

Talán helyesbíteni akarja ennek a följegyzésnek az izgatott hangnemét ez a sárga papírlapra ceruzával firkált jegyzet: „Kavics és csillag: képtelen képek. De a legördülő kövekhez fűződő benső kapcsolat néha átmenethez közelít; időn kívüli összhang rezeg a kéz és a kavics közt. Fölvillan... (olvashatatlan szó)... hogy ez is Béta Centauri; oszlásnak indulnak, szétfoszlanak a nevek és a nagy arányok, már nem azok lesznek, aminek a tudomány szeretné tartani őket. Így aztán olyasmiben találjuk magunkat, ami pusztán

csak van (de mi? de mi?): egy kéz, amely remegve fog át egy áttetsző és szintén remegő követ”. (Alább, tintával: „Nem panteizmusról van itt szó, arról a kellemes ábrándról, egy lángba borult tengerparti égbe való fölfelé zuhanásról”.)

Máshol meg ez a magyarázat: „Ha alacsony és magas frekvenciákról beszélünk, megint engedünk az *idolo fori*-nak és a tudományos nyelvnek, a Nyugat ábrándjának. Ha papírsárkányt eszkábál az én meg nem alkuvóm, és fölereszti a körül álló gyerekek örömére, nem alsóbbrendű foglalatosság az az ő szemében (alsó azzal szemben, hogy felső, kevés azzal szemben, hogy sok stb.), hanem tiszta elemek találkozása és a belőle fakadó pillanatnyi összhang, olyan elégedettség, amely az összes többit segít elviselni. Ugyanígy, ha röpke érintkezésre ragadják is valami olyannal az ámulat, a boldog bűvölet pillanatai, ami maga a paradicsom lehetne neki, nem jelentenek azok a pillanatok magasabb rendű tapasztalatot az ő számára, mint az, hogy papírsárkányt csinál; olyan az, mint egy cél, de nem valami fölött, vagy valamin túl. Még csak nem is valami evilági értelemben fölfogott olyan cél, előrejutás, amelyben valami gazdagító lecsupaszodási folyamat tetőzik; akkor is eszébe juthat, amikor a WC-n ül, és főleg női combok közt jut az eszébe, füstfelhők és olyan olvasmányok közepette, amelyeket kevésbé méltányolnak az igényes vasárnapi képes lapmellékletek.”

„A mindennapi tények síkján úgy írható le az én meg nem alkuvóm viselkedése, hogy mindent elutasít, amiről lerí, hogy közkeletű eszme, hagyomány és félelemben, valamint álkölcsönös előnyökben gyökerező tömeges alakzat. Könnyű szerrel Robinson is lehetne. Nem embergyűlölő, de csak azt fogadja el nőtől, férfitől, amit nem a társadalmi fölépítmény alakított ki; maga is benne van derékig az öntőformában, tudomása is van róla, de tevékeny ez a tudomás, nem pedig a helyben járó beletörődése. A nap nagy részében pofon veri magát a szabad kezével, szabad pillanataiban pedig másokat pofoz, azok meg vissza is adják neki háromszorosán. Így aztán szeretőkkel, barátokkal, hitelezőkkel és tisztviselőkkel való

iszonyatos civakodással tölti az idejét, és, ha még akad olykor néhány szabad pillanata, úgy él a szabadságával, hogy elképeszt vele másokat, és mindig hozzá és megvalósítható becsvágyához illő, nevetséges kis kudarc ezeknek a vége; más, titkos és burkolt szabadság munkál benne, de csakis ő tudhatna számot adni (azt is csak alig) a kisdéd játékaíróól”.

(-6)

Mi szép volt régen te, hogy úgy érezhette, beleszületett egy empire stílusú életmódba, amely engedte a szonettet, a csillagokkal való párbeszédet, engedte, hogy elmélkedjen Buenos Aires-i éjeken át, engedte a goethei higgadt derűt a Colón színház társas összejövetelein vagy külföldi szellemóriások előadásain. Még olyan világ vette körül, amely így élt, amely ilyennek akarta magát, szántszándékkal szépnek, csinosnak, épületesnek. Ha érezni akarta, miig messze került mára attól az urnatemetőtől, mást se kellett tennie Oliveirának, csak felidéznie, fanyar mosollyal, azokat a tegnapi magasztos mondatokat és pazar dallamokat, a beszéd és a hallgatás udvarias módozatait. Buenos Airesben, a félelem fővárosában megint úgy érezte, az éleknek az az okos elsimítása veszi körül, amelyet történetesen józan észnek hívnak, és, ráadásul, az a rendíthetetlen önelégültség, amelytől öblös lesz ifjak és vének hangja, meg az, hogy úgy fogják fel a közvetlent, miként az igazit, a pótszert úgy, miként a, mint a, mint a (és ott, a tükör előtt összenyomódik a markában a fogkrémes tubus. Oliveira megint a tulajdon képébe nevetett, és nem a szájába tette a fogkefét, hanem a tükörképéhez közelítette, és aprólékosan bekente rózsaszín pasztával azt a hamis száját, belerajzolt egy szívet a száj kellős közepébe, aztán kezeket, lábakat, betűket, malacságokat is rajzolt, végigszántotta a tükröt a fogkefével és a kinyomott fogkrémmel, és majd megszakadt nevéttében, végül belépett egy szivaccsal a lesújtott Gekrepten, stb.).

A Pola-ügy is a kezekkel kezdődött, mint mindig. Kellett hozzá az alkonyat, kellett hozzá a fáradtság, hogy csak vesztegeti az idejét az ember a kávézóban, újságokat olvas, pedig minden újság egykutyta, aztán mintha valami sörösüveg-kupak nyomná az embert belülről, a gyomra táján. Mindennek ki vagyunk téve ilyenkor, a tehetetlenség és a bágyadtság legrosszabb csapdáiba is beléeshetünk, és akkor, egyszer csak, kinyitja egy nő a táskáját, hogy kifizessen egy *café-crème*-et, és egy pillanatig eljátszanak az ujjai a táska mindig bizonytalan zárjával. Az az érzésünk, hogy egy állatövi ház bejáratát őrzi az a zár, hogy amikor annak a nőnek az ujjai meglelik a módját, hogy kell végighúzni a zár karcsú, aranyozott rudacskáját, és egy észrevehetetlen félfordulattal kioldódik a retesz, és valami áradat kápráztatja majd el vagy inkább nyeli el a Pernod-tól és Tour de France-tól kapatos vendégeket, és egy ibolyaszínű bársony kürtő fogja kiforgatni sarkaiból a világot, az egész Luxembourg-t, a Rue Soufflot-t, a Rue Gay-Lussacot, a Capoulade kávézót, a Fontaine de Médicist, a Rue Monsieur-le-Prince-et, és betemeti az egészet egy végső bugyborékolásba, amely már csak egyetlen üres asztalt hagy meg, a nyitott táskát, a nő ujjait, amelyek egy százfrankos érmét húznak elő, és átnyújtják Pere Ragonnak, míg a katasztrófa délceg túlélője, Horacio Oliveira persze arra készül, hogy elmondja, amit nagy kataklizmák alkalmával szoktak mondani.

– Ó, tudja – válaszolta Pola – nem vagyok ijedős.

Egy kissé úgy mondta azt, hogy *Oh, vous savez*, ahogy a szfinx beszélhetett, mielőtt föladta a rejtvényt, szinte mentegetőzve, elhárítva nagynak tudott tekintélyét. Úgy beszélt, ahogy a nők szoktak annyi regényben, amelyekben nem akarja vesztegetni az idejét az író, és a párbeszédbe sűríti a leírás javát, így kötve össze hasznost a kellemessel.

– Amikor azt mondom, ijedelem – jegyezte meg Oliveira, aki ugyanazon a vörös plüsspadon ült, a szfinxtől balra – főleg a dolgok visszájára gondolok. Úgy mozgatta maga a kezét, mintha valami végponthoz érne, és utána valami fordított világ következne, amelyben én, például, a maga táskája lehetnék, maga meg Pere Ragon.

Azt várta, hogy Pola el neveti magát, és a dolgok is lemondanak a körülményeskedésről, de Pola (később derült ki, hogy Polának hívják) nem találta nagyon képtelennek azt a lehetőséget. Amikor mosolygott, kilátszottak apró és nagyon szabályos fogai, amelyekre kissé ráfeszült élénk narancssárgára festett ajka, de Oliveira még csak a kezénél tartott, ahogy a nőknek mindig is a keze vonzotta, úgy érezte, meg kell fognia azt a női kezét, végig kell simítania minden ujjpercét az ujjaival, föl kell derítenie az erek észrevétlen útját, mint egy japán kineziológus, föl kell tárnia a körmök állapotát, tenyérjós módjára ki kell puhatolnia a kedvezőtlen vonalakat és az ígéretes domborulatokat, hallgatnia kell a hold zúgását, a füléhez tapasztva egy szerelemtől vagy egy csésze teától kissé nyirkos kacsot.

- Megértheti, hogy ezek után...
- *Res, non verba* – mondta Oliveira. – Nyolc nap napi hetven pesójával, nyolcszor hetven, ötszázhatvan, mondjuk, ötszázötven, a többi tízből meg vegyen egy kólát a betegeknek.
- Lesz szíves rögtön elszállítani a személyes holmiját.
- Igen, ma vagy holnap, inkább holnap, mint ma.
- Itt a pénze. Írja alá a nyugtát, legyen szíves.
- Szíves, az nem. Csak aláírom, *Ecco*.
- Úgy meg van bántva a feleségem – mondta Ferraguto, és hátat fordított neki, közben kivette a szivart a foga közül.
- Női érzékenység, változó kor, miegymás.
- A méltóság, uram.
- Éppen erre gondoltam. A méltóságról szólva, köszönöm a cirkuszi szerződést. Mulatságos volt, és nem kellett sokat dolgozni.
- Nem tudja megérteni a feleségem – mondta Ferraguto, de Oliveira már az ajtóban volt. Az egyikük kinyitotta vagy lehunyta a szemét. Az ajtóban is volt valami szemszerű, és kinyílt vagy lezárult az a szem. Ferraguto újra meggyújtotta a szivart, és a zsebébe dugta a két kezét. Arra gondolt, hogy mit is mond majd annak a zaklatott holdkórosnak, ha elé kerül. Hagyta Oliveira, hogy borogatást tegyenek a homlokára (vagyis ő volt, aki lezárta a szemét), és arra gondolt, hogy mit mond neki Ferraguto, ha majd hívhatja.

Travelerék és intimitás. Ha elbúcsúzom tőlük a kapuban vagy a sarki kávézóban, egyszer csak valahogy kedvem támad, hogy közel maradjak hozzájuk, hadd lássam, hogy élnek, olyan vagyok, mint egy barátságos, kissé bánatos, étvágytalan *voyeur*. Intimitás, micsoda szó, itt aztán igazán helyénvaló volna előtte az a baljós *h*. De milyen más szó volna képes *intimálni* (a szó legmélyebb értelmében) azt a bőrfelületi egymásra-ismerést, azt a felhámi okot, amiért Talita, Manolo és én barátok vagyunk! Azt hiszik az emberek, hogy barátok, ha együtt töltenek hetenként pár órát egy pamlagon, egy moziban, néha egy ágyban, vagy mert ugyanazt a munkát végzik egy irodában. Hányszor tett boldoggá bennünket a kávézóban, ifjú korunkban az az ábránd, hogy azonosak vagyunk a haverokkal. Azonosak vagyunk olyan nőkkel és férfiakkal, akikből mást se ismerünk, csak valamelyest az életmódjukat, az egyik arcukat meg azt, hogy milyenek mutatkoznak. Valami időtlen világossággal emlékszem azokra a Buenos Aires-i kávézókra, ahol sikerült megszabadulnunk pár órára családtól és kötelességtől, ahol egy füstös térbe léptünk, ahol már bíztunk magunkban és a barátokban, hozzájutottunk valamihez, ami erőt adott esendőségünkben, és valamiféle halhatatlanságot ígért. Ott mondtuk ki, húsz éves korunkban, a legvilágosabb szavainkat, ott szereztünk tudomást legmélyebb vonzalmainkról, olyanok voltunk, mint a fél liter Cristal meg a száraz kubai rum istenei. Kávézó kis mennyországa, *cielito lindo*. Utána mindig olyan volt az utca, mint a kiűzetés, lángpallossal irányítja ott az angyal a forgalmat a Corrientes meg a San Martin utca sarkán. Irány haza, későre jár, otthon az ügyiratok, a hitvesi ágy, hársfatea anyámnak, holnapután vizsga, meg ott az a nevetséges menyasszony, aki Vicki Baumot olvas, és akivel majd egybekelünk, nincs mentség.

(Furcsa nő ez a Talita. Mintha égő gyertyával közlekedne, mintha mindig utat mutatna. Pedig a megtestesült szerénység, ami ritka dolog diplomás argentin nők közt, mert itt már egy szerény földmérői cím is elég hozzá, hogy komolyan vegyenek egy nőt. Ő meg egy gyógyszerért vezetett, az igen, az aztán észvesztő, igazán kolosszális. És olyan tetszetős a frizurája).

Most tudtam meg, hogy Manúnak hívják a családban Manolót. Olyan természetes Talitának, hogy úgy hívják a családban Manolót, hogy Manú, hogy észre sem veszi, titkos botrány, vérző seb ez a barátoknak. De hát énnekem semmi jogom hozzá... Azért a tékozló fiú joga sem akármilyen. Mellesleg szólva, munka után kell majd néznie a tékozló fiúnak, a bőrönd legutóbbi átvizsgálása már valóságos barlangászati művelet volt. Ha elfogadom a szegény Gekrepten bókjait, hogy bármit megtenne érte az a lány, ha lefekhetne velem, akkor meglenne a biztos lakásom, lennének ingeim stb. Szövetmintákkal házaljak, hülye gondolat, mint bármi más, meg lehet próbálni, de az lenne a legmulatságosabb, ha belépnék a cirkuszba Manolóval meg Talitával. Belépni a cirkuszba, jól hangzik. Kezdetben volt egy cirkusz, és az a Cummings-vers, ahol azt mondják, hogy annyi levegőt szívott a tüdejébe a teremtéshez az Öreg, mint egy cirkuszi ponty. Nem lehet spanyolul mondani ezt. Dehogynem, de csak úgy, hogy beszívott egy cirkuszi pontyot levegővel. Elfogadjuk a Gekrepten ajánlatát, derék lány az, akkor majd közelebb lakhatok Manolóhoz meg Talitához, hiszen csak két fal választ majd el bennünket meg egy vékony szelet levegő. Ott a kupleráj a kezem ügyében, közel az áruház, egy köpésre a piac. Nahát, hogy *énrám várt* ez a Gekrepten. Hihetetlen, hogy mással megessenek ilyesmi. Minden hőstettnek az ember családjában kellene maradnia, és lám, ez a lány szépen összerakta, amit Traveleréknél hallott a tengerentúli viszontagságaimról, és közben szövögette meg lebontotta ugyanazt az ibolya színű pulóvert, amíg várta Odüsszeuszát, és dolgozott egy Maypú utcai boltban. Nemtelen dolog volna, ha nem fogadná el Gekrepten ajánlatait, ha

elzárkózna a lány teljes boldogtalansága elől. Cinizmusról cinizmusra / így találhatsz majd magadra. Hutálatos Hodüsszeusz.

Nem, de, ha őszintén belegondolunk, a hamis kapcsolat a legképtelenebb dolog abban az életben, amelyet élünk állítólag. Külön pályán mozgunk, időnként kezet szorítunk, elelcsevegünk öt percig, egy nap együtt vagyunk valami versenyen, egy este az operában, aztán egy virrasztó, ahol mindenki egy kissé közelebb érzi magát a másikhoz (úgy is van, de csak addig, amíg össze nem kellene fognunk). És úgy él közben az ember, hogy meg van győződve róla, ott vannak körülötte a barátai, hogy él a kapcsolatuk, hogy mély és tartós köztük az egyetértés vagy a nézeteltérés. Mennyire gyűlöljük egymást mindannyian, és fogalmunk sincs róla, hogy a szeretet ennek a gyűlöletnek a megjelenési formája, és mennyire ez a különködés, a köztem és közted, az ez és az az közt tátongó úr áthidalhatatlansága ennek a mélységes gyűlöletnek az oka. Minden szeretet egy-egy léttani odacsapás, he, kísérlet, hogy megkaparintsuk a megkaparinthatatlant, és én azt szeretném, ha behatolhatnék a Travelerék belső életébe, annak örve alatt, hogy jobban meg akarom ismerni őket, igazi barátjuk kívánok lenni, noha valójában a Manú mana-ját, a Talita *duendé*-jét, az enyémtől különböző látásmódjukat, jelenüket és jövőjüket akarom megkaparintani. De minek az a hóbort, a szellemi kaparintás hóbortja, Horacio? Minek az a kapcsolódásvágy benned, aki épp most szaggattad el a horgonyköteleket, és most hintettél el zűrzavart és csüggedést a latin szellem jeles fővárosában? (Talán egy kicsit tovább kellett volna ott maradnom Montevideóban, és alaposabban keresgélnem). Lám, egyfelől szándékosan szakítottál az életed egy látványos fejezetével, és még azt a jogot is megtagadod magadtól, hogy arra az édes nyelvre gondolj, amelyen oly szívesen gagyogtál még néhány hónapja is, másfelől meg, ó, te ellentmondásos hidióta, a szó szoros értelmében töröd itt magad, hogy bekerülj a Travelerék hintimitásába, hogy az légy, ami Travelerék, beköltözz Travelerékbe, a cirkuszt is hideértve (de majd biztos, nem akar munkát adni nekem

az Igazgató, úgyhogy komolyan gondolnom kell rá, tengerésznek öltözők és szövetmintákat árulok a hölgyeknek). Ó, te tökkelütött. Még majd megint konkolyt hintesz az emberek közé, még majd megint tönkreteszed békés emberek életét. Hallottam egyszer egy pasasról, aki Júdásnak hitte magát, ezért aztán kivertkutya-életet élt a legelőkelőbb Buenos Aires-i körökben. Nem kell olyan hiúnak lennünk. Legföljebb puha inkvizítornak, ahogy olyan jól mondták rám egy éjszaka. Nézze csak, asszonyom, micsoda szövet! Az u..., bocsánat, a férje milyen boldogan látja majd, ha megjön a me..., bocsánat, az irodából.

A plafonon lesz örömében, tengerész-szavamra mondom, mert a *Rio Belén* matróza vagyok. Igen, egy kis csempészás, kell az a kis mellékes, angolkóros a kissrác, az assz..., bocsánat, a feleségem egy ruhásboltnak varrogat, be kell segíteni neki egy kicsit, ugye, megérti.

Morelli fölöttébb tudákos följegyzése: „Abban az értelemben próbálkozzunk a *roman comique*-kal, hogy más értékeket is képes legyen sugalmazni a szöveg, és hozzájáruljon így ahhoz az embermegjelenítéshez, amelyet változatlanul lehetségesnek tartunk. Úgy tetszik, zátonyra futtatja ezt a kutatást a szokványos regény, amikor a mű körülírt világára korlátozza az olvasót, noha minél jobb az író, annál szemléletesebb az a világ. Szükségképpen el kell időznünk a drámai, a lélektani, a tragikus, a szatirikus vagy a politikai sík különféle fokozatain. Inkább olyan szöveggel próbálkozzunk, amely nem köti gúzsba az olvasót, hanem szükségképpen a szerző cinkosává avatja, más, rejtelmes irányokat súgva neki a megszokott cselekmény-bonyolítás mögött. Démotikus írás ez a nőolvasónak (aki különben sem jut tovább az első oldalaknál, cefetül elvész bennük, meg is botránkozik miattuk, és azt hánytorgatja, hogy mennyibe került neki ez a könyv), és hieratikus írás is, mintegy a mű homályos hátlapján.

Kihívóak legyünk: hanyag, széteső, szedett-vedett, aprólékosan elbeszélés-ellenes (ha nem is regényellenes) szöveget írjunk. Ne tartózkodjunk a műfaj nagy hatású eszközeitől, ha úgy kívánja a helyzet, de ne feledkezzünk meg a gide-i jótanácsról: *ne jamais profiter de l'élan acquis*. Mint a Nyugat minden kimagasló teremtménye, a regény is beéri valami zárt renddel. Határozottan ellenezzük, itt is nyitásra törekedjünk, ezért eleve utasítsunk el mindenféle tervszerű jellem- és helyzetrajzot. Módszerünk: az irónia, a szüntelen önkritika, az összefüggéstelenség, a senki szolgálatában sem álló képzelet.

Abból indul ki az ilyenféle kísérlet, hogy elutasítjuk az irodalmat; csak részben utasítjuk el, mert hiszen a szóra támaszkodik, de őrködjön is ez a kísérlet minden műveleten, amelyre együtt

vállalkozik szerző és olvasó. Úgy használjuk ezért a regényt, ahogy egy megváltoztatott rendeltetésű revolvert használ az ember, a béke védelmében. Azt domborítsuk ki az irodalomban, ami eleven híd ember és ember közt, és amit csak szakemberek közt enged meg az értekezés vagy az esszé. Ezért aztán ellenregénynek kell megírnunk az elbeszélést, az élménysűrítőként meg zavaros és félreértett fogalmak fürge tisztázójaként működő elbeszélést, amely nem lehet ürügy valami 'üzenet' közvetítésére (nincs is üzenet, csak üzenetközvetítő, és az maga az üzenet, mint ahogy a szerelem is az, ami szeret), és amelynek először is arra kell hatnia, aki írja, mert minden zárt rend módszeresen mellőzi azokat a közléseket, amelyek üzenetközvetítővé avathatnak és tulajdon határainkhoz közelíthetnek bennünket, noha szemtől szemben oly messze tanyázunk a határainktól.

A szerzőnek a mű útján való furcsa önmegteremtése ez. Ha ebből a mindennapok és a létbe való belemerülés alkotta magmából akarunk fölszabadítani olyan értékeket, amelyek végre az ember-megjelenítést jeleznék, akkor mit tegyünk már a tiszta ésszel, a gógös értelmező értelemmel? Az eleaiaktól napjainkig bőven volt ideje a dialektikus gondolkodásnak, hogy meg hozza nekünk gyümölcseit. Eszegetjük is őket, ízletesek, de forr bennük a sugártevékenység. És ugyan miért vagyunk olyan szomorúak a lakoma végén, ezerekilencszázötvenegynéhány-beli testvéreim?"

Egy másik, nyilván kiegészítő jegyzet:

„Az olvasó helyzete. Általában minden regényíró azt várja, hogy megértse az olvasója, osztozzék az író élményében, vagy fogjon föl és testesítsen meg egy bizonyos üzenetet. A romantikus regényíró azt akarja, hogy önmagáért értsék meg, vagy a hősein keresztül; a klasszikus regényíró meg tanítani akar, nyomot hagyni a történelem útján.

Harmadik lehetőség: cinkossá, útitárssá kell tennünk az olvasót. Egyidejűvé kell tennünk az olvasót, mert eltörli az olvasás az olvasó idejét, és áthelyezi a szerző idejébe. Így *ugyanabban a pillanatban*

és *ugyanazon a módon* lehet az olvasó a regényíró élményének társrésztvevője és társelszenvedője. Hasztalan minden esztétikai fortély: csakis az alakuló anyag számít, csakis az élmény közvetlensége (igaz, a szó közvetíti az élményt, de a lehető legkevésbé esztétikus legyen az a szó; innen a 'komikus' regény, az *antiklimax*, az irónia, megannyi nyíl, amely a másik felé mutat).

Annak az olvasónak, aki *mon semblable, mon frère*, úgy kell, hogy lejátszódjon a komikus regény (és mi más az *Ulysses*?), mint azok az álmok, amelyekben valami súlyosabb tartalmat is sejtünk a köznapi események mellett, csak nem mindig sikerül a mélyére hatolnunk. Ebben az értelemben példásan szemérmesnek kell lennie a komikus regénynek; ne csapja be az olvasót, ne ültesse föl bármi érzelem vagy bármi szándék lovára, hanem adjon neki valamit, olyasmit, mint valami jelentésteljes agyag, egy mintakezdemény, valami olyasminak a jeleivel, ami talán közösségi, emberi, nem pedig egyéni. Vagy inkább olyasmit, mint valami homlokzat, ajtókkal és ablakokkal, amelyek mögött valami rejtelem munkál, és a cinkos olvasó dolga, hogy kiderítse (innen a cinkosság), de talán nem is fog a nyomára jutni (innen a társelszenvedés). Mindaz megismétlődik a cinkos olvasóban (talán nagyobb arányokban, ami csodálatos lenne), amit önmagának küzdött ki annak a regénynek a szerzője. A nő-olvasó pedig megtarthatja magának a homlokzatot, és tudjuk, hogy milyen gyönyörű, nagyon *trompe Voeil* homlokzatok vannak, és hogy azok előtt is, továbbra is, kielégítően előadhatók az *honnête homme* vígjátékai és szomorújátékai. Így aztán mindenki jól jár, akinek meg nem tetszik, jöjjön rá a béribéri”.

Ha levágtam a körmöm, vagy megmostam a fejemet, vagy csak most, amikor írok, és azt hallom, hogy zaborog a gyomrom, megint az az érzés fog el, hogy magam mögött maradt a testem (nem esek vissza valamiféle dualizmusokba, csak különbséget teszek én magam és a körmöm közt), és hogy kezd meggyűlni a bajunk a testünkkel, mert vagy híjával vagy bővében vagyunk (attól függ).

Más szóval: megérdemelnénk már egy jobb gépezetet. A lélekelemzés kimutatja, hogy korai gátlásokat okoz a test nézegetése. (Sartre meg olyan létfontosságú következményeket lát abban a tényben, hogy a nő „ki van lyukasztva”, amelyek a nő egész életére kihatnak). Fájdalmas gondolat, hogy a test előtt járunk, de már csak tévút, kölönc és valószínűleg haszontalanság ez az előny, mert az a köröm, az a köldök, mást mondok, valami szinte megfoghatatlant: hogy egy már nem létező test lelke a „lélek” (az én nem-köröm-énem). Talán meglódította a lélek az embert a testi fejlődés útján, de belefáradt a huzakodásba, és már egyedül halad előre. Ám alig tesz meg két lépést, megtörik a lélek, jaj, mert már nincs meg a valóságos teste, a teste már elejtette, places.

Szegény lélek meg visszakullog haza stb., de nem az ez, ami én. Utóvégre.

Hosszú csevegés Travelerrel az örültségről. Az álmokról szólva, majdnem egyszerre jöttünk rá, hogy, ha éber állapotban is fönmaradnak, hamarosan az örültség köznapi változataivá alakulnak át bizonyos álomszerkezetek. Ingyen gyakorolhatjuk az álm révén az örültségre való képességünket. Egyszersmind az a gyanúnk is támadt, hogy csak megrögzült álm minden örültség.

Népi bölcsesség: „Bolond az, szegény. Álmodozik...”

81

Az jellemző a szofistára, Arisztophanész szerint, hogy új érveket talál ki.

Igyekezzünk új szenvedélyeket kitalálni, vagy alkossuk újjá a régieket, de változatlan erővel.

Megint azt a pascali gyökerű végkövetkeztetést boncolgatom: a babona és a szabadosság közt van az igazi hit.

JOSÉ LEZAMA LIMA: *Havannai értekezések.*

[\(-74\)](#)

Morelliád

Minek is írom ezt? Nincsenek világos eszméim, nincsenek is eszméim. Foszlányok vannak, nekilendülések, tömbök, és minden valami formát keres, s akkor szól bele a játékba a dolgok üteme, ebben az ütemben írok, ezért írok, ez mozgat, nem az, amit úgy hívnak, hogy gondolat, és ami az akár irodalmi, akár másféle prózát teszi. Valami kusza helyzet van eleinte, amit csak szóval lehet meghatározni; ebből a félhomályból indulok ki, és ha van elég erő abban, amit mondani akarok (abban, ami *mondódni* akar), rögtön elkezdődik a *swing*, az az ütemes ringás, amely a felszínre emel engem, amely mindent beragyog, amely szervezi azt a kusza anyagot, és amely el is szenvedti azt az anyagot harmadfokon, tisztán és mintegy végzetszerűen: a mondat, a bekezdés, az oldal, a fejezet, a könyv szintjén. Ez a ringás, ez a *swing*, amelyben alakot ölt a kusza anyag, ez nekem az egyetlen bizonyosága annak, hogy szükség van rá, mert mihelyt véget ér, rájövök, hogy már semmi mondanivalóm. És ez a munkám egyetlen jutalma is: az, hogy érzem, hogy olyan, amit írtam, mint egy macska háta, ha simogatják, csupa szikrázás és valami ütemes tekergőzés. Az írás révén hatolok így le a tűzhányóba, így közelítek az Anyákhoz, így lépek kapcsolatba a Közeponttal – bármi is az. Írással rajzolom én meg, és egyszersmind be is járom a mandalámat, így tisztulva fedezem föl a tisztulást; ez egy szegény, nájlongatyás, fehér sámán feladata.

Mindig szóba kerül, hogy az ember találta ki a lelket, valahányszor úgy érezzük, hogy élődsi a test, csak az énünkre tapadó féreg. Elég, ha érzem, hogy élek (nemcsak úgy, hogy egyszerűen tudomásul veszem az életet, mint olyan-valamit-ami-jó-hogy-van), és máris a hozzám legközelebbi és nekem legkedvesebb testrészem, például a jobb kezem is egyszeriben olyasmi lesz, ami visszataszítóan járul hozzá ahhoz a kettősséghez, hogy nem én vagyok az a kéz, de össze van velem nőve.

Nyelem a levest. Utána azt gondolom olvasás közben: „*Bennem a leves, itt van abban a zsákban, amit sose fogok meglátni, a gyomromban*”. Két ujjal megtapogatom, érzem, hogy ott van, érzem, hogy mozgolódik odabenn az étel. Ez vagyok én, egy zsák, és benne étel.

Akkor születik a lélek: „Nem, nem az vagyok”.

Most, hogy (legyünk már tisztességesek egyszer) igen, az vagyok. Egy nagyon csinos egérúttal a finnyásoknak: „*Az is vagyok*”. Vagy egy lépcsőfokkal följebb: „*Abban vagyok*”.

Olvasok; a *The Waves* az olvasmányom, ez a halotti csipke, ez a hullámmese. Harminc centire a szemem alatt lassan mozgolódik a leves a gyomorzsákomban, egy szál szőr nő a combomon, egy faggyútüsző keletkezik észrevétlenül a hátamon.

Egy olyasmi után, amit úgy hívtak volna Balzac, hogy orgia, egy bizonyos, és egy csöppet sem metafizikus valaki azt mondta nekem, és azt hitte, jó vicc, hogy úgy hat rá a székelés, mint valami valószerűtlenség. Emlékszem a szavaira: „Fölállsz, megfordulsz és lenézel, és akkor azt mondod: *De hát én csináltam ezt?*”

(Mint Lorca verse: „Nincs mentség, hányj, barátom! Nincs oltalom”. És azt hiszem, a bolond Swift is: „De, Celia, Celia, Celia székel”).

Bőven írnak a fizikai fájdalomról mint metafizikai osztókéről. Minden fájdalom kétélű fegyverrel támad rám: úgy érezteti velem, mint még soha, hogy elválik az énem a testemtől (és hamisságától, vigasztaló leleményétől) és egyszersmind közel hozza hozzám a testemet, fájdalomba *öltöztet*, mint valami ruhába. Úgy érzem, inkább az enyém ez, mint a gyönyör vagy a puszta társas-élmény. Igazi *kötélék*. Ha tudnék rajzolni, úgy ábrázolnám allegorikusan a fájdalmat, hogy kiúzi a lelket a testből, de azt is éreztetném, hogy minden hamis itt: egy olyan összességnek puszta létmódja, amelynek abban áll az egysége, hogy nincs egység benne.

(-142)

Kószálok a Quai des Célestins-en, száraz faleveleken lépdelek, s amikor fölveszek egyet, és jól megnézem, látom, hogy óarany por borítja, alul meg egy-két telt rög tapadt rá, ahogy a kezemre a mohos illat. Mindezek miatt hazaviszem a szobámba a száraz leveleket, és föltűzöm őket egy lámpaernyőre. Beállít Ossip, nálam marad két órát, de rá se néz a lámpára. Másnap megjelenik Étienne, még a fején a sapkája, de máris fölemeli a lámpát, *Dis donc, c'est épatant, ça!*, tanulmányozza a leveleket, fölkelkesül, Dürer, az érzetek satöbbi.

Egy és ugyanaz a helyzet, két változat... Eszembe jut, hogy hány falevelet nem fogok látni soha, én, az avargyűjtő, hogy mi minden lehet a levegőben, amit nem láthatnak szemeim, regények és filmek és préselt virágok szegény denevérjei. Lesznek lámpák, lesznek mindenfelé falevelek, csak nem látom majd őket.

Így, *de feuille en aiguille*, azokra a kivételes állapotokra gondolok, amelyekben egy pillanatra fölsejlenek láthatatlan lámpák és falevelek, ott érezhetők valahol, egy téren kívüli levegőben. Nagyon egyszerű, minden lelkesültség vagy levertség valami olyan állapot felé taszít, amely alkalmas a... mire is?

úgy mondanám, paravíziókra

mondhatnám (ez a bökkenő: mondani), arra a pillanatnyi képességre, hogy kilépjek magamból, és hirtelen kívülről szemléljem magamat, vagy belülről, de más síkról, mintha valaki más volnék, aki engem néz (vagy még inkább – mert valójában nem látom magamat – mint valaki, aki engem él).

Nem tart az semeddig, két lépés az utcán, csak ameddig egy mély lélegzetvétel tart (néha, ébredéskor, tovább tart egy kicsit, de akkor aztán mesésen jó)

és abban a pillanatban már tudom is, *mi vagyok*, mert éppen pontosan tudom, hogy *mi nem vagyok* (amit nagy ravaszul mindjárt nem fogok tudni). De nincsenek szavak valami szó és bizonyosságtömb-tiszta látvány közti anyagra. Nem lehet tárgyiasítani, pontosítani azt a hiányosságot, amelyet egy pillanat alatt fölfogtam, és amely *világos hiánya* vagy világos tévedése vagy világos fogyatékosága valaminek, de nem tudom, hogy *minek, minek*.

Más módon próbálom elmondani: Ha ez van, már nem én nézek a világ felé, magamból valami másra, hanem én vagyok a világ egy másodpercre, a külső sík, *minden más engem néz*. Úgy látom magam, ahogy mások láthatnak. Fölbecsülhetetlen dolog ez: azért is csak alig tart valameddig. Fölmérem a hiányosságomat, mindenre fölfigyelek, amit sose látunk magunkban, önhibánk vagy fogyatékoságunk miatt. Látom, ami nem vagyok. Például (megint előállók vele, de ide vág): hatalmas területek vannak, ahová sose jutottam el, márpedig amit nem ismertünk meg, nem is létezik számunkra. Heves vágy, hogy futásnak eredjünk, bemenjünk egy házba, ott, abba a boltba, fölgorjunk egy vonatra, behabzsoljuk Jouhandeau összes műveit, tudjunk németül, megismerjük Aurangabadot... Helyhez kötött és szálnalmas példák, de talán fogalmat adhatnak (*fogaimat?*).

Más módon szeretném elmondani: Inkább ösztönéleti szegényességnek, semmint merő tapasztalatlanságnak érezzük a hiányosságunkat. Valójában nem nagyon bánt, hogy nem olvastam el az egész Jouhandeaut, legföljebb az búsít, hogy túl rövid az élet annyi könyvtárhoz stb. Óhatatlanul hézagos az ember tapasztalata, ha Joyce-ot olvasom, eleve fölálldozok egy másik könyvet és viszont stb. Sajgóbb a hiányérzet a

Valahogy így van egy kicsit: légvonalak vannak a fejed, a tekinteted körül,

szemed, szaglásod, ízlelésed határövezeteiben,

vagyis *külső* határaiddal jársz-kelsz, és nem léphetsz át azokon a határokon, és amikor azt hiszed, hogy teljes egészében észlelsz valamit, akkor annak a valaminek, akárcsak a jéghegynek, csak egy darabkája van kint, az mutatkozik a szemed előtt, már a határaidon kívül esik az óriási egész, és így süllyedt el a *Titanic*. Mi mindent ki nem heszel ez a Holiveira.

Most komolyan. Egyszerűen azért nem látta Ossip a száraz faleveleket a lámpaernyőn, mert azon innen vannak az ő határai, amit az a lámpa jelent. Étienne tökéletesen látta őket, ellenben nem engedték a határai, hogy meglássa, milyen rosszkedvű vagyok, és hogy nem tudom, mihez kezdjek a Pola dolgában. Ossip meg mindjárt észrevette, és nem is palástolta előttem. Ilyenek vagyunk mindannyian.

Úgy képezem az embert, mint egy amőbát, amely állabakat nyújt ki, hogy elérje és átfogja a táplálékát. Vannak hosszú és rövid állabak, mozgás, kerülgetés. Egyszer csak *rögzül* az egész (erre mondják, hogy érettség, meg azt, hogy meglett ember). Egyfelől jó messze ér, másfelől nem lát meg egy lámpát két lépésről. És már nincs mit tenni, ahogy a vádlottak mondják, vagy ennek, vagy annak kedvez az ember. Ilyenformán úgy él az ipse, hogy jószerivel meg van győződve róla, semmi érdekes se kerüli el a figyelmét, míg egy pillanatnyi félresiklás meg nem mutatja neki egy másodpercre, sajnos, nem hagyva több időt, hogy *megtudja, mit is*,

míg meg nem mutatja neki azt a fölparcellázott lényét, szabálytalan állabait,

azt a sejtelmet, hogy odább, ahol most a tiszta levegőt látom,
vagy ebben a tétovaságban, a döntés válaszútján,
a magam sem ismerte valóság maradványában
hasztalan várok önmagámra.

(*Suité*)

Olyan egyéniségek, mint Goethe bizonyára nem bővelkedtek ilyenféle tapasztalatokban. Rátermettségből vagy elhatározásból (az

teszi a zsenit, hogy zseni akar lenni, és *célt ér*), minden irányban a legmesszebbre nyújtják ki állábaikat. Szélesen fogják át környezetüket, roppant távolságban húzódnak szellemileg kivetülő bőrük határai. Úgy tetszik, nincs szükségük rá, hogy arra vágyjanak, ami roppant körletükön túl kezdődik (vagy folytatódik). Ezért klasszikusok, he.

Az *uso nostro* amőbához mindenfelől az ismeretlen közelít. Bizonyos értelemben sokat tudhatok vagy sokat élhetek, de akkor a hiányosságaim miatt jön nekem *a másik*, és vakarja a fejemet hideg ujjával. Csak az a baj, hogy akkor vakar, amikor nem viszket, és amikor rám jön a viszketegség – amikor tudni akarok – minden úgy a helyén van körülöttem, úgy oda van teremtve, olyan teljes és szilárd és úgy föl van címkézve, hogy már azt hiszem, álmodok, hogy így is jól vagyok, hogy állok én a lábamon, csak ne hagyjam, hogy elragadjon a képzeletem.

(Utolsó *suité*)

Túlságosan is fölmagasztaltuk a képzeletet. Egyetlen centivel se lépheti át szegény az állábúak határait. Odáig még nagy az élénkség és változatosság. De abban a másik térben, ahol az a kozmikus szél fúj, amelyről úgy érezte Rilke, hogy a feje fölött fúj át, már nem járja Dame Imagination. *Ho detto*.

85

Életek, melyek úgy végződnek, mint a napilapok és folyóiratok irodalmi cikkei: oly ünnepélyesek az első oldalon, de úgy lekonyulnak a végén, ott hátul, a harminckettedik oldalon, árverési és fogkrém-hirdetések közt.

[\(-150\)](#)

Kettő kivételével, a Klub minden tagja azt állította, hogy könnyebb megérteni Morellit az idézeteiből, mint a saját tekervényes írásmódjából. Wong azt hangoztatta, egészen a Franciaországból való elutazásáig (nem akarta a rendőrség meghosszabbítani a *carte de séjour*-ját), hogy nem érdemes bajlódunk vele, hogy, Champollion módjára, megfejtegessük az öregnek a rosette-i köveit, ha ráeltünk a két alábbi idézetre; mind a kettő Pauwels és Bergier művéből származik:

„Talán van egy olyan hely az emberben, ahonnan a teljes valóság érzékelhető. Észbontónak tetszik ez a föltevés. Auguste Comte kijelentette, hogy sosem ismerhetjük meg egy csillag vegyi összetételét. A következő évben Bunsen föltalálta a spektroszkópot”.

.....

„A nyelv, akárcsak a gondolat, az agyunk számszerűleg két-sarkos működéséből ered. Úgy csoportosítunk, hogy igen és nem, pozitív és negatív. (...) Csak egy dolgot bizonyít a nyelvem, azt, hogy milyen lassú a kétsarkosra korlátozott világszemlélet. Nyilvánvaló a nyelvnek ez a fogyatékosága, és élénken kárhozzatjuk is. De mit szóljunk magának a kétsarkos értelmi működésnek a fogyatékoságáról? Nem képes fölfogni a belső létet, a dolgok lényegét. Föl tudja fedezni, hogy egyszerre folyamatos és szaggatott a fény, hogy a benzinmolekula kettős kapcsolatokat hoz létre a hat atomja közt, amelyek pedig kölcsönösen kizárják egymást; tudomásul veszi, csak nem képes megérteni, nem képes beilleszteni a maga szerkezetébe azoknak a mély szerkezeteknek a valóságát, amelyeket vizsgál.

Akkor sikerülne ez neki, ha állapotot változtatna, arra volna szüksége, hogy a megszokottak helyett más gépezetek lépjenek működésbe az agyban, hogy valami olyan analógiás tudat helyettesítse a kétsarkos okoskodást, amely átveszi azoknak a mély szerkezeteknek a formáit és magáévá teszi megfoghatatlan ritmusait...”

Le matin des magiciens.

[\(-78\)](#)

87

1932-ben vette lemezre az egyik legkevésbé méltatott számát Ellington, azt, hogy *Baby when you ain't there*; még a hűséges Barry Ulanovnak is alig van jó szava róla. Furcsán száraz hangon énekli ezeket a verseket Cootie Williams:

*I get the blues down North,
The blues down South,
Blues anywhere,
I get the blues down East,
Blues down West,
Blues anywhere,
I get the blues very well
O my baby when you ain't there
ain't there ain't there –*

Miért olyan fontos néha kimondanunk: „Hát szerettem én ezt”? Szerettem egy-egy bluest, utcai látképet, egy szegény, száraz északi folyót. Hogy tanúságot tegyünk, harcoljunk a semmi ellen, amely majd elsöpör bennünket. Így szállonganak még a lélek levegőjében ezek az apróságok, egy kisveréb, amely Lesbiáé volt, egy-egy blues, amely az illatszerek, a bélyegzők és a levélnehezékek szerény helyét foglalja el az emlékeink közt.

– Ha így mozgatod a lábad, a bordáid közé döföm ám a tút – mondta Traveler.

– Meséld tovább azokat a sárga színűre festett dolgokat – mondta Oliveira. – Bekötött szemmel olyan, mint a kaleidoszkóp.

– A sárga színűre festett dolgok – mondta Traveler, és vattával dörzsölte be Oliveira combját – a sárga színű dolgokkal foglalkozó megbízottak országos területére vannak bízva.

– Sárga bundájú állatok, sárga virágú növények és sárga külsejű ásványok – idézte Oliveira engedelmesen. – Mért is ne? Utóvégre a csütörtök itt a divatos nap, vasárnap nem dolgoznak, rendkívüli a változás szombaton a délelőtt és a délután közt, úgy megkönnyebbülnek az emberek. Úgy fáj ez a kezelés, hogy ijesztő. Valami sárga külsejű fém ez, vagy mi?

– Desztillált víz – mondta Traveler. – Hogy azt hidd, morfium. Tökéletesen igazad van, csak azoknak a fickóknak lehet furcsa Ceferino világa, akik vakon hisznek a maguk intézményeiben, és minden más intézményt elutasítanak. Ha meggondoljuk, hogy mi minden változik, mihelyt elhagyjuk a járdaszegélyt, és hármat lépünk az úttesten...

– Ahogy a sárgára festett dolgokról a pampai-tarkára festett dolgokra áttérve is – mondta Oliveira. – Egy kicsit álmosító ez, he.

– A víz álmosító hatása ez. Ha rajtam állna, én vörösbort fecskendeznék beléd, attól aztán éber lennél.

– Magyarázz meg nekem valamit, amíg el nem alszok.

– Nem hiszem én, hogy elalszol, de azért csak rajta.

Vita tárgya volt, hogy milyen sorrendben kell olvasni Juan Cuevas ügyvéd két levelét. Annak költői taglalása volt az első, amit ő „világönállóságnak” nevezett; a második, amelyet szintén egy gépírónak diktált a Szent Domonkos árkádban, az első levél kényszerűen illedelmes hangnemét ellensúlyozta:

Annyi másolatot készítenek ebből a levélből, ahányat csak óhajtanak, különösen az ENSZ tagjainak és a világ kormányainak, ezeknek az aljas nemzetközi disznóknak és sakáloknak. Egyfelől ricsaj-tragédia ez a Szent Domonkos árkád, másfelől meg szeretem is, mert ide járok, hogy itt dobálhassam a legnagyobb köveket, amelyeket csak ismer a történelem.

Az alábbiak is a kövek közé tartoztak:

A történelem legnagyobb disznója a Római Pápa, de semmiképp sem Isten képviselője; a római klerikalizmus meg tiszta szarság, és a Sátántól ered; le kell rombolni a földig minden klerikális római templomot, hogy fölragyogjon Krisztus fénye, nemcsak az emberi szívek mélyén, hanem, hogy Isten egyetemes fényét is átvilágítsa, és azért mondom ezt, mert egy nagyon kedves kisasszony füle hallatára diktáltam az előbbi levelet, és olyan epedő pillantásokat vetett rám, hogy nem is tudtam kimondani bizonyos durvaságokat.

Lovagias egy ügyvéd! Mint Kant ádáz ellensége, makacsul arra törekedett, hogy „emberszabásúvá alakítsa át a világ jelenlegi bölcseletét”, majd kinyilatkoztatta:

És pszichopszichiátrikusabb legyen a regény, vagyis úgy öltsenek alakot a lélek igazán szellemi alkatrészei, ahogy az igazi és egyetemes pszichiátria tudományos alkatrészei...

Egy-egy pillanatra sutba dobva tekintélyes dialektikus fegyverzetét, már-már földerengni vélte a világvallás birodalmát:

De csakis akkor, ha elindul az emberiség a két egyetemes törvény útján; és akkor még a világ kemény kövei is a fölragyogó fény lágy viaszaivá lesznek...

Költő ám ez, a javából.

A világ minden kövének hangjai ott zengnek a világ minden zuhatagában és szakadékéban, ezüst cérnahangocskájuk arra hív bennünket vég nélkül, hogy szeressük a nőket és Istent...

Egyszer csak betör és kiárad az őseredeti látomás:

Az az arkangyal jelképezi az Ószövetségben a Földnek azt az Isten szellemi arculatához hasonló Kozmoszát, amelynek megsűrűdött anyaggá kellett majd válnia, aki elfordítja a fejét, és egy elhomályosult fényű világot lát, persze, nem tudom szóról szóra fölidézni az Ószövetség verseit, de körülbelül így szól: mintha a Mindenség arca válnék magává a Föld világosságává, és egyetemes erőként keringne pályáján a nap körül... Az egész Emberiség és a népek sokasága is ugyanígy kell, hogy elfordítsa a testét, a lelkét és a fejét... A mindenség és az egész Föld fordul így Krisztushoz, és a Föld minden törvényét az Ő lábai elé helyezi...

És akkor

...csak egyenlő lámpák valamiféle egyetemes fénye marad meg, és bevilágítja a népek szívének legmélyét...

Igen ám, de egyszer csak:

Hölgyeim és uraim! Iszonyatos ricsajban írom ezt a levelet. Azért mégis itt irkafirkáljuk; ugyanis még nem látták be, hogy, ha azt akarják, hogy tökéletesebben íródjon meg a VILÁGÖNÁLLÓSÁG (?) és hogy igazán egyetemes arányú megértésre találjon, legalább annyit kell kiérdemelnem önöktől, hogy a legmesszebb menőkig segítségemre legyenek, hogy minden sor, és minden betű a helyére kerüljön, ne pedig minden anyák kurva anyjának a fiának a fiainak a fiainak ebbe a kusza kuplerájába; basszák meg azt a ricsajos jó édesanyjukat.

De mit számít ez? A következő sorban már megint ott a mámor:

Hogy virulnak a mindenségek! Virágozzanak is, mint bűvös rózsák szellemi világossága minden népek szívében...

És ilyen virágosán, noha utolsó pillanatban kelt fura oltványokkal ér véget a levél:

...Úgy tetszik, földerül az egész mindenség, mint az egyetemes Krisztus fénye minden emberi virágon, azoknak a virágoknak a föld minden útját mindörökké bevilágító, végtelen sok szirmán; így világosodik meg minden a VILÁGÖNÁLLÓSÁG fényében, azt mondják, már nem szeretsz, mert más rigolyáid támadtak. – Mély tisztelettel. Mexikóváros, 1956. szeptember 20. – 5 de Mayo sugárút 32. 111-es lakás. – Paris Épület. JUAN CUEVAS, ÜGYVÉD.

Élt azért akkoriban valami gyanúperrel, megvolt az a rossz szokása, hogy sokáig rágódik mindenben, meg is nehezítette vele a dolgát, de nem tehetett róla. Hosszasan hányta-vetette magában ezt az ügyes-bajos dolgot; kényelmetlen körülmények közt élt a Boszorka meg Rocamadour miatt, ez aztán arra bírta, hogy egyre indulatosabban taglalja, milyen útelágazáshoz érkezett érzése szerint. Ilyenkor mindig elővett egy papírlapot Oliveira, és fölírta rá azokat a lényegszavakat, amelyek felé elkalandozott töprengés közben. Például ezt írta: „A hügyes-bajos dolog”, vagy „a hűtelágazás”. Már ettől is elnevette magát, és mindjárt jobb kedvvel látott neki az újabb tea-főzésnek. „A hegységesség”, írta Oliveira. „A hén” és „a hegyéb”. Úgy élt ezekkel a há betűkkel, mint más a penicillinnel. Utána nyugodtabban tért vissza az ügyre, és jobban érezte magát. „Héletbevigó, hogy el ne bízzuk magunkat”, mondta magában Oliveira. Attól kezdve képesnek érezte magát, hogy úgy gondolkozzon, hogy ne űzhessenek vele rossz tréfát a szavak. Csak módszeresen haladhat, mert változatlanul megfejthetetlen az az ügyes-bajos dolog. „Ki hitte volna, kisöreg, hogy végül még metafizikus lesz belőled?”, tette föl a kérdést magában Oliveira. „Ne kívánj te háromajtós ruhásszekrényt, hékás, érd be a mindennapos álmatlanság kis éjjeliszekrényével”. Egyszer (amikor még nem hozta föl a Boszorka vidékről Rocamadourt) beállított hozzájuk Ronald, és arra kérte, hogy menjen el vele valami zavaros politikai megmozdulásra; egész éjszaka vitatkoztak, mint Ardzsuna és a Kocsihajtó, olyasmikről, mint cselekvés meg tétlenség, van-e értelme, hogy kockáztassuk a jelent a jövőért, hogy mennyi zsarolás van minden társadalmi célú cselekvésben, már amennyiben legalább arra jó a vállalt kockázat, hogy palástolja az egyéni rossz lelkiismeretet, a mindennapi kis galádságokat. Végül lógó orral

távozott Ronald, nem tudta rávenni Oliveirát, hogy tevékenyen támogassa az algériai lázadók mozgalmát. Egész nap megmaradt az a rossz szájíz Oliveirában, mert könnyebb volt Rónáidnak nemet mondania, mint önmagának. Csak egy dologban volt elég biztos, abban, hogy árulást követne el, ha lemondana arról a tétlen várakozásról, amelyben azóta élt, hogy Párizsba jött. Úgy gondolta, hogy nem nagy kérdésekre adott igazi válasz, hanem léha kis magyarázat lenne, bár kivágná vele a rezet a barátai előtt, biztosan méltányolnák is a bátorságát, ha engedne az olcsó nagylelkűségnek, és fölkerekedne, tilos plakátokat ragasztgatna az utcákon. Az alkalmiság és az időtlenség szemszögéből mérlegelve, úgy érezte, hogy téved az első esetben, de a fején találja a szöveget a másodikban. Rosszul teszi, hogy nem küzd az algériai függetlenségért vagy az antiszemitizmus és a fajgyűlölet ellen. Jól teszi, hogy elutasítja a közös cselekvés könnyű kábítószerét, és megint magára marad a keserű matéteájával, és azon az ügyesbajos dolgon töri a fejét, azt forgatja, mint egy gombolyagot, amelyen nem látszik a cérnavég, vagy négy-öt cérnavég is van.

Jó, rendben, de azt is el kell ismerni, hogy olyan a jelleme, mintha – akár a *Bhagavad-gítá* – lábbal tiporná a cselekvés mindenféle dialektikáját. „Ki főzön maté-teát, én vagy a Boszorka?”. Kétség se férhet hozzá. De minden szétválasztható, és így nyomban valami ellentétes értelmezésre is lehetőség nyílik: a legnagyobb szabadsággal és nyitottsággal jár együtt a tétlenségre hajló jellem, az élet főtengegyét alkotó létfeltételre érzékenyebbé teszi a meggyőződés hiánya, a tunya elvtelenség (az ilyet hívják szélkakas-típusnak), képes elutasítani valamit lustaságból, ám egyszersmind ki is tölteni az elutasítás hagyta űrt valami olyan tartalommal, amelyet szabadon választ a nyitottabb, hogy úgy mondjuk, ökumenikusabb tudat vagy ösztön.

„Hökumenikusabb”, jegyezte föl gondosan Oliveira. Különben mi a cselekvés igazi erkölcsisége? Bőséges igazolásra lel történelmi síkon az olyan társadalmi cselekvés, mint a szakszervezetiséké.

Boldogok, akik a történelemben élnek és szenderegnek. Majdnem mindig úgy igazolják az önmegtágadást, hogy valami vallási gyökerű magatartás az. Boldogok, akik úgy szeretik felebarátaikat, mint enmagukat. Minden esetben elutasította Oliveira az ének efféle kiútját, az idegen karám nagylelkű előzönlését, ezt a léttani bumerángot, amely végső soron csak arra való, hogy gyarapítsa, hogy még több emberiségben, még több szentségben részesítse azt, aki elhajította. Mindig valaki más rovására szent az ember, stb. Nem lehetett semmi kifogása önmagában az ilyenféle cselekvés ellen, de bizalmatlanul kiiktatta a maga személyes viselkedéséből. Elégedettséggel kecsegtető munkának, mindennapi örömöknek, nyugodt lelkiismeretnek, megtett kötelességnek álcázott árulást szimatolt volna, mihelyt enged az utcai plakátragasztásnak vagy a társadalmi jellegű tevékenységnek. Jól ismert néhány kommunistát Buenos Airesben és Párizsban, akik a legocsmányabb aljasságra is képesek voltak, de, véleményük szerint, minden gáncstól mentesítette őket „a harc”, az, hogy föl kell ugraniuk néha vacsora közben, hogy elrohanjanak valami gyűlésre, vagy, mert elszólítja őket valami feladat. Szakasztott olyan volt azoknak az embereknek a társadalmi cselekvés, mint valami ürügy, ahogy a gyerekek szoktak ürügyek lenni, hogy semmi más érdemlegest ne csináljanak az anyák az életben, ahogy a szemellenzős tudományosság is arra lehet jó, hogy észre se vegyük, ha a szomszédos börtönben folyamatosan működik a nyaktiló, és olyan fickók bánják, akiket nem kellene lenyakazni. Majdnem mindig a hamis cselekvés a leglátványosabb, azért jár tisztelet, tekintély, lovasszobor-hemlékmű. Gyerekjáték az ilyesmi, mintha csak papucsot húzna az ember, sőt, még tisztos dolog is lehet („utóvégre igazán jó lenne, ha kivívnák az algériaiak a függetlenségüket, és ha mindannyian segítenénk nekik egy kicsit”, gondolta Oliveira); máshol lappang az árulás, ott, mint mindig, ahol lemondunk a középpontról, és kitelepedünk a szegélyre, az olyan emberekkel való testvériség csodás örömeiben, akik ugyanannak a cselekvésnek a részesei.

Tudta Oliveira, hogy a legsilányabb bohózatra van ő ítélve ott, ahol bizonyos embertípus hősként valósíthatja meg önmagát. Akkor már inkább mulasztás, ne pedig mulatás révén botoljon. Ha színész az ember, lemond akkor a nézőtérről, ő pedig arra született, hogy néző, áttekintő legyen a legelső sorból. „Csak az a bökkenő”, gondolta Oliveira, „hogy ráadásul aktív áttekintő is akarok lenni, és itt kezdődnek a bajok”.

Haktív háttekintő. Aprólékosan kell helemezni ezt a hügyet. Pillanatnyilag azzal a reménnyel töltötték el bizonyos képek, bizonyos nők, bizonyos versek, hogy egyszer majd ő is eljuthat egy olyan övezetbe, ahonnan nem olyan viszolyogva és nem olyan bizalmatlanul nyugodhat bele önnön személyiségébe, mint pillanatnyilag. Megvolt az a csöppet sem lebecsülhető előnye, hogy a legnagyobb hibái is inkább segítségére voltak benne, hogy ne is utat találjon, hanem egy minden utat megelőző megállót. „A gyöngeségemben az erőm”, gondolta Oliveira. „Mindig a menekülés álarcai voltak a fontos döntéseim”. A legtöbb elhatározása (helhatározása) *not with a hang but a whimper* végződött; csak sarokba szorított patkány harapása volt, semmi más, minden nagy szakítás, minden végérvényes *hang*. A többi meg szertartásosan zajlott le, megoldódott térben, időben, viselkedési formában, békésen, fáradtan – az érzelmi kalandjai is úgy értek véget – vagy lassú visszavonulással, ahogy kezdünk egyre ritkábban látogatni egy barátunkat, egyre ritkábban olvasni egy költőt, egyre ritkábban járni egy kávézóba, gyöngéden adagolva a semmit, hogy ne fájjon.

„Valójában még a fele sem eshet meg énvelem”, gondolta Oliveira. „Sose fog énnekem virágcserep esni a kobakomra”. Honnan akkor a nyugtalanság, ha nem az ellentétek elcsépelet vonzódásából, sóvár hivatás- és cselekvésvágyból? Ha elemezzük a nyugtalanságot, már amennyire lehetséges, mindig oda lyukadunk ki, hogy nem leljük a helyünket, kibillentünk valami rendféléből, amelyet nem volt képes Oliveira meghatározni. A látvány külső szemlélőjének tudta magát, mintha színházban ülne bekötött szemmel: néha eljutott hozzá egy-

egy szó, valami zene mögöttes értelme, és akkor valami vágy fogta el, mert megsejtette, hogy ott az első, az igazi értelem. Közelebb érezte magát ilyen pillanatokban a középponthoz, mint sokan, akik meg vannak győződve róla, hogy ők alkotják a kerék tengelyét, pedig haszontalan közelség az övék, olyan tantaloszi pillanat, amely még csak kínná sem nemesül. Megesett, hogy gazdagodásnak, a közvetítő erők megdicsőülésének hitte a szerelmet. Ám egyszer rájött, hogy tisztátalan az ő szerelme, mert azt a reményt föltételezi, az igazi szerelmes pedig úgy szeret, hogy mit sem remél, csak magát a szerelmet, és vakon tudomásul veszi, hogy kékebbek a napok és édesebb az éj és nem olyan kényelmetlen a villamos. „Még a levesből is dialektikus műveletet csinálok”, gondolta Oliveira. Végül barátnőivé tette a szeretőit, cinkosaivá a helyzet valami különleges szemléletében. Imádták a nők eleinte (valóban himádták), istenítették (hodaadó hiszenítéssel), de utána megsejtette velük valami az ürességet, és akkor visszahőköltek, ő pedig megkönnyítette nekik a menekülést, kinyitotta előttük az ajtót, hadd menjenek másfelé játszani. Kétszer is már-már szánalmat érzett, és meg akarta hagyni nekik azt az ábrándot, hogy ők igazán megértették, de azt súgta neki valami, hogy nem valódi szánalom az övé, inkább csak önzésének és lustaságának és szokásainak olcsó fogása. „Kiárusít Az Irgalom”, gondolta Oliveira, és útjukra bocsátotta őket, hamarosan meg is feledkezett róluk.

Szétszórt papírlapok az asztalon. Egy kéz (a Wongé). Egy hang olvas, lassan, néha elhibázva, minden *f* hang egy-egy horogütés, az *e* hangok meghatározhatatlanok. Jegyzetek, cédulák, rajtuk egy-egy szó, egy verssor valamilyen nyelven, írói konyha. Egy másik kéz (Rónáidé). Egy komoly hang, amely tud fölolvasni. Halk üdvözlő szavak: Ossip és Oliveira érkezik nagy búsan (Babs ment eléjük ajtót nyitni, mind a két kezében egy késsel). Konyak, aranyfény, a megszenteltelenített szent ostya legendája, egy kis De Staël-kép. A hálószobába lehet tenni az esőkabátokat. Egy (talán) Brâncuși-szobor. A hálószoba végében, valahol ott, egy huszárruhás próbabábu meg egy huzalokkal és kartonokkal teli dobozhalom közt. Kevés a szék, de Oliveira odahúz két sámlit. Ahhoz hasonló csönd támad, amely, Génét szerint, illedelmes emberek közt támad a szalonban, ha egyszer csak megcsapja az orrukat egy hangtalan fing szaga. Utána hamarosan kinyitja Étienne az irattartót, és kiveszi a papírokat.

– Jónak láttuk, hogy megvárjunk az osztályozáshoz – mondja. – Közben néhány külön papírlapot nézegettünk. Ez a liba a szemébe dobott egy gyönyörű tojást.

– Rothadt volt – mondja Babs.

Gregorovius az egyik irattartóra teszi szemmel láthatóan remegő kezét. Nagyon hideg lehet az utcán, akkor dupla konyakot neki. A fény színe, a zöld irattartó, a Klub melengeti őket. Oliveira az asztal közepét nézi, cigarettahamuja lassan vegyülni kezd a tele hamutartó tartalmával.

Most jött rá, hogy nem tudta a hullámtarajra szegni a fejét a vágy csúcspontjain, hogy úgy keljen át a vére mesés robajlásán. Ha szerelmeskedett a Boszorkával, csak olyan volt az, mint egy szertartás, amelytől már nem vár megvilágosodást az ember; leleményes egyhangúsággal követték egymást a szavak és a tettek, tarantella-pókok tánca volt az egy hold sütötte padlón, visszhangokkal való nyúlós és hosszas mesterkedés. És mindig valami ébredés-félét várt Oliveira ettől a derűs mámortól, azt, hogy jobban lássa, ami körülötte van, ha csak a garniszállók festett tapétáit, vagy bármely cselekedetének okait is, és nem akarta megérteni, hogy minden valóságos lehetőséget kizár, ha csak pusztá várakozásra hagyatkozik, mintha eleve valami szűkös és kicsinyes jelenre kárhozná magát. Egyszeriben átváltott a Boszorkáról Polára, nem bántotta meg vele sem a Boszorkát, sem önmagát, zavartalanul cirógatta Pola rózsaszínű fülét a Boszorka izgató nevével. Ha csalódik Polában, az csak még egy csalódás lesz számtalan más után, valami olyan játék, amelyet végül elveszt az ember, de mégis szép volt végigjátszani, de a Boszorkából duzzogva kopott ki, valami lepedéket és hajnal szagú cigarettacsikket érzett tőle a szája sarkában. Ezért vitte Polát ugyanabba a szállóba, a Rue Valette-re, ugyanaz az öregasszony fogadta és üdvözölte megértően őket, hisz mi mást tehetne az ember ebben a pocsék időben. Most is kenőszappan meg leves szaga terjengett, de kitisztították a szőnyeg kék feltjét, volt már hely új feltoknak.

– Miért ide jöttünk? – mondta Pola meglepetten. Végignézett a sárga ágytakarón, a sivár, penészes szobán, a mennyezetről lógó rózsaszín-rojtos lámpaernyőn.

– Itt, vagy másutt, mindegy az...

– Ha pénzkérdés, csak szólnod kellett volna, drágám.

- Ha undorkérdés, csak szólnod kell, már itt se vagyunk, édesem.
- Nem undor ez. Csak éppen csúnya. Talán...

Rámosolygott Oliveirára, mintha próbálná megérteni. Talán... Oliveira kezére talált a keze, amikor egyszerre hajoltak le, hogy fölemeljék az ágytakarót. Egész délután megint, még egyszer, ki tudja, már hányadszor, újra átélte, önnön teste gunyoros és megindult tanújaként, a szertartás meglepetéseit, varázslatait és csalódásait. Észrevétlenül hozzászokott a Boszorka üteméhez, és egyszer csak egy új tenger, valami másféle hullámvész ragadta ki a megszokásból, fordult szembe vele, mintha szemére vetné homályosan azt a látszatokba gabalyodott magányosságát. Csáberő és csalódás vezérli most, míg száj után szájat keres, míg csukott szemmel fürkészik egy nyakat, ahol szelíden szendergett a keze, de érzi, hogy más ennek a nyaknak a hajlata, alul teltebb, és egy pillanatra megfeszül egy ín rajta, amikor Pola erőnek erejével fölegyenesedik, hogy csókoljon vagy harapjon. Oliveira testének bármely pillanata kellemes válasz nélkül maradhat most, kissé tovább kell nyújtózkodnia, vagy lehajtania a fejét, hogy elérjen egy szájat, amely azelőtt oly közel volt hozzá, egy keskenyebb csípőt kell cirógatnia, és mindhiába ösztönzi viszonzásra valami szórakozott konoksággal, végül rájön, hogy újra ki kell találniuk mindent, hogy semmi sincs ott törvénybe iktatva, hogy új kulcsokra, új számokra van ott szükség, és azok aztán másfélék lesznek, mást fejeznek majd ki. A nevetés vagy a kérlelés hangszíne, a súly, az illat, a lassúság és kapkodás, semmi sem egyezik, pedig ugyanaz, minden újra születik, pedig halhatatlan, azt játssza a szerelem, hogy újra meg újra kitalálja önmagát, menekül magától, de visszatér valami lenyűgöző csigavonalban, máshogy dalolnak a mellek, mélyebben, vagy valahogy távolabbról csókol a száj, és hiába volt egy-egy pillanatban valami harag vagy szorongásféle, most már csak tiszta játék van, valami hihetetlen hancúrozás, vagy éppen fordítva, amikor azelőtt álomba merültek, és édes csacsiságokat motyogtak, most valami feszültség van, valami, amit nem mondanak ki, de jelen van,

és föl kell ülni tőle, olyasvalami, akár a csillapíthatatlan düh. Csak a gyönyör utolsó szárnycsapása ugyanolyan, mint mindig; előtte és utána darabokra hull a világ, új megnevezésre vár, újról újra, ajakról ajakra, árnyról árnyra.

Pola lakásán voltak együtt másodszor, a Rue Dauphine-on. Néhány mondatból már fogalmat alkothatott Oliveira, hogy mi vár ott rá, de minden elképzelhetőn túltett a valóság. Minden a helyén volt, és helye volt mindennek. Szerényen, csak képes levelezőlapokon jelent meg a kortársi művészet története: egy Klee, egy Poliakoff, (már némi jóakarató engedékenységgel) egy Picasso, egy Manessier meg egy Fautrier. Művészien voltak kiszögezve, egymástól jól kiszámított távolságra. Kis méretben még a Signoria *Dávid*-ja sem zavart. Egy üveg Pernod meg egy üveg konyak. Az ágyon egy mexikói poncsó. Néha gitározott is Pola, így ápolta a fennsíkok iránt táplált szerelme emlékét. Otthonában Michéle Morganhoz hasonlított, de határozottan sötétbarna volt. Két könyvespolcán ott volt az *Alexandriai négyes*, Durrell agyonolvasott és – jegyzetelt műve, Dylan Thomas rúzsoltos fordításban, a *Two Cities* számai, Christiane Rochefort, Blondin, Sarraute (fölvágatlanul) és néhány *NRF*. Minden más az ágy körül forgott, ahol pityergett egy kicsit Pola, mert eszébe jutott egy öngyilkos barátnője (fényképek, egy bizalmas naplóból kitépett lap, egy hervadt virág). Utána már nem is találta furcsának Oliveira, hogy Pola nem ment a szomszédba egy kis fajtalanságért, hogy ő volt az első, aki buja játékokra adta a fejét, hogy úgy érte őket az éjszaka, mintha tengerparton hevernének, ahol lassan enged a föveny az algákkal teli víznek. Először hívta úgy Oliveira, hogy Pola Paris, játékból, de mindjárt meg is tetszett a lánynak, és megismételte, és az Oliveira ajkába harapott, és azt mormolta, hogy Pola Paris, mintha vállalná ezt a nevet, és rá is akarna szolgálni, Párizs pólusa, Pola Párizsa, zöldes neonfény gyúlt ki és hunyt ki a sárga háncsfüggönyön, Pola Paris, Pola Paris, a függöny lüktetésével együtt lüktető nemi szervű meztelen város, Pola Paris, Pola Paris, mindinkább az övé ez a név,

már nem is meglepett mellettem, a has hajlatát pontosan követő simogatás, a legcsekélyebb tétovaság sem, hogy előbb vagy utóbb érjen el a csúcspontra, már rátaláltak, rátapadtak a szájára, már kisebb és hegyesebb a nyelve, kevesebb a nyála, nem olyan éles a fogai, és szétnyílnak az ajkai, hogy az ínyéig érjen Horacio, behatoljon és végigjárjon minden langyos zugot, ahol ott illatozott egy kis konyak meg egy kis dohány.

[\(-103\)](#)

De a szeretem, az a szó... Minden szenvedélytől tart ez az erkölcsbúvár Horacio, pedig nincs rá mélyvízi oka, tanácstalan és mogorva a városban, ahol minden utca, minden ház, minden lakás, minden szoba, minden ágy, minden álom, minden emlék vagy feledés minden nevén nevezik a szerelmet. Szerelmem, nem magadért, nem is énmiattam, se nem mindkettőnkért szeretlek, nem azért szeretlek, mert azt lükteti a vérem, hogy szeresselek, azért szeretlek, mert nem vagy az enyém, mert másutt vagy, ott, ahová hívsz, hogy szökkenjek át, de nem tudok átszökkenni, mert a birtoklás legmélyén nem vagy itt, bennem, nem érlek el, nem tudok betelni a testeddel, a nevetéseddel, megesik, gyöttelelem, hogy szeretsz (milyen szívesen használod azt a szeretet ígét, milyen giccsesen hullatod el tányérokra, lepedőkre, autóbuszon), gyöttelelem a szerelmed, mert nem kínál hidat nekem, hiszen micsoda híd az, hogy csak az egyik végén van alátámasztva, sose épít meg olyan hidat se Wright, se Le Corbusier, amely csak az egyik végén van alátámasztva, és ne nézz rám olyan madárkaszemekkel, olyan egyszerű, pusztá művelet teneked a szerelem, hamarabb kigyógyulsz belőle, mint én, és még hogy úgy szeretsz engem, ahogy én téged nem szeretlek. Persze, hogy kigyógyulsz belőle, mert a megtestesült egészség vagy, majd jön utánam valaki más, akárki, a fehérműt is váltja az ember. Olyan szomorú hallgatni azt a cinikus Horaciót, aki valami útlevélszerelmet akar, hegyhágó szerelmet, kulcsszerelmet, revolverszerelmet, olyan szerelmet, amely megadja neki Árgus ezer szemét, a mindenhollétet, a csöndet, amelyből muzsika hangozhat föl, azt a szótövet, amelyből, ha nekilátunk, egész nyelvet szőhetünk meg. De bolond, mert mindez ott szunnyad benned egy kissé, csak éppen alá kellene merülnöd egy pohár vízbe, mint egy japán virág, és lassanként

sarjadni kezdenének kifelé a színes szirmok, kiteljesednének a gömbölyű formák, és kinőne belőlük a szépség. Adakozó nő vagyok a végtelenségig, bocsáss meg, nem értek hozzá, hogy elvegyek valamit. Egy almát nyújtasz nekem, pedig az éjjeliszekrényen hagytam a fogsoromat. Jól van már, elég. Lásd, goromba is tudok lenni egy nőhöz. De, jó, ha tudod, sose ok nélkül.

Mi az, hogy elég? Félsz, hogy elkezdődik a barkácsolás, mi se könnyebb nála. Innen is előrángatsz egy gondolatot, onnan is egy érzést, összebogozod őket szavak, sötét indulatszukák segítségével, és kisütöd belőlük, hogy szeretlek. Kistotál: szeretlek. Nagytotál: szerelmes vagyok beléd. Sok barátom él így, nem is beszélve egy nagybátyámról meg két unokafivéremről, akik meg vannak győződve a nejük-iránt-érezett-szerelmükről. Többet ér a szónál a tett, mi?, de általában szóból ért az ember. Azt hívják sokan szerelemnek, hogy kiválaszt az ember egy nőt, és házasságra lép vele. Állítom, hogy kiválasztják, hisz láttam. Mintha válogatni lehetne a szerelemben, mintha nem valami csonttörő villámcsapás volna az, amelytől kővé meredsz az udvar közepén. Biztos azt mondod, hogy azért választják ki, mert-szeretik-a-párjukat, én meg azt mondom, hogy éppen dítvafor. Beatricét nem választják, Júliát se választják. Te se választod a záport, amely bőrig áztat, egy hangversenyről távozóban. De magam vagyok a szobámban, írástudói csűrés-csavarásba bonyolódók, a sötét indulatszukák meg úgy állnak bosszút, ahogy tudnak, harapdálnak az asztal alól. Hogy is mondják? Alól vagy alatt? Akárhogy is, harapdálnak. Miért, *pourquoi*, *why*, *warum*, *perchè*, miért borzadunk úgy a sötét indulatszukáktól? Nézd csak őket abban a Nashe-versben, ott meg méhekké változtak. Meg ott, Octavio Paz két verssorában, *nap combjai, ti ott a nyárzugolyban*. De ugyanaz a női test Mária és Brinvilliers asszony, egy szép napnyugta látványától elhomályosuló szem pedig ugyanaz a látószerv, amely egy akasztott ember vonaglásában gyönyörködik. Félek a tintának és a hangoknak ettől a kerítő-tempójától, a világ seggét nyaló töméntelen nyelvtől. Ím, tejjel-mézzel telve nyelved

alja... Igen, de azt is mondják, hogy az illatszeres illatszere is bűzlik a döglött légytől. Harcban, örökös harcban a szavakkal, mindennel, ami kellene, ha le kell is mondanom az értelemről, érzem be vele, hogy kérek egy adag sült krumplit meg a Reuter távirati jelentéseit, érzem be nemes lelkű fivérem leveleivel meg a filmek párbeszédeivel. Furcsa, nagyon furcsa, hogy Puttenham úgy érzi, mintha tárgyak, sőt önálló életű lények volnának a szavak. Néha magam is úgy látom, vad hangyaáradatot hozok létre, s az aztán fölfalja a világot. Hej, ha szép csendesen a Ruk madarat költeném ki... Logosz, *faute éclatante!* Olyan fajt kellene kitalálni, amely rajz, tánc, makramé vagy elvont arcjáték útján fejezi ki magát. Elkerülhetnék-e úgy az értelemátvitelt, minden csalás gyökerét? *Honneur des hommes* stb. Igen, de minden mondatban egy megbecstelenített becsület, olyan az, mint a szúzlány-bordély, ha lehetséges volna ilyesmi.

A szerelemtől indulsz, a filológiánál kötsz ki, eszednél vagy Horacio? Morelli tehet róla, úgy bolondulsz érte, az ő esztelen kísérlete nyomán sejlik föl előtted a visszatérés az elveszett paradicsomba, te szegény falatozóbari és celofánba göngyölt aranykori praeadamita! *This is the age of plastics, man, the age of plastics.* Hagyd az indulatszukákat. Csaholjatok csak, vadászkutyák, gondolkodnunk kell, de komolyan gondolkodnunk, vagyis éreznünk, behelyezkednünk és szembenéznünk, csak utána nyithatunk utat a legegyszerűbb fő- vagy alárendelt mondatnak. Középpont ez a Párizs, érted, dialektika nélkül bejárando mandala az útvesztőben, és másra se jók itt a gyakorlatias képletek, csak arra, hogy tévútra vezessenek. Akkor csak annyi legyen a *cogito*, hogy beszipantjuk Párizs levegőjét, a beléhatolásunk meg csak annyi, hogy hagyjuk belénk hatolni, neuma legyen, ne logosz. Partra száll itt az argentin atyafi, büszke a kultúrájára, mert tudja, hogy mennyi ötször három, mindenhez ért, mindenben naprakész, meglehetősen jó ízlése van, a kisujjában az emberi nem története, a művészeti korszakok, a román, a gót, a bölcsészeti irányzatok, a politikai feszültségek, a

Shell Mex, az akció meg a reflexió, a kölcsönös engedmény és a szabadság, Piero della Francesca és Anton Webern, a jól nyilvántartott technológia, Lettera 22, Fiat 1600, XXIII. János. Ez igen, ez igen. Volt egy kis könyvesbolt a Rue du Cherche-Midin, csöndesen kavargó, nyájas szellő fújt, telt az idő, délután volt, a virágos évszakban jártunk, (kezdetben) vala az Ige, volt egy ember, aki embernek hitte magát. Uramisten, micsoda mérhetetlen számárság. És kilépett egy lány a könyvesboltból (csak most jövök rá, hogy olyan volt, mint egy metafora, nem akárhonnan lépett ki, hanem éppen egy könyvesboltból), váltottunk két szót, és beültünk egy Sèvres-Babylone-i kávézóba, meginni egy pohár *pelure d'oignon*-t (ha már metaforáról beszélünk, én, a frissen érkezett porcelán, *HANDLE WITH CARE*, ő meg Babilon, az időgyökér, valami korai, *primeval being*, a kezdetek riadalma és gyönyöre, Atala romantikája, de fa mögött leselkedő, igazi tigrissel). Így ült be Sèvres és Babylone, hogy megigyanak egy *pelure d'oignon*-t, csak néztük egymást, és azt hiszem, már akkor kívánni kezdtük egymást (de az már később volt, a Rue Réaumurön), aztán egy emlékezetes társalgás következett, tele félszeg hallgatásba oldódó, suta félreértéssel, végül tallózásra indult a kezünk, olyan jó volt cirógatnunk egymás kezét, és mosolyogva összenéznünk, egymás csikkjéről gyújtanunk a Gauloise-ra, simogattuk egymást a szemünkkel, szégyen, hogy mennyire egy húron pendültünk mindenben, táncot járt odakinn a ránk váró Párizs, épp, hogy partra szálltunk, épp, hogy élünk, minden ott volt előttünk, név nélkül és történelem nélkül (kivált Babylone előtt, a szegény Sèvres pedig roppant erőfeszítést tett, mert elbűvölte, hogy Babylone címke nélkül szemléli a gótikát, és úgy sétál a folyóparton, hogy észre se veszi a víz ellen úszó normand drakokat). Olyanok voltunk a búcsúzáskor, mint két kisgyerek, akik zajosan összebarátkoztak egy születésnap bulin, és a szüleik már a kezüket fogják, és vonszolják őket, de ők csak nézik egymást, édes fájdalommal és reménnyel, és csak annyit tudnak, hogy az egyiket úgy hívják, Tony, a másikat meg Lulú, de

annyi is elég, hogy olyan legyen tőle a szívük, mint a chilei számoça, és...

Merde alors. Mért is ne? Akkortól beszélek, Sévres-Babylone-ról, nem erről a bánatos helyzetképről, amelyben már tudjuk, hogy vége a játéknak.

[\(-68\)](#)

Morelliád

A próza is megromolhat, mint a marha-hátszín. Évek óta észlelem a rothadás jeleit az írásaimon. Nekik is van anginájuk, sárgaságuk, vakbélgyulladásuk, mint nekem, de meg is előznek a bomlás felé vezető úton. Végeredményben azt jelenti az elrothadás, hogy véget ér az összetevők tisztátalansága, és visszakapja jogait a vegytiszta nátrium, magnézium és a szén. Az én prózám mondattanilag rothad, és – annyi munka árán – az egyszerűség felé halad. Azt hiszem, hogy ezért nem tudok már „összefüggően” írni; pár lépés után megtorpant egy nyelvi bokkolás. *Fixer des vertiges*, ez igen! De úgy érzem, inkább elemeket kellene rögzítenem. Erre való a vers meg bizonyos helyzetek a regényben vagy elbeszélésben vagy színműben. A többi csak töltelékfeladat, és nem esik kezemre.

– Igen, de mi a lényeg? Az elemek? Nem ér föl a szén rögzítése a Guermentes-ék történetének rögzítésével.

– Valahogy azt hiszem ködösen, hogy *szerkesztés* eredményei azok az elemek, amelyekre utalok. Visszájára fordul az iskolai vegytan nézőpontja. Ahol a végső határára ér a szerkesztés, ott nyílik meg az elemiség tartománya. Meg kell ragadnunk az elemiséget, és, ha lehetséges, elemivé kell válnunk.

Egyik-másik följegyzésében különösen nyíltan mutatkozott Morelli, amikor a szándékairól írt. Furcsa kortévesztésről tanúskodott, hogy olyan tanulmányok és tudománytalanságok iránt érdeklődött, mint a Zen buddhizmus, amely a *beat generation* csalánkiütése volt azokban az években. Nem is ebben állt az a kortévesztés, hanem abban, hogy Morelli mintha sokkal radikálisabb és fiatalosabb volna a lelki-szellemi követelések terén, mint a szanszkrit szavaktól és dobozos sörtől megrészegült kaliforniai fiatalok. Az egyik följegyzés úgy utalt a nyelvre, szukiánus módon, mint valamiféle közvetlenül a belső tapasztalatból fakadó kitörésre vagy kiáltásra. Több példa következett utána, tanítók és tanítványok közt folyó és a gondolkodó ember fülének meg minden duális és bináris logikának teljességgel érthetetlen párbeszédekkel, valamint tanítóknak a tanítványaik kérdéseire adott válaszaival, amelyek általában abból álltak, hogy pálcával a tanítványok fejére csaptak, egy kancsó vizet zúdítottak rájuk, kilökdösték őket a teremből, vagy, a legjobb esetben, megismételték, újra a képükbe vágták a kérdésüket. A jelek szerint kedvére mozgott Morelli ebben a láthatóan eszeveszett világban, és természetesnek találta, hogy ez a tanári magatartás az igazi lecke, ez az egyetlen *módja*, hogy kinyissák a tanítvány lelki-szellemi szemét, és fölfedjék előtte az igazságot. *Természetesnek* tartotta ezt az erőszakos ésszerűtlenséget, abban az értelemben, hogy szétzúzza a Nyugat jellegzetességének számító szerkezeteket, azokat a tengelyeket, amelyek körül az ember történelem-értelmezése forog, és amelyeknek a következetes gondolat (és vele az esztétikai, sőt költői érzék) a kedvelt eszköze.

A jegyzeteknek (emlékeztetést vagy nem egészen világos célt szolgáló följegyzéseknek) a hangja mintha azt jelezte volna, hogy

abban a művében is valami hasonló kalandba vágott bele Morelli, amelyet nagy keservesen írogatott és adott ki az utóbbi években. Némelyik olvasója szerint (de ő maga szerint is) nevetséges, ha olyanféle regényt akar írni az ember, amely eltekint a beszéd ésszerű tagolásától. Végül kitaláltak egy eljárást, valami olyanfélét, mint egy ügylet (bár továbbra is fennáll az a képtelenség, hogy elbeszélést választanak nem éppen elbeszélőinek tetsző célokra).*

* Miért ne? Maga Morelli tette föl magának ezt a kérdést egy kockás papírlapon, amelynek szélén egy zöldségjegyzék volt, valószínűleg egy *memento buffandi*. A lélek sötét éjszakája, a próféták, a misztikusok: az elbeszélés gyakori fölhasználása példabeszéd vagy látomás alakjában. Persze, a regény... De inkább a nyugati majom faji és osztályozó mániájából, mintsem valami valóságos belső ellentmondásból fakad az a botrány.**

** Nem is számítva, hogy minél élesebb lenne a belső ellentmondás, annál hatásosabbá tehetne egy, mondjuk, Zen-szerű technikát. Kupánverés helyett valami tökéletesen regény-szerűtlen regény, a vele járó botrányal és sokkhatással és, talán, az avatottabbak felé való nyitással.***

*** Ennek az utóbbinak a reményében, egy másik papírszeletke abban az értelemben folytatta a Suzukiánus idézetet, hogy nem azt jelzi a tanítók furcsa nyelvének megértése, hogy értelme van annak a nyelvnek, hanem azt, hogy önmagát érti meg a tanítvány. Azzal ellentétben, amit az elmés európai bölcselő szűrhetne le belőle, nem érzelmeket vagy sejtelmeket közvetít a Zen-tanító nyelvezete, hanem eszméket. Ezért aztán nem önmagában, mint nyelv tölti be a feladatát, hanem, minthogy a tanító válogatja meg a mondatait, a saját területén hat a rejtelem, és így nyílik meg a tanítvány önmaga előtt, így érti meg önmagát, és így válik kulccsá a földön járó mondat.****

**** Ezért Étienne, aki elemezve tanulmányozta Morelli műfogásait (Oliveira azt gondolta volna róla, hogy szavatolva a kudarc), bizonyos Zenpofonok valamiféle *ad usum hominis sapientis* való óriásira fölnagyítását vélte föllelni a könyv bizonyos részleteiben, akár egész fejezeteiben is. Morelli úgy hívta ezeket a részeket, hogy „archezetek” és „fejetípusok”, és egy elég joyce-i szókeveréket sejtethetett meg az ember azokban a nyelvi zagyvaságokban. Mit kereshettek ott az archetípusok? Nyugtalanul törte is a fejét rajta Wong és Gregorovius.*****

***** Étienne megjegyzése: A jelek szerint semmiképp sem akart följutni Morelli a *bódhi* fára, a Sión hegyére vagy a kinyilatkoztatás bármely fennsíkjára. Nem törekedett oktatói magatartásra, hogy új és zöld rétekre vezesse olvasóját. Nem volt benne szolgálalkúság (olasz származású lévén, könnyen kivágta az öreg a magas C-t, el kell ismernünk), úgy írt, mintha valami kétségbeesett és megindító kísérletet tenne rá, hogy ő maga találja ki a mestert, aki majd őt magát is megvilágosodáshoz juttatja. Kimondta a maga Zenmondátát, és csak hallgatta az ember – olykor a vén szörnyeteg ötven oldalán keresztül – és képtelen rosszhiszeműség lett volna arra gyanakodnunk, hogy olvasónak szánja azokat az oldalakat. Ha közreadta őket, az részben csak Morelli olaszága miatt volt („*Ritoma vincitor*”), részben pedig azért, mert el volt ragadtatva tőle, hogy milyen tetszetős írás kerekedett előle.*****

***** Étienne a tökéletes nyugatit, a gyarmatosítót látta Morelliben. Amikor learatta szerény buddhista pipacstermését, visszatért a magvakkal a *Quartier Latin*-be. Ha a végső kinyilatkoztatás volt is, ami talán a legtöbb reménnyel töltötte el, be kellett ismerni, hogy mindenek előtt irodalmi vállalás lett a műve, éppen azért, mert irodalmi formák (formulák) elpusztítását tűzte ki céljául.*****

***** Dicséretére legyen mondva, abban a keresztény meggyőződésében is nyugati volt, hogy lehetetlen az egyéni üdvözülés, és hogy egy ember vétkei minden embert bemocskolnak, és viszont. Úgy sejtette Oliveira, hogy talán ezért választotta kalandozásai színterének a regényformát, és amellet, akár talált valamit, akár nem, mindent közreadott.

[\(-146\)](#)

Mintgolyózáporsöpörtvéig a hír, és gyakorlatilag az egész Klub ott volt este tízkor. Étienne vitte a lakáskulcsot, Wong meg földig hajolt, úgy viszonzta, hogy olyan dühös fogadtatásban részesítette őket a házmestemé, *mais qu'est-ce qu'ils viennent ficher, non mais vraiment ces étrangers, écoutez, je veux bien vous laisser monter puisque vous dites que vous êtes des amis du vi... de monsieur Morelli, mais quand même il aurait fallu prévenir, quoi, une bande qui s'amène à dix heures du soir, non, vraiment, Gustave, tu devrais parler au syndic, ça devient trop con*, stb., Babs előhúzza azt, amit Ronald alligátormosolynak hívott, Ronald lelkesedett, és az Étienne vállát verdeste, lökdöste, hogy siessen már, Perico Romero átkot szórt az irodalomra, első emelet, RODEAU, FOURRURES, második emelet DOCTEUR, harmadik emelet HUSSENOT, hát ez már hihetetlen, Ronald oldalba bökte a könyökével Étienne-t, és pocskondiázta Oliveirát, *the bloody bastard, just another of his practical jokes, I suppose, dis donc, tu vas me foutre la paix, toi*, ebből áll az egész Párizs, baszod, egy rakás lépcső, egyik a másik után, torkig van az ember velük, a fészkes fene beléjük. *Si tous les gars du monde...* Wong zárta a menetet, Wong-mosoly Gustave-nak, mosoly a házmesternének, *bloody bastard, baszod, ta gueule, salaud*. A negyedik emeleten kinyílt vagy három centire a jobboldali ajtó, és Perico egy fehér hálóinges, óriási patkányt látott, amint fél szemével és teljes orrával kifelé kémlel. Már nem tudta be is csapni az ajtót, mert Perico az ajtónyílásba dugta a cipőjét, és elszavalta neki, hogy olyan mérgesnek és hatalmasnak alkotta a természet a kígyók közt a baziliszkuszt, hogy a sziszegésével elrémíti, és a megjelenésével szétszórja, szétzavarja, a látványával pedig megöli őket. Madame René Lavalette, született Francillon asszony nem sokat értett belőle, azért csak egy horkantással meg egy taszítással

válaszolt, de Perico 1/8 másodperccel előtte már kirántotta a cipőjét, és CSATT. Az ötödiken megálltak, és nézték, hogy illeszti be Étienne ünnepélyesen a kulcsot a zárba.

– Nem lehetséges – ismételte utoljára Ronald. – Álmodunk, ahogy a De la Tour et Tassis hercegnők mondanák. Elhoztad az italt, Babsie? Obulus Kháronnak, tudod. Most majd kinyílik az ajtó, és elkezdődnek a csodák, én mindenfélét várok ettől az éjszakától, olyan világvégi hangulat van.

– Majdnem összezúzta a lábam az a bitang banya – mondta Perico, és a cipőjét nézegette. – Nyisd már ki, hékás, mert a könyökömön jön ki ez a lépcsőház.

De nem forgott a kulcs a zárban, pedig megmondta Wong, hogy a beavatási szertartásokban Türelemmel és Ravaszsággal kell legyőzni a legegyszerűbb mozdulatokat is akadályozó Erőket. Kialudt a villany. Gyűjtsen már meg valaki egy öngyújtót, basszátok meg.

Babs *Tu pourrais quand même parler français, non?*
Ton copain l'argencul n'est pas là pour piger ton charabia.

Ronald Gyufát gyűjts, Ronald. Rozsdás ez az átkozott kulcs, egy
Étienne pohár vízben tartotta az öreg. *Mon copain, mon copain,*
c'est pas mon copain. Nem hiszem, hogy eljön. Nem

Étienne ismered. Jobban, mint te. Ugyan! *Wanna bet something?*

Wong *Ah merde, mais c'est la tour de Babel, ma parole. Amène*
ton riquet Fleuve Jaune de mon cul, la poisse, quoi.

PERICO Jin- napokon föl kell ám vértetni magunkat Türelemmel.

Ronald Két liter, a javából. Az Istenért, ki ne essen a kezedből a

PERICO lépcsőn. Emlékszem, egy alabamai éjszakára. Hogy
ragyogtak a csillagok, szerelmem! *How funny, you ought*

Wong *to. be in the radio.* Megvan, beszorult, de forog már, igen,

Babs persze, a Jin, *stars fell in Alabama.* szarrá ment a lábam

ÉTIENNE ezen a lépcsőn, még egy gyufát, semmit se látunk, *où*

ÉTIENNE *qu'elle est, la minuterie?* Nem működik. Valaki a

Babs seggemet tapogatja, szerelmem... Ss... Ss... Előbb csak
Ronald Wong menjen be, úzze ki a rontó szellemeket. Ó,
Babs semmiképpen. Lökd be, Perico, mégiscsak kínai.

Babs

Ronald

Ronald

ÉTIENNE

& kórus

– Pofa be – mondta Ronald. – Más világ ez, komolyan mondom. Aki szórakozni akar itt, már szedheti is a sátorfáját. Add ide a palackokat, drágám, mindig elejted őket, ha izgatott vagy.

– Csak nem szeretem, ha tapiznak a sötétben – mondta Babs, és Pericóra meg Wongra nézett.

Étienne lassan végighúzta a kezét a belső ajtókereten. Csöndben várták, hogy megtalálja a villanykapcsolót. Kicsi és poros volt a lakás, valami aranyködbe burkolta a halvány és szűrt világítás, mindjárt föl is lélegzett tőle megkönnyebbülten a Klub, majd szemügyre vette az egész lakást, és halkán kicserélte az észleleteit: itt az Ur városban talált kőtábla másolata, ott a szent ostya megszenteltelenítésének legendája (Paolo Uccello *pinxit*), Pound és Musil fényképe, egy kis De Stael-festmény, a rengeteg könyv a falakon, a padlón, az asztalokon, a mellékhelyiségben, a csöppnyi konyhában egy félig rothadt, félig megkövült – Étienne szerint gyönyörű, Babs szerint meg szemétbe való, ennél fogva halk vita tárgya – tükörtojás, Zwingertől a *Dissertatio de morbis afascino etfascino contra morbos*, amit ki is nyitott Wong tisztelettel, Perico pedig, szokása szerint, fölállt egy sámlira, és végigfutott az aranszázadi spanyol költők sorozatán, megvizsgált egy kis ón- és elefántcsont-asztrolábot, Rónáidnak meg földbe gyökerezett a lába Morelli íróasztala előtt, és, mindkét hóna alatt egy palack konyakkal,

csak bámulta a zöld bársony irattömböt, hisz épp olyan volt az a hely, hogy nem is Morelli, hanem Balzac ülhetett volna ott neki az írásnak. Akkor hát nincs kétség, itt lakott az öreg, két lépésnyire a Klubtól, az a bitang kiadó meg mindig azt mondogatta, hogy Ausztriában vagy a Costa Braván van, valahányszor Morelli címét kérték tőle telefonon. Jobbra, balra mindenféle színű, üres vagy tömött irattartók, volt belőlük vagy húsz, de lehet, hogy negyven is, középen egy hamutartó, mintha maga is egy Morelli-levéltár volna: egy halom pompeji hamu és kialudt gyufaszál.

– Szemétbe dobott egy csendéletet – mondta dühösen Étienne. – Ha itt a Boszorka, egy szál haját nem hagy a Babs fején. De te, a férje...

– Nézd csak – mondta Ronald, és az asztalra mutatott, hogy csillapítsa. – Különbén is azt mondta Babs, hogy megrothadt, semmi okod, hogy föl paprikázd magad. Megnyitom az ülést. Étienne az elnök, mi mást tehetnénk. Hát az argentin?

– Az argentin hiányzik és az erdélyi, Guy vidékre utazott, a Boszorka pedig ki tudja, merre jár. De így is határozatképesek vagyunk. Wong a jegyzőkönyvvezető.

– Várjunk egy kicsit, hátha megjön Oliveira és Ossip. Babs lesz a számvizsgáló.

– Ronald a titkár. Ő kezeli a bárt. *Sweet, get some glasses, will you?*

– Ne töltsük az időt – mondta Étienne, és leült az asztal egyik oldalára. – Azért ül össze ma este a Klub, hogy teljesítsük Morelli egyik kívánságát. Amíg meg nem jön Oliveira, ha ugyan megjön, igyunk rá, hogy már a napokban visszaüljön ide az öreg. Úristen, micsoda siralmas látvány. Olyanok vagyunk itt, mint valami lidércnyomás, amit talán Morelli álmodik a kórházban. Szörnyű. Vegyük jegyzőkönyvbe.

– Beszéljünk addig is Morelliről – mondta a konyakos üveg dugójával küszködő Ronald, és igazi könny csillogott a szemében. – Sose lesz még egy ilyen ülés, mint ez, évekkal ezelőtt voltam újonc

a Klubban, de nem tudtam róla. Ti se, Wong meg Perico. Egyikünk se. *Damn it, I could cry.* Úgy érezheti magát az ember, mintha hegycsúcsra érne, vagy valami rekordot döntene meg, valahogy így. *Sorry.*

Étienne a Ronald vállára tette a kezét. Az asztal köré ültek. Wong eloltotta a lámpákat, csak azt nem, amely a zöld irattartót világította meg. Majdnem Eusapia Paladinóhoz méltó jelenet, gondolta Étienne, aki tisztelte a spiritizmust. Megkezdődött a beszélgetés Morelli könyveiről, meg a konyakozás.

Régóta izgatta Gregoroviust, szabálytalan erők hordozóját, Morellinek egy jegyzete: „Mélyedjünk bele egy valóságba, vagy egy valóság egyik lehetséges módozatába, és érezzük meg, hogy kap lábra, hogy ölt képtelen vagy nem képtelen alakokat, ami az első pillanatban a legelrugaszkodottabb képtelenségnek tetszett, míg a (köznapi, szokványos rajzolathoz képest) kusza szövedékből ki nem bontakozik és határozott körvonalat nem kap egy összefüggő rajzolat, amely csak az előbbivel való óvatos összevetés alapján tetszhet oktalannak vagy dőrének vagy érthetetlennek De azért nem estem-e én itt az elbizakodottság hibájába? Tartózkodunk a *lelkizéstől*, ám egyszersmind kapcsolatba merjük hozni az olvasót – igaz, csak bizonyos olvasót – egy *személyes* világgal, személyes élményekkel és gondolkodással... Nem lesz annak az olvasónak semmilyen hídja, semmilyen összekötő kapcsa, semmilyen oksági láncolata. Csak a pusztá dolgok maradnak neki: viselkedések, eredők, törések, sorscsapások, nevetségek. Ahol búcsúzásnak volna helye, egy rajz van a falon; egy kiáltás helyett meg horgászbot; egy halálesetből meg mandolintrió lesz. Búcsúzás az, kiáltás és halál, de ki hajlandó eltávozni, kikelni magából, szétzilálni, leleplezni magát? Megváltoztak a regény külső formái, de továbbra is ugyanazok a hősei, Trisztán, Jane Eyre, Lafcadio, Léopold Bloom, az utca embere, az otthon, a hálószoza viszontagságai, *jellemek*. Egy olyan hősre, mint Ulrich (*more* Musil) vagy Molloy (*more* Beckett) ötszáz Darley is jut (*more* Durrel). Ami engem illet, azon töröm a fejem, sikerül-e valaha is érzékeltetnem, hogy az olvasó az igazi és egyetlen szereplő, aki érdekel, már annyiban, hogy abból, amit írok, hozzá kellene valaminek járulnia, hogy megváltoztassam, kimozdítsam, elképezzem, elidegenítsem magától azt az olvasót”. Noha kimondatlanul is bevallja kudarcát ez az utolsó mondat,

Ronald valami hiúságot fedezett föl ebben a jegyzetben, és nem tetszett neki.

(-18)

Hát, így van, de mennyire: a vakok világítják meg az utunkat.

Így van, de mennyire: valaki, aki nem is tud róla, vitathatatlanul olyan utat tud mutatni neked, amelyet nem tudott volna ő maga végigjárni. Sose tudja meg a Boszorka, hogy mutathatott rá az ujjá arra a tükörtörő vékony vonalra, hogy mennyire voltak útjelzők bizonyos csöndek, bizonyos képtelen figyelmességek, bizonyos káprázatos százlábú-futkosások az én jó magamba-ágyazottságomnak, amely inkább valami sehová-ágyazottság volt. Szóval az a vékony vonal... Ha boldog akarsz lenni, ahogy közlöd / Ne költösködj, Horacio, ne költösködj.

Tárgyilagosan nézve: Semmit se tudott megmutatni nekem a Boszorka a magam területén belül, még a sajátján belül is tétován, találomra, tapogatózva forgolódott. Egy kergült denevér, egy röpködő légy útrajzolata a lakás levegőjében. Én csak ültem ott, néztem, hogy tesz-vesz, és hirtelen fölillant előttem egy jelzés, egy sejtelem. Ő mit se tudott róla, de énnekem *jelek* voltak azok, a könnyezésének oka, vagy a bevásárlásainak rendje, vagy az, ahogy a maga módján sütötte a krumplit. Ilyesmiről beszélt Morelli, amikor ezt írta: „Heisenberg-olvasás délig, jegyzetelés, cédulázás. A házmesterné kisfia fölhozza a postámat, arról beszélgetünk vele, hogy repülőgép-modellt épít a lakásuk konyhájában. Amíg meséli, kettőt szökken a bal lábán, hármát a jobbon, kettőt a balon. Megkérdem tőle, hogy miért kettőt meg hármát, miért nem kettőt meg kettőt vagy hármát meg hármát. Meglepetten néz rám, nem érti. Úgy érzem, hogy Heisenberg meg én valaminek az egyik oldalán vagyunk, a gyerek meg még lovaglólülésben, az egyik lába itt, a másik ott, nem is tud róla, de csakhamar már csak a mi oldalunkon lesz, és minden kapcsolat elvész. Kapcsolat, de mivel, minek? Na, olvassunk tovább; talán Heisenberg...”

– Nem először céloz a nyelv elszegényedésére – mondta Étienne.
– Több olyan mozzanatot idézhetnék, amelyben elvesztik az önbizalmukat a szereplők; úgy érzik, hogy képet ad róluk a gondolkodásuk és a beszédük, és tartanak tőle, hogy csalóka lesz az a kép. *Honneur des hommes, Saint Langage...* Messze vagyunk tőle.

– Nem is olyan messze – mondta Roland. – A nyelvnek akarja visszaadni a jogait Morelli. Arról beszél, hogy meg kell tisztítani, ráncba kell szedni a nyelvet, a higiénia nevében „lemegy” legyen az „alászáll” helyett; de arra törekszik alapjában, hogy minden csillogását visszaadja az „alászáll” igének, hogy úgy használhassuk, ahogy én a gyufát használom, nem úgy, mint valami dísz tárgyat, egy darab közhelyet.

– Igen, de különféle síkokon folyik ez a küzdelem – törte meg hosszú hallgatását Oliveira. – Egész világos abból, amit fölolvastál, hogy egy olyan hamis vagy fogyatékos látószögnek és *Organum*-nak a tükröződését bírálja Morelli a nyelvben, amely elleplezi előlünk a valóságot és az emberséget. Alapjában nem is olyan nagyon érdeklí őt a nyelv, csak éppen esztétikai síkon. De félreérthetetlen az az *ethoszra* való utalás. Morelli szerint csak szemfényvesztés meg hazugság a pusztán esztétikai célú írás, amely végül kineveli a nő-olvasót, azt a típust, amely nem fejtörőket, hanem megoldásokat akar, vagy mások álgondját-baját, amelytől kényelmesen elszenveleghet a fotelban ülve, de nem kell kivennie részét a drámából, amelyet a magáévá kellene tennie. Ha helyi dolgokkal is előhozakodhatok itt, a Klub engedelmével, Argentínában ez a fajta szemfényvesztés tett bennünket boldognál is boldogabbá és nyugodtnál is nyugodtabbá egy évszázadon át.

– Boldog, aki megtalálja a neki valókat, az értő olvasókat – olvasta föl Wong. – Ez van ezen a kis kék papíron, a 21-es irattartóban. Amikor először olvastam Morellit (Meudon, egy tiltott film, kubai barátok), úgy tetszett, hogy olyan az egész könyv, mint a hátára fordult Nagy Teknőc. Nehéz volt megérteni. Rendkívüli filozófus ez a Morelli, bár néha iszonyúan durva.

– Akárcsak te – mondta Perico, és leszállt a sámliról, bekönyökölte magát az asztaltársaságba. – Akadémikus-, hogy ne mondjam, grammatikus-szakma ez az egész képzelgés, fiacskám, hogy tisztogatni kell a nyelvet. Alászállni vagy lemenni? Az a lényeg, hogy nekieredt az ipse lefelé a lépcsőn, és kész.

– Valami túlságos bezárkózástól ment meg bennünket Perico – mondta Étienne. – Attól, hogy visszanyúljunk olyan elvont dolgokhoz, amelyeket néha túlságosan is kedvel Morelli.

– Csak annyit mondok – mondta Perico fenyegetően – hogy nekem ez az egész elvontság...

Égette a konyak az Oliveira torkát, hálás is volt, hogy áthangolhat erre a vitára, és belemerülhet még egy időre. Egy helyen (nem tudta, hogy pontosan hol, utána kell néznie) néhány jó tanáccsal világította meg Morelli az írás és szerkesztés módszerét. Mindig eleve gondot okozott neki a szikkadtság, az üres papírlap előtt érzett mallarméi borzadály, ha azzal az érzéssel párosult is, hogy minden áron meg kell nyilatkoznia. Az tette ki elkerülhetetlenül a műve egy részét, hogy azon töprengett, hogyan írja meg. Így egyre messzebb került az írás szakmai műveletétől, attól a fajta elbeszéléstől vagy verstől, amelynek kezdeti tekintélyét köszönhette. Egy másik helyen meg azt mondta Morelli, hogy elmerengve, sőt ámulattal olvasta újra évekké azelőtt írt szövegeit. Hogy is fakadhattak belőle azok a lelemények, hogy is támadhatott elbeszélőnek és elbeszélésnek ez az oly kényelmes és oly magától értetődő megkettőződése? Úgy érezte akkoriban, hogy máris előtte hever, amit írni akar, csak annyi az írás, hogy pauszpapírt helyez el egy láthatatlan, de jelenvaló szavakból álló szövegre, mint gyémánttűt a lemezbarázdára. Most már csak

fáradtságos munkával tudott írni, minduntalan mindennek a lehetséges ellenkezőjét, a lappangó hibát is mérlegelnie kellett, (megint el kell olvasni, gondolta Oliveira, furcsa írás, Étienne el van ragadtatva tőle), gyanakodnia kellett, hogy csak tévedés, vagy féligazság minden tiszta eszme, már nem bízhatott a dallamosan és lendületesen és olyan derűs dorombolással összerendeződő szavakban, amelyek megbűvölik az olvasót, és amelyeknek maga az író az első áldozata. („Igen, de a vers...” „Igen, de az a jegyzet, ahol arról beszél, hogy a *swing* hozza mozgásba a szöveget...”). Néha arra a keserűen egyszerű következtetésre jutott Morelli, hogy már nincs semmi mondanivalója, hogy összekeverik a szükségletet a rutinnal a foglalkozás föltételes reflexei, tipikusan ez történik az írókkal ötven éves koruk és nagy irodalmi díjak után. Ugyanakkor azonban azt is érezte, hogy még sosem vágyott rá oly mohón, hogy írjon. Reflex, rutin, az a sóvár gyönyör, hogy sorról sorra csatára keljen önmagával? Akkor miért mindjárt az a visszahatás, a piszton leszálló futama, a ziháló kétség, a kiszikkadtság, a lemondás?

– Te – mondta Oliveira – hol is van az az egyetlen szóról szóló rész, ami úgy tetszett neked?

– Fejből tudom – mondta Étienne. – A *ha* kötőszó az, és utána egy lábjegyzet, amelynek szintén lábjegyzete van, meg annak is van lábjegyzete. Épp azt magyaráztam Pericónak, hogy nem éppen eredetiek a Morelli elméletei. A gyakorlata teszi olyan bensőségessé, az az erő, amellyel törekszik rá, hogy ne íraskodjon, ahogy ő mondja, hogy megszerezze magának (és mindenkinek) a jogot, hogy ismét a jobbik lábával lépjen be az ember házába. A saját szavaival, vagy nagyon hasonlókkal élek.

– Már torkig vagyunk a szürrealistákkal – mondta Perico.

– Nem szófölszabadítási törekvésről van itt szó – mondta Étienne.

– Azt gondolták a szürrealisták, hogy kordába és háttérbe szorította a Nyugat racionalista és polgári szerkezete az igazi nyelvezetet és az igazi valóságot. Igazuk volt, tudja is azt minden költő, de csak egy pillanat volt ez a bonyodalmas banánhámozásban. És az lett a vége,

hogy közülük nem is egy héjastul ette meg a banánt. Szavakba kapaszkodtak a szürrealisták, ahelyett, hogy kíméletlenül lerázták volna őket magukról, ahogy Morelli is magától a szótól akart megszabadulni. A vegytiszta Szó rajongóiként és tébolyult varázslóként, mindent fölkaroltak, ami nem tűnt túlon túl nyelvtaniasnak. Nem látták át igazán, hogy egy egész nyelv megteremtése, még akkor is, ha végül zátonyra futtatja a nyelv értelmét, akár kínai, akár rézbőrű, de cáfolhatatlanul emberi szerkezetet tükröz. Azt jelenti a nyelvezet, hogy bennlakás egy valóságban, benne élés egy valóságban. Ha igaz is, hogy elárul bennünket az a nyelvezet, amellyel élünk (és nem Morelli az egyetlen, aki ezt kiáltja világgá), nem elég az, hogy megszabadítjuk a tabuitól. Nem újjáélesztünk, hanem újra át kell élnünk a nyelvet.

– Nagyon ünnepélyesen hangzik – mondta Perico.

– Minden jobb bölcseleti kézikönyvben benne van – mondta félénken Gregorovius, aki rovarani módszerrel vizsgálta át az irattartókat, és, a jelek szerint, el is szundított rajtuk. – Nem lehet újra átélni a nyelvet, ha nem azzal kezdjük, hogy másképpen érzünk rá majdnem mindenre, ami a valóságunkat alkotja.

A Léttől jussunk el a Szóhoz, ne a Szótól a Léthez.

– Ráézés – mondta Oliveira – ez is olyan szó, hogy kifordítom, befordítom, mégis bunda a bunda. Ne tulajdonítsuk Morellinek a Dilthey, Husserl vagy Wittgenstein kutatási kérdéseit. Csak annyi a világos mindenben, amit összeírt az öreg, hogy, ha a szokásos módon, a szokásos célokra használjuk a nyelvet, úgy dobjuk majd föl a talpunkat, hogy sose tudjuk meg, mikor milyen nap is volt tulajdonképpen. Már-már ostobaság azt ismételnünk, hogy nem ingyen kapjuk az életünket, ahogy Malcolm Lowry mondta, és, hogy már előregyártva kapjuk meg. Már-már Morelli is ostoba, amikor ezen lovagol, de Étienne a fején találja a szöveget: a gyakorlatban mutatkozik meg az öreg, és minekünk is ott mutatja meg a kiutat. Mire való az író, ha nem arra, hogy lerombolja az irodalmat? És, ha nem akarunk nő-olvasók lenni, mi magunk is mire valók vagyunk, ha

nem arra, hogy segítsünk ebben a rombolásban, amennyire lehetséges?

– Na, de utána? Mit csinálunk utána? – szólalt meg Babs.

– Hát ez az – mondta Oliveira. – Úgy húsz esztendővel ezelőtt még ott volt a nagy válasz: Költészetet, csacsikám, Költészetet csinálunk. Ezzel a nagy szóval tömték be a szádat. Olyasmikkel, hogy a világ költői látomása, meg egy költői valóság meghódítása. De biztosan észrevetted, hogy ennek már vége a második világháború óta. Mi tagadás, vannak költők, csak már senki se olvassa őket.

– Ne beszélj butaságot – mondta Perico. – Én rengeteg verset olvasok.

– Persze, magam is. De nem versekről van itt szó, he, arról van szó, amit a szürrealisták hirdettek, meg amit minden költő óhajt és keres, arról a híres költői valóságról. Hidd el, kedves barátom, 1950 óta javában benne vagyunk a technológiai valóságban, legalábbis statisztikailag szólva. Nagy baj, nagy kár, téphetjük a hajunkat, de így van.

– Füttyülök én a technológiára – mondta Perico. – Fray Luis, például...

– Ezerkilencszázötvenegynéhányban vagyunk.

– Tudom, baszod.

– Nem úgy néz ki.

– Szóval azt hiszed, valami vacak özönvíz-előtti álláspontot képviselek?

– Nem, de nem ártana, ha újságot is olvasnál. Engem se érdekel jobban a technológia, mint téged, csak nyitott szemmel járok, látom, mit változott a világ az utóbbi húsz évben. Akárki észreveheti, ha negyvennél több tavaszt látott, ezért szorít sarokba bennünket meg Morellit a Babs kérdése. Szép, szép, hogy harcolunk az elkurvult nyelv ellen, hogy úgy mondjuk, az irodalom ellen egy olyan valóság nevében, amelyet igazinak gondolunk, elérhetőnek gondolunk, amelyről azt gondoljuk, ott van valahol a szellem világában,

bocsánat a kifejezésért. De maga Morelli is csak a fonák oldalát látja a harcának. Úgy érzi, ahogy te meg ahogy mindannyian, hogy harcolnunk kell. És?

– Menjünk csak sorjában – mondta Étienne. – Hagyjuk békén a te „ésedet”. Morelli leckéje is elég nekünk az első szakaszban.

– Nem beszélhetsz szakaszokról, ha valami célt is föl nem tételezel.

– Akkor úgy mondd, hogy munkahipotézis, vagy valami hasonló. Az olvasó szellemi szokásainak fölforgatására törekszik Morelli. Elég szerény cél ez, amint látod, semmiképpen se hasonlítható ahhoz, hogy Hannibál átkelt az Alpokon. Legalábbis eddig még nincs valami sok metafizika Morelliben, azt leszámítva, hogy te, Horatius Curiatius, még egy doboz paradicsom-konzervben is képes vagy metafizikát fölfedezni. Olyan művész Morelli, akinek megvan az egyéni fölfogása a művészetről, és az pedig abban áll, hogy le akarja bontani a megszokott formákat, de hát nem újság ez, minden jó művészen megvan. Például idegeire megy a kínai tekercsregény. Az olyan könyv, amelyet úgy olvas az ember, mint a jó gyerek: szép sorjában, elejétől végig. Biztos észrevetted, hogy mind kevésbé érdekli a részek összefüggése, az, hogy minden szó az előbbiből következzen... Ha Morellit olvasok, az a benyomásom, hogy a fölhasznált elemeknek nem olyan gépies, nem annyira oksági összefüggését kutatja; az az ember érzése, hogy annak, amit éppen ír, csak a föltételeit teremti meg azzal, amit már leírt, főleg, hogy, oldalak százai után, már nem is nagyon emlékszik rá az öreg, hogy mit írt azelőtt.

– Ettől aztán – mondta Perico – megesik vele, hogy a huszadik oldalon még pöttöm nő már két méter öt centi magas a századik oldalon. Már nem is egyszer fölfigyeltem ilyesmire. Némelyik jelenet délután hatkor kezdődik, de félhatkor ér véget. Köpedelem.

– Teveled még sose történt meg, hogy törpe vagy óriás vagy, aszerint, hogy milyen a hangulatod?

– A szómáról beszélek – mondta Perico.

– Ez még hisz a szómában – mondta Oliveira. – A szórna az időben. Hisz az időben, az azelőttben meg az azutánban. Még nem talált szegény valami fiókban egy olyan levelet, amit ő maga írt húsz évvel azelőtt, nem olvasta el újra, nem vette észre, hogy már semmi se érvényes benne, ha meg nem támogatjuk egy parányi időtámasszal, ha ki nem találjuk az időt, hogy meg ne bolonduljunk.

– Ez mind csak a szakma – mondta Ronald. – Hanem ami mögötte, ami mögötte van...

– Íme a költő – mondta Oliveira őszintén meghatva. – Mért is nem úgy hívnak téged, amerikai barátom, hogy *Behind* vagy *Beyond*. Vagy úgy, hogy *Yonder*, olyan szép szó az.

– Semminek se volna értelme ebből az egészből, ha nem volna egy *mögötte* – mondta Ronald. – Akármelyik bestselleríró jobban ír, mint Morelli. Csak azért olvassuk Morellit, csak azért vagyunk itt ma este, mert megvan benne, ami megvolt Birdben, ami egyszer csak megvan Cummingsban vagy Jackson Pollockban, de hát elég is a példákából. De mért elég a példákából? – emelte most föl a hangját Ronald, míg Babs csodálattal nézett rá, és csakúgy egyhajtásraitafölmindenszavát. – Annyit sorolok, amennyit kedvem tartja. Mindenki láthatja, hogy nem jókedvűből keresi magának a gondot-bajt Morelli, amellet szemérmetlenül izgató a könyve, mint minden valamire való dolog. Abban a technológiai világban, amelyről beszéltél, meg akar menteni valamit Morelli, ami kimúlóban van, de csak úgy menthetjük meg, ha megöljük előbb, vagy legalábbis olyan vérátömlesztésről gondoskodunk neki, hogy olyan legyen az, mint valami föltámasztás. Az volt a futurista költők tévedése – mondta Ronald a Babs határtalan bámulata közepette – hogy a gépet akarták megénekelni, és azt hitték, hogy megmenekülnek így a fehérvérűségtől. De azt hiszem, nem akkor értjük meg jobban a valóságot, ha irodalmiasan beszélünk róla, hogy mi történik Cape Canaverallban.

– Nagyon jól hiszed – mondta Oliveira. – Keressük csak tovább a *Yonder*-t, sok-sok *Yonder* van, hogy fölnyitogassuk őket, egyiket a

másik után. Azt mondanám előljáróban, hogy épp olyan kevés köze van a valósághoz ennek a technológiai valóságnak, amelyet olyan sokra tartanak a tudomány emberei és a *France-Soir* olvasói, ennek a kortizon-, gammasugár- és plutónium-hasítós világnak, mint a *Roman de la Rose* világának. Csak azért említettem ezt az imént Perico barátunknak, hogy föl hívjam a figyelmét rá, eléggé megrendültek az esztétikai elvei és az értékrendje, és, hogy már úgy érzi az ember, aki mindent az értelemtől és a szellemtől várt, hogy elárulták, tudatában van homályosan, hogy ellene fordultak a fegyverei, hogy zsákutcába csalta a kultúra, a *civilta*, ahol már nem más a tudomány barbársága, mint valami nagyon is érthető visszahatás. Bocsánat a szóhasználatért.

– Már Klages is megmondta – mondta Gregorovius.

– Nem tartok igényt semmilyen szerzői jogra – mondta Oliveira. – Az itt a lényeg, hogy mindig csak szokványos, tökéletlen és részleges a valóság, akár a Szentszék, akár René Char vagy akár Oppenheimer valóságát veszed alapul. Semmivel se gondolom gyümölcsözőbbnek azt, hogy néhány fickó elámul egy elektronmikroszkóptól, mint azt, hogy a házmesternék elámulnak a lourdes-i csodáktól. Lehet hinni abban, amit anyagnak hívnak, hinni abban, amit szellemnek hívnak, lehet élni az Immánuelben, járni lehet Zen-tanfolyamra, föl lehet fogni az emberi sorsot, mint gazdasági problémát vagy mint tiszta képtelenséget, hosszú a lista és sokféle választás lehetséges. De az a puszta tény is, hogy választhatunk, és az is, hogy hosszú a lista, elég hozzá, hogy megmutassa, történelemelőtti és emberiségelőtti korban élünk. Nem vagyok derűlátó, erősen kétlem, hogy valaha is eljutunk az igazi emberiség igazi történelmének korába. Nehéz lesz eljutnunk Ronald híres *Yonder*-jéhez, mert senki se tagadhatja, hogy közösségi szinten kell fölvetni a valóság kérdését, nem csupán néhány kiválasztott boldogulásának szintjén. A talpig emberek szintjén, akik kiléptek az időből, és, hogy úgy mondjam, betagolódtak valami *summa*-ba... Igen, gondolom, voltak és vannak ilyenek. De még

kevés ez, úgy érzem, hogy mindenki más üdvözülésének, a legutolsó ember üdvözülésének is kell lennie az én üdvözülésemnek, föltéve, hogy részem lehet benne. Ez pedig, öregem... Már nem Assisi mezein járunk, már nem várhatjuk el, hogy egyetlen szent példája hintse szét a szentséget, hogy minden guru üdvösséget árásszon minden tanítványára.

– Na, térj csak vissza Benáreszből – tanácsolta Étienne. – Azt hiszem, Morelliről beszélgettünk. És, hogy folytassam, amit mondtál, az jut eszembe, hogy nem úgy képzelhetjük el azt a híres *Yonder*-t, mint valami idő- vagy térbeli jövőt. Mintha azt akarná mondani Morelli, hogy sose tudunk kievickélni ebből a kutyaszorítóból, ha továbbra is a kanti kategóriákhoz igazodunk. Nem olyasmi, ami majd eljön, nem cél, nem utolsó lépcsőfok, nem a fejlődés végpontja az, amit valóságnak nevezünk, az igazi, ismétlem, az igazi valóság, amit *Tonder*-nek is mondunk (néha jól tesz, ha több nevet is adunk valami részleges látomásnak, legalábbis elkerüljük vele, hogy magába záruljon és betokosodjon a fogalom). Nem, hanem inkább olyasmi, ami már itt van, bennünk. Itt érzi az ember, csak bátran ki kell nyújtanunk a kezünket a sötétben. Én már ott érzem, amikor festek.

– Lehet, hogy a Gonosz az – mondta Oliveira. – Lehet, hogy csak valami esztétikai lelkesültség. De az igazi valóság is lehet. Igen, az is lehet.

– Itt van – mondta Babs, és végigsimított a homlokán. – Érzem, ha egy kicsit becsípek, vagy amikor...

Elnevette magát, és eltakarta az arcát. Ronald megbökte gyöngéden.

– Nem itt van – mondta Wong nagyon komolyan. – Csak: van.

– Nem jutunk messzire ezen az úton – mondta Oliveira. – Mi mást ad a költészet, ha nem azt a részleges látomást? Ami vagyunk: te, én, Babs... Nem néhány magányos szikrából pattant ki az ember világa. Mindenkinek megvolt a látomásos pillanata, csak az a baj, hogy visszahullunk a *hic* és a *nunc* birodalmába.

– Eh, nem értesz te semmit, csak az abszolút kifejezéseket – mondta Étienne. – Hadd fejezzem már be, amit mondani akartam. Azt gondolja Morelli, hogy, ha a lantpengetők, ahogy Perico barátunk mondja, utat törnének a megkövült és elavult formákon, akár egy módhatározón, egy igeidőn vagy bármi máson át, akkor valami hasznosat is tennének életükben először. Ha végeznének a nő-olvasókkal, vagy legalábbis komolyan megritkítanák őket, mindenkinek segítséget nyújtanának, aki csak tesz valamit érte, hogy eljussunk a *Yonder*-hez. Az olyan fickók elbeszélés-technikája, mint ő, nem más, mint ösztönzés, hogy zökkenjünk ki a megszokott kerékvágásból.

– Igen, hogy aztán nyakig merüljünk a pocsolyába – mondta Perico, aki este tizenegykor már mindennek ellentmondott.

– Hérakleitosz – mondta Gregorovius – nyakig merült a szarba, így gyógyult ki a vízkórból.

– Hagyd békén Hérakleitoszt – mondta Étienne. – Már egész elálmosodok ettől a sok baromságtól, de azért hadd mondok el a következőt, kettőspont: úgy tetszik, meg van győződve róla Morelli, hogy, ha továbbra is aláveti magát az író annak a nyelvezetnek, amelyet úgy sóztak rá, mint a rajta lévő ruhát és a nevét és a keresztséget és a nemzetiségét, akkor csak esztétikai értéke lesz a művének, márpedig, a jelek szerint, mindinkább semmibe veszi az öreg az ilyenféle értéket. Elég világosan beszél erről valahol: nem lehet szerinte megbélyegezni semmit azon a rendszeren belül, amelyhez a megbélyegzés tárgya tartozik. Csak az idejét vesztegeti az ember, ha olyan szellemi poggyással és kifejezéstartalammal ír a tőkés rend ellen, amely magából a tőkés rendből ered. Olyan történelmi eredményekre jutunk így, mint a marxizmus, vagy bármi más, amit akarsz, csak hát nem éppen történelem az a *Yonder*, hanem inkább olyasmi a *Yonder*, mint a történelem vizéből kinyúló, és fogódzó után kapaszkodó ujjhegyek.

– Marhaság – mondta Perico.

– Ezért aztán föl kell gyűjtania a nyelvet az írónak, végeznie kell a megalvadt alakzatokkal, sőt, annál is tovább kell mennie, még azt a lehetőséget is ki kell zárnia, hogy kapcsolatban maradjon ez a nyelvezet azzal, amit ki akar fejezni az író. Nem is maguk a szavak, mert nem az az igazán lényeges, hanem a nyelv, a szöveg egész szerkezete.

– Amihez aztán valami rendkívül világos nyelvet használ.

– Persze, nem hisz Morelli sem a hangutánzó rendszerekben, sem az ilyen-olyan lettrizmusban. Nem arról van szó, hogy ösztönös írással vagy bármi más, használatos fogással helyettesítsük a mondattant. O az egész irodalmi tény, ha úgy tetszik, a könyvet akarja áthágni. Néha a szóval, néha meg azzal, amit a szó közvetít. Úgy tesz, mint a partizán, fölrobbant, amit tud, a többi meg marad. Ne hidd, hogy nem írástudó.

– Haza kéne mennünk – mondta Babs, mert elálmosodott.

– Azt mondasz, amit akarsz – kötötte az ebet a karóhoz Perico – de semmilyen igazi forradalom se a formák ellen tör ki. A lényeg számít, kisöcsém, a lényeg.

– Évezredek lényegirodalma van mögöttünk – mondta Oliveira – de látod, mire mentünk vele. Gondolom, tudod, hogy is értem az irodalmat: minden, ami elbeszélhető és minden, ami elgondolható.

– Nem is említve, hogy hamis az a különbség lényeg és forma közt – mondta Étienne. – Mindenki tudja, évek óta. Inkább kifejező eszköz, vagyis maga a nyelvezet, és kifejezett dolog, vagyis a tudattá váló valóság közt tegyünk különbséget.

– Ahogy akarod – mondta Perico. – Én csak azt szeretném tudni, hogy van-e most igazában valami értéke annak a szakításnak, amelyre Morelli törekszik, vagyis az azzal való szakításnak, amit kifejező eszköznek nevezel, hogy utána jobban megjelenítse a kifejezendő dolgot.

– Nem lesz az jó, valószínűleg, semmire – mondta Oliveira – csak kissé kevésbé érezzük majd egyedül magunkat a Nyugat Idealista-

Realista-Spiritualista-Materialista-Nagy-Háborodottság Kft.-jének ebben a zsákutcájában.

– Gondolod, hogy valaki más utat törhetett volna a nyelvezet sűrűjén át, egészen a gyökerekig? – kérdezte Ronald.

– Talán. Nincs meg Morelliben a kellő tehetség vagy türelem. Megmutat egy utat, és tesz néhány kapavágást... Hátrahagy egy könyvet. Nem sok.

– Menjünk már – mondta Babs. – Késő van, elfogyott a konyak.

– Más is van itt – mondta Oliveira. – Képtelenséget hajszol Morelli, hiszen mindenki csak azt tudja, amit tud, vagyis körül vagyunk határolva embertanilag. Wittgensteinnal szólva, *hátrafelé* kapcsolódnak össze a problémák, vagyis, amit egy ember tud, az egy embernek a tudása, de az emberről általában már nem tudhat mindent, amit tudnia kellene, hogy elfogadható legyen az ő valóságfogalma. Az ismeretelmélet tudósai is fölvetették ezt a problémát, sőt, találni is véltek valami szilárd talajt, amelyről újra nekiindulhatnak előre, a metafizika felé. Ám manapság részlegesnek, sőt jelentéktelennek tartjuk egy Descartes egészséges hátralépését, mert éppen ebben a pillanatban van egy bizonyos Wilcox úr Clevelandben, aki elektródokkal és más szerkezetekkel bizonyítja be, hogy gondolat és elektromágneses áramkör az egy és ugyanaz (ezeket a dolgokat is nagyon jól ismerni véli, mert nagyon jól ismeri az őket meghatározó nyelvet stb.). Ha még ez is kevés volna, most tett közzé egy svéd egy agyi vegytannal foglalkozó, nagyon tetszetős elméletet. Bizonyos olyan savak (acidumok) együttműködésének az eredménye a gondolkodás, amelyeknek nem is akarom fölidézni a nevét. *Acido, ergo sum*. Egy csepp az agyhártyára, és talán már kész is egy Oppenheimer vagy Petiot doktor, a jeles gyilkos. Lásd, hogy helyezkedik egy elég ködös tartományba, az elektromágnesség és a vegytan közé a *cogito*, ez a kiváltképpen Emberi Művelet, és valószínűleg nem különbözik annyira, mint gondoltuk, olyasmiktól, mint az északi fény vagy mint egy infravörös sugarakkal készült fénykép. Hát ott a te *cogító*-d,

olyan erők szédítő áramlásának láncszeme, amelyeknek úgy hívják a lépcsőfokait 1950-ben, *inter alia*, hogy elektromos impulzusok, molekulák, atomok, neutronok, protonok, pozitronok, mikrobitek, radioaktív izotópok, cinna-baritszemcsék, kozmikus sugarak: *Words, words, words, Hamlet*, azt hiszem, második felvonás. Az már szót se érdemel – tette hozzá sóhajtva Oliveira – hogy, talán, fordítva van, és ettől mindjárt *szellemi* jelenség az északi fény, és akkor aztán igazán úgy vagyunk, ahogy akarjuk...

– Kész harakiri az ilyen nihilizmussal – mondta Étienne.

– Hát persze, öcsikém – mondta Oliveira. – De, hogy visszatérjünk az öregre, ha képtelenség, amit hajszol, mert olyan ez, mintha egy banánnal akarnánk megütni a szorítóban Sugár Ray Robinsont, hisz jelentéktelen kis támadás ez a *homo sapiens* klasszikus eszméjének válsága és teljes csődje közepette, ne felejtjük el, hogy te te vagy, én meg én vagyok, vagy legalábbis azt hisszük, és, noha a legcsekélyebb bizonyosságunk sincs mindazon dolgok felől, amelyeket cáfolhatatlannak tekintettek dicső atyáink, megmarad nekünk az a kedves lehetőség, hogy úgy éljünk és úgy cselekedjünk, *mintha*; válasszunk munkahipotézist, és támadjuk, akárcsak Morelli, amit a leghamisabbnak vélünk, valami homályos bizonyosságérzés alapján, amely valószínűleg éppen olyan bizonytalan lesz, mint a többi, de amelytől emelt fővel számolgathatjuk a Kiskecskéket, vagy megint keresgélhetjük emelt fővel a Fiastyúkot, gyerekkorunk állatkáit, azokat a kifürkészhetetlen fénybogarakat. Konyakot ide.

– Elfogyott – mondta Babs. – Menjünk, mindjárt elalszok.

– A végén, mint mindig, a hitvallás – mondta Étienne nevetve. – Még mindig ez az ember legjobb meghatározása. Most pedig térjünk vissza a tükörtojás dolgára...

Betette az érmét a résbe, és lassan föltárcsázta a számot. Biztos fest ilyenkor Étienne, és majd megpukkad, ha munka közben telefonálnak neki, de hiába, akkor is föl kellett hívnia. Csöngeni kezdett a telefon a vonal túlsó végén, egy műteremben, a Place d'Italie környékén, négy kilométerre a Rue Dantontól, a postahivataltól. Egy patkányképű öregasszony álldogált az üvegfülke előtt, lopva figyelte Oliveirát, az meg benn ült a pádon az arcához szorított készülékkel, és magán érezte az öregasszony tekintetét, aki könnyörtelenül számlálni kezdte a perceket. Tiszta volt a fülke üvegfa, ez is ritkaság: emberek jöttek-mentek a postán, és egyre hallatszottak a bélyeget pótló pecsét tompa (és, ki tudja, miért, gyászos) koppanásai. Étienne mondott valamit a vonal másik végén, Oliveira pedig megnyomta a kapcsolatnyitó, nikkelezett gombot, erre végleg elnyelte a rés a húszfrankos érmét.

– Mit baszogatsz – duzzogott Étienne, úgy látszik, mindjárt megismerte Oliveira hangját. – Tudod, hogy úgy dolgozok ilyenkor, mint a bolond.

– Én is – mondta Oliveira. – Épp munka közben álmodtam valamit.

– Hogy-hogy munka közben?

– Igen, úgy hajnali három körül. Azt álmodtam, hogy kimentem a konyhába kenyérért, és vágtam magamnak egy szeletet. Nem olyan volt, mint az itteni, hanem olyan, mint a Buenos Aires-i francia kenyér, amiben nincs semmi franciás, de azért francia kenyérnek hívják. Tudod, valami világos színű, elég tömör, de nagyon morzsás belű kenyér az. Olyan kenyér, amire vaját és lekvárt kennek.

– Tudom – mondta – Étienne. – Olaszországban ettem olyat.

– Bolond vagy. Semmi köze hozzá. Egyszer majd lerajzolom, hogy fogalmad legyen róla. Nézd csak, olyan, mint egy széles, rövid hal,

csak tizenöt centis, de középén jó vastag. Ilyen a Buenos Aires-i francia kenyér.

– A Buenos Aires-i francia kenyér – ismételte Étienne.

– Igen, csak ez még a Rue de la Tombe-Issoire-i konyhában történt, az előtt, hogy összeköltöztem a Boszorkával. Éhes voltam, megfogtam a kenyeret, hogy levágjak egy szeletet belőle. És akkor meghallottam, hogy sír a kenyér. Igaz, álom volt, mégis elsírta magát a kenyér, amikor belevágtam a késsel. Egy közönséges francia kenyér, és sírt. Fölébredtem, nem tudtam, mi lesz, azt hiszem, még a kenyérben volt a kés, amikor fölébredtem.

– *Tiens* – mondta Étienne.

– Most elgondolhatod, fölébred az ember egy ilyen álomból, kimegy a folyosóra, vizet locsol a fejére, visszafekszik, cigarettázik egész éjszaka... Tudom is én, jobb lett volna teveled beszélnem, különben is találkozhatnánk, meglátogathatnánk azt a kis öregembert, akiről meséltem, hogy az a balesete volt.

– Jól tetted, hogy hívtál – mondta Étienne. – Gyerekálomnak tetszik. Még álmodhatnak vagy képzelhetnek ilyesmit a gyerekek. Egyszer azt mesélte az unokaöcsém, hogy fönt járt a holdban. Megkérdeztem, hogy mit látott. „Volt ott egy kenyér meg egy szív” – válaszolta. Gondolhatod, hogy, efféle pékségi tapasztalatok után, csak ránéz az ember egy gyerekre, és máris félelem tölti el.

– Egy kenyér meg egy szív – ismételte Oliveira. – Jó, de én csak kenyeret látok. Na, jó, már csúnyán néz rám itt egy öregasszony. Hány percig lehet beszélni ezekben a fülkékben?

– Hat percig. Utána már kopognak az üvegfalon. Csak egy öregasszony van ott?

– Egy öregasszony, aztán egy kanccsal nő egy gyerekkel meg valami vigécféle. Biztos vigéc, mert egy számlatömbben lapozgat, mint a bolond, meg három ceruzavég is kilóg a felső zsebéből.

– Díjbeszedő is lehet.

– Most két másik is idejött, egy tizennégy év körüli fiú, aki az orrát piszkálja, meg egy öregasszony egy Cranach-képre való nem

mindennapi kalapban.

– Látom, már jobban vagy – mondta Étienne.

– Igen, egész jó ez a fülke. Kár, hogy annyian várnak. Gondolod, hogy már letelt a hat percünk?

– Semmiképpen – mondta Étienne. – Csak három, de még annyi se.

– Akkor semmi joga az öregasszonynak, hogy kopogtassa az üvegfalat, ugye?

– Menjen a fenébe. Persze, hogy nincs joga. Hat perced van, hogy annyi álmodat meséld el, amennyit csak kedved tartja.

– Csak ezt akartam – mondta Oliveira. – De nem az álom itt a bökkenő. Az a bökkenő, amit úgy hívnak, hogy ébredés... Nem gondolod, hogy most álmodok valójában?

– Ki mondta? Lerágott csont ez már, öregem, a bölcs meg a lepke, közismert dolgok.

– Igen, de bocsáss meg, ha lovagolok rajta egy kicsit. Szeretném, ha elképzelnél egy olyan világot, ahol úgy szeletelhetnél föl egy kenyeret, hogy nem panaszkodik miatta.

– Csakugyan alig hihető – mondta Étienne.

– Nem, de igazán, hé. Teveled nem fordul elő, hogy úgy ébredsz, teljes tudatában vagy, hogy valami hihetetlen tévedés kezdődik abban a pillanatban?

– Kitűnő képeket festek abban a tévedésben – mondta Étienne – és bánom is én akkor, hogy lepke vagyok vagy Fu Manchu.

– Nem arról van szó. Úgy tetszik, különféle tévedések miatt jutott el Kolumbusz Guanahanira, vagy hogy is hívják azt a szigetet. Minek ez a görög ismérv, hogy igazság és tévedés?

– Nem én hoztam elő – mondta Étienne megbántva. – Te beszéltél itt valami hihetetlen tévedésről.

– Az is csak szófordulat volt – mondta Oliveira. – Mint az, hogy álomnak mondjuk. Nem lehet azt meghatározni, éppen az a tévedés, hogy még azt se mondhatjuk valamire, hogy tévedés vagy sem.

– Betöri az üveget az öregasszony – mondta Étienne. – Innen is hallom.

– Menjen a pokolba – mondta Oliveira. – Nem lehet, hogy már letelt a hat perc.

– Már többé-kevésbé. Meg aztán ott az a sokat magasztalt dél-amerikai udvariasság.

– Még nem volt hat perc. Örülök, hogy elmeséltem az álmomat, és, ha találkozunk...

– Gyere, amikor akarsz – mondta Étienne. – Ma reggel már nem festek többet, kikészítetted.

– Hallodi, hogy püfölik itt az üveget? – mondta Oliveira. – Nemcsak az a patkányképű öregasszony, hanem a gyerek meg a kancsal nő is. Mindjárt itt lesz egy alkalmazott is.

– Persze, te majd kötöd az ebet a karóhoz, jól pofán vágod őket.

– Dehogy; minek? Az a nagy trükköm, hogy úgy teszek, mintha egy szót se tudnék franciául.

– Csakugyan nem is tudsz valami sokat – mondta Étienne.

– Nem. Csak az a baj, hogy vicc ez neked, pedig valójában nem vicc. Az az igazság, hogy nem is akarok tudni semmit, ha azt jelenti a franciatudás, hogy tudomásul vesszük azt, amit tévedésnek nevezünk. Hohó, kinyitották az ajtót, egy fickó a váltamra csapott. Csau, köszönöm, hogy meghallgattál.

– Csau – mondta Étienne.

– Oliveira megigazította a kabátját, és kilépett a fülkéből. Az alkalmazott a fülébe ordította a szabálykönyvet. „Ha most a kezemben volna a késem”, gondolta Oliveira, elővéve a csomag cigarettáját, „talán kotkodálni kezdene ez a fickó, vagy egy csokor virággá változna”. De megkövültek a dolgok, iszonyúan sokáig tartottak, rá kellett gyújtani, vigyázva, hogy meg ne égesse magát, mert nagyon remegett a keze, és tovább kellett hallgatni a távolodó fickó ordibálását, aki minden második lépés után hadonászva visszafordult, hogy rámeredjen Oliveirára, fél szemmel a kancsal nő és a vigéc is őt nézte, a másik szemével meg az öregasszonyt

kezdte figyelni, hogy túl ne lépje a hat percet, éppen olyan volt az a matróna a fülkében, mint egy kecsua múmia az Embertani Múzeumban, olyan, amelyik fényben fürdik, ha megnyomunk egy kis gombot. De fordítva volt, nem úgy, mint annyi álomban, az öregasszony nyomott meg odabenn egy kis gombot, és beszélgetni kezdett egy másik öregasszonnyal, aki ott lakott az óriási álom valamelyik padlásszobájában.

[\(-76\)](#)

Alig emelte föl a fejét Pola, úgy nézegette a PTT naptárát, rajta egy rózsaszín tehenet zöld mezőben, ibolyaszínű hegyek háttére előtt, kék ég alatt, csütörtök 1-je, péntek 2-a, szombat 3-a, vasárnap 4-e, hétfő 5-e, kedd 6-a, *Saint Mamert, Sainte Solange, Saint Achille, Saint Servais, Saint Boniface, lever 4 h.12, coucher 19 h.23, lever 4h.10, coucher 19 h.24, lever coucher, lever coucher, lever coucher, coucher, coucher, coucher, coucher.*

Odaszorította az arcát Oliveira vállához, megcsókolt egy izzadt bőrt, egy kis dohányt, egy álmot. Messze-távoli és szabad kezével megcirógatta Oliveira hasát, le-föl a combjait, eljátszott a szőrzetével, az ujjaira csavarta és meghúzta egy kicsit, de csak lágyan, épp hogy csak fölfortyanjon Horacio, és játékosan beléharapjon. Papucs csoszogott a lépcsőházban, *Saint Ferdinand, Sainte Pétronille, Saint Fortuné, Sainte Blandine, un, deux, un, deux,* jobb, bal, jobb, bal, jól, rosszul, jól, rosszul, előre, hátra, előre, hátra. Egy kéz járta be Pola hátát, lassan hálózta be, csúszott lefelé, egy ujj, majd másik, megint másik, *Saint Fortune, Sainte Blandine,* itt egy ujj, ott egy másik, egy másik felül, megint másik alul. Lassan, másfelől hatolt belé az ölelés. A káprázat, a többlet pillanata, lassú harapdálás, gyöngéden kutatva, színlelt tétovasággal keresett érintkezés, nyelvhegy a bőrön, mormolva és fokozatosan bevájt köröm, *coucher 19 h.24, Saint Ferdinand.* Pola kissé fölemelte a fejét, és a lehunytt szemű Horacióra nézett. Vajon a barátnőjével, a gyerek anyjával is csinálta-e ugyanezt, töprengett. Nem szeretett Horacio a másik nőről beszélni, tiszteletből elvárta, hogy csak annyi szó essék róla, amennyi elkerülhetetlen. Amikor Pola megkérdezte tőle, és két ujjal kinyitotta Horacio szemét, vadul a szájába csókolva, mert az meg nem válaszolt, a csend volt az egyetlen vigasztaló abban a pillanatban, az, hogy úgy maradtak egymás mellett,

hallgatták egymás lélegzetét, időnként útnak indultak egy lábbal, egy kézzel a másik test felé, lágy, félbe maradt útvonalakon, ágyba, levegőbe vesző simogatás-maradékokkal, csókszellemeikkel, apró illat- vagy szokáslárvákkal. Nem, nem szeretett ilyesmit csinálni a barátnőjével, csakis Pola érthet ehhez, ő hajlik úgy Horacio szeszélyeire. Úgy összeillenek, hogy valami hihetetlen. Még akkor is, amikor Pola felnyögött, mert egyszer csak fel nyögött, szabadulni akart, de már késő volt, már a nyakán volt a hurok, már csak fokozni tudta lázadása a gyönyört és a fájdalmat, azt a kettős félreértést, amelyet el kell oszlatniuk, mert hamis, nem lehet az, hogy egy ölelésben, hacsak mégis nem lehet, hacsak mégis nem így kell lennie.

[\(-144\)](#)

A hangyaszorgalmú Wong egyszer csak fölfedezte Morelli könyvtárában Musil műve, a *Die Verwirrungen des Zöglings Törless* egyik dedikált példányát, és benne az alábbi, erősen aláhúzogatót részletet:

Milyen dolgokat találok én furcsának? A legköznapibbakat. Főleg az élettelen tárgyakat. Mi furcsát találok bennük? Valamit, amit nem ismerek. Hát éppen ez az! Honnan az ördögből veszem azt a fogalmat, hogy „valami”? Érzem, hogy ott van, hogy van. Valamilyen hatással van rám, mintha beszélni próbálna. Elkeseredem, mint aki egy nyomorék eltorzult ajkáról akar leolvasni valamit, de nem sikerül neki. Mintha még egy érzékem volna, eggyel több, mint másnak, amely azonban nem fejlődött ki egészen, egy olyan érzékem, amely ott van és észlelhető, csak éppen nem működik. Énnekem néma hangokkal tele a világ. Vajon azt jelenti ez, hogy látnok vagyok, vagy érzékcsalódásaim vannak?

Roland meg ezt az idézetet találta Hofmansthal esszéjében, a *Lord Chandos levelé*-ben:

Ahogy olyannak láttam egyszer nagyítóüveggel a kisujjam bőrét, mint valami barázdákkal és lapályokkal tele síkságot, úgy láttam most az embereket és a tetteiket. Már nem tudtam a megszokás leegyszerűsítő tekintetével szemlélni őket.

Azt se értette volna meg Pola, miért tartja vissza éjszakánként a lélegzetét Oliveira, miért hallgatja Pola alvását, és lesi a lány testének neszeit. Hanyatt feküdt Pola, eltelve, jó mélyeket lélegzett, és, ha egyáltalán mozdította, csak néha-néha moccantotta meg a kezét, valami zavaros álomból, vagy tolta előre az alsó ajkát, és fújta fölfelé, az orra felé a levegőt. Horacio csak hevert mozdulatlanul, kissé emelt, vagy az egyik öklére támasztott fejjel, a szájából lógó cigarettával. Csöndes volt a Rue Dauphine hajnali háromkor, csak Pola légzése járt ki-be, egyszer csak valamiféle könnyed sürgölődés támadt, egy pillanatnyi kis kavarodás, egy belső mozgolódás, mint valami második élet, lassan föl is ült tőle Oliveira, és közelebb tartotta a fülét a csupasz bőrhöz, rátapasztotta a feszes és langyos, domború dobra, és hallgatódzott. Morajok, süllyedések és lezúdulások, merülő ludionok és zuborgások, rákok és meztelen csigák jövése-menése, egy sötét és fojtott világ bársonyos és itt-ott kirobbanva, máskor csak lopva lesiklása (Pola fölsóhajtott, mozgolódott egy kicsit). Egy születőben lévő, folyékony, cseppfolyós éjszakai mindenség, fel-leszálló plazmák, kelletlenül mozgó, homályos és lassú gépezet, egyszer csak egy csikorgás, egy szédületes roham, szinte a bőrfelszín alatt, valami száguldás és egy visszatartott vagy megszűrt bugyborékolás, fekete égbolt a Pola hasa, kövér és lomha csillagokkal, tündöklő üstökösökkel, óriási, zengő bolygók gördülésével, a tenger egy suttogó planktonnal, elmormolt medúzáival, mikrokozmosz-Pola, általános-éjfoglalat-Pola a maga kis, erjedő éjében, ahol a joghurt és a fehérbor keveredik hússal és zöldségekkel, egy végtelenül gazdag és rejtelmes és távoli és szomszédos vegyi üzem.

104

Az élet: mintegy *magyarázat* valami máshoz, amihez nem férünk közel, pedig csak egy ugrásnyira van tőlünk, de visszariadunk attól az ugrástól.

Az élet: valóságos tényen alapuló átélt tényen alapuló átélt történeten alapuló történelmi tárgyú táncjáték.

Az élet: a *númenon* fényképe, birtok a sötétség (egy asszony? egy szörnyeteg?) birodalmában; a halál kerítője az élet, nagyszerű kártyacsomag, elfeledett megoldások tarokkjátéka, amelyet köszvényes kezek fokoznak le búbánatos pasziánsszá.

[\(-10\)](#)

Morelliád

Elfeledett mozdulatokra gondolok, nagyszüleinknek az idő fájáról egymás után lehulló, ránk nem öröklődő és lassanként veszendőbe menő sok szavára, mozdulatsorára. Ma éjjel egy gyertyát találtam egy asztalon, meggyújtottam játékból, és elindultam vele a folyosón. Már-már eloltotta a mozgás keltette fuvallat, s akkor azt láttam, hogy magától fölemelkedik és homorú alakot ölt a bal kezem, eleven ernyővel óvja a lángot a szellőtől. Megint megnyúlt, erőre kapott a láng, én meg arra gondoltam, hogy mindannyiunk mozdulata volt ez (azt gondoltam, *mindannyiunké*, és jól gondoltam, jól éreztem) az volt ez évezredekig, a Tűzkorszakon át, amíg át nem adta helyét a villanyfénynek. Más mozdulatokat is elképzeltem, a szoknyájuk szélét megemelő nőket, a kardmarkolatuk után nyúló férfiakét. Meg a gyerekkor elfeledett szavait, ahogy utoljára hallottuk őket halódó öregektől. Senki se mondja már énnálam, hogy „kámforos almárium”, senki se beszél már úgy, hogy „tripész” (tripodus). Elenyésztek, mint a kor muzsikája, a húszas évek keringője, a nagyszüleinket elandalító polka.

Azokra a csűrökből, konyhákból, rejtekhelyekről előkerülő tárgyakra, dobozokra, háztartási eszközökre gondolok, *amelyeknek már senki se tudja megmagyarázni a használatát*. Hiú remény, ha azt hisszük, hogy megértjük az idő munkáját: eltemeti az a holtait, és féltve őrzi a kulcsait. Csak az álomban, csak a költészetben, csak a játékban – abban, hogy gyertyát gyújtunk, és megyünk vele a folyosón – csak ilyesmikben fordul elő, hogy szemügyre vesszük néha magunkat, hogy mik voltunk azelőtt, míg azzá nem lettünk, ami ki tudja, hogy vagyunk-e.

Johnny Temple:

*Between midnight and dawn, baby we may ever have to part,
But there's one thing about it, baby, please remember I've
always been your heart*

The Yas Yas Girl:

*Well, it's blues in my house, from the roof to the ground,
And it's blues everywhere since my good man left town,
Blues in my mail-box 'couse I can't my bread got stale.
Blues in my meal-barrel and there's blues upon my shelf
And there's blues in my bed, 'couse I'm sleepin' by myself*

Morelli írta a kórházban:

Elődeimnek az a legjobb tulajdonsága, hogy halottak; szerényen, de büszkén várom a pillanatot, hogy örököljem ezt a tulajdonságot. Vannak barátaim, és bizonyára nem mulasztják el, hogy szobrot emeljenek nekem, amely majd úgy ábrázol, hogy lehasalva nézek igazi békaporontyokat egy tócsában. Ha bedobnak egy pénzermét egy résbe, az is látszik majd, hogy a vízbe köpök, a kisbékák meg izgatottan izegnek-mozognak, és brekegnek másfél percig, épp addig, amíg el nem veszi minden érdekességét a szobor.

[\(-113\)](#)

– *La cloche, le clochard, la clocharde, clocharder.* De hisz még *clochard*-lélekről szóló doktori értekezést is nyújtottak be a Sorbonne-on.

– Lehet – mondta Oliveira. – De nincs náluk egy Juan Filloy, hogy megírja nekik a *Rakás*-t. Mi lehet Filloyjal, mi?

Persze, nem tudhatta a Boszorka; már csak azért sem, mert azt sem tudta, hogy Filloy is van a világon. El kellett magyarázni neki, hogy miért Filloy és miért *Rakás*. Nagyon tetszett a Boszorkának a regény cselekménye meg az a gondolat, hogy olyanféle a kreol *linyera*, mint a *clochard*. Szilárd meggyőződése lett, hogy sértő az, ha összekeverik a *linyerá*-t a koldussal, és most már tudományosan tetsző okokkal is magyarázta a Pont des Arts *clocharde*-ja iránt táplált rokonszenvét. Különösen azokban a napokban, amikor, a folyóparton sétálva, fölfedezték, hogy szerelmes a *clocharde*-, az a rokonszenv és vele az a vágy, hogy a *clocharde* minden dolga jóra forduljon, valahogy olyan lett a Boszorkának mint a hidak íve, amely mindig nagy hatással volt rá, vagy azok a bádog- vagy huzaldarabok, amelyeket lógó orral, találomra szedegedett föl séta közben Oliveira.

– Filloy, baszod – mondta Oliveira, a Conciergerie tornyait nézve, és Cartouche-ra gondolva. – De messze is van a hazám, he, hihetetlen, hogy mennyi sós víz van ebben a bolond világban.

– Viszont kevesebb a levegő – mondta a Boszorka. – Csak harminckét óra, semmi több.

– Igaz is. De hol a lóvé rá?

– Meg hol a kedv, hogy útra keljen az ember? Mert énnekem semmi kedvem.

– Nekem se. Csak épp tegyük föl. Végképp nincs visszaút.

– Sose beszéltél visszatérésről – mondta a Boszorka.

– Senki se beszél, üvöltő szelek, senki se beszél. Elég, ha tudjuk, hogy zsozsó nélkül savanyú a szőlő.

– Párizs meg ingyen van – idézte a Boszorka. – Akkor mondtad, amikor megismerkedtünk. Ha megnézzük a *clocharde*-ot, ingyen van, a szerelem ingyen van, ha azt mondom, rossz vagy, ingyen van, ha nem szeretlek... Minek feküdtél le Polával?

– Az illatok miatt – mondta Oliveira, és leült a vízparti vaskorlátra.
– Úgy éreztem, olyan az illata, mint az énekek éneke, a fahéj, a mirha meg az effélék illata. Mellesleg olyan is volt.

– Már nem jön el a *clocharde* ma este. Már itt szokott lenni, szinte sose marad el.

– Néha bekaszlizzák őket – mondta Oliveira. – Gondolom, tetvetlenítik őket, meg hogy nyugodtan alhasson a város a szenttelen folyója partján. Tudvalevő, hogy nagyobb botrány a *clochard*, mint a tolvaj; alapjában mit se tehetnek ellenük, jobb, ha békén hagyják őket.

– Beszélj egy kicsit Poláról. Hátha addig meglátjuk a *clocharde*-ot.

– Esteledik, az amerikai turistáknak eszükbe jut a szállodájuk, már fáj a lábuk, összevásároltak egy csomó kacatot, már megvan nekik az összes Sade, az összes Miller, megvan az *Onze mille verges*, a sok művészfotó, pajzán metszet, a sok Sagan meg Buffet. Nézd, hogy elnéptelenedik a környék a híd felől. És hagyd békében Polát, nem beszél ilyesmiről az ember. Ni, a festő is összeecsukja az állványát, már senki se áll meg, hogy megbámulja. Hihetetlen, hogy kitisztul minden, megmosták a levegőt, mint annak a lánynak a haját, aki ott fut, nézd csak, piros ruhában.

– Beszélj egy kicsit Poláról – ismételte a Boszorka, Horacio vállára paskolva a keze fejével.

– Tiszta pornográfia – mondta Oliveira. – Nem fog tetszeni.

– Őneki bezzeg meséltél mirólunk.

– Nem. Csak nagy vonalakban. Mit mesélhetnék? Nincs Pola, jól tudod. Hol van? Mutasd meg.

– Szofizma – mondta a Boszorka; Ronald meg Étienne vitáiból tanulta ezt a műszót. – Lehet, hogy nincs itt, de a Rue Dauphine-ban biztos ott van.

– De hol az a Rue Dauphine? – mondta Oliveira. – *Tiens, la clocharde qui s'amène*. Hogy kicsípte magát, mi?

Lefelé lépdelt a *clocharde* a lépcsőn, tántorgott egy óriási, nehéz batyu alatt, amelyből rojtos felöltőujjak, szétfeslett sálak, szemetes kukákból kiszedett hosszúnadrágok, szövetdarabok lógtak kifelé, még egy megfeketült huzaltekercs is, és amikor egészen leért a rakpartra, kiszakadt belőle egy se bőrdülés, se nyögés, hanem a kettő közt valami. Testhez álló hálóingekből, odavetett blúzokból és valami visszataszító tőgyeket is tartani képes melltartóból álló leírhatatlanul elegy-belegy alsóneműjére még két, három, talán négy ruhát is fölvetett, egy teljes ruhásszekrényt, és még arra is egy majdnem leszakadt ujjú férfikabátot, egy zöld és vörös köves bádogbrosztúvel összefogott sálat, a hihetetlenül szőkére festett hajára pedig valami oldalt lelógó zöld fátyolszövet-pántot.

– Csodálatos – mondta Oliveira. – Mindenkit meghódít, aki csak erre jár a hídon.

– Látszik, hogy szerelmes – mondta a Boszorka. – És hogy ki van festve, nézd csak a száját. Meg a szempillafestékét. Mindent magára kent.

– Mint egy Grock, de rossz pillanatában. Vagy Ensor néhány figurája. Főnséges. Hogy tud egy ilyen pár szerelmeskedni? Mert ne mondd, hogy csak távolról szeretik egymást.

– Ismerek egy zugot az Hôtel de Sens mellett, oda járnak a *clochard*-ok, ha ilyesmit akarnak. A rendőrség meg hagyja őket. Azt hallottam Madame Léonie-től, hogy mindig van egy rendőrbesúgó köztük, így szivárognak ki a titkok ilyenkor. Úgy látszik, sok mindent tudnak a *clochard*-ok az alvilágról.

– Az alvilág, micsoda szó – mondta Oliveira. – Persze, hogy tudnak. A társadalom peremén élnek, az akna legszélén.

Biztos a részvényesekről meg a papokról is sokat tudnak. Jól belelátanak a szemetes kukákba...

– Ahol jön a *clochard* Részegebb, mint valaha. Hogy várja ez a szegény nő, nézd csak, még a csomagját is letette, hogy integessen neki, olyan izgatott.

– Sens hotel ide-oda, mégse értem, hogy csinálják – dűnnyögte Oliveira. – Azzal a sok gönccel, he. Mert ez a nő csak egy-két dolgot vet le magáról, ha nincs olyan hideg, de még más öt-hat is van alatta, nem is számítva azt, amit alsóneműnek mondanak. El tudod képzelni, mivel járhat ez azon az üres telken? A fickónak könnyebb dolga van, a nadrág nem jár annyi bajjal.

– Nem vetkőznek azok le – találgatott a Boszorka. – Nem hagyná a rendőrség. Meg az eső is, gondold csak meg. Meghúzódnak valahol, vagy fél méteres gödrök vannak azon az üres telken, törmelék, sitt a szélükön, oda dobálják a munkások a szemetet meg a palackokat. Gondolom, állva szerelmeskednek.

– Azzal az egész kacabajkával? Hát az elképzelhetetlen. Vagyis sose látta a pasas meztelenül a nőt? Micsoda vircsaft!

– Nézd, hogy szeretik egymást – mondta a Boszorka. – Hogy néznek egymásra!

– Az ipsének még a szeméből is csorog a bor, he. Tizenegy fokos gyöngédség és jó sok csersav.

– Szeretik egymást, Horacio, szeretik egymást. Úgy hívják a nőt, hogy Emmanuèle, vidéki kurva volt. Egy *péniche*-en jött ide, és itt maradt a rakparton. Egy este bánatos voltam, és szóba elegyedtünk. Iszonyúan bűdös, egy idő múlva ott kellett hagynom. Tudod, mit kérdeztem tőle? Azt kérdeztem, hogy mikor váltja a ruházatát. Micsoda ostobaság volt ilyesmit kérdezniem! Nagyon jó lelkű, elég bolond, azt hitte akkor este, hogy mezei virágokat lát az utcaköveken, és meg is nevezte őket.

– Mint Ofélia – mondta Horacio. – A természet utánozza a művészetet.

– Ofélia?

– Bocsáss meg, tudáskodtam. És mit mondott, amikor a ruházata felől kérdezted?

– Elnevette magát, és megivott fél liter bort egy hajtásra. Azt mondta, hogy alulról vetett le valamit utoljára, a térdén át. Darabokban jött le róla az egész. Nagyon fáznak télen, ami csak a kezükbe akad, mindent magukra vesznek.

– Nem szeretném, ha ápoló volnék, és egy este hordágyon hoznák be nekem. Előítélet ez is, mint bármi más. Ezek a társadalom támaszai. Szomjas vagyok, Boszorka.

– Menj föl Polához – mondta a Boszorka, és a *clocharde*-ra nézett; ott simogatták egymást a szerelmesével a híd alatt. – Nézd csak, mindjárt táncol, mindig táncol ilyenkor egy kicsit.

– Mint egy medve.

– Olyan boldog – mondta a Boszorka; fölvevett egy fehér kavicsot, és szemügyre vette minden oldaláról.

Horacio elvette tőle, és megnyalta. Sós és kőíze volt.

– Az enyém – mondta a Boszorka, és vissza akarta venni.

– Igen, de nézd, milyen a színe, ha énnálam van. Ilyenkor fölragyog.

– Boldogabb az én kezemben. Add ide, az enyém.

Egymásra néztek. Pola.

– Hát jó – mondta Horacio. – Most, vagy bármikor máskor, mindegy az. Olyan buta vagy, szivecském, ha tudnád, milyen nyugodtan alhatsz most.

– Szép kis alvás, egyedül. Látod, nem sírok. Csak beszélj, nem fogok sírni. Olyan vagyok, mint az a *clocharde*, nézd, hogy táncol, nézd, olyan, mint a hold, súlyosabb, mint egy hegy, mégis táncol, csupa mocsok, mégis táncol. Példakép lehet. Add ide a kavicsot.

– Nesze. Tudod, olyan nehéz azt mondani neked: szeretlek. Olyan nehéz most.

– Igen, mintha csak indigós másolatot adnál vissza.

– Úgy beszélünk egymással, mint két sas – mondta Horacio.

– Nevetséges – mondta a Boszorka. – Ha kívánod, kölcsönadom a kavicsot egy pillanatra, amíg táncol a *clocharde*.

– Jó – mondta Horacio; átvette, és újra megnyalta a követ. – Minek beszéljünk Poláról? Beteg, és egyedül van, elmegyek hozzá, még szerelmeskedünk, de elég volt, nem akarok beszélni róla, még teveled se.

– Beleesik Emmanuèle a vízbe – mondta a Boszorka. – Részeggebb, mint az a pasas.

– Nem, majd a szokásos ocsmányság lesz a vége – mondta Oliveira, és fölállt a korlátról. – Lásd, ott közeleg a hatóság nemes képviselője. Menjünk innen, túl szomorú a dolog. Csak táncolni támadt kedve szegénynek...

– Valami erkölcs-csősz vénasszony verte ki odafönn a huppot. Rúgd seggbe jól, ha a szemünk elé kerül.

– Rendben. Te majd kimentesz, elmondod, hogy néha meglódul a lábam, mert lövést kaptam Sztálingrád védelmében.

– Te meg vigyázzba állsz és tisztelegsz.

– Azt nagyon értem, he, a Palermo negyedben tanultam. Gyere, igyunk valamit. Nem akarok hátranézni, hallottam, hogy pocskondiázza a zsarú. Ebben áll az egész kérdés. Nem kéne visszamennem, és a zsarút seggbe rúgnom? Ó, adj tanácsot, Ardzsuna. Az egyenruhák alatt ott a civil gyalázat bűze. *Ho detto*. Gyere, rúgjunk ki még egyszer a hámból. Pizkosabb vagyok, mint a te Emmanuèle-ed, túró az egész, sok-sok évszázaddal ezelőtt kezdődött, *Persil lave plus blanc*, valami szuper mosószer kéne ide, szívecském, valami kozmikus szappanozás. Szereted a szép szavakat? *Salut, Gaston*.

– *Salut messieurs dames* – mondta Gaston. – *Alors, deux petits blancs secs comme d’habitude, hein?*

– *Comme d’habitude, mon vieux, comme d’habitude. Avec du Persil dedans.*

Gaston ránézett, és megcsóválta a fejét. Oliveira megfogta a Boszorka kezét, és tüzetesen megszámolta az ujjait. Utána a

Boszorka tenyerébe tette a kavicsot, egyesével visszahajtotta rá az ujjakat, és végül csókot nyomott az egészre. Észrevette a Boszorka, hogy Oliveira lehunyta közben a szemét, és mintha nem is lett volna jelen. „Komédiás”, gondolta elérzékenyülve.

(-64)

Igazolni próbálta Morelli az elbeszélői kuszaságait valahol, és azt hangoztatta, hogy nem film, hanem fénykép a mások élete, ahogy élénk tárul az úgynevezett valóságban, vagyis nem a cselekményt, hanem csak annak eleai módon fölszeletelt darabjait vagyunk képesek érzékelni. Nincs más, csak azok a pillanatok, amíg együtt vagyunk azzal a másikkal, akinek érteni véljük az életét, vagy amikor őrá hallunk, vagy amikor ő maga meséli el nekünk, hogy mi történt vele, vagy előttünk tervezgeti, hogy mit akar tenni. Végeredményben csak egy álló pillanatképekből összehordott fényképalbum marad; sosem folyamatok mennek végbe a szemünk előtt, sosem válik mává a tegnap, sosem látjuk a feledés első tűszúrását az emlékezésben. Ezért aztán semmi különös sincs benne, hogy az elképzelhető leggörcsösebben beszélt a szereplőiről; csak úgy lehetne összefüggő rendet teremteni a pillanatképek sorozatában, hogy film legyen belőle (ami oly nagyon tetszene az afféle olvasónak, akit ő nő-olvasónak nevezett), ha betömi irodalommal, hivatkozással, föltevésekkel és mesketével a fényképek közti hézagot. Néha olyasmiket mutatnak a pillanatképek, mint egy hát, egy ajtónak támaszkodó kéz, egy mezei séta vége, egy kiáltásra tátott száj, cipők a ruhásszekrényben, járókelők a Champ de Marson, egy használt bélyeg, egy *Ma Griffe* illatszer és hasonló dolgok. Azt gondolta Morelli, bizonyára úgy teszi lehetővé az olvasónak, hogy belevesse magát a mű szereplőinek sorsába, mintegy részt vegyen benne, ha a lehető legélesebben igyekszik bemutatni azoknak a fényképeknek az élményanyagát. Amit ő tudott meg róluk a képzelet útján, az közvetlenül ölt testet a cselekményben, mindenféle arra irányuló mesterkedés nélkül, hogy betagolja őket abba, amit már megírt, vagy ami még megírásra vár. Az olvasó dolga lenne, hogy elképzelje vagy kitalálja a hidakat a

szereplők oly homályos és oly kevésbé jellemzett életének külön-külön pillanatai közt, a hajviseletüktől kezdve, ha nem térne ki rá Morelli, egészen egy jólnevelt vagy neveletlen megnyilvánulásuk okaiig, ha szokatlanul vagy szertelenül viselkednek. Olyan legyen a könyv, mint azok a Gestalt-lélekbúvárok javasolta rajzok, így bizonyos vonalak vezetnék rá a megfigyelőt, hogy képzeletben rajzolja meg az alakból hiányzó vonalakat. Csakhogy néha éppen a hiányzó vonalak a legfontosabbak, csak azok számítanak igazán. Határtalan volt ezen a téren Morelli magakelletése és arcátlansága.

A könyv olvasása közben az volt időnként az ember érzése, hogy arra vár Morelli, egyszer csak teljes valósággá kristályosodnak a fölhalmozott töredékek. Nem kell ott hidakat kitalálni, vagy összevarrni a szőnyeg különféle darabjait, mert, varázsütésre, ott a város, ott a szőnyeg, ott vannak a férfiak meg a nők, az életfolyamatuk teljes távlatával, és maga a szerző Morelli ennek a szerves egészzé összeállt világnak első, ámuló szemlélője.

De csak csínján a bizalommal, mert azt jelenti alapjában az a szerves egész, hogy alkalmazkodás térhez és időhöz, idomulás a nő-olvasó ízléséhez. Abban aztán nem engedett volna Morelli; mintha inkább valami olyan kristályosodást keresne, amely, kis naprendszer köröző égitesteknek rendetlenségét nem háborítva, lehetővé tenné létjogainak mindenhol érvényes és teljes megértését, még akkor is, ha maga a rendetlenség, a hívság vagy az indokolatlanság alkotja azokat a létjogokat. Valami olyan kristályosodást, amelyben semmi sem marad a mélybe rejtve, de ahol egy éles szem bepillant a kaleidoszkópba, és megértheti a nagy sokszínű rózsát, megértheti, mint egy ábrát, egy *imago mundi*-t, amely nem más, a kaleidoszkópon kívül, csak egy provanszi stílusú nappaliszoba vagy egy hangverseny teázgató és Bagley-kekszet majszóló nénikéssel.

110

Úgy állt össze az az álom, mint egy számtalan rétegből épült torony a fölfelé sokasodó és a végtelen felé emelkedő, vagy körkörösén alászálló és a föld zsigereibe vesző rétegeivel. Amikor magával ragadtak a hullámai, elkezdődött a csigavonal, és útvesztő volt az a csigavonal. Nem volt annak sem födele, sem alja, sem fala, de visszaútja sem. Csak pontosan ismétlődő témák voltak benne.

ANAÏS NIN, *Winter of Artifice*

[\(-48\)](#)

A főszereplője, Yvonne Guitry írta meg ezt a történetet Nicolás Díaznak, Gardel bogotái barátjának.

„A magyar értelmiségi osztályhoz tartozott a családom. Anyám egy lánynevelő intézet igazgatónöje volt, ahol egy olyan híres város elitje nevelkedett, amelynek nem kívánom elárulni a nevét. Amikor eljött a háború utáni évek zavaros időszaka, trónok, társadalmi osztályok és vagyonok bukásával, nem tudtam, merre is induljak el az életben. Családom is áldozatul esett a trianoni határoknak (*sic*), mint sok más ezer és ezer. Nem engedte a szépségem, ifjúságom, neveltetésem, hogy elmenjek egyszerű gépírólánynak. Megjelent akkor az életemben a mesebeli királyfi: az európai *resort*-ok, a nemzetközi előkelő világ egyik arisztokratája. Hozzámentem feleségül, ifjúságom minden ábrándjával, noha ellenezte a családom, mert én olyan fiatal voltam, ő pedig idegen volt.

Nászút. Párizs, Nizza, Capri. Aztán romba dőlt az ábránd. Nem tudtam, hová forduljak, el sem mertem mondani barátaimnak a házasságom tragédiáját. Azt, hogy soha sem tehet anyává a férjem. Már tizenhat éves vagyok, és csak utazom, céltalan zarándokként, enyhíteni próbálom a fájdalmamat. Egyiptom, Jáva, Japán, a Mennyei Birodalom, az egész Távol-Kelet, összetört lélekkel járom egy hamis vidámság pezsgős farsangi multságait.

Röpülnek az évek. 1927-ben végleg letelepedünk a Côte d'Azurön. Nagyvilági hölgy vagyok, hódolattal vesz körül a kaszinók, a tánctermekek, a lóversenypályák nemzetközi társasága.

Egy szép nyári napon végső elhatározásra jutottam: elválok. Virágzott az egész természet: szerelmi dalra fakadt a tenger, az égbolt, a mező, minden az ifjúságot ünnepelte.

A cannes-i mimózaünnep, a nizzai virágkarnevál, a mosolygó párizsi tavasz. Így hagytam el otthont, fényűzést és gazdagságot, és világgá mentem egy magamban...

Tizennyolc éves voltam akkor, és egyedül, céltalanul éltem Párizsban. Az 1928-as Párizs. A tivornyák és a pezsgőáradat Párizsa. Az értéktelen frank Párizsa. Párizs, az idegenek paradicsoma. Tömve jenkivel és dél-amerikaival, az arany kiskirályaival. Az 1928-as Párizs, ahol naponta nyílt új kabaré, született új szenzáció, hogy megcsapolja az idegen pénztárcáját. Tizennyolc éves, szőke, kék szemű lány. Egyedül Párizsban. Belévettem magam az élvezetekbe, hogy enyhítsek balsorsomon. Föltűnést keltettem a kabarékban, mert mindig egyedül jelentem meg, hogy pazarul pezsgőzsek a táncosokkal, és mesés borralalókat adjak a személyzetnek. Fogalmam sem volt a pénz értékéről.

Sokan lézengenek ott abban a nemzetközi környezetben, és egyszer az egyik ilyen alak fölfedezi titkos bánatomat, és búfeledtető gyógyszert ajánl... Kokaint, morfiumot, kábítószeret. Egzotikus helyekre kezdtem akkor járni, furcsa külsejű táncosokat kerestem, barna bőrű és dús hajú dél-amerikaiakat.

Nagy sikereket aratott, sok tapsot kapott akkoriban egy frissen érkezett kabaréénekes. A Floridában mutatkozott be, és furcsa dalokat énekelt valami furcsa nyelven.

Addig ismeretlen, egzotikus öltözékben énekelt argentin tangókat, rancherákat, szambákat a hasonló helyeken. Kissé barna bőrű, fehér fogú, elég karcsú fiatalember volt, és elhalmozták figyelmességükkel a szép párizsi nők. Carlos Gardel volt. Ki tudja, miért, lenyűgözték a közönséget szívvel-lélekkel énekelt, fájdalmas tangói. Nem mai tangók voltak az akkori dalai – *Caminito, La chacarera, Aquel tapado*

de armiño, Queja indiana, Entre sueños – hanem a régi Argentína pusztai csordás leikéből lelkedzett dalai. Divatba jött Gardel. Nem volt olyan nagyvilági vacsora vagy előkelő fogadás, ahová meg nem hívták. Mindenütt ott tündökölt barna képe, hófehér foga, üde és ragyogó mosolya. Kabaréban, színházakban, varietében, lóversenyen. Állandó vendég volt Auteuil-ben és Longchamps-ban.

De leginkább a maga módján szeretett Gardel szórakozni, az övéi közt, a barátai körében.

Volt akkortájt Párizsban, a Clichy utcában, egy Palermo nevű kabaré, ahová csakis dél-amerikaiak jártak... Ott ismerkedtem meg vele. Minden nő érdekelte Gardelt, engem meg csakis a kokain érdekelt... és a pezsgő. Persze, hízelgett a női hiúságomnak, hogy a nap hőseivel, a nők bálványával látnak Párizsban, de hidegen hagyta a szívemet.

Más éjszakákon, más sétákon, más bizalmas vallomások során szilárdult meg a barátságunk a sápadt *parisien* holdfényben, a virágzó mezőkön. Sok ilyen regényes nap telt el így. Lassanként a lelkembe költözött az az ember. Selyemből voltak a szavai, kivájták közönyöm szikláját a mondatai. Belebolondultam. Fényben fürdött most az a fényűző, de bánatos kis lakásom. Már nem jártam kabaréba. Szép szürke nappalimban, a villanylámpák ragyogásában, egy szőke fejecske simult oda egy barna vonású, kemény archoz. Kék hálófülkém pedig, amely egy tévelygő lélek minden vágyakozásának tanúja volt, most igazi szerelmi fészekké vált. Ez volt az első szerelmem.

Sebesen száguldott a röpke idő. Nem is tudom, mennyi idő múlt el. Nyoma veszett annak az egzotikus szőkeségnek, aki elkápráztatta Párizst a különcségeivel, azokkal a *dernière cri (sic)* toalettjeivel, nagyvonalú mulatságaival, amelyeken az orosz kaviár meg a pezsgő volt a fő vonzerő.

Hónapok múlva az újságokból értesültek a Palermo, a Florida és a Garon törzsvendégei, hogy egy kék szemű, szőke, és már húsz éves táncosnő bolondítja meg légies táncaival, sosem hallott

illetlenségével, virágzó ifjúságának minden bujaságával a Rio de La Plata fővárosának ficsurait

YVONNE GUITRY volt.

(Stb.)

La escueta gardeleana, Editorial Cisplatina, Montevideo.

[\(-49\)](#)

Morelliád

Elbeszélést javítgatok, szeretném, ha a legkevésbé irodalmias lenne. Keserves munka már a kezdet kezdetétől, átfésülés közben mindjárt szemembe tűnnek a túrhetetlen mondatok. Egy szereplő a lépcső tetejéhez ér: „Ramón megkezdte az utat lefelé...”. Kihúzom, és ezt írom helyette: „Ramón elindult lefelé...”. Félreteszem a szövegjavítást, és még egyszer fontolóra veszem, hogy igazában miért is idegenkedem én az „irodalmias” nyelvezettől. Nincs benne semmi rossz, hogy *megkezdte az utat lefelé*, legföljebb az, hogy lapos; az *elindul lefelé* ugyanaz, csak éppen nyersebb, *prózaibb* (vagyis pusztán tényt közöl), a másik meg már mintha egyesítené a hasznost a kellemessel. Szóval egy igének és egy főnévnek olyan cikornyás használatától idegenkedem én abban, hogy „megkezdte az utat lefelé”, amellyel szinte sosem élünk a köznapi beszédben; szóval az irodalmias nyelvezettől idegenkedem én (persze, a saját művemben). Miért?

Ha kitartok az álláspontom mellett, amivel szinte mindent szédítően lecsupasztítottam, amit az utóbbi években írtam, nem kell sokáig várnom, hogy képtelennek érezzem magam a legszerényebb gondolat megfogalmazására, a legegyszerűbb leírással való próbálkozásra is. Ha olyan okok vezérelnének, mint Lord Chandost a Hoffmannsthal művében, nem volna okom panaszra, de ha ez retorikától való idegenkedés (mert erről van szó valójában) csak valami szóbeli kiszikkadásnak és a vele összefüggő és párhuzamos életbeli kiszikkadásnak tulajdonítható, akkor jobb volna eleve lemondanom mindenféle írásról. Untat, ha újra elolvasom a mostanában írott szövegeimet. Egyszersmind azonban valami biztatót is vélek látni e mögött a szándékos szegényesség mögött, e

mögött a „megkezdí az utat lefelé” helyébe lépő „elíndul lefelé” mögött. Nagyon rosszul írok, mégis végbemegy valami ennek révén. Csak pacsirta-olvasóknak való tükör volt az előbbi „stílus”; nézegették magukat, élvezkedtek, magukra ismertek benne, mint az a közönség, amely egy Salacrou vagy egy Anouilh szereplőinek csattanós válaszait várja, ismeri föl és élvezi. Sokkal könnyebb úgy írni, mint úgy (szinte „nem írni”), ahogy most akarok, mert már nincs párbeszéd vagy találkozás az olvasóval, csak remélhetünk bizonyos párbeszédet bizonyos és távoli olvasóval. Természetesen *erkölcsi* síkon vetődik föl a kérdés. Talán fokozza az érlemeszesezés, az életkor előrehaladta ezt a – tartok tőle, kissé embergyűlölő – törekvést, hogy fölmagasztaljuk az *ethoszt* és fölfedezzük (az én esetemben elég későn), hogy inkább tükört alkotnak az esztétikai szabályok, mintsem átjárást a metafizikai szorongás felé.

Most is úgy szomjazom a teljességet, mint húsz éves koromban, de már nem tekintem pályadíjnak, a teljes és kielégítő valóságához való hozzájutásnak az alkotó művelet vagy a pusztaszepségszemlélés enyhe feszültségét, csípős és maró gyönyörét. Csak egyetlen szépség van, amely még megadhatja nekem ezt a hozzájutást, az, amely csak cél, de nem eszköz, mégpedig azért, mert alkotója önmagában azonosította emberállapot-élményét a művészállapot-élményével. Ezzel szemben csak annyi nekem a pusztaszeztétikai sík, hogy pusztasze. Nem tudom jobban elmagyarázni.

Emlékgöröngyök a Rue de la Glacière-tól a Rue du Sommerard-ig tartó gyaloglásból:

- Meddig datáljuk még úgy a történelmet, hogy „Kr.u.”.
- Irodalmi alkotásaink neve kétszáz év múlva: koprolitok.
- Igaza volt Klagesnek.
- Morelli meg a leckéje. Időnként szennyes, szörnyű, szánalmas. Mennyi szó, hogy kimosakodjon más szavakból, mennyi mocskok, hogy ne legyen már Piver, Caron, Carven, Kr.u. illata. Talán át kell vergődnünk ezen az egészen, hogy visszaszerezzünk egy elvesztett jogot, a szó eredeti használatának jogát.
- A szó eredeti használata (?). Valószínűleg ez is csak üres mondat.
- Kicsiny koporsó, te kis cigarettadoboz, alig fúj rád Kháron, már át is jutsz a tócsán, úgy ringva, mint egy bölcső. Csak felnőtteknek jár a ladik. Nőknek, gyerekeknek ingyen, egy taszítás, és már odaát is van. Mexikói halál, cukor-halálfej; *Totenkinderlieder...*
- Morelli szembe fog nézni Kháronnal. Egy mítosz szemtől szembe egy másikkal. Micsoda kiszámíthatatlan utazás a sötét vizeken!
- Sántaiskola a járdán: vörös kréta, zöld kréta. CIEL. A gyalogjáró ott, Burzacóban, a szeretettel kiválasztott kövecske, a könnyed lökés a cipőorral, lassan, lassan, bár közel a Menny, előttünk az egész élet.
- Oly könnyű elképzelni ezt a végtelen sakkjátszmát. Csak behatol a hideg a lyukas cipőtalpon, abban a hotelablakban pofákat vág valami bohócos arc az üveg mögött. Egy galamb árnyéka megsuhint egy kutyapiszkot: Párizs.
- Pola Párizs. Pola? Fölkeresni, *faire l'amour*. Carezza. Mint lomha lárvák. De azt is jelenti a lárva, hogy álarc, írta valahol Morelli.

195... május 4. (AP). Ügyvédei erőfeszítése és egy folyó hó 2-án benyújtott utolsó fellebbviteli folyamodvány ellenére, kivégezték ma reggel Lou Vincentet Kalifornia államban, a San Quintin-i börtön gázkamrájában.

...keze, bokája a székhez volt kötözve. A börtönparancsnok utasítást adott a négy bakónak, hogy hagyják el a kamrát, majd Vincent vállára paskolt, és maga is kilépett. Csak az elítélt maradt a helyiségben, ötvenhárom szemtanú pedig a kémlelő-ablakokon át figyelte a fejleményeket.

...hátra vetette a fejét, és mélyet lélegzett.

...két perc múlva veríték öntötte el az arcát, mozogtak az ujjai, mintha szabadulni akarnának a szíjjaktól...

...hat perc múlva Vincent megint össze-összerándult, előre-hátra szegte a fejét. Egy kis hab kezdett csorogni a szájából.

...nyolc perc múlva utolsót rándult, és a feje a mellére bukott.

...Tíz óra tizenkét perckor azt jelentette Reynolds doktor, hogy kiszenvedett az elítélt. A tanúk, köztük három újságíró a...

Morelliád

Egész sor elszórt és gyakran ellenmondásos följegyzés alapján arra a következtetésre jutott a Klub, hogy a kortársi elbeszélő művészetben valami közeledést lát Morelli ahhoz a kórhoz, amit absztrakciónak neveznek. „A zenéből kivész a dallam, a festészetből kivész a történet, a regényből kivész a leírás”. Wong, a dialektikus *colinge* mestere így foglalta össze ezt a szövegrészt: „Nem az olyan regény érdekkel bennünket, amely a szereplőket hozza be a helyzetbe, hanem az olyan, amely a helyzetet viszi be a szereplőkbe. Ettől aztán már nem szereplők azok, hanem személyekké válnak. Van valami kivétel-féle, annak folytán ők mifelénk sietnek, mi meg őfeljük. Úgy hívják Kafka hőjét, K.-t, mint az olvasóját, és viszont”. Egy elég zavaros jegyzetet is hozzá kellene fűznünk; olyan cselekményt vázol föl benne Morelli, amelyből hiányzik a szereplők neve, hogy minden esetben, szükségképpen valami hipotetikus tulajdonságban oldódjon föl az a föltételezett absztrakció.

Mottó Georges Bataille *L'Abbé C* című regényéből egy Morelli-szövegrészben: „*Il souffrait d'avoir introduit des figures décharnées, qui se dépiaçaicnt dans un monde dément, qui jamais ne pourmient convaincre.*”

Egy ceruzával írt, majdnem olvashatatlan bejegyzés: „Igen, szenved az ember időnként, ám ez az egyetlen tisztességes megoldás. Elég a *lélektannak* teli, hedonista, előre csócsált regényekből. Ki kell nyújtóznunk, amennyire csak lehet, *voyant* legyen az író, ahogy Rimbaud akarta. A hedonista regényíró csak *voyeur*. Másfelől meg elég a csupán leíró technikákból, a 'viselkedési' regényekből; pusztá film-forgatókönyvek azok, nincs bennük mentőkötél, hiányzik belőlük a kép.”

Egy másik szövegrészhez: „Hogy lehet *ekbeszékni* valamit konyha, smink, olvasóra-kacsingatás nélkül? Talán úgy, hogy lemondunk arról a föltevésről, hogy műalkotás az elbeszélés. Úgy kell éreznünk, ahogy a gipszet éreznénk, amit az arcra öntünk, hogy maszkot készítsünk vele. De a miénk legyen az az arc.”

És még talán ez a külön bejegyzés: „Manet-ról és az *Olympiá*-ról szólva, megjegyzi Lionello Venturi, hogy eltekint Manet a természettől, a szépségtől, a cselekménytől és az erkölcsi szándéktól, csakis a szemléletes képre összpontosítja a figyelmét. Így, bár maga sem tud róla, valamiképpen visszafordítja a modern művészetet a Középkorhoz. Képek sorának fogta föl a Középkor a művészetet, a Reneszánsz és a Modern Kor pedig valóság-ábrázolással cserélte föl a képeket. Ugyancsak Venturi (vagy Giulio Carlo Argan?) hozzáteszi: 'Úgy akarta a történelem iróniája, hogy abban a pillanatban, amikor tárgyiassá, ennél fogva fényképszerűvé és gépiessé vált a valóság ábrázolása, arra bírt roppant tehetsége

egy realizmusra törekvő ragyogó párizsit, hogy visszatérítse képalkotó szerepéhez a művészetet'...”

Morelli hozzáteszi: „Kerüljük el a zavart, szokjuk meg, hogy az *alak* kifejezéssel élünk *kép* helyett. Tény, hogy minden összefügg. De nem arról van szó, hogy visszatérünk a Középkorhoz, vagy valami hasonlóról. Tévedünk, ha tökéletesnek kiáltunk ki egy történelmi időszakot: különböző, *noha* párhuzamos időszakok is vannak. Ebben az értelemben, összefügghet az úgynevezett Középkor egyik időszaka az úgynevezett Modern Kor egyik időszakával. Olyan festők és írók észlelik és népesítik be ezt az időszakot, akik vonakodnak a körülményekre hagyatkozni, vonakodnak abban az értelemben ‘modernnek’ lenni, ahogy a kortársaik értik, ám nem azt jelenti ez, hogy korszerűtlenek akarnak lenni; csak hát koruk külsőséges időszakának partvonalán helyezkednek el, és abból a másik időszakból, ahol minden az *alak*-szerűség felé mutat, ahol minden jelként hat, nem pedig, mint a leírás tárgya, olyan művet igyekeznek létrehozni, amely idegennek vagy ellentétesnek tetszhet történelmi időszakukban és környezetükben, és mégis magába foglalja, megmagyarázza őket, és végeredményben olyan magasabbrendűség felé vezérli őket, amelynek a végén ott áll az ember”.

Láttam olyan bíróságot, amelyet sürgettek, sőt fenyegettek, hogy ítéljen halálra két gyereket minden ellenére, a tudomány, a bölcselet, az emberiség, a tapasztalat, a kor legszebb és legemberibb eszméi ellenére.

Miért nem olvasta el Blackstone-nak ezt a mondatát az én Mr. Marshall barátom, aki olyan jogelőzményeket ásott elő a múlt hagyatékából, amelyektől egy vadember is elpirult volna szégyenében:

„Bebörtönözhető-e és halálra ítéhető-e egy tizenévesnél fiatalabb gyerek, habár *prima facie* büntethetetlennek tetszik, mégis büntethető a bíróság és az esküdtszék véleménye szerint, mert meg tudja különböztetni a jót a rossztól”?

Így égettek meg egy tizenhárom éves lányt, mert megölte a tanítónőjét.

.....

Egy tíz éves meg egy tizenéves gyerek megölte a társait, ezért halálra ítélték őket, és a tíz évest föl is akasztották.

Miért?

Mert meg tudta különböztetni a jót a rossztól. Tanulta a vasárnapi iskolában.

CLARENCE DARROW, *Leopold és Loeb védelmében*, 1924.

118

Hogy hitesse el az áldozat a gyilkosával, hogy nem fogja kísértetni?

MALCOLM LOWRY, *Under the Volcano*.

[\(-50\)](#)

119

EGY AUSZTRÁLIAI TÖRPEPAPAGÁLY NEM TUDJA KITÁRNI A SZÁRNYÁT!

Az R.S.P.C.A. egyik felügyelője belépett egy házba, és egy mindössze 8 hüvelyk átmérőjű kalitkában találta a madarat! 2 font bírsággal sújtotta a madár gazdáját. Erkölcsi támogatásán kívül valami mást is kérünk, hogy támogathassunk védtelen lényeket. Anyagi segítségére számít az R.S.P.C.A. Forduljon a Titkársághoz, stb.

The Observer, London.

[\(-51\)](#)

deleléskor mindnyájan aludtak, könnyű volt úgy leszállnia az ágyról, hogy föl ne ébredjen az anyja, négykézláb elmennie az ajtóig, lassan kimenni, mohón beszívni a lakás nyirkos földpadlójának illatát, kiszökni az ajtón a ház háta mögé, a dús gyepig; tele voltak ott a fűzfák gubóféreggel, Ireneo kiválasztott egy jó nagyot, leült egy hangyaboly mellé, és lassanként nyomogatni kezdte a gubó alját, míg ki nem dugta a féreg a fejét a selymes karimán, akkor meg kellett fogni gyöngéden a nyaka bőrénél, mint a macskát, kíméletesen, hogy meg ne sérüljön, ki kellett húzni, és már csupasz is volt a féreg, mulatságosan tekergeti a levegőben; Ireneo letette a hangyaboly mellé, behúzódott az árnyékba, hasra feküdt, és várt; vadul dolgoztak ilyenkor a fekete hangyák, harapdálták a fűvet, és mindenfelől cipelték a döglött vagy élő férgeket, egy felderítő mindjárt észrevette a gubóféreg furán tekerző testét, megtapogatta a csápjaival, mintha maga se hinné ezt a hihetetlen szerencsét, futkosott erre-arra, összefente a többi hangya csápjával a magáét, és egy perc múlva már hangyák vették körül, lepték el a gubó-férget, hasztalan tekergeti, próbált szabadulni a bőrébe vájó csipeszektől, míg a hangyák a hangyaboly felé húzták-vonták, főleg azt élvezte Ireneo, hogy milyen tanácstalanok lettek a hangyák, amikor nem tudták begyömöszölni a férget a boly nyílásán, éppen azt játszotta, hogy vastagabb férget választott, mint a hangyaboly bejárata, a hangyák meg buták voltak, és nem értették a dolgot, mindenfelől húzták a férget, de az dühösen vonaglott, szörnyű lehetett, amit érez, egész teste, a szeme, a bőre tele volt a hangyák lábával és fogójával, hánytavetette magát, szabadulni akart, de azzal is csak rosszabb lett, mert még több hangya tódult oda, némelyik már csakugyan megdühödött, belevájták a fogójukat, és el nem engedték, amíg nem sikerült nekik egy kicsit betuszkolni a féreg

fejét a hangyaboly vermébe, más hangyák meg belülről csődültek oda, és nyilván minden erejükkel cibálták a férget befelé, szerette volna is Ireneo, ha ő is benn van a hangyabolyban, és onnan látja, hogy húzzák be a hangyák a férget, hogy vágják belé a fogójukat a szemébe, a szájába, és hogy húzzák befelé teljes erejükkel, míg be nem vonszolják egészen, le a mélységekbe, és meg nem ölik, föl nem falják mindenestül.

[\(-16\)](#)

121

Morelli piros tintával és látható egyetértéssel másolta be egy füzetbe Ferlinghetti egyik versének zárósorait:

*Yes I have slept with beauty
in my own weird way
and I have made a hungry scene or two
with beauty in my
bed
and so spilled out another poem or two
and so spilled out another poem or two
upon the Bosch-like world*

[\(-36\)](#)

Jöttek-mentek az ápolónők, és Hippokratészról beszélgettek. Valami csekélyke munkával a valóság bármely darabkája összefüggésbe hozható egy híres verssorral. De minek adnánk föl rejtvényeket Étienne-nek, hisz már elővette a füzetét, és vidáman rajzolta a fehér ajtók sorát, a falhoz támasztott hordágyakat, olyan ablakokat, amelyeken valami selymes és szürke anyag hatolt be, egy facsontváz két polgári begyű galambbal. A másik álmát is szívesen elmesélte volna neki Oliveira, olyan furcsa volt, hogy hiába tartotta volna lenyűgözve egész délelőtt az a kenyeres álom, a Raspail és a Montparnasse sarkán, hipp-hopp, a nyakába szakadt az a másik álom, mint egy fal, vagy inkább, mintha egész délelőtt rá nehezedett volna a panaszkodó kenyér fala, ám egyszeriben, mint valami visszafelé forgatott filmben, mintha fölkelte volna róla az a fal, egy ugrással egyenesen a helyére pattant volna, és otthagytá Oliveirát a másik álma emlékével.

– Amikor óhajtod – mondta Étienne, és eltette a rajzfüzetét. – Amikor kedved tartja, semmi ok a sietségre. Remélem, élek még vagy negyven évig, úgyhogy...

– *Time present and time past – szavalta Oliveira – are both perhaps present in time future.* Meg van írva, hogy minden a T. S. verssorainál köt ki ma. Egy álom jár az eszemben, bocsáss meg, he. Mindjárt megyünk.

– Jó, mert elég is volt ennyi az álomból. Az ember csak hallgatja, hallgatja, de azért végül...

– De hát valójában egy másik álmáról van szó.

– *Misère!* – mondta Étienne.

– Nem meséltem el telefonon, mert akkor nem jutott eszembe.

– Meg aztán ott volt az a hatperces dolog – mondta Étienne. – Valójában helyén van a hatóságok esze. Mindig csak fikázzuk őket,

de meg kell adni, tudják, mit csinálnak. Az a hat perc...

– Ha akkor eszembe jut, csak éppen át kellett volna lépnem a másik fülkébe.

– Rendben – mondta Étienne. – Elmeséled az álmodat, de utána lemegyünk ezen a lépcsőn, és megiszunk egy kis borocskát a Montparnón. Elcserélem egy álomért azt a híres kisöregedet. Túl sok a kettő együtt.

– Ráhibáztál – mondta Oliveira, és érdeklődéssel nézett rá. – Azt kell kiderítenünk, hogy fölcserélhető-e az a két dolog egymással. Éppen az, amit ma mondtál: lepke vagy Csang Kaj-sek? Meglehet, hogy amikor elcseréled az öreget egy álomért, egy álmodat cserélsz el az öregért.

– Mondjak valamit? Teszek rá.

– Festő – mondta Oliveira.

– Metafizikus – mondta Étienne. – És ha már itt tartunk, ott egy ápolónő már kezdi is törni a fejét, hogy álom vagyunk-e vagy két csavargó. Mi lesz most? Ha kidob bennünket, akkor olyan ápolónő-e ő, aki kidob bennünket, vagy egy álom, aki kidob két filozófust, aki azt álmodja, hogy van egy kórház, ahol, egyebek közt, van egy öregember meg egy dühödt lepke?

– Nem olyan bonyolult ez a dolog – mondta Oliveira; kissé lejjebb csúszott a pádon, és lehunyta a szemét. – Nézd csak, annyi volt az egész, hogy együtt láttam, ugyanabban az álomban a gyerekkori házunkat és a Boszorka lakását. Nem emlékszem, hogy mikor álmodtam, egészen megfeledkeztem róla, de ma reggel, amikor arra a kenyeres történetre gondoltam...

– Azt a kenyereset már elmesélted.

– Egyszer csak megint előjött az a másik, a kenyér meg eltűnt a fenébe, mert össze se lehet hasonlítani a kettőt. Azt a kenyeres álmodat az ihlethette... Ihlethette, nézd csak, micsoda szó.

– Ne szégyelld kimondani, ha arra gondolsz, amire én.

– Persze, a kisfiúra gondolsz. Elkerülhetetlen a képzettársítás. De én egy csöppet se érzem bűnösnek magamat, he. Én nem öltem

meg.

– Nem olyan egyszerűek a dolgok – mondta Étienne, kényszeredetten. – Menjünk be, nézzük meg az öreget, elég már a hülye álmokból.

– Valójában alig tudom elmesélni – mondta Oliveira lemondóan. – Képzeld, hogy megérkezel a Marsra, és arra kér egy fickó, hogy írd le neki a hamut. Ez is igencsak olyan.

– Na, megyünk vagy nem megyünk az öreghez?

– Énnekem tökmindegy. Ha már itt vagyunk... Azt hiszem, a tízes ágy. Hozhattunk volna valamit neki, olyan idétlen dolog, hogy üres kézzel jövünk. Legalább ajándékozd neki az egyik kis rajzodat.

Áruk van az én rajzaimnak – mondta Étienne.

Valami bizonytalan övezetben helyezkedett el az igazi álom, az ébrenlét felől, de úgy, hogy nem is volt igazán ébren Oliveira; más dolgokra kellett volna utalnunk, hogy ilyesmiről beszéljünk, kiküszöböljük azokat a határozott, de semmit mondó szavakat, hogy *álmodás meg ébrenlét*, inkább abba a másik övezetbe kellett volna helyezkednünk, ahol ismét földereng valami fénylő jelenben a gyerekkori ház, a nappali és a kert, azokkal a színekkel, amelyeket tíz éves korában lát az ember, oly vörös vörösekkel, színes-üveg ellenzők kékjeivel, levélzölddel, illatzölddel, orr és szem és száj magasában egybeolvadó illatszínnel. De az álomban egyszersmind a Boszorka lakása is volt az a nappali, a kertre néző két ablakával; lágyan összeállt az a Buenos Aires környéki elfeledett község és a Rue du Sommerard, nem úgy, hogy egymás mellé került, vagy egymásra rétegződött, hanem egybefolyt, és az volt az ember érzése ebben a könnyedén föloldott ellentmondásban, hogy a magáéban van az ember, az igazi otthonában, mint gyerekkorunkban, amikor semmi kétségünk, hogy majd örökké tart az a nappali: a mi elidegeníthetetlen birodalmunk. Így hát ez volt a *hely*, az a burzacói ház és az a lakás a Rue du Sommerard-on, és ki kellett választani az álomban a hely legnyugalmasabb részét, úgy tetszett, csakis ez az álom értelme, hogy ki kell választani egy nyugalmas zugot. Valaki más is volt ott, a helyen, Oliveira nővére, aki szavak nélkül is segített neki a nyugalmas zug kiválasztásában, ahogy megesik néha álmunkban, hogy, noha nincs ott, mégis ott terem, és közbelép egy személy vagy egy dolog: valami látható jelek nélküli hatalom, valami, ami van és hat a jelenlétével, de akár nincs is szüksége rá, hogy látszata legyen. Így Oliveira és a nővére a nappalit választották a hely legnyugalmasabb zugának, és szerencsés választás volt, mert este tíz után nem lehetett

zongorázni vagy rádiót hallgatni a Boszorka lakásában, különben mindjárt dörömbölni kezdett a mennyezeten a fölöttük lakó öregember, vagy a negyedikről küldtek föl a lakók egy törpe, kancsal nőt, hogy tiltakozzon. Oliveira és a nővére egyetlen szó nélkül eltekintettek a Boszorka lakásától, hiszen, a jelek szerint, ott se voltak, és a kertre néző nappalit választották ki. Az álomnak abban a pillanatában fölébredt Oliveira, talán azért, mert a lába közé csúsztotta a lábát a Boszorka. Csak azt érezte abban a sötétben, hogy eddig gyerekkora nappalijában volt a nővérével, meg azt, hogy nagyon kell neki pisilni. Nem is teketóriázott, félretolta a Boszorka lábát, fölkelt, és kiment a lépcsőfordulóba, tapogatva meggyújtotta a vécé pislavillanyfényét, és, be se húzva maga után az ajtót, vizeléshez látott, fél kezével a falnak támaszkodott, csak arra ügyelt, hogy el ne aludjon, bele ne essen a vécé mocskába, teljesen belemerült az álom világába, nézte, de nem látta az ujjai közül csorgó és a kagyló nyílásába vesző vagy feketés porcelánszegélyére fröcskölő vizeletet. Talán abban a pillanatban képzett meg előtte az igazi álom, amikor úgy érezte, fölébredt, és ott pisil hajnali négykor a Rue du Sommerard egyik ötödik emeletén, és rájött, hogy a kertre néző burzacói nappali a valóság, olyan biztosan tudta, ahogy csak kevés cáfolhatatlan dolgot tud az ember, ahogy azt tudjuk, hogy mi vagyunk mi, hogy mi magunk gondoljuk ezt, senki más, csodálkozás és botránkozás nélkül vette tudomásul, hogy csak képzelgés volt egész éber-eszmélő férfiélete annak a nappalinak szilárdságához és állandóságához képest, ha nincs is semmiféle nappali, ha csak a Rue du Sommerard-i lakás van is, mihelyt visszafekszik az ágyba, tudta, hogy a burzacói nappali a hely, a két ablakon bebólogató fokföldi jázmin illatával, a nappali az öreg Bluthner zongorával, a rózsaszín szőnyeggel, a huzattal bevont kis székeivel és a szintén huzattal bevont nővérével. Heves erőfeszítéssel ki akarta tépni magát abból a hangulatból, lemondani a helyről, amely becsapta, már elég éber volt hozzá, hogy fölfogja, becsapták, hogy van álom és éber állapot, de mire kirázta az utolsó

cseppeket, és eloltotta a villanyt, és, a szemét dörgölve, visszament a lépcsőházból a lakásba, már minden mínusz volt, minden mínuszjel volt, mínusz lépcsőház, mínusz ajtó, mínusz villanyfény, mínusz ágy, mínusz Boszorka. Nehezen szedte a levegőt: „Boszorka”, mormolta, „Párizs”, mormolta, „Ma”, mormolta, de csak talán. Még úgy hangzott, mint a messzeség, mint az üresség, mint valami élettelenység. Úgy aludt el újra, mint aki hosszú utat tett meg esőben, hidegben, és most a helyét és a házát keresi.

[\(-145\)](#)

Morelli szerint mindenféle *kellemtől* független írásmódra kell törekednünk. Könnyű volt észrevenni regényvilágának majdnem szédületes elszegényedését abban, amit megvalósított abból az írásmódból; nemcsak szereplőinek majdnem majomszerű szegényességében nyilvánult ez meg, hanem tetteiknek és főleg tétlenségeiknek pusztá lefolyásában is. Végül már nem történt velük semmi, ürességük gunyoros taglalása körül forogtak, úgy tettek, mintha nevetséges bálványokat imádnának, és azzal dicsekedtek, hogy ők fedezték föl őket. Biztos fontosnak tartotta ezt Morelli, mert elszaporodtak írásaiban a jegyzetek, ugyanis állítólag szükség van rájuk, pedig csak végső és kétségbeesett menedék volt ez, hogy kitépje magát a természetes és természetfölötti etika nyomvonalából, valami pőreséget kutatva, amelyet lényeginek, néha meg *a küszöb*-nek nevezett. De minek a küszöbe, és mire való? Valami olyasmire való ösztönzés következett ebből, hogy fordítsuk ki magunkat, mint egy kesztyűt, és így, csupaszon, mítoszok, vallások, rendszerek és raszterrácsok közbeiktatása nélkül kerüljünk kapcsolatba valami valósággal. Furcsa, hogy lelkesen magáévá tette Morelli a fizikatudomány és az élettan legújabb munka-hipotéziseit, meg volt győződve, a jelek szerint, hogy szétesett a régi kettősség, mert nyilvánvaló lett, hogy anyag és szellem egyaránt energetikai fogalmakra vezethető vissza. Következésképpen, mintha mindinkább be akartak volna gubózni tudós majmai önmagukba, megsemmisítve így egyrészt az állítólagos megismerési eszközök által alávetett és elárult valóság téveszméit, és egyszersmind megsemmisítve önnön mitikus-sziklaszilárd erejüket, a „lelküket”, és végül valamiféle *ab ovo* helyzetben találták, és a lehető legjobban összehúzták magukat, úgyannyira, hogy az (ál)emberségnek már az utolsó szikrája is kihunyjon. Mintha olyan útra törekedett volna –

noha sose jutott odáig Morelli, hogy meg is fogalmazza – amely ebből a külső és belső felszámolásból indul ki. De majdnem szavak nélkül, ember nélkül, dolgok nélkül és esetleg, persze, olvasók nélkül maradt. A Klub meg sóhajtozott, leverten vagy ingerülten, de hát mindig is így volt, vagy kis híján.

[\(-128\)](#)

Az ember kutyaléte az emberek közt: kelletlen elmélkedés tárgya ez a gondolat két nádpálinka közt és egy külvárosi gyaloglás közepette, növekvő gyanú, hogy csakis alfából lehet ómega, hogy valahányszor megmakacsolja magát az ember egy közbülső szakaszon – olyanfélén, mint az epsilon, a lambda – csak annyi ez, mintha lecövekelt lábbal akarnánk forogni a földön. Célba száll a nyilvánvaló a kézből: nincsen félút, nem csak XX. század van a X. és a XXX. század közt. Képesnek kellene lennie az embernek, hogy magán az emberi nemben belül is elszigetelje magát az emberi nemtől, hogy a kutyát vagy az őseredeti halat válassza kiinduló pontnak az önmaga felé vezető úton. Nincs itt átjárás a bölcsészdoktornak, nincs itt egérút a kiváló allergológusnak. Ők is be vannak ágyazva az emberi nembe, az lesz belőlük, aminek lenniük kell, ha pedig nem, akkor nem lesz belőlük semmi. Nagyon érdekes emberek, szó se róla, de akkor mindig csak epsilon, lambda vagy pi lesz belőlük, sosem alfa és sosem ómega. Nem vállalja a szóban forgó ember ezeket az ál-beteljesüléseket, a Nyugat nagy, rothadt álarcát. Annak a fickónak, aki elkószált egészen a San Martin sugárút fölüljárójáig, és ott fújja a füstöt a sarkon, és éppen megbámul egy nőt, aki a harisnyáját igazgatja, annak a fickónak tökéletesen esztelen fogalma van arról, amit ő beteljesülésnek nevez, de nem is bánja, mert azt súgja neki valami, hogy az esztelenségből csírázik a mag, és hogy közelebb jár az ómegához a kutyaugatás, mint egy Tirso de Molina gerundium-használatáról szóló értekezés. Micsoda ostoba metaforák. De, hogy megjegyezzük, ő ugyan továbbra sem tágít. Mit keres? Magát keresi? Nem keresné, ha már meg nem találta volna. Vagyis már megtalálta (ám ez már nem esztelen dolog, ergo jó lesz gyanakodnunk. Mihelyt szabadjára engeded, kezdedbe nyom Az Ész

egy különleges részvételi jegyet, és fölfegyverez az első szillogizmussal egy olyan láncolatban, amely sehová máshová nem vezet, csakis valami diplomához vagy egy helyre kis kaliforniai kastélyhoz, ahol nebulók játszadoznak a szőnyegen, anyuka nagy gyönyörűségére). Lássuk csak, haladjunk sorjában: Mit keres az a fickó? Önmagát keresi? Önmagát, mint egyént keresi? Mint szándéka szerint időtlen egyént, vagy mint történeti létezőt? Ha ezt az utóbbit, kész időpocsékolás az. Ezzel szemben, ha minden eshetőségen kívül keresi magát, akkor talán nem is rossz az a kutyáiét. De haladjunk csak sorjában (imád így beszélni magával, mint apa a fiával, hogy utána, minden fiák nagy gyönyörűségével, szétrúgja az atyai fészket), haladjunk *piano piano*, nézzük csak, mi is az a keresés. No jó, *nincs is* keresés. Ravasz, mi? Nincs keresés, mert már megtaláltuk. Csak éppen nem tudjuk, hogy mit. Van itt hús, krumpli, póréhagyma, csak éppen fazekunk nincs. Vagyis már nem vagyunk együtt a többiekkel, már nem olyanok vagyunk, mint akármelyik állampolgár (nem hiába akolbólítottak ki engem mindenünnen, Lutécia a megmondhatója), de a kutyalétből se tudtunk kikecmeregni, hogy eljussunk abba, aminek neve sincs, mondjuk, abba a megbékélésbe, abba a kibékülésbe.

Iszonyú dolog olyan körben tapicskolnunk, amelynek mindenütt ott a középpontja, de sehol a kerülete, hogy skolasztikusán fejezzük ki magunkat. Mit keresünk? Mit keresünk? Ismételjük el tizenötezerszer, mintha kalapáccsal kopácsolnánk a falon. Mit keresünk? Mi az a megbékélés, amely nélkül nem több az élet, mint valami zavaros rossz-tréfa? Nem a szentnek a megbékélése, mert ha mindig van valami szentségvágy-féle abban a gondolatban, hogy szálljunk alá a kutyalétbe, kezdjük újra a kutyától vagy a haltól vagy a szutyoktól és a rútságtól és a nyomorúságtól és bármi más értéktelenségtől, azt hihetnénk, hogy valami nem vallási szentség után sóvárgunk (és itt kezdődik az esztelenség), valami *különbség nélküli* állapot után, amelyben nincs szent (mert valahogy mindig szent a szent, és vannak, akik nem szentek, és botrányosnak találja

ezt egy olyan szegény fickó, mint az, amelyik a félreecsúszott harisnyáját elmerülten igazítgató lánynak a bokáját bámulja), vagyis, ha van megbékélés, más kell, hogy legyen az, nem a szentség állapota, nem az az állapot, amely kiemel bennünket a gyerekek csak előre állapotából. Valami eviláginak kell annak lennie, amelyben nem áldozzák föl az ólomot az aranyért, a celofánt az üvegért, a kevesebbet a többért; ezzel szemben azt kívánja az esztelenség, hogy aranyat érjen az ólom, hogy benne legyen a több a kevesebben. Valami alkímiának, nem-eukleidészi mértannak, a szellemi műveletekre és azok gyümölcseire vonatkozó *up to date* meghatározatlanságnak kell annak lennie. Nincs szó a *felemelkedés* történelem megcáfolt régi szellemi bálványáról. Nincs szó olyasmiről, hogy tökéletesít, megdicsőít, kiszabadít, kiválaszt, szabadakaratosít valakit-valamit az ember, hogy az alfától halad az ómega felé. *Már ott van.* Már akárki ott van. Ott a lövés a pisztolyban; csak meg kell húzni a ravaszt, és, végeredményben, ugyanígy, vagy valahogy így integet az ujjunk, hogy megálljon az autóbusz.

Hogy beszél, mit összebeszél ez a dohányos külvárosi csavargó! A lány már megigazgatta a harisnyáját, az már kész. Látod? Ezek a megbékélés formái. *Il mio supplizio...* Lehet, hogy minden olyan egyszerű, egy kis szemfelszedés, egy megnyálazott ujjacska végigfut a leszaladt szemén. Lehet, hogy csak marokra kellene fognunk az orrunkat, és fölhúznunk a fülünk magasságáig, fölforgatni egy kissé a helyzetet. De nem, még azt se. Mi sem könnyebb, mint, hogy kívül hibáztassunk valamit, mintha biztosak volnánk benne, hogy kívül is belül is van a házunknak mestergerendája. Csak hát minden rosszul van, erre tanít a történelem, és hogy rosszul van, már maga az a tény is ezt bizonyítja, hogy csak mondjuk, de nem éljük ezt, meg az is, hogy olyan teljes zűrzavarba süllyedtünk, amelyet minden erőnket összeszedve palástolunk társadalmi építménnyel, történelemmel, jón stílussal, a Reneszánsz derűjével, a

romanticizmus fölszínes bánatával, és így megyünk tovább, és uszítanak csak utánunk egy agarat.

[\(-44\)](#)

126

– Miért ragadtál ki pokoli bűbájosságaiddal első életem nyugalmából... Mesterkéletlen fényével ragyogott rám a nap és a hold; békességes gondolatokkal ébredtem, és reggel imára hajtottam össze a leveleimet. Nem láttam semmi rosszat, mert nem volt szemem; nem hallottam semmi rosszat, mert nem volt fülem; de bosszút állok!

A mandragora beszéde
ACHIM VON ARNIM: *Egyiptomi Izabella*

[\(-21\)](#)

Így hát beletiptak Cuca fészkebe a szörnyetegek, hogy menjen már onnan a gyógyszerútból, hagyja nyugton őket. Közben komolyabban is megvitatták Ceferino Piriz rendszerét és Morelli eszméit. Argentínában kevéssé ismerték Morellit, ezért Oliveira adta kölcsön Morelli könyveit, meg néhány régen megismert följegyzéséről is beszélt nekik. Remorino ezután is velük dolgozik majd, ápolóként, és mindig meg is jelent maté-teázás és nádpálinkázás idejében, így rájöttek, hogy nagyon jól ismeri Roberto Arit műveit, jócskán meg is tette a hatását, másról sem beszéltek egy álló hétig, csak Ariiról, meg hogy még poros nyomába se léphetett senki ebben az országban, ahol különben is többre tartják a szőnyeget. De főleg Ceferinóról beszéltek nagy komolyan, és mindegyre különös pillantásokat vetettek egymásra, például egyszerre pillantottak föl, és észre vették, hogy mindhárman ugyanazt teszik, vagyis különös és megmagyarázhatatlan pillantásokat vetnek egymásra, olyanokat, amilyeneket egy *truco*-parti közben vet az ember, vagy egy fülig szerelmes férfi vet, ha el kell viselnie a teadélutánt, süteménnyel, több hölgyvendéggel, sőt egy nyugállományú ezredessel is, aki elmagyarázza, hogy miért megy minden rosszul az országban, és az a szerelmes férfi csak ül ott a székén, csak nézi, együtt az egész társaságot, az ezredest, azt a hölgyet, akit szeret, és a hölgy nagynénjeit, nyájasan nézi őket, mert valójában szégyen bizony, hogy egy kriptokommunista banda kezében van az ország, majd a habcsókról, a tálcán balról a harmadikról, a nagynénik hímezte abroszon öblével fölfelé heverő kiskanálról fölemelkedik egy kissé az a nyájas pillantás, és összefonódik a kriptokommunisták fölött a levegőben azzal a másik pillantással, amely a halványkékesszöld műanyag cukortartóról emelkedett föl, és akkor már semmi más sincs, édes titokká lesz

valami beteljesülés, és ha csakugyan férfiak volnának a mai férfiak, nem pedig szaros buzik („De, Ricardo!” „Jó, jó, Carmen, csak fölháborít, fel-há-bo-rít, ami az országgal történik”), hát kissé ilyen volt *mutatis mutandis* a szörnyetegek pillantása, ha olykor-olykor megesett hogy lopva és egyszersmind alaposan egymásra néztek, titkon és sokkal áthatóbban, mint amikor hosszasan veszik szemügyre egymást, de nem hiába szörnyeteg az ember, ahogy Cuca mondta a férjének, mindhárman elnevették és nagyon elszégyellték magukat, hogy így pillantottak egymásra, pedig nem is játszottak *truco*-partit, és nem volt bűnös szerelmi viszonyuk. Hacsak...

Nous sommes quelques-uns à cette époque à avoir voulu attenter aux choses, créer en nous des espaces à la vie, des espaces qui n'étaient pas et ne semblaient pas devoir trouver place dans l'espace.

ARTAUD, *Le Pèse-nerfs*.

[\(-24\)](#)

De nem aludt Traveler, egyszer-kétszer megpróbált elaludni, de hiába, egyre csak kerülgette a lidércnyomás; végül fölült az ágyban, és meggyújtotta a lámpáját. Az az álmatlan éjszakai pille, az az alvajáró Talita meg sehol, így Traveler megivott egy pohárka nádpálinkát, és fölvette a pizsamakabátját. Szellősebbnek tetszett a fonott karosszék, mint az ágy, és kedvezőnek az éjszaka, hogy tovább tanulmányozza Ceferino Pirizt.

*Dans cet annonce ou carte – mondta szó szerint Ceferino –
ye reponds devant ou sur votre demande de suggérer idées
pour UNESCO et écrit en el journal „El Diario” de
Montevideo.*

Szép kis franciás ez a Ceferino! De semmi vész, „A Világbéke Fénye”, amelynek úgy őrizte a szemelvényeit Traveler, mint becses kincseket, csodálatos spanyol nyelven volt megírva, mint ez a bevezetés is:

Ebben a kiadványban egy frissen írott és „A Világbéke Fénye” címet viselő művem néhány válogatott részletét mutatom be. Ezen mű egy nemzetközi versenypályázatra lett vagy van benyújtva... de lévén, hogy nem tudom teljes egészében elküldeni maguknak ezen művet, mivelhogy ezen Folyóirat nem engedi egy bizonyos ideig, hogy ezen mű bárkinek is a kezébe kerüljön csorbítatlan alakjában, aki nem tartozik ezen Folyóirat személyi állományába...
Úgy, hogy csak arra szorítkozom ebben a kiadványban, hogy ezen műnek csak néhány szemelvényét küldjem el, amelyek, az itt következők, nem jelenhetnek meg egyelőre.

Sokkal, de sokkal világosabb ez, mint például Julian Marías valami hasonló szövege. Két pohár nádpálinka segítségével létre is jött a kapcsolat, gyerünk tovább. Már örült is neki Traveler, hogy fölkel, Talita meg útnak indult valamerre, és terjeszti a romantikát. Most már tizedszer merült el szép lassan Ceferino szövegében.

Az van bemutatva ebben a könyvben, amit úgy hívhatnánk, hogy „nagy tervezet a világbéke végett”. Úgy annyira, hogy ezen nagy tervezetben benne foglalják egy Nemzetek Szövetsége vagy egy ENSZ, ahol is ez a Szövetség (becses stb.) értékekre és emberfajokra törekszik; és végezetül, mint vitathatatlan példakép nemzetközi téren, megjelenik az ország, amely igazán példás, mivel hogy 45 ORSZÁGOS TESTÜLETBŐL vagy köznépmisztériumból és 4 országos Hatalmi ágból áll.

Ahogy mondja: köznépmisztérium. Ó, te természetfilozófus, te uruguayi paradicsomok fűvésze, te fellegjáró Ceferino...

Másrészt, a maga minémiségében, viszonylag nem idegen ez a nagy tervezet a látnokok világától; a GYERMEK elvek természetétől; azon természetes mértékek természetétől, amelyek egy önmagáért helytálló tervezetben nem tűnnek semmiféle változtatást ezen önmagáért helytálló tervezetben; stb.

Úgy tetszett, hogy, mint mindig, látnokságot és ösztönvilágot kíván a tudós, de csakhamar berontott Ceferino kiskertjébe a *homo occidentalis* osztályozó hóbortja, és, két teázás közben, máris három szakaszba szervezte a civilizációt:

A civilizáció első szakasza

Az ismeretlen múltbeli időktől az 1940-es évig terjedő időszakot tekinthetjük a civilizáció első szakaszának. Abban állt ez a szakasz, hogy minden az 1940 körüli világháború felé tartott.

A civilizáció második szakasza

A civilizáció második szakaszát meg 1940-től 1953-ig számíthatjuk. Abban állt ez a szakasz, hogy minden a világbéke és a világ újjáépítése felé tartott.

(A világ újjáépítése: oda kell hatni, hogy mindenkinek mindene meglegyen, ami megilleti; erős kézzel újjá kell építeni mindent, amit előbb leromboltak: épületeket, emberi jogokat, az árak egyetemes egyensúlyát stb., stb.).

A civilizáció harmadik szakasza

Manapság vagy jelenleg a civilizációnak egy harmadik szakaszát is elgondolhatjuk, úgy számítva, hogy 1953 és a jövőbeli 2000. év közt fog majd tartani. Abban áll ez a szakasz, hogy minden a dolgok igazi elrendezése felé tart.

Persze, Toynbee-nak... Ám minden kritikát elnémított Ceferino embertani fölvetése:

Nos, mit szólt az ember az említett szakaszokhoz:

A) A második szakaszban élő embereknek, mint olyanoknak, azokban az időkben, többnyire eszükbe sem jutott, hogy az első szakaszra gondoljanak.

B) A mostani, harmadik szakaszban élő embereknek, minékünk, akik most élünk, többnyire eszükbe, eszünkbe sem jut, hogy a második szakaszra gondoljunk. És

C) Holnap, ami ez után lesz, vagyis 2000-től kezdődik, az akkori embereknek akkor többnyire majd nem jut eszükbe, hogy a harmadik szakaszra, a mostanira gondoljanak.

Elég valószínű, hogy többnyire nem gondolnak, *beati pauperes sjpiritu*, és Ceferino már bele is vágott, Paul Rivet módjára, egy olyan osztályozásba, amely nagy gyönyörűséget szerzett a hallgatóságnak délutánonként don Crespo udvarában, imígyen:

Hat emberfajt számlálhatunk össze a világon: a fehér, a sárga, a barna, a fekete, a vörös és a pampai-tarka fajt.

FEHÉR FAJ: ilyen fajúak az összes fehér bőrű lakosok, úgymint a balti, északi, európai, amerikai stb. országok lakosai.

SÁRGA FAJ: ilyen fajúak az összes sárga bőrű lakosok, úgymint a kínaiak, japánok, mongolok, a hinduk nagy része, stb.

BARNA FAJ: ilyen fajúak az összes természetes barna bőrű lakosok, úgymint a természetes barna oroszok, a barna bőrű törökök, a barna bőrű arabok, a cigányok stb.

FEKETE FAJ: ilyen fajúak az összes fekete bőrű lakosok, úgymint Kelet-Afrika lakosainak nagy többsége stb.

VÖRÖS FAJ: ilyen fajúak az összes vörös bőrű lakosok, úgymint a sötét-vöröses bőrű etiópok nagy része, ahol is példásan vörös a NÉGUS, vagyis Etiópia királya; a sötét-vöröses vagy „kávészín” bőrű hinduk nagy része; a sötét-vöröses bőrű egyiptomiak nagy része; stb.

PAMPAI-TARKA FAJ: ilyen fajúak az összes többszínű vagy pampai-tarka bőrű lakosok, úgymint a három Amerika összes indiánja.

Kár, hogy nincs itt Horacio – mondta magában Traveler. – Remek magyarázatokat fűzött ehhez a részhez. Utóvégre miért is ne? Szegény Cefe belebotlik a Ragasztott Címke klasszikus nehézségeibe, és teszi, amit tehet, mint Linné vagy a

lexikontáblázatok. El kell ismerni, hogy zseniális megoldást talált a barna fajra.

Léptek hallatszottak a folyosóról, Traveler kikukkantott az ajtón, mely az igazgatósági szárny felé nyílt. Ahogy Ceferino mondta volna, az első ajtó, a második ajtó és a harmadik ajtó zárva volt. Alighanem visszament Talita a gyógyszertárába, hihetetlen, hogy milyen lelkesedéssel töltötte el, hogy visszatalált a tudományhoz, a patikamérlegekhez és a láz elleni tapasztokhoz.

Nem törődött Ceferino afféle semmiségekkel, rátért mintaszervezetének, a Nemzetek Szövetségének ismertetésére:

A világ bármely részén megalapíthatják az ilyenféle Szövetséget, mégis Európa a legjobb hely neki. Állandóan, ennél fogva minden munkanapon működjön ez a Szövetség. Legalább hét (7) jókora kamara vagy terem legyen ennek a Szövetségnek nagy székhelyén vagy palotájában. Stb.

Nos, a fehér faj országainak Küldöttei és ugyanolyan bőrszínű Elnökük foglalják el ezen Szövetség palotájának hét említett kamarája közül az elsőt; a sárga faj országainak Küldöttei és ugyanolyan bőrszínű Elnökük foglalják el a második kamarát; a barna faj orszá...

És így következett az összes faj, vagyis kihagyhatta volna az ember a fölsorolást, *de nem addig volt az* négy pohárka nádpálinka után (Mariposa, nem pedig Ancap után, kár, mert érdemelt volna ennyit a hazafias tiszteletadás); nem addig volt az, de nem ám, mert minden részarányosság és *horror vacui* meghatározta éllel, minden metszésponttal számolt Ceferino kristálytani gondolkodása, vagyis hogy

...a barna faj országainak Küldöttei és ugyanolyan bőrszínű Elnökük foglalják el a harmadik kamarát; a fekete faj

országainak Küldöttei és ugyanolyan bórszínű Elnökük foglalják el a negyedik kamarát; a vörös faj országainak Küldöttei és ugyanolyan bórszínű Elnökük foglalják el az ötödik kamarát; a pampai-tarka faj országainak Küldöttei és ugyanolyan bórszínű Elnökük foglalják el a hatodik kamarát; és a Nemzetek ezen egész Szövetségének „Vezérkara” foglalja el a hetedik – az utolsó – kamarát.

Mindig elbűvölte Travelert az az az utolsó – ” amely megtörte a rendszer szigorú kristályszerkezetét, mint a zafír titokzatos *kertje*, a drágakőnek az a titokzatos pontja, amely talán meghatározza a rendszer összeszervülését, és amely úgy sugározza áttetsző égi keresztjét a zafírban, mint összedermedt energiát ott, a kő szívében. (És miért hívják *kertnek*, ha nem azért, mert a keleti mesék ékkőkertjeit idézi?).

Cefe figyelme azonban nem kalandozik el, mindjárt megvilágítja a kérdés fontosságát:

További részletek az említett hetedik kamaráról: a Nemzetek Szövetsége palotájának ezen hetedik kamarájában kell, hogy helyet kapjon ezen egész Szövetség Főtitkára valamint szintén ezen egész Szövetség Általános Elnöke, de azon Főtitkár egyszersmind az említett Általános Elnök közvetlen Titkára is kell, hogy legyen.

Még további részletek: tehát az első kamarában ott legyen a megfelelő Elnöke, akinek mindig elnökölnie kell azon első kamarában; ha a második kamaráról beszélünk, *idem-*, ha a harmadik kamaráról beszélünk, *idem-*, ha a negyedik kamaráról beszélünk, *idem*; ha az ötödik kamaráról beszélünk, *idem*, ; ha a hatodik kamaráról beszélünk, *idem*.

Elérzékenyülve gondolt rá Traveler, hogy mekkora áldozat lehetett Ceferinónak az az *idem*. Rendkívüli engedmény ez az olvasónak. De ha már úgy, nyakig benne volt a dologban, kitartott, és elsorolta azt, amit úgy hívott: „A (minta) Nemzetek Szövetsége részletes rendeltetése”, *i.e.*:

1) Szemmel tartja (hogy ne mondjuk, rögzíti) a pénz értékét vagy értékeit a nemzetközi forgalomban; 2) megszabja a munkások bérét és az alkalmazottak fizetését, stb.; 3) meghatározza az értékeket nemzetközi összefüggésben (megadja vagy rögzíti minden fogyasztási cikk árát, és más dolgoknak is megadja az értékét vagy érdekét: mennyi háborús fegyvere legyen egy országnak; nemzetközi megállapodás értelmében, hány gyereket hozzon a világra egy nő stb.); 4) megszabja, hogy mennyi pénzt kapjon nyugdíj címén egy nyugdíjas, egy kegydíjas stb.; 5) legföljebb hány gyereknek adhat életet minden egyes nő a világon; 6) nemzetközi összehasonlításban méltányos juttatásokról gondoskodik; stb.

Minek ez az ismétlés az anyaöl és a népszaporulat tárgyában? – tette föl magában okosan a kérdést Traveler. A 3) pontban értéknek tekintik, az 5) pontban meg a Szövetségre tartozó gyakorlati kérdésnek. Furcsán megtöri az arányosságot, a következetes és szabályszerű fölsorolás könnyörtelen szigorát, ami talán valami nyugtalanságot jelez, azt a gyanút, hogy mint mindig, most is fölládozza a klasszikus rend az igazságot és a szépséget. De fölocsúdott Ceferino abból a romanticizmusból, amellyel meggyanúsította Traveler, és példás elosztáshoz látott:

A háborús fegyverek elosztása:

Ismeretes, hogy a világ minden országának megvan a maga megfelelő négyzetkilométeres területe.

Nos, íme egy példa:

A) Tegyük föl, hogy 1000 négyzetkilométer egy ország területe, akkor 1000 ágyúja legyen; amelyik országnak meg 5000 négyzetkilométere van, annak meg 5000 ágyúja legyen; stb.

(1 ágyút jelent ez négyzetkilométerenként);

B) Tegyük föl, hogy 1000 négyzetkilométer egy ország területe, akkor 2000 puskája legyen; amelyik országnak meg 5000 négyzetkilométere van, annak meg 10000 puskája legyen; stb.

(2 puskát jelent ez négyzetkilométerenként); stb.

Ez a példa vonatkozik minden egyes létező országra: Franciaországnak 2 puskája van minden kilométerére; Belgiumnak *idem*; Oroszországnak *idem*; Észak-Amerikának *idem*; Uruguay-nak *idem*; Kínának *idem*; stb.; minden létező háborús fegyverre is ez vonatkozik: a) tankok; b) géppuskák; c) terrorbombák; puskák; stb.

A CIPZÁR KOCKÁZATAI

Újfajta balesetet szenvedhetnek a kisfiúk, tudósít róla a *British Medical Journal*. Az okozza ezt a balesetet, hogy cipzárt alkalmaznak gombok helyett a nadrág hasítékán (írja gyógyászati levelezőnk). Abban áll a veszély, hogy beszorul a fityma a zárba. Már két ilyen esetet tartanak nyilván. Mindkettőben körülmetéléssel szabadították ki a gyereket.

Akkor fordulhat elő legkönnyebben az ilyen baleset, ha egyedül megy be a gyerek a mellékhelyiségbe. Súlyosbíthatja a dolgot, ha segédkezés közben téves irányba húzzák a szülők a zárat, mert a gyerek nem tudja megmondani, hogy éppen föl- vagy lefelé húzta, amikor bekövetkezett a baleset. Ha már körül volt metélve a gyerek, még sokkal komolyabb károsodást szenvedhet.

Azt ajánlja az orvos, hogy csípő- vagy harapófogóval vágjuk el a zár alsó részét, akkor könnyen elválaszthatjuk egymástól a zár két sorfelét. De helyi érzéstelenítésre van szükség a bőrbe hatolt fogak eltávolításakor.

The Observer, London

[\(-151\)](#)

131

– Mit szólnál hozzá, ha bekerülnénk a megszentelő imádság szerzeteseinek országos testületébe?

– Van egy kis különbség, hogy abba, vagy az országos költségvetésbe...

– Szédületes foglalkozásaink volnának – mondta Traveler, és Oliveira lélegzését figyelte. – Tökéletesen emlékszem, hogy az volna a kötelességünk, hogy imádkozzunk és megszenteljünk hol személyeket, hol tárgyakat, hol azokat az oly rejtelmes tájakat, amelyeket vidékeknek mond Ceferino.

– Ez volna az egyik – mondta Oliveira valahogy messziről. – Egy bizonyos vidék az, öcskös.

– És megszentelnénk a vetéseket és a vetélytárs gyötörte vőlegényeket.

– Hívd föl Cefét – mondta Oliveira hangja valamilyen vidékről. – Úgy szeretném... Most, hogy meggondolom, he, uruguayi az a Cefe.

Traveler nem válaszolt semmit, csak Ovejeróra nézett, aki belépett, és lehajolt, hogy megtapintsa a *hysteria martinensis jugulata* érverését.

– Szerzetesek, akiknek mindig küzdeniük kell minden lelki kór ellen – mondta tisztán Oliveira.

– Aha – mondta Ovejero, hogy bízassa.

És amíg valaki, mint mindig, magyarázgat valamit, én nem is tudom, miért vagyok kávéházban, minden kávéházban, olyanokban, mint az Elephant & Castle, a Dupont Barbès, a Sacher, a Pedrocchi, a Gijón, a Greco, a Café de la Paix, a Café Mozart, a Florian, a Capoulade, a Deux Magots, az a bár, amely kirakja székeit Colleoni terére, a Dante kávéház, ötven méternyire a Scaligerók sírjától és a rózsaszín koporsóban nyugvó Egyiptomi Szent Mária szinte könny perzselte arcától, a Giudeccával szemközti kávéház, ahol elszegényedett idős márkinék isszák körülményesen a teájukat, poros álnagykövetek társaságában, a Jandilla, a Floccos, a Cluny, a Richmond a Suipacha utcában, az El Olmo, a Closerie des Lilas, a Stéphane (ott, a Rue Mallarméban), a Tokio (a Chivilcoy utcában), az Au Chien qui Fume kávézó, az Opérn Café, a Dôme, a Café du Vieux Port vagy akárhol lévő kávéházak, ahol

*We make our meek adjustments,
Contented with such random consolations
As the wind deposits
In slithered and too ample pockets.*

Hart Crane *dixit*. De nemcsak ennyi a kávéház, semleges terület az a lélek hontalanjainak, egy olyan kerék mozdulatlan középpontja, ahonnan futtában is utolérheti önmagát az ember, ahonnan önmagát láthatja az ember, eszelősen be- vagy kitérőben, nőkbe vagy kötelezvényekbe vagy ismeretelméleti értekezésekbe bonyolódva, és amíg kavargatja a kávé a naphosszat szájról szájra járó kis csészében, szabadon kísérlelhet meg számvetést és mérlegkészítést, egyenlő távolságra attól az éntől, amely egy órával azelőtt belépett a kávéházba, és attól az éntől, amely egy óra múlva

kilép belőle. Öntanú és önbíró, gúnyos önéletrajzíró két cigaretta közt.

Álmok jutnak eszembe a kávéházakban, egyik *no man's land* hívja elő a másikat; most eszembe jut egy, de mégsem, csak arra emlékszem, hogy biztos valami csodálatosat álmodtam, de a végén úgy éreztem, hogy kiűztek (vagy, igaz, nem a magam jószántából, magam léptem ki) az álomból, és elmaradt az a hátam mögött, jóvátehetetlenül. Nem tudom, egy ajtó is bezárult-e utánam, azt hiszem, igen; igazi elkülönülés ment végbe a már (tökéletesen, legömbölyítve, lezárva) megálmodott és a most között. De tovább aludtam, a kiűzetést meg a bezáruló ajtót is álmodtam. Csak egyetlen rettentő bizonyosság uralkodott ebben az álmon belüli átmeneti pillanatban: annak tudata, hogy az előbbi csoda teljes elfelejtését is jóvátehetetlenül magával hozza ez a kiűzetés. Gondolom, ez volt az az érzés, hogy bezárult egy ajtó: sorsszerű felejtés egyik pillanatról a másikra. Az a legbámulatosabb, hogy arra is emlékszem, azt álmodtam, hogy elfelejtettem az előbbi álmomat, és hogy feledésbe *kell*ett merülnie annak az álomnak (engem pedig ki kellett űznie zárt köréből).

Azt hiszem, édeni gyökere van ennek az egésznek. Talán az öntudatlanban tovább élő szép magzati életszakaszok emeltmitikus kivetítése az Éden, ahogy arrafelé szokták érteni. Egyszeriben jobban megértem Masaccio Ádámjának ijesztő mozdulatát. Elfödi az arcát, védi a látványt, ami az övé volt; abban a kis kézi éjszakában őrzi paradicsomának utolsó tájképét. És sír (mert a sírást is kísérni szokta ez az arckifejezés), amikor fölfogja, hogy hiába, hogy az az igazi kárhozat, ami már el is kezdődik: feledésbe merül az Éden, vagyis kezdődik a birka belenyugvás, a munka olcsó és piszkos öröme, az orcánk verejtéke és a fizetett szabadság.

Persze, gondolta mindjárt Traveler, az eredmények számítanak. De azért minek az a nagy gyakorlatiasság? Igazságtalan volt Ceferinóhoz, hiszen nem próbálták ki az ő geopolitikai rendszerét, mint más, épp olyan oktan (ennélfogva, meg kell adnunk, ígéretes) rendszereket. Rendületlenül megmaradt Cefe az elmélet síkján, és szinte mindjárt belevágott egy másik, lehengetlő kimutatásba:

A munkabérek a világban:

A Nemzetek Szövetségével összhangban majd úgy lesz, vagy úgy kell lennie, hogy, ha, például, egy francia munkás, tegyük föl ez esetben, egy kovács keresete *legalább* 8,00 \$ és *legfeljebb* 10,00 \$, akkor egy olasz kovács is ugyanannyit keressen, napi 8,00 \$ és 10, 00 \$ közt; továbbá: ha egy olasz kovács, ahogy említettük, 8,00 \$ és 10,00 \$ közt keres naponta, akkor egy spanyol kovács is ugyanannyit keressen, napi 8,00 \$ és 10,00 \$ közt; továbbá: ha egy spanyol kovács 8,00 \$ és 10,00 \$ közt keres naponta, akkor egy orosz kovács is ugyanannyit keressen, 8.00 \$ és 10,00 \$ közt; továbbá: ha egy orosz kovács 8,00 \$ és 10,00 \$ közt keres naponta, akkor egy észak-amerikai munkás is ugyanannyit keressen, 8,00 \$ és 10,00 \$ közt naponta; stb.

– Mi értelme van ennek a „stb”-nek? – beszélt magában Traveler – meg annak, hogy egyik pillanatról a másikra megáll Ceferino, és papírra veti azt a neki olyan fájdalmas satöbbit? Nem lehet csak az, hogy belefáradt az ismétlésbe, mert látnivaló, hogy imádja, az egyhangúság sem riaszthatja, mert látnivaló, hogy imádja (őrá, Travelerre is ráragadt ez a stílus). Az az igazság, hogy ébredt is egy kis fájdalmas merengés a mindenségtudós Ceferinóban, aki

kénytelen volt engedni valami bosszantó *reader's digest* ízlésnek. Úgy vett elégtételt, hogy ezt is hozzáfűzte a kovácsjegyzékéhez:

(Különb, hogy folytassuk, persze, helye van vagy helye volna ebben a dolgozatban minden egyes országnak, jobban mondva, minden egyes ország minden kovácsának).

„De azért”, gondolta Traveler, és megint töltött egy pohár nádpálinkát, és egy kis szódával hígította, „furcsa, hogy csak nem jön ez a Talita”. Utána kéne már nézni. Nem szívesen lépett ki Ceferino javában szerveződő világából, pont akkor, amikor Cefe nekilátott, hogy felsorolja a mintaországában kívánatos mind a 45 Országos Testületet:

1) A BELÜGYI MINISZTERIUM ORSZÁGOS TESTÜLETÉ (általában a Belügyi Minisztérium minden tartozéka és alkalmazottja). (Az egész államszervezet egész biztonságának minisztrációja stb.); 2) A PÉNZÜGYI MINISZTERIUM ORSZÁGOS TESTÜLETÉ (általában a Pénzügyi Minisztérium minden tartozéka és alkalmazottja). (Minden javak – minden tulajdon – gondoskodás útján való minisztrációja az ország területén stb.); 3)

És így tovább a szám szerint 45 testület, és köztük is kiemelést érdemel az 5-ös, a 10-es, a 11-es és a 12-es számú:

5) A KÖZSZOLGÁLTATÁSI MINISZTERIUM ORSZÁGOS TESTÜLETÉ (általában ezen Minisztérium minden tartozéka és alkalmazottja). (Oktatás, Felvilágosultság, Egymás közti felebaráti szeretet, Ellenőrzés, Nyilvántartás[-i könyvek], Egészség, Szexuális Nevelés stb.). (Minisztráció vagy Ellenőrzés és – írásos – Nyilvántartás az „Oktatási Bíróság”, a „Polgári Bíróság”, a „Gyermektanács”, a „Fiatal-

korúak Bírósága”, a – születési, halálozási stb. – „Nyilvántartások” helyett). (Ehhez a Minisztrációhoz tartozik minden, ami a Közszolgáltatással kapcsolatos: HÁZASSÁG, APA, FIÚ, SZOMSZÉD, LAKÁS, EGYÉN, JÓ VAGY ROSSZ MAGAVISELETŰ EGYÉN, KÖZERKÖLCSTELEN EGYÉN, ROSSZ NYAVALYÁKBAN SZENVEDŐ EGYÉN, (CSALÁD ÉS) OTTHON, NEMKÍVÁNATOS SZEMÉLY, CSALÁDFŐ, GYERMEK, KISKORÚ, VŐLEGÉNY, VADHÁZASSÁG stb.).

.....

10) GAZDASÁGOK ORSZÁGOS TESTÜLETÉ (minden Nagyállat-tenyésztő falusi létesítmény és általában ezen létesítmények minden alkalmazottja). (Nagy- vagy testes állatok – ökör, ló, strucc, elefánt, teve, zsiráf, bálna stb. – tenyésztése);

11) FÖLDBIRTOKOK ORSZÁGOS TESTÜLETÉ (minden mezőgazdasági földbirtok vagy nagygazdaság és általában ezen létesítmények minden alkalmazottja). (Mindenféle ide tartozó növényi ültetvény, zöldségfélék és gyümölcsfák kivételével);

12) ÁLLATTENYÉSZTŐ GAZDASÁGOK ORSZÁGOS TESTÜLETÉ (minden Kisállat-tenyésztő létesítmény és általában ezen létesítmények minden alkalmazottja). (Kis- vagy nem testes állatok – sertés, juh, kecske, kutya, tigris, oroszlán, macska, nyúl, tyúk, kacska, dongó, hal, lepke, egér, rovar, mikroba stb. – tenyésztése)

Egész elérékenyült Traveler, észre se vette, hogy múlik az idő, hogy fogy ám a nádpálinka az üvegből. Szinte cirógatták a fölvetődő fogas kérdések: Miért kell kivételezni a főzelékfélékkel és a gyümölcsfákkal? Miért van valami ördögi abban a *dongó* szóban? Meg az a paradicsomi látomás a gazdaságokkal, ahol ott tenyészik a kecske és mellette a tigris, az egér, a lepke, az oroszlán és a mikroba... Fuldoklott nevéttében, és kiment a folyosóra. Elnyomta az

éjszakai folyosó látványát egy olyan gazdaság majdnem kézzel fogható látomása, ahol ezen-létesítmény-alkalmazottai kezüket-lábukat törlik, hogy kitenyésszenek egy bálnát. Méltó volt ez az érzékcsalódás a helyhez és az időhöz, teljes ostobaságnak tetszett, hogy olyasmin törje a fejét az ember, vajon mit csinálhat az a Talita a gyógyszerárban vagy az udvaron, hiszen itt kínálkozik a fény az éjszakában, folyik a Testületek rendszerezése.

25) KÓRHÁZAK ÉS HASONLÓ HELYISÉGEK ORSZÁGOS TESTÜLETÉ (az összes mindenféle kórház, javító és rendbe hozó műhely, bőrápoló terem, lókezelő istálló, fogászati rendelő, fodrászat, növénymetsző üzem, bonyolult ügyiratok elintézésére való iroda stb., és ugyanígy általában ezen létesítmények minden alkalmazottja).

– Na, ez az – mondta Traveler. – Azt bizonyítja ez az újítás, hogy alapjában tökéletes egészségnek örvend ez a Ceferino. Igaza van Horaciónak, minek fogadnánk el a dolgoknak azt a rendjét, amit apuka kínál? Cefe úgy véli, hogy összefűzi valami a fogorvost a bonyolult ügyiratintézésel, mert mind a kettő rendbe hoz valamit; mellékes vagy lényeges egyre megy... Hisz ez maga a költészet, öcskös. Feltöri Cefe a keményre kérgesedett elmét, ahogy nem is tudom, ki mondta, és más szemszögből kezdi nézni a világot. Persze, az ilyenre szokták mondani, hogy külön szögre húz.

A huszonnyolcadik Testületnél tartott, amikor belépett Talita:

28) TANULT KÓBOR DETEKTÍVEK ÉS OKTATÓHÁZAIK ORSZÁGOS TESTÜLETE (az összes detektív és/vagy nyomozó rendőr minden helyisége, az összes földérítő [országjáró] minden helyisége és az összes tudományos kutató minden helyisége és általában ezen létesítmények minden alkalmazottja). (Az összes említett alkalmazottnak

egy olyan osztályhoz kell tartoznia, amelynek az legyen a neve, hogy „KÓBOR”).

Ez a rész kevésbé nyerte meg Talita és Traveler tetszését; mintha túlon túl belefeledkezne itt Ceferino valami üldöző buzgalomba. De talán nemcsak nyomozgatnának azok a tanult kóbor detektívek, hanem valami donquijotei vonással is fölruházza őket az a „kóbor”, ha nem vesződött is vele Cefe, hogy hangsúlyozza, mert talán magától értetődőnek tartotta.

29) TANULT ÉS KÉRVÉNYEZÉSBEN JÁRTAS DETEKTÍVEK ÉS OKTATÓHÁZAIK ORSZÁGOS TESTÜLETE (az összes detektív és/vagy nyomozó rendőr minden helyisége, az összes földérítő minden helyisége és általában ezen létesítmények minden alkalmazottja). (Az összes említett alkalmazottnak egy olyan osztályhoz kell tartoznia, amelynek az legyen a neve, hogy „KÉRVÉNYEZŐ”, és ennek az osztálynak az alkalmazottai és helyiségei külön csoportot kell, hogy alkossanak, függetlenül a többi olyan osztálytól, mint a már említett „KÓBOR”).

30) HATÁRKIJELÖLÉS-VÉGBEN KITANULT DETEKTÍVEK ÉS OKTATÓHÁZAIK ORSZÁGOS TESTÜLETE (az összes detektív és/vagy nyomozó rendőr minden helyisége, az összes földérítő minden helyisége és általában ezen létesítmények minden alkalmazottja). (Az összes említett alkalmazottnak egy olyan osztályhoz kell tartoznia, amelynek az legyen a neve, hogy „HATÁRKIJELÖLÉS”, és ennek az osztálynak az alkalmazottai és helyiségei külön csoportot kell, hogy alkossanak, függetlenül a többi olyan osztálytól, mint a már említett „KÓBOR” és „KÉRVÉNYEZŐ”).

– Mintha csak lovagrendekről beszélne – mondta meggyőződéssel Talita. – De furcsa, hogy csak a helyiségeket emlegeti ebben a három detektívtestületben.

– Egyfelől ez is igaz, másfelől meg mit jelent az, hogy „határ kijelölés-végben”?

– Biztos két szó az: „határkijelölés végett”. Csak mire se megyünk vele. Mit számít!

– Mit számít! – ismételte meg Traveler. – Nagyon igazad van. Az a szép, hogy van egy olyan világ, ahol vannak kóbor, kérvényező és határkijelölő detektívek. Elég természetesnek találom hát, hogy most áttér Cefe a lovagságról a szerzetesrendekre, egy olyan közjátékkal, amely engedmény lesz korunk tudományoskodó szellemének (mégis csak kell valami nevet adni neki, he). Fölolvasom:

31) AZ ALKALMAZOTT TUDOMÁNYOKBAN KÉPZETTEK ÉS OKTATÓHÁZAIK ORSZÁGOS TESTÜLETE (az alkalmazott tudományokban képzettek összes közösségi háza és helyisége és ezen összes képesítettek). (Alkalmazott tudományokban képzettek: orvosok, hasonszenvi gyógyászok, kuruzslók (az összes sebész), bábaasszonyok, technikusok, műszerészek (mindenféle technikusok), kivitelező mérnökök vagy építészek minden külön ágazatban (minden előre megrajzolt tervezet kivitelezője, mint a kivitelező mérnök), általában az osztályozók, csillagászok, csillagjósok, szellemidézők, kész doktorok a jog vagy jogrendek egész területén (minden szakértő), különféle ágazatokban osztályozók, számvivők, fordítók, elemi iskolai tanítók (minden zeneszerző), gyilkosok – férfi – nyomon követői, nyomkeresők vagy útimarsallok, növényszemzők, fodrászok stb.

– Mit szólsz *hozzá!* – mondta Traveler, és megint lehajtott egy pohár nádpálinkát. – Teljességgel zseniális!

– A fodrászok arany országa lenne – mondta Talita; végigfeküdt az ágyon, és lehunyta a szemét. – Micsoda ugrás a ranglétrán. Csak azt nem értem, miért csak férfiak lehetnek a gyilkosok nyomon követői.

– Ki hallott már olyat, hogy nő is lehet nyomon követő? – mondta Traveler. – Különben meg talán nem is tartja illőnek Cefe. Biztos észre vetted, hisz lépten-nyomon kiütközik, hogy milyen szörnyű vaskalapos nemi tekintetben.

– Meleg van, iszonyú meleg – mondta Talita. – Észre vetted, milyen örömmel hozza szóba az osztályozókat? Kétszer is említi őket. Na, halljuk azt a misztikus ugrást, amit föl akarsz olvasni.

– Jegyezd meg – mondta Traveler.

32) A MEGSZENTELŐ IMÁDSÁG SZERZETESEINEK ÉS TUDOMÁNYOS HÁZAIKNAK ORSZÁGOS TESTÜLETE (a szerzetesek minden közösségi háza és minden szerzetes). (Megszentelő szerzetesek vagy férfiak, akiknek minden más-féle kultusztól távol kell tartaniuk magukat, egyedül és csakis a szó és a gyógyító titkok világával, a szó meghódításával foglalkozhatnak). (Szerzetesek, akiknek mindig küzdeniük kell minden lelki kór ellen, a javakban vagy testekben rejlő vagy bennük esett kár stb. ellen). (Vezeklő szerzetesek és remeték, akiknek az a dolguk, hogy imádkozzanak és megszenteljenek hol személyeket, hol tárgyakat, hol vidékeket, hol vetéseket, hol egy vetélytárs gyötörte vőlegényt satöbbi).

33) A TEMPLOMJÁRÓ GYŰJTEMÉNYÖRÖK ÉS GYŰJTEMÉNYES HÁZAIK ORSZÁGOS TESTÜLETE (minden gyűjteményes ház, és *idem* házak – raktárak, tárolók, levéltárak, múzeumok, temetők, börtönök, menhelyek, vakok otthona stb. – és általában ezen létesítmények minden alkalmazottja is). (Gyűjtemények:

például a levéltár okmánygyűjteményt őriz; a temető hullagyűjteményt őriz; a börtön rabgyűjteményt őriz stb.).

– Ez a temető még Esproncedának se jutott eszébe – mondta Traveler. – Nem tagadhatod, hogy a Chacarita temető meg egy levéltár így, egy kalap alatt... Kitalálja Ceferino a viszonylatokat, és alapjában ez az igazi intelligencia, nem gondolod? Ilyen bevezetés után semmi csodálni való sincs a végső osztályozásában, sőt, ellenkezőleg. Ki kéne próbálni egy ilyen világot.

Egy szót se szólt Talita, csak fölhúzta a felső ajkát, mint valami füzérdísz, és fújtatott egyet, az elszenderülés első jeléül. Traveler megint fölhajtott egy pohár pálinkát, és belémerült a végső, végérvényes Testületekbe:

40) VÖRÖS SZÍNŰRE FESTETT DOLGOKKAL FOGLALKOZÓ MEGBÍZOTTAK ÉS VÖRÖS SZÍNŰRE FESTETT DOLGOKAT MEGMUNKÁLÓ MŰHELYEK ORSZÁGOS TESTÜLETE (a vörös színűre festett dolgokkal foglalkozó megbízottak összes közösségi műhelye vagy ezen megbízottak nagy Irodái, valamint mindezen megbízottak).

(Vörös színű dolgok: vörösszín bundájú állatok, vörösszín virágú növények és vörösszín külsejű ásványok).

41) FEKETE SZÍNŰRE FESTETT DOLGOKKAL FOGLALKOZÓ MEGBÍZOTTAK ÉS FEKETE SZÍNŰRE FESTETT DOLGOKAT MEGMUNKÁLÓ MŰHELYEK ORSZÁGOS TESTÜLETE (a fekete színűre festett dolgokkal foglalkozó megbízottak összes közösségi műhelye vagy ezen megbízottak nagy Irodái, valamint mindezen megbízottak). (Feketere festett vagy csak egyszerűen fekete dolgok: fekete bundájú állatok, fekete virágú növények és fekete külsejű ásványok).

42) BARNA SZÍNŰRE FESTETT DOLGOKKAL FOGLALKOZÓ MEGBÍZOTTAK ÉS BARNA SZÍNŰRE FESTETT DOLGOKAT MEGMUNKÁLÓ MŰHELYEK ORSZÁGOS TESTÜLETE (a barna színűre festett dolgokkal foglalkozó megbízottak összes közösségi műhelye vagy ezen megbízottak nagy Irodái, valamint mindezen megbízottak). (Barna színűre festett vagy csak egyszerűen barna dolgok: barna bundájú állatok, barna virágú növények és barna külsejű ásványok).

43) SÁRGA SZÍNŰRE FESTETT DOLGOKKAL FOGLALKOZÓ MEGBÍZOTTAK ÉS SÁRGA SZÍNŰRE FESTETT DOLGOKAT MEGMUNKÁLÓ MŰHELYEK ORSZÁGOS TESTÜLETE (a sárga színűre festett dolgokkal foglalkozó megbízottak összes közösségi műhelye vagy ezen megbízottak nagy Irodái, valamint mindezen megbízottak). (Sárga színűre festett vagy csak egyszerűen sárga dolgok: sárga bundájú állatok, sárga virágú növények és sárga külsejű ásványok).

44) FEHÉR SZÍNŰRE FESTETT DOLGOKKAL FOGLALKOZÓ MEGBÍZOTTAK ÉS FEHÉR SZÍNŰRE FESTETT DOLGOKAT MEGMUNKÁLÓ MŰHELYEK ORSZÁGOS TESTÜLETE (a fehér színűre festett dolgokkal foglalkozó megbízottak összes közösségi műhelye vagy ezen megbízottak nagy Irodái, valamint mindezen megbízottak). (Fehér színűre festett vagy csak egyszerűen fehér dolgok: fehér bundájú állatok, fehér virágú növények és fehér külsejű ásványok).

45) PAMPAI-TARKA SZÍNŰRE FESTETT DOLGOKKAL FOGLALKOZÓ MEGBÍZOTTAK ÉS PAMPAI-TARKA SZÍNŰRE FESTETT DOLGOKAT MEGMUNKÁLÓ MŰHELYEK ORSZÁGOS TESTÜLETE (a pampai-tarka színűre festett dolgokkal foglalkozó megbízottak összes közösségi műhelye vagy ezen megbízottak nagy Irodái,

valamint mindezen megbízottak). (Pampai-tarka színűre festett vagy csak egyszerűen pampai-tarka dolgok: pampai-tarka bundájú állatok, pampai-tarka virágú növények, pampai-tarka külsejű ásványok).

Föltörni a keményre kérgesedett elmét... Mennyire *maga előtt látta* Ceferino, amit írt! Micsoda (vagy nem is olyan) káprázatos valóság mutatott neki olyan jeleneteket, amelyekben jegesmedvék járnak-kelnek óriási márványszíntereken fokföldi jázminok közt? Vagy szénmeredélyeken fészkelő hollókat, a csőrükben fekete tulipánnal... És miért „fekete színűre festett” meg „fehér színűre festett”? Nem inkább csak „feketére”, „fehérre”? De akkor miért: „Sárga színűre festett vagy csak egyszerűen sárga”? Miféle színek ezek, hogy semmilyen michaux-i vagy huxley-i marihuána sem volna képes lefordítani őket? Nem sokra megy az ember Ceferino jegyzeteivel (ha ugyan megy valamire), inkább csak arra jók, hogy még inkább belezavarodjunk. De azért:

A már említett pampai-tarka színről: minden olyan szín pampai-tarka, amely többszínű, vagyis két vagy több színfoltból áll.

És egy kiválólag szükséges magyarázat:

A különféle dolgokkal foglalkozó, fent hivatkozott avagy említett megbízottakról: Kormányzók legyenek ezen megbízottak, hogy az ő révükön soha semmi efféle dolog ki ne vesszék a világból; hogy a maguk minéműségében maradjanak ezen különféle dolgok, ne keveredjen sem egyik osztály a másikkal, sem egyik féleség a másikkal, sem egyik faj a másik fajjal, sem egyikféle szín a másikféle színnel stb.

Purista, rasszista Ceferino Piriz! Tiszta színek pukkasztóan mondriani kozmosza! Veszedelemes, mindig esélyes képviselő- netán elnökjelölt Ceferino Piriz! Vigyázat, Uruguay Keleti Köztársaság! Még egy nádpálinka, aztán meg alvás, míg a színekbe részegült Cefe megereszt egy utolsó költeményt, amelyben, akár egy roppant Ensor-képen, minden kirobban, ami kirobbanhat álarcok és ellenálarcok tárgykörében. Hirtelen berobban a militarizmus, mint rendszer, és csak látni kell, hogy bánik el vele az uruguayi bölcselő, félig makaróni- félig meg triszmegisztoszi modorban. Vagyis:

Ami „A Világbéke Fénye” című munkát illeti, arról van szó, hogy kissé részletesen van elmagyarázva benne a militarizmus, ám egyelőre csak a következő változatot vagy változatokat fogjuk előadni a militarizmusról:

A („Metropolitan” jellegű) Rendőrség a Kos állatövi jegyében született katonák dolga; az elkötelezett kormányellenes Szervezetek a Bika állatövi jegyében született katonák dolga; a multságok és társasági összejövetelek (bálok, estélyek, eljegyzések, esküvők stb.) irányítása és ellenőrzése az ikrek állatövi jegyében született katonák dolga; a (katonai) Repülés a Rák állatövi jegyében született katonák dolga; az elkötelezett kormánypárti Tollforgatás (a katonai és az elkötelezetten nemzeti Kormány érdekében bűvészkedő politikai újságírás) az Oroszlán állatövi jegyében született katonák dolga; a Tüzérség (nehéz fegyverek általában és bombák) a Szűz állatövi jegyében született katonák dolga; a nyilvános és/vagy hazafias ünnepek Ellenőrzése és gyakorlati megszervezése (megfelelő jelmezek a katonáknak, megfelelő alkalmakra, akár katonai felvonulásra, akár farsangi felvonulásra, akár „szüreti” multságokra stb.) a Skorpió állatövi jegyében született katonák dolga; a Lovasság (szabályszerű lovasság és gépesített lovasság a

megfelelő résztvevőkkel, akár puskásokkal, akár dzsidásokkal, akár bozótvágó-késesekkel: tipikus példa: a „Köztársasági Gárda”, akár kardforgatókkal stb.) a *Bak állatövi jegyében született katonák dolga; a tényleges katonai Segédszolgálat* (futárok, küldöncök, tűzoltók, tényleges fullajtárok, tényleges szolgálattelvők stb.) a *Vízöntő állatövi jegyében született katonák dolga.*

Méltatlankodva ébredt föl Talita, mert Traveler fölrázta, és fölolvasta neki ezt a militarizmusról szóló részletet; erre aztán mindkettejük kénytelen volt a párna alá dugni a fejét, hogy föl ne lármázza nevetésével az egész klinikát. Előbb azonban megállapították egymást közt, hogy az állatöv Bika jegyében született az argentin katonák többsége. Olyan részeg volt az állatöv Skorpió jegyében született Traveler, hogy kijelentette, hajlandó akár rögtön is tartalékos alhadnagyi rangjára hivatkozni, csak engedélyezzék neki a katonáknak megfelelő jelmezek viselését.

– Óriási szüreti multságokat rendezünk – mondta Traveler, és kihúzta a fejét a párna alól, de mindjárt vissza is dugta a mondat végén. – Te majd az összes magadfajta pampai-tarkával jössz, mert semmi kétség, hogy pampai-tarka vagy te, vagyis két vagy több színfoltból vagy összerakva.

– Fehér vagyok – mondta Talita. – És kár, hogy te meg nem a Bak állatövi jegyében születted, el volnék ragadtatva tőle, ha kardforgató volnál. Vagy legalábbis futár vagy küldönc.

– Minden futár Vízöntő, he. Horacio meg Rák, nem?

– Ha nem az is, megérdemelné – mondta Talita, és lehunyta a szemét.

– Őneki szerényen a repülés jut. Mire elképzeljük, hogy ő vezet egy olyan kávédarálót, már oda is pottyant az Aguila Cukrászda teraszára a délutáni tea kellős közepébe. Végzetes volna.

Talita eloltotta a villanyt, és kissé odasimult Travelerhez, de ő csak izzadt, forgolódott, nyomasztották az állatöv különféle jegyei, a

megbízottak országos testületéi és a sárga külsejű ásványok.

– Ma éjjel a Boszorkát látta Horacio – mondta Talita álmatagon. – Az udvaron látta, két órával ezelőtt, amikor ügyeletes voltál.

– Aha – mondta Traveler, a hátára fordulva, és Braille-módszerrel cigaretta után tapogatva. – A templomjáró gyűjteményőrök közt a helye.

– Én voltam a Boszorka – mondta Talita, és még jobban odabújt Travelerhez. – Nem tudom, felfogod-e.

– Meglehetősen.

– Meg kellett egyszer történnie. Csak azon csodálkozok, hogy úgy meglepődött ettől az érzékcsalódástól.

– Ó, tudod, nagy galibákat csinál Horacio, aztán úgy néz rájuk, mint a kölyökkutyák, ha kakáltak, és elképedve nézik, mit csináltak.

– Azt hiszem, akkor is így volt, amikor kimentünk elé a kikötőbe – mondta Talita. – Megmagyarázhatatlan, hogy rám se nézett, csak kettesben kiadtátok az utamat, hónom alatt a macska.

– Nem testes állatok tenyésztése – mondta Traveler.

– Összetévesztett a Boszorkával – nyaggatta tovább Talita. – Utána mindennek úgy kellett következnie, ahogy Ceferino felsorolta, egyik dolog a másik után.

– A Boszorka is uruguayi – mondta Traveler, és akkorát szívott a cigarettából, hogy megvilágította vele az arcát a sötétben. – Látod, van itt valami rendszer.

– Hadd mondok el, Manú.

– Inkább ne. Minek?

– Előbb az öreg jött a galambbal, majd lementünk az alagsorba. Mindvégig az alászállásról beszélt Horacio, azokról az aggasztó aknákról. Kétségbe volt az esve, Manú, de ijesztően nyugodtnak látszott, pedig... Elindultunk lefelé a teherliftten, ő zárta be az egyik fagyasztót, borzasztó volt.

– Szóval elindultál lefelé – mondta Traveler. – Szép dolog.

– Más volt az, mondta Talita. – Nem a lejtőn lefelé. Beszélgettünk, de éreztem, hogy máshol jár Horacio, más nőhöz beszél, például

egy vízbe fúlt nőhöz. Csak most jut az eszembe, de ő még nem mondta, hogy a folyóba fulladt a Boszorka.

– Dehogyan fulladt az a vízbe – mondta Traveler. – Tudom, hogy nem, bár elismerem, halvány fogalmam sincs róla. Elég, hogy ismerem Horaciót.

– Azt hiszi, hogy meghalt a Boszorka, mégis úgy érzi, hogy itt van, közel, és ma éjjel én voltam az, Manú. Azt mondta, hogy a hajón is látta, meg a San Martin sugárút hídján alatt... Nem úgy mondja, mint aki félrebeszél, és nem is kívánja, hogy higgy neki. Csak épp mondja, ennyi az egész, mert igaz, mert ott van a szeme előtt. Amikor becsukta a fagyasztót, én meg féltem, és már nem is tudom, mit mondtam, csak nézett rám, pedig azt a másikat látta. Senkinek se vagyok a zombija, Manú, nem akarok senki zombija lenni.

Traveler végigsimított az asszony haján, de Talita türelmetlenül elhárította. Föülte az ágyban, és érezte rajta Traveler, hogy reszket. Reszket ebben a hőségben. Megmondta neki Talita, hogy Horacio megcsókolta, és meg akarta magyarázni azt a csókot, de nem talált szavakat, ezért meg akarta cirógatni Travelert a sötétben, de petyhüdtlen simultak a kezei Traveler arcára, karjaira, végigsiklottak a mellkasán, megpihentek a térdein, és ebből az egészből valami magyarázat kerekedett ki, amire nem tudott Traveler nemet mondani, mert valami máshonnan, valahonnan a mélyből vagy a magasból, akárhonnan, csak nem abból az éjszakából és nem abból a lakásból, hanem Talitán keresztül támadt fertőzés vett erőt rajta, valami hebegés, mint egy lefordíthatatlan bejelentés, valami sejtelem, hogy vár rá valami, lehet, hogy egy bejelentés, de megtört hang közvetíti, és amikor megszólal, érthetetlen nyelven hallatszik az a bejelentés, és mégis csak erre volt szüksége ott, a keze ügyében, erre, aki ott vallomásra és tudomásul vételre vágyik, vergődik egy szivacsos füst- és parafa-falhoz szorulva, megfoghatatlanul és felkínálkozva, pőrén a karjában, de könnyek közt lucskosan elcsurogva.

„Keményre kérgesedett elme”, gondolta nagy nehezen Traveler. Olyasmit hallott zavarosan, hogy a félelem, hogy Horacio, hogy a teherlift, hogy a galamb; lassan megint a fülébe jutott valami rendszerbe foglalható mondanivaló. Szóval attól félt az a szegény szerencsétlen, hogy ő majd megöli, nevetséges.

– Így mondta, he? Alig hiszem, te is tudod, hogy fenn hordja az orrát.

– Másról van szó – mondta Talita, és elvette tőle a cigarettát, majd valami néma filmbe illő mohóságfélével szívott belé. – Azt hiszem, valami utolsó menedék neki az a félelem, amit érez, két kézzel kapaszkodik ebbe a kereszttrúdba, mielőtt a mélybe veti magát. Olyan boldoggá teszi ez a félelem ma éjszaka, tudom, hogy boldog.

– Hát – mondta Traveler, és akkora lélegzetet vett, mint egy igazi jogi – biztos lehetsz benne, hogy Cuca egy kukkot se értene az egészből. Én meg nagyon értelmes pillanatban lehetek ma éjszaka, mert különben elég nehéz bevenni ezt a boldog félelmet, anyukám.

Talita följebb csúszott egy kicsit az ágyban, és nekidőlt Travelernek. Tudta, hogy megint ott van a férje mellett, hogy nem fulladt a vízbe, hogy fönntartja Traveler a víz színén, és hogy milyen kár ez most, milyen csodálatos kár. Mindketten ugyanazt érezték ugyanakkor, és egymáshoz simultak, hogy mintegy önmagukba omoljanak, azon a közös talajon, ahol úgy kerítették körül őket a szavak és a cirógatás és a szájak, ahogy a kerület a kört, azok a megnyugtató metaforák, az a régi szomorúság, amely boldog, hogy megint minden olyan lesz, mint mindig hogy folytatódhat tovább, hogy a felszínen marad, hiába hívás és botlás, hiába szélvész és árapály.

A VIRÁGOSKERT

Tudnivaló, hogy nagy szakértelmet és sok gondoskodást kíván meg egy mértanilag elrendezett virágágyakból, ágyásokból, virágdombokból álló, és igen szigorúan megtervezett, „franciapark”-szerű kert.

Ezzel szemben egy „angol” típusú kertben könnyebben rejtve maradnak a műkedvelő kudarcai. Néhány bokor, egy gyepnégyzet, egy vegyes, de világosan elkülönülő virágokból álló egyetlen virágmező egy fal vagy egy jól betájolt sövény menedékében, ezek egy nagyon tetszetős és nagyon gyakorlatias kertegyüttes legfőbb kellékei.

Ha némely növénypéldány, sajnálatos módon, nem hozza meg a várt eredményt, könnyű pótolni őket átültetés révén; akkor sem tűnik föl a hiba vagy a gondatlanság a kertegyüttesben, hiszen mindig kielégítő összképet fog mutatni a felületfoltokat alkotó, különféle magasságú és színű többi virág.

Úgy hívják ezt az Angliában és az Egyesült Államokban nagyon kedvelt ültetésmódot, hogy *mixed border*, vagyis „vegyes ágy ás”. Mezei és természetes külsőt kölcsönöznek a kertjének ezek az így telepített, elvegyülő, összeolvadó és úgy egymásra boruló virágok, mintha vadon nőttek volna, az egyenes vonalba, négyzetbe, körbe ültetett növényeknek pedig mindig van valami mesterkelt jellege, és kifogástalan tökéletességet kívánnak.

Ezért aztán, gyakorlati és esztétikai okokból, azt kell tanácsolnunk a műkedvelő kertésznek, hogy *mixed border* alakban rendezze el a kertjét.

(-25)

135

– Nagyon finom – mondta Gekrepten. – Én már sütés közben is megettem belőlük kettőt, mondhatom, kész élvezet.

– Főzz már egy keserűbb maté-teát, öreglány – mondta Oliveira.

– Máris, szerelmem. Csak várj, előbb kicserélem rajtad a hideg vizes borogatást.

– Köszönöm. Elég furcsa bekötött szemmel süteményt enni, he. Biztos azokat a fickókat is így edzik, akik fölszállnak, hogy föltárják a kozmoszt.

– Ugye azokat, akik fölrepülnek a holdba azokon a gépeken? Kapszulába vagy valami hasonlóba teszik őket, ugye?

– Oda, és süteményt adnak nekik maté-teával.

[\(-63\)](#)

Morelli idézetmániája:

„Üggyel-bajjal tudnám megmagyarázni, hogy ugyanabban a könyvben adok közre költeményeket, egy költészettagadó értekezést, egy halott naplójával és egy prelátus barátom túljegyzéseivel..

GEORGES BATAILLE, *Haine la poésie.*

[\(-12\)](#)

Morelliád

Ha a mű terjedelme és hangja azt sugallhatja, hogy azt higgyük, valami összegezésre törekedett a szerző, siessünk rámutatni, hogy éppen valami ellentétes kísérletben, egy könnyörtelen maradékban fáradozott.

[\(-17\)](#)

Megesik néha velünk, a Boszorkával meg énvelem, hogy megtiporjuk az emlékeinket. Oly kevés kell hozzá, egy kis délutáni rossz hangulat, a szorongás, hogy mi történhet, ha egyszer csak egymás szemébe nézünk. Szó szót követ, és emlékezni kezdünk abban a rongycafatos beszélgetésünkben. Két távol eső, egymástól idegen és majdnem mindig összebékíthetetlen világ tárul föl a szavainkban, és szinte közös megegyezéssel kap lábra köztünk a csúfolódás. Én szoktam elkezdni, megvetően idézem föl, hogy mennyire csüggttem valamikor a barátaimon, milyen meg nem értett és hitványul viszonzott hűséggel, hogy milyen konok alázattal lobogtattam a zászlót politikai gyűléseken, értelmiségi előadásokon, forró szerelmi ügyekben. Csak nevetek azon a gyanús tisztességen, amely annyiszor okozta önnön vagy mások vesztét, míg alatta árulás és tisztességtelenség szőtte a pókhálóit, én meg nem tudtam megakadályozni, csak néztem ölbe tett kézzel, hogy mások a szemem láttára válnak árulóvá vagy becstelenné, de mit se tettem érte, hogy meggátoljam, így kétszeresen is vétkes vagyok. Csúfot űzők feddhetetlen tisztességű nagybátyáimból, akik nyakig ülnek a szarban, de még ott is mocsoktalanul csillog a keménygallérjuk. Hanyatt vágódnának, ha megtudnák, micsoda tehénszarban tapicskolnak, de meg vannak győződve róla, az egyik Tucumánban, a másik meg a Július Kilencedike sugárúton, hogy ők a feddhetetlen argentinság mintaképei (ilyenféle szavakkal élnek). Pedig jó emlékeim vannak róluk. Pedig megtiprom ezeket az emlékeket, amikor már a könyökünkön jön ki Párizs, a Boszorkának is, énnekem is, és meg akarjuk bántani egymást.

Amikor már abba hagyja a Boszorka a nevetést, és megkérdi tőlem, hogy miért mondok ilyeneket a két bácsikámról, szeretném, ha ott volnának azok ketten az ajtó mögött, és hallgatóznának, mint

az az ötödik-emeleti öreg szivar. Megfontolom a magyarázatot, nem akarok túlozni, se igazságtalan lenni. Azt is szeretném, ha tanulna belőle valamit a Boszorka, mert sose volt képes fölfogni az erkölcsi kérdéseket (akárcsak Étienne, csak nem olyan önző módon; egyszerűen azért, mert csak a pillanatnyi felelősségben hisz, abban a pillanatban, amikor jónak vagy nemes érzésűnek kell lenni; alapjában épp olyan élvezeteg és önző módon, mint Étienne).

Akkor elmagyarázom neki, hogy olyan talpig argentinok az én igen tisztelt bácsikáim, amilyenek 1915-ben képzeltek el a talpig argentinokat, földművelő-állattenyésztő és tisztviselői életük fénykorában. Amikor azokról a „régimódi kreolokról” beszélnek, olyan antiszemitákról, idegengyűlölőkről és olyan polgáremlerekről van szó, akik beleragadtak a birtokocska nosztalgiájába, ahol kis szolgáló lánykák főzik a maté-teát havi tíz pesóért, a legtisztább kék-fehér hazafias érzelmek nosztalgiájába, akik nagy tiszteletben tartanak mindent, ami katonás, ami pusztasági földérintés, akiknek tucat számra lóg a keményített ingük, de nem futja a jövedelmükből, hogy kifizessék annak a semmibe vett lénynek a fizetését, akit úgy hív az egész család, hogy „az orosz”, és akivel csak kiabálnak, fenyegetőznek, legjobb esetben is csak magas lóról beszélnek, mint a szájhős. Amikor már kezdi magáévá tenni a Boszorka ezt a szemléletet (amelyről személyesen sose volt a leghalványabb fogalma se), gyorsan közlöm vele, hogy, ezen az általános képen belül, kiváló tulajdonságokkal is tele az én két bácsikám a családjukkal egyetemben. Odaadó apák és fiúk, részt vesznek társadalmi megmozdulásokban és a legmértékadóbb újságokat olvassák, szorgos hivatalnokok, akiket nagyon szeretnek főnökeik és kartársaik, képesek egész éjszakákat virrasztani egy beteg ágya mellett, vagy bárkinek valami nagy szívességet tenni. Zavartan néz rám a Boszorka, tart tőle, hogy csak bolondozok vele. Bizonygatnom kell, magyarázgatnom, hogy miért szeretem úgy a bácsikáimat, és miért csak néhanapján húzom rájuk a vizes lepedőt és tiprom sárba a még bennem őrzött jó emléküket, amikor torkig vagyunk az

utcákkal és az időjárással. Akkor egy kicsit fölélénkül a Boszorka, és szapulni kezdi az anyját, akit hol szeret, hol utál, ahogy a pillanat hozza. Néha megrémít vele, hogy annyiszor beszélt nevetve úgy egy gyerekkori élményéről, mintha nagyon mulatságos volna, utána meg egyszer csak valami gyászos görcs lesz belőle, valami nyüzsgő, vérszívó pióccával, kullancssal tele pocsolja.

Rókaképe van olyankor a Boszorkának, összeszűkülnek az orrcimpái, elsápad, el-elakad a szava, zihál és tördeli a kezét, és, mint valami roppant és illetlen rágógumi-gömbből, lassan kibontakozik az anyja petyhüdt arca, az anyja szegényes öltözékű alakja, az a külvárosi utca, ahol úgy teng az anyja, ahogy egy ócska köpőcsésze hányódik egy üres telken, az a nyomor, amelyben nem több az anyja, mint egy kéz, amely serpenyőket törölget zsíros konyharuhával. Csak az a bökkenő, hogy nem sokáig bírja így a Boszorka, csakhamar sírva fakad, hozzám bújik, elrejtí az arcát, és úgy nekibúsulja magát, hogy hihetetlen, és akkor teát kell főzni, elfeledni mindent, sétálni egy kicsit, vagy szeretkezni, szeretkezni nagybácsik és anya nélkül, majdnem mindig ezt, vagy aludni, de majdnem mindig ezt.

139

A zongora hangjai (la, ré, mi bémol, do, si, si bémol, mi, sol), a hegedű hangjai (la, mi, si bémol, mi), a kürt hangjai (la, si bémol, la, si bémol, mi, sol) Arnold SCHÖNBERG, Anton WEBERn és ALBAN BERG nevének zenei megfelelőit képviselik (a német rendszerben H jelenti a si-t, B a si bémol és Esz a mi bémol). Semmi újdonság ebben a zenei anagrammban. Emlékeztetünk rá, hogy Bach is hasonlóképpen használta föl a saját nevét, és a XVI. század polifon mesterei közt is közkeletű volt ugyanez az eljárás (...) Az egész mű szigorú arányosságában áll a későbbi Hegedű-koncerttel való másik jellegzetes hasonlóság. A kettő a kulcsszám a Hegedű-koncertben: két különálló tétel van benne, mind a kettő két részre tagolódik, emellett főnnáll a zenekari műben a hegedű és zenekar kettőssége. Ezzel szemben a „Kammerkonzert”-ben a hármas szám uralkodik: az ajánlás a Mestert és két tanítványát jeleníti meg; a hangszerek három csoportra oszlanak: van zongora, hegedű és egy fúvóshangszer-együttes; három összefüggő tétel alkotja a fölépítését, és közülük mindegyik többé-kevésbé hármas szerkezetet mutat.

Magyarázat névaláírás nélkül ALBAN BERG
„Kamarahangverseny hegedűre, zongorára és 13 fúvós
hangszerre”
című művéhez (Pathé Vox fölvétel PL 8660).

[\(-133\)](#)

Kegyeletsértési és meghökkentési gyakorlatok, valami izgalmasabb reményében, éjfél és hajnali kettő közt, a gyógyszerárban, amikor Cuca már visszavonult, és pihentető-álmátalussza (vagy már előbb, hogy visszavonuljon: pedig kitartó ám Cuca, csak iszonyúan kimeríti az az erőfeszítés, hogy nyájas mosollyal fogadja és mintegy föl se vegye a szörnyetegek szóbeli támadásait. Mind korábban tér nyugovóra, a szörnyetegek meg kedves mosollyal kívánnak jó éjszakát neki. Most már higgadtan ragasztgatja Talita a címkéit, vagy lapozgatja az *Index Pharmacorum Gottingá-t*).

Típusgyakorlatok: Fordítsuk manicheus módon a visszájára ezt a híres szonettet:

*A fonnyadt és halott, rémítő múlt hatása
erőt önthet belénk majd egy józan suhintással?*

Egy lap elolvasása Traveler jegyzetfüzetéből: „Soromra várok a borbélynál, kezembe kerül egy UNESCO-kiadvány, és a következő neveken akad meg a szemem: Opintotoveri / Työláisopiskelija / Työváenopisto. Úgy látszik, mindegyik egy finn oktatásügyi folyóirat címe. Teljes képtelenség az olvasónak. Hát van ilyen? Azt jelenti szőke fickók millióinak az az Opintotoveri, hogy Köznevelési Szemle. Énnekem meg... (Dühöngés). De azok meg azt nem tudják, mit jelent a *cafisho*... (Elégedettség Buenos Airesben). Sokszoros képtelenség. Ha elgondolom, hogy a Boeing 707-essel pár óra alatt Helsinkibe érhetünk, és a szakemberek arra számítanak, hogy... Maga vonja le mindenki a következtetéseket. Kefehaj lesz, Pedro”.

A meghökkentés nyelvi formái. Talita gondolkodóba esik, amikor azt látja, hogy Genshiryoku Kokunai Jijo, és sehogy sem tudja úgy

értelmezni, hogy a nukleáris erőforrás helyzete Japánban. Meg is erősödik ez az egyezésekre, különbségekre alapuló meggyőződése, mert az a kópé férje mindig összeszed ilyen-olyan hirdetések a borbélynál, és most is mutat neki egy olyan változatot, hogy Genshiryoku Kaigai Jijo, ami azt jelenti, a jelek szerint, hogy a nukleáris erőforrás helyzete külföldön. Talita lázba jön, arról győzi meg az elemzés, hogy Kokunai « Japán, és, hogy Kaigai » külföld. Zavarba is jön tőle Matsui, a Lascano utcai vegytisztító, mert nem érti, amikor a nyelvtudását fitogtatja előtte Talita, ő meg lógó orral távozik, szegényke.

Kegyeletsértések: olyan föltevésekből kell kiindulni, mint az a híres verssor: „A nyíltan krisztusi homoszexualitás”, és ki kell dolgozni egy összefüggő és kielégítő rendszert. Le kell szögezni, hogy Beethoven bélsárevő volt stb. Sir Roger Casement vitathatatlan szentsége mellett kell érvelni, amint ki is derül a *The Black Diaries*-ből. A bérmálkozott és hívő Cuca meg csak ámuldozhat tőle.

Arról van szó alapjában, hogy elidegenedik az ember pusztá szakmai áldozatkészségből. Még mindig túl sokat nevetgélnek (lehetetlen, hogy Attila bélyegyűjtő volt), de annak, hogy *Arbeit macht frei*, meglesz az eredménye, higgye el, Cuca. Például a fanói püspök megerőszakolása bizonyára olyan eset, hogy...

Nem kellett sok oldalt elolvasni hozzá, hogy rájöjjön az ember, valami másra utalt Morelli. Világosan kiderült a mű barlangtani szándéka a *Zeitgeist* mélyrétegeire, azokra a szövegrészekre való célzásaiból, amelyekben végül is fölakasztja magát a házicipője fűzőjére a (bo)lo(nd)gika, mert még a törvényé emelt összefüggéstelenség elutasítására is képtelennek bizonyult. Előre-hátra haladtában, oly nyíltan fittyet hányt Morelli a térnek és azoknak az elveknek az egyensúlyára, amelyeket joggal nevezhetünk *erkölcsi* elveknek, hogy könnyen megeshetett (noha nem esett meg valójában, de senki sem lehetett biztos felőle), hogy olyan öt perc alatt mentek végbe az elbeszélte események, amely magába sűrítette az actiumi csatát Ausztria *Anschluss*ával (lehet, hogy a három A-nak, vagy, még valószínűbb, ama történelmi mozzanatok belenyugvó tudomásul vételének is köze volt a példák kiválasztásához), vagy azzal, hogy egy ember, aki becsöngetett a Cochabamba utca ezerkétszázas számú házába, úgy lépett át a küszöbön, hogy Menandrosz pompeji házában találta magát. Elég útszéli és bunueli volt mindez, és az a mélyebb és sikamlósabb értelem felé mutató másik jelentése, a pusztaság bujtogatás vagy példázat sem kerülte el a Klub tagjainak a figyelmét. Ezeknek az Evangéliumokat, az Upanisádokat és más sámáni trinitrotoluollal teljes anyagokat oly tetszetőssé varázsoló módszerekhez igen hasonló kötéltáncos gyakorlatoknak révén, valami olyanféle irodalmat kegyeskedett kitartóan színlelni Morelli, amelyet aláaknázott, ellenaknázott és kigúnyolt magában. Egyszeriben nekirugaszkodtak a szavak, és hajmeresztő harakirikat követtek el, és, velük együtt, az egész nyelv, a stílusépítmény, a jelentéstan, a lélektan meg valami tényszerűség is. Banzáj!

Újabb utasításig, vagy mindenféle biztosíték nélkül is: mindig volt végül egy szál, amely a könyvből a túlán felé vezetett, és egy talán, egy esetleg, egy ki tudja felé mutatott, és függőben hagyta a mű mindenféle dermesztő látomását. Kétségbe is ejtett vele egy olyan embert, mint Perico Romero, aki bizonyosságokat akart, de kéjesen megremegett tőle Oliveira, fölcsigázta Étienne, Wong és Ronald képzeletét, és arra bírta a Boszorkát, hogy táncra perdüljön mezítláb, mindkét kezében egy-egy articsókával.

A calvados- és dohányfoltos viták alatt mindvégig azon törte a fejét Étienne és Oliveira, hogy miért utálja Morelli az irodalmat, és miért magából az irodalomból kiindulva utálja, ahelyett, hogy megismételné Rimbaud *Exeunt*-ját, vagy a saját bal halántékán próbálná ki egy 32-es Colt közismert hatásosságát. Hajlott rá Oliveira, hogy azt higgye, megsejtette Morelli minden szórakoztató írás démoni természetét (és melyik irodalom nem szórakoztató, ha csak annyiban is, mint valami gyógyszerkísérő, hogy bevehessünk vele egy gnóvizt, egy praxist vagy egy ethoszt a sok közül, amely itt nyüzsgő köröttünk, vagy amelyet csak kieszélhet az ember?). Mérlegelte a legcsábítóbb szövegrészeket, és végül már fogékony lett a Morelli írását színező különleges hangra. A csalódás volt annak a hangnak az első lehetséges jellemzője, de érezhető volt alatta, hogy nem a könyvben elmesélt körülményekre és eseményekre vonatkozik az a csalódás – lehetőleg mindent palástolt Morelli – hanem az elbeszélésük módjára, amely végeredményben visszakanyarodott a meséhez. Megint fölvetődött a tartalom és a forma álkonfliktusának kiküszöbölése, amennyiben leszólta az öreg, noha fölhasználta a maga módján, a formai anyagot; kételkedett a forma szerszámkészletében, és egyszersmind elutasította az ilyen eszközökkel létrehozott munkákat. Mit sem ér, semmi az, amit elmesél a könyv, mert rosszul van elmesélve, mert csak el van mesélve, mert irodalom. Megint azt az ingerültséget hozta szóba, amelyet a szerző érez az írásával és általában az írással szemben. Abban állt a látszólagos paradoxon, hogy egyre csak halmozta

Morelli a kitalált és a legkülönfélébb formákba sűrített eseményeket, és a mestersége birtokában lévő író minden eszközével igyekezett bonckés alá venni és megoldani őket. Nem úgy tűnt, mintha elméletet akarna gyártani magának, nem volt erőssége az értelmi fejtegetés, de minden írásából kitetszett, sokkal, de sokkal meggyőzőbben, mint bármilyen nyilatkozatból vagy bármilyen elemzésből, egy hamisnak nyilvánított világ mélységes szétmállottsága, Morelli nem rombolással, hanem halmozással való támadó módszere, majdnem ördögi gunyorossága, amelyről sejthető volt, hogy az áll nagy bravúrbekezdéseinek, szigorúan megszerkesztett cselekmény-fordulatainak sikere és Morelli szemmel látható boldog irodalmi közérzete mögött, és amelynek Morelli már évek óta tartó hírnevét köszönheti a novella- és regényolvasók körében. Egy fényesen hangszerelt világ vált itt semmivé a jó szimatúak előtt; de éppen itt kezdődött a rejtelem, mert amint ráérezett az ember a mű teljes nihilizmusára, egy idő múlva megsúgta az ösztöne, hogy nem ez volt Morelli szándéka, hogy olyan volt a látszólagos önpusztítás a könyv minden részletében, mint nemesfém kutatása meddőhányó kellős közepén. Meg kellett itt torpannunk, mert féltő volt, hogy eltévesztjük az ajtót, és bakot lövünk. Itt törtek ki a legvadabb viták Oliveira és Étienne közt a nagy reménykedésben, mert elfogta őket a rémület, hogy tévúton járnak, és nem mások ők ketten, csak két tökkelütött, aki megátalkodottan azt hiszi, nem lehet az, hogy csak azért építsük föl Babel tornyát, hogy végül ne legyen jó semmire. Kerítőnek látták most a nyugati erkölcsöt, amely harminc elkerülhetetlenül megörökölt, megemésztett és vérükké vált évszázad egymás után minden egyes ábrándjával kecsegtet bennünket. Nehezükre esett lemondaniuk róla, hogy céltalanul is szép lehet egy szál virág; keserű gondolat volt számukra, hogy sötétben is táncolhat az ember. Elkezerítették őket Morelli célzásai, hogy változnak az előjelek, hogy más síkokon és más síkokról is szemlélhető a világ, mintegy valami tisztább látomás elkerülhetetlen előkészülete képpen (és mindez egy

ragyogóan megírt és egyszersmind tükör előtti hideg gúnyolódás-szerű, tréfagyánús fejezetben), miközben valami majdnem-remény, valami igazolás kapaszkodóját kínálták nekik, de meg is tagadták tőlük a teljes bizonyosságot, és valami elviselhetetlen kétértelműségben hagyták őket. Ha maradt is valami vigaszuk, csak az a gondolat volt, hogy maga Morelli is ebben a kétértelműségben leledzik, míg egy olyan művet hangszerel, amelynek talán a legteljesebb csönd kellene, hogy fogadja majd a bemutatóját, az igazi előadását. Így jutottak mind előbbre az oldalakon, megbűvölve és átkozódva, a Boszorka pedig végül mindig összegömbölyödött egy fotelben, mint egy macska, mert belefáradt a sok bizonytalanságba, csak nézte, hogy hajnalodik a palatetőkön, nézte azon a füstgomolyon át, amely beleférhet egy szempár, egy csukott ablak és egy hevesen hasztalan éjszaka kisvilágába.

1. – Nem tudom, milyen volt – mondta Ronald. – Sose tudjuk meg. Csak annyit tudunk róla, hogy milyen hatással volt másokra. Kissé az ő tükrei voltunk, ő meg a mi tükrünk. Megmagyarázhatatlan.

2. – Olyan együgyű volt – mondta Étienne. – Boldogok az együgyűek satöbbi. Bizisten komolyan beszélek, komolyan idézek. Idegesített az együgyűsége, Horacio egyre csak azt állította, hogy tudatlan, de tévedett. Közismert különbség van a tudatlan és az együgyű közt, mindenki tudja, kivéve az együgyűt, szerencséjére. Azt hitte, majd értelmessé teszi a tanulás, az a híres tanulás. Összekeverte a tudást az értelemmel. Oly jól ismert szegény lány sok mindent, ami azért volt rejtve mielőttünk, mert tudtuk őket.

3. – Ne szajkózz, ne tévedj echoláliába – mondta Ronald. – Minek ez a sok ellentét meg sarkítás! Szerintem ezzel az együgyűséggel fizetett érte, hogy olyan növényyszerű, olyan csigaszerű volt, annyira tapadt a legrejtelmesebb dolgokhoz. Ez az, gondold meg: nem tudott hinni a dolgok nevének, az ujjával kellett megtapintania valamit, csak akkor adott hitelt neki. Nem sokra megy így az ember. Mintha hátat fordítanánk az egész Nyugatnak, az Iskoláknak. Mire se megyünk vele, ha városban akarunk élni, és meg akarjuk keresni a kenyereinket. Ez mardosta mindig.

4. – Igen, igen, ezzel szemben végtelenül boldog tudott lenni, magam is irigy tanúja voltam egy-egy boldog pillanatának. Például, hogy lelkesedett egy pohár alakjáért. Mondd meg, mi mást keresek én a festészetben? Emészttem magam, fárasztó utakat járok be, és mit találok a végén, egy villát, két olajbogyót. Ott kell, hogy legyen a világ sója és közepe, azon a kis abroszdarabon. A Boszorka meg csak megérkezett, és megérezte. Egy este fölmentem a műtermembe, és ott találtam egy képem előtt, amit akkor délelőtt fejeztem be. Sírt, ahogy csak ő tudott, az egész arcával, szörnyű volt

és csodálatos. Nézte a festményemet, és sírt. Nem volt bátorságom hozzá, hogy megmondjam neki, én is sírtam délelőtt. Ha meggondolom, mennyire megnyugtatta volna, hisz tudod, tele volt kétséggel, és hogy milyen törpének érezte magát a mi tündökletes okoskodásunk közepette.

5. – Sok mindenért sírhat az ember – mondta Ronald. – Semmit se bizonyít ez.

6. – Legalábbis kapcsolatot bizonyít. Hányán dicsérték már azt a vásznat választékos szavakkal, hatásokat mutattak ki rajta, mindent elmondtak róla, de csak *körülírták*. Lásd, olyan szintre kellett eljutni, ahol egyesítheti az ember ezt a két dolgot. Azt hiszem, én már ott vagyok, de csak kevesen jutottak el odáig.

7. – Keveseké lehet az a királyság – mondta Ronald. – Minden jó neked, csak egy kis csinnadratta legyen körülötted.

6. – Tudom, hogy így van – mondta Étienne. – Ezt aztán tudom. De az egész életembe telt, mire egymásra talált a két kezem, a bal a szívével, a jobb az ecsetjével és a derékszögvonalzójával. Eleinte én is úgy néztem Raffaellót, hogy Peruginóra gondoltam, aztán León Battista Albertire vettem magam, mint a sáska, hatásokat, kapcsolatokat fürkésztem, Pico itt, Lorenzo Valla ott, de, képzeld, Burckhardt állítja, Berenson tagadja, Argan elhiszi, sienaiak ezek a kékek, Masaccióra vallanak azok az árnyak. Nem emlékszem, mikor, Rómában történt, a Barberini galériában, egy Andrea dél Sartót elemeztem, elemzésnek mondják az ilyesmit, és egyszerre megláttam. Ne kérd, hogy bármit is megmagyarázzak. Megláttam (nem az egész képet, csak egy részletet a háttérben, egy kis alakot egy úton). Kicsordult a könnyem, csak ennyit mondhatok.

5. – Semmit se bizonyít ez – mondta Ronald. – Sok mindenért sírhat az ember.

4. – Nem érdemes válaszolnom. A Boszorka sokkal jobban megértette volna. Valójában mindannyian ugyanazt az utat járjuk, csak némelyek a bal oldalon, mások meg a jobb oldalon indulnak el.

És néha, éppen közében, meglátja valaki azt az abroszdarabot a pohárral, a villával, az olajbogyókkal.

3. – Képes beszéd – mondta Ronald. – Mindig ugyanaz járja.

2. – Csakis így közelíthetünk mindenhez, ami elveszett, ami hiányzik nekünk. A Boszorka már közelebb járt, és érezte is. Csak egyetlen tévedése volt, bizonyítékot akart, hogy fölér ez a közelség a mi egész retorikánkkal. Senki se adhatta meg neki ezt a bizonyítékot, először is azért, mert föl se tudjuk fogni, másodsor pedig azért, mert valahogy jól befészkeltek és remekül érezzük magunkat a közös tudományunkban. Jól tudjuk, a Littré gondoskodik róla, hogy nyugodt legyen az álmunk, itt van a kezünk ügyében, és mindenre benne van a válasz. És holt biztos, de csak azért, mert már föl se tudjuk tenni neki azokat a kérdéseket, amelyekre adós maradna a válasszal. Amikor azt kérdezte a Boszorka, hogy miért takaróznak be nyáron a fák..., de kár a szóért, öregem, jobb, ha elhallgatok.

1. – Igen, megmagyarázhatatlan ez az egész – mondta Ronald.

Reggel, amikor még az ébresztőóra hajmeresztő csörgése is képtelen volt metsző-éles ébrenlétre váltani makacs félálmodukat, híven elmesélték egymásnak az éjszaka látott álmaikat. Fej fej mellett, összegabalyodott lábakkal és kezekkel cirógatták egymást, igyekeztek mindent külvilági szavakra fordítani, amit a sötétség óráiban éltek át. Elbűvölték Travelert, Oliveira egyik ifjúkori barátját Talita álmai, a mesélésben hol megfeszülő, hol mosolygó ajka, arcjátéka, lelkendezése, ahogy kiszínezte a történeteit, gyermeteg találgatása, hogy mi lehet az álmai oka és jelentése. Utána Traveleren volt a sor, hogy ő is elmondja az álmait, és néha, az elbeszélés kellős közepén simogatásba kezdett a kezük, áttértek az álmokról a szerelemre, majd ismét elaludtak, és mindenünnen elkéstek.

Amikor Talitát hallgatta, azt a kissé álmosan nyafogó hangját, és elnézte a párnán szétterülő hajzatát, csodálkozott Traveler, hogy így lehet ez az egész. Kinyújtotta egy ujját, megérintette vele Talita homlokát, halántékát. („És akkor a nővérem lett Irene néném, de nem vagyok biztos benne”), a saját fejétől mindössze pár centiméternyire tapasztalta meg a korlátot („És én, meztelenül, egy szalmakazalból néztem a szederjesen áradó folyót, egy roppant hullámhegyet...”). Összedugott fejjel aludtak, és ott, abban a testi közelségben, a testtartások, helyzetek, a lélegzés, a közös szoba, a közös párna, a közös sötétség, a közös tik-takolás, a közös utcai és városi hatások, a közös mágneses sugárzások, a közös kávémarca, a közös csillagállás, kettejük közös éjszakája majdnem teljes összhangjában, szorosan összeölelkezve, eltérő álmokat álmodtak, különböző kalandokat éltek át, Traveler mosolygott, Talita meg rémülten menekült, Traveler megint nekiment egy algebravizsgának, míg Talita megérkezett egy fehér kőből épült városba.

Talita vagy örömét lelte vagy szorongott a reggeli beszámolóiban, de Traveler titokban konokul az összefüggéseket kereste. Hogy lehet az, hogy óhatatlanul az az elválás, az álmodó megengedhetetlen magányossága lett a nappali együttlétük vége? Néha fölbukkant Traveler képe Talita álmaiban, vagy Talita képe is belejátszott Traveler valamelyik lidércnyomásának borzalmába. De *ők* nem tudtak róla, az kellett, hogy a másik mesélje majd el, ha fölébredtek: „Akkor megragadtál, és azt mondtad...” És rájött Traveler, hogy amíg Talita álmában ő megragadta Talita kezét, és mondott neki valamit, a saját álmában ő éppen a Talita legjobb barátnőjével szerelmeskedett, vagy a Las Estrellas cirkusz igazgatójával beszélgetett, vagy Mar dél Platában úszkált. Lefokozta őt szellemalakjának a más álmában való jelenléte valami egyszerű kellékké, olyasmivé, ami semmivel se több, mint egy bábu, az ismeretlen városok, a vasútállomások, a díszlépcsők, az éjszakai színjátékok díszletei. Egybeforrta Talitával, körülfonta az arcát, fejét ujjával és ajkaival, mégis úgy érezte Traveler, hogy áthághatatlan köztük a válaszfal, és szédítő a távolság, még a szerelem se tudja áthidalni. Sokáig csodában reménykedett, hogy majd ugyanazt az álmot meséli el neki Talita, amit maga Traveler is álmodott. Várta, sugallta, minden lehetséges párhuzamosság segítségével próbálta előmozdítani, kereste a hasonlóságokat, amelyek hirtelen valami felismeréshez vezetnék. De csak egyszer álmodtak hasonló álmot, annak is alig tulajdonított Talita valamicske jelentőséget. Egy olyan szállóról beszélt Talita, ahol az anyjával együtt szállt meg, de úgy, hogy mindenkinek magának kellett székről gondoskodnia. Akkor jutott eszébe Travelernek a saját álma: nem volt fürdőszoba a szállóban, át kellett mennie a törülközővel valami vasútállomáson, és egy sötét helyen megfürödni. El is mondta Talitának: „Majdnem ugyanazt az álmot láttuk, olyan szállóban voltunk, ahol nem volt szék, nem volt fürdőszoba”. Talita csak mulatott rajta, de itt az idő, föl kell már kelni, szégyen, hogy ilyen naplopó az ember.

Mind kevésbé bízott és reménykedett Traveler. Ki-ki a maga álmát álmodta. Összedugva aludt a két fej, de különféle színpadokon ment fel a függöny bennük. Gúnyosan arra gondolt Traveler, hogy olyanok ők, mint a két szomszédos mozi a Lavalle utcában, és minden reményről letett. Már nem hitt benne, hogy megvalósul, amire vágyik, és tudta, hogy hit nélkül meg se valósulhat. Tudta, hogy semmi sincs hit nélkül, semmi, aminek lennie kellene, de majdnem mindig még hittel sem.

[\(-100\)](#)

Az illatok, az orfikus himnuszok, a cibet mind az első, mind a második értelemben... Itt szardonix-illatod van. Itt meg zöld-arany-illatod. Itt meg, várj csak egy kicsit, olyan, mint a petrezselyem, de csak egy kicsit, egy kis zergebőrbe vesző darabon. Itt meg úgy kezdesz illatozni, mint te magad. Ugye, milyen furcsa, hogy a nő sose érezheti úgy az illatát, ahogy a férfi a nőét. Éppen itt. Hagyj, ne mozogj. Úgy illatozol, mint a gyümölcs-zselé, mint méz egy dohányzacskóban, mint az algák, ha elcsépeelt dolog is ilyet mondani. Annyiféle alga van, a Boszorka úgy illatozott, mint a tenger utolsó hullámveréséből kiemelt friss algák. Mint maga a hullám. Bizonyos napokon valami sűrűbb változattal vegyült az algaillat, akkor fajtalankodáshoz kellett folyamodnom – de csak egy kis palotafajtalansághoz, érted, egy kis bulgarochton fűszerhez és éjszakai engedelmességgel körülvelt udvarmesteri fényűzéshez – hogy ajkammal az övéhez közelítsek, és nyelvemmel érintsem azt a lebegő, rózsaszín lángot, mely ott lobog homálykörében, és utána, ahogy most teneked, csiga-lassúsággal széttárjam a combjait, kissé oldalt fordítsam, és magamba leheljem vég nélkül, és érezzem, bár nem kértem rá, hogyan kezd a keze kifejteni engem önmagamból, ahogy a láng kezdi kitépdesni topázait egy gyűrött újságpapírból. És akkor megszűntek, csodásán megszűntek az illatok, és minden csak zamat lett, harapás, szájon csörgő életnedvek, zuhanás abba a sötétbe, *the primeval darkness*, várt ránk a kezdetek kerékagya. Igen, a legalantasabb állatiasság pillanatában, az ürités meg leírhatatlan szervei tözsomszédságában, ott rajzolódnak ki a kezdet és a vég ábrái, ott, a mindennapi megkönnyebbüléseid nyálkás üregében, ott remeg az Aldebarán, ott szökdelnek gének és csillagállások, minden összefolyik, alfa és ómega, *coquille*, *cunt*, *punci*, *con*, *picsa*, évezred, Armageddon, terramicin, ó, hallgass, ne

kezd el ott, fönn azt a megvetésre méltó alakoskodásod, azokat az olcsó tükreidet. Micsoda csönd a bőröd, micsoda szakadékok, ahol smaragd kockák pörögnek, szúnyog-nixefők és főnixek és kráterek...

[\(-92\)](#)

Morelliád

Idézet:

Ezek hát azok a fő, alapvető és bölcseleti okok, amelyek arra bírtak, hogy különálló részek alapjára építsem föl a művet – úgy fogva föl a művet, mint a mű egyik részecskéjét – és testi részek és lelki részek ötvözetének tekintve az embert – az egész Emberiséget pedig úgy tárgyalom, mint részek keverékét. De ha azt róná föl nekem valaki, hogy egyáltalán nem elmélet ez az én részelméletem, hanem csak móka, tréfa, csalás és ámítás, és hogy nem vetem alá magam a Művészet szigorú szabályainak és törvényeinek, inkább megpróbálom kijátszani őket felelőtlen hülyéskedés, viccek és fintorok révén, akkor azt válaszolnám, hogy úgy bizony, de mennyire, éppen az a célom. És, Istenemre – habozás nélkül bevallom – kerülni óhajtom az önök Művészetét, uraim, csakúgy, mint önöket magukat is, mert ki nem állhatom önöket azzal a Művészetrel együtt, az elméleteikkel, művészi magatartásukkal együtt, és az egész művészvilágukkal együtt!

GOMBROWICZ, *Ferdydurke*, IV. fejezet
Előszó a *Filidor lappangó gyerekességé*-hez.

(-122)

Levél a The Observer-hez

Tisztelt uram!

Jelezte-e már valamelyik olvasójuk, hogy milyen kevés a pillangó az idén? Alig láttam lepkét, néhány gyöngyházlepke-raj kivételével, pedig általában igen gazdag ez a vidék pillangófélékben. Március óta egész mostanáig csak egyetlen *Apantesis virgó*-t láttam, egyetlen egy folyosópillét sem, nagyon kevés fecskefarkú pillangót, egyetlen *Queloniá*-t, de sem nappali pávaszemet, sem bagolylepkét, de még csak egy admirális lepkét sem láttam a kertemben, amelyben tavaly nyáron csakúgy hemzsegték a pillangók.

Nem tudom, általános-e, hogy ilyen kevés a pillangó, és ha igen, mi az oka.

M. Washbourn
Pitchcombe, Glos.

[\(-29\)](#)

Miért oly távol az istenektől? Talán azért, mert megkérdezzük.

Hát aztán? Kérdező állat az ember. Azon a napon lesz majd párbeszéd, amikor igazán tudunk kérdezni. Egyelőre szédületesen eltávolítanak bennünket a kérdések a válaszoktól. Miféle *epifániát* remélhetünk, ha a leghamisabb szabadságban, a zsidó-keresztény dialektikában fulladozunk? Egy igazi *Npvum Organum*-ra van szükségünk, szélesre kell tárnunk az ablakokat, és mindent ki kell dobnunk az utcára, de főleg ki kell dobnunk az ablakot, és vele együtt magunkat is. Halál ez, vagy fölszárnyalás. Meg kell tennünk, meg kell tennünk valahogy. Össze kell szednünk a bátorságunkat, be kell lépnünk a multság közepébe, és a csillogó-villogó háziasszony fejére kell tennünk egy szép zöld békát, az lesz az estély ajándéka, és borzadály nélkül kell állnunk a lakájok bosszúját.

148

Így magyarázza Gabinus Bassus a *persona* szó származását.

Szavamra, tudós és leleményes magyarázatot ad Gabinus Bassus a *persona*, [vagyis] *álarc* szóról *A szavak eredetéről* című értekezésében. Úgy véli, hogy a *personare*, *harsog* igéből ered ez a szó. Íme, így fejt ki a véleményét: „Csak egyetlen nyílása van az arcot teljesen elfödő álarcnak, mégpedig a száj helyén, ezért aztán nem szóródik szét mindenfelé, hanem összeszűkül a hang, hogy azon az egyetlen kijáraton jöhessen ki, ennél fogva áthatóbbá és erősebbé válik. Így hát, minthogy zengőbbé, harsányabbá teszi az emberi hangot, azt a nevet kapta az álarc, hogy *persona*, és, a szó alakja következtében, hosszú benne az o hang”.

AULUS GELLIUS, *Attikai éjszakák*

[\(-42\)](#)

149

Lépéseim itt az utcán

Konganak

Egy másik utcán

Ahol

Hallom lépteim

Kongását ezen az utcán

Ahol

Csak a köd van semmi más.

OCTAVIO PAZ

[\(-54\)](#)

Kórházi hírek

A Yorki Grófsági Kórházból jelentik, hogy özvegy Grafton Hercegnő, aki lábát törte a múlt vasárnap, elég jól töltötte a tegnapi napot.

The Sunday Times, London

[\(-95\)](#)

Morelliád

Elég, ha csak egy pillanatig szemügyre vesszük mindennapi szemmel egy macska vagy egy légy viselkedését, máris mindjárt megérezzük, hogy nem más az a tudomány szorgalmazta új látásmód – az az elembertlenítés, amelyet oly sürgetően javasolnak a biológusok és fizikusok olyan tényekkel való egyetlen lehetséges kapcsolat gyanánt, mint az ösztön vagy a növényi lét – csak az a távoli, magányos, kitartó hang, amellyel a buddhizmus, a védánta, a szufizmus, a nyugati misztika bizonyos irányzatai nógatnak bennünket, hogy egyszer s mindenkorra mondjunk le a halandóságról.

[\(-152\)](#)

TÚLHAJTOTT TUDATOSSÁG

Ez a ház, amelyben lakom, mindenben hasonlít az enyémhez: ugyanaz a szobák elrendezése, az előszoba illata, a bútorzat, a rézsútosan besütő reggeli fény, amely megfakul délre, és elbágyad délután; még a kert ösvényei és fái is, még a belső udvar öreg, roskadozó ajtaja és burkolatkövezete is, minden ugyanolyan.

Még a múltó idő órái és percei is hasonlítanak életem óráihoz és perceihez. Amikor köröttem rajzanak, azt mondom magamban: „Igazinak tetszenek. Hogy hasonlítanak azokhoz a valóságos órákhoz, amelyeket most élek át!”

Ami engem illet, ha eltüntettem is a házamban minden tükröző felületet, egy makacs ablaküveg mégis, elkerülhetetlenül visszaveri a tükörcépemet, és olyan valakit látok akkor benne, aki hasonlít hozzám. Bizony, de mennyire hasonlít, ráismerek!

Csak az ne jusson eszébe, hogy én vagyok az! Ugyan! Minden hamis itt. Majd ha visszaadják az *én* házamat és az *én* életemet, csak akkor fogom megtalálni az igazi arcomat.

JEAN TARDIEU

[\(-143\)](#)

153

- Buenos Aires-i vagy se, biztos tengelyt akasztanak magával, ha nem vigyáz magára.
- Akkor majd igyekszek, vigyázok magamra.
- Jól is teszi.

CAMBACERES, *Érzelmes muzsika*

(-19)

Akárhogy is, valami lenolajos anyagon járt a cipőjük, valami keserédes fertőtlenítő, porlasztásos illatot szimatolt az orruk, ott volt az öreg az ágyban, kényelmesen, két párnával a háta mögött, úgy akaszkodott a levegőbe az orra, mint valami kampó, hogy az is segítse ültében. Szederjesen, halál-karikás szemmel. Elképesztően cikcakkos lázlap. Minek fáradtak ide?

Semmiség, mondták, ez az argentin barátja véletlenül tanúja volt a balesetnek, ez a francia barátja meg mázsolmányokat pingál, minden kórház valóságos pöcegödör. Igen, Morelli, az író.

– Nem, nem lehet – mondta Étienne.

Miért ne, kő-a-vízbe-kiadások: placcs, aztán egy hang se róluk. Azért mégis megjegyzett annyit Morelli, hogy valami négyszáz példány fogyott el a könyvéből, eladás (és ajándékozás) útján. És még egy izgalmas részlet: Új-Zélandban is elkelt belőle kettő. Ez igen.

Oliveira reszkető kézzel vett elő egy cigarettát, és az ápolónőre nézett, az meg intett, hogy rendben van, és kiment, otthagya őket két sárgás spanyolfal közt. Összeszedtek néhány füzetet és papírtekercest, és leültek az ágy végébe.

– Ha láttuk volna a hírt a lapokban... – mondta Étienne.

– Megjelent a *Figaró*-ban – mondta Morelli. – Az alatt az utálatos havasi emberről szóló távirat alatt.

– Lásd, így megy ez – sikerült eldünnyögnie Oliveirának. – Másfelől meg, gondolom, jobb is így. Különben minden nagyseggű vénasszony idecsődült volna az emlékkönyvével meg egy üveg házilekvárral.

– Rebarbara-befőttel – mondta Morelli. – Az a legjobb. De jobb, ha nem jönnek.

– Ha mi is zavarjuk – válaszolta Oliveira csakugyan aggodalmasan – csak mondja meg őszintén. Majd eljövünk máskor, satöbbi. Ugye, értjük egymást?

– Maguk úgy jöttek el, hogy nem is tudták, ki vagyok. Azt hiszem, nem árt, ha maradnak egy kicsit. Nyugalmas kórterem, a legzajosabb beteg elhallgatott éjszaka kettőkor. Tökéletesek a spanyolfalak, az orvos jóvoltából, mert látta, hogy írok. Igaz, azt is megtiltotta, hogy folytassam az írást, de az ápolónők azért elhelyezték a spanyolfalakat, és így senki se zavar.

– Mikor mehet haza?

– Soha – mondta Morelli. – Itt hagyom a fogam, fiatal barátaim.

– Butaság – mondta Étienne tiszteletteljesen.

– Csak idő kérdése. De jól érzem magam, már nincs gondom a házmesternével. Senki se hordja föl a postámat, még az új-zélandi leveleket se azokkal a gyönyörű bélyegekkel. Ha megjelenik egy halva született könyv, egy szerény, de hűséges levelezés az egyetlen eredménye. Az új-zélandi hölgy, a sheffieldi fiatalember. Egy kis szabadkőművesség, micsoda kéj, hogy olyan kevesen vesznek részt egy kalandban. De most igazán...

– Sose jutott eszembe, hogy levéllel zaklassam – mondta Oliveira.

– Néhány barátom és én ismerjük a műveit, és úgy gondoljuk, hogy olyan... De hadd ne mondjak nagy szavakat, azt hiszem, nélkülük is érti. Tény, hogy egész éjszakákon át vitattuk a műveit, de sejtelmünk se volt róla, hogy itt van, Párizsban.

– Egy esztendeje még Vierzonban laktam. Azért jöttem Párizsba, mert szét akartam nézni néhány könyvtárban. Persze, Vierzon... Meghagytam a kiadómnak, hogy senkinek se adja meg a címemet. Ki tudja, hogy tudta meg az a néhány tisztelőm. Nagyon fáj a hátam, fiúk.

– Úgy érti, jobb, ha elmegyünk – mondta Étienne. – Holnap mindenképp újra benézünk.

– Akkor is fáj, ha elmennek – mondta Morelli. – Gyűjtsunk rá, használjuk ki, hogy megtiltották.

Arról van szó, hogy egy nem irodalmias nyelvezetet kell találni...

Amikor arra járt az ápolónő, Morelli ördögi ügyességgel kapta szájába a csikket, és olyan aggastyánnak álcázott nebuló képével nézett Oliveirára, hogy kész gyönyörűség volt.

...kissé az Ezra Pound alapeszméiből kiindulva, de okoskodás nélkül és a mellékes jelképek és elsőrendű jelentések zűrzavara nélkül...

Harmincnyolc kettő. Harminchét öt. Harmincnyolc három.
Röntgenfelvétel (érthetetlen jel).

...tudva, hogy csak kevesen közelíthetnek úgy ezekhez a kísérletekhez, hogy nem valami új irodalmi játéknak vélik. *Benissimo*. Csak az a bökkenő, hogy még annyi minden hiányzik hozzá, és úgy hal meg az ember, hogy még nem ér a játszma végére.

– Huszonötödik lépés, sötét föladja – mondta Morelli, hátravetve a fejét. Egyszerre sokkal öregebbnek látszott. – Kár, mert épp most fordult érdekesre a parti. Igaz-e, hogy van egy olyan indián sakk, amelyben hatvan figurája van mindkét félnek?

– Lehetséges – mondta Oliveira. – A végtelen parti.

– Az nyer, aki megszerzi a középmezőnyt. Onnan minden lehetőség nyitva áll, semmi értelme, hogy folytassa a játékot a makacs ellenfél. Csakhogy egy oldalsó mezőn is lehet ám az a közép, vagy a sakktáblán kívül.

– Vagy egy mellény zsebben.

– Figurák – mondta Morelli. – Olyan szépek, hogy nehéz szabadulni tőlük. Valóságos szellemi nők. Szerettem volna jobban érteni Mallarmét, sokkal több az ő távollét- és csöndértelmezése, mint valami végső menedék, egy metafizikus *impasse*. Egyszer húsz

méterről hallottam egy ágyúlövést Jérez de la Fronterában, és fölfedeztem a csöndnek valami más értelmét. A kutyák meg azt a füttyszót is meghallják, amelyet mi nem... Azt hiszem, maga festő.

Oldalt tapogattak a kezei, egymás után vették föl a füzeteket, kisimítottak néhány gyűrött lapot. Beszéd közben, időnként rápillantott Morelli egy lapra, és beillesztette valamelyik összekapcsolt füzetbe. Egyszer-kétszer kivett egy ceruzát a pizsamája zsebéből, és megszámozott egy lapot.

– Gondolom, maga meg ír.

– Nem – mondta Oliveira. – Hogy írnék, hisz az is kellene hozzá, hogy némileg biztos legyek benne, hogy már éltem.

– Előbb való a lét, mint a lényeg – mondta mosolyogva Morelli.

– Ha úgy tetszik. Az én esetemben nem egészen úgy van.

– Kifárad – mondta Étienne. – Menjünk, Horacio, ha belemelegszel a beszédbe... Ismerem, uram, szörnyű ember ez.

Morelli csak mosolygott, összeszedte a papírjait, nézte a lapokat, mintha azonosítaná és összevetné őket. Kissé lejjebb csúszott, jobban meg akarta támasztani a fejét. Oliveira fölállt.

– Ez a lakásom kulcsa – mondta Morelli. – Igazán nagyon örülnék.

– Iszonyú zűrzavar lesz belőle – mondta Oliveira.

– Nem, nem olyan nehéz, mint amilyennek látszik. Segítenek a mappák; színek, számok, betűk igazítanak el a rendszerben. Rögtön megérti az ember. Például ez a füzet a kék mappába való, oda, amit úgy hívok, a tenger, de ez mellékes is, csak játék, hogy én magam is jobban kiismerjem magam benne. 52-es szám: csak be kell tenni az 51-es és az 53-as közé. Arab számozás, a legegyszerűbb dolog a világon.

– De személyesen is megtehetné pár nap múlva – mondta Étienne.

– Rosszul alszom. Most én se ismerem ki magam olyan jól a füzetek közt. Segítsenek, ha már meglátogattak. Tegyük a helyükre ezeket a dolgokat, és én mindjárt nagyon jól érzem itt magam. Remek ez a kórház.

Étienne Oliveirára nézett, Oliveira meg, satöbbi. Képzeltető a meglepetésük. Igazi megtiszteltetés. Mivel érdemelték ki?

– Utána elküldik az egész paksamétát Pakunak. *Avantgarde* könyveket ad ki, Rue de PArbre Sec. Tudták, hogy Hermész akkád neve a Paku? Mindig azt hittem... De majd máskor megbeszéljük.

– De mi lesz, ha összekeverjük a kéziratot – mondta Oliveira – és iszonyú zűrzavar lesz belőle? Szörnyű bonyodalmak voltak az első kötetben, és órákig vitatkoztunk ezzel a fickóval, hogy nem sajtóhibák-e azok a kuszaságok.

– Nem számít – mondta Morelli. – Úgy olvasható az én könyvem, ahogy az olvasó kedve tartja. *Liber Fulguralis*, jóslapok, és így tovább. Legföljebb annyit teszek meg, hogy olyannak írom, amilyennek én szeretném újraolvasni. Legrosszabb esetben, ha elvétik, talán tökéletes lesz a könyvem. A szárnyas, csalékony és eszélyes Hermész Paku vicce. Kedveli ezeket a szavakat?

– Nem – mondta Oliveira. – Se a csalékonyt se az eszélyest. Elég korhadtnak érzem mind a kettőt.

– Vigyázni kell – mondta Morelli, lehunyva a szemét. – Mindannyian a tisztaságot keressük, szétpukkasztjuk az ócska, kipingált hólyagokat. Egyszer majdnem összeesett José Bergamín, amikor bátorkodtam gyököt vonni kétoldalnyi szövegéből, és bebizonyítottam neki, hogy... De vigyázat, barátaim, amit tisztaságnak nevezünk, talán...

– A Malevics négyzete – mondta Étienne.

– *Ecco*. Azt mondtuk, hogy Hermészre is gondolnunk kell, hagynunk kell játszani. Fogják, tegyük rendbe ezt az egészet, ha már eljöttek, meglátogattak. Talán én is kimehetek, és szétnézhetek otthon.

– Ha kívánja, holnap megint eljövünk.

– Jó, de addig új dolgokat is írok. Gondolják meg, még megbolondulnak tőlem. Hozzanak Gauoise-t.

Étienne odaadta a doboz cigarettáját. Oliveira a kezében tartotta a kulcsot, és nem tudta, mit mondjon. Minden el van fuserálva, nem történhetett volna ez meg ma, mocskos, hatvan figurás sakkjátszma ez, hasztalan derű a legsivárabb szomorúság kellős közepén, el kell hessegetni, mint valami legyet, jöjjön inkább az a bánat, pedig csak ez van a kezében, a derű kulcsa, egy lépés a felé, amit csodál, és amire szüksége van, ez a kulcs, amely Morelli ajtaját nyitja, Morelli világának ajtaját, de ő szomorúnak és piszkosnak érzi magát a derű közepette, fáradt a bőre, csipás a szeme, álmatlan éjszaka, büntudatos távoliét szagát árasztja, és nincs meg a kellő távolság, hogy megértse, jól tett-e mindent, amit tett, vagy amit nem tett ezekben a napokban, amíg hallgatta a Boszorka szipogását, a dörömbölést a mennyezeten, amíg tűrte a jeges esőt az arcán, a hajnalt a Pont Marie-n, a nádpálinkával és vodkával és másféle borokkal kevert bor okozta fanyar bőfögést, azt az érzést, hogy nem az övé az a kéz a zsebében, hanem a Rocamadour keze, amíg tűrte azt a darab nyáladzó éjszakát, mely a combját nedvesíti, az oly kései, vagy talán túl korai örömet (egy kis vigasz: talán túl korai, még érdemtelen örömet, de majd akkor, talán, *vielleicht, maybe, forse, peut-être*, ó, szar, szar az egész, viszlát, mester, szar, szar, végtelen nagy szar, igen, látogatási időben, határtalanul makacs szar a pofánkra és szar a világra, szarvilág, majd gyümölcsöt hozunk neki, a kontraszar archiszarja, az infraszar szuperszarja, a rekontraszar szubkontraszarja, *dans cet hôpital Laennec découvert l'auscultation*: talán még... Egy kulcs, kimondhatatlan figura. Egy kulcs. Még, talán kimehet az utcára, még sétálhat egy kicsit, egy kulcs a zsebében. Talán, még ott egy Morelli-kulcs, aztán egy kulcsfordulat és beléphet valami másba, talán még.

– Pár nap ide vagy oda, alapjában már posztumusz találkozás ez
– mondta Étienne a kávézóban.

– Menj csak – mondta Oliveira. – Csúnya dolog, hogy így cserben hagylak, de menj csak. Mondd meg Rónáidnak meg Pericónak, hogy találkozunk tízkor az öreg lakásán.

– Rossz időpont – mondta Étienne. – Nem enged be a házmesterné bennünket.

Oliveira kivette a kulcsot, megforgatta egy napsugár fényében, és átadta neki, mintha egy várost adna át vele.

Hihetetlen, hogy mi minden kerülhet elő egy nadrágzsebből, pihe, óra, újságkivágás, porladó aszpirin, és nagyon is lehetséges, hogy egyszer a zsebkendője után nyúl a zsebébe az ember, és egy döglött patkányt húz ki belőle a farkánál fogva. Míg Étienne-hez tartott, aki még mindig sínylette azt a kenyeres álmát meg egy másik álomélményét, amely hirtelen történt vele, úgy, ahogy valami utcai baleset szokott, egyszer csak megesik, és kész, nincs mit tennünk, Oliveira benyúlt a gesztenyebarna kordnadrágja zsebébe, éppen a Boulevard Raspail és Montparnasse sarkán, ahol fél szemmel a *robe de chambre*-jába. tekert óriási békát figyelte, azt a Balzac Rodint vagy Rodin Balzacot, azt a haragos csigavonalából kibogozhatatlan két villámfényt, és egy újságkivágás akadt a kezébe a Buenos Aires-i ügyeletes gyógyszertárak jegyzékével, meg egy másik, amelyről kiderült, hogy látnokok és kártyavetők hirdetéseit tartalmazza. Mulatságos volt, hogy megtudta az ember, ott lakik a Rue des Abbesses-ben Colomier asszony, a magyar látnok (talán ő volt Gregorovius egyik anyja), és birtokában van sok olyasminek, hogy *secrets des bohèmes your retour d'affections perdues*. Innen aztán könnyedén átugorhattunk a nagy ígéretre: *Désenvoûtements*, utána már enyhén nevetségesnek hatott az az utalás olyasmire, hogy *voyance sur photo*. Biztos érdekesnek találná Étienne, a műkedvelő orientalista, hogy Mihn professzor *vs offre le vérité. Talisman de l'Arbre Sacré de l'Inde. Brocb. c. I NF timb. B.P.27, Cannes*. Hogy is ne ámulna el az ember rajta, hogy van egy Mme. Sanson, *Medium-Tarots, prédict. étonnantes, 23 rue Hermel* (főleg azért, mert Hermel aranycsináló hírében állt, pedig talán állattan-tudós volt), és hogy dél-amerikai büszkeséggel fedezhetjük föl Anita magvas felhívását, *cartes, dates, précises*, meg a Joana-Jopezét (*sic*), *secrets indiens, tarots espagnols*, és a Mme. Juanitáét, *voyante par domino*,

coquillage, feur. Okvetlenül el kell mennie a Boszorkával Mme. Juanitához. *Coquillage, feurs!* De nem a Boszorkával, már nem. A Boszorka virágok útján szeretné megismerni a jövőt. *Seule MARZAK prouve retour affection.* De mi szükség van rá, hogy bizonyítsanak bármit is? Mindjárt tudja azt az ember. Jobb a Jane de Nys tudományos hangvétele, *reprend ses VISIONS exactes sur fotogr. cheveux, écrit. Tour magnétiste intégral.* A Montparnasse-i temetőhöz érve, Oliveira galacsinná gyúrte a papírdarabot, jól kiszámította az ívet, és áthajította a jósnőket a falon, ott a helyük Baudelaire meg Devéria meg Aloysius Bertrand mellett, azok aztán megérdemlik, hogy olyan látóasszonyok vizslassák a tenyerüket, mint Mme. Frédérika, *la voyante de l'élite parisienne et internationale, célèbre par ses prédictions dans la presse et la radio mondiales, de retour de Cannes.*

Meg Barbey d'Aurevilly mellett, aki mindet máglyára küldte volna, ha tehetne volna, meg Maupassant mellett is, bárcsak Maupassant vagy Aloysius Bertrand sírjára esett volna az a galacsin, de hát nem tudhatja azt így, kívülről az ember.

Ostobaságnak találta Étienne, hogy korán reggel ott lábatlankodik nála Oliveira, azért így is három új képpel várta, meg akarta mutatni neki, Oliveira azonban mindjárt kijelentette, hogy az lenne a legjobb, ha élveznék egy kicsit a Boulevard de Montparnasse-ra tűző mesés napsütést, leballagnának a Necker Kórházig, és meglátogatnák azt a kis öregembert. Étienne halkán elkáromkodta magát, és bezárta a műtermet. A házmesterné, aki nagyon kedvelte őket, azt mondta nekik, hogy olyanok, mint két kriptaszökevény, mint két úrlény, az utóbbi hasonlatból aztán rájöttek, hogy Madame Bobét sci-fi könyveket olvas; hát ez óriási. A Chien qui fume kávézó elé érve, megittak két pohár fehérbort, álmokról és festészetről beszélgettek, mint két lehetséges menedékről, ahol meghúzhatjuk magunkat a NATO és más, pillanatnyi bosszúságok elől. Nem is gondolta túlságosan furának Étienne, hogy egy olyan manuszt akar meglátogatni Oliveira, akit nem is ismer, egyetértettek, hogy még

egyszerűbb is ez így, satöbbi. A pultnál buzgón ecsetelte egy hölgy, hogy milyen szép a naplemente Nantes-ban, ahol, mint mondta, a lánya lakik. Étienne és Oliveira figyelmesen hallgatta az olyanféle szavakat, mint nap, szellő, pázsit, hold, szarkák, békesség, a sánta nő, Isten, hatezeröttszáz frank, a köd, havasi rózsa, vénség, a nénikéd, menyei, bárcsak ne felednék el, virágcserepek. Utána megcsodálták a tetszetős emléktáblát: DANS CET HÔPITAL, LAENNEC DÉCOUVRIT L'AUSCULTATION, és mind a ketten arra gondoltak (ki is mondták), hogy biztos valami kígyó- vagy szalamandraféle az az auszkultáció, amely ott bujkált valahol a Necker kórházban, és ki tudja, milyen folyosókon, pincékben hajkurászta végig, mire kézre kerítette az ifjú tudós a ziháló dögöt. Oliveira kérdezősködéshez látott, és a Chauffard-terembe irányították őket, második emelet, jobbra.

– Talán senki se látogatja – mondta Oliveira. – És nézd, micsoda véletlen, hogy úgy hívják, Morelli.

– Lehet, hogy már meg is halt – mondta Étienne, és a nyitott udvar szökőkútját nézte, meg benne a piros halakat.

– Megmondták volna. De csak nézett rám a pasas. Nem akartam megkérdezni, hogy jöttek-e már hozzá látogatók.

– Úgy is látogathatják, hogy nem kérdezősködnék utána a portán.

Satöbbi. Megesik olykor, hogy sehogy se akar véget érni a társalgás, kelletlenség vagy félelem miatt, vagy azért, mert föl kell menni két emeletet, és fenol-szag van, olyan ez, mint amikor vigasztalgatnunk kell valakit, akinek meghalt a fia, és a legostobább dolgokat találjuk ki, hozzuk szóba, odaülünk az anya mellé, begomboljuk a pongyoláját, mert szétnyílt egy kicsit, és azt mondjuk: „Így ni, nem kell meghúlnöd”. „Köszönöm”, sóhajtja az anya. „Nem is, de mostanában már korán hűvösödik”. „Igen, igaz”, mondja az anya. „Nem akarsz egy kendőt a váltadra”? Nem. Véget ért a külső pátyolgatás fejezete. Kezdődik a belső pátyolgatás fejezete: „Főzök egy teát”. De nem, nem kívánja. „Dehogynem, enned kell valamit. Nem lehet, hogy órákig semmit se vegyél magadhoz”. Nem is tudja

az anya, hány óra. „Már nyolc is elmúlt. Fél öt óta semmit se vettél magadhoz. Ma reggel is alig akartál egy falatot. Enned kell valamit, ha mást nem is, egy pirítóst egy kis édességgel”. Nem, nem kívánja. „Tedd meg a kedvemért, meglásd, csak a kezdet nehéz”. Se igen, se nem, csak egy sóhaj. „Látod, persze, hogy megiszod. Máris megfőzöm azt a teát”. Ha ez csődöt mond, jön az ülőhely. „Olyan kényelmetlen így ülnöd, elzsibbadsz tőle”. Nem, így is jó. „Dehogy, már biztos elgémberedett a hátad, egész délután azon a kemény széken. Jobb, ha ledőlsz egy kicsit”. Ó, nem, azt nem. Ki tudja, miért, mintha valami árulás lenne az ágy. „Dehogynem, talán még szundikálsz is egy kicsit”. Kétszeres árulás. „Szükséged van rá, meglásd, pihensz egy cseppet. Itt maradok melletted”. Nem, így is jó. „Jól van, de akkor hozok egy párnát a hátad mögé”. Jó. „Megdagad a lábad, idehozok egy sámlit, arra föltámaszthatod”. Köszönöm. „De hamarosan ágyba fekszel. Megígéred”. Sóhaj. „Igen, igen, csak ne kényeskedj. Ha az orvos mondaná, engednél neki”. Na, végre. „Aludni kell, kedvesem”. Változatok *ad libitum*.

– *Perchance to dream* – dűnnyögte Étienne, amíg lépcsőnként kitalált egy-egy újabb változatot.

– Vásárolnunk kellett volna neki egy üveg konyakot – mondta Oliveira. – Tenálad a steksz.

– De hisz nem is ismerjük. Meg talán csakugyan meg is halt. Nézd csak azt a vörös nőt, szívesen megmasszíroztatnám magamat vele. Néha betegségről, ápolónőkről szoktam ábrándozni. Te nem?

– Tizenöt éves koromban, kiskomám. Valami szörnyűség. Nyílvessző helyett intramuszkuláris injekcióval fölfegyverzett Erosz, csodaszép nők fürdetnek tetőtől talpig, én meg ott haldoklók a karjuk közt.

– Egyszóval, maszturbálsz.

– Hát aztán? Mi szégyellni való van azon a maszturbáláson? Kisipari művelet a másikhöz képest, de azért annak is megvannak az isteni arányai, hely-, idő- és cselekmény-egységei meg minden

egyéb ékítménye. Kilenc éves koromban egy *ombú* alatt maszturbáltam, igazán hazafias tett volt.

– *Ombú* alatt?

– Olyanféle, mint a baobab-fa – mondta Oliveira – de elárulok egy titkot, ha megesküszöl, hogy nem mondom el más franciának. Nem fa az *ombú*: hanem gaz.

– Ja, akkor nem olyan komoly.

– Hát a francia gyerekek hogy maszturbálnak, he?

– Már nem emlékszem.

– Nagyon is jól emlékszel te. Minekünk klassz módszereink voltak ott. A kiskalapácsos, a kisesernyős... Érted? Nem hallgathatok úgy bizonyos tangókat, hogy eszembe ne jusson, hogy játszotta őket a nénikém, he.

– Nem látom az összefüggést – mondta Étienne.

– Mert nem látod a zongorát. Volt egy kis hézag a fal meg a zongora közt. Oda bújtam be kézihajtányozni. A nénikém csak játszotta a *Milonguitá*-t meg a *Flores negras*-t, ezeket a búbánatos dalokat, ezekkel segítette halálos és önfeláldozó álmodozásaimat. Szörnyű volt, amikor először fröcsköltem tele a padlót, azt hittem, sose jön ki onnan az a folt. Még zsebkendő se volt nálam. Gyorsan lehúztam az egyik zoknimat, azzal súroltam föl, mint a bolond. A nénikém csak játszotta a *Pagancá*-t, ha akarod, el is fütyülöm, olyan szomorú...

– Nem fütyörészünk kórházban. De azért érzik rajtad a szomorúság. Piszok alak vagy, Horacio.

– Hát igyekszek is, pajtikám. Meghalt a király, éljen a király. Ha azt hiszed, hogy egy nő miatt... *Ombú* vagy nő, alapjában mind csak gaz, he.

– Olcsó – mondta Étienne. – Túlon túl olcsó. Rossz film, centire fizetett dialógusok, tudjuk, hogy van az. Második emelet, stop. Madame...

– *Par là* – mondta az ápolónő.

– Még nem találtuk meg az auszkultációt – jegyezte meg Oliveira.

– Ne butáskodjon – mondta az ápolónő.

– Rád fér egy kis tanulás – mondta Étienne. – Sokat álmodsz panaszkodó kenyérrel, sokat baszogatsz mindenkit, aztán még a vicceid se sülnék el. Mért nem ruccansz le vidékre egy kicsit? Igazán Soutine ecsetjére való képed van, barátom.

– Tulajdonképpen – mondta Oliveira – azért pukkadozol, mert kirángattalak a kromatikus taposómalmodból, a napi ötven mázolmányod közül, és mert arra kötelez a barátság, hogy itt kószálj velem Párizsban, mindjárt másnap, a temetés után. Szomorú a barátom, szórakoztassuk. Telefonál a barátom, bele kell törődni. Kórházról beszél a barátom, rendben van, gyerünk.

– Az igazat megvallva – mondta Étienne – mind kevesebbet törődök veled. Inkább szegény Luciával kéne énnekem sétálgatnom. Őneki van csak szüksége rá igazán.

– Tévedés – mondta Oliveira, és leült egy padra. – Ott van a Boszorkának Ossip, megvan a maga szórakozása, Hugo Wolff meg ilyesmik. Alapjában megvan a Boszorkának a maga élete, csak nem jöttem rá idejében. Én viszont kivagyok, szabadon álmodozhatok, jöhetek-mehetek itt össze-vissza, minden játékom ripityára tört, nincs itt baj egy szál se. Adj tüzet.

– Nem cigarettázunk kórházban.

– *We are the makers of manners*, he. Nagyon jó ez az auszkultációnak.

– Ott a Chauffard terem – mondta Étienne. – Nem üldögélhetünk itt egész nap ezen a pádon.

– Várj, hadd szívom el a cigit.

JEGYZETEK

---

[1] Szögletes zárójelben az angol fordító indokolt magyarázó betoldása. A spanyolból készült magyar fordítás is átvette. (A fordító megjegyzése).

[2] *L'Express*, Párizs, keltezés nélkül.

Két hónapja, a svéd Holger Hyden, a göteborgi egyetem neurobiológusa bemutatta a világ San Franciscóban összegyűlt legkiválóbb szakértői előtt az agyi folyamatok vegytani természetére vonatkozó elméleteit. Hyden szerint úgy nyilvánul meg a gondolkodás, az emlékezés, az érzés vagy a döntéshozás ténye, hogy megjelennek az agyban és azokban az idegekben, amelyek más szervekkel kötik össze az agyat, bizonyos különleges molekulák, amelyeket az idegsejtek hoznak létre külső inger hatására. (...) Sikerült a svéd orvos-csoportnak az a kényes művelet, hogy még élő nyúlshövetekben szétválassza egymástól a kétféle sejteket, megmérte őket (a gramm milliomod részének milliomod részéig terjedő pontossággal), és elemzés útján megállapította, hogyan hasznosítják ezek a sejtek a fűtőanyagukat különféle esetekben.

Az idegimpulzusok továbbítása az idegsejtek egyik fontos szerepe. Szinte azonnali elektrokémiai reakciók útján megy végbe ez a továbbítás. Nem könnyű tetten érni működés közben egy idegsejtet, de úgy tetszik, sikerült a svédeknek különféle módszerek helyes alkalmazásával.

Azt tapasztalták, hogy megnő az inger hatására az idegsejtekben bizonyos olyan fehérjéknek a száma, amelyeknek úgy változik a molekulája, ahogy az üzenet természete kívánja. Ugyanakkor csökken a bolygósejtek fehérjéinek mennyisége, mintha fölládoznák tartalékaikat az idegsejt javára. A fehérje-molekulába foglalt információ válik, Hyden szerint, azzá az impulzussá, amelyet az idegsejt ad át a szomszédjainak.

A fehérje-molekulák különféle ingereknek megfelelő különleges alakja magyarázza – Hyden szerint – az agynak olyan legmagasabb rendű tevékenységeit, mint az emlékezés és a gondolkodás képessége. Millió számra vannak az agy minden idegsejtjében különféle ribonukleinsavmolekulák, amelyek egyszerű alkatrészeik elhelyezkedésében térnek el egymástól. Minden egyes ribonukleinsav(RNS)-molekula egy pontosan meghatározott fehérjének felel meg, ahogy egy kulcs éppen beleillik egy zárba. A nukleinsavak szabják meg az idegsejtnek, hogy milyen alakú fehérjemolekulát hozzon létre. A svéd kutatók szerint azok a molekulák a gondolatok kémiai megjelenési formái. Az agyban azoknak a nukleinsav-molekuláknak az elrendezése felelhet hát meg az emlékezésnek, amelyek azt a szerepet töltik be, amelyet a perforált kártyák a modern számítógépekben. Például a fülünk által fölfogott zenei E-hangnak megfelelő impulzus gyorsan végigfut egyik idegsejtről a másikra, amíg csak el nem éri az összes olyan idegsejtet, amelyben megtalálhatók az éppen annak az ingernek megfelelő RNS-molekulák. A sejtek azonnal létre hozzák az

említett sav vezérelte, megfelelő fehérje-molekulákat, és így vagyunk képesek meghallani azt a bizonyos hangot.

Az magyarázza a gondolkodás gazdagságát és változatosságát, hogy mintegy tízmilliárd idegsejt van egy közepes agyban, és mindegyikben több millió különféle nukleinsav-molekula található; csillagászati a csoportosítási lehetőségek száma. Másfelől megvan ennek az elméletnek az az előnye, hogy megmagyarázza: miért nem lehetett fölfedezni az agyban minden egyes magas rendű agytevékenység világosan meghatározott, külön területét; minden egyes idegsejtben több nukleinsav található, ezért vehet részt mindegyikük különféle elme-műveletekben, és hívhat elő különféle gondolatokat és emlékeket.

[3] Wong megjegyzése (ceruzával): „Tudatosan választott metafora, így sejteti, milyen irányba tart.”

[4] Eléggé eltér a spanyol-amerikai kiejtés az „irodalmi” (kasztíliai-madridi) spanyol kiejtéstől, mert úgy terjedt el a jobbra andalúziai tájnyelvű spanyol hódítók gyűlevész hada nyomán. Csak valami magyar tájnyelvre fordíthattam le ezt a spanyol-amerikai tájnyelvű – ráadásul fonetikusán írott – szövegrészt: az „irodalmi” ejtéstől szintén határozottan elütő Alsó Tisza-vidéki magyar tájszólásra. (A fordító megjegyzése).

TARTALOM

- [Eligazító táblázat](#)
- [ODAÁT](#)
  - [1](#)
  - [2](#)
  - [3](#)
  - [4](#)
  - [5](#)
  - [6](#)
  - [7](#)
  - [8](#)
  - [9](#)
  - [10](#)
  - [11](#)
  - [12](#)
  - [13](#)
  - [14](#)
  - [15](#)
  - [16](#)
  - [17](#)
  - [18](#)
  - [19](#)
  - [20](#)
  - [21](#)
  - [22](#)
  - [23](#)
  - [24](#)
  - [25](#)
  - [26](#)
  - [27](#)

- [28](#)
- [29](#)
- [30](#)
- [31](#)
- [32](#)
- [33](#)
- [34](#)
- [35](#)
- [36](#)
- [IDEÁT](#)
  - [37](#)
  - [38](#)
  - [39](#)
  - [40](#)
  - [41](#)
  - [42](#)
  - [43](#)
  - [44](#)
  - [45](#)
  - [46](#)
  - [47](#)
  - [48](#)
  - [49](#)
  - [50](#)
  - [51](#)
  - [52](#)
  - [53](#)
  - [54](#)
  - [55](#)
  - [56](#)
- [ITT-OTT](#)
  - [57](#)
  - [58](#)

- [59](#)
- [60](#)
- [61](#)
- [62](#)
- [63](#)
- [64](#)
- [65](#)
- [66](#)
- [67](#)
- [68](#)
- [69](#)
- [70](#)
- [71](#)
- [72](#)
- [73](#)
- [74](#)
- [75](#)
- [76](#)
- [77](#)
- [78](#)
- [79](#)
- [80](#)
- [81](#)
- [82](#)
- [83](#)
- [84](#)
- [85](#)
- [86](#)
- [87](#)
- [88](#)
- [89](#)
- [90](#)
- [91](#)

- [92](#)
- [93](#)
- [94](#)
- [95](#)
- [96](#)
- [97](#)
- [98](#)
- [99](#)
- [100](#)
- [101](#)
- [102](#)
- [103](#)
- [104](#)
- [105](#)
- [106](#)
- [107](#)
- [108](#)
- [109](#)
- [110](#)
- [111](#)
- [112](#)
- [113](#)
- [114](#)
- [115](#)
- [116](#)
- [117](#)
- [118](#)
- [119](#)
- [120](#)
- [121](#)
- [122](#)
- [123](#)
- [124](#)

- [125](#)
- [126](#)
- [127](#)
- [128](#)
- [129](#)
- [130](#)
- [131](#)
- [132](#)
- [133](#)
- [134](#)
- [135](#)
- [136](#)
- [137](#)
- [138](#)
- [139](#)
- [140](#)
- [141](#)
- [142](#)
- [143](#)
- [144](#)
- [145](#)
- [146](#)
- [147](#)
- [148](#)
- [149](#)
- [150](#)
- [151](#)
- [152](#)
- [153](#)
- [154](#)
- [155](#)
- [JEGYZETEK](#)

Table of Contents

Eligazító táblázat

ODAÁT

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

[29](#)

[30](#)

[31](#)

[32](#)

[33](#)

[34](#)

[35](#)

[36](#)

[IDEÁT](#)

[37](#)

[38](#)

[39](#)

[40](#)

[41](#)

[42](#)

[43](#)

[44](#)

[45](#)

[46](#)

[47](#)

[48](#)

[49](#)

[50](#)

[51](#)

[52](#)

[53](#)

[54](#)

[55](#)

[56](#)

[ITT-OTT](#)

[57](#)

[58](#)

[59](#)

[60](#)
[61](#)
[62](#)
[63](#)
[64](#)
[65](#)
[66](#)
[67](#)
[68](#)
[69](#)
[70](#)
[71](#)
[72](#)
[73](#)
[74](#)
[75](#)
[76](#)
[77](#)
[78](#)
[79](#)
[80](#)
[81](#)
[82](#)
[83](#)
[84](#)
[85](#)
[86](#)
[87](#)
[88](#)
[89](#)
[90](#)
[91](#)
[92](#)

[93](#)

[94](#)

[95](#)

[96](#)

[97](#)

[98](#)

[99](#)

[100](#)

[101](#)

[102](#)

[103](#)

[104](#)

[105](#)

[106](#)

[107](#)

[108](#)

[109](#)

[110](#)

[111](#)

[112](#)

[113](#)

[114](#)

[115](#)

[116](#)

[117](#)

[118](#)

[119](#)

[120](#)

[121](#)

[122](#)

[123](#)

[124](#)

[125](#)

[126](#)

[127](#)

[128](#)

[129](#)

[130](#)

[131](#)

[132](#)

[133](#)

[134](#)

[135](#)

[136](#)

[137](#)

[138](#)

[139](#)

[140](#)

[141](#)

[142](#)

[143](#)

[144](#)

[145](#)

[146](#)

[147](#)

[148](#)

[149](#)

[150](#)

[151](#)

[152](#)

[153](#)

[154](#)

[155](#)

[JEGYZETEK](#)